

I TY MOŻESZ ZROZUMIEĆ BIBLIĘ!

***Ewangelia według Pawła:
List do Rzymian***

BOB UTLEY
PROFESOR HERMENEUTYKI
(INTERPRETACJI BIBLI)

SERIA KOMENTARZY DO BIBLI
W FORMIE PRZEWODNIKA DO SAMODZIELNEGO STUDIOWANIA
NOWY TESTAMENT, TOM 5

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARSHALL, TEKSAS
1998
Aktualizacja 2010

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów zastosowanych w niniejszym komentarzu.....	i
Od autora: W jaki sposób te komentarze mogą ci pomóc?	iii
Przewodnik do czytania Biblii: Osobiste poszukiwanie weryfikowalnej prawdy.....	v
Komentarze	
Wprowadzenie do Listu do Rzymian.....	1
Rozdział 1 Listu do Rzymian.....	6
Rozdział 2 Listu do Rzymian.....	44
Rozdział 3 Listu do Rzymian.....	58
Rozdział 4 Listu do Rzymian.....	76
Rozdział 5 Listu do Rzymian.....	88
Rozdział 6 Listu do Rzymian.....	106
Rozdział 7 Listu do Rzymian.....	119
Rozdział 8 Listu do Rzymian.....	131
Rozdział 9 Listu do Rzymian.....	158
Rozdział 10 Listu do Rzymian.....	183
Rozdział 11 Listu do Rzymian.....	194
Rozdział 12 Listu do Rzymian.....	208
Rozdział 13 Listu do Rzymian.....	225
Rozdział 14 Listu do Rzymian.....	244
Rozdział 15 Listu do Rzymian.....	257
Rozdział 16 Listu do Rzymian.....	271
Aneks 1: Krótkie omówienie greckich terminów gramatycznych.....	285
Aneks 2: Krytyka tekstu.....	294
Aneks 3: Słowniczek.....	298
Aneks 4: Oświadczenie natury doktrynalnej.....	308

LIST DO RZYMIAN

SPIS TEMATÓW SPECJALNYCH

Wysłać (<i>apostellō</i>), 1:1.....	9
<i>Kerygma</i> wczesnego kościoła, 1:2.....	10
Syn Boży, 1:3.....	11
Ciało (<i>sarks</i>), 1:3.....	12
Mesjasz, 1:4.....	14
Imiona Boże, 1:4.....	14
Wierzyć, zaufanie, wiara i wierność w ST, 1:5.....	18
Ewangelikalna tendencyjność Boba, 1:5.....	22
Powołany, 1:6.....	23
Święci, 1:7.....	24
Boże ojcostwo, 1:7.....	24
Duch (<i>pneuma</i>) w NT, 1:8.....	27
Zbawienie (starotestamentowy termin), 1:16.....	30
Sprawiedliwość, 1:17.....	31
Opisywanie Boga w ludzkich kategoriach (antropomorficzne słownictwo), 1:18.....	35
„Prawda” w pismach Pawła, 1:18.....	36
Poznać, 1:19.....	38
Niszczyć, rujnować, psuć (<i>fttheirē</i>), 1:23.....	40
Serce, 1:24.....	41
Na wieki (greckie idiomy), 1:25.....	42
Amen, 1:25.....	42
Homoseksualizm, 1:26.27.....	43
Cnoty i przywary w Nowym Testamencie, 1:29-31.....	44
Stosowanie przez Pawła złożenia <i>huper</i> , 1:30.....	45
Nawrócenie, 2:4.....	50
Rasizm, 2:11.....	53
Chlubienie się, 1:17.....	58
Greckie określenia na „testowanie” i ich konotacje, 2:18.....	58
Niweczyć (<i>katargeō</i>), 3:3.....	65
Chwała, 3:23.....	72
Nowotestamentowe dowody zbawienia, 3:24.....	73
Okup/Odkupić, 3:24.....	74
Wschodnia literatura, 3:27.....	78
Monoteizm, 3:30.....	80
Wierzyć/wiara, 4:5.....	86
Pieczęć, 4:11.....	89
Gwarancja, 4:16.....	92
Pokój, 5:1.....	99
Stać (<i>histēmi</i>), 5:2.....	100
Pewność, 5:2.....	101
Dlaczego chrześcijanie cierpią?, 5:3.....	103
Ucisk, 5:3.....	104
Rozwój chrześcijanina, 5:4.....	105
Królowanie w Królestwie Bożym, 5:17.18.....	113
Chrzest, 6:3-4.....	119
Uświęcenie, 6:4.....	120
Forma (<i>tupos</i>), 6:17.....	125
Uwielbienie, modlitwa i dziękczynienie Pawła, 7:25.....	141
Jezus i Duch, 8:9.....	149
Trójca, 8:11.....	151
Dziedzictwo wierzących, 8:17.....	156
Zasoby naturalne, 8:19.....	157

Nadzieja, 8:25.....	161
Potrzeba wytrwałości, 8:25.....	162
Osobowość Ducha, 8:27.....	164
Pierworodny, 8:29.....	167
Wybranie/predestynacja i potrzeba teologicznej równowagi, 8:33.....	169
<i>Archē</i> , 8:38.....	171
Sumienie, 9:1.....	176
Modlitwa wstawiennicza, 9:3.....	177
Przekleństwo (<i>anathema</i>), 9:3.....	180
Izrael, 9:4.....	181
Przymierze, 9:4.....	182
Antropomorficzne słownictwo opisujące Boga, 9:13.....	186
Miłosierdzie (<i>hesed</i>), 9:15.....	188
Reszta, trzy znaczenia, 9:27-28.....	192
Imiona Boże, 9:29.....	193
Kamień węgielny, 9:33.....	198
Zrozumienie, 10:2.....	202
Poddanie, 10:3.....	203
Greckie czasy stosowane do zbawienia, 10:4.....	204
Wyznanie, 10:9.....	206
Imię Pana, 10:9.....	207
Oświecenie, 10:18.....	210
Apostazja, 11:21.....	220
Tajemnica, 11:25.....	222
Święty, 12:1.....	229
Obecny i nadchodzący wiek, 12:2.....	230
Odnowienie (<i>anakainōsis</i>), 12:2.....	231
Wola (<i>thelēma</i>) Boża, 12:2.....	232
Proroctwa NT, 12:6.....	234
Szczodry, szczery (<i>haplotes</i>), 12:8.....	237
<i>Koinōnia</i> , 12:13.....	241
Władza, 13:1.....	246
Ludzkie rządy, 13:1.....	247
Poglądy apostoła Pawła na temat Prawa Mojżeszowego, 13:9.....	252
Uwagi na temat Wyjścia 20:17, 13:8-9.....	253
Słabość, 14:1.....	266
Czy chrześcijanie powinni wzajemnie się osądzać, 14:13.....	270
Królestwo Boże, 14:17.....	272
Zbudowanie, 15:2.....	279
Obfitować (<i>perisseuō</i>), 15:13.....	283
Chrześcijanie a głodni, 15:26.....	288
Kobiety w Bożym planie, 16:1.....	294
Kościół (<i>ekklesia</i>), 16:1.....	297
Osobowe zło, 16:20.....	302
Wieczny, 16:26.....	305

WYKAZ SKRÓTÓW ZASTOSOWANYCH W NINIEJSZYM KOMENTARZU

- AB Anchor Bible Commentaries [Komentarze biblijne Anchor], red. William Foxwell Albright i David Noel Freedman
- ABD Anchor Bible Dictionary [Słownik biblijny Anchor] (6 tomów), red. David Noel Freedman
- AKOT Analytical Key to the Old Testament [Analityczny Klucz do Nowego Testamentu], John Joseph Owens
- ANET Ancient Near Eastern Texts [Starożytne teksty bliskowschodnie], James B. Pritchard
- BAGD A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature [Grecko-angielski leksykon Nowego Testamentu i literatury wczesnochrześcijańskiej], Walter Bauer, wydanie drugie, F. W. Gingrich i Fredrick Danker
- BDB A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament [Hebrajski i angielski leksykon Starego Testamentu], F. Brown, S. R. Driver i C. A. Briggs
- BHS Biblia Hebraica Stuttgartensia, GBS, 1997
- BP Biblia Poznańska, Księgarnia Świętego Wojciecha
- BT Biblia Tysiąclecia, wydanie czwarte, Pallotinum
- BW Biblia Warszawska, Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne w Warszawie
- BWP Biblia Warszawsko-Praska przekładu ks. bp. Kazimierza Romaniuka
- GPNT Grecko-polski Nowy Testament, Oficyna Wydawnicza Vocatio
- HPST Hebrajsko-polski Stary Testament, Oficyna Wydawnicza Vocatio
- IDB The Interpreter's Dictionary of the Bible [Słownik do interpretacji Biblii] (4 tomy), red. George A. Buttrick
- ISBE International Standard Bible Encyclopedia [Międzynarodowa Standardowa Encyklopedia biblijna] (5 tomów), red. James Orr
- JB Jerusalem Bible [Biblia jerozolimska]
- JPSOA The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation [Pisma Święte według tekstu masoreckiego: nowe tłumaczenie] (The Jewish Publication Society of America)
- KB The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament [Hebrajski i aramejski leksykon Starego Testamentu], Ludwig Koehler i Walter Baumgartner

LAM The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts (the Peshitta) [Biblia Święta ze starożytnych wschodnich manuskryptów (Peszitta)], George M. Lamsa

LXX Septuagint (Greek-English) [Septuaginta (grecko-angielska), wyd. Zondervan, 1970]

MOF A New Translation of the Bible [Nowe tłumaczenie Biblii], James Moffatt

MT Masoretic Hebrew Text [Masorecki tekst hebrajski]

NAB New American Bible Text [Tekst Nowej Biblii Amerykańskiej]

NASB New American Standard Bible [Nowa Amerykańska Biblia Standardowa]

NEB New English Bible [Nowa Biblia Angielska]

NET NET Bible: New English Translation [Biblia NET: Nowe Angielskie Tłumaczenie], wydanie drugie beta

NIDNTT New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis [Nowy międzynarodowy słownik teologii i egzegezy Nowego Testamentu] (5 tomów), red. Willem A. VanGemeren

NRSV New Revised Standard Bible [Nowa Poprawiona Biblia Standardowa]

NIV New International Version [Nowa Międzynarodowa Wersja]

NJB New Jerusalem Bible [Nowa Biblia Jerozolimska]

OTPG Old Testament Parsing Guide [Przewodnik do analizy Starego Testamentu], Todd S. Beall, William A. Banks i Colin Smith

PL Nowe Przymierze i Psalmi

REB Revised English Bible [Poprawiona Biblia Angielska]

RSV Revised Standard Version [Poprawiona Wersja Standardowa]

SEPT The Septuagint (Greek-English) [Septuaginta (grecko-angielska), wyd. Zondervan, 1970]

SŻ Słowo Życia, Instytut Wydawniczy „Agape”

TCNT The Twentieth Century New Testament [Nowy Testament Dwudziestego Wieku]

TEV Today’s English Version [Dzisiejsza Wersja Angielska], United Bible Societies

YLT Young’s Literal Translation of the Holy Bible [Dosłowne Tłumaczenie Biblii Świętej Young’a], Robert Young

ZPBE Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia [Obrazkowa encyklopedia Biblii Zondervan] (5 tomów), red. Merrill C. Tenney

OD AUTORA

W JAKI SPOSÓB TE KOMENTARZE MOGĄ CI POMÓC?

Interpretacja Biblii jest racjonalnym i duchowym procesem zmierzającym do zrozumienia tego, co miał na myśli starożytny autor natchniony, w taki sposób, aby przesłanie od Boga mogło być pojęte i zastosowane w naszych czasach.

Duchowy wymiar tego procesu jest kluczowy, ale trudny do zdefiniowania. Z pewnością zawiera w sobie pozostawienie miejsca na Boże działanie i otwartość na Bożą łaskę. Musi zaistnieć głód: (1) Boga, (2) poznania Boga oraz (3) służenia Bogu. Proces ten obejmuje modlitwę, wyznawanie grzechów oraz gotowość do zmiany stylu życia. Duch Boży pełni zasadniczą rolę w procesie interpretacji, ale to, dlaczego gorliwi, pobożni chrześcijanie rozumieją Biblię na różne sposoby, pozostaje zagadką.

Łatwiej ująć racjonalną stronę tego procesu. Powinniśmy konsekwentnie i rzetelnie podążać za tekstem i nie pozwalać, aby nasze osobiste i wyznaniowe uprzedzenia wpływały na to, jak go rozumiemy. Wszyscy jesteśmy uwarunkowani historycznie. Nikt z nas nie jest obiektywnym i neutralnym interpretatorem Biblii. Niniejszy komentarz przedstawia starannie opracowany racjonalny proces, obejmujący trzy zasady interpretacji. Są one skonstruowane w taki sposób, aby pomóc nam przezwyciężyć nasze uprzedzenia.

Zasada pierwsza

Pierwszą zasadą jest odnotowanie tła historycznego, na którym została napisana dana księga Biblii, oraz szczególnych okoliczności historycznych warunkujących jej powstanie. Pierwotny autor miał jakiś zamiar, jakąś wiadomość do przekazania. Tekst nie może oznaczać dla nas czegoś, czego nie oznaczał dla pierwotnego, starożytnego, natchnionego autora. To jego zamiar – a nie nasza historyczna, emocjonalna, kulturowa, osobista lub wyznaniowa potrzeba – jest tutaj kluczowy. Zastosowanie nieodłącznie towarzyszy interpretacji, ale musi być ono poprzedzone właściwym odczytaniem tekstu. Należy kłaść nacisk na to, że biblijny tekst ma jedno i tylko jedno znaczenie. Znaczenie to jest tym, co chciał przekazać ludziom w swoich czasach pierwotny autor biblijny, kierowany natchnieniem Ducha. To jedno znaczenie może jednak mieć wiele zastosowań dla różnych kultur i sytuacji. Zastosowania te muszą być połączone z zasadniczą prawdą przekazaną przez pierwotnego autora. Dlatego też niniejszy komentarz został zaprojektowany w ten sposób, że każdą księgę Biblii poprzedza wprowadzenie.

Zasada druga

Druga zasada polega na wyodrębnianiu całości literackich. Każda księga Biblii jest jednolitym dokumentem. Interpretatorzy nie mają prawa uwydatniać jednych aspektów przekazywanej prawdy poprzez eliminację innych. Dlatego też powinniśmy spróbować zrozumieć zamiar całej księgi zanim zabierzemy się za interpretację jej poszczególnych części. Indywidualne części – rozdziały, paragrafy i wersety – nie mogą oznaczać czegoś, czego nie obejmuje zamiar danej całości. W interpretacji należy zaczynać od dedukcyjnego podejścia w stosunku do całości, przechodząc do podejścia indukcyjnego wobec poszczególnych jej części. Z tego powodu niniejszy komentarz jest zaprojektowany w taki sposób, aby pomóc osobie studiującej przeanalizować strukturę całości literackich w akapitach. Akapity, podobnie jak rozdziały, nie są wynikiem natchnienia, pomagają nam jednak identyfikować poszczególne myśli.

Interpretacja na poziomie akapitu – nie poziomie zdania, członu, frazy czy słowa – jest kluczem do śledzenia znaczenia zamierzonego przez pierwotnego autora. Dany akapit dotyczy jednej kwestii, często nazywanej tematem lub zdaniem tematycznym. Każde słowo, fraza, człon i zdanie w danym akapicie odnosi się w jakiś sposób do tego głównego tematu, uściślając go, poszerzając, wyjaśniając i/lub kwestionując. Prawdziwym kluczem do właściwej interpretacji jest śledzenie zamysłu pierwotnego autora akapitu za akapitem, poprzez poszczególne całości literackie tworzące daną księgę Biblii. Niniejszy przewodnik został opracowany po to, aby pomóc osobie studiującej Pismo Święte interpretować tekst poprzez porównywanie współczesnych tłumaczeń Biblii. Ze względu na zastosowanie różnych teorii tłumaczenia wybrane zostały do tego celu niniejsze przekłady:

1. Najbardziej dosłownym tłumaczeniem Pisma Świętego na język polski jest interlinearny Grecko-polski Nowy Testament i Hebrajsko-polski Stary Testament (GPNT/HPST) wydane nakładem Oficyny Wydawniczej Vocatio.

2. Wydana przez Księgarnię Świętego Wojciecha Biblia Poznańska (BP) także cechuje się dużą wiernością wobec tekstu źródłowego (tłumaczenie „słowo w słowo”).
3. Biblia Tysiąclecia (BT), wydanie czwarte – tłumaczenie oparte o zasadę dynamicznej ekwiwalencji wydane przez Pallotinum.
4. Biblia Warszawska (BW) – opracowana w oparciu o podobne założenia co BT z inicjatywy Brytyjskiego i Zagranicznego Towarzystwa Biblijnego w Warszawie.
5. Biblia Warszawsko-Praska (BWP) przełożona przez ks. bp. Kazimierza Romaniuka uznawana jest za tłumaczenie na pograniczu dynamicznej ekwiwalencji oraz parafrazy.
6. Na pograniczu przekładu dynamicznego i parafrazy znajduje się także Nowe Przymierze i Psalmi (PL) przygotowane przez Ewangeliczny Instytut Biblijny. Jest to próba przełożenia Biblii w taki sposób, aby współczesny polskojęzyczny odbiorca mógł zrozumieć znaczenie tekstu greckiego.

Zasada trzecia

Trzecia zasada to czytanie Biblii w różnych tłumaczeniach w celu uchwycenia jak najszerszego znaczenia (pola semantycznego) słów i fraz biblijnych. Bardzo często greckie słowa lub frazy mogą być rozumiane na kilka różnych sposobów. Różne tłumaczenia ukazują nam te możliwości i pomagają określić oraz zrozumieć warianty greckich rękopisów. Nie ma to wpływu na doktrynę, jest natomiast pomocne w próbach dotarcia do oryginalnego tekstu napisanego przez natchnionego starożytnego autora.

Niniejszy komentarz proponuje osobie studiującej Biblię szybki sposób sprawdzenia swoich interpretacji. Nie narzuca on ostatecznych interpretacji – ma raczej na celu informowanie i pobudzanie do myślenia. Często inne możliwości interpretacyjne pomagają nam uwolnić się od zbyt wąskiej, dogmatycznej i wyznaniowej postawy. Osoby interpretujące Pismo Święte powinny wyposażyć się w większy zakres opcji interpretatorskich, aby uświadomić sobie, jak niejasny może być starożytny tekst. Szokujące jest, że chrześcijanie, którzy twierdzą, że Biblia jest dla nich źródłem prawdy, nie zgadzają się w tak wielu kwestiach dotyczących znaczenia tekstu biblijnego.

Wymienione wyżej zasady pomogły mi przezwyciężyć wiele spośród moich uwarunkowań historycznych poprzez zmuszenie mnie do zmagania ze starożytnym tekstem. Mam nadzieję, że będzie to również błogosławieństwem dla ciebie.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27 czerwca 1996 roku

PRZEWODNIK DO CZYTANIA BIBLIJ: OSOBISTE POSZUKIWANIE WERYFIKOWALNEJ PRAWDY

Czy da się poznać prawdę? Gdzie ją można znaleźć? Czy możemy ją logicznie zweryfikować? Czy istnieje jakiś ostateczny autorytet? Czy są jakieś absoluty, które mogłyby pokierować naszym życiem i światem? Czy życie ma sens? Dlaczego istniejemy? Dokąd zmierzamy? Te pytania – kwestie, nad którymi zastanawiają się wszyscy rozumni ludzie – towarzyszą ludzkiemu intelektowi od zarania dziejów (Koh 1:13-18; 3:9-11). Pamiętam moje osobiste poszukiwanie czegoś, wokół czego mógłbym zbudować swoje życie. Uwierzyłem w Chrystusa w młodym wieku, opierając się głównie na świadectwie życia moich bliskich z rodziny. Kiedy dorastałem, pytania dotyczące mnie samego i świata wokół rosły wraz ze mną. Zwykle kulturowe i religijne banały nie nadawały znaczenia doświadczeniom, o których czytałem lub które przeżywałem. Był to dla mnie okres zamętu, poszukiwania, tęsknoty i częstego poczucia beznadziejności pośród nieczułego i surowego świata, w którym żyłem.

Wielu twierdziło, że zna odpowiedzi na te ostateczne pytania, ale po osobistej weryfikacji i refleksji zrozumiałem, że ich odpowiedzi były oparte na (1) osobistych filozofiach życiowych, (2) starożytnych mitach, (3) osobistych przeżyciach lub (4) projekcjach psychologicznych. Ja potrzebowałem pewnego stopnia weryfikowalności, jakichś dowodów; racjonalności, na której mógłbym oprzeć swój światopogląd; czegoś, wokół czego mógłbym zbudować swoje życie; powodu, dla którego mógłbym żyć.

Odnalazłem to wszystko studiując Biblię. Zacząłem szukać dowodów na jej wiarygodność i odnalazłem je w (1) jej niezawodności historycznej potwierdzonej przez archeologię, (2) trafności prorocत्व Starego Testamentu, (3) spójności biblijnego przesłania na przestrzeni szesnastu stuleci jej powstawania oraz (4) osobistych świadectwach ludzi, których życie zostało trwale zmienione przez kontakt z Biblią. Chryścijaństwo jako jednolity system wierzeń i przekonań jest w stanie odpowiedzieć na trudne życiowe pytania ludzkości. Dostarczyło mi to nie tylko racjonalnych ram pojęciowych – empiryczny aspekt biblijnej wiary przyniósł mi emocjonalną radość i równowagę.

Myślałem, że odnalazłem coś, wokół czego będę mógł zbudować swoje życie: Chrystusa, którego poznałem na kartach Pisma Świętego. Było to silne doświadczenie i wielka ulga emocjonalna. Jednak do tej pory pamiętam szok i ból, które odczułem, kiedy zaczęło do mnie docierać, jak wiele różnych interpretacji Biblii jest propagowanych – czasem nawet w obrębie tego samego kościoła lub szkoły myśli. Rozpoznanie natchnienia i wiarygodności Biblii nie było końcem, lecz początkiem mojej podróży. W jaki sposób weryfikować i odrzucać różnorodne lub sprzeczne interpretacje wielu trudnych fragmentów Pisma, rozpowszechniane przez ludzi, którzy równocześnie twierdzą, że Biblia jest wiarygodnym autorytetem?

To zadanie stało się moim życiowym celem i pielgrzymką wiary. Wiedziałem, że moja wiara w Chrystusa przyniosła mi ogromną radość i pokój. Mój umysł tęsknił za absolutem pośród (1) relatywizmu kultury, w której żyłem (postmodernizmu); (2) dogmatyzmu sprzecznych systemów religijnych (religii świata), jak również (3) arogancji wyznaniowej. Byłem zaskoczony, kiedy w poszukiwaniu właściwego podejścia do interpretacji starożytnej literatury natknąłem się na swoje własne uprzedzenia: historyczne, kulturowe, wyznaniowe i wynikające z życiowych doświadczeń. Często czytałem Biblię tylko po to, aby umocnić swoje własne przekonania. Używałem jej jako źródła dogmatów, którymi atakowałem innych, zasłaniając w ten sposób swoją własną niepewność i braki. Uświadomienie sobie tego było dla mnie bardzo bolesne!

Chociaż nigdy nie osiągnę całkowitego obiektywizmu, mogę jednak stawać się lepszym czytelnikiem Biblii. Mogę minimalizować swoje uprzedzenia rozpoznając je i przyjmując do wiadomości ich istnienie. Nie jestem jeszcze od nich wolny, ale stawiałem czoła swoim słabościom. To właśnie osoba interpretatora jest często największym wrogiem właściwego odczytywania Biblii!

Pozwól, że pokażę ci niektóre z moich założeń, na których opieram się podczas studiowania Biblii, tak abyś ty – czytelnik – mógł je przeanalizować razem ze mną:

I. Założenia wstępne

- A. Wierzę, że Biblia jest jedynym natchnionym objawieniem się jedynego prawdziwego Boga. Dlatego też należy ją interpretować w świetle zamysłu pierwotnego boskiego autora (Ducha Świętego), działającego poprzez pisarza – człowieka żyjącego w kontekście konkretnych uwarunkowań historycznych.
- B. Wierzę, że Biblia została napisana dla zwykłego człowieka – dla wszystkich ludzi! Bóg dostosował się do nas, aby mówić do nas w sposób dla nas zrozumiały w kontekście historycznym i kulturowym. On nie ukrywa prawdy – chce, abyśmy ją rozumieli! Dlatego Jego słowa muszą być interpretowane

w świetle tamtych czasów, nie naszych. Biblia nie powinna oznaczać dla nas tego, czego nie znaczyła dla swoich pierwszych czytelników lub słuchaczy. Jest ona zrozumiała dla przeciętnego ludzkiego umysłu i zastosowane są w niej zwyczajne ludzkie formy i techniki komunikacji.

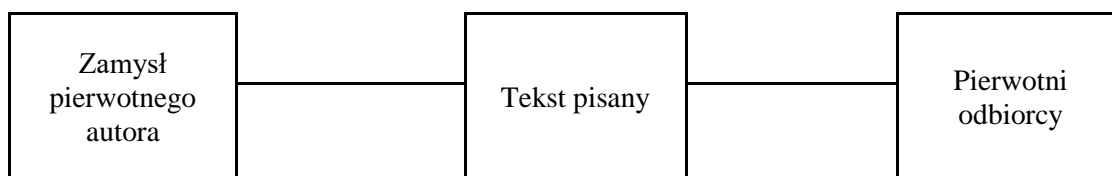
- C. Wierzę, że Biblia posiada jednolite przesłanie i cel. Nie przeczy sama sobie, mimo że zawiera trudne i paradoksalne fragmenty. Dlatego też najlepszym interpretatorem Biblii jest ona sama.
- D. Wierzę, że każdy fragment Biblii (wyłączając prorocтва) posiada jedno i tylko jedno znaczenie oparte o zamysł pierwotnego natchnionego autora. Chociaż nie możemy być nigdy w stu procentach pewni, że znamy zamysł pierwotnego autora, istnieje jednak wiele wskazówek, które mogą nas na niego naprowadzić:
  1. rodzaj (gatunek) literacki wybrany do przekazania przesłania,
  2. tło historyczne i/lub określone okoliczności, które przyczyniły się do napisania danej księgi,
  3. kontekst literacki całej księgi oraz każdej całości literackiej,
  4. powiązanie konstrukcji tekstowej całości literackich z ogólnym przesłaniem księgi,
  5. swoiste środki gramatyczne użyte do przekazania wiadomości,
  6. dobór słów,
  7. fragmenty paralelne.

Studiowanie danego fragmentu tekstu obejmuje przyjrzenie się każdemu z tych obszarów. Zanim wyjaśnię moją metodologię czytania Biblii, pozwolę sobie wymienić niektóre stosowane w dzisiejszych czasach niewłaściwe metody, które pociągnęły za sobą tak ogromną różnorodność interpretacji i w związku z tym powinniśmy się ich wystrzegać.

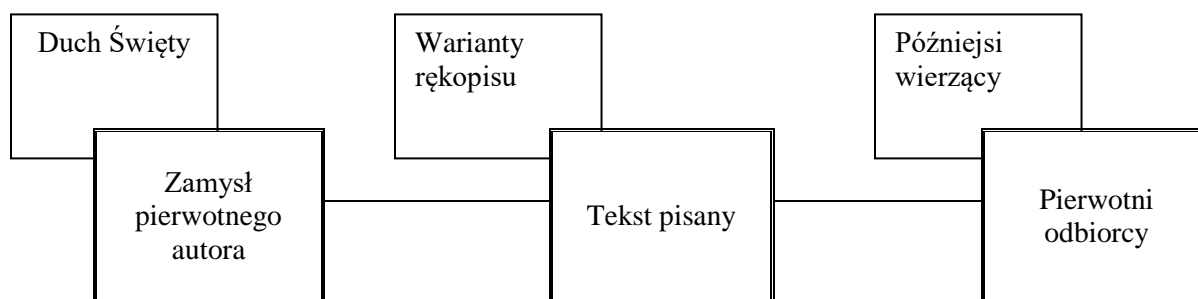
II. Niewłaściwe metody interpretacji

- A. Ignorowanie całego literackiego kontekstu ksiąg Biblii i rozumienie każdego zdania, członu, a nawet poszczególnych słów jako prawdziwych stwierdzeń niezwiązanych z zamysłem autora lub szerszym kontekstem. Jest to często nazywane „dowodzeniem wersetami”.
- B. Ignorowanie tła historycznego ksiąg poprzez zastąpienie go przypuszczalnym tłem historycznym, które ma niewielkie poparcie w samym tekście lub jest go zupełnie pozbawione.
- C. Ignorowanie tła historycznego ksiąg i czytanie ich w sposób, w jaki czyta się poranny dziennik – jakby były adresowane przede wszystkim do poszczególnych współczesnych chrześcijan.
- D. Ignorowanie tła historycznego ksiąg poprzez alegoryzowanie tekstu jako przesłania filozoficznego lub teologicznego zupełnie niepowiązanego z zamysłem pierwotnego autora i tym, co rozumieeli pierwsi słuchacze.
- E. Ignorowanie oryginalnego przesłania i zastępowanie go swoim własnym systemem teologicznym, ulubioną doktryną lub współczesnym problemem niepowiązanym z zamysłem powziętym przez pierwotnego autora i przekazany przez niego przesłaniem. To zjawisko często poprzedzone jest wstępnym czytaniem Biblii w celu zbudowania autorytetu mówcy. Jest to często nazywane „odpowiedzią czytającego” (interpretacją typu „co ten tekst oznacza dla mnie”).

Wszelkie pisemne przekazy międzyludzkie zawierają przynajmniej trzy części składowe:

W przeszłości różne techniki czytania Pisma Świętego skupiały się na jednej z tych trzech składowych. Jednak z uwagi na rzeczywistość wyjątkowego natchnienia Biblii należałoby zmodyfikować powyższy diagram:

W rzeczywistości proces interpretacji powinien uwzględniać wszystkie trzy składowe. Moja interpretacja może na przykład skupiać się na dwóch pierwszych elementach: pierwotnym autorze i tekście. Najprawdopodobniej jest to moja reakcja na zaobserwowane nadużycia: (1) alegoryzowanie lub uduchowianie tekstu, (2) interpretację typu „odpowieź czytającego” (co ten tekst oznacza dla mnie). Nadużycia mogą wystąpić na każdym etapie analizy. Powinniśmy nieustannie weryfikować to, czym się kierujemy: nasze motywy, uprzedzenia, techniki i zastosowania. W jaki jednak sposób możemy to robić, jeśli nie istnieją granice interpretacji, nie ma żadnych ograniczeń ani kryteriów? Z tego powodu badam zamysł autora i strukturę tekstu, które dostarczają mi pewnych kryteriów ograniczających zakres dopuszczalnych uzasadnionych interpretacji.

Mając na uwadze wymienione wyżej niewłaściwe techniki czytania Pisma Świętego, zadajmy sobie pytanie, jakie słuszne sposoby czytania i interpretowania Biblii zapewnią nam pewien stopień weryfikowalności i konsekwencji.

III. Właściwe metody czytania Biblii

Nie będę w tym miejscu przedstawiał szczegółowych technik interpretacji konkretnych gatunków literackich, omówię natomiast ogólne hermeneutyczne zasady obowiązujące dla wszystkich typów tekstów biblijnych. Jeśli chodzi o interpretowanie różnych gatunków literackich, polecam książkę *How to Read the Bible for All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]* Gordona Fee i Douglasa Stuarta wydaną przez Zondervan.

Moja metodologia początkowo skupia się na czytelniku, dając przestrzeń, aby Duch Święty rozjaśniał mu treść Biblii w ciągu czterech cykli osobistych czytań. Takie podejście stawia Ducha, tekst i czytelnika na pierwszym miejscu, nie spychając ich na drugi plan. Chroni ono również czytelnika od nadmiernego wpływu komentatorów. Słyszałem kiedyś następujące stwierdzenie: „Biblia rzuca dużo światła na komentarze do niej samej”. Cytując tę uwagę, nie chcę umniejszać wartości pomocy dydaktycznych, tylko zaapelować o odpowiedni sposób i czas korzystania z nich.

Musimy być w stanie poprzeć naszą interpretację samym tekstem. Pewnej ograniczonej weryfikacji dostarczyć mogą następujące trzy obszary:

1. Obszar dotyczący pierwotnego autora:
  - a. tło historyczne,
  - b. kontekst literacki.
2. Obszar dotyczący dokonanego przez pierwotnego autora wyboru:
  - a. struktur gramatycznych (składnia),
  - b. użycia współczesnych sobie słów,
  - c. rodzaju literackiego.
3. Obszar naszego rozumienia:
  - a. istotnych paralelnych fragmentów,
  - b. właściwych związków pomiędzy doktrynami (paradoks).

Musimy też być w stanie podać rozumowanie i logikę stojące za naszymi interpretacjami. Biblia jest naszym jedynym źródłem wiary i praktyki. Niestety chrześcijanie często nie zgadzają się co do tego, czego naucza i co twierdzi Pismo Święte. Nazywanie Biblii natchnioną księgą przy jednoczesnej niezdolności osiągnięcia porozumienia co do tego, czego ona naucza i wymaga, jest zupełnie bezcelowe!

Cztery cykle czytań są zaprojektowane tak, aby umożliwić dokonanie następujących spostrzeżeń w interpretacji:

A. Pierwszy cykl czytań

1. Przeczytaj całą księgę za jednym razem. Przeczytaj ją jeszcze raz w innym tłumaczeniu, najlepiej zgodnym z inną teorią przekładu:
  - a. tłumaczenie „słowo w słowo” (GPNT/HPST, BP)
  - b. dynamiczny ekwiwalent (BT, WP, PE, BW)
  - c. parafraza [podkreślająca znaczenie jakiejś kultury lub języka – przyp. tłum.] (PL, BWP, SŻ)
2. Odnajdź główny zamysł całego tekstu. Określ jego temat.
3. Wydziel (jeżeli jest to możliwe) całość literacką, rozdział, akapit lub zdanie, które jasno wyraża ten główny zamysł lub temat.
4. Określ główny gatunek literacki
  - a. Stary Testament
    - (1) Hebrajska narracja
    - (2) Hebrajska poezja (literatura mądrościowa, psalm)
    - (3) Hebrajskie proocstwa (proza, poezja)
    - (4) Kodeksy praw
  - b. Nowy Testament
    - (1) Narracja (Ewangelie, Dzieje)
    - (2) Przypowieści (Ewangelie)
    - (3) Listy
    - (4) Literatura apokaliptyczna

B. Drugi cykl czytań

1. Przeczytaj całą księgę jeszcze raz, próbując odnaleźć główne tematy.
2. Nakreśl główne tematy i krótko podsumuj ich treść w prostych stwierdzeniach.
3. Zweryfikuj określony przez siebie zamysł i zarys księgi z pomocami dydaktycznymi.

C. Trzeci cykl czytań

1. Przeczytaj całą księgę po raz kolejny, poszukując tym razem tła historycznego oraz konkretnych okoliczności, które przyczyniły się do napisania danej księgi Biblii.
2. Wymień elementy historyczne wspomniane w księdze:
  - a. autor
  - b. data
  - c. adresaci
  - d. konkretna przyczyna napisania księgi
  - e. aspekty tła kulturowego odnoszące się do zamysłu księgi
  - f. wzmianki dotyczące postaci i wydarzeń historycznych
3. Rozszerz swój zarys do poziomu akapitu tej księgi Biblii, którą interpretujesz. Za każdym razem zidentyfikuj całość literacką i dokonaj jej zarysu. Może ona obejmować kilka rozdziałów lub akapitów. Umożliwi ci to podążanie za logiką i sposobem konstruowania tekstu przez pierwotnego autora.
4. Zweryfikuj zidentyfikowane przez siebie tło historyczne z pomocami dydaktycznymi.

D. Czwarty cykl czytań

1. Przeczytaj daną całość literacką ponownie w kilku tłumaczeniach:
  - a. tłumaczenie „słowo w słowo” (GPNT/HPST, BP)
  - b. dynamiczny równoważnik (BT, WP, PE, BW)
  - c. parafraza (PL, BWP, SŻ)
2. Wyszukaj struktury literackie i gramatyczne:
  - a. powtarzające się zdania, np. Ef 1:6.12.14,
  - b. powtarzające się struktury gramatyczne, np. Rz 8:31,
  - c. kontrastujące ze sobą koncepcje.
3. Wymień następujące rzeczy:
  - a. istotne pojęcia,
  - b. nietypowe terminy,
  - c. ważne struktury gramatyczne,
  - d. szczególnie trudne słowa, człony i zdania.
4. Wyszukaj istotne fragmenty paralelne:

- a. Odszukaj najwyraźniejszy fragment mówiący o rozpatrywanym przez siebie temacie używając:
    - (1) książek dotyczących teologii systematycznej,
    - (2) Biblii z odnośnikami,
    - (3) konkordancji.
  - b. Spróbuj poszukać możliwych paradoksalnych par w obrębie twojego tematu. Wiele prawd biblijnych jest przedstawionych za pomocą par dialektycznych; wiele konfliktów wyznaniowych pochodzi od dowodzenia wersetami tylko połowy biblijnego przekazu. Ponieważ cała Biblia jest natchniona, w celu zapewnienia biblijnej równowagi naszej interpretacji powinniśmy szukać jej całościowego przesłania.
  - c. Odnajdź paralele w tej samej księdze, u tego samego autora lub w tym samym gatunku literackim. Biblię najlepiej interpretować za pomocą niej samej, ponieważ ma jednego autora: Ducha Świętego.
5. Zweryfikuj swoje obserwacje dotyczące tła i okoliczności historycznych z pomocami dydaktycznymi:
- a. Biblie do studiowania
  - b. encyklopedie, podręczniki i słowniki biblijne
  - c. wprowadzenia do Biblii,
  - d. komentarze do Biblii (w tym punkcie swojego studiowania pozwól, aby przeszła i terazniejsza wspólnota wierzących wspomogła cię i skorygowała kierunek twojego osobistego studium Pisma).

IV. Zastosowanie interpretacji Biblii

Teraz przechodzimy do zastosowania. Poświęciłeś wiele czasu, aby zrozumieć tekst w jego pierwotnym kontekście; czas zastosować go do twojego życia i kultury. Moja definicja autorytetu biblijnego jest następująca: „zrozumienie tego, co pierwotny autor Biblii przekazał sobie współczesnym, i zastosowanie tej prawdy do naszych czasów”.

Zastosowanie musi być zgodne z interpretacją zamysłu pierwotnego autora zarówno pod względem czasu, jak i logiki. Nie możemy stosować fragmentów Biblii do naszych czasów, dopóki nie zrozumiemy, co te słowa znaczyły w czasie, kiedy były pisane! Tekst Biblii nie powinien nigdy oznaczać tego, czego wcześniej nie mógł mieć na myśli!

Twój szczegółowy zarys na poziomie akapitów (trzeci cykl czytań) będzie twoim przewodnikiem. Zastosowania z twojej interpretacji powinny być wyciągnięte na poziomie akapitów, a nie poszczególnych słów. Słowa posiadają znaczenie tylko w określonym kontekście; tak samo jest też z członami i zdaniami. Jedyną natchnioną osobą biorącą udział w procesie interpretacji jest pierwotny autor. My tylko podążamy jego śladem poprzez Ducha Świętego, który nas oświeca. Ale oświecenie nie jest natchnieniem. Aby powiedzieć: „tak mówi Pan”, musimy trzymać się zamysłu pierwotnego autora. Zastosowanie musi być konkretnie związane z ogólnym zamysłem całego tekstu oraz rozwojem myśli na poziomie określonej całości literackiej i akapitu.

Nie pozwól, aby zagadnienia naszych czasów interpretowały Biblię; niech Biblia przemówi sama za siebie! Może to wymagać od nas wyciągania z tekstu określonych zasad. Jest to uzasadnione tylko wtedy, kiedy zasady te znajdują w nim poparcie. Niestety bardzo często nasze zasady są tylko „naszymi” zasadami – a nie tymi zawartymi w tekście.

Przy zastosowaniu przesłania Biblii ważne jest, aby pamiętać o tym, że (wyłączając prorocтва) dla określonego tekstu biblijnego obowiązujące jest jedno i tylko jedno znaczenie. Jest ono powiązane z zamysłem pierwotnego autora, który odpowiadał na jakiś kryzys lub potrzebę jemu współczesnych. To jedno znaczenie może mieć wiele możliwych zastosowań. Zastosowanie będzie zależało od potrzeb odbiorców, musi jednak być związane z tym, co miał na myśli pierwotny autor.

V. Duchowy aspekt interpretacji

Do tej pory przeanalizowaliśmy logiczne i tekstualne procesy składające się na interpretację i jej zastosowanie. Teraz krótko omówimy duchowy aspekt interpretacji. Dla mnie pomocna okazała się poniższa lista:

- A. Módl się o pomoc Ducha (zob. 1 Kor 1:26-2:16).
- B. Módl się o przebaczenie i oczyszczenie z grzechów, których jesteś świadomy (zob. 1 J 1:9).

- C. Módl się o większe pragnienie poznania Boga (zob. Ps 19:7-14; 42:1ff; 119:1ff).
- D. Natychmiast zastosuj każde nowe odkrycie w swoim życiu.
- E. Zachowuj pokorę i otwartość na naukę.

Ciężko jest utrzymać równowagę pomiędzy logicznym procesem interpretacji a duchowym prowadzeniem Ducha Świętego. Pomogły mi w tym poniższe fragmenty:

- A. Z książki Jamesa W. Sire *Scripture Twisting [Przekręcanie Pisma]*, s. 17-18:

„Oświecenie przychodzi do umysłów całego ludu Bożego – nie tylko do duchowej elity. W biblijnym chrześcijaństwie nie istnieje „klasa guru”, nie ma iluminatów, nie ma ludzi, od których pochodzi każda właściwa interpretacja. Tak więc, chociaż Duch Święty obdarza szczególnymi darami mądrości, poznania i rozpoznawania duchów, nie wyznacza chrześcijan, którzy je otrzymali, na jedyne autorytety w dziedzinie interpretacji Jego Słowa. Uczenie się, rozsądzanie i rozpoznawanie w odniesieniu do Biblii, która jest autorytetem nawet dla tych, których Bóg obdarował szczególnymi zdolnościami, jest zadaniem każdego Jego człowieka. Podsumowując, założenie, które przyjmuję w całej tej książce jest takie, że Biblia jest prawdziwym objawieniem Boga dla całej ludzkości, naszym ostatecznym autorytetem we wszystkich kwestiach, w których się wypowiada, oraz że nie jest ona całkowitą tajemnicą, ale może być odpowiednio rozumiana przez zwyczajnych ludzi w każdej kulturze.”

- B. O Kierkegaardzie, znalezione w książce Bernarda Ramma *Protestant Biblical Interpretation [Protestancka interpretacja biblijna]*, s. 75:

„Według Kierkegarda, gramatyczne, leksykalne i historyczne studiowanie Biblii jest konieczne, ale wstępne wobec prawdziwego czytania Biblii. ‘Aby czytać Biblię jako *słowo Boże*, musimy ją czytać z sercem w gardle, w stanie gotowości, z gorliwym oczekiwaniem, pozostając w dialogu z Bogiem. Bezmyślne lub nieuważne czytanie Biblii, lub też czytanie jej tylko pod kątem akademickim lub zawodowym nie jest czytaniem Biblii jako Słowa Bożego. Tylko wtedy, kiedy czytamy Biblię tak, jakbyśmy czytali list miłosny, odczytujemy ją jako Słowo Boga.’”

- C. Z książki H. H. Rowley *The Relevance of the Bible [Istotność Biblii]*, s. 19:

„Czysto intelektualne zrozumienie Biblii, choćby zupełne, nie jest w stanie osiągnąć wszystkich zawartych w niej skarbów. Zrozumienie takie nie może być lekceważone, ponieważ jest ono niezbędne do jej pełnego zrozumienia. Jeżeli jednak ma być pełne, musi prowadzić do duchowego zrozumienia duchowych skarbów tej księgi. Do zrozumienia duchowego potrzebne jest coś więcej niż tylko czujność intelektualna. Sprawy duchowe są rozróżniane na poziomie duchowym, a człowiek studiujący Biblię musi przyjąć postawę duchowej wrażliwości i pragnienia odnalezienia Boga, żeby oddać Mu samego siebie, jeśli chce wyjść poza badania naukowe i osiągnąć bogatsze dziedzictwo tej najwspanialszej z wszystkich ksiąg.”

VI. Metoda przyjęta w niniejszym komentarzu

Przewodnik do samodzielnego studiowania został stworzony, żeby wesprzeć twój proces interpretacji na następujące sposoby:

- A. Wprowadzeniem do każdej księgi jest krótkie tło historyczne. Przeczytaj te informacje po zakończeniu „trzeciego cyklu czytań”.
- B. Na początku każdego rozdziału znajdują się spostrzeżenia dotyczące jego kontekstu. Pomoże ci to określić strukturę danej całości literackiej.
- C. Na początku każdego rozdziału lub większej całości literackiej znajduje się podział na akapity i odpowiednie wersety z kilku innych współczesnych tłumaczeń Biblii:
  1. Biblia Tysiąclecia (BT)
  2. Biblia Warszawska (BW)
  3. Biblia Poznańska (BP)
  4. Biblia Warszawsko-Praska (BWP)
  5. Nowe Przymierze i Psalmi (PL)

Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia. Należy wnioskować o nim z kontekstu. Poprzez porównanie kilku współczesnych wersji, różniących się pod względem przyjętych teorii przekładu i perspektyw teologicznych, jesteśmy w stanie przeanalizować przypuszczalną strukturę myśli pierwotnego autora. Każdy akapit zawiera jedną główną prawdę. Nazywa się ją „zdaniem tematycznym” lub „myślą przewodnią tekstu”. Ta wspólna myśl jest kluczowa w procesie

interpretacji – czy to historycznej, czy gramatycznej. Nie powinniśmy nigdy dokonywać interpretacji, wygłaszać kazań ani nauczać opierając się na części tekstu mniejszej niż akapit! Należy także pamiętać, że każdy akapit jest powiązany z otaczającymi go akapitami. Z tego właśnie powodu ważne jest nakreślenie zarysu akapitów w całej księdze. Chodzi tu o to, aby być w stanie podążać za logicznym ciągiem tematu adresowanego do nas przez pierwotnego autora natchnionego.

D. Notatki Boba zgodne są z podejściem interpretacyjnym „werset po wersecie”, co zmusza nas do śledzenia myśli pierwotnego autora. Notatki te zawierają różnorodne informacje, takie jak:

1. kontekst literacki
2. dane historyczne i kulturowe
3. informacje gramatyczne
4. analizy słów
5. istotne fragmenty paralelne

E. Jako że niniejszy komentarz przetłumaczony został z języka angielskiego, korzystanie z niego przez polskiego czytelnika wymagało dokonania wyboru rodzimych tłumaczeń Pisma Świętego. Autor komentarzy odnosi się do dosłownego tłumaczenia NASB, które zostało w komentarzu zastąpione tekstem Biblii Tysiąclecia. W przypadku rozbieżności z NASB podano także brzmienie w innych tłumaczeniach. W pewnych miejscach niniejszego komentarza tekst BT (1995) będzie uzupełniony o inne współczesne tłumaczenia:

1. Interlinearny Grecko-polski Nowy Testament (GPNT) na podstawie oryginalnego tekstu greckiego udostępnionego przez Niemieckie Towarzystwo Biblijne/Interlinearny Hebrajsko-polski Stary Testament (HPST) wydawnictwa Vocatio.
2. Biblia Poznańska (BP) – dosłowne tłumaczenie oparte na manuskryptach *Biblia Hebraica* ed. R. Kittel, P. Kahle, A. Alt, O. Eissfeld, Stuttgart 1951 oraz *The Greek New Testament* ed. K. Aland, M. Black, B. M. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1968
3. Biblia Warszawska (BW) – dynamiczny ekwiwalent oparty na manuskryptach *Biblia Hebraica* ed. R. Kittel, P. Kahle, A. Alt, O. Eissfeld, Stuttgart 1951, *Novum Testamentum Graece* ed. E. Nestle, K. Aland, Stuttgart 1954 oraz *Novum Testamentum Graece* ed. K. Aland, M. Black, B. M. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1966.
4. Biblia Warszawsko-Praska (BWP) – tłumaczenie na pograniczu dynamicznej ekwiwalencji i parafrazy oparte na manuskryptach *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Stuttgart 1977 oraz *Novum Testamentum Graece*, ed. K. Aland, M. Black, C. Martini, B. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1979.
5. Nowe Przymierze i Psalmi (PL) tłumaczenie na pograniczu dynamicznej ekwiwalencji i parafrazy oparte na manuskryptach *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Editio Funditus Renovata, wydanie V, Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft, 1997, *Novum Testamentum Graece*, Nestle-Aland, Deutsche Bibelgesellschaft, 1993; *The New Testament* (He Kaine Diatheke), The Trinitarian Bible Society, *The English Hexapla*, Londyn, Bagster & Sons, Paternoster Row 1841, Reprint: Lazarus Ministry Press, 1999.

F. Dla tych, którzy nie znają greki, porównywanie współczesnych tłumaczeń może być pomocne w identyfikowaniu problemów występujących w tekście:

1. warianty manuskryptów
2. alternatywne znaczenia słów
3. trudny gramatycznie tekst i struktury
4. teksty dwuznaczne

Chociaż współczesne wersje nie są w stanie rozwiązać wszystkich tych problemów, to jednak ukazują nam one te miejsca, które wymagają głębszej i dokładniejszej analizy.

G. Na końcu każdego rozdziału znajdują się związane z jego treścią pytania do dyskusji, które mają za zadanie nakierować nas na główne zagadnienia interpretacyjne danego rozdziału.

WPROWADZENIE DO LISTU DO RZYMIAN

UWAGI WSTĘPNE

- A. List do Rzymian jest najbardziej usystematyzowaną i logiczną księgą doktrynalną apostoła Pawła. Na jej powstanie wpłynęły wydarzenia rozgrywające się w Rzymie, co sprawia, że list ten dokumentem „okolicznościowym”: stało się coś, co skłoniło go do jego napisania. Jest to jednak także najbardziej neutralne z pism Pawła – w odpowiedzi na zaistniały problem (prawdopodobnie była nim zazdrość pomiędzy wierzącymi przywódcami żydowskimi a pogańskimi – zob. 14:1-15:13) Paweł jasno przedstawia ewangelię i wypływające z niej wnioski dla życia codziennego.
- B. List do Rzymian jest teologicznym rozwinięciem prawd zawartych w Liście do Galacjan, a z kolei List do Efezjan jest podsumowaniem Listu do Rzymian w formie okólnika. Ewangelia Pawła się nie zmieniła – ewoluował jednak jego sposób jej prezentacji!
- C. Sposób, w jaki Paweł przedstawił ewangelię w Liście do Rzymian, wpływał na życie kościoła w każdym wieku:
1. Augustyn nawrócił się w 386 r. n.e. czytając Rzymian 13:13-14.
  2. To, jak Marcin Luter rozumiał zbawienie, uległo radykalnej zmianie w roku 1513, kiedy porównał Ps 31:2 z Rz 1:17 (zob. Hab 2:4).
  3. John Wesley, przechodząc w 1738 obok spotkania mennonitów w Londynie, nawrócił się po usłyszeniu kazania Lutera na temat wprowadzenia do Listu do Rzymian, które było na nim czytane, ponieważ kaznodzieja nie przyszedł!
- D. Znać List do Rzymian to wiedzieć, czym jest chrześcijaństwo. List ten przekazuje życie i nauczanie Jezusa w fundamentalne prawdy dla Kościoła wszystkich wieków. Marcin Luter mówił o nim jako o „głównej księdze NT i najczystszej ewangelii”.
- E. Zawsze zachęcam nowych wierzących do tego, żeby zaczęli codziennie czytać Biblię. Radzę zaczynać od trzech ksiąg NT:
1. Ewangelii Jana, żeby zrozumieć Jezusa
  2. Listu do Rzymian, żeby zrozumieć nauczanie Jezusa w zastosowaniu do kościołów
  3. 1 Listu Jana, żeby wiedzieć, jak żyć ewangelią na co dzień

AUTOR

Autorem listu do Rzymian jest z pewnością Paweł. Werset 1:1 zawiera typowe dla niego pozdrowienie. Panuje powszechna zgoda co do tego, że „cierniem w cieple” Pawła był kiepski wzrok, nie napisał więc go własnoręcznie, tylko skorzystał z pomocy skryby – Tercjusza (zob. 16:22).

DATA

- A. Prawdopodobną datą powstania Listu do Rzymian jest rok 56-58 n.e. Jest to jedna z niewielu ksiąg Nowego Testamentu, którą możemy dość dokładnie umiejscowić w czasie. Jest to możliwe dzięki porównaniu Dz 20:2ff z Rz 15:17ff. List do Rzymian został prawdopodobnie napisany w Koryncie, pod koniec trzeciej podróży misyjnej Pawła – tuż przed jego wyruszeniem do Jerozolimy.
- B. Możliwa chronologia pism Pawła według F. F. Bruce’a i Murry’ego Harrisa z drobnymi zmianami:

<u>List</u>	<u>Data</u>	<u>Miejsce powstania</u>	<u>Wydarzenia w Dziejach</u>
1. do Galacjan	48	Antiochia Syryjska	14:28; 15:2
2. 1 Tesaloniczan	50	Korynt	18:5
3. 2 Tesaloniczan	50	Korynt	

4. 1 Koryntian	55	Efez	19:20
5. 2 Koryntian	56	Macedonia	20:2
6. do Rzymian	57	Korynt	20:3
7.-10. Listy więzienne			
do Kolosan	Wczesne lata 60.		
do Efezjan	Wczesne lata 60.	Rzym	
do Filemona	Wczesne lata 60.		
do Filipian	Koniec 62-63		28:30-31
11.-13. Czwarta podróż misyjna			
1 Tymoteusza	63 (lub później,	Macedonia	
do Tytusa	63 ale przed	Efez (?)	
2 Tymoteusza	63 64 r. n.e.)	Rzym	

ADRESACI

List zaadresowany jest do Rzymu. Nie wiemy, kto założył tam kościół.

- A. Jego założyciele mogli należeć do tych, którzy byli w Jerozolimie w dzień Zielonych Świąt, nawrócili się i wrócili do domu, aby założyć kościół (zob. Dz 2:10).
- B. Mogli to być uczniowie, którzy uciekali przed prześladowaniami, które wybuchły w Jerozolimie po śmierci Szczepana (zob. Dz 8:4).
- C. Mogli to być ludzie nawróceni podczas podróży misyjnych Pawła, którzy przybyli do Rzymu. Paweł nigdy nie odwiedził tego kościoła, ale bardzo tego pragnął (zob. Dz 19:21). Miał tam wielu przyjaciół (zob. Rz 16).

Najwidoczniej Paweł planował odwiedzić Rzym po drodze do Hiszpanii (zob. Rz 15:28), dokąd wracał z Jerozolimy, gdzie dostarczył „dar miłości”. Paweł czuł, że jego posługa we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego się zakończyła. Szukał nowych pól misyjnych (zob. Rz 15:20-23.28). Posłańcem, który dostarczył list od Pawła w Koryncie do Rzymu była Feba – diakonisa podróżująca w tym kierunku (zob. Rz 16:1).

Dlaczego ten list, napisany gdzieś wśród uliczek Koryntu w pierwszym wieku przez żydowskiego wytwórcę namiotów, jest tak cenny, że Marcin Luter nazwał go „główną księgą NT i najczystsza ewangelią”? Wartość tej księgi tkwi w fakcie, iż jest ona dogłębnym wyjaśnieniem ewangelii przez nawróconego rabina, Saula z Tarsu, powołanego na apostoła pogan. Większość listów Pawła była silnie uwarunkowana różnymi lokalnymi sytuacjami – z Listem do Rzymian jest jednak inaczej. Stanowi on systematyczne przedstawienie wiary apostoła.

Czy zdawałeś/aś sobie sprawę, bracie/siostro w wierze, że większość technicznych terminów stosowanych dzisiaj do opisu „wiary” („usprawiedliwienie”, „przypisanie”, „usynowienie” i „uświęcenie”) pochodzi z Listu do Rzymian? Jest on teologicznym rozwinięciem prawd zawartych w Liście do Galacjan. Módl się, żeby Bóg otworzył przed tobą ten cudowny list, kiedy razem będziemy szukać Jego woli dla naszego współczesnego życia.

CEL

- A. Apel o pomoc od kościoła w Rzymie w podróży misyjnej Pawła do Hiszpanii. Paweł postrzegał swoją pracę apostołską we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego jako ukończoną (zob. 15:20-23.28).
- B. Odniesienie się do konfliktu pomiędzy wierzącymi Żydami a wierzącymi poganami w rzymskim kościele. Prawdopodobnie był on wynikiem wygnania wszystkich Żydów z Rzymu i ich późniejszego powrotu. W międzyczasie żydowskich przywódców chrześcijańskich zastąpili przywódcy pochodzenia pogańskiego.

- C. Przedstawienie się kościołowi w Rzymie. Paweł często spotykał się ze sprzeciwem ze strony szczerze nawróconych Żydów w Jerozolimie (zob. sobór jerozolimski w Dz 15), nieszczerych Żydów („judaizujących” z Galacjan i 2 Koryntian 3:10-13) oraz pogan (Kolosan, Efezjan), którzy próbowali połączyć ewangelię ze swoimi ulubionymi teoriami lub filozofią (tj. gnostycyzmem).
- D. Pawła oskarżano o bycie niebezpiecznym innowatorem, który beztróska dodaje nowe treści do nauczania Jezusa. List do Rzymian był jego sposobem systematycznej obrony przez wykazanie prawdziwości jego ewangelii na podstawie Starego Testamentu i nauczania Jezusa (Ewangelii).

KRÓTKI ZARYS

- A. Wprowadzenie (1:1-17)
  - 1. Powitanie (1:1-7)
    - a. Autor (1-5)
    - b. Adres (6-7a)
    - c. Pozdrowienie (7b)
  - 2. Powód napisania (1:8-15)
  - 3. Temat (1:16-17)
- B. Potrzeba Bożej sprawiedliwości (1:18-3:20)
  - 1. Zepsucie pogańskiego świata (1:18-32)
  - 2. Hipokryzja Żydów lub pogańskich moralistów (2:1-16)
  - 3. Sąd nad Żydami (2:17-3:8)
  - 4. Powszechne potępienie (3:9-20)
- C. Czym jest Boża sprawiedliwość (3:21-8:39)
  - 1. Sprawiedliwość jedynie przez wiarę (3:21-31)
  - 2. Podstawa sprawiedliwości: Boża obietnica (4:1-25)
    - a. Sprawiedliwość Abrahama (4:1-5)
    - b. Dawid (4:6-8)
    - c. Związek Abrahama z obrzezaniem (4:9-12)
    - d. Boża obietnica dla Abrahama (4:13-25)
  - 3. Uzyskanie sprawiedliwości (5:1-21)
    - a. Aspekt subiektywny: niezasłużona miłość, niezrównana radość (5:1-5)
    - b. Obiektywna podstawa: niesamowita Boża miłość (5:6-11)
    - c. Typologia Adam/Chrystus: przestępstwo Adama, Boży ratunek (5:12-21)
  - 4. Boża sprawiedliwość musi skutkować osobistą sprawiedliwością (6:1-7:25)
    - a. Uwolnienie od grzechu (6:1-14)
      - (1) Przypuszczalny zarzut (6:1-2)
      - (2) Znaczenie chrztu (6:3-14)
    - b. Niewolnik szatana albo niewolnik Boga: twój wybór (6:15-23)
    - c. Poślubienie człowieka Prawu (7:1-6)
    - d. Prawo jest dobre, ale grzech nie dopuszcza tego, co dobre (7:7-14)
    - e. Odwieczna walka dobra i zła w wierzącym (7:15-25)
  - 5. Widoczne skutki Bożej sprawiedliwości (8:1-39)
    - a. Życie w Duchu (8:1-17)
    - b. Odnowienie stworzenia (8:18-25)
    - c. Ciągła pomoc Ducha (8:26-30)
    - d. Sądowniczy triumf usprawiedliwienia przez wiarę (8:31-39)
- D. Boży zamysł dla całej ludzkości (9:1-11:32)
  - 1. Wybranie Izraela (9:1-33)
    - a. Prawdziwi dziedzice wiary (9:1-13)
    - b. Boża suwerenność (9:14-26)

- c. Boży uniwersalny plan obejmuje pogan (9:27-33)
- 2. Zbawienie Izraela (10:1-21)
  - a. Boża sprawiedliwość a ludzka sprawiedliwość (10:1-13)
  - b. Boże miłosierdzie stwarza potrzebę posłańców, wezwanie do światowej misji (10:14-18)
  - c. Przedłużająca się niewiara Izraela w Chrystusa (10:19-21)
- 3. Porażka Izraela (11:1-36)
  - a. Żydowska reszta (11:1-10)
  - b. Zazdrość Żydów (11:11-24)
  - c. Tymczasowe zaślepienie Izraela (11:25-32)
  - d. Paweł wielbi Boga (11:33-36)

E. Skutki daru Bożej sprawiedliwości (12:1-15:13)

- 1. Wezwanie do uświęcenia (12:1-2)
- 2. Stosowanie darów (12:3-8)
- 3. Relacje wierzących z innymi wierzącymi (12:9-21)
- 4. Stosunek do państwa (13:1-7)
- 5. Relacje z bliźnimi (13:8-10)
- 6. Relacje z naszym Panem (13:11-14)
- 7. Relacje z członkami naszego kościoła (14:1-12)
- 8. Nasz wpływ na innych (12:13-23)
- 9. Relacje w podobieństwie do Chrystusa (15:1-13)

F. Zakończenie (15:14-33)

- 1. Osobiste plany Pawła (15:14-29)
- 2. Prośby modlitewne (15:30-33)

G. Postscriptum (16:1-27)

- 1. Pozdrowienia (16:1-24)
- 2. Błogosławieństwo (16:25-27)

PIERWSZY CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj całą księgę za jednym razem. Wyraź temat całej księgi własnymi słowami.

- 1. Określ temat całej księgi.
- 2. Określ gatunek literacki.

DRUGI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj całą księgę za jednym razem. Określ główne tematy księgi i opisz każdy z nich jednym zdaniem.

- 1. Temat pierwszej całości literackiej
- 2. Temat drugiej całości literackiej
- 3. Temat trzeciej całości literackiej

4. Temat czwartej całości literackiej

5. Itd.

ROZDZIAŁ 1 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓLCZESNYCH TŁUMACZENIACH*

BT	BW	BP	BWP	PL
Adres	Pozdrowienie i adres	Adres i pozdrowienia	Autor i adresaci listu	Powitanie
1:1-6 1:7	1:1-7	1:1-7	1:1-7	1:1-7
Modlitwa i zapowiedź przybycia	Paweł pragnie odwiedzić Rzym	Stosunek Pawła do chrześcijan rzymskich	Modlitwa wstępna i zapowiedź przybycia Apostoła	Modlitwa dziękczynna
1:8-12 1:13-15	1:8-15	1:8-15	1:8-15	1:8-15
EWANGELIA PRZYNOŚI USPRAWIEDLIWIENIE I ZBAWIENIE WSZYSTKIM LUDZIOM	Usprawiedliwienie z wiary	EWANGELIA WEDŁUG PAWŁA	Myśl przewodnia całego listu	
KONIECZNOŚĆ USPRAWIEDLIWIENIA DLA POGAN I ŻYDÓW		<i>Potęga ewangelii</i>		
Zapowiedź głównego tematu				
1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17 <i>Część pierwsza</i> O POTRZEBIE INTERWENCJI BOGA W SPRAWY WSZYSTKICH LUDZI	1:16-17
Usprawiedliwienia potrzebują poganie	Grzechy pogan	Gniew Boży	Gniew Boży jako reakcja na grzechy pogan	Boży sprzeciw wobec grzechu
1:18-28 1:29-32	1:18-32	1:18-25 1:26-32	1:18-32	1:18-32

*Chociaż podział na akapity nie jest natchniony, stanowi jednak klucz do zrozumienia zamysłu pierwotnego autora. Każde z współczesnych tłumaczeń podzieliło tekst na akapity i dodało ich streszczenia. Każdy akapit zawiera jeden główny temat, prawdę lub myśl. Poszczególne tłumaczenia oddają je na różne sposoby. Podczas czytania tekstu zadaj sobie pytanie, które tłumaczenie najlepiej pasuje do twojego rozumienia tematu i podziału na wiersze.

Przy studiowaniu każdego z rozdziałów musimy najpierw przeczytać tekst biblijny i spróbować określić poszczególne tematy (akapity), a następnie porównać nasze rozumienie z tekstem współczesnych tłumaczeń. Tylko wtedy, gdy zrozumiemy zamysł pierwotnego autora, podążając za jego rozumowaniem i spostrzeżeniami, jesteśmy w stanie zrozumieć Pismo Święte. Tylko oryginalny autor tekstu jest autorem natchnionym – czytelnik nie ma prawa zmieniać ani modyfikować przekazanej w tekście wiadomości. Czytelnicy Biblii są natomiast odpowiedzialni za stosowanie natchnionej prawdy na co dzień w swoim własnym życiu.

Uwaga: wszystkie techniczne terminy i skróty zostały objaśnione w Aneksie 1, 2 i 3.

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Wersety 1-7 stanowią wprowadzenie do listu. Jest to najdłuższy wstęp we wszystkich listach Pawła. Starał się on przedstawić siebie i swoją teologię kościołowi, który nie znał go osobiście i który mógł otrzymywać na jego temat negatywne informacje.
- B. Wersety 8-12 to początkowa modlitwa dziękczynna. Jest to charakterystyczne dla greckich listów jako takich oraz konkretnie dla pism Pawła.
- C. Wersety 16-17 stwierdzają temat księgi.
- D. Fragment od wersetu 18 do 3:20 stanowi pierwszą całość literacką i pierwszą część ewangelii Pawła: wszyscy ludzie (3 grupy) są zgubieni i potrzebują zbawienia (zob. Rdz 3):
  1. Niemoralni poganie
  2. Moralni poganie
  3. Żydzi
- E. Rzymian 1:18-3:20 jest odzwierciedleniem 3. rozdziału Księgi Rodzaju (co zaskakujące, jeżeli chodzi o pochodzenie grzechu, rabini nie skupiają się na tym tekście, tylko na Rdz 6). Ludzkość stworzona została do wspólnoty z Bogiem, na Jego obraz (zob. Rdz 1:26-27). Ludzie wybrali jednak oświecenie i obietnicę władzy i niezależności. Wskutek tego zamienili wywyższanie Boga na wywyższanie samych siebie (ateistyczny humanizm)!

Bóg pozwolił na ten kryzys. Być na obraz Boga oznacza być odpowiedzialnym – w tym moralnie, a także posiadać wolną wolę wraz z jej konsekwencjami. Bóg dzieli ludzi zarówno według Swojego wyboru, jak i ich (relacja przymierza)! Pozwala im wybierać samych siebie wraz z wszystkimi tego konsekwencjami. Bóg jest zasmucony (zob. Rdz 6:5-7), ale ludzie są wolnymi sprawcami moralnymi z wszystkimi idącymi za tym prawami i obowiązkami. Powtarzająca się fraza „wydał ich Bóg” (zob. 1:24.26.28) jest stwierdzeniem tej wolności, a nie rozmyślnego odrzucenia przez Boga. To nie był Jego wybór. To nie jest świat, jaki Bóg zamierzył (zob. Rdz 3:22; 6:5-7.11-13).
- F. Teologiczne podsumowanie 1:18-3:20 zawarte jest w 3:21-31. Jest to pierwszy teologiczny punkt „dobrej nowiny” ewangelii – wszyscy ludzie zgrzeszyli i potrzebują Bożego przebaczenia. Bóg w Swojej łasce zapewnia drogę powrotną do bliskiej wspólnoty (tj. doświadczenia Edenu, por. Rdz 1-2 z Ap 21-22).

- G. W tej pierwszej całości literackiej Pawłowej prezentacji ewangelii warto zauważyć, że upadłą ludzkość pociąga się do odpowiedzialności za jej bunt i grzech bez żadnego odniesienia do szatana i demonów (zob. Rz 1:18-3:20). Fragment ten bez wątplenia odzwierciedla teologię zawartą w Rodzaju 3, ale bez osobowego kusiciela. Bóg nie pozwoli upadłej ludzkości znowu zrzucić winy na szatana (zob. Rdz 3:13) albo na Samego Boga (zob. Rdz 3:12). Ludzie stworzeni zostali na Boży obraz (zob. Rdz 1:26; 5:1.3; 9:6). Mają prawo, władzę i obowiązek wybierać. Są odpowiedzialni za swoje decyzje – zarówno zbiorowo w Adamie, jak i indywidualnie w osobistych grzechach (zob. 3:23).

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:1-6

¹Paweł, ²śluga Chrystusa Jezusa, z powołania apostoł, przeznaczony do głoszenia Ewangelii Bożej, ³którą Bóg przedtem zapowiedział przez swoich proroków w Pismach świętych. ⁴[Jest to Ewangelia] o Jego Synu - pochodzącym według ciała z rodu Dawida, ⁵a ustanowionym według Ducha Świętości przez powstanie z martwych pełnym mocy Synem Bożym - o Jezusie Chrystusie, Panu naszym. ⁶Przez Niego otrzymaliśmy łaskę i urząd apostołski, aby ku chwale Jego imienia pozyskiwać wszystkich pogan dla posłuszeństwa wierze. ⁶Wśród nich jesteście i wy powołani przez Jezusa Chrystusa.

1:1 „Paweł” Większość Żydów z czasów Pawła miała dwa imiona – jedno żydowskie, a drugie rzymskie (zob. Dz 13:9). Żydowskim imieniem Pawła było Saul (Szaweł). Podobnie jak starożytny król Izraela, pochodził on z pokolenia Beniamina (zob. Rz 11:1; Fil 3:5). Jego rzymskie imię w greckiej formie, Paweł (Paulos), oznaczało „mały”. Mogło to:

1. Odnosić się do jego fizycznego wzrostu, o którym jest mowa w niekanonicznej księdze z drugiego wieku n.e. zatytułowanej *Dzieje Pawła*, w rozdziale dotyczącym Tesaloniki: „Paweł i Tekla”.
2. Dotyczyć jego osobistego poczucia bycia najmniejszym ze świętych, ponieważ początkowo prześladował Kościół (zob. 1 Kor 15:9; Ef 3:8; 1 Tm 1:15).
3. Być po prostu imię nadane mu przy urodzeniu przez rodziców.

Najlepsza wydaje się opcja #3.

☐ **„śluga”** BW, BP, BWP i PL także tłumaczą to słowo jako „śluga”, GPNT natomiast jako „niewolnik”. Koncepcja ta to albo:

1. Przeciwność wobec Jezusa jako Pana
2. Starotestamentowy tytuł honorowy (zob. Mojżesz w Lb 12:7 i Joz 1:1; Jozue w Joz 24:29; Dawid w Psalmach (tytuł) i Izajasz (Iz 42:1.19; 52:13)).

☐

GPNT „Pomazańca Jezusa”

BP, PL „Chrystusa Jezusa”

BW, BWP „Jezusa Chrystusa”

„Chrystusa Jezusa” to rzadziej spotykana pisownia – i dlatego prawdopodobnie oryginalna (zob. MSS P¹⁰, B). UBS⁴ nadaje jej notę „B” (prawie pewne).

Drugą formę potwierdza jednak bardzo wiele świadectw (zob. MSS P²⁶, x, A, D, G i większość wczesnych ojców kościoła).

Zob. Aneks Drugi dotyczący założeń krytyki tekstu. Większość wariantów tekstowych przypomina ten – w tym sensie, że nie wpływają na zasadnicze znaczenie greckiego tekstu.

☐ **„z powołania apostoł”** To był Boży wybór, a nie jego (zob. Dz 9:15; Gal 1:15; Ef 3:7). Za pośrednictwem tej frazy Paweł stwierdza swoje duchowe kwalifikacje i autorytet – podobnie jak w 1 Kor 1:1; 2 Kor 1:1; Gal 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; 1 Tm 1:1; Tt 1:1 – wobec kościoła, z którym nigdy się nie spotkał. Zob. Temat specjalny: Powołany w 1:6.

W grece koine w palestyńsko-żydowskich kręgach termin „apostoł” oznaczał „kogoś posłanego jako oficjalnego przedstawiciela” (zob. 2 Krn 17:7-9). W NT słowa tego używano w dwóch znaczeniach: (1) Dwunastu szczególnych uczniów oraz Pawła i (2) daru duchowego nadal obecnego w kościele (1 Kor 12:28-29; Ef 4:11).

TEMAT SPECJALNY: WYSLAĆ (*apostellō*), OD KTÓREGO POCHODZI „APOSTOŁ”

Jest to popularne greckie słowo tłumaczone jako „wysłać” (tj. *apostellō*). Termin ten ma kilka zastosowań teologicznych:

1. W klasycznej grece rabini stosowali je do sytuacji, kiedy ktoś był wzywany i wysyłany jako oficjalny przedstawiciel kogoś innego – polski odpowiednik to „ambasador” (zob. 2 Kor 5:20).
2. Ewangelie często posługują się tym CZASOWNIKIEM w odniesieniu do Jezusa, który został wysłany przez Ojca. U Jana termin ten nabiera mesjańskiego wydźwięku (por. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Łk 9:48, a w szczególności J 5:36.38; 6:29.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.8.18.21.23.25; 20:21 [w w. 21 występuje zarówno „apostoł” jak i jego SYNONIM *pempō*]). Pojawia się także, gdy Jezus wysyła wierzących (zob. 17:18; 20:21).
3. NT używał RZECZOWNIKA na określenie:
  - a. pierwotnego wewnętrznego kręgu dwunastu uczniów (np. Mk 6:30; Łk 6:13; Dz 1:2.26)
  - b. szczególnej grupy apostołskich pomocników i współpracowników:
    - (1) Barnaba (zob. Dz 14:4.14)
    - (2) Andronik i Junias (BW: Junia, zob. Rz 16:7)
    - (3) Apollos (zob. 1 Kor 4:6-9)
    - (4) Jakub, brat Pański (zob. Gal 1:19)
    - (5) Sylwan i Tymoteusz (zob. 1 Tes 2:7)
    - (6) być może Tytus (zob. 2 Kor 8:23)
    - (7) być może Epafrodyt (zob. Fil 2:25)
  - c. nadal obecnego w kościele daru (zob. 1 Kor 12:28-29; Ef 4:11)
4. Paweł przedstawia się jako apostoł w większości swoich listów, aby potwierdzić swój nadany przez Boga autorytet przedstawiciela Chrystusa (zob. Rz 1:1; 1 Kor 1:1; 2 Kor 1:1; Gal 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; 1 Tm 1:1; 2 Tm 1:1; Tt 1:1).
5. Problemem, przed którym stoimy jako współcześni wierzący jest to, że NT nie określa nigdzie, na czym polega ten dar ani jak identyfikować go u wierzących. Oczywiście jest, że należy dokonać rozróżnienia pomiędzy początkową Dwunastką (#3a), a późniejszym zastosowaniem tego terminu (#3b). Jeśli współcześni „apostołowie” nie są natchnieni, aby pisać Biblię (tj. kanon jest zamknięty, zob. Jud 1:3; zob. Temat specjalny: Kanon), to czym różnią się od nowotestamentowych proroków lub ewangelistów (zob. Ef 4:11)? Oto moje pomysły:
  - a. misjonarze zakładający kościoły na niezewangelizowanych obszarach (tak stosowany był ten termin w *Didache*)
  - b. przywódcy pastorów na danym terenie lub w ramach danego wyznania
  - c. ?

Osobiście jestem zwolennikiem możliwości #1.

▣ „przeznaczony” Jest to IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ, co oznaczało, że został przeznaczony przez Boga w przeszłości (zob. Jer 1:5 i Gal 1:15) i był to ciągły stan rzeczy. Może to też być gra słów z aramejskim terminem oznaczającym „faryzeusza”. Byli oni oddzieleni dla żydowskiego legalizmu – a wraz z nim Paweł [Fil 3:5] aż do spotkania z Jezusem w drodze do Damaszku – później jednak był oddzielony dla ewangelii.

Termin ten wiąże się z hebrajskim słowem oznaczającym „święty” (BDB 872), które oznaczało „oddzielony dla Bożego użytku” (zob. Wj 19:6; 1 P 2:5). Pojęcia „święty”, „uświęcać” i „przeznaczony” mają wspólny grecki rdzeń, „święty” (*hagios*).

▣ „do głoszenia Ewangelii Bożej” PRZYIMEK *eis* w tym kontekście (oraz w w. 5) wskazuje na cel „powołania” Pawła (w. 1b) i jego „przeznaczenia” (w. 1c).

Ewangelia jest słowem złożonym z terminu „dobry” (*eu*) oraz „wiadomość” (*angellos*). Przerodziło się ono w termin opisujący doktryny objawione w ramach Nowego Przymierza (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-32) związane z Bożym obiecany Mesjaszem (zob. wersety 3-4). Jest to „Ewangelia o Jego Synu” (w. 2).

To Boża ewangelia, a nie ewangelia Pawła (zob. 15:16; Mk 1:14; 2 Kor 11:7; 1 Tes 2:2.8.9; 1 P 4:17). Paweł nie był innowatorem ani kimś, kto dostosowywał przekazywane treści do kultury odbiorców, tylko głóścicielem prawdy, która została mu przekazana (zob. Dz 9; 1 Kor 1:18-25).

1:2 „przedtem zapowiedział przez swoich proroków w Pismach świętych” Ten CZASOWNIK to AORYST STRONY MEDIALNEJ (deponens) TRYBU ORZEKAJĄCEGO. Występuje tylko w pismach Pawła (tutaj i w 2 Kor 9:5). Ewangelia nie była „planem B” Boga, tylko Jego odwiecznym, celowym zamysłem (zob. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5; Iz 53; Ps 118; Mk 10:45; Łk 2:22; Dz 2:23; 3:18; 4:28; Tt 1:2). Wczesne kazania w Dziejach Apostolskich (*kerygma*) przedstawiają Jezusa jako wypełnienie starotestamentowych obietnic i prorocत्व.

W NT o ST mówi się na dwa powszechne sposoby: Pismo lub Pisma (np. 2 Tm 3:16; 2 P 3:16).

ST przywoływany jest także w związku z prorokami. W przekonaniu Żyda Pisma napisane zostały przez proroków.

1. „Prawo albo Proroków”, Mt 5:17-18, zob. też Łk 24:44
2. „proroków”, Łk 24:27
3. „Pisma proroków”, Mt 26:56
4. „pisma prorockie”, Rz 16:26 (Rz 1:2 także wymienia „proroków”)
5. „proroctwo Pisma”, 2 P 1:20

W dwóch przypadkach użyto również PRZYMIOTNIKA „święty”:

1. „Pismach świętych” (cała fraza wymienia także „proroków”), Rz 1:2
2. „Pisma święte”, 2 Tm 3:14

TEMAT SPECJALNY: *KERYGMA* WCZESNEGO KOŚCIOŁA

Jest wiele opinii na temat chrześcijaństwa. Nasze czasy są czasami religijnego pluralizmu – podobnie jak pierwszy wiek. Osobiście w pełni akceptuję i przyjmuję wszystkie grupy twierdzące, że znają Jezusa Chrystusa i ufają Mu. Wszyscy mamy jakieś różnice zdań, ale zasadniczo w chrześcijaństwie chodzi przede wszystkim o Jezusa. Są jednak grupy, które podają się za chrześcijan, a w rzeczywistości są ich „sobowtórami” lub „nowinkarzami”. Jak rozpoznać różnicę?

Są dwa sposoby:

- A. Książka, która pomaga zorientować się we wierzeniach współczesnych kultów (na podstawie ich własnych tekstów) to *The Kingdom of the Cults [Królestwo kultów]* Waltera Martina.
- B. Kazania wczesnego kościoła, szczególnie te wygłoszone przez Apostołów Piotra i Pawła w Dziejach Apostolskich, przedstawiają ogólny zarys tego, jak natchnieni autorzy z pierwszego wieku prezentowali chrześcijaństwo różnym grupom. To wczesne „zwiastowanie” lub „głoszenie” (którego podsumowaniem są Dzieje) określane jest greckim słowem *kerygma*. Poniżej znajdują się podstawowe prawdy Ewangelii o Jezusie z Dziejów Apostolskich:

1. Wypełnia wiele obietnic ST – Dz 2:17-21.30-31.34; 3:18-19.24; 10:43; 13:17-23.27.33-37.40.41; 26:6-7.22-23
2. Został posłany przez JHWH zgodnie z obietnicą – Dz 2:23; 3:26
3. Czynił cuda dla potwierdzenia Swojego przesłania i objawienia Bożego współczucia – Dz 2:22; 3:16; 10:38
4. Został wydany i odrzucony – Dz 3:13-14; 4:11
5. Ukrzyżowano Go – Dz 2:23; 3:14-15; 4:10; 10:39; 13:28; 26:23
6. Został wskrzeszony – Dz 2:24,31-32; 3:15.26; 4:10; 10:40; 13:30; 17:31; 26:23
7. Został wyniesiony na prawicę Boga – Dz 2:33-36; 3:13.21
8. Przyjdzie jeszcze raz – Dz 3:20-21
9. Został ustanowiony Sędzią – Dz 10:42; 17:31
10. Zesłał Ducha Świętego – Dz 2:17-18,33,38-39; 10:44-47
11. Jest Zbawicielem wszystkich, którzy wierzą – Dz 13:38-39
12. Nie ma innego Zbawiciela – Dz 4:12; 10:34-36

Oto kilka sposobów reakcji na te apostołskie filary prawdy:

1. Nawrócenie – Dzieje 2:38; 3:19; 17:30; 26:20
2. Wiara – Dzieje 2:21; 10:43; 13:38-39
3. Chrzest – Dzieje 2:38; 10:47-48
4. Przyjęcie Ducha – Dzieje 2:38; 10:47
5. Wszyscy mogą przyjść do Boga – Dzieje 2:39; 3:25; 26:23

Schemat ten służył za podstawę zwiastowania wczesnego kościoła, choć różni autorzy Nowego Testamentu pomijali pewne jego elementy lub podkreślali w swoim nauczaniu inne szczegóły. Cała Ewangelia Marka

dokładnie odzwierciedla piotrowy aspekt *kerygma*. Tradycja podaje, że Marek układał kazania Piotra wygłoszone w Rzymie w spisana Ewangelię. Zarówno Mateusz, jak i Łukasz naśladowują zasadniczą strukturę Ewangelii Marka.

1:3 „o Jego Synu” Przesłanie Dobrej Nowiny skupione jest na osobie – Jezusie z Nazaretu, urodzonym przez dziewicę Marię. W ST „synem” nazywany był naród, król i Mesjasz (zob. 2 Sam 7:14; Oz 11:1; Ps 2:7; Mt 2:15).

W ST Bóg przemawiał przez Swoich sług i proroków. Jezus nie był Bożym sługą. Należał do Jego rodziny (zob. Heb 1:1-2; 3:6; 5:8; 7:28). Co zaskakujące, jest to jedyne miejsce Listu do Rzymian, w którym Paweł skupia się na chrystologii. Księga ta nie zawiera kompletnej teologii systematycznej.

TEMAT SPECJALNY: SYN BOŻY

Jest to jeden z głównych nowotestamentowych tytułów Jezusa. Niewątpliwie wiąże się z boskimi konotacjami. Różne jego formy to „Syn” lub „Mój Syn”. Jezus mówi również o Bogu jako „Ojcu”. W NT określenie to pojawia się ponad 124 razy. Nawet sposób, w jaki Jezus mówił sam o Sobie, „Syn Człowieczy”, ma boskie konotacje z Dn 7:13-14.

W ST określenie „syn” może odnosić się do czterech konkretnych grup:

- A. aniołów (zazwyczaj w LICZBIE MNOGIEJ, zob. Rdz 6:2; Hi 1:6; 2:1)
- B. króla Izraela (zob. 2 Sm 7:14; Ps 2:7; 89:27-28)
- C. narodu izraelskiego jako całości (zob. Wj 4:22-23; Pwt 14:1; Oz 11:1; Mal 2:10)
- D. sędziów izraelskich (zob. Ps 82:6)

Z Jezusem wiąże się drugie zastosowanie tego terminu. W ten sposób zarówno „syn Dawida”, jak i „syn Boży” odnoszą się do 2 Sm 7; Ps 2 i 89. W ST fraza „syn Boży” nigdy nie opisuje konkretnie Mesjasza – chyba że jako eschatologicznego króla – jeden z „namaszczonych urzędów” Izraela. Tytuł ten z mesjańskimi implikacjami jest jednak powszechny w zwojach znad Morza Martwego (zob. szczegółowe odnośniki w *Dictionary of Jesus and the Gospels [Słowniku Jezusa i Ewangelii]*, s. 770). „Syn Boży” jest także tytułem mesjańskim w dwóch międzybiblijnych żydowskich dziełach apokaliptycznych (zob. 2 *Ezdrasza* 7:28; 13:32.37.52; 14:9 oraz 1 *Henocha* 105:2).

Nowotestamentowe tło tego określenia w odniesieniu do Jezusa najlepiej podsumowuje kilka kategorii:

1. Jego preegzystencja (zob. J 1:15-30; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2 Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3; 10:5-8)
2. Jego wyjątkowe narodzenie z dziewicy (zob. Iz 7:14; Mt 1:23; Łk 1:31-35)
3. Jego chrzest (zob. Mt 3:17; Mk 1:11; Łk 3:22; Boży głos z nieba łączy króla z Ps 2 z cierpiącym sługą z Iz 53)
4. Jego kuszenie przez szatana (zob. Mt 4:1-11; Mk 1:12.13; Łk 4:1-13; jest kuszony, aby zwątpić w Swoje Synostwo lub przynajmniej zrealizować jego cel w inny sposób niż przez krzyż)
5. Wyznawanie, kim jest, przez nieodpowiednie osoby
  - a. demony (zob. Mk 1:23-25; Łk 4:31-37,41; Mk 3:11-12; 5:7)
  - b. niewierzących (zob. Mt 27:43; Mk 14:61; J 19:7)
6. Wyznawanie Go przez uczniów
  - a. Mt 14:33; 16:16
  - b. J 1:34.49; 6:69; 11:27
7. Jego własne słowa na Swój temat
  - a. Mt 11:25-27
  - b. J 10:36
8. Stosowanie przez Niego rodzinnej metafory Boga jako Ojca
  - a. Używanie przez niego określenia *abba* w stosunku do Boga
    - 1) Mk 14:36
    - 2) Rz 8:15
    - 3) Gal 4:6
  - b. Powtarzające się używanie przez Niego słowa Ojciec (*patēr*) dla opisanie Jego relacji z Bogiem

Podsumowując, tytuł „Syn Boży” miał wielkie teologiczne znaczenie dla tych, którzy znali ST i jego obietnice oraz kategorie. Autorzy NT obawiali się jednak używać go pisząc do pogan z powodu ich pogańskiego tła, według którego „bogowie” brali sobie kobiety, które rodziły im „tytanów” lub „olbrzymów”.

▣ „**pochodzącym według ciała z rodu Dawida**” Ma to związek z prorocstwem z 2 Sam 7. Mesjasz pochodzić miał z królewskiego rodu Dawida (zob. Iz 9:6; 11:1.10; Jer 23:5; 30:9; 33:15), z pokolenia Judy (zob. Rdz 49:8-12; Iz 65:9). W Ewangelii Mateusza Jezus kilka razy nazwany jest potomkiem Dawida (zob. 1:6; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30.31; 21:9.15; 22:42), co odzwierciedla żydowską nadzieję nadejścia Dawidowego zbawiciela.

Zaskakujące jest, że Paweł nie podkreśla tego aspektu Jezusa. Wspomina o nim tylko tutaj i w 2 Tm 2:8; oba te fragmenty mogą być cytatami z formuły wyznania wiary wczesnego kościoła. NIDNTT, tom 3, s. 61 wymienia teksty biblijne mogące być częściami wczesnych chrystologicznych wyznań wiary/hymnów/liturgii (tj. Rz 1:3-4; 8:34; 1 Kor 15:3-4; Fil 2:6-11; 1 Tm 3:16; 2 Tm 2:8; 1 P 3:18-20).

▣

GPNT „**co do ciała**”
BP, BWP „**co do ciała**”
BW, PL „**według ciała**”

Jest to wypełnienie prorocтва i potwierdzenie człowieczeństwa Jezusa, któremu często zaprzeczano w eklektycznym świecie religijnym pierwszego stulecia (zob. 1 J 1:1-4; 4:1-3). Werset ten jasno pokazuje, że Paweł nie zawsze stosował termin „ciało” (*sarks*) w negatywnym znaczeniu (zob. 2:28; 9:3). Zazwyczaj jednak posługiwał się on tym słowem w kontraście do „ducha” (zob. 6:19; 7:5.18.25; 8:3-9.12.13; 1 Kor 5:5; 2 Kor 1:17; 11:18; Gal 3:3; 5:13.16.17-19.24; 6:8; Ef 2:3; Kol 2:11.13.18.23).

Ta konstrukcja gramatyczna: *kata* (według) połączone z ACCUSATIVUSEM, ma swój odpowiednik w w. 4. Jezus jest zarówno człowiekiem (według ciała, w. 3), jak i Bogiem (według Ducha, w. 4). Doktryna wcielenia jest tutaj kluczowa (zob. 1 J 4:1-3). Może to także wiązać się z terminem, którego Jezus używał na określenie Samego Siebie: „Syn Człowieczy” (zob. Ps 8:5; Ez 2:1 [człowiek] i Dn 7:13 [Bóg]).

TEMAT SPECJALNY: CIAŁO (*sarks*)

Termin ten jest najczęściej stosowany przez Pawła w liście do Galacjan, a jego teologiczne rozwinięcie następuje w liście do Rzymian. Uczni spierają się co do tego, jak scharakteryzować różne konotacje związane z tym słowem. Jego różne znaczenia bez wątpienia się na siebie nakładają. Poniższa lista stanowi zaledwie próbę zarysowania obszernego pola semantycznego tego określenia.

- A. ludzkie ciało (zob. J 1:14; Rz 2:28; 1 Kor 5:5; 7:28; 2 Kor 4:11; 7:5; 12:7; Gal 1:16; 2:16.20; 4:13; Flp 1:22; Kol 1:22.24; 2:5; 1 Tm 3:16)
- B. ludzkie pochodzenie (zob. J 3:6; Rz 1:3; 4:1; 9:3.5.8; 11:14; 1 Kor 10:18; Gal 4:23.29)
- C. osoba ludzka (zob. Rz 3:20; 7:5; 8:7-8; 1 Kor 1:29; 2 Kor 10:3; Gal 2:16; 5:24)
- D. po ludzku mówiąc (zob. J 8:15; 1 Kor 1:26; 2 Kor 1:12; 5:16; 10:2; Gal 6:12)
- E. ludzka słabość (zob. Rz 6:19; 7:18; 8:5-6.9; 2 Kor 10:4; Gal 3:3; 5:13.16.19-21; Kol 2:18)
- F. wrogość ludzi wobec Boga związana z konsekwencjami upadku (zob. Rz 7:14; 13:14; 1 Kor 3:1.3; Ef 2:3; Kol 2:18; 1 P 2:11; 1 J 2:16)

Należy tutaj podkreślić, że w NT ciało nie jest postrzegane jako złe, tak jak jest to w myśli greckiej. Dla filozofów greckich „ciało” było źródłem ludzkich problemów; śmierć była wyzwoleniem od jego wpływu. Jednak w NT „ciało” jest polem duchowej walki (zob. Ef 6:10-18), pozostaje jednak neutralne. Fizycznego ciała można używać zarówno w dobrych, jak i złych celach.

1:4

GPNT „**ustalonym**”
BP „**posiada**”
BW „**został ustanowiony**”
BWP, PL „**okazał się**”

Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ. Bóg definitywnie wyznaczył Jezusa „Synem Bożym”. Nie oznacza to jednak, że istnienie Jezusa zapoczątkowane zostało w Betlejem ani że jest On mniejszy od Ojca. Zob. Temat specjalny: Trójca w 8:11 i trzeci akapit poniżej.

▣ „**pełnym mocy Synem Bożym**” Autorzy NT rzadko określali Jezusa tytułem „Syn Boży” (zob. Mt 4:3) z powodu fałszywych skojarzeń z mitologią grecką (to samo dotyczy narodzenia z dziewicy). Koncepcja ta często

wyrażana jest za pomocą określenia „wyjątkowy, jedyny w swoim rodzaju” (*monogenes*, zob. J 1:18; 3:16.18; 1 J 4:9). Oznacza ono „Jezusa, jedynego prawdziwego Syna Bożego”. Zob. Temat specjalny w 1:3.

NT ma dwa teologiczne bieguny jeżeli chodzi o Boga Ojca i Jezusa – Syna:

1. Są równi (zob. J 1:1; 5:18; 10:30; 14:9; 20:28; 2 Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Heb 1:3)
- ale 2. Są oddzielnymi osobami (zob. Mk 10:18; 14:36; 15:34)

Możliwe, że Paweł cytuje tu wczesne chrystologiczne wyznanie wiary lub nawiązuje do mesjańskiego Króla Jahwe z Ps 2:6.7 lub 110:1 (zob. Dz 2:34-36). Podkreśla przez to całą frazę „pełnym mocy Synem Bożym” (NIDNTT, tom 2, s. 79), skupiającą się nie na Jego narodzeniu ani chrzcie, ale wniebowstąpieniu. Jednakże chrystologie adopcjanistyczne (zob. Słowniczek) wyciągają ten werset z kontekstu i cytują go w swoich własnych celach. Ta metoda interpretacji Biblii, polegająca na dowodzeniu wersetami, pozwala wyciągnąć z Pisma Świętego każdy wniosek (zob. moje seminarium na temat interpretacji biblijnej dostępne za darmo online na stronie www.freebiblecommentary.org [w języku angielskim]).

▣ „przez powstanie z martwych” Bóg Ojciec potwierdził życie i przesłanie Jezusa, wskrzeszając Go z martwych (zob. 4:24; 6:4.9; 8:11; Dz 2:31-33). Boskość (zob. J 1:1-14; Kol 1:15-19; Fil 2:6-11; Heb 1:2-3) i zmartwychwstanie Jezusa (zob. 4:25; 10:9-13; 1 Kor 15) są dwoma filarami chrześcijaństwa.

▣ Werselem tym często posługiwano się na poparcie herezji „adopcjanizmu”, która twierdziła, że Jezus został wynagrodzony i wywyższony przez Boga za Swoje przykładne życie i posłuszeństwo. Heretycy ci twierdzili, że Jezus nie zawsze był (ontologicznie) Bogiem, ale stał się Nim, kiedy Bóg Go wskrzesił. Choć jest to w oczywisty sposób nieprawda, co jasno wynika z wielu tekstów takich jak Jana 1 i 17, przy zmartwychwstaniu Jezus otrzymał coś cudownego. Trudno wyrazić, w jaki sposób Bóg może zostać wynagrodzony, ale to właśnie się stało. Choć Jezus dzielił z Ojcem wieczną chwałę, Jego status został w jakiś sposób wzbogacony doskonałym wypełnieniem wyznaczonego Mu do wykonania dzieła odkupienia. Wskrzeszenie Jezusa z Nazaretu było Bożym potwierdzeniem Jego życia, przykładu i odkupieńczej śmierci; wiecznie boskiego, w pełni ludzkiego, doskonałego zbawiciela, przywróconego i nagrodzonego, jedynego Syna! Zob. Aneks 3 – Adopcjanizm.

▣

GPNT, PL	„według Ducha uświęcenia”
BP	„dzięki zaś działaniu Ducha Świętego”
BW	„według ducha uświęcenia”
BWP	„według zaś Ducha Świętości”

Niektóre tłumaczenia stosują dużą literę na początku słowa „duch”, wskazując na Ducha Świętego, podczas gdy pisane z małej litery odnosiłoby się ono do ludzkiego ducha Jezusa. Tak, jak Bóg Ojciec jest Duchem, jest Nim też Jezus. Starożytne teksty hebrajskie i greckie nie zawierały rozróżnienia pomiędzy małymi i dużymi literami, interpunkcji ani podziału na rozdziały i wersety, jest to więc kwestia tradycji lub interpretacji tłumaczy.

Na wersety 3 i 4 patrzeć można na trzy sposoby:

1. Jako odniesienie do dwóch natur Jezusa – boskiej i ludzkiej
2. Jako odniesienie do dwóch etapów Jego ziemskiego życia – człowiek i zmartwychwstały Pan
3. Jako paralelę do „Pana naszego Jezusa Chrystusa”

▣ „Jezusie” Aramejskie *Jezus* jest tym samym imieniem, co hebrajskie *Jozue*. Było ono zlepkiem dwóch hebrajskich słów: „JHWH” i „zbawienie”. Może oznaczać „JHWH zbawia”, „JHWH ratuje” lub „JHWH jest zbawieniem”. Jego znaczenia dotyczy Mt 1:21.25.

▣ „Chrystusie” Było to greckie tłumaczenie hebrajskiego terminu *mesjasz* (BDB 603), oznaczającego „namaszczonego”. W ST pewne grupy przywódców (prorocy, kapłani i królowie) były namaszczone na znak Bożego wybrania i wyposażenia. Jezus sprawował wszystkie te trzy namaszczone urzędy (zob. Heb 1:2-3).

ST przepowiadał, że Bóg wyśle szczególnego „namaszczonego”, aby wprowadził nową erę sprawiedliwości. Jezus był Jego szczególnym „sługą”, „synem” i „Mesjaszem”.

TEMAT SPECJALNY: MESJASZ (na podstawie Dn 9:26)

Trudność w interpretacji tego wersetu wynika z potencjalnych znaczeń wiążących się z terminem „Mesjasz”

lub „namaszczony” (BDB 603, KB 645). Było to określenie namaszczenia jakiejś osoby specjalnym olejkiem, co oznaczało Boże powołanie i wyposażenie do jakiejś przywódczej funkcji.

1. Termin ten stosowany był do królów żydowskich (np. 1 Sm 2:10; 12:3; 24:6.10; 2 Sm 19:21; 23:1; Ps 89:52; Ps 132:10.17; Lm 4:20; Hab 3:13; „Władca-Pomazaniec” w Dn 9:25)
2. Używano go wobec żydowskich kapłanów (tj. "namaszczeni kapłani" – Wj 29:7; np. Kpł 4:3.5.16; 6:15; 7:36; 8:12; być może także Ps 84:9-10; 133:2)
3. Nazywano tak patriarchów i proroków (zob. 1 Krn 16:22 i Ps 105:15, odnoszące się łącznie do ludu przymierza; być może także Hab. 3:13)
4. Stosowano go do proroków (zob. 1 Krl 19:16; być może także 1 Krn 29:22)
5. Nazwano tak Cyrusa (por. Iz 45:1)
6. #1 i #2 są połączone w Psalmie 110 i Zachariasza 4
7. Opisywał szczególne przyjście Bożego króla z linii Dawida, w celu wprowadzenia nowej ery sprawiedliwości:
  - a. Z linii Judy (por. Rdz 49:10).
  - b. Z domu Jessego (por. 2 Sam 7)
  - c. Powszechne panowanie (por. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mi 5:1-4ff).

Osobiście podoba mi się identyfikacja „namaszczonego” z Jezusem z Nazaretu (zob. J 1:41; 4:25) z powodu:

1. Zaprowadzenia wiecznego Królestwa w Dn 2 w czasie czwartego imperium.
2. Wprowadzenia „syna człowieczego” w Dn 7:13, któremu dane jest wieczne królestwo.
3. Fraz dotyczących odkupienia w Dn 9:24, wskazujących na kulminację historii upadłego świata.
4. Cytowanie księgi Daniela przez Jezusa w NT (zob. Mt 24:15; Mk 13:14).

Trzeba przyznać, że w ST jest to rzadko występujący tytuł – być może tylko w Dn 9:25 – a także, że Jezus nie pasuje do ogólnego starotestamentowego opisu Mesjasza:

1. Nie był przywódcą w Izraelu
2. Nie został oficjalnie namaszczony przez kapłana
3. Nie był wybawicielem Izraela
4. Był nie tylko „synem człowieczym”, ale, co szokujące, „Synem Bożym”

▣ **„Panu”** W judaizmie związane z przymierzem imię Boga, JHWH, stało się tak święte, że czytając Pisma rabinii zastępowali je tytułem „Pan” (*Adon*) w obawie, że mogliby wezwać Bożego imienia do czcnych rzeczy (zob. Wj 20:7; Pwt 5:11) i złamać przez to jedno z Dziesięciu Przykazań. Kiedy autorzy NT nazywali Jezusa „Panem („Kurios”) w kontekstach teologicznych, potwierdzali tym Jego boskość (zob. Dz 2:36; Rz 10:9-13; Fil 2:6-11).

TEMAT SPECJALNY: IMIONA BOŻE

A. *El* (BDB 42, KB 48)

1. Pierwotne znaczenie tego starożytnego rdzennego określenia jest niepewne, choć wielu uczonych jest zdania, że pochodzi ono od akadyjskiego rdzenia „być silnym” lub „być potężnym” (zob. Rdz 17:1; Lb 23:19; Pwt 7:21; Ps 50:1).
2. Na szczycie kananejskiego panteonu stał bóg *El* (teksty z Ras Shamra), nazywany „ojcem bogów” i „panem nieba”.
3. W Biblii *El* zazwyczaj łączy się z innymi określeniami. Połączenia te stały się sposobem, na jaki można scharakteryzować Boga.
  - a. *El-Elyon* („Bóg Najwyższy”, BDB 42 i 751 II), Rdz 14:18-22; Pwt 32:8; Iz 14:14
  - b. *El-Roi* („Bóg który widzi” lub „Bóg który się objawia”, BDB 42 i 909), Rdz 16:13
  - c. *El-Szaddai* („Bóg Wszechmocny” lub „Bóg wszelkiego miłosierdzia” lub „Bóg z góry”, BDB 42 i 994), Rdz 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Wj 6:3
  - d. *El-Olam* („Bóg Wiekuisty”, BDB 42 i 761), Rdz 21:33. Teologicznie termin ten wiąże się z Bożą obietnicą daną Dawidowi, 2 Sam 7:13.16
  - e. *El-Berit* („Bóg przymierza”, BDB 42 i 136), Sdz 9:46
4. *El* utożsamiany jest z:
  - a. *JHWH* w Lb 23:8; Ps 16:1-2; 85:8; Iz 42:5
  - b. *Elohim* w Rdz 46:3; Hi 5:8: „Jam jest *El*, *Elohim* ojca twego”

- c. *Szaddai* w Rdz 49:25; Lb 24:4.16
  - d. „Zazdrosny” w Wj 34:14; Pwt 4:24; 5:9; 6:15
  - e. „Miłosierny” w Pwt 4:31; Neh 9:31
  - f. „Wielki i potężny” w Pwt 7:21; 10:17; Neh 1:5; 9:32; Jer 32:18; Dan 9:4
  - g. „Wszewchwieżący” w 1 Sam 2:3
  - h. „Twierdza warowna” w 2 Sam 22:33 (BWP)
  - i. „Mściciel” w 2 Sam 22:48
  - j. „Święty” w Iz 5:16
  - k. „Mocny” w Iz 10:21
  - l. „Zbawienie” w Iz 12:2
  - m. „Odpłata” w Jer 51:56
5. Kombinacja wszystkich głównych ST imion Boga znajduje się w Joz 22:22 (powtarzają się *El*, *Elohim* i *JHWH*)
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Jego podstawowe znaczenie to „wysoki”, wywyższony” lub „wyniesiony” (zob. Rdz 40:17; 1 Krl 9:8 [Biblia Gdańska]; 2 Krl 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:14).
  2. Używane jest w znaczeniu analogicznym do kilku innych imion/tytułów Boga.
    - a. *Elohim* – Ps 47:2-3; 73:11; 107:11
    - b. *JHWH* – Rdz 14:22; 2 Sam 22:14
    - c. *El-Szaddai* – Ps 91:1.9
    - d. *El* – Lb 24:16
    - e. *Elah* – często używane w Dn 2-6 i Ezd 4-7; ma związek z *Illair* (aramejskie „wysoki Bóg”) w Dn 3:26; 3:99; 5:18.21
  3. Często posługują się nim nie-Izraelici
    - a. Melchizedek, Rdz 14:18-22
    - b. Balaam, Lb 24:16
    - c. Mojżesz o narodach w Pwt 32:8
    - d. W NT Ewangelia Łukasza, adresowana do pogan, także używa greckiego ekwiwalentu *Hupsistos* (zob. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Dz 7:48; 16:17)
- C. *Elohim* (LICZBA MNOGA), *Eloah* (LICZBA POJEDYNCZA), używane głównie w poezji (BDB 43, KB 52)
1. Termin ten pojawia się wyłącznie w Starym Testamencie.
  2. Słowo to może oznaczać Boga Izraela lub bogów narodów (zob. Wj 3:6; 20:3). Rodzina Abrahama wyznawała politeizm (zob. Joz 24:2).
  3. Może także odnosić się do izraelskich sędziów (zob. Wj 21:6 [Biblia Gdańska]; Ps 82:6).
  4. Określenie *elohim* ma także zastosowanie do innych istot duchowych (aniołów, demonów) – np. Pwt 32:8 (LXX); Ps 8:6; Hi 1:6; 38:7.
  5. W Biblii jest to pierwsze imię/tytuł Bóstwa (zob. Rdz 1:1). Jest jedynym Bożym imieniem aż do Rdz 2:4, gdzie występuje w połączeniu z *JHWH*. Zasadniczo (pod względem teologicznym) odnosi się do Boga jako stwórcy – Tego, który podtrzymuje i daje życie wszystkiemu na tej planecie (zob. Ps 104).
Termin ten jest równoznaczny z *El* (zob. Pwt 32:15-19). Może także funkcjonować analogicznie do *JHWH* – na podstawie Psalmu 14 (*Elohim*, wersety 1, 2, 5; *JHWH*, wersety 2, 6; a nawet *Adon*, w. 4).
  6. Chociaż określenie to używane w LICZBIE MNOGIEJ oznacza innych bogów, słowo to często odnosi się do Boga Izraela, najczęściej jednak jako RZECZOWNIK W LICZBIE POJEDYNCZEJ dla podkreślenia jego monoteistycznego zastosowania.
  7. Zaskakujący jest fakt, że powszechnie używane imię monoteistycznego Boga jest w LICZBIE MNOGIEJ! Chociaż nie ma pewności co do wyjaśnienia tego faktu, powstały następujące teorie:
    - a. W języku hebrajskim wiele RZECZOWNIKÓW występuje w LICZBIE MNOGIEJ – często dla emfazy. Wiąże się z tym późniejsza cecha gramatyki hebrajskiej zwana PLURALIS MAJESTATIS, w której LICZBA MNOGA stosowana jest dla wzmocnienia danej koncepcji.
    - b. Może odnosić się to do anielskiej rady, z którą Bóg spotyka się w niebie i która spełnia Jego wolę (zob. 1 Krl 22:19-23; Hi 1:6; Ps 82:1; 89:6.8)
    - c. Możliwe nawet, że odzwierciedla to nowotestamentowe objawienie Boga w trzech osobach. W Rdz 1:1 Bóg stwarza, w Rdz 1:2 Duch unosi się nad wodami, a w NT Jezus jest tym, przez

którego Bóg dokonuje dzieła stworzenia (zob. J 1:3.10; Rz 11:36; 1 Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).

D. JHWH (BDB 217, KB 394)

1. Jest to imię przedstawiające bóstwo jako Boga zawierającego przymierze; Boga jako zbawiciela, odkupiciela! Ludzie łamią przymierza, ale Bóg jest wierny Swojemu słowu, obietnicy, przymierzu (zob. Psalm 103).

Imię to po raz pierwszy wymienione jest w połączeniu z *Elohim* w Rdz 2:4. W pierwszych dwóch rozdziałach księgi Rodzaju nie ma dwóch opisów stworzenia, tylko dwa różne akcenty:

- a. Bóg jako stwórca wszechświata (materialnego)
- b. Bóg jako szczególnie stwórca ludzkości

Opowiadanie w Rdz 2:4-3:24 zapoczątkowuje wyjątkowe objawienie dotyczące uprzywilejowanego miejsca i przeznaczenia ludzkości, a także problemu grzechu i buntu związanego z tą szczególną pozycją.

2. W Rdz 4:26 czytamy: „zaczęto wzywać imienia Pana” (JHWH). Jednakże z Wj 6:3 wynika, że wcześnie ludzie przymierza (patriarchowie i ich rodziny) znali Boga tylko jako *El-Shaddai*. Imię JHWH jest wyjaśnione tylko raz w Wj 3:13-16, szczególnie w w. 14. Należy też jednak wziąć pod uwagę, że pisma Mojżesza często interpretują różne terminy w oparciu o popularne gry słów, a nie ich etymologię (zob. Rdz 17:5; 27:36; 29:13-35). Na temat znaczenia tego imienia powstało wiele teorii (na podstawie IDB, tom 2, strony 409-11).
  - a. Z arabskiego rdzenia oznaczającego „okazywać żarliwą miłość”
  - b. Z arabskiego rdzenia „dmuchać/wiać” (JHWH jako Bóg burzy)
  - c. Z ugaryckiego (kananejskiego) rdzenia „mówić”
  - d. Za fenicką inskrypcją, IMIESŁOWEM KAUZATYWNYM oznaczającym „podtrzymującego” lub „ustanawiającego”
  - e. Z hebrajskiej formy *Qal* „Ten, który jest” lub „Ten, który jest obecny” (w CZASIE PRZYSZŁYM „Ten, który będzie”)
  - f. Z hebrajskiej formy *Hifil* „Ten, który sprawia”
  - g. Z hebrajskiego rdzenia „żyć” (np. Rdz 3:20), oznaczającego „zawsze-żyjącego, jedynie-żyjącego”
  - h. Z kontekstu Wj 3:13-16 – gra słów z formą NIEDOKONANĄ użytą w CZASIE DOKONANYM, „nadal będę tym, którym byłem” lub „nadal będę tym, którym zawsze byłem” (zob. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament [Przegląd składni w Starym Testamencie]*, s. 67). Pełne imię JHWH często pojawia się jako skrót lub być może forma pierwotna.
    - (1) *Jah* (np. Hallelu - jah, BDB 219, zob. Wj 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
    - (2) *Jahu* (zakończenie imion „iasz”, np. Izajasz)
    - (3) *Jo* (początki imion „Jo”, np. Jozue, Joel)
3. W późniejszym judaizmie to związane z przymierzem imię stało się tak święte (tetragram), że Żydzi bali się je wypowiadać, aby nie złamać przykazania z Wj 20:7; Pwt 5:11; 6:13. Zastępowali je więc hebrajskim terminem oznaczającym „właściciel”, „pan”, „mąż” – *adon* lub *adonai* (mój pan). Kiedy czytając teksty ST natrafiali na JHWH, wymawiali „pan”. Dlatego w polskich tłumaczeniach Biblii JHWH oddawane jest jako Pan.
4. Podobnie jak *El*, JHWH często łączone jest z innymi określeniami dla podkreślenia pewnych cech Boga przymierza Izraela. Takich kombinacji jest bardzo wiele – poniżej znajduje się kilka przykładów.
  - a. JHWH-*Jireh* (JHWH zaopatruje, BDB 217 i 906), Rdz 22:14 (BW)
  - b. JHWH-*Rofeka* (JHWH jest twoim lekarzem, BDB 217 i 950, IMIESŁÓW *Qal*), Wj 15:26
  - c. JHWH-*Nissi* (JHWH jest moim sztandarem, BDB 217 i 651), Wj 17:15
  - d. JHWH-*Meqaddiszkem* (JHWH jest Tym, który was uświęca, BDB 217 i 872, IMIESŁÓW *Piel*), Wj 31:13
  - e. JHWH-*Szalom* (JHWH jest Pokojem, BDB 217 i 1022), Sdz 6:24
  - f. JHWH-*Sabaoth* (JHWH Zastępów, BDB 217 i 878), 1 Sam 1:3.11; 4:4; 15:2; często pojawia się w pismach prorockich
  - g. JHWH-*Ro 'I* (JHWH jest moim pasterzem, BDB 217 i 944, IMIESŁÓW *Qal*), Ps 23:1
  - h. JHWH-*Sidqenu* (JHWH jest naszą sprawiedliwością, BDB 217 i 841), Jer 23:6
  - i. JHWH-*Szamma* (JHWH jest tam, BDB 217 i 1027), Ez 48:35

1:5 „otrzymaliśmy” We wstępie Paweł nie wymienia żadnej innej osoby, co jest charakterystyczne dla jego innych listów. Pierwsza fraza odnosi się do jego nawrócenia w drodze do Damaszku i wyznaczenia na apostoła (zob. Dz 9), co silnie sugeruje redakcyjne zastosowanie liczby mnogiej.

▣ **„łaskę i urząd apostołski”** Paweł mówi tu nie tylko o darze zbawienia przez Chrystusa, ale także o związanym z nim powołaniu na apostoła wśród pogan. Wszystko to wydarzyło się jednocześnie na drodze do Damaszku (AORYST TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY CZYNNEJ, zob. Dz 9:1-22; 22:3-16; 26:9-18) – nie w wyniku zasług Pawła, ale celowej łaski!

Możliwe, że „łaska” i „urząd apostołski” rozumiane mają być jako jedna całość: „dar apostołstwa” (NET, nota #13). Wszystkie tłumaczenia zawarte w *The New Testament in 26 Translations [Nowym Testamencie w 26 tłumaczeniach]* (s. 646) także widzą tu hendiadys.

▣ **„aby ... pozyskiwać”** Jest to drugie zastosowanie *eis* w kontekście celu (zob. w. 1). Ewangelia odnawia Boży obraz w ludzkości przez wiarę w Jezusa. Objawia przez to pierwotny Boży zamysł, którym jest bliska wspólnota z ludźmi odzwierciedlającymi Jego charakter (zob. w. 7).

▣

GPNT

„ku posłuszeństwu wiary”

BP

„do posłuszeństwa przejawiającego się w wierze”

BW, PL

„do posłuszeństwa wiary”

BWP

„dla posłuchu w wierze”

Jest to pierwsze użycie centralnego terminu „wiara” w Liście do Rzymian (zob. Temat specjalny w 4:5).

W tym rozdziale i księdze zastosowany on został na trzy odrębne sposoby:

1. Werset 5. Słowo to użyte jest tu w znaczeniu zbioru prawd i doktryn związanych z Jezusem i życiem chrześcijańskim (zob. Dz 6:7; 13:8; 14:22; 16:5; Rz 14:1; 16:26; Gal 1:23; 6:10; Jud 1:3.20).
2. Werset 8. Tutaj zastosowane jest ono w znaczeniu osobistego zaufania Jezusowi. Polskie terminy „wierzyć”, „wiara” i „zaufanie” stanowią tłumaczenie jednego greckiego słowa (*pistis/pisteuo*). Ewangelia jest zarówno koncepcyjna (doktryna), jak i osobista (zob. w. 16; J 1:12; 3:16). Zob. Temat specjalny w 4:5.
3. Werset 17. Tu użyte jest w starotestamentowym znaczeniu wiarygodności, lojalności czy rzetelności. Taki wydzźwięk ma Hab 2:4. W ST nie było rozwiniętej doktryny wiary, tylko kolejne przykłady życia wiarą (zob. Abraham w Rdz 15:6). Nie opisują one wiary idealnej, lecz walczącej (zob. Heb 11). Nadzieja ludzkości nie tkwi w naszej zdolności do właściwego postępowania czy wierzenia, tylko w Bożym charakterze (zob. 3:24; 6:23; Ef 2:8-9). Tylko Bóg jest wierny (zob. Mal 3:6)!

Istnieje seria czynności, które nazwać można zbawieniem:

- a. nawrócenie (zob. 2:4; Mk 1:15; Łk 13:3,5; Dz 3:16.19; 20:21)
- b. wiara (zob. 1:16; J 1:12; 3:16; Dz 16:31, chrzest jest publicznym wyznaniem wiary)
- c. posłuszeństwo (zob. 2:13; 2 Kor 9:13; 10:5; 1 P 1:2.22)
- d. wytrwałość (zob. 2:7; Łk 18:1; 2 Kor 4:1,16; Gal 6:9; 2 Tes 3:13)

Takie są warunki Nowego Przymierza. Musimy przyjąć/uwierzyć w Bożą ofertę w Chrystusie i przyjmować/wierzyć w nią w sposób ciągły (zob. w. 16; J 1:12).

TEMAT SPECJALNY: WIERZYĆ, ZAUFANIE, WIARA I WIERNOŚĆ W STARYM TESTAMENCIE (אמן)

I. Uwagi wstępne

Należy rozpocząć od tego, że stosowanie tej koncepcji teologicznej, tak kluczowej w NT, nie jest tak jasno określone w ST. Z pewnością termin ten występuje w ST, ale jest pokazany w wybranych kluczowych fragmentach i osobach.

ST łączy:

- A. jednostkę i społeczność,
- B. osobiste spotkanie i posłuszeństwo w ramach przymierza.

Wiara jest zarówno osobistym spotkaniem, jak również stylem życia na co dzień! Łatwiej opisać ją na przykładzie życia wiernego naśladowcy niż w formie leksykalnej (tj. analizy słowa). Ten osobowy

aspekt najlepiej ilustruje przykład:

- A. Abrahama i jego nasienia
- B. Dawida i Izraela

Ci ludzie poznali/spotkali Boga i ich życie na zawsze się zmieniło (nie chodzi o doskonałe życie, ale o ciągłość wiary). Próby w ich życiu ukazały słabe i mocne strony ich wiary, ale bliska, pełna zaufania więź z Bogiem trwała przez cały czas! Ich wiara była poddawana próbom i udoskonalana, cały czas jednak była obecna, czego dowodzi ich oddanie Bogu oraz styl życia.

II. Główny używany rdzeń:

A. אָמֵן (BDB 52, KB 63)

1. CZASOWNIK

- a. rdzeń *Qal* – wspierać, odżywiać (zob. 2 Krl 10:1.5; Est 2:7 – użyte w sensie nieoteologicznym)
- b. rdzeń *Nifal* – upewniać lub czynić zdecydowanym, ustanawiać, potwierdzać, być wiernym lub godnym zaufania

(1) w stosunku do człowieka: Iz 8:2; 53:1; Jer 40:14

(2) w stosunku do rzeczy: Iz 22:23

(3) w stosunku do Boga: Pwt 7:9; Iz 49:7; Jer 42:5

- c. rdzeń *Hifil* – stać mocno, wierzyć, ufać

(1) Abraham uwierzył Bogu: Rdz 15:6

(2) Izraelici w Egipcie uwierzyli: Wj 4:31; 14:31 (zaprzeczone w Pwt 1:32)

(3) Izraelici uwierzyli, że JHWH przemawiał przez Mojżesza: Wj 19:9; Ps 106:12.24

(4) Achaz nie uwierzył Bogu: Iz 7:9

(5) ktokolwiek wierzy w to/niego: Iz 28:16

(6) wierzyć w prawdy o Bogu: Iz 43:10-12

- 2. RZECZOWNIK (R. MĘSKIEGO) – wierność (zob. Pwt 32:20; Iz 25:1; 26:2)

- 3. PRZYSŁÓWEK – prawdziwie, zaprawdę, zgadzam się, niech się tak stanie (zob. Pwt 27:15-26; 1 Krl 1:36; 1 Krn 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Jest to liturgiczne użycie „amen” w Starym i Nowym Testamencie.

B. אָמֵן (BDB 54, KB 68) RZECZOWNIK R. ŻEŃSKIEGO – stałość, wierność, prawdziwość

1. człowieka: Iz 10:20; 42:3; 48:1

2. Boga: Wj 34:6; Ps 117:2; Iz 38:18.19; 61:8

3. prawdy: Pwt 32:4; 1 Krl 22:16; Ps 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Jer 9:5; Za 8:16

C. אָמֵן (BDB 53, KB 62) – stałość, wytrwałość, wierność

1. rąk: Wj 17:12

2. czasów: Iz 33:6

3. ludzi: Jer 5:3; 7:28; 9:2

4. Boga: Ps 40:11; 88:11; 89:1.2.5.8; 119:138

III. Stosowanie tej starotestamentowej koncepcji przez Pawła:

- A. Paweł opiera swoje nowe zrozumienie JHWH i Starego Testamentu na osobistym spotkaniu z Jezusem na drodze do Damaszku (zob. Dz 9:1-19; 22:3-16; 26:9-18)

- B. Odnalazł w ST potwierdzenie swojego nowego rozumienia kluczowych starotestamentowych fragmentów, które stosują rdzeń אָמֵן.

1. Rdz 15:6 – konsekwencją osobistego spotkania Abrahama z Bogiem, zainicjowanego przez Boga (Rdz 12) było pełne wiary życie w posłuszeństwie Bogu (Rdz 12-22). Paweł wspomina o tym w Rz 4 i Gal 3.

2. Iz 28:16 – ci którzy w niego wierzą (tj. w Boży kamień węgielny, wypróbowany i mocno ugruntowany) nigdy nie będą:

a. Rz 9:33 – „zawstydzeni” lub „zawiedzeni”

b. Rz 10:11 – jak wyżej

3. Ha 2:4 – ci, którzy znają wiernego Boga, powinni być Mu wierni w swoim życiu (zob. Jer 7:28). Paweł wykorzystuje ten tekst w Rz 1:17 oraz Gal 3:11 (zob. też Heb 10:38).

IV. Stosowanie tej starotestamentowej koncepcji przez Piotra:

A. Piotr łączy:

1. Iz 8:14 – 1 P 2:8 (skała zgorszenia)
2. Iz 28:16 – 1 P 2:6 (kamień węgielny)
3. Ps 118:22 – 1 P 2:7 (kamień odrzucony)

B. Używa on szczególnego języka opisującego Izrael: „wybrane plemię, królewskie kapłaństwo, naród święty, lud przeznaczony” wziętego z:

1. Pwt 10:15; Iz 43:21
2. Iz 61:6; 66:21
3. Wj 19:6; Pwt 7:6

stosując go do wiary kościoła w Chrystusa (zob. 1 P 2:5.9).

V. Stosowanie tej koncepcji przez Jana:

A. Nowotestamentowe znaczenie

Słowo „uwierzył” pochodzi od greckiego określenia *pisteuō*, które może również być tłumaczone jako „wierzyć”, „wiara” oraz „zaufanie”. Dla przykładu, RZECZOWNIK nie występuje w Ewangelii Jana, ale CZASOWNIK jest często używany. W J 2:23-25 nie ma pewności co do tego, czy tłumy były prawdziwie oddane Jezusowi z Nazaretu jako Mesjaszowi. Innymi przykładami tego płytkiego użycia terminu „wierzyć” są J 8:31-59 i Dz 8:13.18-24. Prawdziwa biblijna wiara to coś więcej niż tylko początkowa reakcja. Musi po niej nastąpić proces uczniostwa (zob. Mt 13:20-22.31-32).

B. Użycie z PRZYIMKAMI

1. *eis* znaczy „w”. Ta szczególna konstrukcja podkreśla pokładanie zaufania/wiary wierzących w Jezusa:
  - a. w Jego imię (J 1:12; 2:23; 3:18; 1 J 5:13)
  - b. w Niego (J 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Dz 10:43; Flp 1:29; 1 P 1:8)
  - c. we Mnie (J 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
  - d. w Syna (J 3:36; 9:35; 1 J 5:10)
  - e. w Jezusa (J 12:11; Dz 19:4; Gal 2:16)
  - f. w Światłość (J 12:36)
  - g. w Boga (J 14:1)
2. *ev* znaczy „w” tak jak w J 3:15; Mk 1:15; Dz 5:14
3. *epi* znaczy „w” lub „weń” tak jak w Mt 27:42; Dz 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rz 4:5.24; 9:33; 10:11; 1 Tm 1:16; 1 P 2:6
4. użycie w DATIVUSIE bez PRZYIMKA tak jak w Gal 3:6; Dz 18:8; 27:25; 1 J 3:23; 5:10
5. *hoti*, co znaczy „wierzymy, że”, wyraża w co mamy wierzyć:
  - a. że Jezus jest Świętym Boga (J 6:69)
  - b. że Jezus jest „Ja Jestem” (J 8:24)
  - c. że Jezus jest w Ojcu i Ojciec w Nim (J 10:38)
  - d. że Jezus jest Mesjaszem (J 11:27; 20:31)
  - e. że Jezus jest Synem Boga (J 11:27; 20:31)
  - f. że Jezus został posłany przez Ojca (J 11:42; 17:8.21)
  - g. że Jezus jest jedno z Ojcem, Ojciec trwa w Nim (J 14:10-11)
  - h. że Jezus wyszedł od Boga (J 16:27.30)
  - i. że Jezus identyfikuje się z imieniem Ojca przymierza, „Ja Jestem” (J 8:24; 13:19)
  - j. że Będziemy z Nim żyć (Rz 6:8)
  - k. że Jezus umarł i zmartwychwstał (1 Tes 4:14)

VI. Podsumowanie

A. Biblijna wiara jest odpowiedzią człowieka na Boże słowo/obietnicę. Stroną inicjującą jest zawsze Bóg (zob. 6:44.65), ale częścią tej Boskiej komunikacji jest potrzeba odpowiedzi ze strony człowieka.

1. nawrócenie (zobacz Temat specjalny: Nawrócenie w 2:4)
2. wiara/zaufanie
3. posłuszeństwo
4. wytrwałość (zob. Temat specjalny: Potrzeba wytrwałości w 8:25)

B. Biblijna wiara to:

1. osobista relacja (początkowa wiara)
2. przyjęcie biblijnej prawdy (wiara w objawienie Boże, czyli Pismo Święte)
3. właściwa reakcja wyrażająca się posłuszeństwem (wiara w życiu codziennym)

Biblijna wiara nie jest biletem do nieba ani polisą ubezpieczeniową. Polega na osobistej więzi z Bogiem. W tym właśnie celu ludzie zostali stworzeni na obraz i podobieństwo Boże (zob. Rdz 1:26-27). Chodzi tu o „bliskość”. Bóg pragnie wspólnoty, a nie jakiejś określonej teologicznej postawy! Jednakże wspólnota ze świętym Bogiem wymaga, aby dzieci wykazywały „rodzinne” podobieństwo (tj. świętość, zob. Kpł 19:2; Mt 5:48; 1 P 1:15-16). Upadek (zob. Rdz 3) wpłynął na naszą zdolność do właściwej odpowiedzi. Dlatego Bóg wystąpił w naszym imieniu (Ez 36:27-38), dając nam „nowe serce” i „nowego ducha”, które poprzez wiarę i nawrócenie umożliwiają nam na wspólnotę z Bogiem i posłuszeństwo wobec Niego!

Wszystkie trzy wymienione wyżej rodzaje wiary są istotne. Wszystkie trzy muszą być pielęgnowane. Naszym celem jest poznanie Boga (w znaczeniu zarówno hebrajskim, jak i greckim) i odzwierciedlanie Bożego charakteru w naszym życiu. Celem wiary nie jest pójście kiedyś do nieba, ale podobieństwo do Chrystusa w każdym dniu naszego życia!

- C. Ludzka wierność jest skutkiem (NT), a nie podstawą (ST) więzi z Bogiem: ludzka wiara w Jego wierność; ludzkie zaufanie temu, że Bóg jest godny zaufania. Nowotestamentowe spojrzenie na zbawienie zasadza się na tym, że ludzie muszą odpowiedzieć na inicjującą łaskę i miłosierdzie Boże okazane w Chrystusie i trwać w tej odpowiedzi. On nas ukochał, On wysłał Swojego Syna, On Sam wszystko zapewnił; my musimy odpowiedzieć Mu wiarą i wiernością (Ef 2:8-9 i 10)!

Wierny Bóg szuka wiernych ludzi, aby objawić się niewierzącemu światu i przywieść go do osobistej wiary w Siebie.

GPNT	„względem imienia Jego”
BP	„na chwałę Jego imienia”
BW	„dla imienia jego”
BWP	„ku chwale Jego Imienia”
PL	„ze względu na Jego imię”

Zobacz Temat specjalny w 10:9.

- ▣ **„dla posłuszeństwa wierze”** Dosłowna grecka fraza to „ku (*eis*) posłuszeństwu”. Ewangelia wymaga:

1. Bezpośredniego posłuszeństwa wyrażającego się nawróceniem i wiarą
2. Posłuszeństwa wyrażającego się stylem życia, podobieństwem do Chrystusa i wytrwałością

Ewangelia jest darem łaski – oczekuje jednak rezultatów! NT, podobnie do ST, jest przymierzem. I jedno, i drugie przymierze wymaga reakcji opartej na wierze/posłuszeństwie. Oba łączą się z określonymi korzyściami, obowiązkami i oczekiwaniami (tj. Ef 1:4; 2:10). Nie jest to sprawiedliwość z uczynków, ale potwierdzenie przez uczynki (zob. List Jakuba, 1 Jana)! Życie wieczne ma widoczne cechy charakterystyczne!

GPNT, BWP	„wszystkich pogan”
BP	„wszystkich narodów”
BW	„wszystkie narody”
PL	„ludzi ze wszystkich narodów”

To jest uniwersalna ewangelia. Boża obietnica odkupienia w Rdz 3:15 dotyczy całej ludzkości. Zastępcza śmierć Jezusa obejmuje wszystkie upadłe dzieci Adama (zob. 5:18; J 1:29; 3:16; 4:42; 6:33.51; 1 Kor 15:22; 2 Kor 5:19; Ef 2:11-3:13; 1 Tm 2:4; 4:10; Tt 2:11; Heb 2:9; 2 P 3:9; 1 J 2:2; 4:14). Paweł upatruje swoje szczególne powołanie w głoszeniu ewangelii Bożej poganom (zob. Dz 9:15; 22:21; 26:17; Rz 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:29; Ef 3:2.8; 1 Tm 2:7; 2 Tm 4:17).

TEMAT SPECJALNY: EWANGELIKALNA TENDENCYJNOŚĆ BOBA (BOŻY ODWIECZNY PLAN ODKUPIENIA)

Muszę ci się przyznać, Czytelniku, że w tej kwestii moja postawa jest tendencyjna. Moja teologia systematyczna to nie kalwinizm ani dyspensacjonalizm, można ją jednak określić jako ewangelikalizm Wielkiego Posłannictwa (zob. Mt 28:18-20; Łk 24:46-47; Dz 1:8). Wierzę w Boży odwieczny plan odkupienia całej ludzkości (np. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Dz 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rz 3:9-18.19-20.21-31), wszystkich stworzonych na Jego obraz i podobieństwo (zob. Rdz 1:26-27). Przymierza zostały zjednoczone w Chrystusie (zob. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Jezus jest Bożą tajemnicą, która była ukryta, ale teraz została objawiona (zob. Ef 2:11-3:13)! Kluczem do Pisma Świętego jest ewangelia Nowego Testamentu, a nie Izrael.

To wstępne założenie wpływa na moją interpretację całej Biblii. Czytam wszystkie teksty przez jej pryzmat! Bez wątplenia jest to tendencyjna postawa (każdy interpretator Biblii jakąś ma!), ale założenie to jest oparte na Biblii.

Rdz 1-2 opisuje JHWH tworzącego miejsce, w którym On i ukoronowanie Jego stworzeń – ludzkość – mogą cieszyć się wspólnotą (zob. Rdz 1:26.27; 3:8). Fizyczne stworzenie jest tłem dla tego Bożego interpersonalnego zamysłu.

1. Św. Augustyn opisywał je jako pustkę w kształcie Boga, którą ma każdy człowiek, i tylko sam Bóg może ją zapełnić.
2. C. S. Lewis nazwał naszą planetę „dotkniętą planetą” (tj. przygotowaną przez Boga dla ludzi).

ST zawiera wiele wzmianek o tym Bożym zamysle.

1. W Rdz 3:15 zawarta jest pierwsza obietnica JHWH, że nie pozostawi On ludzkości w strasliwym zamęcie grzechu i buntu. Nie dotyczy ona Izraela, ponieważ Izrael albo lud przymierza zapoczątkowany został dopiero wraz z powołaniem Abrahama w Rdz 12.
2. Rdz 12:1-3 to początkowe powołanie i objawienie się Abrahamowi przez JHWH, co stanowiło początek ludu przymierza – Izraela. Nawet jednak przy tym początkowym powołaniu Bóg miał na myśli cały świat. Zwróćmy uwagę na treść Rdz 12:3!
3. W Wj 20 (Pwt 5) JHWH dał Swoje prawo Mojżeszowi, aby przewodziło Jego szczególnemu ludowi. Zauważmy, że w Wj 19:5-6 JHWH objawia Mojżeszowi wyjątkową relację, jaką będzie z Nim miał Izrael. Zauważmy też jednak, że tak jak Abraham, naród ten został wybrany po to, aby być błogosławieństwem dla świata (zob. Wj 19:5, „do Mnie należy cała ziemia”). Izrael miał być mechanizmem, dzięki któremu narody miały poznać JHWH i zostać do Niego pociągnięte. Tragedia polega na tym, że Izraelici zawiedli w tej roli (zob. Ez 36:22-38).
4. W 1 Krl 8 Salomon poświęca świątynię, aby wszyscy mogli przychodzić do JHWH (zob. 1 Krl 8:43.60).
5. W Psalmach – Ps 22:28-29; 66:4; 86:9 (Ap 15:4)
6. Przez proroków JHWH dalej objawiał Swoją uniwersalny plan odkupienia :
  - a. Izajasz –2:2-4; 12:4-5; 25:6-9; 42:6.10-12; 45:22; 49:5-6; 51:4-5; 56:6-8; 60:1-3; 66:18.23
  - b. Jeremiasz –3:17; 4:2; 16:19
  - c. Micheasz 4:1-3
  - d. Malachiasz 1:11

Ten uniwersalny nacisk umożliwia pojawienie się „Nowego Przymierza” (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38), skupionego na miłosierdziu JHWH, a nie staraniach upadłych ludzi. Obejmuje ono „nowe serce”, „nowy umysł” oraz „nowego ducha”. Posłuszeństwo jest kluczowe, jest ono jednak wewnętrzne, nie stanowi tylko zewnętrznego kodeksu (zob. Rz 3:21-31).

NT na kilka sposobów jasno potwierdza uniwersalny plan odkupienia:

1. Wielkie Posłannictwo – Mt 28:18-20; Łk 24:46-47; Dz 1:8
2. Boży odwieczny plan (tj. z góry przeznaczony) – Łk 22:22; Acts 2:23; 3:18; 4:28; 13:29
3. Bóg chce, żeby wszyscy ludzie dostąpili zbawienia - J 3:16; 4:42; Dz 10:34-35; 1 Tm 2:4-6; Tt 2:11; 2 P 3:9; 1 J 2:2; 4:14
4. Chrystus jednoczy ST i NT – Gal 3:28-29; Ef 2:11-3:13; Kol 3:11. Wszystkie ludzkie przeszkody i podziały zostały zniesione w Chrystusie. Jezus jest „Bożą tajemnicą”, która kiedyś była ukryta, teraz jednak została objawiona (zob. Ef 2:11-3:13).

NT skupia się na Jezusie, a nie na Izraelu. To ewangelia, a nie narodowość ani region geograficzny, jest najważniejsza. Izrael był pierwszym objawieniem, ale Jezus jest objawieniem ostatecznym (zob. Mt 5:17-48).

Mam nadzieję, że znajdziesz chwilę czasu na przeczytanie innego Tematu specjalnego: Dlaczego obietnice przymierza ST wydają się tak odmienne od obietnic przymierza NT (dostępny w języku angielskim na stronie www.freebiblecommentary.org lub pod odnośnikiem [Special Topic: Why Do OT Covenant Promises](#)

[Seem](#)

[So Different from NT Covenant Promises](#)).

1:6 „i wy” Paweł był skrajnym przykładem (tj. jako prześladowca kościoła) Bożej łaski, ale jego adresaci to także ludzie, którzy dostąpili niezасłużonej Bożej łaski.

▣

GPNT

„powołani Jezusa Pomazańca”

BP

„wybrańcy Jezusa Chrystusa”

BW

„powołani przez Jezusa Chrystusa”

BWP

„powołani Jezusa Chrystusa”

PL

„powołani, aby należeć do Jezusa Chrystusa”

Może to być:

1. Gra słów z terminem „kościół”, który oznaczał „wywołanych” lub „zgromadzonych”
2. Odniesienie do Bożego wybrania (zob. Rz 8:29-30; 9:1ff; Ef 1:4.11; 3:21; 4:1.4)
3. Jak tłumaczy to Nowa Biblia Gdańska, „zaproszeni Jezusa Chrystusa”

Odzwierciedla to zrozumienie tej frazy w tłumaczeniu PL. Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: POWOŁANY/WEZWANY

Jeżeli chodzi o powoływanie, wybieranie i przyciąganie do Siebie wierzących, to Bóg zawsze podejmuje inicjatywę (zob. J 6:44.65; 15:16; 1 Kor 1:1-2; Ef 1:4-5.11). Termin „powołanie”/„wezwanie” stosowany jest w kilku teologicznych znaczeniach:

- A. W ST „wzywianie imienia” zawsze odbywało się w kontekście uwielbienia (zob. Rdz 4:26; 12:8; 21:33; 26:25; Wj 34:5).
- B. Grzesznicy wzywani (powoływani) są do zbawienia przez Bożą łaskę (tj. Wj 34:6-7) poprzez dokończone dzieło Chrystusa i przekonywanie Ducha (tj. *klētos*, zob. Rz 1:6-7; 9:24, co teologicznie podobne jest do 1 Kor 1:1-2; 2 Tm 1:9 i 2 P 1:10).
- C. Grzesznicy wzywają imienia Pana, aby dostąpić zbawienia (tj. *epikaleō*, zob. Dz 2:21; 22:16; Rz 10:9-13). Jest to żydowski idiom oznaczający uwielbienie.
- D. Wierzący wzywają Jego Imienia w czasach kryzysu i stresu (tj. Dz 7:59).
- E. Wierzący są wezwani (powołani) do podobieństwa do Chrystusa (tj. *klēsis*, zob. 1 Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3:14; 2 Tes 1:11; 2 Tm 1:9).
- F. Wierzący są wzywani/powoływani do różnych zadań w ramach służby (zob. Dz 13:2; 1 Kor 12:4-7; Ef 4:1).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:7

⁷Do wszystkich przez Boga umiłowanych, powołanych świętych, którzy mieszkają w Rzymie: Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego, i Pana Jezusa Chrystusa!

1:7 „przez Boga umiłowanych” Fraza ta często stosowana była w odniesieniu do Jezusa (zob. Mt 3:17; 17:5). Tutaj użyta została wobec kościoła w Rzymie! Ukazuje to głębię Bożej miłości do tych, którzy ufają Jego Synowi. Ten rodzaj przeniesienia widać też w Ef 1:20 (Boże działanie na rzecz Jezusa) i Ef 2:5-6 (działanie Jezusa na rzecz wierzących).

▣ „w Rzymie” Paweł nie założył tego kościoła – nie wiadomo, kto to zrobił (zob. Wprowadzenie). W Liście do Rzymian Paweł przedstawia się już ugruntowanemu kościołowi. Księga ta jest najbardziej rozwiniętym przedstawieniem ewangelii, którą głosił. Wśród jego listów jest ona najmniej uwarunkowana jakąś lokalną

sytuacją – chociaż odnosi się w niej do napięć pomiędzy żydowskimi a pogańskimi wierzącymi (szczególnie w rozdziałach 9-11).

GPNT, BW „powołanym świętym”
BP „świętym wybrańcom”
BWP „powołanym, świętym”
PL „powołanych świętych”

Termin „święci” odnosi się do pozycji wierzących w Chrystusie (zob. Temat specjalny w 6:4), a nie ich bezgrzeszności. Powinien także opisywać ich rosnące podobieństwo do Chrystusa. Poza Fil 4:1 stosowany on był wyłącznie w LICZBIE MNOGIEJ. Nawet jednak w tym fragmencie występuje w kontekście zbiorowym. Być chrześcijaninem to być częścią wspólnoty, rodziny, ciała.

Werset 1 wskazuje, że Paweł został powołany na apostoła. Wierzący są „powołanymi przez Jezusa Chrystusa” (w. 6). W wersecie 7 są oni także nazwani „świętymi”. To „powołanie” było nowotestamentowym sposobem potwierdzania prawdy o tym, że inicjatywa zawsze należy do Boga (zob. Temat specjalny w 1:6). Żaden upadły człowiek nigdy nie powołał sam siebie (zob. 3:9-13; Iz 53:6; 1 P 2:25). To On zawsze podejmuje inicjatywę (zob. J 6:44.65; 15:16) i proponuje nam przymierze (zob. Temat specjalny w 9:4). Dotyczy to naszego zbawienia (naszej przypisanej sprawiedliwości albo statusu prawnego), ale także obdarowania do skutecznej służby (zob. 1 Kor 12:7.11) i chrześcijańskiego życia. Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: ŚWIĘCI (*hagios*)

Jest to grecki odpowiednik hebrajskiego *kadosz* (RZECZOWNIK, BDB 871; CZASOWNIK, BDB 872, KB 1066-1067; zob. Temat specjalny: Święty w 12:1), którego podstawowe znaczenie obejmuje oddzielenie kogoś, czegoś albo jakiegoś miejsca dla wyłącznego użytku JHWH. Wyraża polską koncepcję „świętości”. Izrael był „świętym ludem” JHWH (zob. 1 P 2:9, gdzie cytowana jest Wj 19:6). JHWH jest oddzielony od ludzkości Swoją naturą (wieczna, niestworzona Świętość) i charakterem (moralna doskonałość). To On jest normą oceny i osądą wszystkiego. On jest transcendentny, Święty i Inny.

Bóg stworzył ludzi do wspólnoty, ale upadek (Rdz 3) wznosił barierę pomiędzy Świętym Bogiem a grzeszną ludzkością – zarówno jeżeli chodzi o więź z Nim, jak i moralność. Bóg postanowił odnowić Swoje świadomie stworzenie: dlatego wzywa Swoich ludzi, żeby byli „święci” (zob. Kpł 11:44; 19:2; 20:7.26; 21:8). Dzięki możliwej przez wiarę więzi z JHWH Jego ludzie stają się święci poprzez swoją wynikającą z przymierza pozycję w Nim. Są też jednak powołani do świętego życia (zob. Temat specjalny: Uświęcenie w 6:4, patrz też Mt 5:48; Ef 4:1.17; 5:2-3.15; 1 P 1:15).

Święte życie jest możliwe, ponieważ wierzący są w pełni akceptowani, a ich grzechy są przebaczone dzięki (1) życiu Jezusa i (2) działaniu i obecności Ducha Świętego w ich sercach i umysłach. Składa się to na paradoksalną sytuację wierzących:

1. Są święci dzięki przypisanej sprawiedliwości Chrystusa (tj. Rz 4)
2. Są powołani do życia w świętości z powodu obecności Ducha (zob. Temat specjalny: Uświęcenie w 6:4)

Wierzący są „świętymi” (*hagioi*) z powodu:

1. Woli Świętego (Ojca, zob. J 6:29.40; 1 P 1:15-16)
2. Działa Świętego Syna (Jezusa, zob. 2 Kor 5:21; 1 P 1:18-21)
3. Obecności zamieszkującego w nich Ducha Świętego (zob. Rz 8:9-11.27)

NT zawsze wymienia świętych w LICZBIE MNOGIEJ (poza jednym wystąpieniem w Fil 4:21, ale nawet w tym wersecie kontekst wskazuje na LICZBĘ MNOGĄ). Być zbawionym oznacza należeć do rodziny, ciała, budowli! Biblijna wiara zaczyna się od osobistego przyjęcia, wyraża się jednak zbiorową wspólnotą. Każdy z nas ma dary (zob. 1 Kor 12:11), które mają służyć zdrowiu, rozwojowi i dobru Ciała Chrystusa – kościoła (zob. 1 Kor 12:7). Jesteśmy zbawieni do służby! Świętość jest cechą rodzinną.

Słowem tym zaczęto tytułować wierzących (zob. Dz 9:13.32.41; 26:10; Rz 1:7; 1 Kor 1:2; 2 Kor 1:1;

Ef 1:1; Fil 1:1; Kol 1:2), a także określać nim służbę innym (zob. Rz 12:13; 16:2; Ef 1:15; Kol 1:4; 1 Tm 5:10; Heb 6:10). Paweł zebrał szczególną, jednorazową ofiarę od kościołów pogańskich dla biednych z kościoła-matki w Jerozolimie (zob. Rz 15:25-26; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:4; 9:1).

▣ „**Łaska wam i pokój od Boga**” Jest to charakterystyczne dla Pawła początkowe błogosławieństwo. Stanowi ono grę słów z tradycyjnym greckim słowem „pозdrowienia” (*charein*) i szczególnym dla chrześcijaństwa terminem „łaska” (*charis*). Być może Paweł łączy grecki wstęp z tradycyjnym hebrajskim pozdrowieniem *shalom* – „pokój”. Jest to jednak tylko spekulacja. Zauważmy, że z punktu widzenia teologii łaska zawsze poprzedza pokój.

▣ „**od Boga, Ojca naszego, i Pana Jezusa Chrystusa**” Paweł regularnie posługuje się tylko jednym PRZYIMKIEM dla obu imion (zob. 1 Kor 1:3; 2 Kor 1:3; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; 2 Tes 1:2; 1 Tm 1:2; 2 Tm 1:2; Tt 1:4). W ten sposób gramatycznie łączy te dwie Osoby Trójcy. Podkreśla to boskość Jezusa i Jego równość z Ojcem.

TEMAT SPECJALNY: BOŻE OJCOSTWO

I. Stary Testament

A. W pewnym sensie Bóg jest ojcem poprzez stworzenie

1. Rdz 1:26-27
2. Mal 2:10
3. Dz 17:28

B. „Ojciec” jest analogią zastosowaną w kilku różnych znaczeniach

1. ojciec Izraela (poprzez wybór)
  - a. „Syn” – Wj 4:22; Pwt 14:1; Iz 1:2; 63:16; 64:8; Jer 3:19; 31:9.20; Oz 1:10; 11:1; Mal 1:6
  - b. „pierworodny” – Jer 31:9
2. ojciec króla Izraela (mesjańskiego)
  - a. 2 Sam 7:11-16
  - b. Ps 2:7; Dz 13:33; Heb 1:5; 5:5
  - c. Oz 11:1; Mt 2:15
3. analogia kochającego rodzica
  - a. ojciec (metafora)
    - (1) nosi swojego syna – Pwt 1:31
    - (2) wychowuje/karci – Pwt 8:5; Prz 3:12
    - (3) zaopatruje (tj. eksodus) – Pwt 32:6.10
    - (4) nigdy nie opuści – Ps 27:10
    - (5) lituje się – Ps 103:13
    - (6) przyjaciel/przewodnik – Jer 3:4
    - (7) uzdrowiciel/ten, który przebacza – Jer 3:22
    - (8) okazujący miłosierdzie – Jer 31:20
    - (9) trener – Oz 11:1-4
    - (10) szczególny syn – Mal 3:17
  - b. matka (metafora)
    - (1) nigdy nie opuści – Ps 27:10
    - (2) miłość karmiącej matki – Iz 49:15; 66:9-13 i Oz 11:4

II. Nowy Testament

A. Trójca (teksty, w których wymienione są wszystkie trzy osoby)

1. Ewangelie
  - a. Mt 3:16-17; 28:19
  - b. J 14:26
2. Paweł
  - a. Rz 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10

- b. 1 Kor 2:8-10; 12:4-6
  - c. 2 Kor 1:21-22; 13:14
  - d. Gal 4:4-6
  - e. Ef 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4
  - f. 1 Tes 1:2-5
  - g. 2 Tes 2:13
  - h. Tt 3:4-6
- 3. Piotr – 1 P 1:2
  - 4. Juda – Jud 1:20-21

B. Jezus

- 1. Jezus jako „jednorodzony” – J 1:18; 3:16.18; 1 J 4:9
- 2. Jezus jako „Syn Boży” – Mt 4:3; 14:33; 16:16; Łk 1:32.35; J 1:34.49; 6:69; 11:27
- 3. Jezus jako Umiłowany Syn – Mt 3:17; 17:5
- 4. Jezus zwracający się *abba* do Boga – Mk 14:36
- 5. Stosowanie przez Jezusa ZAIMKÓW ukazujących Jego i naszą relację z Bogiem
  - a. „Mój Ojciec”, np. J 5:18; 10:30.33; 19:7; 20:17
  - b. „Wasz Ojciec”, np. Mt 5:16.45.48; 6:1.4.6.8.14.15.18.26.32; 7:11; 10:20.29; 18:14
  - c. „Nasz Ojciec”, np. Mt 6:9.14.26

C. Jedna z wielu rodzinnych metafor opisujących bliską relację pomiędzy Bogiem a ludźmi:

- 1. Bóg jako Ojciec
- 2. Wierzący jako
  - a. synowie Boga
  - b. dzieci
  - c. narodzeni z Boga
  - d. narodzeni na nowo
  - e. adoptowani
  - f. zrodzeni
  - g. Boża rodzina

Biblia TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:8-15

⁸Na samym początku składam dzięki Bogu mojemu przez Jezusa Chrystusa za was wszystkich; ponieważ o wierze waszej mówi się po całym świecie. ⁹Bóg bowiem, któremu służę w [głębi] mego ducha, głosząc Ewangelię Jego Syna, jest mi świadkiem, jak nieustannie was wspominam, ¹⁰prosząc we wszystkich modlitwach moich, by kiedyś wreszcie za wolą Bożą nadarzyła mi się dogodna sposobność przybycia do was. ¹¹Gorąco bowiem pragnę was zobaczyć, aby wam użyczyć nieco daru duchowego dla waszego umocnienia, ¹²to jest abyśmy się u was nawzajem pokrzepili wspólną wiarą - waszą i moją. ¹³Nie chcę też, byście nie wiedzieli, bracia, że wiele razy miałem zamiar przybyć do was - ale aż dotąd doznawałem przeszkód - aby zebrać nieco owocu także wśród was, podobnie jak wśród innych pogan. ¹⁴Jestem przecież dłużnikiem tak Greków, jak i barbarzyńców, tak uczonych, jak i niewykształconych. ¹⁵Przeto, co do mnie, gotów jestem głosić Ewangelię i wam, mieszkańcom Rzymu.

1:8 „Na samym początku” W tym kontekście „najpierw” oznacza „od początku” albo „musze zacząć” (J. B. Phillips).

☐ „składam dzięki Bogu mojemu przez Jezusa Chrystusa” Paweł zazwyczaj zwraca swoje modlitwy do Boga przez Jezusa Chrystusa. Jezus jest dla nas jedyną drogą, za pomocą której możemy zbliżyć się do Boga! Zob. Temat specjalny: Uwielbienie, modlitwa i dziękczynienie Pawła w 7:25.

☐ „za was wszystkich” Zastosowanie tu „wszystkich”, podobnie jak w w. 7, może odzwierciedlać zazdrość i konflikt pomiędzy wierzącymi żydowskimi przywódcami, którzy opuścili Rzym w wyniku edyktu Nerona, a wierzącymi przywódcami pogańskimi, którzy zastąpili ich na kilka lat. Rz 9-11 odnosi się do tego samego problemu.

Możliwe też, że włączenie to adresowane jest do „słabych” i „mocnych” z Rz 14:1-15:13. Bóg kocha cały kościół w Rzymie po równo!

▣ „ponieważ o wierze waszej mówi się po całym świecie” Rz 16:19 nawiązuje do tej samej prawdy. W oczywisty sposób jest to orientalne wyolbrzymienie (hiperbola) odnoszące się do świata rzymskiego (zob. 1 Tes 1:8).

1:9 „Bóg ... jest mi świadkiem” Paweł przysięga tu na Boga (zob. 9:1; 2 Kor 1:23; 11:10-11.31; 12:19; Gal 1:20; 1 Tes 2:5). Był to jego żydowski sposób potwierdzania własnej prawdomówności.

▣

GPNT, BP „jak nieustannie”
BW, PL „że nieustannie”
BWP „bez przerwy”

Temat nieustannych i naglących modlitw Pawła (zob. 1 Tes 1:2; 2:13; 2 Tm 1:3) powinien być przykładem do pilnego naśladowania dla przywódców kościoła (zob. 1 Tes 5:17). Modlitwa otwiera potężne duchowe drzwi. Nie mamy, bo nie prosimy (Jak 4:2).

▣ „w [głębi] mego ducha” Jest to dobry przykład zastosowania słowa *pneuma* na określenie ludzkiego ducha (zob. 8:5.10.16; 12:11) w znaczeniu ludzkiego życia (tj. oddech, hebrajskie *ruah*, BDB 924, zob. Rdz 6:17; 7:15.22).

TEMAT SPECJALNY: DUCH (*pneuma*) W NT

Greckie słowo oznaczające „ducha” jest w NT używane w kilku różnych znaczeniach. Poniżej znajduje się kilka reprezentatywnych klasyfikacji oraz przykładów.

- A. Trójjedyny Bóg (zob. Temat specjalny: Trójca w 8:11)
  1. Ojciec (zob. J 4:24)
  2. Syn (zob. Rz 8:9-10; 2 Kor 3:17; Gal 4:6; 1 P 1:11)
  3. Duch (zob. Mk 1:10.12; Mt 3:16; 10:20; J 3:5.6.8; 7:39; 14:17; Dz 2:4; 5:9; 8:29.39; Rz 1:4; 8:11.16; 1 Kor 2:4.10.11.13.14; 12:7)
- B. Ludzka siła życiowa
  1. Jezusa (zob. Mk 8:12; J 11:33.38; 13:21)
  2. ludzkości (zob. Mt 22:43 [Biblia Gdańska]; Dz 7:59; 17:16; 20:22 [Biblia Gdańska]; Rz 1:9; 8:16; 1 Kor 2:11; 5:3-5; 7:34; 15:45; 16:18; 2 Kor 2:13; 7:13; Flp 4:23; Kol 2:5)
  3. Działanie Ducha w ludzkim duchu i poprzez niego
    - a. nie duch niewoli, tylko przybrania za synów – Rz 8:15
    - b. duch łagodności – 1 Kor 4:21
    - c. duch wiary – 2 Kor 4:13
    - d. duch mądrości i objawienia w głębszym poznaniu Boga – Ef 1:17
    - e. nie duch bojaźni, ale mocy i miłości, i trzeźwego myślenia – 2 Tm 1:7
    - f. nie duch fałszu, a duch prawdy – 1 J 4:6
- C. Sfera duchowa
  1. Duchowe istoty
    - a. dobre (tj. anioły, zob. Dz 23:8-9; Heb 1:14)
    - b. złe (tj. demony, zob. Mt 8:16; 10:1; 12:43.45; Dz 5:16; 8:7; 16:16; 19:12-21; Ef 6:12)
    - c. duchy (zob. Łk 24:37)
  2. Duchowe rozeznanie (zob. Mt 5:3; 26:41; J 3:6; 4:23; Dz 18:25 (BW); 19:21 (Biblia Gdańska); Rz 2:29; 7:6; 8:4.10; 12:11; 1 Kor 14:37)
  3. Duchowe sprawy (zob. J 6:63; Rz 2:29; 8:2.5.9.15; 15:27; 1 Kor 9:11; 14:12)
  4. Dary duchowe (zob. 1 Kor 12:1; 14:1)
  5. Natchnienie Ducha (zob. Mt 22:43; Łk 2:27; Ef 1:17)
  6. Duchowe ciało (zob. 1 Kor 15:44-45)
- D. Charakterystyczny dla
  1. Postawy świata (zob. Rz 8:15; 11:8; 1 Kor 2:12)
  2. Procesów myślowych ludzi (zob. Dz 6:10; Rz 8:6; 1 Kor 4:21)
- E. W sferze fizycznej

1. wiatr (zob. Mt 7:25.27; J 3:8; Dz 2:2)
2. oddech/tchnienie (zob. Dz 17:25; 2 Tes 2:8)

Oczywiste jest, że słowo to należy interpretować w świetle bezpośredniego kontekstu, w którym się znajduje. Różne odcienie znaczeniowe tego terminu mogą odnosić się zarówno do (1) świata fizycznego, (2) świata niewidzialnego, jak i (3) osób ze świata fizycznego lub sfery duchowej.

Duch Święty jest tą częścią Trójjedynego Boga, która jest szczególnie aktywna na obecnym etapie dziejów. Nadeszła nowa era Ducha. Wszystko, co dobre, święte, właściwe i prawdziwe ma związek z Nim. Jego obecność, dary i działanie są kluczowe dla szerzenia Ewangelii i budowania Królestwa Bożego (zob. J 14 i 16). Duch Święty nie zwraca uwagi na Siebie, tylko na Chrystusa (zob. J 16:13-14). Przekonuje, zachęca, chrzci i prowadzi wszystkich wierzących do dojrzałości (zob. J 16:8-11).

1:10 „prosząc we wszystkich modlitwach moich” Paweł nie założył tego kościoła, ale nieustannie się o niego modlił (zob. 2 Kor 11:28) – tak samo, jak za wszystkie swoje kościoły! Zob. Temat specjalny: Modlitwa wstawiennicza w 9:3. Jednak, jak pokazuje rozdział 16, Paweł miał wielu przyjaciół i współpracowników w rzymskim kościele.

▣ **„by”** Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Paweł planował odwiedzić Rzym po drodze do Hiszpanii (zob. 15:22-24). Prawdopodobnie nie zamierzał pozostać tam zbyt długo. Paweł zawsze chciał służyć na nowych polach misyjnych, gdzie nikt jeszcze nie pracował (zob. 15:20; 2 Kor 10:15.16). Możliwe, że jednym z celów napisania Listu do Rzymian było pozyskanie funduszy na podróż misyjną do Hiszpanii (zob. 15:24).

▣ **„za wolą Bożą nadarzyła mi się dogodna sposobność przybycia do was”** Jest to powtórzone w w. 13 oraz w 15:32. Paweł nie uważał, że jego życie i plany podróży należą do niego, tylko do Boga (zob. Dz 18:21; 1 Kor 4:19; 16:7). Zob. Temat specjalny w 12:2.

Zauważmy, że modlitwy wierzących mogą wpływać na Bożą wolę!

1:11 „Gorąco bowiem pragnę was zobaczyć” Paralelny fragment to 15:23. Paweł chciał poznać wierzących w Rzymie już od dawna (zob. Dz 19:21).

▣ **„aby wam użyczyć nieco daru duchowego”** Fraza „dar duchowy” użyta tu została w znaczeniu duchowego rozeznania lub błogosławieństwa (zob. 11:29; 15:27). Paweł uważał, że otrzymał wyjątkowe powołanie na Apostoła pogan (zob. w. 15).

▣ **„dla waszego umocnienia”** Jest to AORYST BEZOKOLICZNIKA STRONY BIERNEJ *histēmi*. Słowo to ma trzy znaczenia:

1. utwierdzić, Łk 22:32; Rz 16:25; 1 Tes 3:2.13; 2 Tes 2:17
2. umocnić, Rz 1:11; 2 P 1:12; 2 Tes 3:3; Jk 5:8; Ap 3:2
3. semicki idiom oznaczający podjęcie stanowczej decyzji, Łk 9:51

Zob. Temat specjalny w 5:2.

1:12 Taki jest zamysł chrześcijańskiej wspólnoty. Dary są zamierzone tak, aby jednoczyły wierzących w usługującą społeczność. Wierzący obdarowani są dla wspólnego dobra (zob. 1 Kor 12:7). Wszystkie dary są ważne. Udziela nam ich Duch w momencie zbawienia (zob. 1 Kor 12:11). Wszyscy wierzący są powołanymi, obdarowanymi, pełnoetatowymi duchowymi (zob. Ef 4:11-12). Paweł jasno stwierdza swoje poczucie apostołskiego autorytetu, ale także rozciągającej się na całą społeczność wzajemności. Wierzący potrzebują siebie nawzajem! Są oni Ciałem Chrystusa.

1:13 „Nie chcę też, byście nie wiedzieli, bracia” Jest to idiom, którym Paweł często posługuje się w celu wprowadzenia ważnych wypowiedzi (zob. 11:25; 1 Kor 10:1; 12:1; 2 Kor 1:8; 1 Tes 4:13). Cel literacki tego zabiegu jest podobny do „Zaprawdę, zaprawdę” Jezusa.

▣ **„aż dotąd doznawałem przeszkód”** Jest to czasownik w STRONIE BIERNEJ. Ta sama fraza występuje w 1 Tes 2:18, gdzie sprawcą jest szatan. Paweł był przekonany, że jego życiem kierował Bóg, ale zakłócał je szatan. W jakiś sposób i jedno, i drugie jest prawdą (zob. Hi 1-2; Dn 10). Zastosowanie tego terminu w 15:22

sugeruje, że przeszkodą była praca misyjna Pawła we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego, która (choć tego bliska) nie była jeszcze ukończona.

▣ „aby zebrać nieco owocu także wśród was” W tym kontekście „owoc” może odnosić się do nawróconych, ale w J 15:1-8 i Gal 5:22 dotyczy on chrześcijańskiej dojrzałości. Siódmy rozdział Ewangelii Mateusza zawiera frazę „poznacie ich po ich owocach”, nie definiuje jednak tego terminu. Najlepszą paralełą jest tu prawdopodobnie Fil 1:22, gdzie Paweł używa tej samej rolniczej metafory.

1:14 „Jestem przecież dłużnikiem” Paweł kilka razy używa tego terminu w Liście do Rzymian:

1. Jest zobowiązany głosić ewangelię wszystkim poganom (tutaj).
2. Nie jest dłużnikiem „ciała” (8:12).
3. Kościół pogan jest zobowiązany do pomocy kościołowi-matce w Jerozolimie (15:27).

▣ „Greków” Odnosi się to do cywilizowanych ludów o rozwiniętej kulturze zamieszkujących basen Morza Śródziemnego. Aleksander Wielki i jego następcy zhellenizowali znany ówczesnie świat. Rzymianie przejęli i zasymilowali grecką kulturę.

▣ „barbarzyńców” Ten termin, będący onomatopeją, oznaczał niewykształcone grupy ludzi o mało rozwiniętej kulturze, zazwyczaj zamieszkujące północ. Ich mowa brzmiała dla Greków i Rzymian jak „bar bar bar”.

▣ „tak uczonych, jak i niewykształconych” Możliwe, że w tekście greckim jest to paralela „barbarzyńców”, ale niekoniecznie. Może to być inny sposób opisywania wszystkich grup ludzi i jednostek.

Biblia TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:16-17

¹⁶Bo ja nie wstydę się Ewangelii, jest bowiem ona mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego, najpierw dla Żyda, potem dla Greka. ¹⁷W niej bowiem objawia się sprawiedliwość Boża, która od wiary wychodzi i ku wierze prowadzi, jak jest napisane: a sprawiedliwy z wiary żyć będzie.

1:16-17 Wersety 16-17 są podsumowaniem tematu całej księgi. Jest on rozwinięty i streszczony w 3:21-31.

1:16

GPNT

„Nie bowiem wstydę się z powodu dobrej nowiny”

BP

„Nie wstydę się ewangelii”

BW

„Albowiem nie wstydę się Ewangelii Chrystusowej”

BWP

„Nie wstydę się bowiem Ewangelii”

PL

„Nie wstydę się bowiem dobrej nowiny”

Być może Paweł nawiązuje tu do słów Jezusa zapisanych w Mk 8:38 i Łk 9:26. Nie wstydzi się treści ewangelii lub prześladowań, które ona za sobą pociąga (zob. 2 Tm 1:12.16.18).

W 1 Kor 1:23 Żydzi wstydzieli się ewangelii, ponieważ mówiła ona o cierpiącym Mesjaszu, a Grecy dlatego, że głosiła zmartwychwstanie ciała.

▣ „zbawieniu” W ST hebrajski termin (*jaszo*) odnosił się przede wszystkim do fizycznego ratunku (zob. Jk 5:15), ale w NT greckie słowo (*sōzō*) dotyczy głównie duchowego ocalenia (zob. 1 Kor 1:18.21). Zob. Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* [*Synonimy Starego Testamentu*], s. 124-126.

TEMAT SPECJALNY: ZBAWIENIE (starotestamentowy termin)

Słowo to (BDB 447, KB 446, RZECZOWNIK zarówno RODZAJU MĘSKIEGO, jak i ŻEŃSKIEGO), oznaczające zasadniczo „być szerokim i przestronnym” lub „być wolnym”, łączy się z kilkoma konotacjami:

1. bezpieczeństwo, 2 Sam 22:3; Hi 5:11; Ps 12:6
2. pomyślność, dobrobyt, Hi 30:15
3. Boże zbawienie, obejmujące zarówno fizyczne, jak i duchowe ocalenie
  - a. Rdz 49:18
  - b. Pwt 32:15

- c. 2 Sam 23:5
- d. Ps 3:3.9; 22:2; 35:3; 62:2; 69:30; 70:5; 78:22; 80:3; 89:27; 91:16; 106:4; 140:8
- e. Iz 12:2; 33:2; 51:6.8; 52:7.10; 56:1; 59:11; 60:18; 62:1.11
- 4. idea zarówno fizycznego, jak i duchowego ocalenia jest wyraźnie zaznaczona w Jon 2:10-11
- 5. zwycięstwo, Wj 14:30; 15:2; 1 Sam 14:45; Ps 20:6; 21:6; 44:4-5; 68:20-21; Ps 118:14-15.21; Iz 12:2; Hab 3:8
- 6. często „radowanie się” związane jest ze zbawieniem JHWH, 1 Sam 2:1; Iz 25:9; 26:1; Ps 9:15; 13:6; 21:2; 35:9; Ps 118:15.21

Zbawienie polega na zaprowadzeniu zamierzonej pierwotnie przez JHWH wspólnoty i społeczności z Jego ludzkimi stworzeniami. Obejmuje zarówno indywidualną, jak i społeczną pełnię.

GPNT „każdemu wierzącemu”
BP „każdego wierzącego”
BW, BWP, PL „każdego, kto wierzy”

Ewangelia jest dla wszystkich ludzi (jakże Kocham słowa „wszyscy” i „każdy”!; zob. komentarz do 1:5, punkt 6), ale wiara jest jednym z warunków jej przyjęcia (zob. Dz 16:30-31). Innym warunkiem jest nawrócenie (zob. Mk 1:15; Dz 3:16 i 19; 20:21). Bóg postępuje z ludzkością na zasadach przymierza (zob. Temat specjalny w 9:4). To On zawsze podejmuje inicjatywę i wyznacza zasady (zob. J 6:44.65). Jest jednak kilka wzajemnych warunków (zob. komentarz do 1:5, punkt 4).

Grecki termin przetłumaczony tu jako „wierzący” oddać można także słowem „wiara” lub „zaufanie”. To greckie słowo ma szersze konotacje niż oba te polskie terminy. Zauważmy, że jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO. Zbawcza wiara to wiara ciągła (zob. 1 Kor 1:18; 15:2; 2 Kor 2:15; 1 Tes 4:14)! Zob. Temat specjalny w 10:4.

Pierwotnie odnośne hebrajskie słowa stojące za tym greckim terminem określającym „wierzący” oznaczały stabilną postawę – człowieka stojącego w rozkroku, tak, że niełatwo byłoby go poruszyć. Przeciwną starotestamentową metaforą byłoby „stanie w kałuży błota” (Ps 40:2), „pośliznięcie się” (Ps 73:2 [BW]). Związane z tym słowem hebrajskie rdzenie *emun*, *emunah*, *aman* zaczęły być używane metaforycznie na określenie kogoś, kto jest godny zaufania, lojalny bądź można na nim polegać. Zbawcza wiara nie odzwierciedla zdolności upadłej ludzkości do bycia wiernym, tylko Bożą! Nadzieje wierzących nie tkwią w ich możliwościach, tylko w charakterze i obietnicach Boga; w Jego wiarygodności, Jego wierności, Jego obietnicach! Zob. Temat specjalny w 1:5.

▣ „najpierw dla Żyda” Przyczyna tego jest krótko wymieniona w 2:9-10 i 3:1-20, w pełni natomiast omawiają ją rozdziały 9-11. Wynika to z wypowiedzi Jezusa w Mt 10:6; 15:24; Mk 7:27 i J 4:22.

Może to także mieć związek z zazdrością pomiędzy wierzącymi przywódcami pochodzenia żydowskiego i pogańskiego w rzymskim kościele.

1:17 „sprawiedliwość Boża” W kontekście fraza ta odnosi się do (1) Bożego charakteru i (2) tego, jak przekazuje On ten charakter grzesznej ludzkości. Słowo Życia tłumaczy ten fragment następująco: „W niej Bóg objawił swoje usprawiedliwienie z wiary ku wierze”. Chociaż dotyczy to moralnego życia wierzącego, odnosi się przede wszystkim do jego statusu prawnego przed Sprawiedliwym Sędzią. To przypisanie Bożej sprawiedliwości upadłej, grzesznej ludzkości od czasów Reformacji nazywane jest „usprawiedliwieniem z łaski przez wiarę” (zob. 2 Kor 5:21; Fil 3:9). To właśnie ten werset zmienił życie i teologię Marcina Lutra!

Celem usprawiedliwienia jest jednak uswięcenie, podobieństwo do Chrystusa i sprawiedliwy Boży charakter (zob. Rz 8:28-29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1 Tes 3:13; 4:3; 1 P 1:15). Sprawiedliwość jest nie tylko prawnym orzeczeniem – jest powołaniem do świętego życia; Boży obraz w ludzkości ma zostać odnowiony i przywrócony (zob. 2 Kor 5:21).

TEMAT SPECJALNY: SPRAWIEDLIWOŚĆ

„Sprawiedliwość” jest tak kluczową kwestią, że każda osoba studiująca Biblię powinna przeprowadzić osobiste szczegółowe studium tej koncepcji.

W ST Boży charakter opisywany jest jako „prawy” lub „sprawiedliwy” (CZASOWNIK, BDB 842, KB 1003,

RZECZOWNIK RODZAJU MĘSKIEGO BDB 841, KB 1004; RZECZOWNIK RODZAJU ŻEŃSKIEGO, BDB 842, KB 1006). Samo mezopotamskie określenie pochodzi od „rzecznej trzciny”, która używana była jako narzędzie budowlane do oceny poziomej równości ścian i płotów. Bóg wybrał ten termin, aby metaforycznie opisywał Jego naturę. On jest prostą krawędzią (linijką), wobec której mierzone jest wszystko inne. Koncepcja ta wyraża zarówno Bożą sprawiedliwość, jak i Jego prawo do sądenia.

Człowiek został stworzony na obraz Boga (zob. Rdz 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Ludzkość stworzona jest do wspólnoty z Bogiem (tj. Rdz 3:8). Całe stworzenie jest sceną lub tłem dla interakcji pomiędzy Bogiem a człowiekiem. Bóg chciał, żeby Jego ostateczne stworzenie, ludzkość, znała Go, kochała, służyła Mu i była taka, jak On! Lojalność człowieka została wystawiona na próbę (zob. Rdz 3) i pierwsza ludzka para nie zdała egzaminu. Skutkiem było zakłócenie relacji pomiędzy Bogiem a człowiekiem (zob. Rz 5:12-21).

Bóg obiecał naprawić i odnowić wspólnotę z człowiekiem (zob. Rz 3:15; patrz też Temat specjalny: Odwieczny plan odkupienia JHWH w 1:5). Czyni to poprzez Swoją wolę i Swojego Syna. Ludzie byli niezdolni do przywrócenia zerwanej wspólnoty (zob. Rz 1:18-3:20; Ap 5).

Po upadku Adama i Ewy pierwszym działaniem Boga zmierzającym do odnowienia zniszczonej więzi była koncepcja przymierza opartego na Jego zaproszeniu i reakcji ludzkości cechującej się nawróceniem, wiernością i posłuszeństwem (zob. Jr 31:31-34; Ez 36:22-38). Z powodu upadku ludzie byli niezdolni do podjęcia odpowiednich działań (zob. Rz 3:21-31; Gal 3). Sam Bóg musiał podjąć inicjatywę, aby odnowić więź z wiarołomnymi ludźmi. Uczynił to poprzez:

1. Usprawiedliwienie ludzkości poprzez dzieło Chrystusa (tj. sprawiedliwość sadownicza)
2. Darowanie ludzkości sprawiedliwości poprzez dzieło Chrystusa (tj. sprawiedliwość przypisana)
3. Wysłanie zamieszkującego w wierzących Ducha, który kształtuje w nich sprawiedliwość (tj. podobieństwo do Chrystusa, odnowienie Bożego obrazu)
4. Odnowienie wspólnoty z ogrodu Eden (por. Rdz 1-2 z Ap 21-22)

Bóg wymaga jednak odpowiedzi w ramach przymierza. Bóg ustanawia (tj. darowuje, zob. Rz 5:8; 6:23) i zapewnia to, co potrzebne, ludzie muszą jednak Mu odpowiedzieć i trwać w reakcji cechującej się:

1. Nawróceniem
2. Wiarą
3. Posłusznym stylem życia
4. Wytrwałością

Sprawiedliwość jest więc wzajemnym działaniem w ramach przymierza pomiędzy Bogiem a Jego ostatecznym stworzeniem, opartym o Boży charakter, dzieło Chrystusa i uzdolnienie przez Ducha, na które każda jednostka musi odpowiedzieć i trwać w odpowiedniej reakcji. Koncepcja ta zwana jest „usprawiedliwieniem z łaski przez wiarę” (tj. Ef 2:8-9). Jest ona objawiona w Ewangeliach, jednak z użyciem innych terminów. Zasadniczo zdefiniował ją Paweł, który posłużył się różnymi formami greckiego słowa oznaczającego „sprawiedliwość” ponad 100 razy.

Paweł, jako wykształcony rabin, używa terminu *dikaio sunē* w jego hebrajskim znaczeniu określenia *caddiq* występującego w Septuagincie, a nie w znaczeniu przyjętym w literaturze greckiej. W pismach greckich słowo to wiąże się z kimś, kto dostosowywał się do oczekiwań Boga i społeczeństwa (np. Noe, Hiob). W hebrajskim znaczeniu zawsze łączy się ono z przymierzem (zob. Temat specjalny: Przymierze w 9:4). JHWH jest sprawiedliwym, etycznym, moralnym Bogiem. Chce, żeby Jego lud odzwierciedlał Jego charakter. Odkupiona ludzkość staje się nowym stworzeniem (zob. 2 Kor 5:17; Gal 6:15). Ta nowość skutkuje nowym stylem życia w pobożności (zob. Mt 5-7; Gal 5:22-24; Jk, 1 J). Ponieważ Izrael był teokracją, nie istniało jasne rozróżnienie pomiędzy tym, co świeckie (normami społecznymi), a tym, co święte (Bożą wolą). Rozróżnienie to wyrażają hebrajskie i greckie określenia tłumaczone na język polski jako „sprawiedliwość” (odnosząca się do społeczeństwa) i „prawość” (dotycząca religii).

Ewangelia (dobra nowina) Jezusa jest taka, że grzeszna ludzkość została przywrócona do wspólnoty z Bogiem. Dokonała tego Boża miłość, miłosierdzie i łaska; życie, śmierć i zmartwychwstanie Syna; a także pociąganie i przyciąganie Ducha do Ewangelii. Usprawiedliwienie jest Bożym darem, musi jednak skutkować pobożnością (stanowisko Augustyna, odzwierciedlające zarówno nacisk Reformacji na darmowość Ewangelii i rzymskokatolicką wagę przywiązywaną do przemienionego życia cechującego się miłością i wiernością). Dla kościołów reformowanych określenie „Boża sprawiedliwość” to GENETIVUS OBJECTIVUS (tj. sprawienie, że grzeszna ludzkość może stanąć przed Bogiem [uświęcenie pozycyjne]), a dla katolików to GENETIVUS SUBJECTIVUS, czyli proces upodabniania się do Boga [doświadczalne uświęcenie progresywne]. W rzeczywistości jest to bez wątpienia i jedno, i drugie!

Moim zdaniem cała Biblia od Rdz 4 do Ap 20 jest zapisem tego, w jaki sposób Bóg odnawiał wspólnotę

z Ogrodu Eden. Na początku Biblii czytamy o wspólnocie Boga z ludzkością w ziemskim otoczeniu (zob. Rdz 1-2), a na końcu znajdujemy ten sam obraz (zob. Ap 21-21). Boży obraz i zamysł zostaną odnowione!

W celu udokumentowania powyższych wywodów przyjrzyjmy się wybranym fragmentom NT ilustrującym tę grecką grupę wyrazów.

1. Bóg jest sprawiedliwy (często łączone z Bogiem jako Sędzią)
  - a. Rz 3:26
  - b. 2 Tes 1:5-6
  - c. 2 Tm 4:8
  - d. Ap 16:5
2. Jezus jest sprawiedliwy
  - a. Dz 3:14; 7:52; 22:14 (tytuł Mesjasza)
  - b. Mt 27:19
  - c. 1 J 2:1.29; 3:7
3. Bożą wolą dla Jego stworzenia jest sprawiedliwość
  - a. Kpł 19:2
  - b. Mt 5:48 (zob. 5:17-20)
4. Boże sposoby zapewniania i kształtowania sprawiedliwości
  - a. Rz 3:21-31
  - b. Rz 4
  - c. Rz 5:6-11
  - d. Gal 3:6-14
5. Dana przez Boga
  - a. Rz 3:24; 6:23
  - b. 1 Kor 1:30
  - c. Ef 2:8-9
6. Przyjmowana przez wiarę
  - a. Rz 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
  - b. 2 Kor 5:7.21
7. Przez dzieła Syna
  - a. Rz 5:21
  - b. 2 Kor 5:21
  - c. Fil 2:6-11
8. Bożą wolą jest, aby Jego wyznawcy byli sprawiedliwi
  - a. Mt 5:3-48; 7:24-27
  - b. Rz 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. Ef 1:4; 2:10
  - d. 1 Tm 6:11
  - e. 2 Tm 2:22; 3:16
  - f. J 3:7
  - g. 1 P 2:24
9. Bóg osądzi świat w sprawiedliwości
  - a. Dz 17:31
  - b. 2 Tm 4:8

Sprawiedliwość jest Bożą cechą, darowaną grzesznej ludzkości przez Chrystusa. Jest ona

1. Bożym nakazem
2. Bożym darem
3. Dziełem Chrystusa
4. Życiem, jakie należy prowadzić

Jest jednak także procesem stawania się sprawiedliwym, w którym należy aktywnie i wytrwale uczestniczyć, a który pewnego dnia, przy drugim przyjściu Jezusa, zostanie ukończony. Wspólnota z Bogiem odnawiana jest w momencie zbawienia, pogłębia się jednak z biegiem życia, aż dojdzie do spotkania z Nim twarzą w twarz (zob. 1 J 3:2) w chwili śmierci lub *paruzji*!

Zakończmy to omówienie cytatem z *Dictionary of Paul and His Letters* [Słownika Pawła i jego listów]

IVP:

„Kalwin bardziej niż Luter akcentuje relacyjny aspekt Bożej sprawiedliwości. Wydaje się, że pogład

Lutra na Bożą sprawiedliwość zawiera w sobie aspekt uniewinnienia. Kalwin podkreśla cudowną naturę przekazania lub przeniesienia na nas Bożej sprawiedliwości.” (s. 834)

Dla mnie relacja wierzącego z Bogiem ma trzy aspekty:

1. Ewangelia jest osobą (akcentuje to Kościół Wschodni i Kalwin)
2. Ewangelia jest prawdą (podkreśla to Augustyn i Luter)
3. Ewangelia to przemienione życie (akcentuje to katolicyzm)

Wszystkie one są prawdziwe i w zdrowym, trzeźwym, biblijnym chrześcijaństwie należy je wszystkie brać pod uwagę. Problemy zaczynają się wtedy, kiedy kładziemy zbyt duży lub zbyt mały nacisk na jeden z nich.

Musimy przyjąć Jezusa!

Musimy wierzyć Ewangelii!

Musimy dążyć do podobieństwa do Chrystusa!

GPNT

„z wiary ku wierze”

BP

„dzięki wierze, która jednocześnie wzrasta”

BW, BWP

„z wiary w wiarę”

PL

„pochodząca z wiary i prowadząca do wiary”

Fraza ta zawiera dwa PRZYIMKI: *ek* i *eis*, oznaczające przemianę lub rozwój. Paweł stosuje tę samą strukturę w 2 Kor 2:16, natomiast w 2 Kor 3:18 używa PRZYIMKÓW *apo* i *eis*. Chrześcijaństwo jest darem, który ma stać się cechą charakteru i stylem życia.

Istnieje kilka możliwości przetłumaczenia tej frazy. BP oddaje ją jako „dzięki wierze, która jednocześnie wzrasta”. Jego główne teologiczne przesłanie to:

1. Wiara pochodzi od Boga („objawiona”)
2. Ludzkość musi Mu odpowiedzieć i trwać w tej odpowiedzi
3. Wiara musi skutkować pobożnym życiem

Jedno jest pewne: „wiara” w Chrystusa jest tu kluczowa (zob. 5:1; Fil 3:9). Boża oferta zbawienia uzależniona jest od reakcji wiary (zob. Mk 1:15; J 1:12; 3:16; Dz 3:16 i 19; 20:21). Zob. Tematy specjalne w 1:5, 4:5 i 10:4.

GPNT

„Zaś sprawiedliwy z wiary żyć będzie”

BP

„Ten żyć będzie, kto jest sprawiedliwy dzięki wierze”

BW

„A sprawiedliwy z wiary żyć będzie”

BWP

„a sprawiedliwy dzięki wierze, żyć będzie”

PL

„Sprawiedliwy z wiary żyć będzie”

Jest to cytat z Hab 2:4, nie pochodzi jednak ani z tekstu masoreckiego (TM), ani Septuaginty (LXX). W ST „wiara” miała poszerzone metaforyczne znaczenie „wiarygodności” „wierności” lub „lojalności wobec” (zob. Temat specjalny w 1:5). Zbawcza wiara oparta jest o Bożą wierność (zob. 3:5.21.22.25.26). Jednak ludzka wierność świadczy o tym, że dana osoba zaufała Bożemu zaopatrzeniu. Ten sam fragment ST cytowany jest w Gal 3:11 i Heb 10:38. Kolejna całość literacka, Rzymian 1:18-3:20, dotyczy przeciwieństwa wierności Bogu.

W celu zrozumienia ostatniej części tej frazy warto wymienić interpretacje kilku współczesnych komentatorów:

1. Vaughan: „zaczyna się i kończy na wierze”
2. Hodge: „jedynie przez wiarę”
3. Barrett: „na podstawie niczego innego poza wiarą”
4. Knox: „wiara jako pierwsza i ostatnia”
5. Stagg: „prawdy będzie żył z wiary”

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:18-23

¹⁸Albowiem gniew Boży ujawnia się z nieba na wszelką bezbożność i nieprawość tych ludzi, którzy przez nieprawość nakładają prawdzie pęta. ¹⁹To bowiem, co o Bogu można poznać, jawne jest wśród nich, gdyż Bóg im to ujawnił. ²⁰Albowiem od stworzenia świata niewidzialne Jego przymioty - wiekuista Jego

potęga oraz bóstwo - stają się widzialne dla umysłu przez Jego dzieła, tak że nie mogą się wymówić od winy. ²¹Ponieważ, choć Boga poznali, nie oddali Mu czci jako Bogu ani Mu nie dziękowali, lecz znikczemnieli w swoich myślach i zaćmione zostało bezrozumne ich serce. ²²Podając się za mądrych stali się głupimi. ²³I zamienili chwałę niezniszczalnego Boga na podobizny i obrazy śmiertelnego człowieka, ptaków, czworonożnych zwierząt i płazów.

1:18 „Albowiem” Zauważmy, ile razy Paweł używa *gar* w wersetach 16-17, gdzie zawarty jest temat całej księgi: trzy razy. Teraz natomiast wprowadza ono pierwszy punkt ewangelii Pawła (1:18-3:31), który skontrastowany jest z mocą Bożą ku zbawieniu (1:16-17).

▣ **„gniew Boży”** Werseety 18-23 przedstawiają pogański świat za czasów Pawła. Jego charakterystykę świata pogan znaleźć można także w literaturze żydowskiej (zob. *Księga Mądrości* 13:1ff i *List Arysteasa*, 134-38), a nawet w greckich i rzymskich pismach etycznych. Ta sama Biblia, która opowiada nam o Bożej miłości, objawia nam także Jego gniew (zob. werseety 23-32; 2:5.8; 3:5; 4:15; 5:9; 9:22; 12:19; 13:4-5).

Zarówno gniew, jak i miłość są ludzkimi określeniami zastosowanymi do Boga. Wyrażają one prawdę, że Bóg chce, żeby wierzący odpowiadali Mu i żyli w określony sposób. Samowolne odrzucenie Bożej woli (ewangelii Chrystusa) ma zarówno czasowe konsekwencje (jak w tym wersecie), jak i skutki eschatologiczne (zob. 2:5). Nie oznacza to jednak, że Bóg jest mściwy. Sąd jest Jego „dziwnym dziełem” (zob. Iz 28:21ff). W Jego charakterze tkwi miłość (por. Pwt 5:9 z 5:10 i 7:9). Przeważa w nim sprawiedliwość i miłosierdzie. Jednak wszyscy zdadzą przed Bogiem sprawę (zob. Koh 12:13-14; Gal 6:8) – łącznie z chrześcijanami (zob. 14:10-12; 2 Kor 5:10).

TEMAT SPECJALNY: ANTROPOMORFICZNE SŁOWNICTWO OPISUJĄCE BOGA

I. Tego typu słownictwo (tj. opis bóstwa w kategoriach ludzkich) jest bardzo powszechne w ST (kilka przykładów).

A. Fizyczne części ciała

1. oczy – Rdz 1:4.31; Wj 33:17; Lb 14:14; Pwt 11:12; Zach 4:10
2. ręce – Wj 15:17; Lb 11:23; Pwt 2:15
3. ramię – Wj 6:6; 15:16; Pwt 4:34; 5:15
4. uszy – Lb 11:18; 1 Sam 8:21; 2 Krl 19:16; Ps 5:1; 10:17; 18:6
5. twarz – Wj 33:11; Kpł 20:3.5.6; Lb 6:25; 12:8; Pwt 31:17; 32:20; 34:10
6. palec – Wj 8:15; 31:18; Pwt 9:10; Ps 8:4
7. głos – Rdz 3:8.10; Wj 15:26; 19:19; Pwt 26:17; 27:10
8. stopy – Wj 24:10; Ez 43:7
9. postać człowieka – Wj 24:9-11; Ps 47; Iz 6:1; Ez 1:26
10. anioł Pański – Rdz 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Wj 3:4.13-21; 14:19; Sdz 2:1; 6:22-23; 13:3-22

B. Fizyczne działania

1. mówienie jako mechanizm stwarzania – Rdz 1:3.6.9.11.14.20.24.26
2. chodzenie (tj. odgłos kroków) w ogrodzie Eden – Rdz 3:8; Kpł 26:12; Pwt 23:14; Hab. 23:14
3. zamknięcie drzwi arki Noego – Rdz 7:16
4. wążanie ofiar – Rdz 8:21; Kpł 26:31; Am 5:21
5. zstępowanie – Rdz 11:5; 18:21; Wj 3:8; 19:11.18.20
6. pochowanie Mojżesza – Pwt 34:6

C. Ludzkie emocje (kilka przykładów)

1. żal/zmiłowanie – Rdz 6:6-7; Wj 32:14; Sdz 2:18; 1 Sam 15:29.35; Am 7:3.6
2. gniew – Wj 4:14; 15:7; Lb 11:10; 12:9; 22:22; 25:3-4; 32:10.13-14; Pwt 6:15; 7:4; 29:20
3. zazdrość – Wj 20:5; 34:14; Pwt 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Joz 24:19
4. obrzydzenie/wzgarda – Kpł 20:23; 26:30; Pwt 32:19

D. Pojęcia rodzinne (kilka przykładów)

1. Ojciec
  - a. Izraela – Wj 4:22; Pwt 14:1; Iz 1:2; 63:16; 64:8; Jer 31:9; Oz 11:1
  - b. króla – 2 Sam 7:11-16; Ps 2:7

c. metafory ojcowskiego działania – Pwt 1:31; 8:5; 32:6-14; Ps 27:10; Prz 3:12; Jer 3:4,22; 31:20; Oz 11:1-4; Mal 3:17

2. Rodzic – Oz 11:1-4

3. Matka – Iz 49:15; 66:9-13 (analogia do karmiącej matki)

4. Młody wierny kochanek – Oz 1-3

II. Powody stosowania tego typu języka

- A. Objawianie się istotom ludzkim jest dla Boga koniecznością. Nie ma na to innego sposobu, niż posłużenie się słowami tego upadłego świata. Wszechobecne postrzeganie Boga jako mężczyzny jest antropomorfizmem, ponieważ Bóg jest duchem!
- B. Bóg wykorzystuje najbardziej znaczące aspekty ludzkiego życia, aby objawić się upadłej ludzkości (ojciec, matka, rodzic, kochanek).
- C. Chociaż czasem jest to potrzebne (np. Rdz 3:8), Bóg nie chce ograniczać się do jakiegokolwiek fizycznej formy (por. Wj 20; Pwt 5).
- D. Ostatecznym antropomorfizmem jest wcielenie Jezusa! Bóg stał się fizyczny, dotykalny (zob. 1 J 1:1-3). Boże poselstwo stało się Słowem Bożym (zob. J 1:1-18).

III. Pomocne omówienie tej kwestii znaleźć można w: *The International Standard Bible Encyclopaedia* [Międzynarodowa standardowa encyklopedia biblijna] – G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible* [Język i symbolika Biblii], rozdział 10, "Anthropomorphism," [„Antropomorfizm”], s. 152-154.

▣ „ujawnia się” Tak, jak ewangelia jest prawdą objawioną (w.17), jest również z Bożym gniewem! Ani jedno, ani drugie nie jest ludzkim odkryciem ani nie wynika z logiki.

▣ „nakładają prawdzie pęta” Odnosi się to do rozmyślnego odrzucenia prawdy przez człowieka, a nie do niewiedzy (zob. wersety 21, 32; J 3:17-21). Fraza ta może oznaczać, że:

- 1. Znają prawdę, ale ją odrzucają
- 2. Ich styl życia pokazuje, że odrzucają prawdę
- 3. Ich życie i/lub słowa sprawiają, że inni nie poznają i nie przyjmują prawdy

TEMAT SPECJALNY: „PRAWDA” W PISMACH PAWŁA

Stosowanie przez Pawła tego terminu i jemu pokrewnych oparte jest na jego starotestamentowym odpowiedniku, *emet*, oznaczającym „wiarygodny” lub „wierny” (BDB 53; zob. Temat specjalny: Wierzyć, zaufanie, wiara i wierność w ST w 1:5). W międzybiblijnych pismach żydowskich opisywał on prawdę w przeciwstawieniu do fałszu. Być może najbliższą paralelą byłyby tu „Hymny dziękczynne” ze Zwójów nad Morza Martwego, gdzie słowo to opisuje objawione doktryny. Członkowie Wspólnoty Esseńskiej stali się „świadkami prawdy”.

Paweł używa tego terminu w odniesieniu do ewangelii Jezusa Chrystusa:

- 1. Rz 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
- 2. 1 Kor 13:6
- 3. 2 Kor 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
- 4. Gal 2:5,14; 5:7
- 5. Ef 1:13; 6:14
- 6. Kol 1:5,6
- 7. 2 Tes 2:10,12,13
- 8. 1 Tm 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
- 9. 2 Tm 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
- 10. Tt 1:1,14

Paweł stosuje ten termin także dla wyrażenia tego, że stwierdza fakty/mówi prawdę:

- 1. Dz 26:25
- 2. Rz 9:1

3. 2 Kor 7:14; 12:6
4. Ef 4:25
5. Fil 1:18
6. 1 Tm 2:7

Używa go także w celu opisania swoich motywacji w 1 Kor 5:8 oraz stylu życia (także dla wszystkich chrześcijan) w Ef 4:24; 5:9; Fil 4:8. Czasami określa nim osoby:

1. Boga, Rz 3:4 (zob. J 3:33; 17:17)
2. Jezusa, Ef 4:21 (podobne do J 14:6)
3. Apostolskich świadków, Tt 1:13
4. Siebie, 2 Kor 6:8

Paweł posługuje się formą CZASOWNIKOWĄ (tj. *alētheuō*) tylko w Gal 4:16 i Ef 4:15, gdzie dotyczy ewangelii. Bardziej dogłębne informacje znaleźć można w książce Colina Browna (red.) *The New International Dictionary of New Testament Theology* [Nowy Międzynarodowy Słownik Teologii Nowego Testamentu], tom 3, s. 784-902.

1:19 „To bowiem, co o Bogu można poznać, jawne jest wśród nich, gdyż Bóg im to ujawnił” Wszyscy ludzie dowiadują się czegoś o Bogu na podstawie stworzenia (zob. w. 20; Hi 12:7-10 i Ps 19:2-7 – przyroda). W teologii nazywane jest to „objawieniem w przyrodzie”. Nie jest ono kompletne, ale stanowi podstawę dla pociągania przez Boga do odpowiedzialności tych, którzy nigdy nie spotkali się z Jego „szczególnym objawieniem” w Piśmie Świętym (zob. Ps 19:8-15) lub, ostatecznie, w Jezusie (zob. Kol 1:15; 2:9).

Termin „poznać” stosowany był w NT w dwóch znaczeniach: (1) w starotestamentowym sensie bliskiej, osobistej więzi (zob. Rdz 4:1; Jr 1:5) oraz (2) w greckim znaczeniu znajomości faktów na jakiś temat (zob. w. 21). Ewangelia jest zarówno Osobą, którą należy przyjąć, jak i przesłaniem na temat tej Osoby, w które należy uwierzyć! W tym wersecie słowo to zostało użyte tylko w drugim znaczeniu.

TEMAT SPECJALNY: POZNAĆ (na przykładzie Księgi Powtórzonego Prawa)

Hebrajskie słowo „poznać” (*yada*, BDB 393, KB 390) ma kilka znaczeń w rdzeniu *Qal*.

1. Rozumienie dobra i zła – Rdz 3:22; Pwt 1:39; Iz 7:14-15; Jon 4:11
2. Poznanie przez zrozumienie – Pwt 9:2.3.6; 18:21
3. Poznanie przez doświadczenie – Pwt 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Joz 23:14
4. Rozważenie – Pwt 4:39; 11:2; 29:16
5. Osobiste poznanie:
  - a. osoby – Rdz 29:5; Wj 1:8; Pwt 22:2; 33:9; Jer 1:5
  - b. boga – Pwt 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. JHWH – Pwt 4:35.39; 7:9; 29:6; Iz 1:3; 56:10-11
  - d. seksualne – Rdz 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. Nabyta umiejętność lub wiedza – Iz 29:11.12; Am 5:16
7. Bycie mądrym – Pwt 29:4; Prz 1:2; 4:1; Iz 29:24
8. Boża znajomość:
  - a. Mojżesza – Pwt 34:10
  - b. Izraela – Pwt 31:21.27.29

Z punktu widzenia teologii bardzo ważny jest #5. Biblijna wiara to pogłębiająca się, codzienna, bliska wspólnota z Bogiem (zobacz Temat specjalny: *Koinōnia*). Nie polega ona wyłącznie na wyznaniu ani na moralnym postępowaniu. Jest to osobista więź oparta na wierze. Dlatego Paweł w Ef 5:22-6:9 posłużył się obrazem chrześcijańskiej rodziny dla zilustrowania miłości Chrystusa do kościoła.

1:20 Werset ten wymienia trzy aspekty Boga:

1. Jego niewidzialne atrybuty (Jego charakter, zob. Kol 1:15; 1 Tm 1:17; Heb 11:27)
2. Jego wieczną moc (ogładaną w stworzonej przyrodzie, zob. Ps 19:2-7)
3. Jego boską naturę (ogładaną w Jego dziełach i motywach stworzenia, zob. Rdz 1-2)

▣ „**Albowiem od stworzenia świata**” PRZYIMEK *apo* zastosowano tu w znaczeniu czasowym. Podobne frazy znaleźć można w Mk 10:6; 13:19; 2 P 3:4. Niewidzialny Bóg stał się widoczny:

1. przez fizyczne stworzenie (ten werset)
2. przez Pismo Święte (Ps 19, 119)
3. ostatecznie przez Jezusa (zob. J 14:9)

▣ „**bóstwo**” Na podstawie greckiej literatury słowo *theiotēs* przetłumaczyć można jako „boski majestat”. Najlepiej uwidocznione jest to w Jezusie. W wyjątkowy sposób ukazuje on Boży obraz (zob. 2 Kor 4:4; Heb 1:3). Jest pełnym Bożym objawieniem w ludzkiej postaci (Kol 1:19; 2:9). Cudowną prawdą ewangelii jest to, że upadła ludzkość przez wiarę w Chrystusa dzieli z Nim podobieństwo (zob. Heb 12:10; 1 J 3:2). Boży obraz w człowieku (zob. Rdz 1:26-27) został odnowiony (*theios*, zob. 2 P 1:3-4)!

▣

GPNT

„w czynach zauważane, są oglądane”

BP

„stało się od początku świata poznawalne”

BW

„mogą być ... oglądane w dziełach i poznane umysłem”

BWP

„Poprzez to bowiem, co zostało stworzone ... poznaje się to”

PL

„przemawia w Jego dziełach, wyraźnych przeciw i widocznych”

Połączenie *noeō* (zob. Mt 15:17) i *kathoraō* (oba w STRONIE BIERNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO) wskazuje na prawdziwe postrzeganie. Bóg napisał dwie księgi: (1) księgę przyrody (zob. Ps 19:2-7) i (2) Pismo Święte (zob. Ps 19:8-15). Obie są zrozumiałe dla człowieka i wymagają odpowiedzi (zob. *Księga Mądrości* 13:1-9).

▣ „**tak że nie mogą się wymówić od winy**” Dosłownie oznacza to „brak obrony prawnej”. Ten grecki termin (*a* w połączeniu z *apologeomai*) w całym NT użyty jest tylko tutaj i w 2:1. Pamiętajmy, że teologicznym zamysłem fragmentu 1:18-3:20 jest ukazanie duchowego zgubienia całej ludzkości. Ludzie są odpowiedzialni za wiedzę, jaką posiadają. Bóg pociąga ludzi do odpowiedzialności tylko za to, co wiedzą lub czego mogli się dowiedzieć (zob. 4:15; 5:13).

1:21 „Ponieważ, choć Boga poznali” Ludzie nie czynią postępów jeżeli chodzi o religię – są progresywnie coraz gorsi. Od trzeciego rozdziału Księgi Rodzaju ludzkość stacza się po równi pochyłej. Ciemność się wzmacnia!

▣ „**nie oddali Mu czci jako Bogu ani Mu nie dziękowali**” Na tym właśnie polega tragedia pogańskiego bałwochwalstwa w wersetach 23 i 24 (zob. Jer 2:9-13). Wierzący „otaczają chwałą” Boga poprzez życie w podobieństwie do Chrystusa (zob. Mt 5:16; Rz 12:1-2; 1 Kor 6:20; 10:31; Fil 1:20; 1 P 4:11). JHWH szuka ludzi, którzy będą odzwierciedlać/objawiać Jego charakter wobec upadłego, ślepego świata.

▣ „**lecz znikczemnieli w swoich myślach i zaćmione zostało bezrozumne ich serce**” Przekład Słowo Życia oddaje to następująco: „Popadli w bezsensowne rozmyślenia i pograżyli swe serce w ciemnościach”. Ludzkie systemy religijne są pomnikami duchowego buntu i pychy (zob. w. 22; Kol 2:16-23).

Słowo przetłumaczone jako „znikczemnieli” używane było w LXX dla opisania „próżnych”, „nieistniejących” bożków czczonych przez ludy sąsiadujące z Izraelem. Paweł był hebrajskim myślicielem, który znał Septuagintę. Stosowanie greckich słów w LXX jest lepszym przewodnikiem po myśli autorów NT niż greckie leksykony.

Użyte w tym zdaniu dwa CZASOWNIKI występują w formie AORYSTÓW TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY BIERNEJ. Czy STRONA BIERNA oznacza, że ich brak zrozumienia i właściwej reakcji spowodowany był tym, że Bóg zaćmił ich serca, czy że to, że odrzucili światło, zatwardziło ich serca (zob. 10:12-16; 2 Krl 17:15; Jer 2:5; Ef 4:17-19)? Jest to to samo pytanie teologiczne, które zadajemy sobie w odniesieniu do faraona w Księdze Wyjścia.

Bóg zatwardził jego serce

Wj 4:21

9:12

10:20

11:10

14:4

14:8

Faraon sam zatwardził swoje serce

Wj 8:15

8:32

9:34

W Wj 9:35 zatwardzającym serce może być albo faraon, albo Bóg. Jest to tajemnica Bożej suwerenności i wolnej woli człowieka.

▣ „serce” Słowo to zostało tu użyte w starotestamentowym znaczeniu całej osoby. Często terminem tym opisywano jednak proces myślenia i odczuwania. Zob. Temat specjalny w 1:24.

1:22**GPNT****„Zapewniając, (że) być mądrzy, dali się uczynić głupimi”****BP****„Uważając się za mądrych, stali się głupimi”****BW****„Mienili się mądrymi, a stali się głupi”****BWP****„I tak podając się za mądrych, stali się głupimi”****PL****„Podając się za mądrych, są właściwie głupi”**

Z greckiego słowa oznaczającego „głupca” pochodzi angielskie „moron” – kretyn, małoś. Problemem jest pycha ludzkości i zaufanie do własnej wiedzy (zob. 1 Kor 1:18-31; Kol 2:8-23). Historia ta sięga Rdz 3. Wiedza pociągnęła za sobą oddzielenie i sąd. Nie chodzi o to, że ludzka wiedza jest zawsze błędna, tylko o to, że nie jest ostateczna!

1:23 Rozmyślnie nieświadomi ludzie, którzy zostali stworzeni na Boży obraz (zob. Rdz 1:26-27; 5:1.3; 9:6), zamienili Boga na ziemskie obrazy, takie jak:

1. zwierzęta (Egipt)
2. siły przyrody (Persja)
3. człekokształtne istoty (Grecja/Rzym) – bożków! Nawet Boży lud angażował się w tę praktykę (zob. Pwt 4:15-24)

Niektóre nowe formy tego starego grzechu to:

1. environmentalizm (matka ziemia)
2. wschodnia myśl New Age (mistycyzm, spirytualizm i okultyzm)
3. ateistyczny humanizm (marksizm, utopianizm, progresywny idealizm i ostateczna wiara w politykę lub edukację)
4. medycyna holistyczna (zdrowie i długowieczność)
5. edukacja

▣ „chwale” Zob. Temat specjalny w 3:23.

▣ „śmiertelnego człowieka” Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: NISZCZYĆ, RUJNOWAĆ, PSUĆ (ftheirō)

Podstawowe znaczenie tego terminu, *ftheirō*, to niszczyć, rujnować, psuć lub uszkadzać. Może być on stosowany do:

1. Ruiny finansowej (być może 2 Kor 7:2)
2. Fizycznego zniszczenia (zob. 1 Kor 3:17a)
3. Moralnego zepsucia (zob. Rz 1:23; 8:21; 1 Kor 15:33.42.50; Gal 6:8; Ap 19:2)
4. Seksualnego uwiedzenia (zob. 2 Kor 11:3)
5. Wiecznej zagłady (zob. 2 P 2:12.19)
6. Przemijających ludzkich tradycji (zob. Kol 2:22)

Słowo to często występuje w tym samym kontekście ze swoim zaprzeczonym przeciwieństwem (zob. Rz 1:23; 1 Kor 9:25; 15:50.53). Zauważmy paralelne przeciwstawienia pomiędzy naszym ziemskim ciałem fizycznym a wiecznym ciałem niebiańskim:

1. Zniszczalne vs. niezniszczalne, 1 Kor 15:42.50
2. Niechwalebne vs. chwalebne, 1 Kor 15:43
3. Słabe vs. mocne, 1 Kor 15:43
4. Ciało zmysłowe vs. ciało duchowe, 1 Kor 15:44
5. Pierwszy Adam vs. ostatni Adam, 1 Kor 15:45

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:24-25

²⁴Dlatego wydał ich Bóg poprzez pożądania ich serc na łup nieczystości, tak iż dopuszczali się bezczeszczenia własnych ciał. ²⁵Prawdę Bożą przemienili oni w kłamstwo i stworzeniu oddawali cześć, i służyli jemu, zamiast służyć Stwórcy, który jest błogosławiony na wieki. Amen.

1:24.26.28 „wydał ich Bóg” Jest to najgorszy możliwy sąd. Bóg stwierdza: „Niech upadła ludzkość robi to, co chce” (zob. Ps 81:13; Oz 4:17; w Dz 7:42 cytowanych jest kilka starotestamentowych tekstów na temat tego zagadnienia teologicznego). Wersety 23-32 opisują Boże odrzucenie (tymczasowy gniew wobec) pogańskiego świat i jego religijności (i naszej)! Pogaństwo charakteryzowało i nadal charakteryzuje się seksualnym zepsuciem i wykorzystywaniem!

1:24 „serc” Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: SERCE (NT)

Greckie słowo *kardia* występuje w Septuagincie i NT. Odzwierciedla hebrajski termin *lēb* (BDB 523, KB 513). Używane jest na kilka różnych sposobów (zob. Bauer, Arndt, Gingrich i Danker, *A Greek-English Lexicon [Grecko-angielski leksykon]*, s. 403-404).

1. Ośrodek życia fizycznego, metafora osoby (zob. Dz 14:17; 2 Kor 3:2-3; Jk 5:5)
2. Ośrodek życia duchowego (tj. moralnego)
  - a. Bóg zna serce (zob. Łk 16:15; Rz 8:27; 1 Kor 14:25; 1 Tes 2:4; Ap 2:23)
  - b. W odniesieniu do ludzkiego życia duchowego (zob. Mt 15:18-19; 18:35; Rz 6:17; 1 Tm 1:5; 2 Tm 2:22; 1 P 1:22)
3. Ośrodek życia umysłowego (tj. intelekt, zob. Mt 13:15; 24:48 [BW]; Dz 7:23 [BW]; 16:14; 28:27; Rz 1:21; Rz 10:6; Rz 16:18; 2 Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jk 1:26; 2 P 1:19; Ap 18:7; serce jest synonimem umysłu w 2 Kor 3:14-15 i Flp 4:7)
4. Ośrodek woli (zob. Dz 5:4 [BW]; 11:23; 1 Kor 4:5; 7:37; 2 Kor 9:7)
5. Ośrodek emocji (zob. Mt 5:28; Dz 2:26.37; 7:54; 21:13; Rz 1:24; 2 Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Flp 1:7)
6. Szczególne miejsce działania Ducha (zob. Rom. 5:5; 2 Kor 1:22; Gal. 4:6 [tj. Chrystus w naszych sercach, Ef 3:17])
7. Serce to metaforyczne określenie całej osoby (zob. Mt 22:37, gdzie cytowana jest Pwt 6:5). Myśli, motywacje i działania serca w pełni ujawniają, jaki ktoś jest. ST zawiera kilka zaskakujących wystąpień tego terminu:
  - a. Rdz 6:6; Gen 8:21, „Pan... bolał w sercu swoim” (BW), zob. też Oz 11:8-9
  - b. Pwt 4:29; 6:5, „z całego serca i z całej duszy”
  - c. Pwt 10:16, „nieobrzezane serce” – a także Rz 2:29
  - d. Ez 18:31-32 „nowe serce”
  - e. Ez 36:26 „serce nowe” vs. „serce kamienne”

1:25 „Prawdę Bożą przemienili oni w kłamstwo” Frazę tę rozumieć można na kilka sposobów:

1. Samo-ubóstwienie ludzkości (zob. 2 Tes 2:4.11)
2. Czczenie przez ludzkość tego, co sama stworzyła – bożków (zob. Iz 44:20; Jer 13:25; 16:19) zamiast JHWH, który wszystko stworzył (zob. wersety 18-23)
3. Ostateczne odrzucenie przez ludzkość prawdy ewangelii (zob. J 14:17; 1 J 2:21.27)

Do kontekstu najlepiej pasuje #2.

☐ **„oddawali cześć, i służyli”** Ludzkość zawsze będzie miała bogów. Wszyscy ludzie przeczuwają, że istnieje ktoś, jakaś prawda lub coś poza nimi samymi.

☐ **„który jest błogosławiony na wieki. Amen.”** Paweł kończy swoją wypowiedź tak charakterystycznym dla siebie żydowskim błogosławieństwem (zob. Rz 9:5; 2 Kor 11:31). Paweł często modli się pisząc (zob. 9:5; 11:36; 15:33; 16:27).

- ▣ „na wieki” Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: NA WIEKI (GRECKI IDIOM)

Jednym z greckich wyrażen idiomatycznych jest „na wieki” (zob. Łk 1:33.55; J 6:58; 12:34; Rz 1:25; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 2 Kor 9:9; 1 Tm 1:17). Może ono odzwierciedlać hebrajskie słowo *‘olam*. Zob. Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament [Synonimy Starego Testamentu]*, s. 319-321, oraz Temat specjalny: Na wieki (*‘olam*).

Inne pokrewne frazy to „nigdy” (zob. Mt 21:19; Mk 11:14; J 13:8), „na zawsze” (J 8:35; 14:16) oraz „wieku wieków” (zob. Ef 3:21). Wydaje się, że pomiędzy tymi greckimi idiomami nie ma żadnego rozgraniczenia. Termin „wieki” może być w LICZBIE MNOGIEJ w przenośnym znaczeniu rabinicznej konstrukcji gramatycznej zwanej PLURALIS MAJESTATIS. Może też odnosić się do koncepcji większej liczby „wieków” w żydowskim znaczeniu „wieku niegodziwości”, „nadchodzącego wieku” lub „wieku sprawiedliwości” (zob. Temat specjalny: Obecny i nadchodzący wiek w 12:2).

- ▣ „Amen” Zob. poniższy Temat specjalny.

TEMAT SPECJALNY: AMEN

I. STARY TESTAMENT

- A. Słowo „Amen” pochodzi od hebrajskiego słowa oznaczającego:
1. „prawdę” (*emeth*, BDB 49),
  2. „prawdomówność” (*emun, emunah*, BDB 53),
  3. „wiarę” lub „wierność”,
  4. „zaufanie” (*dmm*, BDB 52).
- B. Etymologicznie słowo to pochodzi od stałej fizycznej pozycji osoby. Jej przeciwieństwem byłaby niestabilna postawa, pośliznięcie się (zob. Ps 35:6; 40:2; 73:18; Jer 23:12) lub potknięcie się (Ps 73:2). Z dosłownego użycia wywodzi się metaforyczne rozszerzenie na wierność, wiarygodność, lojalność i niezawodność (zob. Ha 2:4).
- C. Zastosowanie w szczególnych znaczeniach (zob. Temat specjalny: Wierzyć, zaufanie, wiara i wierność w ST w 1:5):
1. filar, 2 Krl 18:16 (1 Tm 3:15),
  2. stałość, Wj 17:12,
  3. bezpieczeństwo, Iz 33:6,
  4. prawda, 1 Krl 10:6; 17:24; 22:16; Prz 12:22,
  5. zawierzenie/uwierzenie, 2 Krn 20:20; Iz 7:9,
  6. niezawodność (Tory), Ps 119:43.142.151.160.
- D. W ST na określenie aktywnej wiary są również użyte 2 inne terminy:
1. *bathach* (BDB 105), zaufanie,
  2. *yra* (BDB 431), strach, respekt, cześć (zob. Rdz 22:12).
- E. Z poczucia zaufania i solidności powstało liturgiczne zastosowanie dla potwierdzenia prawdy lub wiarygodności czyichś słów (zob. Lb 5:22; Pwt 27:15-26; 1 Krl 1:36; 1 Krn 16:36; Neh 5:13; 8:6; Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48; Jer 11:5; 28:6).
- F. Teologicznym kluczem do zrozumienia tego terminu nie jest ludzka wierność, ale wierność JHWH (zob. Wj 34:6; Pwt 32:4; Ps 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jediną nadzieją upadłego rodzaju ludzkiego jest związana z przymierzem miłosierna, wierna lojalność JHWH i Jego obietnice. Ci, którzy znają JHWH, mają być tacy jak On (zob. Hab 2:4). Biblia jest historią i zapisem tego, w jaki sposób Bóg odnawia Swoj obraz w ludzkości (zob. Rdz 1:26-27). Zbawienie przywraca zdolność rodzaju ludzkiego do bliskiej więzi z Bogiem. Dlatego właśnie zostaliśmy stworzeni.

II. NOWY TESTAMENT

- A. Użycie słowa „amen” jako końcowego liturgicznego potwierdzenia wiarygodności jakiejś wypowiedzi jest

powszechne w NT (zob. 1 Kor 14:16; Ap 1:7; 5:14; 7:12).

- B. Powszechne w Nowym Testamencie jest również użycie tego terminu jako zakończenia modlitwy (zob. Rz 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Flp 4:20; 2 Tes 3:18; 1 Tm 1:17; 6:16; 2 Tm 4:18).
- C. Jezus jest jedyną osobą używającą tego słowa (u Jana często podwojonego) jako wstępu do ważnych wypowiedzi (zob. Łk 4:24; 12:37; 18:17.29; 21:32; 23:43).
- D. Jest użyte jako tytuł Jezusa w Apokalipsie 3:14 (zob. też 2 Kor 1:20; możliwe, że jest to tytuł JHWH z Iz 65:16).
- E. Koncepcja wierności, wiary, wiarygodności lub zaufania wyraża się greckim słowem *pistos* lub *pistis*, który tłumaczy się jako „zaufanie”, „wiara”, „wierzyć”.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:26-27

²⁶ Dlatego to wydał ich Bóg na pastwę bezecnych namiętności: mianowicie kobiety ich przemieniły pożyte zgodne z naturą na przeciwne naturze. ²⁷ Podobnie też i mężczyźni, porzuciwszy normalne współzycie z kobietą, zapalali nawzajem żądzą ku sobie, mężczyźni z mężczyznami uprawiając bezwstyd i na samych sobie ponosząc zapłatę należną za zbrocenie.

1:26.27 Homoseksualizm jest jednym z przykładów życia wbrew oczywistej Bożej woli w stworzeniu (bądźcie płodni). Był grzechem i dużym problemem kulturowym w :

1. ST (zob. Kpł 18:22; 20:13; Pwt 23:18)
2. Świecie greko-rzymskim (zob. 1 Kor 6:9; 1 Tm 1:10)
3. Naszych czasach

Homoseksualizm jest tu prawdopodobnie wymieniony jako jeden z przykładów upadłego życia z powodu orientacji całego kontekstu na Rdz 1-3. Ludzkość została stworzona na Boży obraz (zob. Rdz 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Ludzie stworzeni zostali jako mężczyzna i kobieta (zob. Rdz 1:27). Bożym nakazem było, aby byli płodni i się rozmnażali (zob. Rdz 1:28; 9:1.7). Upadek ludzkości (zob. Rdz 3) zakłócił Boży plan i wolę. Homoseksualizm jest ich oczywistym naruszeniem! Należy jednak stwierdzić, że nie jest to jedyny grzech wymieniony w tym kontekście (zob. wersety 29-31). Wszystkie grzechy ukazują oddzielenie ludzkości od Boga i zasłużoną karę. Każdy grzech, a w szczególności grzech związany ze stylem życia, jest dla Boga obrzydliwością.

TEMAT SPECJALNY: HOMOSEKSUALIZM

W dzisiejszych czasach wywierana jest wielka presja na akceptowanie homoseksualizmu jako właściwego, alternatywnego stylu życia. Biblia potępia homoseksualizm jako destrukcyjny styl życia poza obrębem Bożej woli dla Jego stworzenia.

1. Narusza nakaz bycia płodnymi i rozmnażania się z Rdz 1
2. Jest osądzony w Rdz 19 (zob. 2 P 2:6-8; Jud 1:7) i Sdz 19
3. Jest charakterystyczny dla kultur i religii pogańskich (zob. Kpł 18:22; 20:13; Rz 1:26-27; Jud 1:7)
4. Objawia egoistyczną niezależność od Boga (zob. 1 Kor 6:9-10; 1 Tm 1:10)

Chciałbym jednak podkreślić Bożą miłość i przebaczenie dla wszystkich upadłych istot ludzkich. Homoseksualizm nie jest „niewybaczalnym grzechem”. Chrześcijanie nie mają prawa traktować z nienawiścią i arogancją tego konkretnego grzechu – szczególnie, że oczywiste jest, że wszyscy grzeszymy, a w kazaniu na górze (Mt 5:27-28) Jezus stwierdza, że grzech tkwi w myślach, a nie tylko czynach, co gwałtownie zwiększa liczbę grzechów natury seksualnej. Modlitwa, troska, świadectwo i współczucie działają w tej kwestii o wiele więcej, niż ostre potępienie. Boże Słowo i Jego Duch wykonują swoją pracę – jeśli im na to pozwolimy. Wszystkie grzechy natury seksualnej, nie tylko ten, nie podobają się Bogu i ściągają Jego sąd. Seksualność jest Bożym darem dla dobra, radości i stabilności ludzkiego społeczeństwa. Ale ten potężny, dany nam przez Boga popęd często zamieniany jest na buntowniczy, egoistyczny, poszukujący przyjemności styl życia, który chce więcej dla siebie za wszelką cenę (zob. Rz 8:1-8; Gal 6:7-8).

Ludzie często mówią mi: „Bóg tak mnie stworzył”. Prawdą jest, że nie znamy jeszcze źródła homoseksualizmu (tj. czy odpowiadają za niego geny czy czynniki społeczne), ale niezależnie od tego w naszych wyborach musimy kierować się Biblią; decyzje mają swoje konsekwencje. Teksty mają priorytet ponad uczuciami czy osobistymi preferencjami. Jesteśmy wspólnotą wiary kierującą się Bożym objawieniem, a nie indywidualnymi prawami czy swobodami.

Na zakończenie chciałbym dodać, że jako przywódca kościoła wiem, że spory procent chrześcijan zmagają się z tą kwestią. Problemem nie jest skłonność, tylko działanie. Niektórzy studenci przygotowujący się do służby na moim uniwersytecie zmagają się z innymi problemami natury seksualnej (są one bardzo silne na tym etapie życia). Ci, którzy decydują się ograniczyć swoje pragnienia (tj. abstynencję) w tej dziedzinie (tj. pragnienia seksualne), to z pewnością dobrzy kandydaci do służby. Dotyczy to także osób zmagających się z homoseksualizmem. Prawdziwym problemem jest tu czyn, a nie myśl. To, dlaczego niektórych pociągają osoby tej samej płci, pozostaje tajemnicą. Jednak w tym obszarze – tak jak we wszystkich innych – mamy wybór. Jesteśmy odpowiedzialni za nasze wybory.

Bóg kocha ludzi i chce długoterminowego zdrowia, szczęścia i żywotności tych, których stworzył na własny obraz i podobieństwo (Rdz 1:26-27). Potępia te rzeczy/czyny, które zakłócają zdrowie i szczęście – zarówno jednostek, jak i społeczności. Bóg chce dla nas jak najlepiej – a my chcemy natychmiastowej gratyfikacji niezależnie od kosztów! Boże, zmiłuj się nad nami wszystkimi.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 1:28-32

²⁸A ponieważ nie uznali za słusne zachować prawdziwe poznanie Boga, wydał ich Bóg na pastwę na nic niezdatnego rozumu, tak że czynili to, co się nie godzi. ²⁹Pełni są też wszelkiej nieprawości, przewrotności, chciwości, niegodziwości. Oddani zazdrości, zabójstwu, waśniom, podstępowi, złośliwości; ³⁰potwarczy, oszczercy, nienawidzący Boga, zuchwali, pyszni, chępliwi, w tym, co złe - pomysłowi, rodzicom nieposłuszni, ³¹bezrozumni, niestali, bez serca, bez litości. ³²Oni to, mimo że dobrze znają wyrok Boży, iż ci, którzy się takich czynów dopuszczają, winni są śmierci, nie tylko je popełniają, ale nadto chwalą tych, którzy to czynią.

1:28-31 w grece jest to jedno zdanie. Charakteryzuje ono buntowniczą, upadłą, niezależną od Boga ludzkość (zob. Rz 13:13; 1 Kor 5:11; 6:9; Gal 5:19-21; Ef 5:5; 1 Tm 1:10; Ap 21:8).

Grzechem ludzkości było to, że wybrała istnienie bez Boga. Piekło jest utrwaleniem tego stanu. Niezależność od Boga jest tragedią! Ludzkość potrzebuje Boga; bez Niego jest zgubiona, nieudolna i niespełniona. Najgorszym aspektem wiecznego piekła jest brak obecności Boga i więzi z Nim.

1:29 „na nic niezdatnego rozumu” To, co upadła ludzkość postrzega jako wolność, jest w rzeczywistości samouwielbieniem: „Wszystko dla mnie!”. Bóg nazwany jest sprawcą STRONY BIERNEJ w 1:24.26.28, ale w związku tego kontekstu z Rdz 1-3 to ludzki wybór wiedzy i samej siebie spowodował problem. Bóg pozwolił, żeby jego stworzenie cierpiało konsekwencje swoich własnych wyborów i niezależności od Niego.

▣ **„Pełni są też”** Jest to IMIESŁÓW STRONY BIERNEJ CZASU DOKONANEGO. Ludzie są pełni tego, czym się zajmują, przejmując tego cechy. Rabini powiedzieliby, że w każdym ludzkim sercu jest czarny (zły *jecer*) pies i biały (dobry *jecer*) pies. Większy będzie ten, którego będzie się częściej karmiło.

1:29-31 Są to wyniki i objawy życia bez Boga, charakteryzujące jednostki i społeczeństwa, które odrzucają Boga Biblii. Mamy tu jedną z kilku podawanych przez Pawła list grzechów (zob. 1 Kor 5:11; 6:9; 2 Kor 12:20; Gal 5:19-21; Ef 4:31; 5:3-4; Kol 3:5-9).

TEMAT SPECJALNY: CNOTY I WYSTĘPKI W NT

W NT rozpowszechnione są zarówno listy cnót, jak i występków. Często są one odzwierciedleniem list rabinicznych oraz kulturowych (stiockich). W NT listy kontrastujących cech znaleźć można u:

	<u>Występki</u>	<u>Cnoty</u>
1. Pawła	Rz 1:28-32	---
	Rz 13:13	Rz 12:9-21
	1 Kor 5:9-11	---
	1 Kor 6:10	1 Kor 6:6-9
	2 Kor 12:20	2 Kor 6:4-10
	Gal 5:19-21	Gal 5:22-23
	Ef 4:25-32	---

	Ef 5:3-5	---
	---	Fil 4:8-9
	Kol 3:5.8	Kol 3:12-14
	1 Tm 1:9-10	---
	1 Tm 6:4-5	---
	2 Tm 2:22a.23	2 Tm 2:22b.24
	Tt 1:7; 33	Tt 1:8-9; 3:1-2
2. Jakuba	Jak 3:15-16	Jak 3:17-18
3. Piotra	1 P 4:3	1 P 4:7-11
	2 P 1:9	2 P 1:5-8
4. Jana	Ap 21:8; 22:15	---

1:30 „zuchwali” Jest to greckie słowo *hyperēphanous* (zob. punkt C poniżej).

TEMAT SPECJALNY: STOSOWANIE PRZEZ PAWŁA WYRAZÓW Z CZŁONEM „HUPER”

Paweł bardzo lubił tworzyć nowe słowa z zastosowaniem greckiego PRZYIMKA *huper*, oznaczającego zazwyczaj „nad” lub „górnny”. W połączeniu z GENETIVEM (ABLATIVEM) oznacza on „w imieniu”. Może także przyjmować znaczenie „o” lub „dotyczący” – podobnie jak *peri* (zob. 2 Kor 8:23; 2 Tes 2:1). W połączeniu z AKUZATYWEM oznacza „nad” „zbyt” lub „poza” (zob. A. T. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research* [Gramatyka greckiego Nowego Testamentu w świetle badań historycznych], s. 625-633). Kiedy Paweł chciał zaakcentować jakąś koncepcję, używał tego PRZYIMKA jako jednego z członów wyrazu. Poniżej znajduje się lista szczególnych zastosowań tego PRZYIMKA jako członu wyrazu.

A. Hapax legomenon (występuje tylko raz w całym NT)

1. *Huperakmos*, ktoś, kto nie jest już w kwiecie wieku, 1 Kor 7:36
2. *Huperauxanō*, obficie wzrastać, 2 Tes 1:3
3. *Huperbainō*, wykraczać lub naruszać, 1 Tes 4:6
4. *Huperkeina*, poza, 2 Kor 10:16
5. *Huperekteina*, przekraczać, 2 Kor 10:14
6. *Huperentugchanō*, wstawiać się, Rz 8:26
7. *Hupernikaō*, odnosić pełne zwycięstwo, Rz 8:37
8. *Huperpleonazō*, być w nadmiernej obfitości, 1 Tm 1:14
9. *Huperupsoō*, wywyższyć nad wszystko, Fil 2:9
10. *Huperfroneō*, mieć wysokie mniemanie, Rz 12:3

B. Słowa występujące tylko w pismach Pawła.

1. *Huperairomai*, wynosić się, 2 Kor 12:7; 2 Tes 2:4
2. *Huperballontōs*, ponad miarę, nadmiernie, 2 Kor 11:23; (PRZYŚLÓWEK występuje tylko tutaj; CZASOWNIK także w 2 Kor 3:10; 9:14; Ef 1:19; 2:7; 3:19)
3. *Huperbolē*, nadmierny, doskonalszy, do ostateczności, przeogromny, bezmiar, Rz 7:13; 1 Kor 12:31; 2 Kor 1:8; 4:7.17; 12:7; Gal 1:13
4. *Huperekperissou*, nieskończenie, szczególnie, Ef 3:20; 1 Tes 3:10; 5:13
5. *Huperlian*, w najwyższym stopniu lub przodująco, 2 Kor 11:5; 12:11
6. *Huperochē*, wybitność, 1 Kor 2:1; 1 Tm 2:2
7. *Huperperisseuō*, bardziej się wzmagać, Rz 5:20 (STRONA MEDIALNA, opływać, nadmiar, 2 Kor 7:4)

C. Słowa używane przez Pawła oraz rzadko przez innych autorów NT

1. *Huperanō*, ponad, Ef 1:21; 4:10 i Heb 9:5
2. *Huperechō*, przewyższać, zwierzchność, pierwszeństwo, Rz 13:1; Fil 2:3; 3:8; 4:7; 1 P 2:13
3. *Huperēphanos*, zuchwały lub pyszny, Rz 1:30; 2 Tm 3:2 oraz Łk 1:51; Jk 4:6, 1 P 5:5

Paweł był człowiekiem o wielkiej pasji; kiedy sprawy lub ludzie byli dobrzy, byli bardzo dobrzy; a kiedy byli źli, byli bardzo źli. Za pomocą tego PRZYIMKA wyrażał swoje najbardziej intensywne uczucia co do grzechu, siebie samego, Chrystusa i Ewangelii.

1:32 „ci, którzy się takich czynów dopuszczają, winni są śmierci” Wypowiedź ta jest odzwierciedleniem Prawa Mojżeszowego. Podsumowuje je Rz 6:16.21.23; 8:6.13. Śmierć jest przeciwieństwem Bożej woli i Bożego życia (zob. Ez 18:32; 1 Tm 2:4; 2 P 3:9).

▣ **„ale nadto chwałą tych, którzy to czynią”** Nieszczęście zawsze szuka sobie towarzystwa. Upadła ludzkość posługuje się grzechami innych jako wymówką: „wszyscy tak robią”. Różne kultury mają charakterystyczne dla siebie grzechy!

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Dlaczego Paweł napisał do kościoła w Rzymie?
2. Dlaczego List do Rzymian jest tak ważnym teologicznym wyrazem chrześcijaństwa?
3. Przedstaw zarys 1:18-3:20 własnymi słowami.
4. Czy ci, którzy nigdy nie usłyszeli Ewangelii, zostaną odrzuceni za to, że nie zaufali Chrystusowi?
5. Wyjaśnij różnicę pomiędzy „objawieniem w przyrodzie” a „objawieniem szczególnym”.
6. Opisz ludzkie życie bez Boga.
7. Czy wersety 24-27 dotyczą kwestii homoseksualizmu?

ROZDZIAŁ 2 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
Usprawiedliwienia potrzebują także Żydzi	Paweł wykazuje winę Żydów	Sprawiedliwy sąd Boży	SĄD BOŻY NAD ŻYDAMI JAKO ZAPŁATA ZA ICH WYKROCZENIA Kryteria przyszłego osądu uczynków ludzkich	Powszechność grzechu i potępienia
2:1-2		2:1-16	2:1-4	2:1-11
2:3-4				
2:5-11	2:1-29	Stosunek Żydów do Prawa	2:5-11	2:12-16
2:12-16			Posiadanie Prawa nie tylko nie chroni przed sądem, lecz nawet powiększa winę	
2:17-24				2:17-24
Względna wartość obrzezania		2:17-29	2:12-16	
2:25-27			2:17-24	2:25-29
2:28-29			Obrzezanie nie gwarantuje usprawiedliwienia	
			2:25-29	

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit

4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 2:1-3:20

- A. Rozdziały 2 i 3 stanowią dopełnienie całości literackiej rozpoczętej w 1:18. Fragment ten dotyczy:
1. stanu zgubienia całej ludzkości
  2. Bożego sądu nad grzechem
  3. ludzkiej potrzeby Bożej sprawiedliwości przez Chrystusa za pośrednictwem osobistej wiary i nawrócenia
- B. Rozdział drugi zawiera siedem zasad dotyczących Bożego sądu:
1. werset 2: według prawdy
  2. werset 5: zaskarbiony gniew
  3. wersety 6 i 7: według uczynków
  4. werset 11: bez względu na osobę
  5. werset 13: styl życia
  6. werset 16: ukryte czyny ludzkie
  7. wersety 17-29: bez wyróżniania grup narodowościowych
- C. Komentatorzy nie są zgodni co do tego, do kogo Paweł zwraca się w rozdziale 2:1-17. Fragment 2:12-29 w oczywisty sposób dotyczy Żydów. Wersety 1-17 służą podwójnemu celowi – przemówienia zarówno do moralnych pogan, takich jak Seneka (normy społeczne), jak i narodu żydowskiego (Prawo Mojżeszowe).
- D. W 1:18-21 Paweł stwierdza, że ludzie mogą poznać Boga przez stworzenie. W 2:14-15 głosi także, że wszyscy ludzie posiadają wewnętrzne, związane z moralnością sumienie, dane im przez Boga. Ci dwaj świadkowie: stworzenie oraz sumienie są podstawą Bożego potępienia całej ludzkości – nawet tych, którzy nie poznali ST ani przesłania ewangelii. Ludzie są pociągani do odpowiedzialności za to, że nie żyli zgodnie ze światłem, które otrzymali.

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 2:1-11

¹Przeto nie możesz wymówić się od winy, człowiecze, kimkolwiek jesteś, gdy zabierasz się do sądenia. W jakiej bowiem sprawie sądzisz drugiego, [w tej] sam na siebie wydajesz wyrok, bo ty czynisz to samo, co osądzasz. ²Wiemy zaś, że sąd Boży według prawdy osiąga tych, którzy się dopuszczają takich czynów. ³Czy myślisz, człowiecze, co osądzasz tych, którzy się dopuszczają takich czynów, a sam czynisz to samo, że ty unikniesz potępienia Bożego? ⁴A może gardzisz bogactwem dobroci, cierpliwości i wielkoduszności Jego, nie chcąc wiedzieć, że dobroć Boża chce cię przywieść do nawrócenia? ⁵Oto przez swoją zatwardziałość i serce nieskłonne do nawrócenia skarbisz sobie gniew na dzień gniewu i objawienia się sprawiedliwego sądu Boga, ⁶który odda każdemu według uczynków jego: ⁷tym, którzy przez wytrwałość w dobrych uczynkach szukają chwały, czci i nieśmiertelności - życie wieczne; ⁸tym zaś, którzy są przekorni, za prawdą pójść nie chcą, a oddają się nieprawości - gniew i oburzenie. ⁹Ucisk i utrapienie spadnie na każdego człowieka, który dopuszcza się zła, najpierw na Żyda, a potem na Greka. ¹⁰Chwała zaś, cześć i pokój spotka każdego, kto czyni dobrze - najpierw Żyda, a potem Greka. ¹¹Albowiem u Boga nie ma względu na osobę.

2:1

GPNT

„niemożliwy_do_obronienia_jesteś, o człowieku każdy sądzący”

BP

„nie masz wymówki, człowieku – kimkolwiek jesteś – gdy wydajesz wyrok”

BW

„Nie ma przeto usprawiedliwienia dla ciebie, kimkolwiek jesteś, człowiecze, który sądzisz”

BWP „człowiecze, kimkolwiek jesteś, nie masz nic na swoje usprawiedliwienie, gdy wydajesz sądy o innych”

PL „Nie masz zatem wymówki, ty, który osądzasz bliźniego”

Dosłownie oznacza to „brak obrony prawnej” (zob. 1:20). W grece wyrażenie to zostało umieszczone na samym początku zdania w celu uwypuklenia jego znaczenia. Wersety 1-16 wydają się odnosić zarówno do obłudnych żydowskich legalistów, jak i do greckich moralistów. Osądzając innych, potępiają oni samych siebie.

W 1:20 zastosowana jest ta sama fraza, tam jednak występuje zaimek „oni”, a tutaj „ty”. Paweł w oczywisty sposób zwraca się do różnych grup grzeszników/buntowników. Sam był kiedyś gorliwym członkiem jednej z nich! Obarczona była ona dwoma problemami:

1. Odrzucenie i przeinaczanie znajomości Boga
2. Zamienienie jej na zestaw zasad i osądzanie innych oraz obłuda

Zauważmy także, że „oni” z rozdziału 1 w 2:1-8 przechodzi tu w „ty”. Paweł uniwersalizuje to przesłanie z Żydów i Greków do „każdej ludzkiej duszy” w 2:9-11. Choć są różne grupy (dwie lub trzy), ostatecznie nie robi to żadnej różnicy, ponieważ wszystkie podlegają sądowi (zob. 3:23).

2:2 „Wiemy” ZAIMEK ten prawdopodobnie odnosił się do Żydów, możliwe też jednak, że autor miał tu na myśli chrześcijan. W wersety 2-4 Paweł powraca do swojej często stosowanej techniki polegającej na odwoływaniu się do formy pytań i odpowiedzi, zwanej diatrybą (zob. wersety 1-11; 17-29). Polegała ona na przedstawianiu prawdy za pośrednictwem domniemanej osoby zgłaszającej sprzeciw. Technika tą posługiwał się także Habakuk, Malachiasz oraz rabini, a także filozofowie greccy (tacy jak Sokrates i stoicy).

Fraza „wiemy” wielokrotnie pojawia się w Liście do Rzymian (zob. 2:2; 3:19; 7:14; 8:22.28). Paweł zakłada, że jego słuchacze posiadają pewną wiedzę – w przeciwieństwie do niemoralnych pogan z rozdziału 1.

☐ **„sąd Boży”** Biblia jasno przedstawia tę prawdę: wszyscy ludzie odpowiedzą przed Bogiem za otrzymany dar życia (zob. wersety 5-9; Mt 25:31-46; Ap 20:11-15). Nawet chrześcijanie staną przed Chrystusem (zob. 14:10-12; 2 Kor 5:10).

2:3 Forma gramatyczna zadanego tu przez Pawła pytania retorycznego przewiduje odpowiedź przeczącą.

☐ **„Czy myślisz”** Jest to grecki CZASOWNIK *logizomai*, często stosowany przez Pawła (Rz 2:3.26; 3:28; 4:3.4.5.6.8.9.10.11.22.23.24; 6:11; 8:18.36; 9:8; 14:14; Gal 3:6, dziesięć razy w 1 i 2 Koryntian oraz dwa razy w Liście do Filipian). Zob. komentarz do 4:3 i 8:18.

☐ **„człowiecze”** Jest to ten sam idiom, co w w. 1. W 9:20 odnosi się on do Żydów.

2:4 W tekście greckim także jest to pytanie.

☐

GPNT, BW, PL „lekceważysz”

BP „śmiesz lekceważyć”

BWP „odrzucasz z pogardą”

Porównując różne tłumaczenia, komentatorzy poznają zakres semantyczny tego CZASOWNIKA. Jest to dobitne wyrażenie oznaczające rozmyślne odrzucenie. Pojawia się ono także:

1. W słowach Jezusa, Mt 6:24; 18:10
2. U Pawła, 1 Kor 11:22; 1 Tm 4:12; 6:2
3. W Liście do Hebrajczyków (o Jezusie), 12:2
4. U Piotra, 2 P 2:10
5. Jako RZECZOWNIK w Dz 13:41

☐ **„bogactwem dobroci, cierpliwości i wielkoduszności Jego”** Ludzie często opacznie rozumieją Bożą łaskę, miłosierdzie oraz cierpliwość, robiąc z nich okazję do grzechu zamiast powodu do nawrócenia (zob. 2 P 3:9).

Paweł często opisuje Boże atrybuty jako „bogactwo” (zob. 9:23; 11:33; Kol 1:27; Ef 1:7.18; 2:4.7; 3:8.16; Fil 4:19).

RZECZOWNIK przetłumaczony tu jako „cierpliwość” występuje w NT tylko dwa razy – jedynie w tej całości literackiej (1:18-3:31) – tutaj oraz w 3:26. W obu miejscach odnosi się on do Bożej cierpliwości dla grzeszników.

▣ „**chce cię przywieść do nawrócenia**” Nawrócenie jest kluczowe dla opartej o przymierze więzi z Bogiem (zob. Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Łk 13:3.5; Dz 2:38; 3:16.19; 20:21). W języku hebrajskim termin ten oznaczał zmianę zachowania, w greckim natomiast – zmianę zdania. Nawrócenie jest gotowością zmiany – przejścia od skupionej na sobie egzystencji do życia oświecanego i prowadzonego przez Boga. Wymaga odwrócenia się od priorytetu i niewoli samego siebie. Zasadniczo jest to nowa postawa, nowy światopogląd i nowy pan. Nawrócenie jest Bożą wolą dla każdego upadłego dziecka Adama stworzonego na Jego obraz (zob. Ez 18:21.23.32 i 2 P 3:9).

Fragmentem NT, który najlepiej odzwierciedla różne greckie terminy na określenie nawrócenia, jest 2 Kor 7:8-11:

1. *lupeō*, „smutek” w wersety 8 (dwukrotnie), 9 (trzykrotnie), 10 (dwukrotnie), 11
2. *metamelomai*, „żałować” w wersety 8 (dwukrotnie), 10
3. *metanoia*, „nawrócenie” w wersety 9, 10

Biblia kontrastuje fałszywe nawrócenie (*metamelomai*) (zob. Judasz, Mt 27:3 i Ezaw, Heb 12:16-17) z prawdziwym (*metanoēō*).

Teologicznie prawdziwe nawrócenie związane jest z:

1. Nauczaniem Jezusa na temat warunków Nowego Przymierza (zob. Mt 4:17; Mk 1:15; Łk 13:3.5)
2. Kazaniami apostołów w Dziejach (*kerygma*, zob. Dz 3:16.19; 20:21)
3. Bożym suwerennym darem (zob. Dz 5:31; 11:18 i 2 Tm 2:25)
4. Zgubą (zob. 2 P 3:9)

Nawrócenie nie jest czymś opcjonalnym!

TEMAT SPECJALNY: NAWRÓCENIE

Nawrócenie (wraz z wiarą) jest wymaganiem zarówno Starego Przymierza (*Nacham*, BDB 636, np. Wj 13:12; 32:12,14; *Szuv*, BDB 996, np. 1 Krl 8:47; Ez 14:6; 18:30; zob. Tematy specjalne: Nawrócenie [ST]), jak i Nowego.

1. Jan Chrzciciel (Mt 3:2; Mk 1:4; Łk 3:3.8)
2. Jezus (Mt 4:17; Mk 1:15; Łk 5:32; 13:3.5; 15:7; 17:3)
3. Piotr (Dz 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; 2 P 3:9)
4. Paweł (Dz 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Rz 2:4; 2 Kor 2:9-10)

Czym jednak jest nawrócenie? Czy jest to duchowe zasmucenie? Czy jest to zaprzestanie grzechu? Najlepszym fragmentem NT pozwalającym zrozumieć różne konotacje wiążące się z tą koncepcją jest 2 Kor 7:8-11, gdzie występują trzy pokrewne, ale odmienne od siebie terminy.

1. „smutek” (*lupeō*, zob. wersety 8 [dwukrotnie], 9 [trzykrotnie], 10 [dwukrotnie], 11. Słowo to oznacza zmartwienie lub żal i teologicznie ma neutralny wydźwięk
2. „nawrócenie” (*metanoēō*, zob. wersety 9, 10). Jest to słowo złożone z członów „po” i „umysł”, co wskazuje na nowy umysł, nowy sposób myślenia, nową postawę wobec życia i Boga. Jest to prawdziwe nawrócenie.
3. „żałować” (*metamelomai*, zob. wersety 8 [dwukrotnie], 10). Jest to słowo złożone z członów „po” i „troszczyć się”. Opisuje ono Judasza w Mt 27:3 i Ezawa w Heb 12:16-17. Wskazuje na smutek z powodu konsekwencji, a nie samych czynów.

Nawrócenie i wiara wymagane są przez przymierze (zob. Mk 1:15; Dz 2:38.41; 3:16.19; 20:21). Niektóre fragmenty sugerują, że to Bóg daje nawrócenie (zob. Dz 5:31; 11:18; 2 Tm 2:25). Większość jednak traktuje je jako niezbędną odpowiedź człowieka na Bożą ofertę darmowego zbawienia w ramach przymierza.

Dla pełnego zrozumienia nawrócenia niezbędne są definicje zarówno hebrajskich, jak i greckich terminów. Hebrajskie słowo wymaga „zmiany zachowania”, podczas gdy greckie – „zmiany zdania”. Zbawiona osoba otrzymuje nowy umysł i serce (zob. Ez 36:26-27). Inaczej myśli i inaczej żyje. Zamiast zastanawiać się „co z tego będę miał?”, zadaje sobie teraz pytanie „jaka jest Boża wola?”. Nawrócenie nie jest uczuciem, które słabnie, ani zupełną bezgrzesznością. To nowa więź ze Świętym, która stopniowo przemienia wierzącego w świętego.

Nie tyle chodzi tu o to, co człowiek przestaje robić lub z czego rezygnuje, co o nowy kierunek w życiu. Upadek sprawia, że wszyscy stajemy wobec własnego ja, ewangelia jednak pozwala nam stanąć przed Bogiem. Nawrócenie jest odwróceniem się od siebie, a wiara odwróceniem się do Boga.

2:5-9 Wersety te opisują (1) upór upadłej ludzkości oraz (2) Boży gniew i sąd.

2:5 „zatwardzialsć” RZECZOWNIK ten w całym NT występuje tylko tutaj. W ten sam sposób opisywany jest Izrael w Wj 32:9; 33:3.5; 34:9; Pwt 9:6.13.27 (zob. też Heb 3:8.15; 4:7).

▣ „serce” Zob. Temat specjalny w 1:24.

▣ „na dzień gniewu” W ST dzień ten nazywany był „Dniem Pańskim” (zob. Joel, Amos). Obrazuje on koncepcję Dnia Sądu lub – dla wierzących – Dnia Zmartwychwstania. Ludzkość zda przed Bogiem sprawę z otrzymanego od Niego daru życia (zob. Mt 25:31-46; Ap 20:11-15).

Zauważmy że to sami grzesznicy („skarbisz sobie”) zasługują na gniew. Bóg po prostu w pewnym momencie pozwala, aby ten narosły gniew stał się jawny i się wypełnił.

Gniew – tak jak wszystkie ludzkie słowa używane dla opisania Boga – jest tylko analogicznie (antropomorficznie – zob. Temat specjalny w 1:18) stosowany do bóstwa! Bóg jest wieczny, święty i jest Duchem. Ludzie są skończeni, grzeszni i cielesni. Bóg nie gniewa się emocjonalnie – jakby wpadał we wściekłość. Biblia przedstawia Go jako Tego, który kocha grzeszników i chce ich nawrócenia – ale także jako pozostającego w trwałym sprzeciwie wobec ludzkiego buntu. Bóg jest osobowy; traktuje grzech osobiście. Jesteśmy osobiście odpowiedzialni za swój grzech.

Jeszcze jedna dodatkowa myśl na temat Bożego gniewu: w Biblii umiejscowiony jest on zarówno w czasie (doczesny, zob. 1:24.26.28), jak i na końcu czasów (eschatologiczny, zob. 2:5-8). Dzień Pański (Dzień Sądu) był jednym ze sposobów, na jakie prorocy ST ostrzegali Izrael, żeby nawrócił się teraz, aby ich przyszłość mogła być pobłogosławiona, a nie osądzona (zob. Pwt 27-28). Prorocy ST często mówiąc o jakimś kryzysie ze swoich czasów rzutowali go na przyszłość czasów ostatecznych.

2:6 Jest to cytat z Ps 62:13 (zob. Mt 16:27). To, że ludzie są odpowiedzialni za swoje czyny i zdadzą z nich sprawę Bogu (zob. Hi 34:11; Prz 24:12; Koh 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rz 2:6; 14:12; 1 Kor 3:8; Gal 6:7-10; 2 Tm 4:14; 1 P 1:17; Ap 2:23; 20:12; 22:12), jest uniwersalną zasadą (zob. komentarz do 2:1, punkt 2). Nawet wierzący zdadzą sprawę ze swojego życia i służby przed Chrystusem (zob. 2 Kor 5:10). Wierzący nie są zbawiani przez uczynki – są zbawieni do uczynków (zob. Ef 2:8-10 [szczególnie 2:14-26]; List Jakuba i 1 List Jana). Przemienione i zmieniające się życie nacechowane miłością, służbą i bezinteresownością jest dowodem prawdziwego zbawienia.

2:7 „tym, którzy” Zaznaczony jest tu kontrast pomiędzy osobami, o których mowa w w. 7, a tymi z w. 8 („tym zaś”).

▣

GPNT

„tym w wytrwalsci czynu dobrego chwals, i szacunku, i niezniszczalsności szukającym życie wieczne”

BP

„Tym, którzy wytrwals czynią dobro i w ten sposób szukają chwals, czci i nieśmiertelności, da życie wieczne”

BW

„Tym, którzy przez trwanie w dobrym uczynku dalszą do chwals i czci, i nieśmiertelności, da żywot wieczny”

BWP

„tym, którzy przez wytrwalsć w czynieniu dobra szukają chwals, czci i nieśmiertelności – życie wieczne”

PL

„Ci, którzy przez wytrwalsć w dobrym czynie dalszą do chwals, czci i nieśmiertelności, otrzymają życia wieczne”

Dotyczy to ludzi takich jak Korneliusz (zob. Dz 10:34-35). Fragment ten może brzmieć jak sprawiedliwsć z uczynków (uzyskanie usprawiedliwienia dzięki ludzkim wysiłkom), byłoby to jednak sprzeczne z głównym tematem Listu do Rzymian. Pamiętajmy, że albo wersety 1-16, albo 1-11 stanowią jeden akapit. Teologiczny zamysł jego całsści jest taki, że Bóg nie ma względu na osobę (w. 11) i że wszyscy zgrzeszyli (w. 12). Gdyby ludzie postępowali według światła, które zostało im dane (objawienie ogólne dla pogan i szczególsne dla Żydów,

zob. 10:5), byliby sprawiedliwi przed Bogiem. Jednak podsumowanie zawarte w 3:9-18.23 pokazuje, że nikt nigdy tego nie osiągnął – ani nawet nie jest w stanie tego zrobić.

Przemienione, pobożne życie wierzącego postrzegane jest jako potwierdzenie i świadectwo początkowej reakcji wiary. Przemienione życie świadczy o zamieszkiwaniu w danej osobie Ducha Bożego (zob. wersety 10.13; Mt 7; Ef 2:8-10; Jk 2:14-26 i 1 Jana). Zobacz Temat specjalny: Potrzeba wytrwałości w 8:25.

☐ „**życie wieczne**” Jest to fraza charakterystyczna dla pism Jana. Sporadycznie pojawia się ona także w Ewangeliach synoptycznych. Paweł wydaje się wywodzić ją z Dan 12:2 (zob. Tt 1:2; 3:7), gdzie oznacza życie nowej ery, we wspólnocie z Bogiem – życie zmartwychwstałe. Paweł po raz pierwszy używa tego terminu w Gal 6:8. Stanowi on często pojawiający się temat doktrynalnej części Listu do Rzymian (zob. 2:7; 5:21; 6:22.23). Termin ten występuje też kilka razy w listach pasterskich (zob. 1 Tm 1:16; Tt 1:2; 3:7).

2:8

GPNT

„**tym zaś z podjudzania**”

BP

„**którzy, powodowani chciwością**”

BW

„**którzy o uznanie dla siebie zabiegają**”

BWP

„**którzy są oporni**”

PL

„**którzy w imię własnego zysku**”

Termin ten pierwotnie oznaczał „pracę najemną” (zob. *Tob* 2:11).

W *Greek-English Lexicon [Leksykonie grecko-angielskim]* (tom 2, s. 104) Louw i Nida wymieniają dwa zastosowania tego terminu:

1. „samolubna ambicja”, na podstawie Rz 2:8, ze znaczeniem „chcieć być lepszym od kogoś innego”, co pasuje do kontekstu
2. „wrogość”, na podstawie Fil 1:17, z adnotacją o możliwości tłumaczenia jako „rywalizacja” (zob. też 2 Kor. 12:20; Gal 5:20; Fil 2:3; Jk 3:14.16)

☐ „**za prawdą pójść nie chcą**” Termin „prawda” (*aletheia*) został tu zastosowany w hebrajskim znaczeniu (*emeth*) prawdomówności i wiarygodności. W tym kontekście jest on skupiony na moralności, a nie intelekcie. Zob. Temat specjalny: Prawda w pismach Pawła w 1:18.

2:9 „**na każdego człowieka**” W początkowych rozdziałach Listu do Rzymian Paweł bardzo często używa greckiego terminu *pas*, tłumaczonego jako „każdy” lub „wszyscy”, dla ukazania uniwersalnych skutków zarówno „złej nowiny” (stanu zgubienia ludzkości i Bożego bezstronnego sądu), jak i „dobrej” (Bożej oferty daru zbawienia i zupełnego przebaczenia w Chrystusie dla tych, którzy nawrócą się i uwierzą).

Kontekst ten silnie wskazuje na uniwersalny sąd i wynikające z niego konsekwencje. Prawda ta wymaga zmartwychwstania zarówno sprawiedliwych, jak i złych (zob. Dan 12:2; J 5:28-29; Dz 24:15).

Jeśli wersety 6-11 są chiasmem, to wersety 8-9 stanowią kluczowy fragment mówiący o sędzię nad złoczyńcami.

2:9-10 „**najpierw na Żyda**” Jest to powtórzone dla podkreślenia. Żyd był pierwszy jeżeli chodzi o możliwości, ponieważ otrzymali oni Boże objawienie (zob. 1:16; Mt 10:6; 15:24; J 4:22; Dz 3:26; 13:46), ale także pierwszy jeżeli chodzi o sąd (zob. 9-11) – z tego samego powodu (zob. 9:4-5).

2:11

GPNT

„**nie bowiem jest branie_według_twarzy u Boga**”

BP

„**Bóg bowiem nie zwraca uwagi na to, co zewnętrzne u człowieka**”

BW

„**u Boga nie ma względu na osobę**”

BWP

„**U Boga nie ma bowiem względu na osoby**”

PL

„**Bóg wszystkich ludzi traktuje jednakowo**”

Dosłownie oznacza to „podnosić twarz” – była to metafora wzięta z systemu sądowniczego ST (zob. Kpł 19:15; Pwt 10:17; 2 Krm 19:7; Dz 10:34; Gal 2:6; Ef 6:9; Kol 3:25; 1 P 1:17). Gdyby sędzia widział, komu wymierza sprawiedliwość, istniała możliwość stronniczości. Dlatego miał nie podnosić twarzy stojącej przed nim osoby.

TEMAT SPECJALNY: RASIZM

I. Wprowadzenie

- A. Nastawienie to, cechujące się poczuciem wyższości, jest uniwersalnym wyrazem upadku człowieka w ramach społeczeństwa – to ego ludzkości opierające się na plecach innych. Pod wieloma względami rasizm jest współczesnym zjawiskiem, podczas gdy historia nacjonalizmu (albo trybalizmu) jest znacznie dłuższa.
- B. Nacjonalizm został zapoczątkowany pod wieżą Babel (Rdz 11) i pierwotnie miał związek z trzema synami Noego, od których wykształciły się tak zwane rasy (Rdz 10). Z Pisma Świętego w jasny sposób wynika jednak, że cała ludzkość wywodzi się z jednego źródła (zob. Rdz 1-3; Dz 17:24-26).
- C. Rasizm jest po prostu jednym z uprzedzeń. Do innych należą:
  1. snobizm w dziedzinie wykształcenia
  2. arogancja socjoekonomiczna
  3. zarożumiały legalizm religijny
  4. dogmatyczna przynależność polityczna

II. Materiał biblijny

A. Stary Testament

1. Rodzaju 1:27 – Ludzkość, męczyzna i kobieta, stworzona została na obraz i podobieństwo Boga, co czyni ją wyjątkową. Wskazuje to także na indywidualną wartość i godność człowieka (por. J 3:16).
2. Rodzaju 1:11-25 – Wyrażenie „według rodzaju” (BW) występuje w tym fragmencie dziesięć razy. Był on wykorzystywany dla poparcia segregacji rasowej – z kontekstu w oczywisty sposób wynika jednak, że słowa te dotyczą roślin i zwierząt, a nie ludzi.
3. Rodzaju 9:18-27 – Wydarzeniami tymi posługiwano się dla poparcia dominacji rasowej. Należy jednak pamiętać, że Bóg nie przeklął Kanaana. Zrobił to Noe, jego dziadek, po przebudzeniu się z pijackiego otępienia. Nigdzie w Biblii nie znajdujemy informacji, żeby Bóg potwierdził tę przysięgę/przekleństwo – a nawet, jeśli tak było, to nie dotyczy ono rasy czarnej. Kanaan był ojcem ludów zamieszkujących Palestynę, a egipskie malowidła ścienne świadczą o tym, że nie były one czarnoskóre.
4. Liczb 12:1 – Mojżesz poślubił czarnoskórą żonę.
5. Jozuego 9:23 – Wersetu tego używano aby udowodnić, że jedna rasa ma służyć innej. Jednakże zagłębiając się w kontekst tych wydarzeń odkrywamy, że Gibeonici byli tego samego pochodzenia rasowego, co Żydzi.
6. Ezdrasza 9-10 i Nehemiasza 13 – Fragmentów tych często używano w kontekście rasy; jednakże kontekst tych wydarzeń pokazuje, że małżeństwa te zostały potępione nie ze względu na rasę (zgodnie z Rdz 10 obie grupy wywodziły się od tego samego syna Noego), ale z powodów religijnych.

B. Nowy Testament

1. Ewangelie

- a. Jezus kilka razy odnosił się do nienawiści pomiędzy Żydami a Samarytanami, co świadczy o tym, że nienawiść rasowa jest czymś niewłaściwym.
  - (1) przypowieść o miłosiernym Samarytaninie (Łk 10:25-37)
  - (2) kobieta przy studni (J 4)
  - (3) wdzięczny trędowaty (Łk 17:11-19)
- b. Ewangelia dana jest całej ludzkości
  - (1) J 3:16
  - (2) Łk 24:46-47
  - (3) Heb 2:9
  - (4) Ap 14:6
- c. Królestwo Boże będzie obejmować całą ludzkość
  - (1) Łk 13:29
  - (2) Ap 5

2. Dzieje Apostolskie

- a. Rozstrzygającym fragmentem na temat Bożej uniwersalnej miłości i uniwersalnego przesłania Ewangelii jest 10. rozdział Dziejów Apostolskich.

- b. W 11. rozdziale Dziejów Apostolskich Piotr został zaatakowany za to, co zrobił, i kwestia ta została rozstrzygnięta dopiero podczas tzw. Soboru Jerozolimskiego opisanego w Dz 15. W I w. n.e. napięcie pomiędzy Żydami a poganami było bardzo duże.
- 3. Paweł
  - a. W Chrystusie nie ma przeszkód
    - (1) Gal 3:26-28
    - (2) Ef 2:11-22
    - (3) Kol 3:11
  - b. Bóg nie ma względu na osoby
    - (1) Rz 2:11
    - (2) Ef 6:9
- 4. Piotr i Jakub
  - a. Bóg nie ma względu na osoby: 1 P 1:17
  - b. Ponieważ Bóg nie okazuje stronnictwa, Jego ludzie także nie powinni tego robić: Jak 2:1
- 5. Jan
  - a. Jeden z najdobitniejszych fragmentów na temat odpowiedzialności wierzących to 1 J 4:20

III. Wnioski

- A. Rasizm, wraz z wszelkimi uprzedzeniami, jest czymś absolutnie niewłaściwym dla dzieci Bożych. Podczas przemówienia na forum Christian Life Commission [posłannictwo życia chrześcijańskiego] w Glorieta w stanie Nowy Meksyk w 1964 roku Henlee Barnette wygłosił następujące słowa: „Rasizm jest heretycki, ponieważ jest niebiblijny i niechrześcijański – nie mówiąc już o tym, że jest nienaukowy”.
- B. Kwestia ta jest dla chrześcijan możliwością okazywania Chrystusowej miłości, przebaczenia i zrozumienia w zgubionym świecie. Rasizm wśród chrześcijan jest oznaką niedojrzałości i umożliwia diabłu hamowanie ich wiary, pewności zbawienia i rozwoju – a także stanowi przeszkodę dla osób niewierzących w przychodzeniu do Chrystusa.
- C. Co mogę zrobić? (Poniższy tekst pochodzi z broszury Christian Life Commission pt. „Race Relations” [„Stosunki rasowe”]).
  - „NA POZIOMIE OSOBISTYM”
    - Uznaj własną odpowiedzialność za rozwiązywanie problemów na tle rasowym.
    - Staraj się wyżyć uprzedzeń rasowych poprzez modlitwę, studiowanie Słowa Bożego i wspólnotę z osobami innych ras.
    - Wyrażaj swoje przekonania na tematy rasowe – szczególnie tam, gdzie nikt nie sprzeciwia się osobom nawołującym do nienawiści rasowej.
  - „W ŻYCIU RODZINNYM”
    - Docenij znaczenie wpływu rodziny na rozwijanie się postaw wobec innych ras.
    - Dąż do kształtowania chrześcijańskich postaw, rozmawiając o tym, co dzieci i rodzice słyszą na tematy związane z tą kwestią poza domem.
    - Rodzice powinni zadbać o dawanie chrześcijańskiego przykładu w kontaktach z osobami innych ras.
    - Szukaj możliwości zawierania rodzinnych przyjaźni na przekór obowiązującym podziałom rasowym.
  - „W TWOIM KOŚCIELE”
    - Poprzez nauczanie i wygłaszanie kazań opartych o biblijną prawdę odnośnie zagadnień rasowych można zmotywować cały kościół do bycia dobrym przykładem w swojej miejscowości.
    - Upewnij się, że uwielbienie, wspólnota i służba w Twoim kościele są dostępne dla wszystkich – idąc za przykładem nowotestamentowych kościołów, które nie wprowadzały ograniczeń rasowych (Ef 2:11-22; Gal 3:26-29).
  - „W ŻYCIU CODZIENNYM”
    - Pomagaj przewycięzać dyskryminację ze względu na rasę w Twoim życiu zawodowym.
    - Współpracuj z wszelkiego rodzaju lokalnymi organizacjami na rzecz równości praw i możliwości, pamiętając, że należy atakować kwestię rasową, a nie ludzi. Celem jest promowanie zrozumienia, a nie wywoływanie goryczy.

- Jeśli uznasz to za mądry krok, utwórz specjalny komitet składający się z osób, dla których ważne jest tworzenie ścieżek komunikacji w lokalnej społeczności w celu edukowania społeczeństwa oraz organizowania konkretnych działań w kierunku poprawy stosunków rasowych.
- Wspieraj ustawodawstwo i ustawodawców we wprowadzaniu praw promujących sprawiedliwość rasową i przeciwstawiaj się tym, którzy wykorzystują uprzedzenia dla celów politycznych.
- Chwal stróżów prawa, którzy wykonują swoje obowiązki nikogo nie dyskryminując.
- Unikaj przemocy i promuj poszanowanie prawa. Rób wszystko, co leży w Twojej możliwości – jako chrześcijańskiego obywatela – żeby zapewnić, aby tworzone przez prawo struktury nie stały się narzędziami w rękach ludzi promujących dyskryminację.
- Naśladuj Chrystusa we wszystkich relacjach międzyludzkich.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 2:12-16

¹²Bo ci, którzy bez Prawa zgrzeszyli, bez Prawa też poginą, a ci, co w Prawie zgrzeszyli, przez Prawo będą sądzeni. ¹³Nie ci bowiem, którzy przysłuchują się czytaniu Prawa, są sprawiedliwi wobec Boga, ale ci, którzy Prawo wypełniają, będą usprawiedliwieni. ¹⁴Bo gdy poganie, którzy Prawa nie mają, idąc za naturą, czynią to, co Prawo nakazuje, chociaż Prawa nie mają, sami dla siebie są Prawem. ¹⁵Wykazują oni, że treść Prawa wypisana jest w ich sercach, gdy jednocześnie ich sumienie staje jako świadek, a mianowicie ich myśli na przemian ich oskarżające lub uniewinniające. ¹⁶[Okaze się to] w dniu, w którym Bóg sądzić będzie przez Jezusa Chrystusa ukryte czyny ludzkie według mojej Ewangelii.

2:12 „Bo ci, którzy bez Prawa zgrzeszyli” Bóg pociągnie do odpowiedzialności wszystkich ludzi – nawet tych, którzy nigdy nie zetknęli się ze ST lub ewangelią. Wszyscy ludzie mają pewną znajomość Boga na podstawie stworzenia (zob. 1:19-20; Ps 19:2-7) oraz wrodzony zmysł moralny (zob. 2:14-15). Nasza tragedia polega na tym, że rozmyślnie pogwałciliśmy światło, które zostało nam dane (zob. 1:21-23; 3:9,19,23; 11:32; Gal 3:22).

▣ **„Prawa”** Terminowi „prawo” nie towarzyszy RODZAJNIK. Taka struktura gramatyczna zazwyczaj podkreślała cechę RZECZOWNIKA. Jednak w Liście do Rzymian Paweł używa słowa „prawo” w kilku różnych znaczeniach:

1. Prawa rzymskiego
2. Prawa Mojżeszowego
3. Ogólnej koncepcji ludzkich norm społecznych

To kontekst, a nie RODZAJNIK, decyduje o tym, o którym z nich jest mowa. W tym kontekście nacisk położony jest na to, że wszyscy ludzie mają pewną świadomość Bożego ogólnego objawienia w ich sercach (zob. w. 15).

2:13 „Nie ci bowiem, którzy przysłuchują się czytaniu Prawa, są sprawiedliwi wobec Boga” Określenie „ci, którzy przysłuchują się” (GPNT: „słuchacze”) odnosić może się do: (1) zastosowania rabinicznego w szczególnym znaczeniu rabinicznych studentów Tory lub (2) tych, którzy słuchali czytań z Pism w synagodze. Pamiętajmy, że autorzy NT byli myślicielami hebrajskimi, którzy pisali w grece koine. Dlatego analiza słów musi wychodzić od Septuaginty, a nie leksykonu greckiego.

Termin „sprawiedliwi” lub „usprawiedliwieni” (*dikē* we wszystkich swoich formach) jest kluczowym pojęciem w teologii Pawła (zob. 3:4.20.24.26.28.30; 4:2.5; 5:1.9; 6:7; 8:30.33). Słowa „sprawiedliwi”, „usprawiedliwiać”, „usprawiedliwienie” oraz „sprawiedliwość” pochodzą od formy *dikaios*. Zobacz Temat specjalny: Sprawiedliwość w 1:17. W języku hebrajskim (*tsadag*, BDB 843) słowo to pierwotnie odnosiło się do długiej, prostej trzciny (o długości ok. 500-600 cm), której używano jako pionu do pomiaru ścian i płotów. Zaczęło ono być metaforycznie stosowane do Boga jako normy sądu.

W pismach Pawła określenie to miało dwa punkty ciężkości. Po pierwsze była to Boża własna sprawiedliwość udzielana grzesznej ludzkości w darze przez wiarę w Chrystusa. Często nazywane jest to sprawiedliwością przypisaną lub sądowniczą. Odnosi się ona do statusu prawnego człowieka przed sprawiedliwym Bogiem. Stąd bierze się słynny Pawłowy temat dotyczący „usprawiedliwienia z łaski przez wiarę”.

Po drugie było to Boże działanie na rzecz przywrócenia Swojego obrazu w grzesznej ludzkości (zob. Rdz 1:26-27), lub innymi słowy prowadzenia do podobieństwa do Chrystusa. Werset ten – podobnie jak Mt 7:24; Łk 8:21 i 11:28; J 13:17 i Jk 1:22-23.25 – przynagla wierzących do bycia wykonawcami, a nie tylko słuchaczami. Sprawiedliwość przypisana (usprawiedliwienie) musi skutkować sprawiedliwym życiem (uświęceniem). Bóg przebacza grzesznikom i ich przemienia! Paweł używał tego słowa zarówno w sensie

prawnym, jak i etycznym. Nowe Przymierze nadaje ludziom pewien status prawny, wymaga jednak także pobożnego stylu życia. Jest ono darem, lecz kosztownym darem.

▣ **„ci, którzy Prawo wypełniają”** Bóg wymaga nowego stylu życia, cechującego się posłuszeństwem (zob. Kpł 18:5; Mt 7:24-27; Łk 8:21; 11:28; J 13:17; Jk 1:22-25; 2:14-28). W wielu aspektach koncepcja ta naśladuje hebrajski termin *szema* (BDB 1033), oznaczający „słuchać i być posłusznym” (zob. Pwt 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

2:14

GPNT

„Kiedy bowiem poganie, nie mając Prawa, dzięki naturze (te) Prawa czynią, ci Prawa nie mając, dla siebie samych są prawem”

BP

„Ilekoć bowiem poganie, którzy nie posiadają Prawa, kierowani jedynie naturą, spełniają uczynki zgodne z Prawem, tylekoć oni sami – którzy nie mają Prawa – są dla siebie Prawem”

BW

„Skoro bowiem poganie, którzy nie mają zakonu, z natury czynią to, co zakon nakazuje, są sami dla siebie zakonem, chociaż zakonu nie mają”

BWP

„Kiedy bowiem poganie, którzy nie mają Prawa, idąc za naturą czynią właśnie to, co nakazuje Prawo, to ludzie ci, nie posiadając Prawa, sami dla siebie są Prawem”

PL

„Bo gdy poganie, nie mający Prawa, z natury czynią to, co Prawo nakazuje, to sami – choć Prawa nie mają – stanowią je dla siebie”

Wszystkie kultury posiadają wewnętrzne prawo moralne – normy społeczne. Są one odpowiedzialne za światło, które zostało im dane (zob. 1 Kor 9:21). Werset ten nie miał sugerować, że ludzie mogą być sprawiedliwi wobec Boga, jeśli żyją w świetle swojej kultury, tylko że są oni odpowiedzialni za swoją wrodzoną znajomość Boga.

2:15 „ich sumienie staje jako świadek, a mianowicie ich myśli na przemian ich oskarżające lub uniewinniające” Jest to wewnętrzny moralny głos. Ale tylko Pismo, oświecone przez Ducha, zasługuje na pełne zaufanie. Upadek wywarł wpływ na nasze sumienie. Jednak stworzenie (1:18-20) i to wewnętrzne prawo moralne (2:14-15) to cała wiedza o Bogu dostępna niektórym ludziom. Nie ma hebrajskiego słowa będącego odpowiednikiem greckiego „sumienia” (*syneidesis*). Grecka koncepcja wewnętrznego moralnego poczucia dobra i zła była często omawiana przez filozofów stoickich. Paweł był zaznajomiony z greckimi filozofami (cytuje Kleantesa w Dz 17:28, Menandera w 1 Kor 15:33 i Epimenidesa w Tt 1:12) dzięki swojemu początkowemu wykształceniu w Tarsie. Jego ojczyste miasto było znane z wybitnych szkół greckiej retoryki i filozofii.

2:16 „w dniu” Zob. komentarz do 2:5.

▣ **„według mojej Ewangelii”** W kontekście odnosiło się to do głoszonego przez Pawła objawienia Jezusa Chrystusa. ZAIMEK „mojej” odzwierciedlał to, jak Paweł rozumiał bycie szafarzem ewangelii, która została mu powierzona (zob. 16:25; 1 Kor 15:1; Gal 1:11; 1 Tm 1:11; 2 Tm 2:8). Nie była to wyłącznie jego ewangelia, ale jako apostoł pogan czuł na sobie niezwykłą odpowiedzialność za rozpowszechnianie prawdy na temat Jezusa w greko-rzymskim świecie.

▣ **„Bóg sądzić będzie ... ukryte czyny ludzkie”** Bóg zna serca wszystkich ludzi (zob. 1 Sam 2:3; 16:7; 1 Krl 8:39; 1 Krn 28:9; 2 Krn 6:30; Ps 7:10; 44:22; Ps 139:2-7; Pz 15:11; 21:2; Jer 11:20; 17:10; 20:12; Łk 15:16; Dz 1:24; 15:8; Rz 8:27; Ap 2:23). Za pośrednictwem Syna Ojciec dokona sądowej rewizji zarówno motywów, jak i działań (zob. Mt 25:31-46; Ap 20:11-15).

▣ **„przez Jezusa Chrystusa”** Jezus nie przyszedł, żeby sądzić (zob. J 3:17-21). Przyszedł, żeby objawić Boga Ojca, umrzeć zastępczą śmiercią za grzeszników i dać wierzącym wzór do naśladowania. Odrzucając Jezusa, ludzie sami się osądzają.

NT uczy jednak także, że Jezus będzie pełnił rolę pełnomocnika Ojca na sądzie (zob. J 5:22.27; Dz 10:42; 17:31; 2 Tm 4:1). Napięcie pomiędzy Jezusem jako Sędzią i/lub Zbawicielem widoczne jest w Ewangelii Jana (zob. 3:17-21 versus 9:39).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 2:17-24

¹⁷Jeżeli jednak ty dumnie nazywasz siebie Żydem, całkowicie zdajesz się na Prawo, chlubisz się Bogiem, ¹⁸pouczony Prawem znasz Jego wolę i umiesz rozpoznać co lepsze, ¹⁹a jesteś przeświadczony, żeś przewodnikiem ślepych, światłością dla tych, którzy są w ciemności, ²⁰wychowawcą nieumiejętnych, nauczycielem prostaczków, mającym w Prawie wyraz wszelkiej wiedzy i prawdy... ²¹Ty, który uczysz drugich, sam siebie nie uczysz. Głosisz, że nie wolno kraść, a kradniesz. ²²Mówiąc, że nie wolno cudzołożyć, cudzołożysz? Który brzydzisz się bożkami, okradasz świątynie? ²³Ty, który chlubisz się Prawem, przez przekraczanie Prawa znieważasz Boga. ²⁴Z waszej to bowiem przyczyny - zgodnie z tym, jest napisane - poganie bluźnią imieniu Boga.

2:17 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Warunek ten rozciąga się na w. 20, nie ma jednak zakończenia. Dlatego niektóre tłumaczenia oddają go jako zakładane zdania twierdzące, jakie wypowiedziałby Jezus. W kwestii zbawienia Żydzi ufali własnemu rodowodowi, tradycjom i wypełnianiu przykazań (zob. Mt 3:9; J 8:33.37.39).

▣ **„chlubisz się Bogiem”** Wielu Żydów polegało na (1) swoim rasowym pochodzeniu od Abrahama i (2) swoim osobistym wypełnianiu Prawa Mojżeszowego jako środka zyskania Bożej aprobaty. Jednak ich obłudny legalizm oddzielał ich od Boga (zob. Mt 5:20; Gal 3). Cóż za tragiczna ironia!

Paweł rozwija koncepcję chlubienia się w 1 Koryntian. Stawiał on czoła arogancji zarówno Izraela, jak i greckiego intelektualizmu. Chodzi o to, żeby żadne ciało nie chlubiło się przed Bogiem.

TEMAT SPECJALNY: CHLUBA

Te greckie terminy: *kauchomai*, *kauchēma* i *kauchēsis*, pojawiają się w pismach Pawła około trzydziestu pięciu razy i tylko dwukrotnie w pozostałej części NT (oba te wystąpienia znajdują się w Liście Jakuba). Najczęściej występują w 1 i 2 Koryntian.

Z chlubieniem się powiązane są dwie główne prawdy:

- ★ żadne stworzenie nie ma się chlubić/chępić wobec Boga (zob. 1 Kor 1:29; Ef 2:9)
- ★ wierzący powinni chlubić się w Panu (zob. 1 Kor 1:31 i 2 Kor 10:17, stanowiący nawiązanie do Jer 9:22-23)

Wynika stąd, że chlubienie/chępienie się (tj. duma) może być właściwe lub niewłaściwe.

A. Właściwe

1. nadzieją chwały (zob. Rz 4:2)
2. w Bogu przez Pana Jezusa Chrystusa (zob. Rz 5:11)
3. z krzyża Pana Jezusa Chrystusa (tj. główna myśl Pawła, zob. 1 Kor 1:17-18; Gal 6:14)
4. Paweł chlubi się:
  - a. swoją niewynagradzaną służbą (zob. 1 Kor 9:15.16)
  - b. z władzy danej mu przez Chrystusa (zob. 2 Kor 10:8)
  - c. z tego, że nie przechwała się cudzą pracą (jak to czynili niektórzy w Koryncie, zob. 2 Kor 10:15)
  - d. ze swojego pochodzenia rasowego (jak to czynili inni w Koryncie, zob. 2 Kor 11:17; 12:1.5.6)
  - e. ze swoich kościołów
    - (1) Korynt (zob. 2 Kor 7:4.14; 8:24; 9:2; 11:10)
    - (2) Tesalonika (zob. 2 Tes 1:4)
  - f. swoją pewnością Bożego pocieszenia i ratunku (zob. 2 Kor 1:12)

B. Niewłaściwe

1. w odniesieniu do żydowskiego dziedzictwa (zob. Rz 2:17.23; 3:27; Gal 6:13)
2. niektórzy w kościele w Koryncie chlubil się:
  - a. z powodu ludzi (zob. 1 Kor 3:21)
  - b. mądrością (zob. 1 Kor 4:7)
  - c. wolnością (zob. 1 Kor 5:6)
3. Fałszywi nauczyciele próbowali chlubić się w kościele w Koryncie (zob. 2 Kor 11:12)

2:18 „umiesz rozpoznać” (GPNT: „aprobujesz”) Jest to grecki CZASOWNIK *dokimazō* w formie CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO. Zob. poniższy Temat specjalny dotyczący wypróbowywania.

TEMAT SPECJALNY: GRECKIE TERMINY OZNACZAJĄCE WYPRÓBOWYWANIE ORAZ ZWIĄZANE Z NIMI KONOTACJE

Istnieją dwa greckie terminy zawierające w sobie ideę poddawania kogoś próbie w jakimś celu.

1. *Dokimazō, Dokimion, Dokimasia*

Jest to termin metalurgiczny na określenie wypróbowywania prawdziwości czegoś (lub metaforycznie kogoś) za pomocą ognia. Ogień ujawnia prawdziwy metal i spala (tj. oczyszcza) żużel. Ten fizyczny proces stał się znaczącym idiomem opisującym poddawanie innych próbie przez Boga i/lub szatana i/lub ludzi. Termin ten stosowany jest wyłącznie w pozytywnym sensie wypróbowywania mającego na celu akceptację.

W NT występuje w odniesieniu do poddawania próbie:

- a. wołów – Łk 14:19
- b. siebie samego – 1 Kor 11:28
- c. naszej wiary – Jk 1:3
- d. a nawet Boga – Heb 3:9

Z założenia wyniki tych prób miały być pozytywne (zob. Rz 1:28; 14:22; 16:10; 2 Kor 10:18; 13:3; Fil 2:27; 1 P 1:7), termin ten oddaje więc ideę kogoś, kto został zbadany i okazał się:

- a. wartościowy
- b. dobry
- c. prawdziwy
- d. cenny
- e. godny szacunku

2. *Peirazō, Peirasmus*

Termin ten często kojarzony jest z badaniem w celu znalezienia wad lub odrzucenia. Często stosowany jest w związku z kuszeniem Jezusa na pustyni.

- a. oddaje próbę uwięzienia Jezusa (Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18.35; Mk 1:13; Łk 4:38; Heb 2:18).
- b. termin ten (*peirazōn*) zastosowany jest jako tytuł szatana w Mt 4:3 i 1 Tes 3:5.
- c. zastosowania:
  - (1) słowa tego używa Jezus, ostrzegając, żeby nie wystawiać Boga na próbę (zob. Mt 14:7; Łk 4:12) [a także Chrystusa w 1 Kor 10:9].
  - (2) termin ten oznacza także nieudaną próbę zrobienia czegoś (zob. Heb 11:29).
  - (3) stosowany jest w związku z pokusami i próbami, przez które przechodzą wierzący (zob. 1 Kor 7:5; 10:9.13; Gal 6:1; 1 Tes 3:5; Heb 2:18; Jk 1:2.13.14; 1 P 4:12; 2 P 2:9).

▣ **„Prawem”** Wersety 17ff dotyczą Żydów, co oznacza, że termin „Prawo” musi w tym kontekście odnosić się do Prawa Mojżeszowego. Potwierdza to w. 25, gdzie mowa jest o obrzezaniu.

2:18-20 Przywódcy żydowski uważali swoją drogę (swoją sektę w ramach judaizmu) za słuszną – za jedyną drogę do Boga. Byli pewni, że to oni są prawdziwymi nauczycielami w sprawach religii (zob. Mt 15:14). Przywilej pociąga jednak za sobą odpowiedzialność (zob. Łk 12:48).

Przyjrzyjmy się paralelnym frazom związanych z ich przekonaniem (zob. Mt 15:14; 23:16.24; Łk 6:39):

1. przewodnik ślepych, w. 19
2. światłość dla tych, którzy są w ciemności, w. 19
3. wychowawca nieumiejętnych, w. 20
4. nauczyciel prostaczków, w. 20
5. ktoś, kto ma w Prawie wyraz wszelkiej wiedzy i prawdy, w. 20

2:21-24 Jeśli ktoś pokłada zaufanie w osobistym posłuszeństwie, posłuszeństwo to musi być zupełne (zob. Mt 5:20-48; Gal 3:10, gdzie cytuje się Pwt 27:26, oraz Jk 2:10). Dla upadłej ludzkości jest to niemożliwością. W wersetach 21-23 Paweł zadaje przywódcom żydowskim/swoim żydowskim słuchaczom retoryczne pytania.

2:22 Trudno stwierdzić, do czego Paweł odnosił się w wersetach 22-23. Ponieważ opis ten nie pasuje do większości Żydów z czasów Pawła, możliwe, że grzechów tych użyto tutaj w duchowym znaczeniu – podobnie do interpretacji Prawa przez Jezusa w Mt 5:20-48. W książce *Theology of the New Testament [Teologia Nowego Testamentu]* George Ladd pisze: „Paweł musi odnosić się do odbierania Bogu należnej Mu chwały, duchowego cudzołóstwa i bezczeszczenia oddania należnego tylko Bogu poprzez wynoszenie siebie samych jako sędziów i panów ponad inne stworzenia” (s. 505).

▣ „**brzydzisz się bożkami**” Źródłowym znaczeniem tego terminu jest odwrócenie się od czegoś z powodu smrodu.

▣ „**okradasz świątynie**” Nie jest pewne, do czego historycznie odnosiła się ta fraza, była jednak w jakiś sposób związana z bałwochwalstwem.

2:23 „chlubisz się” Zobacz Temat specjalny dotyczący chlubienia się w 2:17.

2:24 Jest to cytat z Iz 52:5 w tłumaczeniu Septuaginty. Boże błogosławieństwo dla Izraela za zachowywanie przymierza (zob. Pwt 27-28) miało być świadectwem dla świata. Izrael jednak nigdy nie przestrzegał przymierza, świat oglądał więc tylko Boży sąd (zob. Ez 36:22-32). Izrael miał być królestwem kapłanów (zob. Wj 19:5-6) dla przywiedzenia całego świata do wiary w JHWH (zob. Rdz 12:3; Ef 2:11-3:13). Zobacz Temat specjalny: Ewangelikalna tendencyjność Boba w 1:5.

Biblia TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 2:25-29

²⁵Obrzezanie posiada wprawdzie wartość, jeżeli zachowujesz Prawo. Jeżeli jednak przekraczasz Prawo będąc obrzezanym, stajesz się takim, jak nieobrzezany. ²⁶Jeżeli zaś nieobrzezany zachowuje przepisy Prawa, to czyż jego brak obrzezania nie będzie mu oceniony na równi z obrzezaniem? ²⁷I tak ten, który od urodzenia jest nieobrzezany, a wypełnia Prawo, będzie sądził ciebie, który, mimo że masz księgę Prawa i obrzezanie, przestępujesz Prawo. ²⁸Bo Żydem nie jest ten, który nim jest na zewnątrz, ani obrzezanie nie jest to, które jest widoczne na ciele, ²⁹ale prawdziwym Żydem jest ten, kto jest nim wewnątrz, a prawdziwym obrzezaniem jest obrzezanie serca, duchowe, a nie według litery. I taki to otrzymuje pochwałę nie od ludzi, ale od Boga.

2:25 „Obrzezanie” Paweł nadal posługuje się diatrybą. Ktoś mógłby przytoczyć argument, że Żydzi przynajmniej są obrzezani (Rdz 17:10-11) i pochodzą z rodu Abrahama. Paweł jasno i wyraźnie dementuje to ulubione twierdzenie Żydów (zob. Mt 3:7-10; J 8:31-59).

Wszyscy sąsiedzi Izraela poza Filistynami byli obrzezani. Znaczenie miał nie sam akt obrzezania, tylko trwała wiara poddającego się mu człowieka (zob. wersety 26-27; Pwt 10:16; 30:6). Dotyczy to wszystkich rytuałów religijnych. Religijni ludzie często chcą błogosławieństw Bożego przymierza, ale bez wypływających z niego zobowiązań.

2:25-26 „jeżeli ... Jeżeli ... Jeżeli” Są to trzy ZDANIA WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ, odnoszące się do możliwego działania w przyszłości. Posłuszeństwo (zob. Pwt 27-30) stanowi klucz do argumentu Pawła w rozdziale 2, ale nie w 3:21-31 (zob. Gal 3). Posłuszeństwo jest wynikiem zbawienia, jego podstawę stanowi jednak łaska (zob. Ef 2:8-10).

2:26-27 Wersety te wyrażają nadzieję, że niektórzy poganie odpowiedzieli na światło, które zostało im dane (w w. 26 konstrukcja gramatyczna przewiduje odpowiedź twierdzącą). Jedynym możliwym biblijnym przykładem jest tutaj Korneliusz z Dziejów 10. Nie do końca pasuje on jednak do tego wersetu, ponieważ był bogobojny i uczęszczał do lokalnej synagogi.

W rzeczywistości wersety te są przeciwwagą dla argumentu Pawła na temat potrzeby zbawienia dla Żydów. Rzymian 3:23 podsumowuje, że wszyscy ludzie są duchowo zgubieni bez Chrystusa. Jeśli są poganie, którzy żyją

według światła, które otrzymali w stworzeniu i według swojej wewnętrznej wrażliwości moralnej, Bóg zapewni im możliwość odpowiedzenia na Chrystusa – w jakiś sposób i w jakimś czasie.

2:28-29 „Bo Żydem nie jest ten ... ale prawdziwym Żydem jest ten” Jest to niezwykle ważne omówienie, ponieważ pewne współczesne grupy teologiczne próbują oddzielić lub odseparować starotestamentowy lud Boży od nowotestamentowego. Jest tylko jedno przymierze i jeden lud (zob. Rz 9:6; Gal 3:7-9.29; 6:16; 1 P 3:6). Nowe przymierze jest rozwinięciem i wypełnieniem starego. Boży lud zawsze należał do Niego przez wiarę, a nie pochodzenie. Są to „ludzie serca”, a nie ludzie rytuałów lub rasy. Kluczem jest tu wiara, a nie rodzice. Znakiem przymierza jest wewnętrzna przemiana umysłu, a nie zewnętrzny znak na ciele.

▣ „na ciele” Zobacz Temat specjalny w 1:3.

2:29 Związany z przymierzem znak obrzezania (zob. Rdz 17:14) był w ST metaforą otwartości człowieka na Boga. Jego metaforyczne znaczenie rozwinęło się w kilku kierunkach:

1. obrzezanie serca (zob. Pwt 10:16; 30:6; Jer 4:4; 9:24-25)
2. obrzezanie ucha (zob. Jer 6:10)
3. obrzezanie warg (zob. Wj 6:12.30 [Biblia Gdańska – przyp. tłum.]

W zamierzeniu Prawo nigdy nie miało być zewnętrznym kodeksem, tylko przemieniającą życie codzienną więzią z JHWH, objawiającą Jego charakter i obietnice wszystkim dzieciom Adama. Zob. Temat specjalny: Poglądy apostoła Pawła na temat Prawa Mojżeszowego w 13:9.

▣

GPNT

„obrzezanie serca przez ducha, nie literę”

BP

„obrzezanie serca, które wynika z ducha, a nie z litery”

BW

„to jest obrzezanie, które jest obrzezaniem serca, w duchu, a nie według litery”

BWP

„to, które się dokonuje w sercu, obrzezanie duchowe, a nie według litery”

PL

„obrzezanie serca jest sprawą ducha, a nie litery”

W grece fraza ta jest niejasna. Niektóre tłumaczenia uznają, że chodzi o przeciwstawienie rzeczywistości duchowej i dosłownej (np. angielskie tłumaczenia: NRSV, Twentieth Century New Testament, the Knox translation, the Lamsa translation of the Peshitta, the Williams translation i New Berkeley Version). Inne widzą tu kontrast pomiędzy Duchem Świętym (zob. 7:6 oraz 2 Kor 3:6, gdzie występuje podobna konstrukcja) a tekstem pisanym (zob. NASB, NKJV, NEB, NIV i TEV). Na stronie 299 *The Jerome Biblical Commentary* [Komentarza biblijnego Hieronima] sugeruje się, że na podstawie 2 Kor 3:6 stwierdzić można, że był to Pawłowy metaforyczny/literacki sposób mówienia o starym i nowym przymierzu; pierwsze z nich charakteryzuje zewnętrzny kodeks zachowania, drugie natomiast wewnętrzny, odnowiony umysł i nowy duch darowany przez Ducha Świętego w nowej erze Ducha.

Paweł pisał o tym, że niektórzy poganie mogą postępować w sposób, który podoba się Bogu, w oderwaniu od Prawa. Jeśli to prawda, do dzieci Bożych należało więcej ludzi, niż tylko ci, którzy zostali fizycznie obrzezani (zob. List do Galacjan). Boża rodzina to więcej niż sama rasa żydowska (zob. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5). Z punktu widzenia rasy Hiob, Melchizedek, Jetro, Kaleb, Rachab i Rut nie byli Żydami. Nawet pokolenia Efraima i Manassesu były w połowie pochodzenia egipskiego (zob. Rdz 41:50-52).

ROZDZIAŁ 3 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
Przewaga Żydów	Niewierność Izraela a wierność Boga	Stosunek Żydów do Prawa – cd. od 2:17	Wierność Boga mimo niewierności ludzi	Powszechność grzechu
3:1-4	3:1-8	3:1-8	3:1-8	3:1-8
3:5-8				
Wszyscy – Żydzi i poganie – popadli w grzechy	Powszechny grzech ludzkości	Powszechna niesprawiedliwość	3:9-20	3:9-20
3:9-18	3:9-20	3:9-20		
3:19-20			<i>Część druga</i>	
WIARA JEST ŹRÓDŁEM USPRAWIEDLIWIENIA			O USPRAWIEDLIWIENIU PRZEZ WIARĘ	
Usprawiedliwienie dla każdego dzięki Chrystusowi	Usprawiedliwienie przez wiarę w Chrystusa	Usprawiedliwienie dzięki wierze	Teza	Sprawiedliwość Boża dla wierzących Jezusowi Chrystusowi
3:21-31	3:21-31	3:21-31	3:21-26	3:21-26
			Pełniejsze sprecyzowanie punktu wyjścia	3:27-31
			3:27-31	

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

SŁEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit

4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Wersety 1-8 są powiązane treściowo, trudno jest jednak podążać za logiką Pawła, ponieważ stosuje on technikę literacką zwaną diatrybą (zakładającą sprzeciw).
- B. Wydaje się, że Paweł przewiduje, jak niektórzy Żydzie odpowiedzą na 2:17-29, odpowiada więc na ich zastrzeżenia (Corley, Vaughan, *Romans [List do Rzymian]*, s. 37-39).
  - 1. Pierwsze pytanie. Czy z byciem Żydem rzeczywiście nie wiąże się żadne korzyści? (wersety 1-2)
  - 2. Drugie pytanie. Czy Boże słowo zawiodło ze względu na to, że niektórzy Żydzi byli niewierni? (wersety 3-4)
  - 3. Trzecie pytanie. Jeśli Bóg posługiwał się Żydami dla objawiania Swojego charakteru, czy są oni nadal sądownie odpowiedzialni? (wersety 5-8)
- C. Odpowiedź wraca do 2:11 – u Boga nie ma ulubieńców. Wszyscy ludzie są odpowiedzialni za życie poza światłem, które otrzymali (objawienie w przyrodzie i/lub szczególne).
- D. Wersety 9-18 zawierają serię starotestamentowych cytatów wymieniających grzechy Żydów.
- E. Wersety 19-20 podsumowują duchowy stan Izraela oraz zamysł ST (zob. Galacjan 3).
- F. Wersety 21-31 stanowią podsumowanie fragmentu 1:18-3:20. Stanowią one pierwszy teologiczny punkt ewangelii (zob. krótki zarys na stronie 2).

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 3:1-8

¹Na czym więc polega wyższość Żyda? I jaki pożytek z obrzezania? ²Wielki pod każdym względem. Najpierw ten, że zostały im powierzone słowa Boże. ³Bo i cóż, jeśli niektórzy stali się niewierni, czyż ich niewierność miałaby zniweczyć wierność Boga? ⁴Żadną miarą! Bóg przecież musi okazać się prawdomówny, każdy zaś człowiek kłamliwy, zgodnie z tym, co napisane: Abyś się okazał sprawiedliwy w słowach Twoich i odniósł zwycięstwo, kiedy Cię sądzą. ⁵Lecz jeśli nasza nieprawość uwydatnia sprawiedliwość Bożą, to cóż powiemy? Czy Bóg jest niesprawiedliwy, gdy okazuje zagniewanie? - wyrażam się po ludzku. ⁶Żadną miarą! Bo w takim razie jakże Bóg sądzić będzie ten świat? ⁷Ale jeżeli przez moje kłamstwo prawda Boża tym więcej się uwydatnia ku Jego chwale, jakim prawem jeszcze i ja mam być sądzony jako grzesznik? ⁸I czyż to znaczy, iż mamy czynić zło, aby stąd wynikło dobro? - jak nas niektórzy oczerniają i jak nam zarzucają, że tak mówimy. Takich czeka sprawiedliwa kara.

3:1 „Na czym więc polega wyższość Żyda?” Aby przekazać swoje przesłanie, Paweł w dalszym ciągu posługuje się techniką literacką zwaną diatrybą, zakładającą sprzeciw. Listę przywilejów narodu żydowskiego znaleźć można w 3:2 oraz 9:4-5. Paweł rozwija ten akapit w rozdziałach 9-11.

3:2 „Najpierw” W 1:8 Paweł używa frazy „Na samym początku”, nie wspomina jednak o niczym później. Tutaj robi coś podobnego. Jego pisma były bardzo intensywne – a także dyktowane – co sprawia, że niektóre jego konstrukcje gramatyczne pozostają niedokończone.

▣ „zostały im powierzone słowa Boże” Posiadanie Bożego objawienia to niesamowita odpowiedzialność – a także ogromny przywilej (zob. 9:4-5). Byli oni szafarzami daru Bożego (AORYST STRONY BIERNEJ, zob. 1 Tes 2:4).

Wyrażenie *logion* (słowa) stosowane jest w Septuagincie do słowa od Boga (zob. Lb 24:4.16; Pwt 33:9; Ps 107:11; 119:67; Iz 5:24; 28:13), co oznaczałoby ST. W NT termin ten jest konsekwentnie stosowany w tym samym znaczeniu (zob. Dz 7:38; Heb 5:12; 1 P 4:11).

3:3 „jeśli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Wersety 5 i 8 to również ZDANIA WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ. Konstrukcja gramatyczna wersetu 3 przewiduje odpowiedź przeczącą.

GPNT	„stali się niewierni niektórzy”
BP	„niektórzy z nich nie przyjęli wiary”
BW	„niektórzy nie uwierzyli”
BWP	„niektórzy z nich nie uwierzyli”
PL	„niektórzy nie dochowali wiary”

Może odnosić się to albo do (1) niewierności, albo do (2) braku osobistej wiary w JHWH indywidualnego Izraelity. Trudno jest intelektualnie odnieść się do bezwartunkowych Bożych obietnic (tj. odkupienie upadłej ludzkości) i warunkowego wymagania ludzkiej reakcji. Zobacz Temat specjalny: Przymierze w 9:4. Jednak jest to paradoks biblijny (zob. 3:4-5). Bóg jest wierny nawet wtedy, kiedy Jego ludzie są niewierni (zob. Oz 1, 3; 2 Tm 2:13).

„zniweczyć” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: NIEWAŻNY (KATARGEŌ)

Termin *katargeō* był jednym z ulubionych słów Pawła. Użył do co najmniej dwadzieścia pięć razy – ma on jednak bardzo szerokie pole semantyczne.

A. Jego podstawowy rdzeń etymologiczny pochodzi od *argos*, które oznaczało:

1. Nieaktywny
2. Bierny
3. Nieużywany
4. Nieużyteczny
5. Nieczynny

B. Złożenie z *kata* stosowane było dla wyrażenia:

1. Nieaktywności
2. Nieużyteczności
3. Czegoś, co zostało odwołane
4. Czegoś, co zostało zlikwidowane
5. Czegoś, co było zupełnie nieczynne

C. Słowo to jest dwukrotnie zastosowane u Łukasza na określenie bezowocnego, a więc i nieużytecznego drzewa (zob. Łk 13:7).

D. Paweł używa go w znaczeniu przerośnym na dwa główne sposoby:

1. Boga udaremniającego to, co jest wrogie wobec ludzkości:
  - a. Grzeszną naturę ludzkości – Rz 6:6
  - b. Prawo Mojżeszowe w odniesieniu do Bożej obietnicy „nasienia” – Rz 4:14; Gal 3:17; 5:4.11; Ef 2:15
  - c. Moce duchowe – 1 Kor 15:24
  - d. „Niegodziwca” – 2 Tes 2:8
  - e. Fizyczną śmierć – 1 Kor 15:26; 2 Tm 1:16 (Heb 2:14)
2. Boga zastępującego stare (przymierze, wiek) nowym:
  - a. Kwestie związane z Prawem Mojżeszowym – Rz 3:3.31; 4:14; 2 Kor 3:7.11.13.14
  - b. Analogia małżeństwa zastosowana do Prawa – Rz 7:2.6
  - c. Rzeczy związane z tym wiekiem – 1 Kor 13:8-11
  - d. Ziemskie ciało – 1 Kor 6:13
  - e. Przywódcy tego wieku – 1 Kor 1:28; 2:6

Słowo to tłumaczone jest na wiele różnych sposobów, ale jego głównym znaczeniem jest sprawianie,

że coś staje się nieużyteczne, nieważne, pozbawione mocy – ale niekoniecznie pozbawienie istnienia, zniszczenie lub unicestwienie.

▣ **„wierność Boga”** Prawda ta (zob. 1 Kor 1:9; 10:13; 2 Kor 1:18) ma zasadnicze znaczenie dla zaufania ludzkości do Boga (zob. Pwt 7:9; Iz 49:7):

1. niezmienny charakter
2. wieczne obietnice

On objawił Się w stworzeniu, objawieniu, przymierzu i Mesjaszu! Nawet wśród ludzkiej niewierności On pozostaje wierny (zob. 2 Tm 2:13)!

3:4

GPNT	„Nie może stać się”
BP	„Na pewno nie!”
BW	„Z pewnością nie!”
BWP	„Nigdy!”
PL	„W żadnym razie!”

Jest to rzadkie zastosowanie OPTATIVU, który wyrażał życzenie lub modlitwę. Frazę tę należy tłumaczyć jako „Niech tak nie będzie”, „Przenigdy”. Być może wyrażenie to jest odzwierciedleniem hebrajskiego idiomu. Ten wyraz „zdumionej niewiary” był często stosowany przez Pawła z powodu używanej przez niego techniki literackiej zwanej diatrybą (zob. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1; 1 Kor 6:15; Gał 2:17; 3:21; 6:14). Był to jego sposób zdecydowanego zaprzeczenia zakładanemu zastrzeżeniu.

Przyjrzyjmy się literackim sposobom, na jakie Paweł odrzuca pytania i twierdzenia przypuszczalnych przeciwników:

1. „Żadną miarą!”, wersety 4 i 6
2. „Bóg przecież musi okazać się prawdomówny, każdy zaś człowiek kłamliwy”, w. 4
3. „wyrażam się po ludzku”, w. 5
4. „jak nas niektórzy oczerniają i jak nam zarzucają, że tak mówimy”, w. 8

▣ **„Bóg przecież musi okazać się prawdomówny, każdy zaś człowiek kłamliwy”** Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ. Konstrukcja ta skupia się na ciągłym stanie przedmiotu; Bóg jest wierny i prawdomówny (zob. Temat specjalny w 1:18), a ludzie – niewierni i kłamliwi! Jest to nawiązanie do Ps 116:11. Przypomina także to, czego Hiob musiał się nauczyć w Hi 32:2 i 40:8.

Zwróćmy uwagę na uniwersalny charakter grzeszności w tym rozdziale, wyrażony stosowaniem przez Pawła słowa *pas* (każdy, wszyscy) w wersetach 4, 9, 12, 19, 20, 23 i 24. A jednak – chwała Bogu! – Boża oferta zbawienia dla wszystkich także jest uniwersalna (zob. 3:22).

▣ **„zgodnie z tym, co napisane”** Dosłownie „było i nadal jest napisane”. Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Wyrażenie to przerodziło się w techniczny idiom stosowany w celu potwierdzenia Bożego natchnienia Pisma (zob. Mt 5:17-19). Tutaj wprowadza ono cytaty z Ps 51:4 z Septuaginty (LXX).

3:5-6 Wywód Pawła w tych wersetach dotyczy szczególnego wybrania Izraela przez Boga jako sposobu dotarcia do całego świata (zob. Rdz 12:3; Wj 19:5-6). W ST „wybranie” dotyczyło służby, a nie szczególnych przywilejów. Bóg zawarł z nimi przymierze. On był wierny; oni – niewierni (zob. Neh 9). Fakt, że Bóg sądził niewiernych Izraelitów, dowodzi Jego sprawiedliwości.

Za pomocą Izraela Bóg chciał dotrzeć do pogan. Zawiedli oni w tym zadaniu (zob. 3:24). Boży zamiysł powszechnego zbawienia (zob. Rdz 3:15) nie został udaremniony przez porażkę Izraela. W istocie Boża wierność Jego pierwotnemu przymierzu potwierdzona jest w Rz 9-11. Niewierzący Izrael został odrzucony, ale wierzący Izrael będzie kulminacją Bożego planu odkupienia.

Diatryba Pawła w wersetach 5-6 ma swój odpowiednik w wersetach 7-8.

3:5 „jeśli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Wersety 3 i 7 to także ZDANIA WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ.

▣ „**jeśli nasza nieprawość uwydatnia sprawiedliwość Bożą**” ZAIMEK „nasza” musi odnosić się w znaczeniu zbiorowym do wszystkich Żydów. Zobacz Temat specjalny w 1:17.

▣ „**to coś powiemy**” Paweł nadal posługuje się diatrybą (zob. 3:5; 7:7; 8:31; 9:14.39). Paweł czyni swoją prezentację jaśniejszą przy pomocy przypuszczalnego sprzeciwu (zob. Mal 1:2.6.7.12.13; 2:14.17 [dwukrotnie]; 3:7.13.14).

▣

GPNT	„Na wzór człowieka mówię”
BP	„–mówię to bardzo po ludzku–”
BW	„Po ludzku mówię”
BWP	„– bardzo po ludzku to mówię –”
PL	„Rozumuję oczywiście po ludzku”

W swoich teologicznych wywodach Paweł często posługiwał się ludzką logiką (zob. 6:19; 1 Kor 9:8; Gal 3:15). Tutaj służy ona do odrzucenia twierdzeń przypuszczalnego przeciwnika.

3:7-8 Pomiędzy werselem 5 i 7 występuje oczywisty paralelizm (oba zaczynają się od *ei de*). Paweł albo:

1. Kontynuuje stosowanie techniki literackiej zwanej diatrybą, zakładającej sprzeciw (zob. 3:5.7; 7:7; 8:31; 9:14.30)
2. Odpowiada na krytykę głoszonego przez siebie usprawiedliwienia jedynie przez wiarę (zob. w. 8).

Paweł nie wyjaśnia ani nie odpowiada szczegółowo na przedstawiony zarzut, ale stanowczo go potępia. Być może zarzutem wobec darmowego, niezastuzzonego usprawiedliwienia z wiary było to, że doprowadzi ono do bezprawia lub jeszcze większej niewierności i nieposłuszeństwa. Paweł był przekonany, że darmowa łaska doprowadzi do podobieństwa do Chrystusa dzięki nowemu duchowi i życiu wypełnionemu wdzięcznością. Zarówno Żydzi, greccy moralisci, jak i Paweł chcieli widzieć u swoich naśladowców etyczne postępowanie. Bierze się ono jednak nie z posłuszeństwa zewnętrznemu kodeksowi prawnemu, tylko z nowego serca, umysłu i ducha (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36).

3:7 „jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ (tak samo jak w wersele 3 i 5), którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich.

▣ „**więcej się uwydatnia**” Zob. Temat specjalny w 15:13.

▣ „**Jego chwale**” Zob. komentarz do 3:23.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 3:9-18

⁹Cóż więc? Czy mamy przewagę? Żadną miarą! Wykazaliśmy bowiem uprzednio, że tak Żydzi, jak i poganie są pod panowaniem grzechu, ¹⁰jak jest napisane: Nie ma sprawiedliwego, nawet ani jednego, ¹¹nie ma rozumnego, nie ma, kto by szukał Boga. ¹²Wszyscy zbroczyli z drogi, zarazem się zepsuli, nie ma takiego, co dobrze czyni, zgola ani jednego. ¹³Grobem otwartym jest ich gardło, językiem swoim knują zdradę, jad żmijowy pod ich wargami, ¹⁴ich usta pełne są przekleństwa i goryczy; ¹⁵ich nogi szybkie do rozlewu krwi, ¹⁶zagłada i nędza są na ich drogach, ¹⁷droga pokoju jest im nie znana, ¹⁸bojaźni Bożej nie ma przed ich oczami.

3:9 „Czy mamy przewagę” W tym fragmencie gramatyka pozostawia wątpliwości. Oczywistym jest, że główną prawdą tego fragmentu jest to, że cała ludzkość potrzebuje Bożej łaski (zob. 3:9.19.23; 11:32; Gal 3:22). Nie wiadomo jednak, czy chodzi tutaj konkretnie o Żydów (Pawła i jego rodaków, jak w BT, BW, PL, BWP), czy chrześcijan (Pawła i jego współwierzących w oddzieleniu od Bożej łaski). Żydzi mieli pewną przewagę (zob. wersele 1-2; 9:4-5), przez co jednak ich odpowiedzialność także była większa (zob. Łk 12:48)! Wszyscy ludzie są duchowo zgubieni i potrzebują Bożej łaski.

Termin „przewaga” jest rozumiany przez pewną mniejszość uczonych jako STRONA BIERNA, a nie MEDIALNA („w lepszej sytuacji”), co skutkuje tłumaczeniami „przewyższani przez” lub „pozbawiani przywilejów przez”.

List do Rzymian często nazywany jest najbardziej lokalnie neutralnym z listów Pawła. Większość z nich odpowiada na lokalne potrzeby lub kryzysy (dokumenty okolicznościowe). Mimo to zazdrość pomiędzy

żydowskimi wierzącymi przywódcami a wierzącymi przywódcami pochodzenia pogańskiego w rzymskim kościele mogła być tłem dla rozdziałów 1-3 i 9-11.

▣ „Wykazaliśmy bowiem uprzednio, że tak Żydzi, jak i poganie są pod panowaniem grzechu” Ten CZASOWNIK (AORYST STRONY MEDIALNEJ (deponens) TRYBU ORZEKAJĄCEGO) występuje w całym NT tylko tutaj. Paweł odwołuje się do swojego rozumowania z 1:18-2:29.

▣ „pod panowaniem grzechu” Paweł uosabia „grzech” (*Jerome Biblical Commentary [Komentarz biblijny Hieronima]*, s. 300) jako okrutnego pana upadłej ludzkości (zob. 6:16-23).

3:10-18 „jak jest napisane” Fraza ta występuje także w w. 4. Następujące po niej wypowiedzi to seria cytatów ze ST posługujących się metaforami ludzkiego ciała dla podkreślenia upadłego stanu ludzkości.

1. Wersety 10-12, Koh 7:20 lub Ps 14:1-3
2. W. 13, Ps 5:10 i 140:4
3. W. 14, Ps 10:7
4. Wersety 15-17, Iz 59:7-8 i Prz 1:16
5. W. 18, Ps 36:2

Zaskakujący jest fakt, że Paweł nie zacytował Iz 53:6.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 3:19-20

¹⁹A wiemy, że wszystko, co mówi Prawo, mówi do tych, którzy podlegają Prawu. I stąd każde usta muszą zamilknąć i cały świat musi się uznać winnym wobec Boga, ²⁰jako że z uczynków Prawa żaden człowiek nie może dostąpić usprawiedliwienia w Jego oczach. Przez Prawo bowiem jest tylko większa znajomość grzechu.

3:19 „wiemy, że” Zob. komentarz do 2:2.

▣ „Prawo” W tym kontekście odnosić musi się to do całego ST (zob. w. 21), ponieważ w wersety 10-18 zacytowane zostały fragmenty spoza Pentateuchu. Paweł uosabia „prawo” podobnie jak „grzech” w w. 9 (zob. 6:16-23).

▣ „do tych, którzy podlegają Prawu” Odnosi się to wyłącznie do Żydów i nawróconych pogan. Należy jednak zaznaczyć, że niektóre z zastosowanych cytatów ze ST w pierwotnym kontekście dotyczyły pogan. Wszyscy ludzie są grzeszni (zob. 3:23)!

▣

GPNT „aby każde usta pohamowałyby się i podsądnym stałby się cały świat (przed Bogiem”

BP „aby zamknęły się każde usta i aby cały świat uległ wyrokowi Boga”

BW „aby wszelkie usta były zamknięte i aby świat cały podlegał sądowi Bożemu”

BWP „Tak więc każde usta muszą zamilknąć i cały świat musi się poczuć winnym wobec Boga”

PL „aby wszystkim zamknąć usta i cały świat pociągnąć do odpowiedzialności przed Bogiem”

Jest to główny temat fragmentu 1:18-3:20, streszczony w wersecie 3:23.

▣ „każde usta” W wersety 19-20 zawartych jest kilka fraz oznaczających całą ludzkość:

1. „każde usta”, w. 19
2. „cały świat”, w. 19
3. „żaden człowiek”, w. 20

3:20 „jako że z uczynków Prawa żaden człowiek nie może dostąpić usprawiedliwienia w Jego oczach” (GPNT: „dlatego że dzięki czynom Prawa nie zostanie uznane za sprawiedliwe każde ciało przed Nim”)

Jest to nawiązanie do Ps 143:2 (zob. też Hi 4:17; 9:2; 25:4; Ps 130:3; Prz 20:9; Koh 7:20; 1 Krl 8:46; 2 Krn 6:36) z dodanym wstępem. Był to jeden z głównych aspektów ewangelii Pawła (zob. Gal 2:16; 3:11). Jako oddany

faryzeusz Paweł był wyjątkowo świadomy niezdolności religijnego entuzjazmu i drobiazgowego przestrzegania Prawa do zapewnienia wewnętrznego pokoju.

Jeżeli chodzi o „ciało”, zob. Temat specjalny w 1:3.

GPNT

„przez bowiem Prawo poznanie grzechu”

BP

„Wskutek Prawa bowiem nastąpiło poznanie grzechu”

BW

„przez zakon jest poznanie grzechu”

BWP

„Dzięki Prawu bowiem poznaje się [jedynie] grzech”

PL

„Prawo zapewnia po prostu właściwe poznanie grzechu”

Był to jeden z zamysłów ST. Zobacz Temat specjalny w 13:9. Prawo nigdy nie miało przynieść zbawienia upadłej ludzkości. Miało ono na celu ujawnienie grzeszności i przywiedzenie wszystkich ludzi do miłosierdzia JHWH (zob. 4:15; 5:13.20; 7:7; Gal 3:19-22.23-29).

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. W jaki sposób niewierność Żydów wpływa na Boże obietnice? (3:3-4)
2. Czy przed Bogiem bycie Żydem wiąże się z jakąś przewagą? (3:1-8)
3. Jaki jest cel założonego sprzeciwu (diatryby) w wersetach 6-8?
4. Czy to, jak ktoś żyje, rzeczywiście się liczy, jeżeli usprawiedliwienie jest z łaski przez wiarę niezależnie od uczynków (zob. 3:8)?
5. Zdefiniuj teologiczną koncepcję (Kalwin) całkowitego zepsucia (zob. 3:10-18).
6. Jaki jest zamysł Prawa Mojżeszowego, lub w ogóle prawa (zob. 3:20; Gal 3:24-25)?
7. Dlaczego w rozdziałach 1-3, dotyczących, zgubienia ludzkości, nie ma żadnej wzmianki o szatanie?

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 3:21-31

A. Rzymian 3:21-31

1. kulminacyjne streszczenie 1:18-3:20
2. rozwinięcie 1:16-17
3. wprowadzenie do rozdziałów 4-8 (szczególnie 3:28)

B. To kulminacyjne streszczenie doktryny usprawiedliwienia z łaski przez wiarę został scharakteryzowane przez Reformatorów:

1. Marcin Luter określił je jako „główny punkt i centralne miejsce listu i całej Biblii”
2. Jan Kalwin stwierdził, że „prawdopodobnie w całej Biblii nie ma fragmentu, który z większą głębią przedstawiałby Bożą sprawiedliwość w Chrystusie”

C. To jest teologiczne sedno ewangelikalnego chrześcijaństwa. Zrozumieć ten kontekst oznacza zrozumieć chrześcijaństwo. Jest to ewangelia streszczona w dwóch akapitach – podobnie jak Jana 3:16 to ewangelia streszczona w jednym wersecie. To właśnie jest sednem głoszonej przez Pawła ewangelii.

Trzy kluczowe pytania jeżeli chodzi o interpretację tego fragmentu to:

1. Co oznacza termin „prawo”?
2. Co oznacza fraza „sprawiedliwość Boża”?
3. Co oznaczają terminy „wierzyć” i „wiarą”?

D. Dziękuję Bogu za słowo „wszystkich” w w. 22 (zob. w. 29) oraz „darmo” w w. 24 (zob. 5:15.17; 6:23).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 3:21-26

²¹Ale teraz jawną się stała sprawiedliwość Boża niezależna od Prawa, poświadczona przez Prawo i Proroków. ²²Jest to sprawiedliwość Boża przez wiarę w Jezusa Chrystusa dla wszystkich, którzy wierzą. Bo nie ma tu różnicy: ²³wszyscy bowiem zgrzeszyli i pozbawieni są chwały Bożej, ²⁴a dostępują usprawiedliwienia darmo, z Jego łaski, przez odkupienie które jest w Chrystusie Jezusie. ²⁵Jego to ustanowił Bóg narzędziem prześlania przez wiarę mocą Jego krwi. Chciał przez to okazać, że sprawiedliwość Jego względem grzechów popełnionych dawniej - za dni cierpliwości Bożej - wyrażała się ²⁶w odpuszczaniu ich po to, by ujawnić w obecnym czasie Jego sprawiedliwość, i [aby pokazać], że On sam jest sprawiedliwy i usprawiedliwia każdego, który wierzy w Jezusa.

3:21 „Ale teraz” Paweł zestawia Stare Przymierze z Nowym, starą erę buntu z nową erą sprawiedliwości. Paralelą tej frazy jest „w obecnym czasie” (zob. w. 26; „Teraz zaś” z 6:22 i 7:6).

☐ **„niezależna od Prawa”** W pierwszych rozdziałach Listu do Rzymian często trudno jest stwierdzić, czy Paweł ma na myśli Prawo Mojżeszowe, czy ogólnie prawo. W tym kontekście do wywodu Pawła najlepiej pasuje Prawo Mojżeszowe. Wszyscy ludzie pogwałcili każdy zestaw moralnych wytycznych społecznych – czy to wewnętrznych, czy zewnętrznych. Naszym problemem jako upadłej ludzkości jest to, że nie chcemy żadnych wytycznych poza naszymi własnymi egoistycznymi, samolubnymi pragnieniami (zob. Rdz 3), co jest tak charakterystyczne dla współczesnego zachodniego indywidualizmu.

☐

GPNT „usprawiedliwienie Boga”
BP „sprawiedliwość Boga”
BW, BWP, PL „sprawiedliwość Boża”

„Sprawiedliwości” nie towarzyszy tu RODZAJNIK OKREŚLONY. Nie chodzi tu o Boży charakter, tylko o Jego sposób obdarzania grzesznych ludzi przebaczeniem i akceptacją. Fraza ta została użyta w teologicznym temacie Rz 1:16-17. Jasno ukazany tu mechanizm to wiara w ukrzyżowanego Jezusa Chrystusa (zob. w. 22.24-26).

Fakt, że termin ten (*dikaiosonē*) oraz jego pochodne (zob. komentarz do 2:13) pojawiają się w tym kontekście tak często, wskazuje na jego istotne znaczenie (zob. 1:17; 3:5.21.22.25.26; 4:3.5.6.9.11.13.22; 5:17.21; 6:13.16.18.19.20; 8:10; 9:28.30.31; 10:3.4.5.6.10.17). To greckie słowo wywodzi się ze starotestamentowej metafory budowlanej (*cadak*) oznaczającej „standard” lub „pręt pomiarowy” (zob. Temat specjalny w 1:17). Standardem jest Sam Bóg. Termin ten odzwierciedla Boży charakter przekazywany w darze upadłej ludzkości przez Chrystusa (zob. rozdział 4; 2 Kor 5:21). Przyznanie się do jego potrzeby i przyjęcie Bożego daru było i nadal pozostaje czymś niezwykle upokarzającym dla dumnej, egoistycznej ludzkości – a w szczególności legalistycznej, religijnej ludzkości.

☐ **„jawną się stała”** Fraza ta jest bardzo podobna do tej w 1:17, różni się jednak CZASEM, w którym występuje CZASOWNIK. Tutaj może ona zostać przetłumaczona w następujący sposób: „była i nadal jest jawna”. Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ, podczas gdy jego synonim w 1:17 to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ. Bóg jasno objawił ewangelię zarówno w ST (zob. rozdział 4), jak i Jezusie.

☐ **„poświadczona przez Prawo i Proroków”** Odnosiło się to do dwóch lub trzech części hebrajskiego kanonu (Prawo, Prorocy i Pisma). Pierwszych dwóch używano w odniesieniu do całości (zob. komentarz do 3:19; Mt 5:17). Jasno pokazywało to, że ST zawierał wstępną formę ewangelii (zob. Łk 24:27.44; Dz 10:43). To nie była spóźniona refleksja, „plan B” ani stworzony w ostatniej chwili program naprawczy (zob. 1:2).

3:22 „przez wiarę w Jezusa Chrystusa” Dosłownie jest to „przez wiarę Jezusa Chrystusa”. Jest to konstrukcja gramatyczna z GENETIVEM, powtórzona w Gal 2:16 i Fil 3:9. Podobne formy występują w Rz 3:26; Gal 2:16.20; 3:22. Mogła ona oznaczać:

1. wiarę lub wierność Jezusa (GENETIVUS SUBIECTIVUS)
2. Jezusa jako przedmiot naszej wiary (GENETIVUS OBIJECTIVUS)

Ta sama konstrukcja gramatyczna w Gal 2:16 wskazuje na możliwość #2.

Ukazuje to najważniejszy aspekt Bożego usprawiedliwienia. Jest to Boża sprawiedliwość, która zaczyna działać w życiu człowieka w wyniku daru Bożego przez Chrystusa (zob. 4:5; 6:23), który musi zostać przyjęty przez wiarę/ufność/zaufanie (zob. Ef 2:8-9) i wyrażać się w codziennym życiu (zob. Ef 1:4; 2:10).

▣ **„dla wszystkich”** Ewangelia jest dla wszystkich ludzi (zob. w. 24; Iz 53:6; Ez 18:23.32; J 3:16-17; 4:42; 1 Tm 2:4; 4:10; Tt 2:11; 2 P 3:9; 1 J 2:1; 4:14). Cóż za wspaniała prawda! Równoważy ona biblijną prawdę wybrania. Boże wybranie nie może być rozumiane w islamskim znaczeniu determinizmu ani ultrakalwinistycznym sensie niektórych versus innych, tylko w ramach przymierza. W ST wybranie dotyczyło służby, a nie szczególnych przywilejów! Bóg obiecał odkupić upadłą ludzkość (zob. Rdz 3:15). Bóg powołał i wybrał całą ludzkość przez Izraela (zob. Rdz 12:3; Wj 19:5-6). Bóg wybiera poprzez wiarę w Chrystusa. To On zawsze podejmuje inicjatywę, jeśli chodzi o zbawienie (zob. J 6:44.65). Efezjan 1 i Rzymian 9 to najdobitniejsze fragmenty Biblii dotyczące doktryny predestynacji, podkreślanej w teologii przez Augustyna i Kalwina.

Bóg wybrał wierzących nie tylko do zbawienia (usprawiedliwienia), ale także do uświęcenia (zob. Ef 1:4; Kol 1:12). Może odnosić się to do:

1. naszej pozycji w Chrystusie (zob. 2 Kor 5:21)
2. Bożego pragnienia powielania Swojego charakteru w Swoich dzieciach (zob. Rz 8:28-29; Gal 4:19; Ef 2:10)

Bożą wolą dla Jego dzieci jest zarówno niebo kiedyś, jak i podobieństwo do Chrystusa teraz.

Celem predestynacji jest świętość (zob. Ef 1:4), a nie uprzywilejowanie. Boże powołanie skierowane było nie do wybranych kilku dzieci Adama, tylko do wszystkich. Było to powołanie do Jego własnego charakteru (zob. 1 Tes 5:23; 2 Tes 2:13). Zamienianie predestynacji w teologiczną zasadę zamiast przekuwania jej w święte życie jest tragedią ludzkich systemów teologicznych. Często nasze ramy teologiczne zniekształcają teksty biblijne!

Zobacz Temat specjalny: Wybranie/predestynacja i potrzeba teologicznej równowagi w 8:33.

▣ **„którzy wierzą”** Jezus umarł za wszystkich ludzi. Potencjalnie wszyscy mogą być zbawieni. To osobiste przyjęcie przez ludzkość (IMIESŁÓW CZYNNY, zob. Temat specjalny w 10:4) sprawia, że sprawiedliwość Jezusa wkracza do życia człowieka (zob. 1:16; J 1:12; 3:16; 20:31; Rz 10:9-13; 1 J 5:13). Biblia mówi o dwóch kryteriach przypisanej sprawiedliwości – jest to wiara i nawrócenie (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:31; zobacz też komentarz do 1:5). Ten tekst jasno ukazuje uniwersalną ofertę zbawienia – wielka tragedia i tajemnica polega jednak na tym, że nie wszyscy będą zbawieni.

▣ **„Bo nie ma tu różnicy”** Jest tylko jeden sposób i jedna Osoba, przez którą ludzie (Żydzi i poganie) mogą być zbawieni (zob. J 10:1-2.7; 11:25; 14:6). Każdy i wszyscy mogą dostąpić zbawienia przez wiarę w Chrystusa (zob. 1:16; 4:11.16; 10:4.12; Gal 3:28; Kol 3:11).

3:23-26 W grece jest to jedno zdanie.

3:23

GPNT

„wszyscy bowiem zgrzeszyli i są pozbawieni”

BP

„wszyscy zgrzeszyli i utracili”

BW

„Gdyż wszyscy zgrzeszyli i brak im”

BWP

„Wszyscy bowiem zgrzeszyli i wszyscy są pozbawieni”

PL

„wszyscy zgrzeszyli i są pozbawieni”

Jest to streszczenie 1:18-3:20. Każdy potrzebuje dostąpić zbawienia przez Chrystusa (zob. 9:19; 11:32; Gal 3:22; Iz 53:6). „Zgrzeszyli” to AORYST TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY CZYNNEJ, podczas gdy „pobawieni są” to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ. Możliwe, że fraza ta odnosiła się zarówno do (1) zbiorowego upadku ludzkości w Adamie (zob. 5:12-21), jak i (2) dalszych indywidualnych aktów buntu człowieka. Żadne ze współczesnych polskich tłumaczeń nie odzwierciedla tego rozróżnienia.

Werset ten teologicznie odnosi się do w. 21, a nie bezpośrednio do w. 24.

▣ **„chwaly Bożej”** Ludzie zostali stworzeni na Boży obraz (zob. Rdz 1:26-27), czego nie można powiedzieć o żadnym innym elemencie stworzenia. Ludzie mieli mieć wspólnotę z Bogiem chwały i odzwierciedlać Jego

charakter. Grzech uszkodził Boży obraz w człowieku, odnowiła go jednak Boża łaska w śmierci Chrystusa oraz wierze tych, którzy zaufali Jezusowi (zob. Kol 3:10).

W ST najpowszechniejsze hebrajskie słowo określające „chwałę” (*kbd*) było pierwotnie terminem handlowym (odnoszącym się do wagi), oznaczającym „być ciężkim”. Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: CHWAŁA (*doksa*)

Biblijna koncepcja „chwały” jest trudna do zdefiniowania. Słowem tym jest w LXX oddanych ponad dwadzieścia hebrajskich terminów. W NT pojawia się wiele razy i w różnych zastosowaniach. Opisuje Boga, Jezusa, ludzi oraz mesjańskie królestwo.

W ST najczęściej używanym słowem oznaczającym „chwałę” (*kabod*, BDB 458, KB 455-458) było wyrażenie stosowane pierwotnie w handlu, odnoszące się do wagi („być ciężkim”, KB 455). To, co było ciężkie, było cenne lub miało wartość samo w sobie. Często słowo to uzupełniano o pojęcie jasności, aby podkreślić boski majestat (zob. Wj 19:16-18; 24:17; 33:18; Iz 60:1-2). Tylko On jest godzien chwały i czci (zob. Ps 24:7-10; 66:2; 79:9). Jest zbyt olśniewający, aby mógł być oglądany przez upadły rodzaj ludzki, więc okrywa się obłokiem, ręką lub dymem (zob. Wj 16:7.10; 33:17-23; Iz 6:5). JHWH może być w pełni poznany tylko za pośrednictwem Chrystusa (zob. J 1:18; 6:46; 12:45; 14:8-11; Kol 1:15; 1 Tm 6:16; Heb 1:3; 1 J 4:12).

Obszerniejszego omówienia słowa *kabod* dokonano w Temacie specjalnym: Chwała (ST). Chwałą wierzących jest zrozumienie Ewangelii i chlubenie się w Bogu, a nie w sobie samych (zob. 1 Kor 1:29-31; Jer 9:22-23). Szczegółowe omówienie tej kwestii znajduje się w słowniku NIDOTTE (tom 2, s. 577-587).

3:24 „dostępują usprawiedliwienia darmo, z Jego łaski” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŻNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ. Od tego zaczyna się ewangelia – łaski Boga, który obdarza sprawiedliwością (zob. 5:15-17; 6:23; Ef 2:8-9). Grecki termin „usprawiedliwiać” (*dikaioō*) pochodzi z tego samego rdzenia co „sprawiedliwość” (*dikaioṣunē*, zob. Temat specjalny w 1:17). Bóg zawsze jest stroną inicjującą (zob. J 6:44.65).

W wersetach 24-25 zawarte są trzy metafory opisujące zbawienie:

1. „usprawiedliwienie” – był to termin prawny oznaczający „nie zasądzono kary” lub uznanie kogoś niewinnym
2. „odkupienie” – słowo pochodzące z targu niewolników, oznaczające „wykupiony” lub „uwalniać”
3. „przebłaganie” – termin ten wywodził się z sytemu ofiarniczego i oznaczał miejsce przykrycia lub zadośćuczynienia. Odnosił się do pokrywy Arki Przymierza, przed którą w Dzień Przebłagania kropiono krew ofiary (zob. Kpł 16; Heb 9:5).

TEMAT SPECJALNY: NOWOTESTAMENTOWE DOWODY ZBAWIENIA

Zbawienie oparte jest na Nowym Przymierzu (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) w Jezusie:

1. Na charakterze Ojca (zob. J 3:16), dziele Syna (zob. 2 Kor 5:21) i działaniu Ducha (zob. Rz 8:14-16), a nie na ludzkich dokonaniach; nie jest ono należną zapłatą za posłuszeństwo ani tylko wyznaniem wiary.
2. Jest darem (Rz 3:24; 6:23; Ef 2:5.8-9).
3. To nowe życie, nowy światopogląd (zob. Jk i 1 J).
4. Jest znajomością (ewangelii), wspólnotą (w wierze i z Jezusem), oraz nowym stylem życia (prowadzenie przez Ducha, podobieństwo do Chrystusa) zarazem, a nie tylko jednym z tych elementów w oderwaniu od pozostałych.
5. Zobacz dowody prawdziwego zbawienia w spostrzeżeniach dotyczących kontekstu wersetów 1 J 2:3-27, punkt C.

▣ „darmo” Paweł wielokrotnie posługuje się tą koncepcją, ubierając ją w różne słowa:

1. *dōrean*, PRZYSŁÓWEK, „za darmo”
2. *dōrea*, RZECZOWNIK, „darmowy dar”
3. *dōron*, RZECZOWNIK, „dar” (zob. Ef 2:8)
4. *charisma*, RZECZOWNIK, „darmowy dług” lub „darmowa przychyłność” (zob. 1:11; 5:15.16; 6:23; 11:29; 12:6)
5. *charisomai*, czasownik, „udzielić jako darmowej przychyłności” (zob. 8:32)
6. *charis*, RZECZOWNIK, „darmowa przychyłność” lub „darmowy dar” (zob. 4:4.16; 11:5.6; Ef 2:5.8)

▣ „przez odkupienie które jest w Chrystusie Jezusie” Mechanizm naszego zbawienia polega na zastępczej śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa. Biblia nie skupia się na tym, jaka była cena ani komu została zapłacona (Augustyn), tylko na tym, że ludzkość została uratowana od winy i kary za grzech za pośrednictwem niewinnej zastępczej ofiary (zob. J 1:29.36; 2 Kor 5:21; 1 P 1:19).

Werset ten ukazuje również koszt Rdz 3:15. Jezus wziął na Siebie przekleństwo (zob. Gal 3:13) i umarł (2 Kor 5:21) zamiast upadłej ludzkości. To prawda, że zbawienie jest darmowe, ale z pewnością nie jest ono tanie.

TEMAT SPECJALNY: OKUP/ODKUPIĆ

I. STARY TESTAMENT

A. Zasadniczo koncepcję tę oddają dwa hebrajskie terminy prawne:

1. *Ga'al* (BDB 145, I), oznaczający przeważnie „uwolnić za pomocą zapłaconej ceny”. Jedną z form tego słowa, *go'el*, uzupełnia tę koncepcję o osobowego pośrednika, zazwyczaj członka rodziny (tj. krewny wykupiciel). Ten kulturowy aspekt prawa do wykupywania rzeczy, zwierząt i ziemi (zob. Kpł 25 i 27) lub krewnych (zob. Rut 4:15; Iz 29:22) jest w znaczeniu teologicznym przeniesiony na wybawienie przez JHWH Izraela z Egiptu (zob. Wj 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77:16; Jer 31:11). Staje się on „wykupicielem” (zob. Hi 19:25; Ps 19:15; 78:35; Prz 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6.24; 47:4; 48:17; 49:7.26; 54:5.8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
2. *Padah* (BDB 804), oznaczający zasadniczo „uratować” albo „wybawić”.
  - a. Wykupywanie pierworodnych (zob. Wj 13:13-14 i Lb 18:15-17)
  - b. Fizyczny ratunek zestawiony z duchowym (zob. Ps 49:8.9.16)
  - c. JHWH wybawi Izraela z jego grzechu i buntu (zob. Ps 130:7-8)

B. Teologiczna koncepcja odkupienia obejmuje kilka powiązanych ze sobą kwestii:

1. Występuje potrzeba, niewola, strata i uwięzienie:
  - a. fizyczne
  - b. społeczne
  - c. duchowe (zob. Ps 130:8)
2. Musi być zapłacona cena za wolność, wyzwolenie i odnowienie:
  - a. narodu izraelskiego (zob. Pwt 7:8)
  - b. jednostki (zob. Hi 19:25-27; 33:28; Iz 53)
3. Ktoś musi pełnić rolę pośrednika i dobroczyńcy. W *ga'al* jest nim zazwyczaj członek rodziny lub bliski krewny (tj. *go'el*, BDB 145).
4. JHWH często opisuje Siebie słownictwem związanym z rodziną:
  - a. Ojciec
  - b. Mąż
  - c. Bliski krewny wykupiciel / mścicielOdkupienie zostało zapewnione dzięki osobistemu działaniu JHWH; cena została zapłacona i odkupienie osiągnięte!

II. NOWY TESTAMENT

A. Tę koncepcję teologiczną oddaje kilka terminów:

1. *Agorazō* (zob. 1 Kor 6:20; 7:23; 2 P 2:1; Ap 5:9; 14:3-4). Jest to termin handlowy oznaczający zapłaconą za coś cenę. Jesteśmy wykupionymi krwią ludźmi, którzy nie rządzą własnym życiem. Należymy do Chrystusa.
2. *Exagorazō* (zob. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). To także termin handlowy. Odzwierciedla zastępczą śmierć Jezusa za nas. Jezus poniósł „przekleństwo” prawa opartego o uczynki (tj. Prawa Mojżeszowego, zob. Ef 2:14-16; Kol 2:14), którego grzeszni ludzie nie byli w stanie wypełniać. On poniósł przekleństwo (zob. Pwt 21:23) za nas wszystkich (zob. Mk 10:45; 2 Kor 5:21)! W Jezusie Boża sprawiedliwość i miłość zlewają się w pełne przebaczenie, akceptację i dostęp do Boga!
3. *Luō*, „uwalniać”:
  - a. *Lutron*, „zapłacona cena” (zob. Mt 20:28; Mk 10:45). Są to mocne słowa z ust Samego Jezusa dotyczące celu Jego przyjścia – aby być Zbawicielem świata spłacającym nie Swoją

- dług grzechu (zob. J 1:29).
- b. *Lutroō*, „uwalniać”:
    - (1) Wyzwolenie Izraela (Łk 24:21)
    - (2) Wydać samego siebie, aby odkupić i oczyścić sobie lud (Tt 2:14)
    - (3) Być bezgrzeszną ofiarą zastępczą (1 P 1:18-19)
  - c. *Lutrōsis*, „odkupienie”, „ocalenie” lub „wyzwolenie”
    - (1) Proroctwo Zachariasza o Jezusie, Łk 1:68
    - (2) Wysławianie przez Annę Boga za Jezusa, Łk 2:38
    - (3) Lepsza, złożona raz na zawsze ofiara Jezusa, Heb 9:12
4. *Apolytrōsis*
    - a. Odkupienie przy drugim przyjściu Jezusa (zob. Dz 3:19-21)
      - (1) Łukasza 21:28
      - (2) Rzymian 8:23
      - (3) Efezjan 1:14; 4:30
      - (4) Hebrajczyków 9:15
    - b. Odkupienie w śmierci Chrystusa
      - (1) Rzymian 3:24
      - (2) 1 Koryntian 1:30
      - (3) Efezjan 1:7
      - (4) Kolosan 1:14
  5. *Antilytron* (zob. 1 Tm 2:6). Jest to – podobnie do Tytusa 2:14 – kluczowy tekst łączący wyzwolenie z zastępczą śmiercią Jezusa na krzyżu. Jest On jedyną możliwą ofiarą, Tym, który umiera za „wszystkich” (zob. J 1:29; 3:16-17; 4:42; 1 Tm 2:4; 4:10; Tt 2:11; 2 P 3:9; 1 J 2:2; 4:14).
- B. Koncepcja teologiczna w NT.**
1. Ludzkość jest w niewoli grzechu (zob. J 8:34; Rz 3:10-18; 6:23).
  2. Zniewolenie ludzkości przez grzech zostało ukazane przez starotestamentowe Prawo Mojżeszowe (zob. Gal 3) i Kazanie na Górze Jezusa (zob. Mt 5-7). Ludzkie czyny przerodziły się w wyrok śmierci (zob. Col 2:14).
  3. Jezus, bezgrzeszny baranek Boży, przyszedł i umarł za nas (zob. J 1:29; 2 Kor 5:21). Zostaliśmy wykupieni spod władzy grzechu, abyśmy mogli służyć Bogu (zob. Rz 6).
  4. Wynika z tego, że zarówno JHWH, jak i Jezus są „bliskimi krewnymi” działającymi na naszą rzecz. Jest to przedłużenie rodzinnych metafor (tj. ojciec, mąż, syn, brat, bliski krewny).
  5. Odkupienie nie było ceną zapłaconą szatanowi (jak uważała teologia średniowieczna), ale pogodzeniem Bożego słowa i Jego sprawiedliwości z Bożą miłością i pełnym zaopatrzeniem w Chrystusie. Na krzyżu przywrócony został pokój, ludzki bunt został przebaczony i Boży obraz w człowieku jest znowu w pełni funkcjonalny w bliskiej wspólnotcie!
  6. Odkupienie ma także swój przyszły aspekt (zob. Rz 8:23; Ef 1:14; 4:30), obejmujący nasze zmartwychwstałe ciała i osobistą bliskość z Trójjedynym Bogiem. Nasze zmartwychwstałe ciała będą takie, jak Jego (zob. 1 J 3:2). Miał on fizyczne ciało, mające jednak cechy pozawymiarowe. Trudno objąć paradoks 1 Kor 15:12-19 oraz 1 Kor 15:35-58. Oczywiście jest, że istnieje fizyczne, ziemskie ciało, oraz niebiańskie, duchowe ciało. Jezus miał i jedno, i drugie!

3:25

GPNT

BP

BW

BWP

PL

„którego postanowił Bóg”

„Jego to Bóg ustanowił”

„Którego Bóg ustanowił”

„którego uczynił Bóg”

„To Jego Bóg ustanowił”

Jest to AORYST STRONY MEDIALNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO CZASOWNIKA *protithēmi* („mieć zamiar” w Rz 1:13 i „powziąć postanowienie” w Ef 1:9, podobnie jak RZECZOWNIK w Rz 8:28 – „zamiar”), oznaczający, że Sam Bóg objawił Swoje serce i zamiar przez śmierć Chrystusa (zob. Ef 1:9; Gal 3:1). Boży odwieczny plan zbawienia (zob. Dz 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; 26:22 oraz Temat specjalny w 1:5) obejmował ofiarę Jezusa (zob. Iz 53:10; Ap 13:8). Zobacz też komentarz do 9:11.

▣ **„Chciał przez to okazać”** Ten grecki termin *endeiknumai* (*endeixis*, zob. 3:25.26) występuje w Liście do Rzymian kilka razy (zob. 2:15; 9:17.23; a także Wj 9:16 w LXX). Jego podstawowe znaczenie to „okazywać” lub „oznajmiać”. Bóg chciał, żeby ludzkość jasno rozumiała jego odkupieńczy zamysł, plan i sprawiedliwość. Kontekst ten wyznacza biblijny światopogląd:

1. Na temat Bożego charakteru
2. Na temat dzieła Chrystusa
3. Na temat potrzeby ludzkości
4. Na temat celu odkupienia

Bóg chce, żebyśmy to rozumieli! Kontekst ten jest kluczowy dla właściwego zrozumienia chrześcijaństwa. Niektóre słowa lub frazy są niejasne lub mogą być rozumiane na różne sposoby, jednak ogólne przesłanie jest bardzo czytelne i wyraźne. Ten fragment to teologiczna gwiazda polarna ewangelii.

▣

GPNT

„(jako) prześlalnię przez wiarę w Jego krwi”

BP

„ofiarą prześlalną przez wiarę i przelanie Jego krwi”

BW

„jako ofiarę prześlalną przez krew jego”

BWP

„narzędziem prześlalania w krwi Jego”

PL

„prześlaniem, z którego można skorzystać przez wiarę. Jest ono w Jego krwi.”

W greko-rzymskim świecie słowo to niosło z sobą ideę odnowienia wspólnoty ze zrażonym bóstwem przez zapłacenie pewnej ceny. Jednak w Septuagincie niesie ono z sobą inne znaczenie. W LXX i Heb 9:5 tłumaczone jest ono jako „prześlalnia” (zob. Wj 25:21-22; Kpł 16:12-15), czyli pokrywa Arki Przymierza umieszczonej w Miejscu Najświętszym, gdzie dokonywano prześlalania w imieniu narodu w Dzień Prześlalania (zob. Kpł 16). Paweł w oczywisty sposób posługuje się tu metaforami wziętymi z systemu ofiarniczego Izraela (tj. Kpł 1-7). Metafory te (tj. prześlalanie, okup, ofiara) rozumiane są tylko w powiązaniu ze starotestamentowymi wyrokami Bożymi. Zadaniem Pawła jest objaśnienie ich znaczenia dla całej ludzkości. JHWH objawił się Abrahamowi/Izraelowi, alby objawić się wszystkim; wszyscy stworzeni są na Jego obraz; wszyscy się zbuntowali; wszyscy mogą być zbawieni przez wiarę w Chrystusa (żydowskiego Mesjasza).

Termin ten należy traktować w sposób nie umniejszający Bożego wstępu do grzechu, potwierdzający jednak Jego pozytywną, odkupieńczą postawę wobec grzeszników. Pomocne omówienie tej kwestii znaleźć można w książce Jamesa Stewarta *A Man in Christ [Człowiek w Chrystusie]* – strony 214-224. Jednym ze sposobów dokonania tego jest przetłumaczenie tego terminu w sposób odzwierciedlający Boże dzieło w Chrystusie: „ofiara prześlalna” lub „narzędzie prześlalania”.

„W Jego krwi” to hebrajski sposób opisywania zastępczej ofiary niewinnego baranka Bożego (zob. J 1:29). Dla pełnego zrozumienia tej koncepcji kluczowa jest Kpł 1-7, a także opis Dnia Prześlalania w rozdziale 16. Krew odnosi się do bezgrzesznego życia oddanego za winnych (zob. Iz 52:13-53:12). Jeden umarł za wszystkich (zob. 5:12-21)!

▣ **„przez wiarę”** Po raz kolejny jest tu ukazany mechanizm (zob. 1:17; 3:22.25.26.27.28.30) osobistej korzyści dostępnej dla każdego w zastępczej śmierci Jezusa.

Fraza ta jest pominięta w pisanym uncją starożytnym manuskrypcie A z 5 w. n.e. (a także tekście greckim, z którego korzystał Chryzostom) oraz w pisanym uncją manuskrypcie z 12 w. n.e. (2127). Zawierają ją wszystkie pozostałe starożytne manuskrypty greckie. W niektórych z „wiarą” występuje RODZAJNIK OKREŚLONY (zob. MSS P⁴⁰, B, C³, D³), w innych natomiast nie (zob. MSS x, C*, D*, F, G) – nie wpływa to jednak na znaczenie. UBS³ określa jej włączenie notą „B” (prawie pewne).

▣ **„Chciał przez to okazać, że sprawiedliwość Jego”** Bóg musi być wierny Swojemu charakterowi i Swojemu słowu (zob. Mal 3:6). W ST osoba, która grzeszy, musi umrzeć (zob. Rdz 2:17; Ez 18:4.20). Bóg powiedział, że nie uniewinni nieprawego (zob. Wj 23:7). Boża miłość do upadłej ludzkości jest tak wielka, że zechciał stać się człowiekiem, wypełnić Prawo i za nią umrzeć (zob. 5:12-21). Boża miłość i sprawiedliwość spotykają się w Jezusie (zob. w. 26).

▣

GPNT

„poprzez odpuszczenie (tych) (które_wcześniej_staly_się) zgrzeszeń”

BP

„dzięki której odpuszcza dawniej popełnione grzechy”

BW	„przez to, że w cierpliwości Bożej pobłażliwie odniósł się do przedtem popełnionych grzechów”
BWP	„wskutek pobłażliwego znoszenia grzechów popełnionych kiedyś”
PL	„Wyraża się ona w przebaczeniu grzechów popełnionych wcześniej”

Fraza „pobłażliwie odniósł się” (BW) to słowo *paresis*, które w całym NT pojawia się tylko tutaj, w Septuagincie natomiast nie występuje w ogóle. Grecy ojcowie kościoła oraz Hieronim rozumieli je w dosłownym greckim znaczeniu „odpuszczenia długu” (zob. Moulton i Milligan, s. 493). Jednakże *pariēmi*, czasownik, od którego ono pochodzi, oznacza „pozwolić przejść obok” lub „rozluźnić” (zob. Łk 11:42)

Pytanie brzmi więc, czy Bóg przebaczał grzechy w przeszłości na rzecz przyszłego dzieła Chrystusa, czy po prostu je pomijał, wiedząc, że przysła śmierć Jezusa rozwiąże problem grzechu? Rezultat jest taki sam – ludzki grzech, przeszły, teraźniejszy i przyszły, wymazywany jest przez ofiarę Chrystusa.

Był to przeszły akt Bożej łaski przewidującej dzieło Chrystusa (zob. Dz 17:30; Rz 4:15; 5:13), a także teraźniejsze i przyszłe działanie (zob. w. 26). Bóg nie lekceważył i nie lekceważy grzechu – przyjmuje jednak ofiarę Jezusa jako pełne i ostateczne zadośćuczynienie za ludzki bunt. Nie jest on już przeszkodą dla bliskiej wspólnoty z Nim, która jest celem stworzenia (zob. Rdz 1:26-27).

3:26 Termin „usprawiedliwienie” (GPNT) w w. 25 jest etymologicznie związany ze „sprawiedliwością” i „usprawiedliwianiem” z w. 26. Bóg chce, żeby Jego charakter objawiał się w życiu Jego wyznawców przez wiarę w Chrystusa. Jezus staje się naszą sprawiedliwością (zob. 2 Kor 5:21), wierzący muszą jednak także upodabniać się do Jego sprawiedliwości, na Jego obraz (zob. 8:29; Mt 5:48; Kpł 19:2). Zobacz Temat specjalny w 1:17.

▣

GPNT	„(tego) z wiary (w) Jezusa”
BP	„kto przyjmuje wiarę w Jezusa”
BW	„tego, który wierzy w Jezusa”
BWP	„każdego, kto wierzy w Jezusa”
PL	„tego, kto zawierzył Jezusowi”

W tekście greckim czytamy „tego z wiary Jezusa”. Trudność w tłumaczeniu tej frazy bierze się z mnogości zastosowań GENETIVU (zob. G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible [Język i symbolika Biblii]*, s. 99). Większość polskich przekładów widzi tu wiarę/zawierzenie/zaufanie osoby Jezusowi. Niektóre tłumaczenia odnoszą ją do 3:22. Werset 22 odnosi się jednak zarówno do

1. wierności Jezusa, jak i
2. wiary.

Zbawienie jest wynikiem wierności Jezusa, którą należy przyjąć (zob. w. 30).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 3:27-30

²⁷Gdzież więc podstawa do chlubienia się? Została uchylona! Przez jakie prawo? Czy przez prawo uczynków? Nie, przez prawo wiary. ²⁸Sądzimy bowiem, że człowiek osiąga usprawiedliwienie przez wiarę, niezależnie od pełnienia nakazów Prawa. ²⁹Bo czyż Bóg jest Bogiem jedynie Żydów? Czy nie również i pogan? Zapewne również i pogan. ³⁰Przecież jeden jest tylko Bóg, który usprawiedliwia obrzezanego dzięki wierze, a nieobrzezanego - przez wiarę.

3:27 „Gdzież więc podstawa do chlubienia się” Obecność PRZEDIMKA przed „chlubieniem się” może odzwierciedlać pychę Żydów (zob. 2:17.23). Ewangelia prowadzi do pokory. Upadła ludzkość (Żydzi i poganie) nie jest w stanie sama sobie pomóc (zob. Ef 2:8-9). Zobacz Temat specjalny: Chluba w 2:17.

Chciałbym dodać tu jeszcze jedną uwagę, aby wyjaśnić to, co napisałem powyżej. Chociaż ludzie nie są w stanie zasłużyć na Bożą miłość i przebaczenie, nie oznacza to, że nie odgrywają oni żadnej roli w swoim zbawieniu. Człowiek musi być świadomy swojego grzechu/winy i przyjąć Bożą ofertę w Chrystusie. Bóg odnosi się do upadłej ludzkości w ramach „przymierza”. Musimy odpowiedzieć na Jego wezwanie i trwać w tej odpowiedzi:

1. nawrócenia
2. wiary
3. posłuszeństwa
4. wytrwałości

Odgrywamy więc kluczową rolę w naszej relacji z Bogiem. Jesteśmy stroną odpowiadającą – musimy więc reagować! Wolna wola człowieka jest tak samo zasadniczą biblijną doktryną jak Boża suwerenność. Biblia, jako wschodnia księga, przedstawia prawdę w pełnych napięcia parach.

TEMAT SPECJALNY: LITERATURA WSCHODU (BIBLIJNE PARADOKSY)

1. Spostrzeżenie to (tj. że Biblia jest wschodnią, a nie zachodnią księgą) było najbardziej pomocne dla mnie osobiście, jako dla kogoś kto kocha Biblię i ufa jej jako Bożemu Słowu. Kiedy staramy się poważnie ją traktować, staje się oczywiste, że różne teksty objawiają prawdę na różne, nieusystematyzowane sposoby. Jeden natchniony tekst nie może odwoływać ani umniejszać znaczenia innego! Prawda bierze się z poznania całego Pisma (ponieważ cała Biblia, a nie tylko niektóre jej księgi, jest natchniona – zob. 2 Tm 3:16-17), a nie z cytowania pojedynczych wersetów (dowodzenia wersetami)!
2. Większość prawd biblijnych (literatura Wschodu) przedstawianych jest w dialektycznych lub paradoksalnych parach (pamiętajmy, że autorzy NT, poza Łukaszem, są myślicielami hebrajskimi posługującymi się potoczną greką). Literatura mądrościowa i poetycka przedstawiają prawdę w równoległych liniach. Paralelizm antytetyczny funkcjonuje jak paradoks. Paralelizm syntetyczny funkcjonuje na zasadzie paralelnych fragmentów. W jakiś sposób oba są równie prawdziwe! Paradoksy te uderzają w nasze ukochane wyznaniowe tradycje upraszczania wszystkiego.
  - a. predestynacja a wolna wola człowieka
  - b. pewność zbawienia wierzącego a potrzeba wytrwałości
  - c. grzech pierworodny a grzech umyślny
  - d. Jezus jako Bóg a Jezus jako człowiek
  - e. Jezus równy Ojcu a Jezus podległy Ojcu
  - f. Biblia jako słowo Boże a ludzcy autorzy
  - g. bezgrzeszność (perfekcjonizm, zob. Rz 6) a grzeszenie mniej
  - h. początkowe natychmiastowe usprawiedliwienie i uświęcenie a stopniowe uświęcanie (zob. Temat specjalny: Uświęcenie w 6:4)
  - i. usprawiedliwienie z wiary (Rz 4) a usprawiedliwienie potwierdzone uczynkami (zob. Jk 2:14-26)
  - j. Chrześcijańska wolność (zob. Rz 14:1-23; 1 Kor 8:1-13; 10:23-33) a chrześcijańska odpowiedzialność (zob. Gal 5:16-21; Ef 4:1)
  - k. Boża transcendencja a Boża immanencja
  - l. Bóg jako ostatecznie niepoznawalny a Bóg jako poznawalny w Piśmie i Chrystusie
  - m. Liczne metafory zbawienia u Pawła
    - (1) usynowienie
    - (2) uświęcenie
    - (3) usprawiedliwienie
    - (4) odkupienie
    - (5) uwielbienie
    - (6) przeznaczenie
    - (7) pojednanie
  - n. Królestwo Boże jako teraźniejszość a przyszłe spełnienie
  - o. nawrócenie jako dar Boży a nawrócenie jako wymagana reakcja na zbawienie (zob. Mk 1:15; Dz 20:21)
  - p. ST jako nieprzemijający a ST jako miniony i nieważny (zob. Mt 5:17-19 vs. 5:21-48; Rz 7 a Gal 3)
  - q. wierzący jako słudzy/niewolnicy a wierzący jako dzieci/dziedzice

▣ „Została uchylona” Termin ten (*ek* [na zewnątrz] oraz *kleiō* [zamykać]) występuje tylko tutaj i w Gal 4:17. Dosłownie oznacza „wykluczać”.

▣ „przez prawo wiary” Boże Nowe Przymierze z Jer 31:31-34 (Ez 36:22-38) nie jest oparte na uczynkach, tylko na wierze/zaufaniu/zawierzeniu (*pistis*) Jego łaskawemu charakterowi i obietnicom. Zarówno Stare, jak i Nowe Przymierze miały upodabniać upadłą ludzkość do Bożego charakteru (sprawiedliwości, tj. Kpł 19:2; Mt 5:48; Rz 8:29).

3:28 „Sądzimy bowiem, że człowiek osiąga usprawiedliwienie przez wiarę, niezależnie od pełnienia nakazów Prawa” Jest to podsumowanie 3:21-26 i wstęp do rozdziałów 4-8 (zob. 2 Tm 1:9; Tt 3:5). Zbawienie jest darem przyjmowanym przez wiarę w dokonane dzieło Chrystusa (zob. 3:24; 5:15.17; 6:23; Ef 2:8-9). Dojrzałość jednak to zgadzające się na każdy koszt życie wypełnione posłuszeństwem, służbą i uwielbieniem (zob. Gal 5:6; Ef 2:10; Fil 2:12; zobacz też komentarz do 1:5).

3:29 Bożym celem zawsze było odkupienie wszystkich stworzonych na Jego obraz ludzi (zob. Rdz 1:26.27; 5:1; 9:6). Odkupieńcza obietnica z Rdz 3:15 skierowana jest do wszystkich dzieci Adama. Bóg wybrał Abrahama, żeby w nim wybrać cały świat (zob. Rdz 12:3; Wj 19:4-6; J 3:16).

Werset ten, podobnie jak 3:9, odzwierciedlać może występujące w rzymskim kościele napięcia pomiędzy wierzącymi żydowskimi przywódcami, którzy mogli być zmuszeni do opuszczenia Rzymu po edykcji Nerona zabraniającej wyznawania judaizmu, co sprawiło, że zastąpili ich przywódcy pochodzenia pogańskiego. Rozdziały 9-11 także prawdopodobnie odnoszą się do tego napięcia.

3:30

GPNT

„skoro jeden Bóg”

BP

„skoro jest jedynym Bogiem”

BW

„Albowiem jeden jest Bóg”

BWP

„Jeden jest bowiem Bóg”

PL

„Jeden jest Bóg”

Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Jeśli monoteizm jest prawdą, musi On być Bogiem wszystkich ludzi.

TEMAT SPECJALNY: MONOTEIZM

Koncepcja „monoteizmu” (jedynego osobowego, etycznego Boga bez żeńskiej towarzyszkii), a nie tylko „najwyższego boga” w politeizmie lub dobrego boga irańskiego dualizmu (Zoroastrianizm), jest wyjątkowa dla Izraela (Abraham i Hiob, 2000 r. p.n.e.). Znany jest tylko jeden wyjątek w Egipcie (Amenhotep IV, znany również jako Echnaton, 1367-1350 lub 1386-1361 r. p.n.e., który czcił *Atena*, boga słońca, jako jedynego boga). Zob. J. Assmann, *The Mind of Egypt [Egipski umysł]*, s. 216-217.

Koncepcję tę wyrażają liczne starotestamentowe frazy:

1. „nie ma nikogo jak Pan”, Wj 8:6; 9:14; Pwt 33:26; 1 Krl 8:23
2. „poza Nim nie ma innego”, Pwt 4:35.39; 32:39; 1 Sam 2:2; 2 Sam 22:32; Iz 45:21; 44:6.8; 45:6.21
3. „JHWH jest jedyny”, Pwt 6:4; Rz 3:30; 1 Kor 8:4.6; 1 Tm 2:5; Jk 2:19
4. „nie ma nikogo podobnego Tobie”, 2 Sam 7:22; Jer 10:6
5. „tylko Ty jesteś Bogiem”, Ps 86:10; Iz 37:16
6. „Boga utworzonego przede Mną nie było ani po Mnie nie będzie”, Iz 43:10
7. „nie ma innego. Poza Mną ... nie ma innego”, Iz 45:5.6.22
8. „On jest źródłem wszystkiego”, Iz 45:7 (zob. Am 3:6)
9. „nie ma innego. Bogowie nie istnieją”, Iz 45:14.18
10. „nie ma innego boga prócz Mnie”, Iz 45:21
11. „nie ma innego ... nikogo nie ma jak Ja”, Iz 46:9

Trzeba przyznać, że ta kluczowa doktryna objawiana była stopniowo, progresywnie. Wczesne twierdzenia mogły być rozumiane jako „henoteizm” lub praktyczny monoteizm (inni bogowie istnieją, tj. Joz 24:15; 1 Krl 18:21), ale dla nas jest tylko jeden Bóg (zob. Wj 15:11; 20:2-5; Pwt 5:7; 6:4.14; 10:17; 32:12; 1 Krl 8:23; Ps 83:19; 86:8; 136:1-9).

Pierwsze teksty, które zaczynają zaznaczać pojedynczość (monoteizm filozoficzny) są wczesne (zob. Wj 8:6; 9:14; 20:2-3; Pwt 4:35.39; 33:26). Pełne oświadczenia znaleźć można w Iz 43-46 (zob. 43:10-11; 44:6.8; 45:7.14.18.22; 46:5.9).

ST deprecjonuje bogów narodów:

1. jako dzieło ludzkich rąk – Pwt 4:28; 2 Krl 19:18; Ps 115:4-8; 135:15-18; Iz 2:8; 17:8; 37:19; 40:19; 41:7.24.29; 44:10.12; 46:6-7; Jer 10:3-5; Ap 9:10
2. demony – Pwt 32:17; Ps 106:37; Iz 8:19; 19:3c; 1 Kor 10:20; Ap 9:20
3. nicość, pustka - Pwt 32:21; 2 Krl 17:15; Ps 31:7; Iz 2:18; 41:29; Jer 2:5; 8:19; 10:8; 14:22
4. nie są bogami - Pwt 32:21; 2 Krl 13:9; Iz 37:19; Jer 2:11; 5:7; 1 Kor 8:4-5; 10:20; Ap 9:20

NT nawiązuje do Pwt 6:4 w Rz 3:30; 1 Kor 8:4.6; Ef 4:6; 1 Tm 2:5 i Jk 2:19. Jezus cytuje ten fragment jako największe przykazanie w Mt 22:36-37; Mk 12:29-30; Łk 10:27. Zarówno ST, jak i NT potwierdzają rzeczywistość istnienia innych bytów duchowych (demonów, aniołów), ale tylko jednego stwórcy/odkupiciela – Boga (JHWH, Rdz 1:1).

Biblijny monoteizm charakteryzuje się następującymi cechami:

1. Bóg jest jeden i wyjątkowy (ontologia jest założona, nie określona)
2. Bóg jest osobowy (zob. Rdz 1:26-27; 3:8)
3. Bóg jest etyczny (zob. Wj 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8-10)
4. Bóg stworzył ludzi na Swój obraz (Rdz 1:26-27) do wspólnoty (tj. #2). Jest zazdrosnym Bogiem (zob. Wj 20:5-6)

Na podstawie NT:

1. Bóg posiada trzy wieczne, osobowe przejawy (zob. Temat specjalny: Trójca w 8:11)
2. Chrystus jest doskonałym i pełnym objawieniem Boga (zob. J 1:1-14; Kol 1:15-19; Heb 1:2-3)
3. Bożym odwiecznym planem odkupienia upadłej ludzkości jest ofiarowanie Jego jedyne Syna (Iz 53; Mk 10:45; 2 Kor 5:21; Fil 2:6-11; List do Hebrajczyków)

▣ „usprawiedliwia obrzezanego dzięki wierze” Greckie słowo „usprawiedliwia” pochodzi z tego samego rdzenia, co „sprawiedliwość”. Zobacz Temat specjalny w 1:17. Jest tylko jeden sposób pogodzenia się z Bogiem (zob. Rz 9:30-32). Dwa kryteria zbawienia to wiara i nawrócenie (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21; patrz też komentarz do 1:5). Prawda ta dotyczy zarówno Żydów, jak i Greków.

▣ „dzięki wierze ... przez wiarę” Pomiedzy tymi dwoma frazami zachodzi oczywisty paralelizm. PRZYIMKI *ek* i *dia* są tutaj użyte w tym samym znaczeniu. Nie ma tu zamierzonego żadnego rozróżnienia.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 3:31

³¹Czy więc przez wiarę obalamy Prawo? Żadną miarą! Tylko Prawo właściwie ustawiamy.

3:31

GPNT

„Prawo więc uznajemy_za_bezużyteczne_z_powodu_wiary”

BP

„Czyż więc poprzez wiarę przekreślamy Prawo”

BW

„Czy więc zakon unieważniamy przez wiarę”

BWP

„Czyż więc wiarą obalamy Prawo”

PL

„Czy więc przez wiarę unieważniamy Prawo”

NT przedstawia ST na dwa sposoby:

1. Jest on natchnionym, danym przez Boga objawieniem, które nigdy nie przeminie (zob. Mt 5:17-19; Rz 7:12.14.16)
2. Jest przestarzały i przeminął (zob. Heb 8:13).

Paweł użył terminu tłumaczonego tutaj jako „obalać” co najmniej dwadzieścia pięć razy. Jego znaczenie to „unieważniać”, „pozbawiać mocy” lub „czynić bezskutecznym”. Zobacz Temat specjalny w 3:3. Dla Pawła Prawo było strażnikiem (zob. Gal 3:23) i wychowawcą (zob. Gal 3:24), ale nie było w stanie obdarzyć życiem wiecznym (zob. Gal 2:16.19; 3:19). Stanowi ono podstawę potępienia człowieka (zob. Gal 3:13; Kol 2:14). Prawo Mojżeszowe funkcjonowało zarówno jako objawienie, jak i probierz moralny – tak jak „drzewo poznania dobra i zła”.

Nie ma pewności co do tego, co Paweł rozumiał przez „Prawo”:

1. Judaistyczny system sprawiedliwych uczynków
2. Etap, przez który wierzący pochodzenia pogańskiego musieli przejść w drodze do zbawienia w Chrystusie (judaizujący w Liście do Galacjan)
3. Standard, do którego nie dorasta żaden człowiek (zob. Rz 1:18-3:20; 7:7-25; Gal 3:1-29).

▣ „Prawo właściwie ustawiamy” Co oznacza ta fraza w świetle poprzedniej? Może ona oznaczać, że:

1. Prawo nie jest drogą zbawienia, ale nadal pozostaje moralnym przewodnikiem
2. Zaświadcza o doktrynie „zbawienia przez wiarę”, 3:21; 4:3 (Rdz 15:6; Ps. 32:1-2.10-11)
3. Słabość grzechu (ludzki bunt, zob. Rz 7; Gal 3) została w pełni zniwelowana przez śmierć Chrystusa, 8:3-4

4. Celem objawienia jest odnowienie Bożego obrazu w człowieku

Po zapewnieniu sprawiedliwości sędowniczej prawo staje się przewodnikiem do prawdziwej sprawiedliwości lub podobieństwa do Chrystusa. Zobacz Temat specjalny: Poglądy apostoła Pawła na temat Prawa Mojżeszowego w 13:9.

Szokujący paradoks polega tu na tym, że Prawu nie udało się zaprowadzić Bożej sprawiedliwości, ale poprzez jego obalenie, za pośrednictwem Bożego daru łaski przez wiarę, chrześcijanin żyje pobożnie i sprawiedliwie. Zamyśł prawa został zrealizowany nie dzięki ludzkim wysiłkom, tylko przez dar Bożej łaski w Chrystusie! Jeżeli chodzi o słowo „ustawiamy”, zobacz Temat specjalny: Stać w 5:2.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Streść Rzymian 3:21-31 własnymi słowami.
2. Dlaczego w przeszłości Bóg pobłażliwie odnosił się do grzechów (w. 25)?
3. W jaki sposób starotestamentowy wierzący był zbawiany od grzechu (3:25)?
4. W jaki sposób wiara w Jezusa potwierdza Prawo (3:31)?

ROZDZIAŁ 4 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓLCZESNYCH TŁUMACZENIACH*

BT	BW	BP	BWP	PL
DOWÓD BIBLIJNY NA USPRAWIEDLIWIENIE PRZEZ WIARĘ			PRZYKŁAD ABRAHAMA	
Wzorem Abrahama	Przykład Abrahama i świadectwo Dawida	Przykład Abrahama	Usprawiedliwienie Abrahama przez wiarę, a nie na mocy obrzezania	Abraham i Dawid a usprawiedliwienie z wiary
4:1-8			4:1-8	
Usprawiedliwienie przed obrzezaniem	4:1-12	4:1-12		4:1-12
4:9-12			4:9-12	
Usprawiedliwienie niezależne od Prawa	Obietnice spełniają się przez wiarę	Obietnica ureczywistni się dzięki wierze	Tylko wiara, na wzór wiary Abrahama, gwarantuje wypełnienie się obietnic	
4:13-17			4:13-22	
Wzór wiary chrześcijan	4:13-25	4:13-25	4:23-25	4:13-25
4:18-25				

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Szokująca teologia Pawła opisana w 3:21-31 stwierdza, że upadła ludzkość została ogłoszona za pogodzoną z Bogiem w darze, za darmo, w zupełnym oderwaniu od Prawa Mojżeszowego. Oczywiście jest, że Paweł miał na myśli sprzeciw ze strony Żydów! Teraz stara się udowodnić, że jego ewangelia nie jest żadną innowacją (zob. 3:21b), podając starotestamentowe przykłady Abrahama i Dawida (zob. wersety 6-8).
- B. 4. rozdział Listu do Rzymian przedstawia dowody z Prawa Mojżeszowego, od Księgi Rodzaju po Powtórzonego Prawa, na doktrynę usprawiedliwienia z łaski przez wiarę. Jest to podsumowane w wersetach 3:21-31. Dla Żyda cytat z pism Mojżesza miał teologicznie wielką wagę – szczególnie jeśli dotyczył Abrahama, postrzeganego jako ojca narodu żydowskiego. W Dawidzie widziano typ nadchodzącego Mesjasza (zob. 2 Sam 7).
- C. Powodem tej dyskusji mogły być napięcia w Rzymie pomiędzy wierzącymi Żydami a wierzącymi poganami. Możliwe, że żydowscy przywódcy chrześcijańscy poczuli się zmuszeni przez Nerona (który zakazał wszelkich żydowskich rytuałów) do opuszczenia miasta. W międzyczasie zastąpili ich chrześcijańscy przywódcy pochodzenia pogańskiego. Powrót pierwszej grupy wywołał kontrowersje co do tego, kto powinien pełnić role przywódcze.
- D. Rzymian 4 pokazuje, że upadła ludzkość zawsze była zbawiana przez Bożą łaskę za pośrednictwem wiary i nawrócenia do Boga zgodnie z posiadanym duchowym światłem (zob. Rdz 15:6; Rz 4:3). W wielu aspektach Nowe Przymierze (ewangelia, zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) nie różni się zbyt od Starego.
- E. Ta droga usprawiedliwienia z łaski przez wiarę jest otwarta dla wszystkich – nie tylko patriarchów czy narodu izraelskiego. Paweł rozwija tu swój wywód teologiczny bazujący na Abrahamie, który pierwotnie zawarł w Gal 3.
- F. Muszę przyznać, że jako dla ewangelikalnego chrześcijanina, teksty Rz 3:21-31; 4:1-25; 5:1-21 i Gal 3 są kluczowe. Wyjaśniają chrześcijaństwo w sposób, który jestem w stanie zrozumieć! Moja nadzieja tkwi w:
1. Bożej łasce
  2. Dziele Chrystusa
  3. Wiarygodności Pisma
  4. Jasnych pismach Pawła

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 4:1-8

¹Zapytajmy więc, co Abraham, przodek nasz według ciała? ²Jeżeli bowiem Abraham został usprawiedliwiony z uczynków, ma powód do chlubienia się, ale nie przed Bogiem. ³Bo cóż mówi Pismo? Uwierzył Abraham Bogu i zostało mu to poczytane za sprawiedliwość. ⁴Otóż temu, który pracuje, poczytuje się zapłatę nie tytułem łaski, lecz należności. ⁵Temu jednak, który nie wykonuje pracy, a wierzy w Tego, co usprawiedliwia grzesznika, wiarę jego poczytuje się za tytuł do usprawiedliwienia, ⁶zgodnie z pochwałą, jaką Dawid wypowiada o człowieku, którego Bóg usprawiedliwia niezależnie od uczynków: ⁷Błogosławieni ci, których nieprawości zostały odpuszczone i których grzechy zostały zakryte. ⁸Błogosławiony mąż, któremu Pan nie poczyta grzechu.

4:1 „co Abraham, przodek nasz” Imię Abraham oznaczało „ojciec mnóstwa” (zob. wersety 16-18). Jego pierwotne imię, Abram, oznaczało „wywyższonego ojca”.

Zastosowana tutaj technika literacka nazywana jest diatrybą (zob. 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14.30). Powodem, dla którego za przykład podawany jest Abraham (rdz 11:27-25:11) może być to, że:

1. Żydzi byli tak bardzo przywiązani do swojego pochodzenia rasowego (zob. Mt 3:9; J 8:33.37.39)
2. Jego osobista wiara ilustruje funkcjonowanie przymierza (zob. Rdz 15:6)
3. Jego wiara poprzedza nadanie Prawa Mojżeszowi (zob. Wj 19-20)

4. Posługiwali się nim fałszywi nauczyciele (tj. judaizujący, zob. List do Galacjan)

Z jakiegoś powodu wcześni skrybowie wahali się pomiędzy:

1. przodkiem, MSS $\aleph^{*2}$, A, C*
2. ojcem, MSS $\aleph^1$, C³, D, E, G

Możliwe, że miało to związek z Abrahamem jako przodkiem (tj. patriarchą, Paweł zwraca się do Żydów) narodu izraelskiego a Abrahamem jako ojcem wszystkich, którzy wierzą w Boga (ojca zarówno Żydów, jak i pogan, 2:28-29).

▣ „według ciała” Zobacz Temat specjalny w 1:3.

4:2 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ (zob. A. T. Robertson, *Word Pictures [Słowne obrazy]*, tom 4, s. 350), którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Jest to dobry przykład ZDANIA WARUNKOWEGO KLASY PIERWSZEJ, które w rzeczywistości jest fałszywe, służy jednak do poczynienia prawdziwego spostrzeżenia teologicznego (zob. w. 14).

W opracowaniu *The Anchor Bible* (tom 33, s. 372) Joseph A. Fitzmyer stwierdza, że może być to mieszane ZDANIE WARUNKOWE, w którym pierwszy człon to ZDANIE WARUNKOWE KLASY DRUGIEJ (sprzeczne ze stanem faktycznym – „jeżeli” Abraham został usprawiedliwiony z uczynków, a nie został...) a drugi to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ.

▣ „usprawiedliwiony z uczynków” Jest to przeciwieństwo usprawiedliwienia z łaski przez wiarę w Chrystusa. Gdyby ta droga zbawienia dzięki ludzkiemu wysiłkowi (4:4) była możliwa, oznaczałoby to, że dzieło Chrystusa było niepotrzebne. Usprawiedliwienie z uczynków Prawa jest dokładnie tym, co wielu rabinów twierdziło na temat Abrahama (zob. *Księga Mądrości* 10:5; *Mądrość Syracha* 44:20-21; *1 Machabejska* 2:52; *Księga Jubileuszów* 6:19-20; 15:1-2). Paweł, uczeń rabinów, z pewnością dobrze znał te teksty.

Jednakże ST jasno ukazuje niezdolność upadłej ludzkości do pełnienia uczynków przymierza z Bogiem. Dlatego ST stał się przekleństwem, wyrokiem śmierci (zob. Gal 3:13; Kol 2:14).

Żydowskie uczenie wiedzieli, że Abraham żył przed Prawem Mojżeszowym, wierzyli jednak, że przewidywał Jego nadejście i je zachowywał (zob. *Mądrość Syracha* 44:20 i *Księga Jubileuszów* 6:19; 15:1-2).

▣ „ma powód do chlubienia się” Temat ten często pojawia się w pismach Pawła. Jego faryzejskie wychowanie uwrażliwiło go na ten problem (zob. 3:27; 1 Kor 1:29; Ef 2:8-9). Zobacz Temat specjalny: Chłuba w 2:17.

4:3

GPNT

„Uwierzył zaś Abraham Bogu”

BP

„Abraham zawierzył Bogu”

BW, BWP

„Uwierzył Abraham Bogu”

PL

„Abraham uwierzył Bogu”

Jest to cytat z Rdz 15:6. Paweł trzy razy używa go w tym rozdziale (zob. 4:3.9.22), co ukazuje jego znaczenie dla jego teologicznego zrozumienia zbawienia. Termin „wiara” oznaczał w ST lojalność, wierność lub wiarygodność i opisywał Bożą naturę, a nie naszą. Pochodzi od hebrajskiego terminu (*emun*, *emunah*) oznaczającego „być pewnym lub stabilnym”. Zbawcza wiara to

1. intelektualna zgoda (z zestawem prawd)
2. zaangażowanie woli (decyzja)
3. moralne postępowanie (styl życia)
4. przede wszystkim więź (przyjęcie osoby)

Zobacz Temat specjalny: Wierzyć, zaufanie, wiara i wierność w ST w 1:5.

Należy podkreślić, że Abraham nie wierzył w przyszłego Mesjasza, tylko w Bożą obietnicę, że będzie miał dziecko i potomków (zob. Rdz 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abraham odpowiedział na tę obietnicę zaufaniem Bogu. Nadal miał wątpliwości i problemy związane z tą obietnicą – tak naprawdę do jej wypełnienia upłynęło jeszcze trzysta lat. A jednak Bóg przyjął jego niedoskonałą wiarę. Bóg chce pracować z obciążonymi wadami ludźmi, którzy odpowiadają na Niego i Jego obietnicę wiarą – nawet jeśli jest ona rozmiaru ziarenka gorczycy (zob. Mt 17:20).

4:3.4.5.6.8.9.10.22.23.24

GPNT

„i policzone zostało mu ku usprawiedliwieniu”

BP „i to uznano mu jako usprawiedliwienie”
BW „i poczytane mu to zostało za sprawiedliwość”
BWP „zostało mu to poczytane ku sprawiedliwości”
PL „i to mu uznano za sprawiedliwość”

„To” odnosi się do wiary Abrahama w Boże obietnice.

„Poczytane” (*logizomia*, zob. 3:28 i 11 razy w rozdziale 4) to termin z dziedziny księgowości, który oznaczał „przypisany” lub „policzony na czyjś rachunek” (zob. Rdz 15:6; Kpł 7:18; 17:4 w LXX). Ta sama prawda jest pięknie wyrażona w 2 Kor 5:21 i Gal 3:6. Możliwe, że Paweł połączył tu Rdz 15:6 i Ps 32:2, ponieważ w obu tych fragmentach występuje księgowy termin „poczytane”. Takie łączenie tekstów było hermeneutyczną zasadą stosowaną przez rabinów.

W starotestamentowym zastosowaniu w Septuagincie termin ten jest nie tyle pojęciem związanym z bankowością, co z rachunkowością – być może łączy się z „księgami” z Dan 7:10;12:1. Wymienione tam dwie metaforyczne księgi (Boża pamięć) to:

1. księga czynów lub wspomnień (zob. Ps 56:9; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16; Ap 20:12-13)
2. księga życia (zob. Wj 32:32; Ps 69:29; Iz 4:3; Dan 12:1; Łk 10:20; Fil 4:3; Heb 12:23; Ap 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27).

Księgą, w której wiara Abrahama została mu poczytana za sprawiedliwość, jest „księga życia”.

4:3.5.6.9.10.11.13.22.25 „za sprawiedliwość” Słowo to odzwierciedla starotestamentowy termin „pręt mierniczy” (*cadak*). Była to metafora budowlana odnoszona do Bożego charakteru: Bóg jest prosty, a wszyscy ludzie – krzywi. W NT był on stosowany w pozycjonalnym, prawnym (sądowniczym) znaczeniu z nadzieją nabywania cech Bożego stylu życia. Bożym celem dla każdego chrześcijanina jest Jego własny charakter, lub innymi słowy podobieństwo do Chrystusa (zob. 8:28; Gal 4:19). Zobacz Temat specjalny: Sprawiedliwość w 1:17.

4:5 Sednem wiary jest reakcja na Boga, który objawia Siebie, bez ostatecznego polegania na osobistych wysiłkach lub zasługach. Nie oznacza to, że kiedy jesteśmy zbawieni i zamieszkuje w nas Duch Święty, nasz styl życia nie ma znaczenia. Celem chrześcijaństwa jest nie tylko niebo po śmierci, ale także podobieństwo do Chrystusa teraz. Nie osiągamy zbawienia, usprawiedliwienia ani pokoju z Bogiem przez nasze uczynki. Jesteśmy odkupieni do dobrych uczynków (zob. Ef 2:8-9.10; List Jakuba i 1 List Jana). Zmienione i zmieniające się życie jest dowodem na to, że dana osoba jest zbawiona. Usprawiedliwienie powinno pociągać za sobą uświęcenie!

▣ „wierzy” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ. Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: WIARA, WIERZYĆ, ZAUFANIE (PISTIS [RZECZOWNIK], PISTEUŌ [CZASOWNIK], PISTOS [PRZYMIOTNIK])

A. Jest to niezwykle istotny termin w Biblii (zob. Heb 11:1.6). Stanowi ona temat wczesnych nauk Jezusa (zob. Mk 1:15). Nowe Przymierze stawia przynajmniej dwa nowe wymagania: nawrócenie i wiarę (Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21).

B. Etymologia:

1. Termin „wiara” w ST oznaczał lojalność, wierność lub wiarygodność i opisywał naturę Boga, a nie naszą.
2. Pochodzi od hebrajskiego słowa (*emun, emunah*, BDB 53, np. Hab 2:4), które oznaczało „być pewnym lub stałym”. Zbawcza wiara polega na:
  - a. przyjęciu osoby (tj. osobistym zaufaniu, wierze, zob. E. 1. poniżej)
  - b. wierze w prawdy na temat tej osoby (tj. Pismu, zob. E. 5. poniżej)
  - c. postępowaniu w taki sposób, jak ona (tj. podobieństwie do Chrystusa)

C. Jak było ono stosowane w ST:

Należy podkreślić, że Abraham nie wierzył w przyszłego Mesjasza, ale w Bożą obietnicę, że będzie miał dziecko i potomków (zob. Rdz 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14; Rz 4:1-5). Odpowiedzią Abrahama na tę obietnicę było zaufanie Bogu (zobacz Temat specjalny: Wierzyć, zaufanie, wiara i wierność w ST w 1:5). Miał on wątpliwości i problemy związane z tą obietnicą, która została spełniona

po trzynastu latach. Jednak niedoskonała wiara Abrahama została przyjęta przez Boga. Bóg chce współdziałać z pełnymi wad ludźmi, który odpowiadają wiarą na Jego wołanie i obietnice, nawet jeśli wiara ta jest rozmiaru ziarnka gorczycy (zob. Mt 17:20) lub pomieszana z wątpliwościami (zob. Mk 9:22-24).

D. Jak było ono stosowane w NT:

Termin „wierzyć” pochodzi od greckiego CZASOWNIKA *pisteuō* lub RZECZOWNIKA *pistis*, tłumaczonych jako „wierzyć”, „wiara” lub „zaufanie”. Dla przykładu RZECZOWNIK pochodzący od tego słowa nie występuje w Ewangelii Jana, a CZASOWNIK jest często używany. W J 2:23-25 występuje wątpliwość co do tego, czy tłumy były prawdziwie oddane Jezusowi z Nazaretu jako Mesjaszowi. Innymi przykładami tego płytkiego użycia terminu „wierzyć” są J 8:31-59 i Dz 8:13.18-24. Prawdziwa biblijna wiara to coś więcej niż tylko początkowa reakcja. Musi po niej nastąpić proces uczniostwa (zob. Mt 13:20-22.31-32; 28:19-20).

E. Użycie z PRZYIMKAMI:

1. *eis* znaczy „w”. Ta szczególna konstrukcja podkreśla pokładanie zaufania/wiary wierzących w Jezusa:
  - a. w Jego imię (1:12; 2:23; 3:18; 1 J 5:13)
  - b. w Niego (J 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Dz 10:43; Flp 1:29; 1 P 1:8)
  - c. we Mnie (6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
  - d. w Syna (3:36; 9:35; 1 J 5:10)
  - e. w Jezusa (12:11; Dz 19:4; Gal 2:16)
  - f. w Światłość (12:36)
  - g. w Boga (14:1)
2. *en* oznacza „w” – np. w 3:15; Mk 1:15; Dz 5:14
3. *epi* znaczy „w” lub „weń” – np. w Mt 27:42; Dz 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rz 4:5.24; 9:33; 10:11; 1 Tm 1:16; 1 P 2:6
4. użycie w DATIVUSIE bez PRZYIMKA – np. w 4:50; Gal 3:6; Dz 18:8; 27:25; 1 J 3:23; 5:10
5. *hoti*, co znaczy „wierzyć, że”; wyraża, w co mamy wierzyć:
  - a. że Jezus jest Świętym Boga (6:69)
  - b. że Jezus jest „Ja Jestem” (8:24)
  - c. że Jezus jest w Ojcu i Ojciec jest w Nim (10:38)
  - d. że Jezus jest Mesjaszem (11:27; 20:31)
  - e. że Jezus jest Synem Boga (11:27; 20:31)
  - f. że Jezus został posłany przez Ojca (11:42; 17:8.21)
  - g. że Jezus jest jedno z Ojcem (14:10-11)
  - h. że Jezus wyszedł od Ojca (16:27.30)
  - i. że Jezus identyfikuje się z imieniem Ojca przymierza, „Ja Jestem” (8:24; 13:19)
  - j. że będziemy z Nim żyć (Rz 6:8)
  - k. że Jezus umarł i zmartwychwstał (1 Tes 4:14)

GPNT	„wiara jego”
BP, PL	„wiarę”
BW	„wiarę jego”
BWP	„jego wiara”

Wiara Abrahama została mu poczytana za sprawiedliwość. Nie opierało się to o czyny Abrahama, tylko o jego reakcję. Jego czyny potwierdzały jego wiarę (zob. Jak 2:14-26).

Słowo „poczytany” jest także zastosowane w LXX do Pinchasa w Ps 106:31, odnoszącym się do Lb 25:11-13. W tym przypadku poczytanie było oparte o czyny Pinchasa, jednak z Abrahamem w Rdz 15:6 było inaczej!

▣ „a wierzy w Tego, co usprawiedliwia grzesznika, wiarę jego poczytuje się za tytuł do usprawiedliwienia” Jest to szokująca wypowiedź, stanowiąca oczywistą paralelę do Abrahama

z w. 3 (Rdz 15:6). Sprawiedliwość jest Bożym darem (zob. komentarz do 3:24), a nie wynikiem ludzkich wysiłków. Zob. Temat specjalny w 1:17.

▣ „Dawid” Podobnie jak Abraham nie był idealną jednostką, ale miał pokój z Bogiem przez wiarę, było z grzesznym Dawidem (zob. Ps 32 i 51). Bóg kocha i działa na rzecz (Rodzaju 3) upadłych ludzi, którzy okazują wiarę w Niego (ST) i w Jego Syna (NT).

4:6 „niezależnie od uczynków” Paweł podkreśla tę frazę, umieszczając ją tuż przed cytatem ze ST (zob. Ps 32:1-2). Ludzkość uzyskuje pokój z Bogiem przez Jego łaskę za pośrednictwem Chrystusa dzięki wierze jednostki, a nie jej religijnym wysiłkom (zob. 3:21-31; Ef 2:8-10).

4:7-8 Jest to cytat z Ps 32:1-2. Oba CZASOWNIKI w wersecie 7, „zostały odpuszczone” i „zostały zakryte”, to AORYSTY STRONY BIERNEJ. Domyślnym sprawcą jest tu Bóg. Werset 8 zawiera silne PODWÓJNE PRZECZENIE, „w żadnym razie” nie poczyta, nie policzy, nie weźmie pod uwagę. Zauważmy, że cytat ten zawiera trzy czasowniki; wszystkie odnoszą się do uniewinnienia z grzechu.

4:7 „których grzechy zostały zakryte” Jest to cytat z Ps 32:1. Koncepcja „zakrycia” była kluczowa dla ofiarniczego aspektu obrządku Izraela (tj. Kapłańska 1-7). Zakrywając grzech (AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO), Bóg usuwał go ze Swojego pola widzenia (zob. Iz 38:17; Mich 7:19, Brown, Driver, Briggs, s. 491). Ta sama koncepcja, choć określana innym hebrajskim słowem na „zakrycie” (*kafar*), miała zastosowanie w rytuałach Dnia Przebłagania (zakrycia), gdzie krew umieszczana na „przebłagalni” zakrywała grzechy Izraela (tj. Kapłańska 16). Powiązaną biblijną metaforą jest wymazywanie (zob. Iz 1:18; 43:25) lub gładzenie (zob. Dz 3:19; Kol 2:14; Ap 3:5) grzechów.

4:8 „Błogosławiony mąż, któremu Pan nie poczyta grzechu” Jest to cytat z Ps 32:2, gdzie termin „poczytać”, „uznać” lub „zaliczyć na czyjś rachunek” użyty jest w znaczeniu negatywnym. Bóg nie zalicza grzechu (PODWÓJNE PRZECZENIE) na duchowy rachunek wierzącego; przypisuje mu sprawiedliwość. Oparte jest to o Boży łaskawy charakter, dar i orzeczenie, a nie ludzkie zasługi, osiągnięcia ani wartość!

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 4:9-12

⁹Przeto czy błogosławieństwo to dotyczy obrzezanych, czy też i nieobrzezanych? Czytamy przecież, że Abrahamowi została poczytana wiara za sprawiedliwość. ¹⁰W jakich okolicznościach została poczytana: czy był obrzezany, czy przed obrzezaniem? Otóż nie po obrzezaniu, ale gdy był nieobrzezany. ¹¹I otrzymał znak obrzezania jako pieczęć usprawiedliwienia osiągniętego z wiary posiadanej wtedy, gdy jeszcze nie był obrzezany. I tak stał się ojcem wszystkich tych, którzy nie mając obrzezania, wierzą, by i im poczytano to za tytuł do usprawiedliwienia, ¹²a także ojcem tych obrzezanych, którzy nie tylko na obrzezaniu się opierają, ale nadto kroczą śladami tej wiary, jaką ojciec nasz Abraham posiadał przed obrzezaniem.

4:9-12 Paweł prawdopodobnie zawarł w swoim liście to omówienie obrzezania z powodu nacisku, jaki kładła frakcja judaizujących na konieczność obrzezania dla dostąpienia zbawienia (zob. List do Galacjan oraz Sobór Jerozolimski w Dziejach 15).

Paweł, wyszkolony w rabinistycznej egzegezie, wiedział, że w Rdz 15:6 i Ps 32:2 występuje ten sam CZASOWNIK (zarówno w tekście hebrajskim, jak i greckiej Septuagincie). Łączyło to te dwa fragmenty dla celów teologicznych.

4:9 Pytanie z w. 9 przewiduje odpowiedź przeczącą. Bóg przyjmuje wszystkich ludzi, nawet pogan, przez wiarę. Po raz kolejny cytowany jest fragment Rdz 15:6. Abraham, ojciec narodu żydowskiego, został uznany za sprawiedliwego (zob. Rodzaju 15:6) przed Prawem Mojżeszowym (w. 13) i przed tym, jak został obrzezany (zob. Rodzaju 17).

4:10-11 „znak obrzezania jako pieczęć usprawiedliwienia osiągniętego z wiary” Po tym, jak Abraham został nazwany i uznany sprawiedliwym, Bóg dał mu obrzezanie jako znak przymierza (Rdz 17:9-14). Wszystkie ludy starożytnego Bliskiego Wschodu poddawały się obrzezaniu poza Filistynami, którzy wywodzili się z greckich Wysp Egejskich. Dla tych ludów obrzezanie było rytuałem przejścia, w którym chłopiec stawał się mężczyzną.

W życiu Żydów był to religijny symbol przynależności do przymierza. Chłopców obrzezano ósmego dnia po narodzeniu.

W tym wersecie słowa „znak” i „pieczęć” są paralelne – obydwie odnoszą się do wiary Abrahama. Obrzezanie było widzialnym znakiem osoby wierzącej w Boga. Występująca w GENETIVIE fraza „usprawiedliwienia osiągniętego z wiary” jest powtórzona w w. 13. Kluczem do osiągnięcia pokoju ze świętym Bogiem nie było obrzezanie, tylko wiara.

4:11 „I tak stał się ojcem wszystkich tych, którzy nie mając obrzezania, wierzą” List do Rzymian został napisany później niż List do Galacjan. Paweł był uwrażliwiony na żydowską tendencję ufania (1) swojemu pochodzeniu rasowemu (zob. Mt 3:9; J 8:33.37.39) i (2) wypełnianiu aktualnych żydowskich interpretacji przymierza Mojżeszowego (Tradycja Ustna, lub tradycja starszych, która później została spisana i nazwana Talmudem). Dlatego posłużył się Abrahamem jako paradygmatem wszystkich, którzy wierzą (ojciec wierzących, nieobrzezanych pogan, zob. 2:28-29; Gal 3:29).

▣ „pieczęć” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: PIECZĘĆ

W starożytności pieczęć mogła być sposobem wykazania:

1. prawdy (zob. J 3:33)
2. własności (zob. J 6:27; 2 Tm 2:19; Ap 7:2-3; 9:4)
3. bezpieczeństwa lub ochrony (zob. Rdz 4:15; Mt 27:66; Rz 4:11; 15:28; 2 Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30; Ap 20:3)
4. może być także znakiem rzeczywistości Bożej obietnicy daru (zob. Rz 4:11 i 1 Kor 9:2)

Przeznaczeniem pieczęci w Ap 7:2-4; 9:4 jest identyfikacja Bożych ludzi, żeby nie dotknął ich Jego gniew. Pieczęć szatana pomaga rozpoznać jego ludzi, którzy są przedmiotem Bożego gniewu. W Apokalipsie „ucisk” (tj. *thlipsis*) polega zawsze na prześladowaniu wierzących przez niewierzących, natomiast gniew (tj. *orgē* lub *thumos*) zawsze odnosi się do Bożego sądu nad niewierzącymi, aby dać im szansę upamiętania i zwrócenia się w wierze do Chrystusa. Pozytywny cel sądu uwidocznił się w błogosławieństwach/przekleństwach przymierza w Pwt 27-28 i Psalmie 1.

4:12 „kroczą śladami” Był to termin militarny (*stoicheō*) na określenie żołnierzy maszerujących w jednym szeregu (zob. Dz 21:24; Gal 5:25; 6:16; Fil 3:16). W tym wersecie Paweł mówi o Żydach („ojcem tych obrzezanych”), którzy wierzą. Abraham jest ojcem wszystkich, którzy wierzą w Boga i Jego obietnice.

Z powodu podwójnego RODZAJNIKA (*tois*) możliwe jest, że drugi aspekt („kroczą śladami”) dodaje tu koncepcję wiary wyrażanej w stylu życia (IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ [deponens]), a nie tylko jednorazowej. Zbawienie jest trwałą więzią, a nie tylko decyzją lub momentem podyktowanym wolą.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 4:13-15

¹³Albowiem nie od [wypełnienia] Prawa została uzależniona obietnica dana Abrahamowi i jego potomstwu, że będzie dziedzicem świata, ale od usprawiedliwienia z wiary. ¹⁴Jeżeli bowiem dziedzicami stają się ci, którzy się opierają na Prawie, to wiara straciła znaczenie, a obietnica pozostała bez skutku. ¹⁵Prawo bowiem pociąga za sobą karzący gniew. Gdzie zaś nie ma Prawa, tam nie ma i przestępstwa.

4:13 „obietnica dana Abrahamowi i jego potomstwu” Bóg złożył Abrahamowi obietnicę „ziemi i potomstwa” (zob. Rdz 12:1-3; 15:1-6; 17:1-8; 22:17-18). ST skupiał się na ziemi (Palestynie), NT skoncentrowany jest jednak na „potomstwie” (Jezus – Mesjasz, zob. Gal 3:16.19). Tutaj jednak „potomstwo” odnosi się do ludzi wiary (zob. Gal 3:29). Boże obietnice są podstawą wiary wszystkich wierzących (zob. Gal 3:14.17.18.19.21.22.29; 4:28; Heb 5:13-18).

▣ „że będzie dziedzicem świata” Ta uniwersalna wypowiedź jest bardzo istotna w świetle Rdz 12:3; 18:18; 22:18 i Wj 19:5-6. Bóg powołał Abrahama, aby w nim powołać całą ludzkość (zob. Rdz 1:26-27; 3:15)! Abraham

i jego potomkowie mieli być środkiem objawienia dla całego świata. Jest to inny sposób opisywania Królestwa Bożego na ziemi (zob. Mt 6:10).

▣ „nie od [wypełnienia] Prawa” Prawo Mojżeszowe nie zostało jeszcze wtedy objawione. Fraza ta znajduje się na początku greckiego zdania w celu podkreślenia jej wagi. Było to bardzo istotne spostrzeżenie, uwydatniające różnicę pomiędzy ludzkimi wysiłkami a Bożą łaską (zob. 3:21-31). Łaska sprawiła, że prawo stało się przestarzałe jako środek zbawienia (zob. Heb 8:7.13). Zobacz Temat specjalny: Poglądy apostoła Pawła na temat Prawa Mojżeszowego w 13:9.

4:14 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Paweł posługuje się tak zaskakującym stwierdzeniem, aby przeprowadzić swoją logiczną argumentację. Jest to dobry przykład ZDANIA WARUNKOWEGO KLASY PIERWSZEJ zastosowanego dla retorycznej emfazy. Paweł nie uważał tej wypowiedzi za prawdziwą, posłużył się nią jednak w celu ukazania jej oczywistej mylności (zob. w. 2).

Żydzi z pochodzenia z widzialnym znakiem obrzezania nie mają być dziedzicami świata – są nimi ci, którzy wierzą Bożej woli i Jego słowu. Fizyczne obrzezanie nie jest prawdziwym znakiem przymierza – jest nim wiara (zob. 2:28-29).

▣

GPNT	„jest uczyniona pustą wiara”
BP	„wówczas daremna jest wiara”
BW	„tedy wiara jest daremna”
BWP	„to wiara nie posiada już znaczenia”
PL	„to wiara traci znaczenie”

Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU PRZESZŁEGO STRONY BIERNEJ (*kenoō*), podkreślający stały stan dobitnego greckiego RZECZOWNIKA oznaczającego „opróżniać”, „wykazywać bezpodstawność”, a nawet „falsyfikować” (zob. 1 Kor 1:17). Termin ten został również użyty przez Pawła w 1 Kor 1:17; 9:15; 2 Kor 9:3 i Fil 2:7.

▣

GPNT	„udaremniona jest obietnica”
BP	„nieskuteczna obietnica”
BW	„obietnica wniwecz się obróciła”
BWP	„obietnica przestaje istnieć”
PL	„a obietnica swą treść”

To także TRYB ORZEKAJĄCY CZASU PRZESZŁEGO STRONY BIERNEJ, podkreślający utrwalony stan silnego greckiego CZASOWNIKA oznaczającego „opróżniać”, „unieważniać”, „doprowadzać do końca”, a nawet „niszczyć” lub „unicestwiać”. Paweł posłużył się nim także w Rz 3:3.31; 6:6; 7:2.6; 1 Kor 2:6; 13:8; 15:24.26; 2 Kor 3:7; Gal 5:4 i 2 Tes 2:8. W wersecie tym występuje oczywisty paralelizm. Nie ma dwóch dróg zbawienia. Nowe Przymierze łaski unieważniło Stare Przymierze uczynków! Zobacz Temat specjalny: Niweczyć w 3:3.

4:15 „Prawo ... Prawa” Pierwsze wystąpienie tego terminu opatrzone jest greckim RODZAJNIKIEM, drugie natomiast jest go pozbawione. Chociaż niebezpiecznie jest zwracać zbyt dużą uwagę na występowanie greckiego RODZAJNIKA lub jego brak, wydaje się to w tym przypadku wskazywać na to, że Paweł posługiwał się nim w dwóch znaczeniach:

1. Prawa Mojżeszowego z jego Tradycją Ustną, w którym niektórzy Żydzi pokładali ufność jeżeli chodzi o zbawienie
2. Ogólnej koncepcji prawa

Szersze znaczenie obejmowałoby obłudnych pogan dostosowujących się do tego lub tamtego kulturowego kodeksu etycznego lub rytuałów religijnych i czujących, że są akceptowani przez bóstwo dzięki swoim wysiłkom.

▣ „Prawo bowiem pociąga za sobą karzący gniew” Jest to szokująca wypowiedź (zob. 3:20; Gal 3:10-13; Kol 2:14). Prawo Mojżeszowe nigdy nie miało być drogą zbawienia (zob. Gal 3:23-29). Ta prawda byłaby bardzo trudna do zrozumienia lub przyjęcia dla każdego Żyda (lub legalisty), ale to właśnie na niej Paweł opiera swój wywód. Zobacz Temat specjalny w 13:9.

☐ „Gdzie zaś nie ma Prawa, tam nie ma i przestępstwa” Bóg pociąga ludzi do odpowiedzialności za światło, które otrzymali. Poganie nie będą sądzeni przez Prawo Mojżeszowe, którego nigdy nie słyszeli. Są oni odpowiedzialni za otrzymane objawienie w przyrodzie (zob. 1:19-20; 2:14-15).

Wywód Pawła przenosi tę prawdę jeszcze o krok dalej. Zanim Prawo Mojżeszowe jasno objawiło Boga, nie poczytywał On wykroczeń ludzkości (zob. 3:20.25; 4:15; 5:13.20; 7:5.7-8; Dz 14:16; 17:30; 1 Kor 15:56).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 4:16-25

¹⁶I stąd to [dziedzictwo] zależy od wiary, by było z łaski i aby w ten sposób obietnica pozostała nienaruszona dla całego potomstwa, nie tylko dla potomstwa opierającego się na Prawie, ale i dla tego, które ma wiarę Abrahama. On to jest ojcem nas wszystkich - ¹⁷jak jest napisane: Uczyłem cię ojcem wielu narodów - przed obliczem Boga. Jemu on uwierzył jako Temu, który ożywia umarłych i to, co nie istnieje, powołuje do istnienia. ¹⁸On to wbrew nadziei uwierzył nadziei, że stanie się ojcem wielu narodów zgodnie z tym, co było powiedziane: takie będzie twoje potomstwo. ¹⁹I nie zachwiał się w wierze, choć stwierdził, że ciało jego jest już obumarłe - miał już prawie sto lat - i że obumarłe jest łono Sary. ²⁰I nie okazał wahania ani niedowierzania co do obietnicy Bożej, ale się wzmocnił w wierze. Oddał przez to chwałę Bogu ²¹i był przekonany, że mocen jest On również wypełnić, co obiecał. ²²Dlatego też poczytano mu to za sprawiedliwość. ²³A to, że poczytano mu, zostało napisane nie ze względu na niego samego, ²⁴ale i ze względu na nas, jako że będzie poczytane i nam, którzy wierzymy w Tego, co wskrzesił z martwych Jezusa, Pana naszego. ²⁵On to został wydany za nasze grzechy i wskrzeszony z martwych dla naszego usprawiedliwienia.

4:16 Jest to piękne podsumowanie rozumowania Pawła z w.14:

1. Ludzie muszą odpowiedzieć wiarą
2. na obietnicę Bożej łaski,
3. która jest pewna dla wszystkich potomków Abrahama (Żydów i pogan), którzy wierzą.
4. Abraham jest paradygmatem wszystkich opierających się na wierze

☐

GPNT	„mocną”
BP	„z całą pewnością”
BW	„zapewniona”
BWP	„zachowała swoją moc”
PL	„aby dotyczyła wszystkich”

Zobacz temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: GWARANCJA

Jest to grecki termin *bebaios*, łączący się z trzema konotacjami:

1. To, co jest pewne lub można na tym polegać (zob. Rz 4:16; 2 Kor 1:7; Heb 2:20; 3:6.14; 6:19; 2 P 1:10.19).
2. Proces, w którym wiarygodność czegoś jest ukazywana lub stwierdzana (zob. Rz 15:8; Heb 2:2, patrz też: Louw i Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament [Grecko-angielski leksykon Nowego Testamentu]*, tom 1, s. 340, 377, 670).
3. W papirusach stał się to techniczny termin na określenie prawnej gwarancji (zob. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament [Słownik greckiego Nowego Testamentu]*, s. 107-8).

Byłaby to antyteza w. 14. Boże obietnice są pewne!

☐ „całego ... wszystkich” Słowa te odnoszą się do wszystkich wierzących (Żydów i pogan).

4:17-23 Paweł po raz kolejny posługuje się przykładem Abrahama – tym razem dla ukazania pierwszorzędno znaczenia (1) inicjowanych przez Bożą łaskę obietnic (przymierza) i (2) wymaganej początkowej reakcji i wiary oraz trwania w niej przez ludzkość (przymierze, zob. komentarz do 1:5). Przymierze zawsze wymaga działania dwóch stron.

4:17 „jak jest napisane: Uczyniłem cię ojcem wielu narodów” Jest to cytat z Rdz 17:5. W Septuagincie (LXX) występują tu „poganie”. Bóg zawsze chciał odkupienia wszystkich dzieci Adama (zob. Rdz 3:15), a nie tylko dzieci Abrahama. Nowe imię Abrama, Abraham, oznacza „ojciec mnóstwa”. Teraz wiemy, że obejmuje ono nie tylko fizycznych potomków, ale i potomków w wierze.

▣ **„który ożywia umarłych”** W tym kontekście odnosi się to do przywrócenia czynności rozrodczych Abrahama i Sary (zob. w. 19).

▣ **„to, co nie istnieje, powołuje do istnienia”** W tym kontekście odnosi się to do zajścia przez Sarę w ciążę z Izaakiem, opisuje także jednak kluczowy aspekt wiary (zob. Heb 11:1).

4:18

GPNT

„wbrew nadziei dla nadziei uwierzył”

BP

„wbrew nadziei – w oparciu jednak o nadzieję - uwierzył”

BW

„wbrew nadziei, żywiąc nadzieję, uwierzył”

BWP

„uwierzył wbrew wszelkiej nadziei”

PL

„wbrew beznadziei, mając nadzieję uwierzył”

Temat specjalny dotyczący nadziei zawarty jest w 12:12. Termin ten posiada szerokie pole semantyczne. W *The Analytical Greek Lexicon Revised* [Poprawionym analitycznym leksykonie greckim], s. 133, Harold K. Moulton wymienia kilka jego zastosowań.

1. Podstawowe znaczenie – nadzieja (zob. Rz 5:4; Dz 24:15)
2. Przedmiot nadziei (zob. Rz 8:24; Gal 5:5)
3. Jej autor lub źródło (zob. Kol 1:27; 2 Tm 1:1)
4. Zaufanie, pewność (zob. 1 P 1:21)
5. Na bezpieczeństwo z gwarancją (zob. Dz 2:26; Rz 8:20)

W tym kontekście słowo to zostało użyte w dwóch różnych znaczeniach: nadzieja na ludzkie zdolności i moc (zob. wersety 19-21) versus nadzieja złożona w Bożej obietnicy (zob. w. 17).

▣

GPNT

„Tak będzie nasienie twe”

BP

„Tak będzie istnieć twe potomstwo”

BW

„ Takie będzie potomstwo twoje”

BWP

„Tak liczne będzie twoje potomstwo”

PL

„Takie będzie twoje nasienie”

Jest to cytat z Rdz 15:5, podkreślający pewność Bożej obietnicy danej Abrahamowi odnośnie syna (zob. wersety 19-22). Pamiętajmy, że Izaak urodził się:

1. Trzydzieści lat po wypowiedzeniu tej obietnicy
2. Po tym, jak Abraham próbował oddać Sarę (dwukrotnie, zob. Rdz 12:10-19; 20:1-7)
3. Po tym, jak Abraham spłodził syna z Hagar, egipską służącą Sary (zob. Rdz 16:1-16)
4. Po tym, jak zarówno Sara (zob. Rdz 18:12) i Abraham (zob. Rdz 17:17) śmiali się słysząc tę obietnicę

Wiara Abrahama i Sary nie była idealna! Dzięki Bogu zbawienie nie wymaga idealnej wiary, tylko właściwego jej przedmiotu (Boga w ST i Jego Syna w NT).

4:19 „stwierdził” Tłumaczenie to idzie za MSS α , A, B, C. Jednak niektóre starożytne manuskrypty pisane uncają dodają przeczącą PARTYKULĘ (*ou*) – są to D, F oraz G. UBS⁴ nie może się zdecydować (nota „C”), przedrukowuje jednak krótszą wersję tekstu. Biblia NET BIBLE także popiera krótszy tekst.

4:20 Początkowo Abraham nie rozumiał w pełni obietnicy – że dziecko pochodzić będzie od Sary. Nawet wiara Abrahama nie była idealna. Bóg przyjmuje i współdziała z niedoskonałą wiarą, ponieważ kocha niedoskonałych ludzi!

▣ **„I nie okazał wahania ani niedowierzania”** Tego samego CZASOWNIKA, *diakrinō*, użył Jezus w Mt 21:21 i Mk 11:23. Abraham miał powody (zob. w. 19), by kwestionować Boże słowo (obietnicę), ale zamiast tego wzmocnił się w wierze.

Werset 20 zawiera dwa CZASOWNIKI – oba występują w formie AORYSTÓW TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY BIERNEJ. STRONA BIERNA wskazuje na sprawstwo Boga, Abraham musiał jednak pozwolić, żeby odnowiła go Boża moc (w ramach przymierza).

▣ „Oddał przez to chwałę Bogu” Zobacz Temat specjalny w 3:23.

4:21

GPNT, BP

„przekonany”

BW

„Mając zupełną pewność”

BWP

„będąc przekonany”

PL

„Był przy tym w pełni przekonany”

Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ, oznaczający pełne przekonanie o czymś (zob. Łk 1:1; Kol 4:12) lub kimś (zob. Rz 4:21; 14:5). RZECZOWNIK opisuje pełne przekonanie w Kol 2:2 i 1 Tes 1:5. Ta pewność Bożej woli, słowa i mocy sprawia, że ludzie mogą działać w wierze!

▣ „mocen jest On również wypełnić, co obiecał” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens), co oznacza działanie w przeszłości, które zostało dokonane i wyraża się stanem bycia. Istotą wiary jest zaufanie Bożemu charakterowi i obietnicom (zob. 16:25; Ef 3:20; Jud 1:24), a nie ludzkim wysiłkom. Wiara ufa Bogu obietnic (zob. Isa 55:11).

4:22 Jest to nawiązanie do Rdz 15:6 (zob. w. 3), tekstu stanowiącego kluczowy punkt w teologicznej argumentacji Pawła dotyczącej tego, w jaki sposób Bóg udziela Swojej własnej sprawiedliwości grzesznym ludziom.

4:23-25 W grece jest to jedno zdanie. Przyjrzyjmy się występującej w nim progresji:

1. Ze względu na Abrahama, w. 23
2. Ze względu na wszystkich wierzących, w. 24
3. Przez to, że Bóg wskrzesił Jezusa, w. 24
4. Jezus został wydany za nasze grzechy (zob. J 3:16) i wskrzeszony, żeby nasze grzechy zostały przebaczone (usprawiedliwienie), w. 25

4:24 Wiara Abrahama stała się wzorem do naśladowania dla wszystkich jego prawdziwych potomków. Abraham uwierzył (zob. Temat specjalny w 4:5) Bogu co do obiecanego syna i potomków. Uczestnicy Nowego Przymierza wierzą, że Jezus, Mesjasz, jest wypełnieniem wszystkich Bożych obietnic danych upadłej ludzkości.

Termin „potomstwo” to zarówno LICZBA POJEDYNCZA, jak i MNOGA (syn, lud).

▣ Jeżeli chodzi o słowo „wskrzesił”, zob. komentarz do 8:11.

4:25 „On to został wydany za nasze grzechy” Był to termin prawny oznaczający „przekazać kogoś do ukarania”. Werset 25 to cudowna chrystologiczna wypowiedź odzwierciedlająca Iz 53:11-12 w brzmieniu Septuaginty (LXX).

▣ „wskrzeszony z martwych dla naszego usprawiedliwienia” Te dwie frazy w wersecie 25 są paralelne (zawierają ten sam PRZYIMEK i oba występują w formie AORYSTU STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO), jest tak jednak z powodów stylistycznych, a nie teologicznych (zob. 5:9-10; 2 Kor 13:4). Niektóre tłumaczenia, takie jak to zawarte przez Franka Stagga w *New Testament Theology [Teologii Nowego Testamentu]* (s. 97), oddają ten werset następująco: „wydany z powodu naszych przewinień i wskrzeszony, abyśmy byli uczynieni sprawiedliwymi”. Jest to godne pochwały, ponieważ interpretacja taka bierze pod uwagę oba aspekty stosowania przez Pawła terminu „usprawiedliwiać”: (1) status sądowniczy (prawny) oraz (2) pobożne życie w podobieństwie do Chrystusa. Zobacz Temat specjalny w 1:17.

Zmartwychwstanie Jezusa jest dla Pawła centralną prawdą teologiczną (zob. 1:3-4; 4:24-25; 6:4.9; 7:4; 8:11.34; 10:9; 1 Kor 6:14; 15:3-11.20-23; 2 Kor 1:9; 4:14; 5:15; 13:4; Gal 1:1; Ef 2:20; Kol 2:12; 1 Tes 1:10; 2 Tm 2:8). Albo grób jest pusty, albo chrześcijaństwo jest kłamstwem (zob. 1 Kor 15:12-19)!

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Dlaczego ten fragment Listu do Rzymian jest tak istotny?
2. Dlaczego Paweł posłużył się przykładem Abrahama i Dawida?
3. Zdefiniuj poniższe słowa zgodnie z tym, jak stosowane były przez Pawła (nie podawaj swoich własnych definicji):
  - a. „sprawiedliwość”
  - b. „poczytywać”
  - c. „wiara”
  - d. „obietnica”
4. Dlaczego obrzezanie było dla Żydów takie ważne (wersety 9-12)?
5. Do kogo odnosi się „potomstwo” w wersetach 13 i 16?

ROZDZIAŁ 5 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓLCZESNYCH TŁUMACZENIACH*

BT	BW	BP	BWP	PL
			<i>Część trzecia</i> O SKUTKACH USPRAWIEDLIWIENIA PRZEZ WIARĘ UWOLNIENIE Z WIEŻÓW ŚMIERCI	
SKUTKI USPRAWIEDLIWIENIA		Skutki usprawiedliwienia	Odzyskanie pokoju z Bogiem	Skutki usprawiedliwienia
Pojednanie z Bogiem	Skutki wiary: pokój z Bogiem, dostęp do łaski			
5:1-5	5:1-5 Miłość Boga okazana w śmierci Jezusa Chrystusa	5:1-11	5:1-5	5:1-5
5:6-11	5:6-11		5:6-11	5:6-11
Adam i Chrystus	Upadek przez Adama, zbawienie w Chrystusie	Adam i Chrystus	Dzieje ludzkości a dzieło pierwszego i ostatniego Adama	Adam a Chrystus
5:12-17			5:12-14	
5:18-21	5:12-21	5:12-21	5:15-17	5:12-21
			5:18-19	
			5:20-21	

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Wersety 1-11 stanowią w grece jedno zdanie. Jest ono rozwinięciem kluczowej Pawłowej koncepcji „usprawiedliwienia z łaski przez wiarę” (zob. 3:2104:25).
- B. Potencjalny zarys wersetów 1-11:

Wersety 1-5	Wersety 6-8	Wersety 9-11
1. Korzyści ze zbawienia	1. Podstawa zbawienia	1. Przyszła pewność zbawienia
2. Subiektywne przeżywanie usprawiedliwienia	2. Obiektywne fakty dotyczące usprawiedliwienia	2. Przyszła pewność usprawiedliwienia
3. Usprawiedliwienie	3. Progresywne uświęcenie	3. Uwielbienie
4. Antropologia	4. Teologia	4. Eschatologia

- C. Wersety 12-21 zawierają omówienie Jezusa jako drugiego Adama (zob. 1 Kor 15:21-22.45-49; Fil 2:6-8). Fragment ten kładzie nacisk zarówno na teologiczną koncepcję indywidualnego grzechu, jak i zbiorowej winy. Spojrzenie Pawła na upadek ludzkości (i stworzenia) w Adamie było wyjątkowe i różniło się od poglądów rabinów (którzy opracowali swoją doktrynę grzechu na podstawie Rdz 6), podczas gdy jego pojmowanie cielesności w dużej mierze zgadzało się z ich nauką. Pokazuje to na umiejętność natchnionego Pawła do czerpania z prawd, które przekazano mu podczas nauki w Jerozolimie pod okiem Gamaliela (zob. Dz 22:3) i ich uzupełniania.

Reformowana ewangelikalna doktryna grzechu pierwotnego na podstawie Rdz 3 została rozwinięta przez Augustyna oraz Kalwina. Zasadniczo głosi ona, że ludzie rodzą się grzeszni (całkowite zepsucie). Jako dowody ze ST często podaje się teksty Ps 51:7; 58:4 oraz Hi 15:14; 25:4. Alternatywny pogląd teologiczny, głoszący, że ludzie są progresywnie, moralnie i duchowo odpowiedzialni za swoje własne wybory i przeznaczenie, stworzyli Pelagiusz i Arminiusz. Pewne dowody na poparcie ich stanowiska znaleźć można w Pwt 1:39; Iz 7:15; Jon 4:11; J 9:41; 15:22.24; Dz 17:30 i Rz 4:15. Pogląd ten idzie w tym kierunku, że dzieci są niewinne aż do osiągnięcia wieku odpowiedzialności moralnej (dla rabinów było to 13 lat dla chłopców i 12 lat dla dziewczynek).

Istnieje także stanowisko pośrednie, uznające za prawdziwą zarówno wrodzoną skłonność do zła, jak i wiek osiągnięcia odpowiedzialności moralnej. Zło jest nie tylko zbiorowe – istnieje też rozwijające się zło indywidualnego człowieka pociągające go do grzechu (życie coraz bardziej oddalone od Boga). Spór nie dotyczy zła ludzkości (zob. Rdz 6:5.11-12.13; Rz 3:9-18.23), tylko tego, kiedy jest zapoczątkowywane – wraz z urodzeniem czy na późniejszym etapie życia?

- D. Powstało kilka teorii na temat konsekwencji w. 12
1. Wszyscy ludzie umierają, bo wszyscy ludzie wybierają grzech (Pelagiusz)
  2. Grzech Adama wpłynął na całe stworzenie i dlatego wszyscy umierają (wersety 18-19, Augustyn)
  3. W rzeczywistości jest to prawdopodobnie połączenie grzechu pierwotnego i umyślnego
- E. Rozpoczęte przez Pawła słowem „jak” porównanie z w. 12 zakończone jest dopiero w w. 18. Wersety 12-17 stanowią tak charakterystyczne dla pism Pawła wtrącenie.
- F. Pamiętajmy, że prezentacja ewangelii w 1:18-8:39 stanowi jedną argumentację. Żeby prawidłowo postrzeżać i interpretować poszczególne części, trzeba mieć przed oczami tę całość.
- G. Na temat rozdziału 5 Marcin Luter powiedział: „W całej Biblii nie ma podobnego rozdziału, który mógłby dorównać temu triumfalnemu tekstowi”.

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 5:1-5

¹Dostąpiwszy więc usprawiedliwienia przez wiarę, zachowajmy pokój z Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, ²dzięki któremu uzyskaliśmy przez wiarę dostęp do tej łaski, w której trwamy

i chlubimy się nadzieją chwały Bożej.³ Ale nie tylko to, lecz chlubimy się także z ucisków, wiedząc, że ucisk wyrabia wytrwałość,⁴ a wytrwałość - wypróbowaną cnotę, wypróbowana cnota zaś - nadzieję.⁵ A nadzieja zawieść nie może, ponieważ miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego, który został nam dany.

5:1 „więc” Słowo to często sygnalizowało:

1. Podsumowanie dotychczasowej argumentacji teologicznej
2. Wnioski oparte o ten wykład teologiczny
3. Przedstawienie nowej prawdy (zob. 5:1; 8:1; 12:1)

▣ **„Dostąpiwszy więc usprawiedliwienia”** Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ; Bóg usprawiedliwił wierzących. Fraza ta została umieszczona na początku greckiego zdania (wersety 1-2) dla jej podkreślenia. Wydaje się, że w wersety 1-11 mamy do czynienia z następstwem czasowym:

1. Wersety 1-5, nasze aktualne doświadczenie łaski
2. Wersety 6-8, dokonane dzieło Chrystusa na naszą rzecz
3. Wersety 9-11, nasza nadzieja na przyszłość i pewność zbawienia

Zob. zarys w punkcie B spostrzeżeń dotyczących kontekstu.

Starotestamentowe tło (pamiętajmy, że autorzy NT byli hebrajskimi myślicielami piszącymi w potocznej grece) terminu „usprawiedliwienie” (*dikaioō*) to „prosta krawędź” lub „pręt mierniczy”. Z czasem słowo to zaczęto stosować metaforycznie do Samego Boga. Zobacz Temat specjalny: Sprawiedliwość w 1:17. Jedynym kryterium sądu jest Boży charakter – Jego świętość (zob. Kpł 24:22 w LXX, a teologicznie Mt 5:48). Z powodu ofiarnej, zastępczej śmierci Jezusa (zob. Izajasza 53), wierzący mają prawną (sądowniczą) pozycję przed Bogiem (Zob. komentarz do 5:2). Nie oznacza to braku winy wierzącego, tylko coś w rodzaju amnestii. Cenę zapłacił już ktoś inny (zob. 2 Kor 5:21). Wierzącym przebaczone (Zob. wersety 9, 10).

▣ **„przez wiarę”** Wiara jest ręką przyjmującą Boży dar (zob. w. 2; Rz 4:1ff). Wiara nie skupia się na stopniu ani intensywności zaangażowania lub determinacji wierzącego (zob. Mt 17:20), tylko na Bożym charakterze i Jego obietnicach (zob. Ef 2:8-9). Starotestamentowe słowo oznaczające „wiarę” pierwotnie odnosiło się do kogoś o mocnej i stabilnej postawie. Z czasem zaczęto go używać metaforycznie na określenie kogoś lojalnego, wiarygodnego i godnego zaufania. Wiara nie skupia się na naszej wierności ani wiarygodności, tylko Bożej. Zobacz Temat specjalny: Wiara w 4:5.

▣ **„zachowajmy pokój” (BW: „pokój mamy”)** Występują tu dwa warianty manuskryptów greckich. CZASOWNIK ten to albo TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ (*echōmen*, MSS κ^* , A, B*, C, D), albo TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ (*echomen*, MSS κ^1 , B², F, G). Ta sama gramatyczna dwuznaczność występuje w wersety 1, 2 i 3.

1. Jeśli jest to TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY, tłumaczenie brzmi następująco: „zachowujmy pokój” lub „nadal miejmy pokój”.
2. Jeśli jest to TRYB ORZEKAJĄCY, jego przekład to „mamy pokój”

Kontekstem wersetów 1-11 nie jest napominanie, tylko ogłaszanie tego, czym wierzący już są i co mają w Chrystusie. Wskazuje to na to, że czasownik ten najprawdopodobniej występuje tu w TRYBIE ORZEKAJĄCYM CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ: „mamy pokój”. UBS⁴ nadaje tej możliwości notę „A” (pewne).

Wiele z naszych starożytnych manuskryptów greckich powstawało w taki sposób, że jedna osoba czytała tekst, a kilka innych go kopiowało. Słowa o tej samej wymowie często były ze sobą mylone. W takich przypadkach kontekst, a czasem także styl pisanie i typowe dla autora słownictwo, ułatwia wybory tłumaczeniowe.

▣ **„pokój”** Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: POKÓJ (*eirēnē*) [NT]

Ten grecki termin odnosił się do braku konfliktów, ale w LXX nabrał znaczenia wewnętrznego pokoju z Bogiem i z innymi ludźmi (tj. Łk 2:14; 10:6). NT, podobnie jak ST, używa tego słowa jako pozdrowienia: „Pokój wam” (zob. Łk 10:5; J 20:19.21.26; Rz 1:7; Gal 1:3) lub „idź w pokój” (zob. Mk 5:34; Łk 2:29; 7:50;

8:48; Jk 2:16).

To greckie określenie używane jest w znaczeniu „naprawiania więzi, które były zerwane” (tj. Rz 5:10-11). Teologicznie NT opisuje pokój na trzy różne sposoby:

1. aspekt obiektywny: nasz pokój z Bogiem przez Chrystusa (zob. Rz 5:1; Kol 1:20)
2. aspekt subiektywny: nasze pogodzenie z Bogiem (zob. J 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. fakt, że Bóg przez Chrystusa złączył w jedno nowe ciało zarówno wierzących Żydów, jak i pogan (zob. Ef 2:14-17; Kol 3:15). Kiedy godzimy się z Bogiem, musi to skutkować pokojem z innymi! Relacja pionowa musi przekładać się także na poziomą.

The Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans [Przewodnik tłumacza do listu Pawła do Rzymian] Newmana i Nidy zawiera trafny komentarz na temat „pokoju” (s. 92):

„Zarówno w Starym, jak i Nowym Testamencie termin „pokój” ma szeroką gamę znaczeń. Zasadniczo opisuje całkowity dobrostan w życiu danej osoby: został nawet zaadaptowany wśród Żydów jako formuła pozdrowienia (*szalom*). Znaczenie tego określenia jest tak głębokie, że mogło także być stosowane przez Żydów do opisu mesjańskiego zbawienia. Z powodu tego faktu czasem słowo to jest stosowane prawie równoznacznie z terminem tłumaczonym jako ‘być we właściwej relacji z Bogiem’. Tutaj termin ten wydaje się być zastosowany do opisanie harmonijnej więzi ustanowionej pomiędzy człowiekiem a Bogiem na podstawie tego, że Bóg pojednał ze sobą człowieka.”

▣ „z Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa” Jezus jest oddziaływaniem (*dia*, zob. wersety 2, 9, 11, 17, 21; Ducha w w. 5) przynoszącym pokój z Bogiem. Jezus jest jedyną drogą do pokoju z Bogiem (zob. J 10:7-8; 14:6; Dz 4:12; 1 Tm 2:5). Jeżeli chodzi o terminy składające się na tytuł „Pan Jezus Chrystus”, zobacz komentarz do 1:4.

5:2 „uzyskaliśmy ... dostęp” CZASOWNIK ten występuje tu w formie TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY CZYNNEJ CZASU DOKONANEGO; opisuje przeszłą czynność, która została dokończona i teraz skutkuje pewnym stanem.

Termin „dostęp” dosłownie oznaczał „zbliżenie się” lub „dopuszczenie” (*prosaḡōgē*, zob. Ef 2:18; 3:12). Zaczął on być stosowany metaforycznie do:

1. Bycia osobiście przedstawianym osobom z królewskiego rodu
2. Bycia bezpiecznie wprowadzonym do portu (zob. 1 P 3:18)

Ta fraza także brzmi inaczej w różnych wariantach manuskryptów. Niektóre starożytne manuskrypty dodają tu „przez wiarę” (zob. $\aleph^{*2}$, C oraz niektóre wersje starołacińskie, syryjskie, koptyjskie oraz Wulgata). Inne manuskrypty dodają przyimek do „przez wiarę” (zob. $\aleph^1$, A i niektóre wersje Wulgaty). Jednak pisane uncjałą manuskrypty B, D, F i G zupełnie pomijają tę frazę. Wydaje się, że skrybowie po prostu uzupełnili paralelizm występujący w 5:1 i 4:16 (dwukrotnie), 19 i 20. „Przez wiarę” to u Pawła powracający temat.

▣ „do tej łaski” Termin ten (*charis*) oznaczał niezasłużoną, bezwarunkową Bożą miłość (zob. Ef 2:4-9). Jest ona jasno widoczna w śmierci Chrystusa za grzeszną ludzkość (zob. w. 8).

▣ „w której trwamy” Jest to kolejny TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU DOKONANEGO; dosłownie: „stoimy i nadal stoimy”. Odzwierciedla to teologiczną pozycję wierzących w Chrystusie i ich zaangażowanie w trzymanie się wiary łączące teologiczny paradoks Bożej suwerenności (zob. 1 Kor 15:1) i wolnej woli człowieka (zob. Ef 6:11.13.14).

TEMAT SPECJALNY: STAĆ (*HISTĒMI*)

Ten popularny termin stosowany jest w Nowym Testamencie w kilku teologicznych znaczeniach:

1. Ustanawiania
  - a. Prawa ST, Rz 3:31
  - b. Własnej sprawiedliwości, Rz 10:3
  - c. Nowego Przymierza, Heb 10:9
  - d. Sprawy, 2 Kor 13:1

- e. Bożej prawdy, 2 Tm 2:19
- 2. Duchowego ostanienia się
  - a. Wobec diabła, Ef 6:11
  - b. W dniu sądu, Ap 6:17
- 3. Opierania się poprzez wytrwanie
  - a. Metafora wojskowa, Ef 6:14
  - b. Metafora społeczna, Rz 14:4
- 4. Trwania w prawdzie, J 8:44
- 5. Trwania w łasce
  - a. Rz 5:2
  - b. 1 Kor 15:1
  - c. 1 P 5:12
- 6. Trwania w wierze
  - a. Rz 11:20
  - b. 1 Kor 7:37
  - c. 1 Kor 15:1
  - d. 2 Kor 1:24
- 7. Trwania w zrozumiałości, 1 Kor 10:12

Termin ten wyraża zarówno związaną z przymierzem łaskę i miłosierdzie suwerennego Boga, jak i fakt, że wierzący muszą na nią odpowiedzieć i uchwycić się jej za pomocą wiary. I jedno, i drugie jest biblijną prawdą. Należy rozważać je w zestawieniu! Zob. Temat specjalny: Przymierze w 9:4.

▣ „chlubimy się” Ta forma gramatyczna może być odczytywana jako (1) TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens), „chlubimy się”, albo jako (2) TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens), „chlubmy się”. Różni uczeni opowiadają się za jedną lub drugą możliwością. Jeśli uznamy, że „mamy” w w. 1 to TRYB ORZEKAJĄCY, tłumaczenie powinno konsekwentnie zachować go w w. 3.

Rdzeniem słowa „chluba” jest „szczylenie się”. Zobacz Temat specjalny w 2:17. Wierzący nie chlubią się sobą (zob. 3:27), tylko tym, co zrobił dla nich Pan (zob. Jer 9:23-24). Wersety 3 i 11 zawierają ten sam grecki rdzeń.

▣ „nadzieją” Paweł często posługiwał się tym terminem w kilku różnych, lecz pokrewnych znaczeniach. Zobacz komentarz do 4:18. Często dotyczył on spełnienia wiary wierzącego. Może być to wyrażane jako chwała, życie wieczne, ostateczne zbawienie, drugie przyjście itd. Spełnienie to jest pewne, ale umiejscowione w nieznanym punkcie w przyszłości. Często łączone jest z „wiarą” i „miłością” (zob. 1 Kor 13:13; Gal 5:5-6; Ef 4:2-5; 1 Tes 1:3; 5:8). Poniżej znajduje się częściowa lista Pawłowych zastosowań tego słowa:

1. Nadzieja drugiego przyjścia, Gal 5:5; Ef 1:18; Tt 2:13
2. Jezus jest naszą nadzieją, 1 Tm 1:1
3. Nadzieja wierzącego, że stanie przed Bogiem, Kol 1:22-23; 1 Tes 2:19
4. Nadzieja przygotowana w niebie, Kol 1:5
5. Nadzieja na ostateczne zbawienie, 1 Tes 4:13
6. Nadzieja chwały Bożej, Rz 5:2; 2 Kor 3:12; Kol 1:27
7. Nadzieja na zbawienie, 1 Tes 5:8-9
8. Nadzieja życia wiecznego, Tt 1:2; Tt 3:7
9. Nadzieja jako skutek chrześcijańskiej dojrzałości, Rz 5:2-5
10. Nadzieja odkupienia całego stworzenia, Rz 8:20-22
11. Tytuł Boga, Rz 15:13
12. Nadzieja spełnienia usynowienia, Rz 8:23-25
13. Nadzieja ze ST dla nowotestamentowych wierzących, Rz 15:4

TEMAT SPECJALNY: PEWNOŚĆ ZBAWIENIA

- A. Czy chrześcijanie mogą wiedzieć, że są zbawieni (zob. 1 J 5:13)? 1 Jana zawiera trzy próby lub dowody:
1. Doktrynalny (wiara, 1 J 1:1.5.10; 2:18-25; 4:1-6.14-16; 5:11-12)

2. Związany ze stylem życia (posłuszeństwo, 1 J 2:2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
  3. Społeczny (miłość, 1 J 1:2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21)
- B. Pewność zbawienia przerodziła się w kwestię denominacji:
1. Jan Kalwin opierał pewność zbawienia na wybraniu przez Boga. Twierdził, że w tym życiu nigdy nie możemy być pewni.
  2. John Wesley opierał pewność zbawienia na doświadczeniu religijnym. Uważał, że jesteśmy zdolni do życia bez żadnych świadomych grzechów.
  3. Rzymscy katolicy i Kościół Chrystusowy opierają zbawienie na autorytecie Kościoła. Kluczem do pewności zbawienia jest przynależność do grupy.
  4. Większość kościołów ewangelikalnych opiera zbawienie na biblijnych obietnicach związanych z owocem Ducha (zob. Gal 5:22-23) w życiu wierzącego (tj. codziennym podobieństwie do Chrystusa).
- C. Główna pewność zbawienia wierzących związana jest z charakterem Trójjedynego Boga
1. Miłością Boga Ojca
    - a. J 3:16; 10:28-29
    - b. Rz 8:31-39
    - c. Ef 2:5,8-9
    - d. Fil 1:6
    - e. 1 P 1:3-5
    - f. 1 J 4:7-21
  2. Dziejami Boga Syna
    - a. Jego śmiercią za nas
      - 1) Dz 2:23
      - 2) Rz 5:6-11
      - 3) 2 Kor 5:21
      - 4) 1 J 2:2; 4:9-10
    - b. Jego modlitwą arcykapłańską (J 17:12)
    - c. Jego ciągłym wstawianiem się za nami
      - 1) Rz 8:34
      - 2) Heb 7:25
      - 3) 1 J 2:1
  3. Działaniem Boga Ducha
    - a. powoływaniem (J 6:44.65)
    - b. pieczętowaniem
      - 1) 2 Kor 1:22; 5:5
      - 2) Ef 1:13-14; 4:3
    - c. upewnianiem
      - 1) Rz 8:16-17
      - 2) 1 J 5:7-13
- D. Ludzie muszą jednak odpowiedzieć na Bożą ofertę przymierza (zarówno początkowo, jak i w sposób ciągły)
1. wierzący muszą odwracać się od grzechu (skrucha) do Boga przez Jezusa (wiara)
    - a. Mk 1:15
    - b. Dz 3:16.19; 20:21
  2. wierzący muszą przyjąć Bożą ofertę w Chrystusie
    - a. J 1:12; 3:16
    - b. Rz 5:1 (i przez analogię 10:9-13)
    - c. Ef 2:5.8-9
  3. wierzący muszą trwać w wierze (zob. Temat specjalny: Potrzeba wytrwałości w 8:25)
    - a. Mk 13:13
    - b. 1 Kor 15:2
    - c. Gal 6:9
    - d. Heb 3:14
    - e. 2 P 1:10
    - f. Jud 1:20-21

g. Ap 2:2-3.7.10.17.19.25-26; 3:5.10.11.21

- E. Bycie pewnym swojego zbawienia jest czymś trudnym, ponieważ:
1. wierzący często poszukują określonych doświadczeń, które nie zostały obiecane w Biblii
  2. wierzący często nie w pełni rozumieją Ewangelię
  3. wierzący często nadal rozmyślnie grzeszą (zob. 1 Kor 3:10-15; 9:27; 1 Tm 1:19-20; 2 Tm. 4:10; 2 P 1:8-11)
  4. niektóre typy osobowości (tj. perfekcyjniści) nie są w stanie przyjąć Bożej bezwarunkowej miłości i akceptacji
  5. Biblia zawiera przykłady fałszywej wiary (zob. Mt 13:3-23; 7:21-23; Mk 4:14-20; 2 P 2:19-20; 1 J 2:18-19, zob. Temat specjalny: Apostazja w 11:21)

Inne ujęcie tej doktryny zawarte jest w Temacie specjalnym: Pewność zbawienia wierzących w J 6:37.

▣ **„chwaly Bożej”** Fraza ta to starotestamentowy idiom oznaczający Bożą osobistą obecność. Odnosił się do stawania wierzącego przed Bogiem w pochodzącej z wiary sprawiedliwości zapewnionej przez Jezusa w dzień zmartwychwstania (zob. 2 Kor 5:21). Często określane jest to teologicznym pojęciem „otoczenia chwałą” (zob. wersety 9-10; 8:30). Wierzący będą tacy, jak Jezus (zob. 1 J 3:2; 2 P 1:4). Zobacz Temat specjalny: Chwała w 3:23.

5:3

GPNT

„Nie jedynie zaś, ale i”

BP

„Ale nie tylko z tego powodu”

BW

„A nie tylko to”

BWP

„Zresztą nie tylko to”

PL

„Lecz nie tylko tym”

Paweł kilkakrotnie posługuje się tą kombinacją słów (zob. 5:3.11; 8:23; 9:10 oraz 2 Kor 8:19).

▣

GPNT

„chelpimy się w utrapieniach”

BP

„Chlubimy się też pośród udręk”

BW

„chlubimy się też z ucisków”

BWP

„chlubimy się także w uciskach”

PL

„Chlubimy się też uciskami”

Jeśli świat nienawidził Jezusa, będzie także nienawidził Jego naśladowców (zob. Mt 10:22; 24:9; J 15:18-21). Jezus dojrzał – mówiąc po ludzku – przez to, co wycierpiał (zob. Heb 5:8). Cierpienie wywołuje zaufanie i dojrzałość. Podobieństwo do Chrystusa jest Bożym planem dla każdego wierzącego, a cierpienie jest jego częścią (zob. 8:17-19; Dz 14:22; Jk 1:2-4; 1 P 4:12-19).

TEMAT SPECJALNY: DLACZEGO CHRZEŚCIJANIE CIERPIĄ?

1. Z powodu osobistego grzechu (sąd doczesny). Nie oznacza to, że wszystkie problemy lub negatywne okoliczności są skutkiem grzechu (zob. Księga Hioba; Ps 73; Łk 14:1-5; Neh 9; J 9; Dz 5:1-11; 1 Kor 11:29-30; Gal 6:7).
2. W celu wzrastania w podobieństwie do Chrystusa (Heb 5:8). Nawet Jezus, mówiąc po ludzku, musiał dojrzeć – tak samo jest więc z Jego naśladowcami (zob. Rz 5:3-4, 8:28-29; 2 Kor 12:7-10; Fil 3:10; Heb 12:5-12; Jk 1:2-4; 1 P 1:7).
3. W celu składania potężnego, skutecznego świadectwa (zob. Mt 5:10-12; J 15:18-22; 1 P 2:18-21, 3:13-17).
4. Jest to oznaka bólów porodowych Nowej Ery (zob. Mt 24:6; Mk 13:8)

Dwie książki, które pomogły mi poradzić sobie z niesprawiedliwością i złem tego upadłego świata to *The Christian's Secret of a Happy Life* [Sekret szczęśliwego życia chrześcijanina] Hannah Whithall Smith i *The Goodness of God* [Boża dobroć] Johna W. Wenhama.

Wierzący muszą pamiętać, że problemy i cierpienie niekoniecznie są oznaką Bożego gniewu

lub odrzucenia. Złe rzeczy zdarzają się wiernym naśladowcom Chrystusa w tym upadłym świecie (zob. 1 P 4:12-19). Boże obietnice i ofiarna śmierć Chrystusa są oznakami Bożej miłości (zob. Rz 5:8). Pismo musi być nadrzędne nad tymczasowymi okolicznościami!

▣ „wiedząc” Jest to IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO „*oida*”. Forma jest DOKONANA, ale funkcjonuje tutaj jako CZAS TERAŻNIEJSZY. Zrozumienie prawd ewangelii przez wierzących stykających się z cierpieniem umożliwia im życie z radością i pewnością, które są niezależne od okoliczności – nawet wśród prześladowań (zob. Fil 4:4; 1 Tes 5:16-18). Wierzący chlubią się „w” uciskach, a nie „z ich powodu”!

5:3 „ucisk” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: UCISK (*THLIPSIS*)

Należy wprowadzić teologiczne rozróżnienie pomiędzy tym, jak stosował ten termin (*thlipsis*) Paweł, a znaczeniem, w jakim rozumiał go Jan.

- A. Stosowanie przez Pawła (odzwierciedlające stosowanie tego słowa przez Jezusa)
1. problemy, cierpienia, zło związane z upadłym światem
    - a. Mt 13:21
    - b. Rz 5:3
    - c. 1 Kor 7:28
    - d. 2 Kor 7:4
    - e. Ef 3:13
  2. problemy, cierpienia, zło powodowane przez niewierzących
    - a. Rz 5:3; 8:35; 12:12
    - b. 2 Kor 1:4.8; 6:4; 7:4; 8:2.13
    - c. Ef 3:13
    - d. Fil 4:14
    - e. 1 Tes 1:6
    - f. 2 Tes 1:4
  3. problemy, cierpienia i zło czasów ostatecznych
    - a. Mt 24:21.29
    - b. Mk 13:19.24
    - c. 2 Tes 1:6-9
- B. Stosowanie przez Jana
1. W Apokalipsie Jan wprowadza jasną różnicę pomiędzy *thlipsis* a *orgē* lub *thumos* (gniewem). *Thlipsis* to u niego to, co niewierzący robią wierzącym, a *orgē* i *thumos* to to, co Bóg robi niewierzącym.
    - a. *thlipsis* – Ap 1:9; 2:9-10.22; 7:14
    - b. *orgē* – Ap 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
    - c. *thumos* – Ap 12:12; 14:8.10.19; 15:2.7; 16:1; 18:3
  2. Jan posługuje się tym pojęciem także w swojej Ewangelii w znaczeniu problemów, które napotykają wierzący w każdej erze – J 16:33.

5:3.4 „wytrwałość” Znaczenia tego terminu to „dobrowolny”, „czynny”, „nieugięty”, „wytrzymałość”. Pojęcie to odnosiło się zarówno do cierpliwości wobec ludzi, jak i okoliczności. Zobacz Temat specjalny w 8:25.

5:4

GPNT

„wypróbowanie”

BP

„wytrwałość”

BW

„doświadczenie”

BWP

„wypróbowana cnota”

PL

„siła charakteru”

W LXX we fragmentach Rdz 23:16; 1 Krl 10:18 i 1 Krn 28:18 termin ten zastosowany został na określenie wypróbowywania metali w celu ich oczyszczenia i stwierdzenia ich prawdziwości (zob. 2 Kor 2:9; 8:2; 9:13;

13:3; Fil 2:22; 2 Tm 2:15; Jk 1:12). Boże próby zawsze służą wzmocnieniu (zob. Heb 12:10-11)! Zobacz Temat specjalny: Wypróbowywanie w 2:18.

TEMAT SPECJALNY: CHRZEŚCIJAŃSKI WZROST

Rzymian 5:3-4

Ucisk powoduje
* wytrwałość
* wypróbowaną cnotę
* nadzieję (zob. w. 2)

Galacjan 5:22-23

Owoc Ducha
* miłość
* radość
* pokój
* cierpliwość
* uprzejmość
* dobroć
* wierność
* łagodność
* opanowanie

Jakuba 1:3-4

Próby sprawiają
* wytrwałość
* dojrzałość
1. niezawodność
2. pełnia

2 Piotra 1:5-7

Wkładanie gorliwości w
* cnotę
* poznanie
* powściągliwość
* cierpliwość
* pobożność
* przyjaźń braterską
(*filadelfia*)
* miłość (*agapē*)

5:5 „nadzieja zawieść nie może” Może to być nawiązanie do hebrajskiego idiomu (tj. „doznać wstydu”, zob. Ps 25:3.20; 31:2.18; 119:116; Iz 28:16 [cytowany w Rz 9:33]; Fil 1:20).

▣ **„ponieważ miłość Boża rozlana jest w sercach naszych”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ; dosłownie: „Miłość Boża została i nadal jest rozlewana”. CZASOWNIK ten często stosowany jest do Ducha Świętego (zob. Dz 2:17.18.33; 10:45 i Tt 3:6), co może być odzwierciedleniem Jl 3:1-2 (Iz 32:15).

Fraza „miłość Boża” w GENETIVIE gramatycznie może odnosić się do (1) naszej miłości do Boga lub (2) Bożej miłości do nas (zob. J 3:16; 2 Kor 5:14). W świetle kontekstu uzasadniona jest wyłącznie druga możliwość.

▣ **„Ducha Świętego, który został nam dany”** Jest to AORYST STRONY BIERNEJ CZASU DOKONANEGO. STRONA BIERNA często stosowana jest dla wyrażenia Bożego sprawstwa. Oznacza to, że wierzący nie potrzebują więcej Ducha. Albo Go mają, albo nie są chrześcijanami (zob. 8:9). Wylanie Ducha było oznaką Nowej Ery (zob. Jl 3:1-2), Nowego Przymierza (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-32).

▣ Zauważmy, że w tym akapicie występują wszystkie trzy boskie Osoby Trójcy:

1. Bóg, wersety 1, 2, 5, 8, 10
2. Jezus, wersety 1, 6, 8, 9, 10
3. Duch, w. 5

Zobacz Temat specjalny: Trójca w 8:11.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 5:6-11

⁶Chrystus bowiem umarł za nas, jako za grzeszników, w oznaczonym czasie, gdyśmy [jeszcze] byli bezsilni. ⁷A [nawet] za człowieka sprawiedliwego podejmuje się ktoś umrzeć tylko z największą trudnością. Chociaż może jeszcze za człowieka życzliwego odważyłby się ktoś ponieść śmierć. ⁸Bóg zaś okazuje nam swoją miłość [właśnie] przez to, że Chrystus umarł za nas, gdyśmy byli jeszcze grzesznikami. ⁹Tym bardziej więc będziemy przez Niego zachowani od karzącego gniewu, gdy teraz przez krew Jego zostaliśmy usprawiedliwieni. ¹⁰Jeżeli bowiem, będąc nieprzyjaciółmi, zostaliśmy pojednani z Bogiem przez śmierć Jego Syna, to tym bardziej, będąc już pojednani, dostąpimy zbawienia przez Jego życie. ¹¹I nie tylko to - ale i chlubić się możemy w Bogu przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, przez którego teraz uzyskaliśmy pojednanie.

5:6

GPNT

„(kiedy) byliśmy my nie_mającymi_sily”

BP

„Gdy jeszcze bowiem byliśmy słabi”

BW

„gdy jeszcze byliśmy słabi”

BWP

„gdyśmy [jeszcze] byli zupełnie słabi”

PL „gdy jeszcze byliśmy upadli”

CZASOWNIK występuje tu w formie IMIESŁOWU CZASU TERAŻNIEJSZEGO. Odnosi się to do odziedziczonej po Adamie upadłej natury rodzaju ludzkiego. Ludzie są bezsilni wobec grzechu. ZAIMEK „my” wyjaśnia i odpowiada opisowemu RZECZOWNIKOWI w w. 6a, „grzeszników”, w. 8 „grzesznikami”, w. 10 „nieprzyjaciółmi”. Wersety 6 i 8 są teologicznie i strukturalnie paralelne.

Przyjrzyjmy się temu paralelizmowi:

	①	②	③
w. 6	byliśmy bezsilni	Chrystus umarł za grzeszników	---
w. 8	byliśmy grzesznikami	Chrystus umarł za nas	---
w. 9	---	przez Jego krew	zostaliśmy usprawiedliwieni
w. 10	byliśmy nieprzyjaciółmi	śmierć Jego Syna	zostaliśmy pojednani

Główne prawdy zostały tu powtórzone dla ich podkreślenia:

1. Nasza potrzeba
2. Jej zaspokojenie przez Chrystusa
3. Nasza nowa pozycja

GPNT „już w stosownej porze”
BP „– w ściśle wyznaczonym czasie –”
BW, PL „we właściwym czasie”
BWP „swojego czasu”

Może to być historyczne odniesienie do:

1. *Pax Romana* – rzymskiego pokoju (i dróg) pozwalającego na swobodne podróżowanie
2. Języka greckiego umożliwiającego komunikację międzykulturową
3. Zmierzchu greckich i rzymskich bogów, co uczyniło ludzi duchowo głodnymi i sprawiło, że czegoś wyczekiwali (zob. Mk 1:15; Gal 4:4; Ef 1:10; Tt 1:3)

Teologicznie wcielenie było zaplanowanym przez Boga wydarzeniem (zob. Łk 22:22; Dz 2:23; 3:18; 4:28; Ef 1:11).

5:6.8.10 „umarł za ... grzeszników” Jest to AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO, ujmujący życie i śmierć Jezusa jako jednolite wydarzenie. „Jezus spłacił dług, którego nie miał, a my mieliśmy dług, którego nie byliśmy w stanie spłacić” (zob. Gal 3:13; 1 J 4:10).

Śmierć Chrystusa jest często powracającym tematem w pismach Pawła. Opisuje on Jego zastępczą śmierć przy pomocy kilku różnych pojęć i fraz:

1. „krew” (zob. 3:25; 5:9; 1 Kor 11:25.27; Ef 1:7; 2:13; Kol 1:20)
2. „wydał samego siebie” (zob. Ef 5:2.25)
3. „został wydany” (zob. Rz 4:25; 8:32)
4. „został złożony w ofierze” (zob. 1 Kor 5:7)
5. „umarł” (zob. Rz 5:6; 8:34; 14:9,15; 1 Kor 8:11; 15:3; 2 Kor 5:15; Gal 5:21; 1 Tes 4:14; 5:10)
6. „krzyż” (zob. 1 Kor 1:17-18; Gal 5:11; 6:12-14; Ef 2:16; Fil 2:8; Kol 1:20; 2:14)
7. „ukrzyżowanie” (zob. 1 Kor 1:23; 2:2; 2 Kor 13:4; Gal 3:1)

Czy PRZYIMEK *huper* oznacza w tym kontekście

1. przedstawicielstwo, „w naszym imieniu”
2. zastępstwo, „w nasze miejsce”

Zazwyczaj podstawowym znaczeniem *huper* z GENETIVEM jest „w imieniu” (Louw i Nida). Wyraża pewną korzyść uzyskiwaną przez osoby (*The New International Dictionary of New Testament Theology* [Nowy Międzynarodowy Słownik Teologii Nowego Testamentu], tom 3, s. 1196). Jednak *huper* ma także znaczenie *anti*, oznaczające „w miejsce”, przez co teologicznie odnosi się do zastępczego odkupienia (zob. Mk 10:45; J 11:50; 18:14; 2 Kor 5:14; 1 Tm 2:6). M. J. Harris (NIDNTT, tom 3, s. 1197) pisze: „ale dlaczego Paweł nigdy nie stwierdza, że Chrystus umarł *anti hēmōn* (najbliżej jest w 1 Tm 2:6 – *antilutron huper pantōn*)?”

Prawdopodobnie dlatego, że przyimek *huper*, w przeciwieństwie do *anti*, mógł równocześnie wyrażać przedstawicielstwo i zastępstwo”.

W tomie 2 książki *Word Studies [Studia nad słowami]* M. R. Vincent pisze:

„Często kwestionuje się to, czy *huper*, w imieniu, kiedykolwiek jest równoznaczne z *anti*, zamiast. Klasyczni pisarze dostarczają przykładów, w których znaczenia te wydają się być zamienne... Znaczenie tego fragmentu jest jednak tak niepewne, że nie można z czystym sumieniem cytować go jako dowodu. Przyimek ten może mieć lokalne znaczenie – *nad* umarłymi. Żaden z tych fragmentów nie może być traktowany jako decydujący. Co najwyżej można powiedzieć, że *huper* czasami graniczy ze znaczeniem *anti*. Zamiast używa się głównie z powodów dogmatycznych. W zdecydowanej większości fragmentów znaczeniem w jasny sposób jest *na rzecz*, w imieniu. Rzeczywistym wyjaśnieniem wydaje się to, że w głównych omawianych fragmentach, czyli tych odnoszących się do śmierci Chrystusa, jak tutaj: Gal 3:13; Rz 14:15; I Pet. 3:18, *huper* charakteryzuje bardziej nieokreślony i ogólny przyimek – Chrystus umarł na rzecz – pozostawiając szczególne znaczenie *na rzecz* nierozstrzygnięte – do określenia przez inne fragmenty. Znaczenie *zamiast* może być w nim zawarte, ale tylko w domyśle” (s. 692).

5:7 Werset ten ukazuje miłość ludzką, podczas gdy werset 8 mówi o Bożej miłości.

**GPNT , BP, BW, PL „za sprawiedliwego”
BWP „Za prawego”**

Terminu tego użyto tu w tym samym znaczeniu, co w odniesieniu do sprawiedliwości lub nienaganności Noego i Hioba. Spełniali oni religijne wymagania swoich czasów. Nie sugeruje to bezgrzeszności. Zobacz Temat specjalny w 1:17.

5:8 „Bóg zaś okazuje nam swoją miłość” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO (zob. 3:5). Ojciec posłał Syna (zob. 8:3.32; 2 Kor 5:19). Boża miłość nie jest sentymentalna, tylko nastawiona na działanie (zob. J 3:16; 1 J 4:10) i niezmienna.

▣ **„przez to, że ... gdyśmy byli jeszcze grzesznikami”** Uświadomienie sobie, że Boża miłość objawiona została „grzesznikom”, buntownikom, a nie ludziom pobożnym ani osobom pochodzącym z określonego narodu, jest dla nas szokujące. To łaska, a nie zasługi, jest fundamentalną prawdą. Bóg nadal pragnie wspólnoty z ludźmi. To Jego niezmienny charakter daje nam pokój i nadzieję (zob. Wj 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8; Ps 145:8).

5:9 „Tym bardziej” Jest to jedno z ulubionych wyrażenń Pawła (zob. wersety 10, 15, 17). Jeśli Bóg tak bardzo kochał wierzących kiedy ci byli jeszcze grzesznikami, o ile bardziej kocha ich teraz, kiedy są Jego dziećmi (zob. 5:10; 8:22).

▣ **„gdy teraz ... zostaliśmy usprawiedliwieni”** Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ, podkreślający usprawiedliwienie jako spełnioną czynność dokonaną przez Boga. Paweł powtarza tu prawdę zawartą w w. 1. Zauważmy także paralelizm pomiędzy terminami „usprawiedliwieni” (w. 9) i „pojednani” (wersety 10-11).

▣ **„przez krew Jego”** Jest to odniesienie do ofiarniczej śmierci Chrystusa (zob. 3:5; 4:25; Mk 10:45; 2 Kor 5:21). Ta koncepcja ofiary – niewinnego życia oddanego zamiast życia obarczonego winą, sięga wstecz do Kpł 1-7 i być może do Wj 12 (baranek paschalny) i została teologicznie zastosowana do Jezusa w Iz 53:4-6. Rozwinięta jest w sensie chrystologicznym w Liście do Hebrajczyków (zob. rozdziały 9-10). List ten porównuje wiele aspektów Starego i Nowego Testamentu.

▣ **„dostąpimy zbawienia”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY BIERNEJ CZASU PRZYSZŁEGO (zob. w. 10), odnoszący się do naszego ostatecznego zbawienia, zwanego „obdarzeniem chwałą” (zob. v. 2; 8:30, I John 3:2).

NT opisuje zbawienie we wszystkich CZASACH GRAMATYCZNYCH:

1. Jako spełnioną czynność (AORYST), Dz 15:11; Rz 8:24; 2 Tm 1:9; Tt 3:5
2. Jako przeszłą czynność skutkującą terażniejszym stanem (CZAS DOKONANY), Ef 2:5.8
3. Jako postępujący proces (CZAS TERAŹNIEJSZY), 1 Kor 1:18; 15:2; 2 Kor 2:15; 1 Tes 4:14; 1 P 3:21

4. Jako przyszłe spełnienie (CZAS PRZYSZŁY), Rz 5:9.10; 10:9.

Zobacz Temat specjalny w 10:4. Zbawienie zaczyna się z początkową decyzją (zob. 10:9-13; J 1:12; 3:16), ale później rozwija się w trwałą więź, która pewnego dnia zostanie wypełniona. Koncepcję tę często wyrażają poniższe trzy pojęcia teologiczne:

1. usprawiedliwienie, oznaczające „bycie uratowanym od kary za grzech”
2. uświęcenie, oznaczające „bycie uratowanym od mocy grzechu”
3. obdarzenie chwałą, oznaczające „bycie uratowanym od obecności grzechu”

Warto zauważyć, że zarówno usprawiedliwienie, jak i uświęcenie jest łaskawym Bożym działaniem na rzecz wierzącego przez wiarę w Chrystusa. NT mówi jednak także o uświęceniu jako ciągłym procesie upodabniania się do Chrystusa. Dlatego też teolodzy odróżniają „uświęcenie pozycjonalne” oraz „uświęcenie progresywne”. Jest to tajemnica darmowego zbawienia połączonego z pobożnym życiem! Zobacz Temat specjalny w 6:4.

▣ „**od karzącego gniewu**” Jest to kontekst eschatologiczny. Biblia opowiada o wielkiej, niezasłużonej Bożej miłości, jasno jednak informuje także o Jego trwałym sprzeciwie wobec grzechu i buntu. Bóg zapewnił drogę zbawienia i przebaczenia przez Chrystusa, ale na tych, którzy Go odrzucają, ciąży gniew (zob. 1:18-3:20). Jest to antropomorficzna fraza (zob. Temat specjalny w 1:18), wyraża jednak pewną rzeczywistość. Straszną rzeczą jest wpaść w ręce Boga żyjącego (Heb 10:31).

5:10 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Ludzkość, uwieńczenie Bożego stworzenia (zob. Rdz 1:26-27), stała się Jego nieprzyjacielem! Człowiek (zob. Rdz 3:5) zapragnął władzy, zapragnął być bogiem.

▣ „**zostaliśmy pojednani z Bogiem ... będąc już pojednani**” Słowo to występuje tu zarówno jako AORYST TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY BIERNEJ, jak i AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ. CZASOWNIK „pojednani” (zob. 1 Kor 7:11; 2 Kor 5:18,19,20; patrz też Kol 1:20) pierwotnie oznaczał „zamieniać”. Bóg zamienił nasz grzech na sprawiedliwość Jezusa (zob. Iz 53:4-6). Pokój został przywrócony (zob. w. 1)!

▣ „**przez śmierć Jego Syna**” Ewangelia przebaczenia zasadza się na:

1. Bożej miłości (zob. J 3:16)
2. dziele Chrystusa (8:32; Gal 1:4; 2:20)
3. pociąganiu przez Ducha (J 6:44.65)
4. wierze/cechującej się nawróceniem reakcji jednostki (Mk 1:15; J 1:12; Dz 20:21)

Nie ma innego sposobu uzyskania pokoju z Bogiem (zob. 10:1-2,7-8; J 14:6; Dz 4:12; 1 Tm 2:5). Pewność zbawienia opiera się na charakterze Trójjedynego Boga (zob. Wj 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8; 145:8), a nie na ludzkich dokonaniach. Paradoks polega na tym, że wysiłki człowieka podejmowane po tym, jak zostaje on zbawiony, są dowodem darmowego zbawienia (zob. List Jakuba i 1 Jana).

▣ „**dostąpimy zbawienia**” NT mówi o zbawieniu jako o czymś przeszłym, teraźniejszym i przyszłym. Tutaj czas przyszły odnosi się do naszego ostatecznego, zupełnego zbawienia przy Drugim Przyjściu Jezusa (zob. 1 J 3:2). Zob. komentarz do w. 9 oraz Temat specjalny w 10:13.

▣ „**przez Jego życie**” Grecki termin oznaczający życie to *zoa*. W Pismach Jana zawsze odnosił się on do życia zmartwychwstałego, życia wiecznego lub życia w Królestwie. Paweł także stosował to słowo w tym znaczeniu teologicznym. Kontekst ten wskazuje na to, że ponieważ Bóg zapłacił tak wysoką cenę za przebaczenie wierzącym, będzie nadal utrzymywał je w mocy.

„Życie” może tu oznaczać:

1. Zmartwychwstanie Jezusa (zob. 8:34; 1 Kor 15)
2. Wstawiennicze dzieło Jezusa (zob. 8:34; Heb 7:25; 1 J 2:1)
3. Ducha kształtującego w nas Chrystusa (zob. Rz 8:29; Gal 4:19)

Paweł stwierdza tu, że ziemskie życie Jezusa oraz Jego śmierć i wywyższone życie (wniebowstąpienie, Dz 1) są podstawą naszego pogodzenia z Bogiem.

5:11 „I nie tylko to” Zobacz komentarz do wersetu 3.

▣ „**ale i chlubić się możemy**” Zobacz komentarz do 5:2. Jest to trzecie zastosowanie słowa „chlubić się” (szczyścić się) w tym kontekście.

1. chlubienie się nadzieją chwały, w. 2
2. chlubienie się w uciskach, w. 3
3. chlubienie się pojednaniem z Bogiem, w. 11

Negatywne przykłady chlubienia się zawarte są w 2:17 i 23.

▣ „**teraz uzyskaliśmy pojednanie**” Jest to AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO – dokonana czynność. Pojednanie („zamiana”) wierzących z Bogiem jest także omówione w w. 10 oraz 2 Kor 5:18-21; Ef 2:16-22; Kol 1:19-23. W tym kontekście „pojednanie” jest teologicznie równoznaczne z „usprawiedliwieniem”.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 5:12-14

¹²Dlatego też jak przez jednego człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć, i w ten sposób śmierć przeszła na wszystkich ludzi, ponieważ wszyscy zgrzeszyli... ¹³Bo i przed Prawem grzech był na świecie, grzechu się jednak nie poczytuje, gdy nie ma Prawa. ¹⁴A przecież śmierć rozpanoszyła się od Adama do Mojżesza nawet nad tymi, którzy nie zgrzeszyli przestępstwem na wzór Adama. On to jest typem Tego, który miał przyjść.

5:12 „Dlatego też” List do Rzymian zawiera kilka strategicznie umieszczonych SPÓJNIKÓW „dlatego”, „więc” „jednak” i „zatem” (zob. 5:1; 8:1; 12:1). To, czego one dotyczą, jest kwestią interpretacji. Mogły odnosić się do całego wywodu Pawła. Z pewnością ten dotyczy Księgi Rodzaju i stąd prawdopodobnie odwołuje się także do Rz 1:18-32.

▣ „**jak przez jednego człowieka grzech wszedł na świat**” Wszystkie trzy CZASOWNIKI w w. 12 występują w AORYŚCIE. Upadek Adama spowodził śmierć (zob. 1 Kor 15:22). Biblia nie rozwodzi się nad pochodzeniem grzechu. Pojawił on się także w królestwie anielskim (zob. Rdz 3 i Ap 12:7-9). Nie ma jednak pewności co do tego, jak i gdzie się to wydarzyło (zob. Iz 14:12-27; Ez 28:12-19; Hi 4:18; Mt 25:41; Łk 10:18; J 12:31; Ap 12:7-9).

Grzech Adama obejmował dwa aspekty: (1) nieposłuszeństwo konkretnemu przykazaniu (zob. Rdz 2:16-17) i (2) skoncentrowaną na sobie pychę (zob. Rdz 3:5-6). Kontynuowane jest tu nawiązanie do Rdz 3 rozpoczęte w Rz 1:18-32.

To właśnie teologia grzechu jasno oddziela Pawła od myśli rabinicznej. Rabini nie skupiali się na Rdz 3; twierdzili natomiast, że w każdej osobie tkwią dwie skłonności (*jecery*). Ich słynne rabinistyczne powiedzenie to: „W sercu każdego człowieka jest czarny i biały pies. Większy będzie ten, którego będziesz więcej karmić”. Paweł postrzegał grzech jako główną przeszkodę pomiędzy świętym Bogiem a Jego stworzeniem. Paweł nie był teologiem systematycznym (zob. James Steward, *A Man in Christ [Człowiek w Chrystusie]*). Podawał kilka źródeł pochodzenia grzechu: (1) upadek Adama, (2) diabelską pokusę i (3) ustawiczny ludzki bunt (tj. Ef 2:2-3).

Z teologicznych zestawień przeciwstawiających sobie i porównujących ze sobą Adama i Jezusa wyciągnąć można dwa wnioski:

1. Adam był prawdziwą, historyczną postacią.
2. Jezus był prawdziwą istotą ludzką.

Obie te prawdy popierają Biblię wobec fałszywego nauczania. Zauważmy powtarzającą się frazę „jeden człowiek” lub „jeden”. Te dwa sposoby mówienia o Adamie i Jezusie są w tym kontekście zastosowane jedenaste razy.

▣ „**jednego człowieka**” Tę ogólną frazę (dosł. *henos anthrōpou*) zastosowano na określenie Adama (wersety 1 2, 16, 17, 18, 19) oraz Jezusa (wersety 15 [dwukrotnie], 17 [dwukrotnie], 18, 19). Każdy z nich reprezentuje grupę lub społeczność (tj. „wszyscy” w wersetach 12 [dwukrotnie], 15 [dwukrotnie], 18 [dwukrotnie] i 19 [dwukrotnie]).

▣ „**przez grzech śmierć**” Augustyn ukuł pojęcie „grzechu pierworodnego”, opisujące konsekwencje wyborów Adama/Ewy w Rdz 3. Ich bunt wpłynął na całe stworzenie. Na ludzi oddziałuje:

1. Upadły system światowy

2. Osobowy kusiciel
3. Upadła natura

Grzech pierworodny (wersety 12-14; 16a, 17) sprzymierza się z osobistym grzechem (wersety 12d, 16b), aby uczynić wszystkich ludzi grzesznymi! Grzech skutkuje „śmiercią” (zob. 1:32; 6:13.16.21.23; 7:5.9.10.11.13.24; 8:13). *The Jerome Bible Commentary* [Komentarz biblijny Hieronima] wspomina o rabinistycznej tradycji dotyczącej trzech okresów historii (s. 308):

1. Adam – Mojżesz
2. Mojżesz – Mesjasz
3. Mesjasz – eschaton

Jeśli Paweł myślał w kategoriach tego podziału, to u niego wyglądałby on następująco:

1. Adam – Mojżesz (grzech pierworodny, brak prawa, śmierć)
2. Mojżesz – Mesjasz (osobisty grzech, naruszanie prawa)
3. Mesjasz – (wolność od Prawa/prawa dzięki łasce)

▣ **„śmierć przeszła na wszystkich ludzi”** Główną myślą tego akapitu jest powszechność konsekwencji grzechu (zob. wersety 16-19; 1 Kor 15:22; Gal 1:10), którą jest śmierć:

1. śmierć duchowa – Rdz 2:17; 3:1-24; Iz 59:2; Rz 7:10-11; Ef 2:1; Kol 2:13; Jk 1:15
2. śmierć fizyczna – Rdz 3:4-5; 5:1-32
3. śmierć wieczna – Ap 2:11; 20:6,14; 21:8

▣ **„ponieważ wszyscy zgrzeszyli”** Cała ludzkość zgrzeszyła w Adamie (tj. odziedziczyła grzeszny stan i skłonność do grzechu). Z tego powodu każda osoba indywidualnie i wielokrotnie postanawia grzeszyć. Biblia jasno stwierdza, że wszyscy ludzie są grzesznikami – zarówno zbiorowo, jak i indywidualnie (zob. 1 Krl 8:46; 2 Krn 6:36; Ps 14:2-3; 130:3; 143:2; Prz 20:9; Koh 7:20; Iz 9:17; 53:6; Rz 3:9-18,23; 5:18; 11:32; Gal 3:22; 1 J 1:8-10).

Należy jednak także stwierdzić, że ten konkretny kontekst (zob. wersety 15-19) kładzie nacisk na to, że jeden czyn spowodował śmierć (Adam) i jeden czyn przynosi życie (Jezus). Bóg jednak tak ułożył Swoje relacje z ludzkością, że ludzka wola jest istotnym aspektem „zgubienia” i „usprawiedliwienia”. Ludzka wola ma wpływ na nasze przeznaczenie w przyszłości! Ludzie albo ciągle wybierają grzech, albo wybierają Chrystusa. Nie mogą oni zmienić treści tego wyboru, ale za pomocą woli wskazują, do którego należą.

Tłumaczenie „ponieważ” jest powszechne, ale toczą się dyskusje co do znaczenia tego słowa. Paweł posłużył się terminem *ef'hō* w 2 Kor 5:4; Fil 3:12 i 4:10 w znaczeniu „ponieważ”/„dlatego”. Oznacza to, że każdy poszczególny człowiek decyduje się na osobiste uczestnictwo w grzechu i buncie przeciwko Bogu. Niektórzy czynią to odrzucając objawienie szczególne, wszyscy jednak – odrzucając objawienie w przyrodzie (zob. 1:18-3:20).

5:13-14 Tę samą prawdę przekazuje Rz 3:20; 4:15 i Dz 17:30. Bóg jest sprawiedliwy. Ludzie są odpowiedzialni jedynie za to, co jest dla nich dostępne. Fragment ten mówi wyłącznie o objawieniu szczególnym (ST, Jezus, NT), a nie objawieniu w przyrodzie (Ps. 19:2-7; Rz 1:18-23; 2:11-16).

5:14

GPNT „zaczęła królować śmierć”

BP, BW, BWP „śmierć panowała”

PL „Śmierć jednak panowała”

Śmierć panowała jako król (zob. wersety 17 i 21). To uosobienie śmierci i grzechu jako tyranów rozciągnięte jest na cały rozdział 5 i 6. Powszechne doświadczenie śmierci potwierdza powszechność grzechu ludzkości. W wersetach 17 i 21 uosobiona jest łaska. Łaska króluje! Ludzie mają wybór (dwie drogi ze ST, tj. śmierć lub życie, zob. Pwt 11:26; 30:1.19) – życie albo śmierć. Kto panuje w twoim życiu?

▣ **„nawet nad tymi, którzy nie zgrzeszyli przestępstwem na wzór Adama”** Adam przestąpił ogłoszone przez Boga przykazanie (tj. Rdz 2:15-17). Nawet Ewa nie zgrzeszyła w ten sam sposób. Usłyszała o drzewie od Adama, a nie bezpośrednio od Boga. Od Adama do Mojżesza ludzie znajdowali się pod wpływem buntu Adama! Nie przekroczyli oni konkretnego przykazania od Boga, ale fragment 1:18-32, z pewnością będący częścią tego teologicznego kontekstu, wyraża prawdę, że postępowali sprzecznie ze światłem, które mieli dzięki stworzeniu,

i przez to są odpowiedzialni przed Bogiem za bunt/grzech. Grzeszna skłonność Adama rozprzestrzeniła się na wszystkie jego dzieci.

▣

GPNT „który jest figurą mającego _nastąpić”
BP „zapowiedź Tego, który miał przyjść”
BW „będący obrazem tego, który miał przyjść”
BWP „który był figurą Mającego nadejść w przyszłości”
PL „będący odpowiednikiem Tego, którego przyjście miało dopiero nastąpić”

W bardzo konkretny sposób wyrażona jest tu typologia Adam-Chrystus (zob. 1 Kor 15:21-22,45-49; Fil 2:6-8). Oba widziani są jako pierwsi w serii, jako zapoczątkowujący rasę (zob. 1 Kor 15:45-49). Adam jest jedyną osobą ze ST konkretnie nazwaną „typem” przez NT (jeśli chodzi o „Izrael”, zob. 1 Kor 10:6). Zobacz temat specjalny: Forma (*typos*) w 6:17.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 5:15-17

¹⁵Ale nie tak samo ma się rzecz z przestępstwem jak z darem łaski. Jeżeli bowiem przestępstwo jednego sprowadziło na wszystkich śmierć, to o ileż obficie spłynęła na nich wszystkich łaska i dar Boży, łaskawie udzielony przez jednego Człowieka, Jezusa Chrystusa. ¹⁶I nie tak samo ma się rzecz z tym darem jak i ze [skutkiem grzechu, spowodowanym przez] jednego grzeszącego. Gdy bowiem jeden tylko grzech przynosi wyrok potępiający, to łaska przynosi usprawiedliwienie ze wszystkich grzechów. ¹⁷Jeżeli bowiem przez przestępstwo jednego śmierć zakrólowała z powodu jego jednego, o ileż bardziej ci, którzy otrzymują obfitość łaski i daru sprawiedliwości, królować będą w życiu z powodu Jednego - Jezusa Chrystusa.

5:15-19 Jest to przedłużony wywód zawierający paralelne frazy. Niektóre tłumaczenia biblijne wprowadzają podział akapitu na wersecie 18, inne jednak (w tym UBS⁴) traktują ten fragment jako jedną całość. Pamiętajmy, że kluczem do interpretacji zamysłu pierwotnego autora jest jedna główna prawda na akapit.

Zauważmy paralelizm terminu „wielu” w wersetach 15 i 19 (BW) z „wszystkimi” w wersetach 12 i 18. Podobnie jest także z Iz 53:11-12 i 53:6. Nie należy wprowadzać teologicznych podziałów (wybrani i niewybrani Kalwina) w oparciu o te pojęcia!

5:15 „darem łaski” W tym kontekście zastosowane zostały dwa różne greckie słowa oznaczające „dar”: *charisma*, wersety 15 i 16 (6:23) oraz *dorea/dorama*, wersety 15, 16, 17 (zob. komentarz do 3:24) – są one jednak równoznaczne. Na tym polega prawdziwa Dobra Nowina o zbawieniu. Jest ono darem łaski od Boga przez Jezusa Chrystusa (zob. 3:24; 6:23; Ef 2:8,9) dla wszystkich, którzy wierzą w Chrystusa.

▣ **„Jeżeli”** Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Grzech Adama sprowadził śmierć na wszystkich ludzi. Jest to powtórzone w w. 17.

▣ **„obficie”** Zobacz Temat specjalny w 15:13.

5:16 „wyrok potępiający ... usprawiedliwienie” Oba te terminy wywodzą się ze słownictwa prawniczego (sądowiczego). ST często przedstawiał przesłanie proroka jako scenę sądową. Paweł także posługuje się tą formą (zob. Rz 8:1.31-34).

5:17 „Jeżeli” Jest to kolejne ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Przestępstwo Adama pociągnęło za sobą śmierć wszystkich ludzi.

▣ **„o ileż bardziej ci, którzy otrzymują”** Wersety 18-19 nie są teologicznie zrównoważone. Nie można wyciągać tej frazy z kontekstu Rzymian 1-8 i dowodzić za jej pomocą uniwersalizmu (poglądu, że ostatecznie wszyscy będą zbawieni). Ludzie muszą przyjąć (w.17b) Bożą ofertę w Chrystusie. Zbawienie jest dostępne dla wszystkich, ale należy je indywidualnie przyjąć (zob. J 1:12; 3:16; Rz 10:9-13).

Wskutek jednego aktu buntu Adama zbuntowała się cała ludzkość. Ten jeden grzeszny czyn urasta do ogromnych rozmiarów! Jednak w Chrystusie jedna sprawiedliwa ofiara rozciągnięta jest na grzechy wielu osób,

jak również na zbiorową skłonność do grzechu. Paweł podkreśla tu wyższość czynu Chrystusa (zob. wersety 9, 10, 15, 17). Łaska obfituje!

5:17.18 „daru sprawiedliwości, królować będą w życiu ... usprawiedliwienie dające życie” Jezus jest Bożym darem i odpowiedzią na wszystkie duchowe potrzeby upadłej ludzkości (zob. 1 Kor 1:30). Te paralelne frazy oznaczać mogą, że:

1. Grzeszna ludzkość otrzymuje pojednanie z Bogiem dzięki dokonanemu dziełu Chrystusa, skutkującemu „pobożnym życiem”
2. Fraza ta jest równoznaczna z „życiem wiecznym”

Kontekst wskazuje na pierwszą możliwość. Zob. też analizę słowa sprawiedliwość w Temacie specjalnym w 1:17. CZASOWNIK „królować”/„panować” pojawia się w tym kontekście kilka razy:

1. „śmierć rozpanoszyła się od Adama do Mojżesza”, w. 14 (AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO)
2. „śmierć zakrólowała z powodu jego jednego”, w. 17 (AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO)
3. „o ileż bardziej ci, którzy otrzymują obfitość łaski i daru sprawiedliwości, królować będą w życiu”, w. 17 (CZAS PRZYSZŁY STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO)
4. „grzech zaznaczył swoje królowanie śmiercią”, w. 21 (AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO)
5. „łaska przejawiała swe królowanie”, w. 21 (AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU ŁĄCZĄCEGO)
6. „Niechże więc grzech nie króluje”, 6:12 (CZAS TERAŹNIEJSZY STRONY CZYNNEJ TRYBU ROZKAZUJĄCEGO)

Pawłowa personifikacja grzechu i śmierci zestawiona z darem łaski to mocny sposób wyrażenia tej prawdy teologicznej!

TEMAT SPECJALNY: KRÓLOWANIE W KRÓLESTWIE BOŻYM

Koncepcja królowania z Chrystusem jest częścią większej kategorii teologicznej zwanej „Królestwem Bożym”, stanowiącej przeniesienie koncepcji Boga jako prawdziwego króla Izraela ze ST (zob. 1 Sam 8:7). Symbolicznie władał On (1 Sam 8:7; 10:17-19) poprzez potomka z pokolenia Judy (zob. Rdz 49:10) i rodu Jessego (zob. 2 Sam 7).

Jezus jest obiecanym wypełnieniem starotestamentowego proroctwa dotyczącego Mesjasza. Zapoczątkował On Królestwo Boże wraz ze Swym wcieleniem w Betlejem. Królestwo Boże było centralną osią nauczania Jezusa. W pełni przyszło ono w Nim (zob. Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Łk 10:9,11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Królestwo Boże jest jednak także przyszłe (eschatologiczne); teraźniejsze, ale nie wypełnione (zob. Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Łk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16.18). Jezus po raz pierwszy przyszedł jako cierpiący sługa (zob. Iz 52:13-53:12); w pokorze (zob. Zach 9:9), powróci jednak jako Król królów (zob. Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Koncepcja „królowania” z pewnością stanowi część tej teologii królestwa. Bóg dał królestwo naśladowcom Jezusa (zob. Łk 12:32).

Koncepcja królowania z Chrystusem wiąże się z kilkoma aspektami i zagadnieniami:

1. Czy fragmenty twierdzące, że Bóg dał wierzącym „królestwo” przez Chrystusa odnoszą się do „królowania” (zob. Mt 5:3,10; Łk 12:32)?
2. Czy słowa Jezusa do pierwszych uczniów w żydowskim kontekście 1 w. n.e. odnoszą się do wszystkich wierzących (zob. Mt 19:28; Łk 22:28-30)?
3. Czy nacisk kładziony przez Pawła na królowanie w tym życiu stoi w kontraście do powyższych tekstów, czy je uzupełnia (zob. Rz 5:17; 1 Kor 4:8)?
4. W jaki sposób cierpienie i królowanie łączą się ze sobą (zob. Rz 8:17; 2 Tm 2:11-12; 1 P 4:13; Ap 1:9)?
5. Powracającym tematem Apokalipsy jest udział w chwalebnym panowaniu Chrystusa – czy jednak panowanie to jest:
  - a. ziemskie, 5:10
  - b. tysiącletnie, 20:5.6
  - c. wieczne, 2:26; 3:21; 22:5 i Dn 7:14.18.27

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 5:18-21

¹⁸A zatem, jak przestępstwo jednego sprowadziło na wszystkich ludzi wyrok potępiający, tak czyn

spawiedliwy Jednego sprowadza na wszystkich ludzi usprawiedliwienie dające życie.¹⁹ Albowiem jak przez nieposłuszeństwo jednego człowieka wszyscy stali się grzesznikami, tak przez posłuszeństwo Jednego wszyscy staną się spawiedliwymi.²⁰ Natomiast Prawo weszło, niestety, po to, by przestępstwo jeszcze bardziej się wzmogło. Gdzie jednak wzmógł się grzech, tam jeszcze obficie rozlała się łaska,²¹ aby jak grzech zaznaczył swoje królowanie śmiercią, tak łaska przejawiała swe królowanie przez spawiedliwość wiodącą do życia wiecznego przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego.

5:18

GPNT „tak i z powodu Jednego spawiedliwego czynu na wszystkich ludzi ku usprawiedliwieniu życia”

BP „tak też dzięki spawiedliwemu postępowaniu jednego Człowieka na wszystkich ludzi zstąpiła spawiedliwość, która napelnia życiem”

BW „tak też przez dzieło usprawiedliwienia jednego przyszło dla wszystkich ludzi usprawiedliwienie ku żywotowi”

BWP „tak też dzięki spawiedliwości Jednego wszyscy ludzie dostąpili życiodajnego usprawiedliwienia”

PL „tak jeden akt spawiedliwości przyniósł wszystkim ludziom życiodajne usprawiedliwienie”

Nie wynika z tego, jakoby wszyscy mieli być zbawieni (uniwersalizm). Werset ten nie może być interpretowany w oderwaniu od przesłania Listu do Rzymian i swojego bezpośredniego kontekstu. Odnosi się on do potencjalnego zbawienia wszystkich ludzi poprzez życie/śmierć/zmartwychwstanie Jezusa. Ludzkość musi odpowiedzieć na ofertę ewangelii nawróceniem i wiarą (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21). Bóg zawsze jest tym, który podejmuje inicjatywę (zob. J 6:44.65), postanowił jednak, że każda osoba musi indywidualnie na nią odpowiedzieć (zob. Mt 11:28-29; J 1:12; 3:16 i Rz 10:9-13). Jego oferta jest uniwersalna (zob. 1 Tm 2:4.6; 2 P 3:9; 1 J 2:2), tajemnica nieprawości polega jednak na tym, że wielu ją odrzuca.

„Czyn spawiedliwy” to albo:

1. Całe życie Jezusa w posłuszeństwie oraz Jego nauczanie, które w pełni objawiło Ojca, albo
2. Konkretnie Jego śmierć za całą grzeszną ludzkość

Tak, jak życie jednego człowieka wpłynęło na wszystkich (żydowska odpowiedzialność zbiorowa, zob. Joz 7), jedno niewinne życie także wpłynęło na wszystkich (Kpł rozdziały 1-7 i 16). Te dwa czyny są paralelne, ale nie są sobie równe. Grzech Adama wpływa na wszystkich, ale życie Jezusa tylko potencjalnie wpływa na wszystkich – dotyczy tylko wierzących, przyjmujących dar usprawiedliwienia. Czyn Jezusa wpływa także na cały ludzki grzech tych, którzy Mu wierzą i Go przyjmują – przeszły, terażniejszy i przyszły.

5:18-19 „na wszystkich ludzi wyrok potępiający ... na wszystkich ludzi usprawiedliwienie dające życie ... wszyscy stali się grzesznikami ... wszyscy staną się spawiedliwymi” Są to paralelne frazy pokazujące, że termin „wielu” (BW) nie jest ograniczający, tylko łączny. Ten sam paralelizm zaobserwować można w Iz 53:6 – „wszyscy” i 53:11.12 – „wielu”. Termin „wielu” nie może być stosowany w sensie ograniczającym i zawężającym Bożą ofertę zbawienia dla całej ludzkości (wybrani i niewybrani Kalwina).

Zauważmy, że te dwa CZASOWNIKI występują tu w STRONIE BIERNEJ. Odnoszą się one do działania Bożego. Ludzie grzeszą w odniesieniu do Bożego charakteru (naruszają Jego standardy) i są usprawiedliwiani w odniesieniu do Bożego charakteru (dar Jego łaski).

5:19 „nieposłuszeństwo jednego człowieka ... posłuszeństwo Jednego” Paweł posługuje się tu koncepcją starotestamentowej zbiorowości. Czyny jednej osoby wpływały na całą społeczność (zob. Achan w Joz 7). Nieposłuszeństwo Adama i Ewy ściągnęło Boży sąd na całe stworzenie (zob. Rdz 3). Konsekwencje buntu Adama wpłynęły na całe stworzenie (zob. 8:18-25). Świat nie jest już taki sam. Ludzie nie są już tacy sami. Śmierć stała się końcem wszelkiego ziemskiego życia (zob. Rdz 5). To nie jest świat, jaki Bóg zamierzył.

W tym samym zbiorowym znaczeniu rezultatem jednego aktu posłuszeństwa Jezusa na Kalwarii była (1) nowa era, (2) nowi ludzie i (3) Nowe Przymierze. Tę reprezentatywną teologię nazywa się „typologią Adam-Christus” (zob. Fil 2:6). Jezus jest drugim Adamem, nowym początkiem dla upadłego rodzaju ludzkiego.

▣ „staną się spawiedliwymi” Zobacz Temat specjalny w 1:17.

5:20

GPNT	„Prawo zaś weszło, aby zaobfitowałby występki”
BP	„Prawo zaś pojawiło się po to, aby dopełniła się miara przestępstwa”
BW	„A zakon wkroczył, aby się upadki pomnożyły”
BWP	„Prawo pojawiło się po to, aby przestępstwo jeszcze bardziej obfitowało”
PL	„Prawo natomiast wkroczyło, by się zwiększyła liczba upadków”

Celem Prawa nigdy nie było zbawienie ludzkości, tylko ukazanie potrzeby zbawienia i bezradności upadłego rodzaju ludzkiego (zob. Ef 2:1-3) i przywiedzenie jej do Chrystusa (zob. 3:20; 4:15; 7:5; Gal 3:19.23-26). Prawo jest dobre, ale ludzkość jest grzeszna (zob. Rz 7)!

▣ **„jeszcze obficiej rozlała się łaska”** Jest to główna myśl Pawła w tym fragmencie. Grzech jest straszny i wszechobecny, ale łaska obfituje i przewyższa jego śmiertelne działanie! Był to sposób zachęcenia powstającego kościoła pierwszego wieku. Chrześcijanie to zwycięzcy w Chrystusie (zob. 5:9-11; 8:31-39; 1 J 5:4). Nie jest to upoważnienie do dalszego grzeszenia! Zobacz Temat Specjalny: Stosowanie przez Pawła wyrazów z członem *huper* w 1:30.

Zobacz Temat specjalny omawiający pokrewne słowo (obfitować) zastosowane w w. 15 w Rz 15:13.

5:21 Zarówno „grzech”, jak i „łaska” uosobione są tutaj jako królowie. Grzech rządził dzięki władzy powszechnej śmierci (wersety 14, 17). Łaska króluje dzięki władzy przypisanej sprawiedliwości przez dokonane dzieło Chrystusa i osobistej wierze oraz cechującej się nawróceniem reakcji wierzących na ewangelię.

Jako nowy lud Boży, ciało Chrystusa, chrześcijanie także królują z Chrystusem (zob. 5:17; 2 Tm 2:12; Ap 22:5). Może to być postrzegane jako panowanie ziemskie lub tysiącletnie (zob. Ap 5:9-10; 20). Biblia przekazuje tę samą prawdę stwierdzając, że Królestwo darowane zostało świętym (zob. Mt 5:3.10; Łk 12:32; Ef 2:5-6). Zobacz Temat specjalny: Królowanie w Królestwie Bożym w 5:17.18.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Zdefiniuj Bożą „sprawiedliwość”.
2. Jaka jest teologiczna różnica pomiędzy „uświęceniem pozycjonalnym” a „uświęceniem progresywnym”?
3. Czy jesteśmy zbawieni przez łaskę, czy przez wiarę? (zob. Ef 2:8-9)
4. Dlaczego chrześcijanie cierpią?
5. Czy jesteśmy zbawieni, zbawiani, czy dostąpimy zbawienia?
6. Czy jesteśmy grzesznikami dlatego, że grzeszymy, czy grzeszymy dlatego, że jesteśmy grzesznikami?
7. W jaki sposób terminy „usprawiedliwiony”, „zbawiony” i „pojednany” łączą się ze sobą w tym rozdziale?
8. Dlaczego Bóg pociąga mnie do odpowiedzialności za grzech innego człowieka, który żył tysiące lat temu (wersety 12-21)?
9. Dlaczego w okresie pomiędzy Adamem a Mojżeszem wszyscy umarli, chociaż grzech się wtedy nie liczył (wersety 13-14)?
10. Czy terminy „wszyscy” i „wielu” (BW) są równoznaczne (wersety 18-19, Iz 53:6.11-12)?

ROZDZIAŁ 6 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
UWOLNIENIE OD GRZECHU			UWOLNIENIE Z WIĘZÓW GRZECHU	
Chrzest to śmierć grzechowi	Pojednanie z Chrystusem niweczy grzech	Śmierć i zmartwychwstanie z Chrystusem	Chrzest jako obumarcie grzechowi	Współkrzyżowanie wierzącego z Chrystusem
6:1-7			6:1-2	6:1-10
	6:1-14	6:1-14	6:3-7	
6:8-11			6:8-11	Skutki współkrzyżowania
6:12-14			Prawo nowego posłannictwa	6:11-14
Chrześcijanin sługą sprawiedliwości, stroniącym od grzechu	Przykład oddania się w służbę	Niewolnicy sprawiedliwość	6:12-23	Współkrzyżowanie w praktyce
6:15-19	6:15-23	6:15-17		6:15-23
Owoce grzechu a owoce sprawiedliwości		6:18-23		
6:20-23				

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Fragment 6:1-8:39 tworzy jedną myśl (całość literacką) dotyczącą stosunku chrześcijanina do grzechu (tj. uświęcenia). Jest to bardzo ważna kwestia, ponieważ ewangelia opiera się na darmowej, niezasłużonej łasce Bożej przez Chrystusa (3:21-5:21). Jak więc grzech wpływa na wierzącego? Rozdział 6 zbudowany jest na dwóch pytaniach zawartych w wersetach 1 i 15. Werset 1 odnosi się do 5:20, podczas gdy w. 15 do 6:14. Pierwszy dotyczy grzechu jako stylu życia (CZAS TERAŹNIEJSZY), a drugi poszczególnych grzesznych czynów (AORYST). Jest także oczywiste, że wersety 1-14 dotyczą wolności wierzących od panowania grzechu, podczas gdy wersety 15-23 opisują ich wolność do służenia Bogu tak, jak wcześniej służyli grzechowi – całkowicie, bez reszty i z całego serca.
- B. Uświęcenie to zarówno (zob. Temat specjalny w 6:4):
1. Pozycja (przypisana, tak jak usprawiedliwienie w momencie zbawienia, 3:21-5:21)
  2. Progresywne upodobnianie się do Chrystusa
    - a. 6:1-8:39 to teologiczny wyraz tej prawdy
    - b. 12:1-15:13 to jej praktyczny wyraz (zob. Temat specjalny w 6:4)
- C. Komentatorzy często muszą teologicznie oddzielać kwestię usprawiedliwienia i uświęcenia pozycjonalnego w celu ułatwienia zrozumienia ich biblijnego znaczenia. W rzeczywistości są one jednoczesnymi aktami łaski (pozycjonalnymi, 1 Kor 1:30; 6:11). Mechanizm obu jest tak sam – Boża łaska objawiona w życiu, śmierci i zmartwychwstaniu/wniebowstąpieniu Jezusa, przyjmowana przez wiarę (zob. Ef 2:8-9).
- D. Rozdział ten naucza potencjalnej pełnej dojrzałości (bezgrzeszności, zob. 1 J 3:6.9; 5:18) Bożych dzieci w Chrystusie. Rozdział 7 i 1 J 1:8-2:1 ukazują rzeczywistość ciągłej grzeszności wierzących.
- Wiele konfliktów dotyczących poglądów Pawła na temat przebaczenia (tj. usprawiedliwienia z łaski przez wiarę) obracało się wokół kwestii moralności. Żydzi chcieli zapewniać pobożne życie wymagając, żeby nowo nawróceni przestrzegali Prawa Mojżeszowego. Należy przyznać, że i w przeszłości, i obecnie są tacy, którzy wykorzystują jego zdanie jako uprawnienie do grzeszenia (zob. wersety 1, 15; 2 P 3:15-16). Paweł wierzył, że to zamieszkujący w wierzących Duch Święty, a nie jakiś zewnętrzny kodeks, będzie prowadził naśladowców Chrystusa do podobieństwa do Niego i pobożności. W rzeczywistości na tym właśnie polega różnica pomiędzy Starym Przymierzem (zob. Pwt 27-28) a Nowym (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:26-27).
- E. Chrzest jest po prostu fizyczną ilustracją duchowej rzeczywistości usprawiedliwienia/uświęcenia. W Liście do Rzymian podkreślane są obie bliźniacze doktryny uświęcenia pozycjonalnego (usprawiedliwienia) oraz progresywnego (upodobniania się do Chrystusa). Bycie pochowanym razem z Nim (w. 4) jest paralelne z byciem razem z Nim ukrzyżowanym (w. 6).
- F. Klucze do przewycięzania pokus i grzechu w życiu chrześcijanina są następujące:
1. Wiedz, kim jesteś w Chrystusie. Wiedz, co On dla ciebie zrobił. Jesteś wolny od grzechu! Jesteś martwy dla grzechu!
  2. Bierz pod uwagę swoją pozycję w Chrystusie w codziennych sytuacjach życiowych.
  3. Nie jesteśmy panami samych siebie! Musimy służyć/być posłuszni naszemu Mistrzowi. Służymy Mu/jesteśmy Mu posłuszni z wdzięczności i miłości do Tego, który pierwszy nas ukochał i oddał za nas Samego Siebie!
  4. Życie chrześcijańskie to życie nadprzyrodzone. Tak jak zbawienie, jest ono darem Bożym w Chrystusie. To On je zapoczątkowuje i obdarza mocą. Naszym zadaniem jest reagowanie na Jego działanie nawróceniem i wiarą – zarówno początkowo, jak i w sposób ciągły.
  5. Nie flirtuj z grzechem. Nazywaj go po imieniu. Odwracaj się od niego; uciekaj od niego. Nie wystawiaj się na pokusy.
  6. U wierzącego grzech jest uzależnieniem, które może zostać złamane, wymaga to jednak znajomości ewangelii, obecności Ducha, czasu, wysiłku i chęci.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 6:1-7

¹Cóż więc powiemy? Czyż mamy trwać w grzechu, aby łaska bardziej się wzmogła? **Żadną miarą!** ²Jeżeli umarliśmy dla grzechu, jakże możemy żyć w nim nadal? ³Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć? ⁴Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my wkroczyli w nowe życie - jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca. ⁵Jeżeli bowiem przez śmierć, podobną do Jego śmierci, zostaliśmy z Nim złączeni w jedno, to tak samo będziemy z Nim złączeni w jedno przez podobne zmartwychwstanie. ⁶To wiedźcie, że dla zniszczenia grzesznego ciała dawny nasz człowiek został razem z Nim ukrzyżowany po to, byśmy już więcej nie byli w niewoli grzechu. ⁷Kto bowiem umarł, stał się wolny od grzechu.

6:1

GPNT

„Co więc powiemy? Mamy utrzymywać się w grzechu, aby łaska zaobfitowała?”

BP

„Cóż więc powiemy? Czyż mamy trwać w grzechu po to, aby łaska w pełni się okazała?”

BW

„Cóż więc powiemy? Czy mamy pozostać w grzechu, aby łaska obfitsza była?”

BWP

„Cóż więc powiemy? Czy będziemy trwali w grzechu po to, żeby obfitowała łaska?”

PL

„Moglibyśmy zapytać: Czy więc mamy pozostać w grzechu, by tym bardziej pomnożyć łaskę?”

Jest to TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNIEJ. Dosłownie zadane jest tu pytanie, czy chrześcijanie mają „trwać z” grzechem lub „przyjąć” grzech? Odwołuje się ono do 5:20. Paweł posługiwał się hipotetycznym przeciwnikiem (diatrybą), aby zapobiec potencjalnemu nadużywaniu łaski (zob. 1 J 3:6.9; 5:18). Zamysł Bożej łaski i miłosierdzia nie ma uprawniać do buntowniczego życia.

Pawłowa ewangelia zbawienia jako daru Bożej łaski w Chrystusie (zob. 3:24; 5:15, 17; 6:23) prowokowała wiele pytań na temat sprawiedliwego stylu życia. W jaki sposób dar prowadzi do moralności charakteru? Usprawiedliwienia i uświęcenia nie należy rozdzielać (zob. Mt 7:24-27; Łk 8:21; 11:28; J 13:17; Rz 2:13; Jk 1:22-25; 2:14-26).

Tutaj chciałbym zacytować F. F. Bruce’a, który w książce *Paul: Apostle of the Heart Set Free* [Paweł: apostoł uwolnionego serca], pisze tak:

„chrzest chrześcijan stanowił granicę pomiędzy ich starą, nieodrodzoną egzystencją, a nowym życiem w Chrystusie: oznaczał ich śmierć dla starego porządku, tak, że dla ochrzczonego chrześcijanina dalsze trwanie w grzechu było tak niedorzeczne jak pozostanie przez wyzwolonego niewolnika w niewoli u jego poprzedniego właściciela (zob. Rz 6:1-4, 15-23) albo jak pozostawanie przez wdowę pod „prawem męża” (strony 281-82, zob. Rz 7:1-6).

W swojej książce *A Man in Christ* [Człowiek w Chrystusie] James S. Stewart stwierdza:

„*Locus classicus* tego całego kierunku myśli apostoelskiej znaleźć można w Rz 6, gdzie Paweł, ze wspaniałą energią i wysiłkiem, przekazuje sercu i sumieniu lekcję o tym, że zjednoczenie z Jezusem w Jego śmierci oznacza dla wierzącego zupełne i drastyczne zerwanie z grzechem” (strony 187-88).

▣ „**Żadną miarą**” Jest to rzadka forma OPTATIVU, który był gramatycznym TRYBEM stosowanym do życzeń lub modlitw. W ten sposób Paweł stylistycznie (tj. za pomocą hebrajskiego idiomu) odpowiada swojemu hipotetycznemu przeciwnikowi. Fraza ta wyraża szok i zgrozę w reakcji na opaczne rozumienie łaski i jej nadużywanie przez ludzkość (zob. 3:4.6).

6:2 „Jeżeli umarliśmy dla grzechu” Jest to AORYST TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY CZYNNIEJ, oznaczający „umarliśmy”. „Grzech” w LICZBIE POJEDYNCZEJ pojawia się w tym rozdziale bardzo często. Wydaje się, że oznacza tutaj naszą „grzeszną naturę” odziedziczoną po Adamie (zob. Rz 5:12-21; 1 Kor 15:21-22). Paweł często posługuje się koncepcją śmierci jako metafory unaoczniającej nową relację wierzącego z Chrystusem. Wierzący nie jest już poddany panowaniu grzechu.

▣ „**żyć w nim nadal**” Dosłownie oznacza to „chodzić”. Metafora ta zastosowana została w celu podkreślenia albo naszej wiary wyrażającej się stylem życia (zob. Ef 4:1; 5:2.15) albo ujawniającego się w nim grzechu (zob. v. 4; Ef 4:17). Wierzący nie mogą być szczęśliwi żyjąc w grzechu!

6:3-4 „zostaliśmy zanurzeni ... zostaliśmy razem z Nim pogrzebani” Oba te CZASOWNIKI występują w formie AORYSTU STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO. Ta forma gramatyczna często podkreślała dokończoną czynność dokonaną przez zewnętrznego sprawcę – tutaj Ducha. W tym kontekście frazy te są paralelne.

TEMAT SPECJALNY: CHRZEST

I. Chrzest w życiu Żydów

A. W pierwszym i drugim stuleciu chrzest był powszechnym rytuałem wśród Żydów.

1. przygotowanie do uwielbienia w świątyni (tj. rytuał oczyszczenia)
2. chrzest prozelitów

Jeśli ktoś pochodzenia pogańskiego miał stać się w pełni dzieckiem Izraela, musiał wypełnić trzy zadania:

- a. obrzezanie, jeśli był mężczyzną
- b. ochrzczenie się przez zanurzenie w obecności trzech świadków
- c. złożenie ofiary w świątyni

3. akt oczyszczenia (zob. Kapłańska 15)

W sekciarskich grupach funkcjonujących w 1 w. n.e. na terenie Palestyny, takich jak Esseńczycy, chrzest był najwyraźniej powszechnym, wielokrotnym doświadczeniem. Jednak w głównym nurcie judaizmu Janowy chrzest nawrócenia byłby upokarzający jako poddanie się prawowitego dziecka Abrahama rytuałowi przyjęcia poganina.

B. Jeżeli chodzi o ceremonialne obmywania, podać można kilka precedensów ze ST.

1. jako symbol duchowego oczyszczenia (zob. Iz 1:16)
2. jako rytuał odprawiany regularnie przez kapłanów (zob. Wj 19:10; Kpł 16)

Należy zaznaczyć, że wszystkich innych chrztów w kulturze żydowskiej pierwszego wieku dokonywano samodzielnie. Tylko wezwanie Jana Chrzciciela angażowało także jego jako oceniającego (zob. Mt 3:7-12) i udzielającego tego aktu nawrócenia (zob. Mt 3:6).

II. Chrzest w Kościele

A. Cele teologiczne

1. przebaczenie grzechu – Dz 2:38; 22:16
2. przyjęcie Ducha Świętego – Dz 2:38 (Dz 10:44-48)
3. zjednoczenie z Chrystusem – Gal 3:26-27
4. członkostwo w kościele – 1 Kor 12:13
5. symbol duchowego zwrotu – 1 P 3:20-21
6. symbol duchowej śmierci i zmartwychwstania – Rz 6:1-5

B. We wczesnym kościele chrzest był okazją do publicznego wyznania wiary. Nie był on mechanizmem zbawienia, tylko możliwością werbalnego potwierdzenia wiary (tj. prawdopodobnie „Jezus jest Panem”). Pamiętajmy, że wczesny kościół nie miał budowli i spotykał się w domach, a często także w kryjówkach ze względu na prześladowania.

C. Wielu komentatorów twierdziło, że 1 List Piotra to kazanie z okazji chrztu. Choć jest to możliwe, są także inne opcje. Faktem jest, że Piotr często posługuje się chrztem jako kluczowym aktem wiary (zob. Dz 2:38.41; 10:47). Nie było to jednak (i nie jest) sakramentalne wydarzenie, tylko wyraz wiary, symbolizujący śmierć, pogrzeb i zmartwychwstanie oraz identyfikację wierzącego z doświadczeniami Chrystusa (zob. Rz 6:7-9; Kol 2:12). Akt ten jest symboliczny, a nie sakramentalny; stanowi on okazję do wyznania wiary, a nie mechanizm zbawienia.

III. Chrzest i nawrócenie w Dziejach 2:38

Na stronie 28 książki *Acts [Dzieje]*, Curtis Vaughan zawarł interesujący przypis:

„Greckie słowo oznaczające ‘ochrzczony’ to tryb rozkazujący trzeciej osoby; słowo ‘nawrócić się’ to tryb rozkazujący drugiej osoby. To przejście od bardziej bezpośredniego nakazu skierowanego do drugiej osoby do mniej bezpośredniej trzeciej osoby słowa ‘ochrzczony’ oznacza, że podstawowym i pierwotnym wymaganiem Piotra było nawrócenie.”

Jest to zgodne z tym, na czym skupiało się nauczanie Jana Chrzciciela (zob. Mt 3:2) i Jezusa (zob. Mt 4:17). Nawrócenie wydaje się być duchowym kluczem, chrzest natomiast – zewnętrznym wyrazem tej duchowej przemiany. W Nowym Testamencie nie ma żadnej mowy o nieochrzczonych wierzących!

Dla wczesnego kościoła chrzest był publicznym wyznaniem wiary. To okazja do publicznego wyznania wiary w Chrystusa, a nie mechanizm, na zasadzie którego działa zbawienie! Należy pamiętać, że chrzest nie jest wspomniany w drugim kazaniu Piotra – w przeciwieństwie do nawrócenia (zob. 3:19; Łk 24:17). Chrzest był przykładem, który dał nam Jezus (zob. Mt 3:13-18). Chrzest jest też Jego nakazem (zob. Mt 28:19). Współczesne zagadnienie konieczności chrztu dla zbawienia nie jest poruszane w Nowym Testamencie; chrztu oczekiwano od wszystkich wierzących. Musimy jednak wystrzegać się także sakramentalnego mechanizmu! Zbawienie jest kwestią wiary, a nie właściwego miejsca, słów czy rytuałów.

▣ „w Chrystusa Jezusa” Zastosowanie tutaj *eis* (w) nawiązuje do Wielkiego Posłannictwa z Mt 28:19, gdzie nowi wierzący chrzczeni są *eis* (w) imię Ojca, Syna i Ducha Świętego. PRZYIMEK ten zastosowany jest także na określenie wierzących zanurzanych przez Ducha w ciało Chrystusa w 1 Kor 12:13. W tym kontekście *eis* jest równoznaczne z *en* (w Chrystusie) z w. 11. Jest to ulubione przez Pawła określenie wierzących. Jest to DATIVUS LOCATIVUS. Wierzący żyją, poruszają się i są w Chrystusie. Przyimki te wyrażają to bliskie zjednoczenie, tę sferę wspólnoty, tę relację pomiędzy krzewem winnym a latoroślą. Wierzący identyfikują się i uczestniczą z Chrystusem w Jego śmierci (zob. w. 6; 8:17), zmartwychwstaniu (zob. w. 5) i Jego posłusznej służbie Bogu oraz w Jego Królestwie.

▣ „w Jego śmierć ... zostaliśmy razem z Nim pogrzebani” Chrzest przez zanurzenie ilustruje śmierć i pogrzebanie (zob. w. 5 i Kol 2:12). Jezus posługiwał się chrztem jako metaforą Swojej własnej śmierci (zob. Mk 10:38-39; Łk 12:50). Nacisk kładziony jest tu nie na doktrynę chrztu, tylko na nowy, bliski związek chrześcijanina ze śmiercią i pogrzebem Chrystusa. Wierzący identyfikują się ze chrztem Chrystusa, Jego charakterem, Jego ofiarą, Jego misją. Grzech nie ma władzy nad wierzącymi!

6:4 „przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani” W tym rozdziale, co charakterystyczne dla wszystkich pism Pawła, występuje wiele wyrazów z członem *sun* (z) (np. trzykrotnie w Ef 2:5-6).

1. *sun* + *thaptō* = ‘współ-pogrzebani’, w. 4; Kol 2:12; patrz też w. 8
2. *sun* + *phuō* = ‘współ-zasadzeni’, w. 5
3. *sun* + *stauroō* = ‘współ-ukrzyżowani’, w. 6; Gal 2:20
4. *sun* + *zaō* = ‘współ-istnieć’, w. 8; 2 Tm 2:11 (‘współ-umrzeć’ i ‘współ-panować’)

▣ „abyśmy i my wkroczyli w nowe życie” Jest to AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU PRZYPUSZCZAJĄCEGO. Oczekiwany rezultatem zbawienia jest uświęcenie. Ponieważ wierzący przyjęli Bożą łaskę w Chrystusie i zamieszkał w nich Duch Święty, ich życie musi się zmienić. Nasze nowe życie (*zoē*) nie zapewnia nam zbawienia, tylko jest jego rezultatem (zob. wersety. 16, 19; 8:4; 13:13; 14:15; patrz też Ef 1:4; 2:8-9,10; Jk 2:14-26). Nie jest to kwestia „albo-albo” – wiara albo uczynki – następują one kolejno po sobie.

TEMAT SPECJALNY: UŚWIĘCENIE

NT twierdzi, że kiedy grzesznicy zwracają się do Jezusa ze skrucą i wiarą (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21), natychmiast dostępują usprawiedliwienia i uświęcenia. To ich nowa pozycja w Chrystusie. Zostaje im przypisana Jego sprawiedliwość (zob. Rdz 15:6; Rz 4). Uznani są za sprawiedliwych i świętych (sądowniczy akt Boga).

Jednak NT zachęca także wierzących do świętości lub uświęcenia. Jest to zarówno teologiczna pozycja w dokonanych dziełach Jezusa Chrystusa, jak i wezwanie do podobieństwa do Chrystusa w postawie i codziennych działaniach. Tak, jak zbawienie, uświęcenie jest zarówno darem, jak i stylem życia gotowym na poniesienie każdej ceny.

Początkowa reakcja

Dz 26:18

Rz 15:16

1 Kor 1:2-3; 6:11

2 Tes 2:13

Heb 2:11; 10:10.14; 13:12

Progresywne podobieństwo do Chrystusa

Rz 6:19

2 Kor 7:1

Ef 1:4; 2:10

1 Tes 3:13; 4:3-4:7; 5:2

1 Tm 2:15

▣ **„nowe życie”** Ta „nowość” dotyczy nie tylko czasu, ale także ilości. W NT określenie to stosowane jest na różne sposoby, opisujące radykalną zmianę, którą przynosi Mesjasz. Jest to nowa era opisana w Iz 40-66.

1. nowe przymierze, Łk 22:20; 1 Kor 11:25; 2 Kor 3:6; Heb 8:8.13; 9:15
2. nowe przykazanie, J 13:34; 1 J 2:7,8; 2 J 1:5
3. nowe stworzenie, 2 Kor 5:17; Gal 6:15
4. nowe życie, Rz 6:4
5. nowy duch, Rz 7:6
6. nowy człowiek, Ef 2:15; 4:24
7. nowe niebo i nowa ziemia, 2 P 3:13; Ap 21:1 (zob. Iz 66:22)
8. nowe imię, Ap 2:17; 3:12 (zob. Iz 62:2)
9. nowe Jeruzalem, Ap 3:12; 21:2
10. nowa pieśń, Ap 5:9; 14:3 (zob. Iz 42:10)

▣ **„Chrystus powstał z martwych”** W tym kontekście Boża akceptacja i aprobatą dla słów i czynów Syna wyrażone są dwoma wielkimi wydarzeniami:

1. Powstaniem Jezusa z martwych
2. Wstąpieniem Jezusa na miejsce po prawicy Ojca

W zmartwychwstanie Jezusa zaangażowane były wszystkie trzy osoby Trójcy. Zobacz komentarz do w. 9 oraz do 8:11.

▣ **„chwale Ojca”** Jeżeli chodzi o „chwałę”, zobacz Temat specjalny w 3:23. Jeżeli chodzi o „Ojca”, zob. Temat specjalny w 1:7.

6:5 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Paweł zakładał, że jego adresaci to osoby wierzące.

▣ **„zostaliśmy z Nim złączeni w jedno”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ, co przetłumaczyć można jako „zostaliśmy i nadal jesteśmy łączeni w jedno” lub „zostaliśmy i nadal jesteśmy zasadzani razem z”. Prawda ta jest teologicznie analogiczna do „trwania w J 15. Jeśli wierzący zostali utożsamieni ze śmiercią Jezusa (zob. Gal 2:19-20; Kol 2:20; 3:3-5), teologicznie powinni też zostać utożsamieni z Jego zmartwychwstałym życiem (zob. w. 10).

Ten metaforyczny aspekt chrztu jako śmierci miał pokazywać, że:

1. umarliśmy dla starego życia, Starego Przymierza
2. żyjemy dla Ducha, Nowego Przymierza

Chrześcijański chrzest nie jest więc tym samym, co chrzest Jana Chrzciciela, który był ostatnim prorokiem ST. We wczesnym kościele chrzest był dla nowego wierzącego okazją do publicznego wyznania wiary. Najwcześniejsza formuła chrzcielna, którą miała powtarzać chrzczona osoba, brzmiała następująco: „Wierzę, że Jezus jest Panem” (zob. Rz 10:9-13). Ta publiczna deklaracja była formalnym, rytualnym aktem symbolizującym to, czego wcześniej doświadczył nowy wierzący. Chrzest nie był mechanizmem, za pomocą którego udzielane było przebaczenie, zbawienie albo Duch Święty, tylko okazją do publicznego wyznania wiary (zob. Dz 2:38). Nie był on jednak także czymś opcjonalnym. Został nakazany przez Jezusa (zob. Mt 28:19-20), który także dał się ochrzcić (zob. Mt 3; Mk 1; Łk 3). Chrzest był częścią apostoelskich kazań i wydarzeń rozgrywających się w Dziejach.

6:6

GPNT

„to wiedząc, że stary nasz człowiek został_razem_ukrzyżowany”

BP

„Wiemy o tym, że stary nasz człowiek został z Nim współukrzyżowany”

BW

„Wiedząc to, że nasz stary człowiek został wspólnie z nim ukrzyżowany”

BWP

„abyście wiedzieli, że nasz stary człowiek wspólnie z Nim został ukrzyżowany”

PL

„wiedząc, że nasz stary człowiek został razem z Nim ukrzyżowany”

Jest to AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO, oznaczający, że „nasz stary człowiek został raz na zawsze ukrzyżowany w Duchu”. STRONA BIERNA wskazuje tu na Boże sprawstwo. Prawda ta jest kluczowa dla zwycięskiego życia chrześcijańskiego. Wierzący muszą uświadomić sobie swoją nową relację wobec grzechu (zob. Gal 2:20; 6:14). Stary, upadły człowiek ludzkości (natura Adama) umarł z Chrystusem (zob. w. 7; Ef 4:22 i Kol 3:9). Jako wierzący mamy teraz taki wybór odnośnie grzechu, jaki miał pierwotnie Adam.

GPNT „aby zostałyby_uczynione_bezczynnym ciałem grzechu”
BP „aby zniszczyć ciało, które było własnością grzechu”
BW „aby grzeszne ciało zostało unicestwione”
BWP „po to, aby uległa zniszczeniu grzeszność ciała”
PL „aby ciało grzechu zostało zniszczone”

Paweł posługuje się słowem „ciało” (*soma*) z kilkoma frazami w GENETIVIE:

1. ciało grzechu, Rz 6:6
2. ciało tej śmierci, Rz 7:24
3. ciało ciała, Kol 2:11

Paweł mówi tu o fizycznym życiu obecnego wieku grzechu i buntu. Nowe, zmartwychwstałe ciało Jezusa jest ciałem nowej ery sprawiedliwości (zob. 2 Kor 5:17). Problemem nie jest tu (jak twierdziła grecka filozofia) fizyczność, tylko grzech i bunt. Ciało nie jest złe. Chrześcijaństwo potwierdza wiarę w fizyczne ciało w wieczności (zob. 1 Kor 15). Jednak fizyczne ciało jest polem walki pokus, grzechu i starego człowieka.

Jest to AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU PRZYPUSZCZAJĄCEGO. „Zniszczenie” oznaczało „uczynienie nieczynnym”, „uczynienie bezsilnym” lub „uczynienie nieproduktywnym”, a nie „unicestwienie”. Było to jedno z ulubionych słów Pawła – użył go w swych pismach ponad dwadzieścia pięć razy. Zobacz Temat specjalny: Niweczyć (*katargeō*) w 3:3. Nasze fizyczne ciało jest moralnie neutralne, stanowi także jednak pole bitwy toczącego się nieustannie duchowego konfliktu (zob. wersety 12-13; 5:12-21; 12:1-2).

6:7 „Kto bowiem umarł, stał się wolny od grzechu” Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY CZYNNEJ oraz TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ, co oznacza „ten, kto umarł, został uwolniony i pozostaje wolny od grzechu”. Ponieważ wierzący są nowym stworzeniem w Chrystusie, zostali i nadal są uwalniani z niewoli grzechu i starego człowieka odziedziczonego w wyniku upadku Adama (zob. 7:1-16).

Grecki termin przetłumaczony tutaj jako „stał się wolny” jest tym samym słowem, które w pierwszych rozdziałach Listu do Rzymian czasem tłumaczone jest jako „usprawiedliwiony” (ASV). W tym kontekście jego przekład jako „wolny” (BT, BP, BW, BWP, PL) jest dużo bardziej uzasadniony (w znaczeniu podobnym do tego z Dz 13:39). Pamiętajmy, że o znaczeniu słów decyduje kontekst, a nie słownik ani ustalona z góry techniczna definicja. Słowa mają znaczenie wyłącznie na tle zdań, a zdania – na tle akapitów.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 6:8-11

⁸Otóż, jeżeli umarliśmy razem z Chrystusem, wierzymy, że z Nim również żyć będziemy, ⁹wiedząc, że Chrystus powstawszy z martwych już więcej nie umiera, śmierć nad Nim nie ma już władzy. ¹⁰Bo to, że umarł, umarł dla grzechu tylko raz, a że żyje, żyje dla Boga. ¹¹Tak i wy rozumieście, że umarliście dla grzechu, życie zaś dla Boga w Chrystusie Jezusie.

6:8 „jeżeli” ” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Chrzest wierzącego jest wizualnym przedstawieniem jego śmierci z Chrystusem.

▣ „z Nim również żyć będziemy” Kontekst ten wymaga orientacji na „tu i teraz” (zob. 1 J 1:7) – nie jest wyłącznie przyszłym tłem. Werset 5 mówi o naszym udziale w śmierci Jezusa, podczas gdy werseł 8 – o naszym udziale w Jego życiu. Jest to to samo napięcie, co to tkwiące w biblijnej koncepcji Królestwa Bożego, funkcjonującego zarówno tu i teraz, jak i mającego nadejść. Dar łaski musi skutkować samokontrolą, a nie samowolą.

6:9 „powstawszy z martwych” Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ (zob. AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO w 6:4).

NT twierdzi, że w zmartwychwstaniu Jezusa miały udział wszystkie trzy osoby Trójcy:

1. Duch (zob. Rz 8:11)
2. Syn (zob. J 2:19-22; 10:17-18)
3. oraz – najczęściej – Ojciec (zob. Dz 2:24.32; 3:15.26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rz 6:4.9)

Działanie Ojca było potwierdzeniem Jego akceptacji dla życia, śmierci i nauczania Jezusa, które stanowiły główny aspekt wczesnych kazań apostołów. Zobacz Temat specjalny: *Kerygma* w 1:2.

GPNT	„śmierć (nad) Nim już nie panuje”
BP	„śmierć nie ma już nadal nad Nim żadnej władzy”
BW	„śmierć nad nim już nie panuje”
BWP	„śmierć nie ma już nad Nim władzy”
PL	„śmierć już nad Nim nie ma władzy”

Czasownik *kurieuō* pochodzi od słowa *kurios* (tj. Pan), oznaczającego „właściciela”, „mistrza”, „męża” lub „pana”. Jezus jest panem śmierci (zob. Ap 1:18) i pierwszym wśród zmartwychwstałych. Były osoby, które zostały:

1. zabrane do nieba za życia (tj. Henoch i Eliasz)
2. przywrócone do fizycznego życia (tj. reanimowane)

Jezus jest jedynym, który zmartwychwstał otrzymując ciało nowej ery. Jest on pierwszym, który przewyciężył władzę śmierci (zob. 1 Kor 15)!

6:10 „Bo to, że umarł, umarł dla grzechu” Jezus żył w grzesznym świecie i chociaż nigdy nie zgrzeszył, ten grzeszny świat Go ukrzyżował (zob. Heb 10:10). Zastępcza śmierć Jezusa za ludzkość anulowała wymagania i konsekwencje Prawa wobec ludzi (zob. Gal 3:13; Kol 2:13-14).

▣ **„tylko raz”** W tym kontekście Paweł podkreśla ukrzyżowanie Jezusa. Jego jednorazowa śmierć za grzech spowodowała śmierć Jego naśladowców dla grzechu.

List do Hebrajczyków także podkreśla ostateczność jednorazowej, ofiarnej śmierci Jezusa. To zbawienie i przebaczenie osiągnięte zostało raz na zawsze (zob. „raz na zawsze” [*efapaks*] w Heb 7:27; 9:12; 10:10 i „raz” [*hapaks*] w Heb 6:4; 9:7.26.27.28; 10:2; 12:26-27). Jest to powtarzające się potwierdzenie dokonanej ofiary.

▣ **„a że żyje, żyje dla Boga”** Dwa AORYSTY zawarte w w. 10a zestawione są z dwoma CZASOWNIKAMI w CZASIE TERAŹNIEJSZYM STRONY CZYNNIEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO. Wierzący umarli z Chrystusem i żyją dla Boga przez Chrystusa (zob. Gal 2:19-20). Celem ewangelii jest nie tylko zbawienie (usprawiedliwienie), ale i służba Bogu (uświęcenie). Chrześcijanie są zbawieni do służby!

6:11 „Tak i wy rozumieście, że umarliście dla grzechu” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens). Jest to ciągle, powszednie przykazanie dla wierzących. Świadomość działania Chrystusa na rzecz chrześcijan jest kluczowa dla ich codziennego życia. Termin „rozumieście” (zob. 4:4.9) był słowem używanym w księgowości oznaczającym „starannie podliczyć”, a następnie działać według tej wiedzy. Wersety 1-11 potwierdzają pozycję wierzącego w Chrystusie (uświęcenie pozycjonalne), podczas gdy 12-13 podkreślają chodzenie w Nim (uświęcenie progresywne). Zobacz Temat specjalny w w. 4.

GPNT	„w Pomazańcu Jezusie”
BP	„z Chrystusem Jezusem”
BW	„w Chrystusie Jezusie, Panu naszym”
BWP, PL	„w Chrystusie Jezusie”

Krótsza wersja występuje w MSS P⁴⁶, A, B, D, F oraz G. UBS⁴ nadaje jej notę „A” (pewna). Rozszerzona wersja jest wczesna (MSS P⁹⁴, x, C), ale prawdopodobnie została dodana przez skrybę na podstawie w. 23. Jak ma to miejsce w przypadku większości wariantów tekstualnych, ma to niewielki wpływ na znaczenie tekstu.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 6:12-14

¹²Niechże więc grzech nie króluje w waszym śmiertelnym ciele, poddając was swoim

pożądliwościom.¹³Nie oddawajcie też członków waszych jako broń nieprawości na służbę grzechowi, ale oddajcie się na służbę Bogu jako ci, którzy ze śmierci przeszli do życia, i członki wasze oddajcie jako broń sprawiedliwości na służbę Bogu.¹⁴Albowiem grzech nie powinien nad wami panować, skoro nie jesteście poddani Prawu, lecz łasce.

6:12 „Niechże więc grzech nie króluje w waszym śmiertelnym ciele” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznaczało zaprzestanie już dokonywanej czynności. Termin „króluje” odnosi się do 5:17-21 i 6:23. Paweł uosabia pewne koncepcje teologiczne:

1. śmierć panująca jako król (zob. 5:14.17; 6:23)
2. łaska panująca jako król (zob. 5:21)
3. grzech panujący jako król (zob. 6:12.14)

Prawdziwe pytanie brzmi: Kto rządzi w twoim życiu? Wierzący ma w Chrystusie wolność wyboru! Tragedią jednostek, lokalnego kościoła i Bożego Królestwa jest kiedy wierzący wybierają starego człowieka i grzech powołując się przy tym na łaskę!

Zobacz Temat specjalny: Królowanie w Królestwie Bożym w 5:17.18)

6:13 „Nie oddawajcie też członków waszych jako broń nieprawości na służbę grzechowi” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznaczało zaprzestanie już dokonywanej czynności. Wskazuje to na możliwość utrzymywania się grzechu w życiu wierzących (zob. 7:1ff; I J 1:8-2:1). Jednak konieczność grzechu została wyeliminowana przez nową więź chrześcijanina z Chrystusem (wersety 1-11).

▣ „jako broń” Termin ten (*hoplon*) odnosił się do „broni żołnierza” (zob. 13:12; J 18:3; 2 Kor 6:7; 10:4). Nasze fizyczne ciało jest polem bitwy z pokusami (zob. wersety. 12-13; 12:1-2; 1 Kor 6:20; Phil. 1:20), a nasze życie publiczną demonstracją ewangelii.

▣ „ale oddajcie się na służbę Bogu” Jest to aoryst strony czynnej trybu rozkazującego, stanowiący wezwanie do zdecydowanego działania (zob. 12:1). Wierzący robią to, kiedy dostępują zbawienia przez wiarę, muszą jednak na nowo oddawać się na służbę Bogu przez całe życie.

Zwróćmy uwagę na paralelizm tego wersetu:

1. Ten sam CZASOWNIK, także zastosowany w TRYBIE ROZKAZUJĄCYM
2. Metafory bitewne
  - a. broń nieprawości
  - b. broń sprawiedliwości
3. Wierzący mogą oddawać swoje ciała grzechowi lub Bogu

Pamiętajmy, że werset ten dotyczy wierzących – nadal mamy wybór, a bitwa trwa (zob. 6:12,19; 1 Kor 6:18-19; Ef 6:10-18)!

6:14 „Albowiem grzech nie powinien nad wami panować” Jest to CZAS PRZYSZŁY STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO (zob. Ps 19:13) funkcjonującego jako TRYB ROZKAZUJĄCY: „niech grzech nad wami nie panuje!”. Grzech nie panuje nad wierzącymi, ponieważ nie panuje nad Chrystusem (zob. w. 9; J 16:33).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 6:15-19

¹⁵Jaki stąd wniosek? Czy mamy dalej grzeszyć dlatego, że nie jesteśmy już poddani Prawu, lecz łasce? Żadną miarą!¹⁶Czyż nie wiecie, że jeśli oddajecie samych siebie jako niewolników pod posłuszeństwo, jesteście niewolnikami tego, komu dajecie posłuch: bądź [niewolnikami] grzechu, [co wiedzie] do śmierci, bądź posłuszeństwa, [co wiedzie] do sprawiedliwości?¹⁷Dzięki jednak niech będą Bogu za to, że gdy byliście niewolnikami grzechu, daliście z serca posłuch nakazom tej nauki, której was oddano¹⁸a uwolnieni od grzechu oddaliście się w niewolę sprawiedliwości.¹⁹Ze względu na przyrodzoną waszą słabość posługujecie się porównaniem wziętym z ludzkich stosunków: jak oddawaliście członki wasze na służbę nieczystości i nieprawości, pogrążając się w nieprawość, tak teraz wydajcie członki wasze na służbę sprawiedliwości, dla uświęcenia.

6:15 Drugie pytanie (diatryba) przypomina to zadane w 6:1. Zadaniem obu jest wyjaśnienie różnych zagadnień związanych ze stosunkiem chrześcijanina do grzechu. Werset 1 dotyczy tego, by nie używać łaski jako przyzwolenia na grzech, werset 15 natomiast opisuje konieczność walki i sprzeciwiania się indywidualnym grzesznym czynom przez wierzącego. Powinien on służyć Bogu z takim samym entuzjazmem, z którym kiedyś służył grzechowi (zob. 6:14).

▣

GPNT „Mamy_zgrzeszyć”

BP, BW, BWP, PL „Czy mamy grzeszyć”

Angielskie tłumaczenia Williamsa i Phillipsa tłumaczą ten AORYST STRONY CZYNNEJ TRYBU PRZYPUSZCZAJĄCEGO jako TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO – podobnie jak w. 1. Nie jest to prawidłowy przekład.

W języku greckim pytanie to zadane jest z emfazą i przewiduje odpowiedź twierdzącą. Paweł przekazuje tu prawdę posługując się diatrybą. Werset ten wyraża fałszywą teologię! Paweł odpowiada na to pytanie charakterystycznym dla siebie „żadną miarą”. Pawłowa ewangelia radykalnej, darmowej Bożej łaski była opacznie rozumiana i wypaczana przez wielu fałszywych nauczycieli.

6:16 Pytanie to przewiduje odpowiedź twierdzącą. Ludzie zawsze komuś albo czemuś służą. Kto rządzi w twoim życiu – grzech czy Bóg? To, komu ludzie są posłuszni, ujawnia to, komu służą (zob. Gal 6:7-8).

6:17 „Dzięki jednak niech będą Bogu” Paweł często spontanicznie wychwala Boga. Jego pisma wypływają z jego modlitw, a jego modlitwy z jego znajomości ewangelii. Zobacz Temat specjalny: Uwielbienie, modlitwa i dziękczynienie Pawła w 7:25.

▣ „byliście ... daliście z serca posłuch” Jest to CZASOWNIK „być” w CZASIE NIEDOKONANYM, który opisuje ich stan w przeszłości (niewolnicy grzechu), a następnie w AORYŚCIE, co podkreśla, że ich stan buntu został zakończony.

▣ „daliście z serca posłuch nakazom tej nauki” W kontekście odnosi się to do ich usprawiedliwienia z łaski przez wiarę, co musi prowadzić do codziennego upodabniania się do Chrystusa.

Termin „nauka” odnosił się do nauczania apostołów lub do ewangelii.

▣ „serca” Zobacz Temat specjalny: Serce w 1:24.

▣

GPNT „(tego) któremu zostaliście przekazani, wzoru nauki”

BP „nauce, która stała się wzorem waszego postępowania”

BW „zarys tej nauki, której zostaliście przekazani”

BWP „do tej nauki, której was powierzono”

PL „za tego rodzaju nauką, z którą was też zapoznano”

Myśl ta jest paralelna do 1 Kor 15:1 i odnosi się do prawd ewangelii, które usłyszeli i przyjęli ci wierzący. Ewangelia jest:

1. Osobą, którą należy przyjąć
2. Zbiorem prawd na temat tej osoby, w które należy uwierzyć
3. Życiem podobnym do jej życia, które należy prowadzić!

▣ „zarys” (BW) Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: FORMA (*TUPOS*)

Termin *tupos* ma rozległe pole semantyczne.

1. W *The Vocabulary of the Greek New Testament* [Słowniku greckiego Nowego Testamentu] (s. 645) Moulton i Milligan podają następujące znaczenia:
  - a. wzór
  - b. plan

- c. forma lub sposób pisania
  - d. dekret lub reskrypt
  - e. wyrok lub decyzja
  - f. model ludzkiego ciała jako dar wotywny dla uzdrawiającego boga
  - g. CZASOWNIK użyty w sensie wprowadzania w życie nakazów prawa
2. W *Greek-English Lexicon [Leksykonie grecko-angielskim]* Louwa i Nidy (tom 2, s. 249) wymienione są następujące znaczenia:
- a. blizna (zob. J 20:25)
  - b. wyobrażenie (zob. Dz 7:43)
  - c. wzór (zob. Heb 8:5)
  - d. przykład (zob. 1 Kor 10:6; Fil 3:17)
  - e. archetyp (zob. Rz 5:14)
  - f. treść (zob. Dz 23:25)
3. W *The Analytical Greek Lexicon Revised [Poprawionym analitycznym leksykonie greckim]* (s. 411) Harold K. Moulton wymienia następujące znaczenia:
- a. cios, odcisk, ślad (zob. J 20:25)
  - b. szkic
  - c. wyobrażenie (zob. Dz 7:43)
  - d. nakazy (zob. Rz 6:17)
  - e. forma, zamysł (zob. Dz 23:25)
  - f. przykład, odpowiednik (1 Kor 10:6)
  - g. zapowiedź, typ (zob. Rz 5:14; 1 Kor 10:11)
  - h. wzór – model (zob. Dz 7:44; Heb 8:5)
  - i. wzór moralny (zob. Fil 3:17; 1 Tes 1:7; 2 Tes 3:9; 1 Tm. 4:12; 1 P 5:3)

W tym kontekście najbardziej trafna wydaje się opcja „i”. Ewangelia pociąga za sobą zarówno doktrynalne konsekwencje, jak i te dotyczące stylu życia. Dar zbawienia w Chrystusie wymaga także życia w podobieństwie do Niego!

Należy pamiętać, że leksykony nie ustalają znaczenia; decyduje o nim tylko użycie słów w zdaniach/akapitach (tj. kontekst). Strzeżmy się przypisywania ustalonej definicji jednemu słowu i stosowania jej w każdym miejscu, w którym występuje ono w Biblii. O znaczeniu decyduje kontekst, kontekst i jeszcze raz kontekst.

6:18 „uwolnieni od grzechu” Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY BIERNEJ. Ewangelia uwolniła wierzących poprzez działanie Ducha dzięki dziełu Chrystusa. Wierzący zostali uwolnieni zarówno od kary za grzech (usprawiedliwienie), jak i spod jego tyranii (uświęcenie, zob. wersety 7 i 22). Kiedyś zostaną także uwolnieni od obecności grzechu (obdarzenie chwałą, zob. 8:29-30).

▣ **„oddaliście się w niewolę sprawiedliwości”** Jest to AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO. Zobacz Temat specjalny w 1:17. Wierzący są uwolnieni od grzechu, by służyć Bogu (zob. wersety 14, 19, 22; 7:4; 8:2)! Celem daru łaski jest pobożne życie. Usprawiedliwienie jest zarówno prawnym wyrokiem, jak i bodźcem do osobistej sprawiedliwości. Bóg chce nas ratować i przemieniać, tak aby docierać do innych! Łaska nie kończy się na zbawieniu pojedynczego wierzącego (zob. Mt 28:18-20; Łk 24:47; Dz 1:8).

6:19 „Ze względu na przyrodzoną waszą słabość posługuję się porównaniem wziętym z ludzkich stosunków” Paweł zwraca się do wierzących w Rzymie. Czy odnosi się tutaj do jakiegoś lokalnego problemu, o którym usłyszał (zazdrość pomiędzy wierzącymi pochodzenia żydowskiego i pogańskiego), czy stwierdza pewną prawdę dotyczącą wszystkich wierzących? Paweł posłużył się już tą frazą wcześniej w Rz 3:5, a także w Gal 3:15.

Werset 19 jest paralelny w stosunku do w. 16. Paweł dla emfazy powtarza swoje argumenty teologiczne.

Niektórzy twierdzą, że fraza ta oznacza, że Paweł przeprosza za to, że posługuje się metaforą niewolnictwa. Jednak słowa „Ze względu na przyrodzoną waszą słabość” nie pasują do takiej interpretacji. Niewolnictwo nie było postrzegane jako zło przez społeczeństwo w pierwszym wieku naszej ery – w szczególności w Rzymie. Było częścią ówczesnej kultury. Dwie trzecie populacji świata rzymskiego stanowili niewolnicy.

▣ **„przyrodzoną”** Zobacz Temat specjalny w 1:3.

▣ „**dla uświęcenia**” To właśnie jest celem usprawiedliwienia (zob. w. 22). NT stosował ten termin w dwóch teologicznych znaczeniach związanych ze zbawieniem:

1. uświęcenie pozycjonalne, które jest Bożym darem (aspekt obiektywny), którym obdarza on człowieka przy zbawieniu wraz z usprawiedliwieniem przez wiarę w Chrystusa (zob. Dz 26:18; 1 Kor 1:2; 6:11; Ef 5:26-27; 1 Tes 5:23; 2 Tes 2:13; Heb 10:10; 13:12; 1 P 1:2)
2. uświęcenie progresywne, które także jest dziełem Bożym poprzez Ducha Świętego, przemieniającym życie wierzącego na obraz Chrystusa i prowadzące go ku Jego dojrzałości (aspekt subiektywny, zob. 2 Kor 7:1; 1 Tes 4:3.7; 1 Tm 2:15; 2 Tm 2:21; Heb 12:10.14)

Zobacz Temat specjalny: Uświęcenie w 6:4.

Uświęcenie jest zarówno darem, jak i nakazem! Jest to pozycja (status) i działanie (styl życia); TRYB ORZEKAJĄCY (oświadczenie) i ROZKAZUJĄCY (przykazanie)! Otrzymujemy je na początku, ale nie osiąga pełnej dojrzałości aż do końca (zob. Fil 1:6; 2:12-13).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 6:20-23

²⁰Kiedy bowiem byliście niewolnikami grzechu, byliście wolni od służby sprawiedliwości. ²¹Jakiż jednak pożytek mieliście wówczas z tych czynów, których się teraz wstydzicie? Przecież końcem ich jest śmierć. ²²Teraz zaś, po wyzwoleniu z grzechu i oddaniu się na służbę Bogu, jako owoc zbieracie uświęcenie. A końcem tego - życie wieczne. ²³Albowiem zapłatą za grzech jest śmierć, a łaska przez Boga dana to życie wieczne w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.

6:20-21 Stwierdzone jest tu przeciwieństwo tego, co zawarte było w wersetach 18 i 19. Wierzący mogą służyć tylko jednemu panu (zob. Łk 16:13).

6:22-23 Wersety te w logiczny sposób ukazują otrzymywanie zapłaty od tego, komu się służy. Dzięki Bogu to omówienie grzechu i wierzących kończy się na łasce! Pierwszy jest dar zbawienia przy naszej współpracy, a następny dar chrześcijańskiego życia – także przy naszej współpracy. Oba te dary przyjmowane są przez wiarę i nawrócenie.

6:22 „jako owoc zbieracie uświęcenie. A końcem tego - życie wieczne” Termin ten, tłumaczony także jako „korzyść”, zastosowany jest w w. 21 do konsekwencji grzechu, tutaj natomiast mówi o konsekwencjach służenia Bogu. Bezpośrednią korzyścią jest podobieństwo wierzącego do Chrystusa. Ostateczną natomiast – bycie z Nim i takim jak On przez wieczność (zob. 1 J 3:2). Jeśli nie ma bezpośredniego skutku (przemienionego życia, zob. Jk 2), ostateczny rezultat może być słusznie poddany w wątpliwość (życie wieczne, zob. Mt 7). „Nie ma owocu, nie ma korzenia”!

6:23 Jest to streszczenie całego rozdziału. Paweł przedstawia ten wybór czarno na białym. Decyzja należy do nas – grzech i śmierć albo dar łaski w Chrystusie i życie wieczne. Bardzo przypomina to „dwie drogi” literatury mądrościowej ST (Pwt 30:1,17; Psalm 1; Prz 4:10-19; Mt 7:13-14).

▣ „**zapłatą za grzech**” Grzech uosobiony jest tutaj jako (1) właściciel niewolników, (2) generał wojska oraz (3) król wypłacający należność (zob. 3:9; 5:21; 6:9.14.17).

▣ „**łaska przez Boga dana to życie wieczne**” Słowo to, przetłumaczone jako „łaska przez Boga dana” (*charisma*) wywodzi się z rdzenia oznaczającego łaskę (*charis*, zob. 3:24; 5:15, 16, 17; Ef 2:8-9). Zobacz komentarz do 3:24.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Jaki jest związek dobrych uczynków ze zbawieniem (zob. Ef 2:8-9.10)?
2. W jaki sposób ustawiczny grzech w życiu wierzącego wiąże się ze zbawieniem (zob. 1 J 3:6.9)?
3. Czy rozdział ten naucza „bezgrzesznej doskonałości”?
4. Jaki jest związek rozdziału 6 z rozdziałami 5 i 7?
5. Dlaczego jest tu omawiany chrzest?
6. Czy chrześcijanie zachowują swoją starą naturę? Dlaczego?
7. Jakie jest znaczenie tego, że w wersetach 1-14 przeważają formy CZASU TERAŹNIEJSZEGO, a w wersetach 15-23 formy AORYSTU?

ROZDZIAŁ 7 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
UWOLNIENIE OD PRAWA			UWOLNIENIE Z WIĘZÓW PRAWA	
Na wzór zależności małżeńskiej	Przykład o małżeństwie	Uwolnieni od Prawa	Chrzest jako obumarcie grzechowi	Wolność na przykładzie małżeństwa
7:1-3			7:1-3	7:1-6
	7:1-6	7:1-6		
7:4-6			7:4-6	
Prawo stało się sposobnością do grzechu	Zakon a grzech	Rola Prawa		Prawo a grzech
7:7-11		7:7-12	7:7-13	7:7-13
	7:7-13			
7:12-13		Człowiek pod panowaniem grzechu		Prawo w życiu człowieka
Sklonności upadłej natury	Podwójna natura człowieka			
		7:13-25	7:14-25	7:14-25
7:14-17 7:18-25	7:14-25			

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 1-6

A. Rozdział 7 należy interpretować:

1. W świetle rozdziału 6, w szczególności wersetów 12-14 (a także 3:20.21-31; 4:13-16; 5:20)
2. W odniesieniu do napięcia w rzymskim kościele pomiędzy wierzącymi poganami a wierzącymi Żydami, widocznego w rozdziałach 9-11

Nie znamy dokładnej natury problemu; kilka możliwości to:

- a. legalizm opierający się na Prawie Mojżeszowym
- b. kładzenie przez judaizujących nacisku najpierw na Mojżesza, a potem na Chrystusa
- c. niezrozumienie tego, w jaki sposób ewangelia odnosi się do Żydów
- d. niezrozumienie związku pomiędzy Starym i Nowym Przymierzem
- e. zazdrość wierzących żydowskich przywódców kościoła zastąpionych przez przywódców pochodzenia pogańskiego po wydaniu edyktu cesarza zakazującego wszelkich żydowskich rytuałów w Rzymie, w wyniku którego wielu wierzących Żydów być może opuściło miasto.

B. We fragmencie 7:1-6 Paweł w dalszym ciągu używa metaforycznego języka charakteryzującego rozdział 6., dotyczącego związku chrześcijanina z jego starym życiem. Zastosowane metafory to:

1. śmierć i uwolnienie z niewoli u innego pana (rozdział 6)
2. śmierć i uwolnienie do zobowiązań małżeńskich (rozdział 7)

C. Pod względem literackim rozdziały 6. i 7. są względem siebie paralelne; rozdział 6 dotyczy związku wierzącego z „grzechem”, a rozdział 7. jego stosunku do „prawa”. Analogia śmierci uwalniającej niewolnika ma swoją paralelę w śmierci rozwiązującej węzeł małżeński (7:1-6)

Rozdział 6	Rozdział 7
6:1 „grzechu”	7:1 „Prawo”
6:2 „umarliśmy dla grzechu”	7:4 „umarliście dla prawa”
6:4 „abyśmy i my wkroczyli w nowe życie”	7:6 „możemy pełnić służbę w nowym duchu”
6:7 „Kto bowiem umarł, stał się wolny od grzechu”	7:6 „straciło moc nad nami Prawo, gdy umarliśmy temu, co trzymało nas w jarzmie”
6:18 „uwolnieni od grzechu”	7:3 „wolna jest od tego prawa”

(na podstawie *Commentary on Romans [Komentarza do Listu do Rzymian]* Andersa Nygrena, przetłumaczonego przez Carla C. Rassmussena, s. 268)

D. Prawo ze swoimi nakazami było wyrokiem śmierci. Potępia ono wszystkich ludzi (zob. Rz 6:14; 7:4; Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14). Prawo Mojżeszowe stało się przekleństwem!

E. Wyróżnić można cztery główne teorie dotyczące interpretacji rozdziału 7:

1. Paweł mówi o sobie (autobiograficznie)
2. Paweł przemawia jako przedstawiciel całej ludzkości (reprezentacja, Jan Chryzostom)
3. Paweł mówi o doświadczeniu Adama (Teodor z Mopsuestii)
4. Paweł mówi o doświadczeniu Izraela

F. Pod wieloma względami Rzymian 7 funkcjonuje tak, jak Rodzaju 3. Ukazuje buntownicze ciążenie w dół dotyczące nawet tych, którzy znają Boga. Wiedza nie jest w stanie uwolnić upadłej ludzkości; może tego dokonać tylko Boża łaska, nowe serce, nowy umysł i nowy duch (Nowe Przymierze, zob. Jer 31:31-34; Ez 36:26-27). Nawet wtedy jednak walka trwa nadal (zob. 6:12,19; 1 Kor 6:10-19; Ef 6:10-18)!

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 7:1-3

¹Czyż nie jest wam wiadomo, bracia - mówię przecież do tych, co Prawo znają - że Prawo ma moc nad człowiekiem, dopóki on żyje? ²Podobnie też i kobieta zamężna, na mocy Prawa, związana jest ze swoim mężem, jak długo on żyje. Gdy jednak mąż umrze, traci nad nią moc prawo męża. ³Dlatego to uchodzić będzie za cudzołożną, jeśli za życia swego męża współżyje z innym mężczyzną. Jeśli jednak umrze jej mąż, wolna jest od tego prawa, tak iż nie jest cudzołożną, współżyjąc z innym mężczyzną.

7:1 „- mówię przecież do tych, co Prawo znają -” mogło odnosić się to:

1. Tylko do wierzących Żydów
2. Do konfliktu pomiędzy wierzącymi Żydami i poganami w rzymskim kościele
3. Do prawa w znaczeniu ogólnym jako obowiązującego całą ludzkość (zob. 2:14-15)

4. Do nowych wierzących wywodzących się spośród pogan, uczących się o swojej wierze (katechizm, 6:17) z pism ST

▣ „**Prawo**” Jest to kwestia, na którą rozdział ten kładzie największy nacisk (zob. wersety 1, 2, 3, 4, 5, 6, itd.). Paweł posługuje się jednak tym słowem w kilku różnych znaczeniach (prawo naturalne; Prawo Mojżeszowe; normy społeczne). Wydaje się, że wywód Pawła zainspirowany jest werselem 6:14. Struktura jego wypowiedzi jest paralelna do budowy rozdziału 6. Zobacz Spostrzeżenia dotyczące kontekstu, punkt C. Prawo Mojżeszowe i jego stosunek do Nowego Przymierza w Chrystusie omówione jest także we fragmentach 3:21-31 oraz 4:13-16.

▣

GPNT „że Prawo panuje (nad) człowiekiem, przez jaki czas żyje”
BP „że Prawo sprawuje władzę nad człowiekiem tak długo, dopóki on żyje”
BW „że zakon panuje nad człowiekiem, dopóki on żyje”
BWP „że Prawo ma człowieka w swym posiadaniu, dopóki on żyje”
PL „że Prawo panuje nad człowiekiem, dopóki on żyje”

Dosłownie jest to „panoszyć się” (*kurieuō*, zob. 6:9.14). Prawo Mojżeszowe było zarówno wielkim błogosławieństwem (zob. Ps 19 i 119), jak i strasznym przekleństwem (zob. Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14). Wraz z fizyczną śmiercią zobowiązania wobec Prawa wygasają. Jest to ta sama metafora, co ta zastosowana w rozdziale 6. odnośnie śmierci wierzącego dla grzechu.

7:2 „Podobnie też i kobieta zamężna” Jest to główna ilustracja zastosowana przez Pawła w wersety 1-6. W rozdziale 6 zaczął on od śmierci będącej kresem zobowiązań danej osoby jako niewolnika. Tutaj skupia się na małżeństwie i związanymi z nim obowiązkami. Ilustracja ta jest odwrócona, ponieważ to mąż umiera, umożliwiając wdowie ponowne wyjście za mąż, podczas gdy w analogii Pawła umiera wierzący, dzięki czemu zaczyna żyć dla Boga.

▣ „**traci nad nią moc**” Jest to ten sam CZASOWNIK, co w 6:6; oznacza „uczynić nieczynnym”, „uczynić bezużytecznym” lub „być zlikwidowanym”. W 6:6 był to AORYST STRONY BIERNEJ, a tutaj występuje w formie STRONY BIERNEJ CZASU DOKONANEGO, co oznacza „straciło nad nią moc i nadal jej nie ma”. Zobacz Temat specjalny w 3:3.

7:3 „uchodzić będzie za cudzołóżną” Uwaga ta związana jest z żydowskim konfliktem pomiędzy szkołami rabinistycznymi Szammaja i Hillela dotyczącym Pwt 24:1-4; w szczególności słów „coś odrażającego”. Szkoła Hillela była grupą liberalną, która dopuszczała rozwód z każdego powodu. Szkoła Szammaja była stronnictwem konserwatywnym, które dopuszczało rozwód tylko w przypadku cudzołóstwa lub jakiejś innej seksualnej niestosowności (zob. Mt 5:32; 19:9).

Biblia TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 7:4-6

⁴Tak i wy, bracia moi, dzięki ciału Chrystusa umarliście dla Prawa, by złączyć się z innym - z Tym, który powstał z martwych, byśmy zaczęli przynosić owoc Bogu. ⁵Jak długo bowiem wiedliśmy życie cielesne, grzeszne namiętności [pobudzone] przez Prawo działały w naszych członkach, by owoc przynosić śmierci. ⁶Teraz zaś straciło moc nad nami Prawo, gdy umarliśmy temu, co trzymało nas w jarzmie, tak, że możemy pełnić służbę w nowym duchu, a nie według przestarzałej litery.

7:4 „,Tak i wy ... umarliście” Jest to główna myśl tego akapitu (oraz rozdziału 6.). Odnosi się ona do zawartej w rozdziale 6. analogii chrześcijan umierających dla grzechu z powodu „współpogrzebania” (6:4) i „współukrzyżowania” (6:6) z Chrystusem (zob. 2 Kor 5:14-15; Gal 2:20). Wierzący jest nowym stworzeniem w Chrystusie (zob. komentarz do 6:4), w obecnej nowej erze Ducha (zob. 2 Kor 5:17). Chrzt zastępował granicę pomiędzy starą erą i starym człowiekiem a nową erą i nowym człowiekiem.

▣ „**dzięki ciału Chrystusa**” Fraza ta nie odnosi się tutaj do teologicznej koncepcji kościoła jako ciała Chrystusa (zob. 1 Kor 12:12.27), tylko do Jego fizycznego ciała – jak w 6:3-11, gdzie kiedy Chrystus umarł, wierzący, utożsamiając się z Nim poprzez chrzt, umarli razem z Nim. Jego śmierć była ich śmiercią (zob. 2 Kor 5:14-15; Gal 2:20). Jego zmartwychwstałe życie uwolniło ich do służby Bogu i innym.

▣ „**byśmy zaczęli przynosić owoc Bogu**” To także jest paralela rozdziału 6, zwłaszcza wersetu 6:22. Wierzący są teraz wolni w Chrystusie, żeby związać się z Chrystusem. Jest to kontynuacja analogii małżeństwa. Tak, jak Chrystus umarł za wierzących, oni muszą teraz umierać dla grzechu (2 Kor 5:13-14; Gal 2:20). Tak, jak Chrystus został wskrzeszony, oni także są wskrzeszani do nowego, duchowego życia w służbie Bogu (zob. Rz 6:22; Ef 2:5-6) i sobie nawzajem (zob. 1 J 3:16).

7:5

GPNT

„Gdy bowiem byliśmy w ciele”

BP

„Gdy bowiem żyliśmy tylko ciałem”

BW

„Albowiem gdy byliśmy w ciele”

BWP

„Kiedy bowiem żyliśmy według ciała”

PL

„Bo gdy byliśmy w mocy ciała”

Werset ten jest przeciwstawieniem w. 4, który – podobnie jak w. 4 – odnosi się do doświadczenia wierzących. Werset 5 opisuje „owoc” życia pozbawionego Bożej mocy (Gal 5:18-24). Prawo pokazuje wierzącym ich grzech (wersety 7-9; Gal 3:23-25), ale nie jest w stanie uzdolnić ich do jego przewyciężania.

W tym kontekście fraza ta odnosi się do upadłej, grzesznej natury wierzących, odziedziczonej po Adamie (zob. 6:19). Paweł posługuje się terminem *sarks* na dwa różne sposoby: (1) grzeszna natura (stary człowiek) oraz (2) fizyczne ciało (zob. 1:3; 4:1; 9:3.5). Tutaj zastosowane jest ono w znaczeniu negatywnym – przyjrzyjmy się jednak także Rz 1:3; 4:1; 9:3.5 i Gal 2:20. Ciało (*sarks/soma*) nie jest grzeszne samo z siebie i samo w sobie, ale podobnie do umysłu (*nous*) stanowi pole bitwy – miejsce konfrontacji pomiędzy złymi siłami tego wieku a Duchem Świętym. Paweł używa tego słowa zgodnie z Septuagintą, a nie literaturą grecką. Zobacz Temat specjalny: Ciało (*sarks*) w 1:3.

▣ „**[pobudzane] przez Prawo**” Ten aspekt buntowniczej ludzkiej natury reagującej agresją na wszelkie ograniczenia jest jasno widoczny w Rodzaju 3 i u wszystkich ludzi. Prawo ustaliło granice (zob. wersety 7-8). Zostały one nadane dla ochrony ludzkości, ludzie jednak uznali je za łańcuchy i ograniczenia. Grzeszny, niezależny duch został pobudzony przez Prawo Boże. Problemem nie są tu ograniczenia (prawo, zob. wersety 12-13), tylko ludzka autonomia i upór.

▣ „**by owoc przynosić śmierci**” Cóż za uderzająca różnica pomiędzy:

1. w. 4 – przynoszeniem owocu Bogu
2. w. 5 – przynoszeniem owocu śmierci

Wierzący umarli dla śmierci, grzechu i Prawa. Teraz żyją, by przynosić owoc dla Królestwa! Paweł posługuje się tu czarno-białymi kategoriami (a właściwie kategoriami paradoksalnymi, zob. komentarz do 8:2). Każda osoba należy do jednej z dwóch grup – z Adamem albo z Jezusem (zob. 5:12-21). Ci, którzy są w Chrystusie, są wolni, nieskrępowani i nowi (zob. Gal 2:19-20)! Żyjmy i rozkoszujmy się tym!

7:6 „**Teraz zaś**” *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans* [Przewodnik tłumacza do listu Pawła do Rzymian] Newmana i Nidy zawiera interesujący komentarz:

„Istotne jest przyjrzenie się paralelom pomiędzy wersetami 5 a 6, a równocześnie ich związkowi z następującą po nich treścią. Werset 5 opisuje doświadczenie przedchrześcijańskie i znajduje swoją paralelę w 7:7-25; werset 6 dotyczy obecnego życia wiary pod przewodnictwem Ducha Bożego i znajduje swoją paralelę w 8:1-11” (s. 130).

▣ „**straciło moc nad nami**” (GPNT: „**zostaliśmy uwolnieni**”) Jest to AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO, będący przeciwieństwem CZASU NIEDOKONANEGO STRONY MEDIALNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO z w. 5. Wierzący przez cały czas znajdowali się w niewoli grzechu ujawnianego przez Prawo, ale teraz zostali uwolnieni przez Ducha dzięki dobrej nowinie ewangelii. To samo słowo zastosowane jest wobec kobiety, której mąż umrze, z w. 2.

▣ „**umarliśmy temu, co trzymało nas w jarzmie**” Jest to AORYST IMIESŁOWU STRONY CZYNNEJ, po którym następuje TRYB ORZEKAJĄCY CZASU NIEDOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Przez śmierć Chrystusa Bóg uwolnił wierzących od:

1. Przekleństwa ST
2. Ich wewnętrznego, grzesznego człowieka

Wcześniej stale pozostawali oni w niewoli swojego buntu przeciwko objawionej Bożej woli, upadłej natury, osobistego grzechu i nadprzyrodzonych pokus (zob. Ef 2:2-3).

▣ „nowym ... przestarzałej” Ta nowa, duchowa droga wydaje się odnosić do Nowego Przymierza (zob. Jer. 31:31-34; Ez 36:22-32). Paweł stosuje grecki termin „nowy” (*kainos – kainotēs*) do:

1. nowości życia, Rz 6:4 (zob. też komentarz do 6:4)
2. nowości Ducha, Rz 7:6
3. Nowego Przymierza, 1 Kor 11:2; II Kor 3:6
4. nowego stworzenia, II Kor 5:17; Gal 6:15
5. nowego człowieka, Ef 2:15; 4:24

Termin „przestarzałej” odnosi się do Prawa Mojżeszowego. Oznaczał on coś „zupełnie zużytego”. Paweł zestawia Stare Przymierze z Nowym, podobnie jak czyni to autor Listu do Hebrajczyków (zob. 8:7 i 13).

▣

GPNT	„tak_że służyć my w nowości Ducha”
BP	„tak że jesteśmy sługami, którzy cieszą się nowym duchem”
BW	„tak iż służymy w nowości ducha”
BWP	„Możemy zatem pełnić służbę w nowym duchu”
PL	„po to, by służyć w nowym duchu”

Dosłowne tłumaczenie to „w nowości ducha”. Nie ma pewności co do tego, czy odnosiło się to do odrodzonego ducha ludzkiego, czy do Ducha Świętego. W większości angielskich tłumaczeń „Duch” pisany jest z wielkiej litery, co wskazuje na Ducha Świętego, który po raz pierwszy niejednoznacznie wspomniany jest w Rzymian 8 (15 razy). Termin „duch” mógł odnosić się także do ludzkiego ducha odrodzonego i zasilanego przez ewangelię i Ducha w Rz 1:4.9; 2:29; 7:6; 8:15; 11:8; 12:11; 1 Kor 2:11; 4:21; 5:3.4.5; 7:34; 14:15.16.32; 16:18.

W pismach Pawła „ciało” i „duch” są często sobie przeciwstawiane jako dwa oddzielne sposoby myślenia i życia (zob. 7:14; 8:4; Gal 3:3; 5:16.17.25; 6:8). Fizyczne życie bez Boga jest „ciałem” (zob. Temat specjalny w 1:3), a życie z Bogiem jest „duchem” albo „Duchem”. Zamieszkujący w wierzącym Duch Święty (zob. 8:9.11) przemienia go w nowe stworzenie w Chrystusie (zarówno pozycjonalnie, jak i doświadczalnie).

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 7-25

A. Rzymian 7:7-25 wyraża ludzkie realia. Wszyscy ludzie, zarówno zbawieni, jak i zgubieni, doświadczyli na świecie oraz we własnych sercach i umysłach napięcia pomiędzy dobrem a złem. Nasuwające się tu pytanie natury hermeneutycznej brzmi następująco: „Jak Paweł chciał, żeby rozumiany był ten fragment?”. Musi być on umocowany w kontekście rozdziałów 1:18-6:23 oraz 8:1-39. Niektórzy są zdania, że skupia się on na wszystkich istotach ludzkich i w związku z tym postrzegają osobiste doświadczenia Pawła jako paradygmat. Interpretacja ta nazywana jest „teorią autobiograficzną”.

W 1 Kor 13:1-3 Paweł użył pierwszej osoby w nieosobowym znaczeniu. Posługiwanie się nieosobowym „ja” udokumentowane jest też u żydowskich rabinów. Jeśli zostało ono zastosowane także tutaj, fragment ten dotyczyłby przejścia ludzkości od niewinności przez zasądzenie po zbawienie (rozdział 8). Interpretacja ta nazywana jest „teorią reprezentacyjną” (tj. *Jerome Biblical Commentary [Komentarz biblijny Hieronima]*, s. 312).

Inni jednak postrzegają te wersety jako opisujące ciągłą straszliwą walkę wierzącego z upadłą ludzką naturą (tj. Augustyn, Tomasz z Akwinu, Marcin Luter, Jan Kalwin, Karol Barth). Przejmujące wołanie wersetu 24 wyraża to wewnętrzne napięcie. W wersetach 7-13 przeważają CZASOWNIKI w AORYŚCIE i CZASIE NIEDOKONANYM, podczas gdy wersety 14-25 zdominowane są przez CZAS TERAŹNIEJSZY i DOKONANY. Wydaje się to uwiarygodniać „teorię autobiograficzną”, według której Paweł opisuje swoje własne doświadczenie – od niewinności, przez zasądzenie, po usprawiedliwienie i pełną napięcia drogę progresywnego uświęcenia (zob. *autos egō*, „ja sam”, zob. w. 25).

Możliwe także, że oba poglądy mają rację. W wersetach 7-13 i 25b Paweł wyraża się autobiograficznie, podczas gdy w 14-25a opowiada o swoim doświadczeniu wewnętrznej walki z grzechem jako przedstawiciel całej odkupionej ludzkości. Należy jednak pamiętać, że cały ten fragment rozpatrywać trzeba także w świetle tego, że Paweł przed nawróceniem był zaangażowanym wyznawcą judaizmu. Było to tylko jego doświadczenie.

- B. Prawo jest dobre. Pochodzi od Boga. Służyło – i nadal służy – Bożemu celowi (zob. 7:7, 12, 14, 22, 25; Mt 5:17-19). Nie jest ono w stanie zapewnić pokoju ani zbawienia (zob. Gal 3). W swojej książce *A Man in Christ [Człowiek w Chrystusie]* James Stewart ukazuje paradoks myśli i pism Pawła:

„Naturalnie spodziewalibyśmy się po człowieku, który zabiera się za budowanie systemu myśli i doktryny, że jak najszywniej określi znaczenia używanych przez siebie terminów. Oczekiwalibyśmy dążenia do precyzji we frazeologii jego naczelných idei. Żądalibyśmy, żeby słowo raz użyte przez autora w określonym znaczeniu zachowało to znaczenie aż do końca. Ale szukać tego u Pawła oznacza się rozczarować. Duża część jego frazeologii jest płynna, a nie sztywna... ‘Prawo jest święte’ – pisze – ‘wewnętrzny człowiek [we mnie] ma upodobanie zgodne z Prawem Bożym’ (zob. Rz 7:12-13.22), ale w oczywisty sposób jest to inny aspekt *nomos* niż ten, który gdzie indziej każe mu stwierdzić: ‘Z tego przekleństwa Prawa Chrystus nas wykupił’ (zob. Gal 3:13)” (s. 26).

- C. Dowody tekstualne dotyczące pytania „Czy w wersetach 14-25 Paweł pisze o osobie zbawionej, czy niezabawionej?” są następujące:

1. Osoba niezabawiona

- a. Taka była interpretacja wczesnych greckojęzycznych ojców kościoła
- b. Pogląd taki popierają następujące frazy:
  - (1) „jestem cielesny”, w. 14
  - (2) „zaprzędany w niewolę grzechu”, w. 14
  - (3) „we mnie ... nie mieszka dobro”, w. 18
  - (4) „podbija mnie w niewolę pod prawo grzechu mieszkającego w moich członkach”, w. 23
  - (5) „Nieszczęsny ja człowiek! Któż mnie wyzwolił z ciała, [co widzie ku] tej śmierci?”, w. 24
- c. Bezpośredni kontekst rozdziału 6 jest taki, że jesteśmy wolni od panowania grzechu. Kontekst rozdziału 8 zaczyna się od „Teraz jednak”.
- d. Brak jakichkolwiek odniesień do Ducha albo Chrystusa – pojawiają się dopiero na końcu tego kontekstu (w. 25).

2. Osoba zbawiona

- a. Taka była interpretacja Augustyna, Kalwina i tradycji reformowanej
- b. Pogląd taki popierają następujące frazy:
  - (1) „Wiemy przecież, że Prawo jest duchowe”, w. 14
  - (2) „przyznaję Prawu, że jest dobre”, w. 16
  - (3) „Nie czynię bowiem dobra, którego chcę...”, w. 19
  - (4) „wewnętrzny człowiek [we mnie] ma upodobanie zgodne z Prawem Bożym”, w. 22
- c. Szerszy kontekst Listu do Rzymian umieszcza rozdział 7 w całości mówiącej o uświęceniu.
- d. Oczywiste przejście od AORYSTÓW i CZASOWNIKÓW W CZASIE NIEDOKONANYM w wersetach 7-13 do konsekwentnego stosowania CZASU TERAŻNIEJSZEGO w wersetach 14-24 sugeruje odmienną i nową część życia Pawła (tj. nawrócenie).

- D. Im bardziej wierzący dąży do podobieństwa do Chrystusa, tym bardziej doświadcza swojej własnej grzeszności. Paradoks ten dobrze pasuje do tego kontekstu oraz do osobowości Pawła (oraz, jeśli już o tym mowa, większości wierzących; przeciwne spojrzenie znaleźć można w książce Gordona Fee *Paul, The Spirit, and the People of God [Paweł, Duch i Boży lud]*.

Strofa z luterańskiego hymnu autorstwa Henry’ego Twellsa:

„I nikt, o Panie, nie ma doskonałego odpoczynku,
Bo nikt nie jest w pełni wolny od grzechu;
A ci, którzy chcieliby najlepiej Ci służyć,
Są najbardziej świadomi zła w swoim wnętrzu”

Myślę, że Paweł zmagał się ze swoją faryzejską przeszłością, co nadało strukturę jego przedstawieniu „Prawa” i „grzechu/śmierci”. Jednak ja sam także walczę z pokusami i grzechem po tym, jak dostałem zbawienia, i wpływa to na moją interpretację. Myślę, że książka Gordona Fee *Paul, The Spirit, and the People of God [Paweł, Duch i Boży lud]* przedstawia inne przekonujące chrześcijańskie doświadczenie i perspektywę. Wiem jedno – napięcie lub konflikt pomiędzy

1. starą a nową erą
2. starym a nowym człowiekiem
3. prawem a duchem

został rozwiązany w Chrystusie! Zwycięstwo należy do nas. Nigdy nie należy skupiać się na rozdziale 7 z pominięciem rozdziałów 6 i 8. W Nim zwyciężamy!

- E. Wyrazy z członem *sun* (PRZYIMEK w 8:32) w Rzymian 8
1. w. 16 – *sun* + świadczyć/składać świadectwo
  2. w. 17 – *sun* + dziedzic
  3. w. 17 – *sun* + cierpieć
  4. w. 17 – *sun* + otoczyć chwałą
  5. w. 22 – *sun* + jęczeć
  6. w. 22 – *sun* + bóle rodzenia
  7. w. 26 – *sun* + przychodzić z pomocą
  8. w. 28 – *sun* + współdziałać/współpracować
  9. w. 29 – *sun* + na wzór
- Złożenia te oznaczają „współdział z” lub współpracę z”.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 7:7-12

⁷Cóż więc powiemy? Czy Prawo jest grzechem? Żadną miarą! Ale jedynie przez Prawo zdobyłem znajomość grzechu. Nie wiedziałbym bowiem, co to jest pożądanie, gdyby Prawo nie mówiło: Nie pożądaj! ⁸Z przykazania tego czerpiąc podnieję, grzech wzbudził we mnie wszelakie pożądanie. Bo gdy nie ma Prawa, grzech jest w stanie śmierci. ⁹Kiedyś i ja prowadziłem życie bez Prawa. Gdy jednak zjawilo się przykazanie - grzech ożył, ¹⁰ja zaś umarłem. I przekonałem się, że przykazanie, które miało prowadzić do życia, zawiadło mnie ku śmierci. ¹¹Albowiem grzech, czerpiąc podnieję z przykazania, uwiódl mnie i przez nie zadał mi śmierć. ¹²Prawo samo jest bezsprzecznie święte; święte, sprawiedliwe i dobre jest też przykazanie.

7:7 „Cóż więc powiemy” Paweł powraca tu do formy diatryby (zob. 6:1.15; 7:1.13).

▣ „Czy Prawo jest grzechem” Jednym z paradoksów objawienia jest to, że Bóg posłużył się świętością i dobrocią Prawa jako lustrem ukazującym grzech, aby przywieść upadłą ludzkość do nawrócenia i wiary (zob. wersety 12-13; Gal 3). Co również zaskakujące, Prawo nadal funkcjonuje w uświęceniu, ale nie w usprawiedliwieniu (zob. Temat specjalny: Poglądy apostoła Pawła na temat Prawa Mojżeszowego w 13:9).

▣ „Żadną miarą” Jest to charakterystyczna dla Pawła fraza odrzucająca fałszywe twierdzenie (zob. v. 13; 3:4.6.31; 6:2.15; 9:14; 11:1.11; Gal 2:17; 3:21).

▣ „Ale” W Liście do Rzymian styl literacki, jakim posługuje się Paweł, wykorzystuje silne kontrasty dla podkreślenia przekazywanych prawd (zob. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:13; 9:14; 11:1,11).

▣ „zdobyłem” Zaznacz w swojej Biblii, ile razy w kontekście wersetów 7-25 pojawiają się zaimki osobowe „ja”, „mnie”, „mi”. Zadziwiająco często – prawie 20 razy!

▣ „jedynie przez Prawo zdobyłem znajomość grzechu” Jest to jeden z kluczowych fragmentów objawiających koncepcję funkcjonowania Prawa Mojżeszowego jako lustro ujawniającego osobisty grzech (zob. 3:20; 4:65; 5:20; Gal 3:14-29, szczególnie w. 24). Jednorazowe złamanie Prawa było równoznaczne ze złamaniem Przymierza i poniesieniem tego konsekwencji (zob. w. 10 i Jk 2:10)!

▣ „jedynie przez Prawo” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY DRUGIEJ, zwane „sprzecznym ze stanem faktycznym”. Paweł był przekonany o grzechu. Jest to jedyny przykład tej konstrukcji gramatycznej w Liście do Rzymian. Paweł posługuje się nią także w innych listach – np. Gal 1:10; 3:21, a także 1 Kor 2:8; 5:10; 11:31 oraz 2 Kor 12:11.

▣ „Nie pożądaj” Jest to cytat z ostatniego z Dziesięciu Przykazań (zob. Wj 20:17; Pwt 5:21). Ostatnie przykazanie skupia się na właściwym nastawieniu, które w rzeczywistości stanowi sedno wszystkich przykazań (zob. Mt 5-7). Prawo często nazywane jest tu „przykazaniem” (zob. wersety 8, 9, 11, 12, 13).

Termin „pożądać” oznaczał „nastawiać na coś swoje serce” albo „mocno pragnąć”. Bóg dał ludziom (zgubionym i zbawionym) wiele dobrych rzeczy w stworzeniu, mają oni jednak tendencję do korzystania z nich poza wyznaczonymi przez Niego granicami. Ich myślą przewodnią staje się wtedy „Więcej – więcej dla mnie za wszelką cenę”. Własne ja jest strasznym tyranem. Zobacz Temat specjalny: Uwagi na temat Wyjścia 20:17 w 13:8-9.

7:8

GPNT „Okazję zaś otrzymawszy”
BP „doznał podniety”
BW „otrzymał bodziec”
BWP „rozbudzona”
PL „pobudzony”

Był to wojskowy termin oznaczający przyczółek lub punkt wypadowy działań (zob. wersety 8 i 11). W tym kontekście jest on spersonalizowany (zob. wersety 9, 11). Grzech został scharakteryzowany jako operacja militarna (zob. w. 11) prowadzona przez wojskowego przywódcę (zob. wersety 11 i 17; 6:12.14.16).

▣ „**Bo gdy nie ma Prawa, grzech jest w stanie śmierci**” Grzech jest buntem przeciwko Bożej woli (zob. Rz 4:15; 5:13; 1 Kor 15:56). W grece fraza ta nie zawiera CZASOWNIKA; należy go dodać. Jeśli założymy CZAS TERAŹNIEJSZY, oznaczałoby to, że jest to uniwersalna zasada. Jeśli założymy AORYST, odnosiłoby się to konkretnie do życia Pawła.

7:9 „Kiedyś i ja prowadziłem życie” Mogło się to odnosić do Pawła jako (1) dziecka w wieku niewinności (tj. przed *Bar Micwą*) lub (2) oddanego faryzeusza, zanim prawda ewangelii wkroczyła do jego serca (zob. Dz 23:1; Fil 3:6; 2 Tm 1:3). Pierwsza możliwość reprezentuje „autobiograficzną teorię” interpretacji rozdziału 7, druga natomiast „reprezentacyjną teorię” jego interpretacji.

7:9-10 „Gdy jednak zjawilo się przykazanie - grzech ożył, ja zaś umarłem” Buntowniczy duch ludzkości czerpie podniecie z zakazów. „Nie” Bożego Prawa wyzwala niezależną pychę upadłej ludzkości (zob. Rdz 2:16-17; 3:1-6). Zauważmy, że grzech nadal jest tu uosabiany – tak jak w 5:21 i 7:8.11.17.20.

7:10 „przykazanie, które miało prowadzić do życia, zawiodło mnie ku śmierci” Jest to prawdopodobnie odniesienie do obietnicy z Kpł 18:5; Pwt 4:1; lub być może do Rz 2:13. Prawo obiecywało to, czego nie było w stanie dostarczyć – nie dlatego, że było grzeszne, tylko z powodu słabości i buntu ludzkości. Prawo stało się przez to wyrokiem śmierci (zob. Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14).

7:11 „uwiódł mnie i przez nie zadał mi śmierć” Oba użyte tu CZASOWNIKI występują w formie AORYSTU STRONY CZYNNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO. Termin „uwiódł” użyty został w Septuagincie (LXX) na określenie węży zwodzającego Ewę w Rdz 3:13. Paweł kilka razy stosuje to słowo w swoich listach (zob. Rz 16:18; 1 Kor 3:18; 2 Kor 11:3; 2 Tes 2:3; 1 Tm 2:14). Problemem Adama i Ewy również było pożądanie (zob. 2 Kor 11:3; 1 Tm 2:14). Ponieśli oni duchową śmierć w wyniku okazania nieposłuszeństwa Bożemu przykazaniu (objawionego w Prawie, zob. 1 Kor 15:56) – podobnie jak Paweł i wszyscy ludzie (1:18-3:20).

7:12 Paweł potwierdza w ten sposób to, że Prawo jest dobre. To nie ono jest problemem. Jednak użyte przez niego paralelne struktury z użyciem „grzechu” w rozdziale 6 i „prawa” w rozdziale 7 musiały wzbudzić niezadowolone legalistycznych żydowskich wierzących (słabi z 14:1-15:13) w rzymskim kościele.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 7:13

¹⁵A więc to, co dobre, stało się dla mnie przyczyną śmierci? Żadną miarą! Ale to właśnie grzech, by okazać się grzechem, przez to, co dobre, sprowadził na mnie śmierć, aby przez związek z przykazaniem grzech ujawnił nadmierną swą grzeszność.

7:13

GPNT „grzech, aby uwidoczniłby się (jako) grzech ... aby stałby się w nadmiarze grzesznym grzech”
BP „grzech, by się ujawnić jako grzech ... jeszcze pełniej ujawnił swą grzeszność”

BW	„grzech, żeby się okazać grzechem ... grzech przez przykazanie okazał ogrom swojej grzeszności.”
BWP	„grzech, żeby się okazał jako grzech ... grzech ujawnił całą swoją wielką grzeszność”
PL	„grzech, aby okazać się tym, czym jest ... przykazanie odsłoniło całą brutalność grzechu”

Zła natura grzechu jest jasno widoczna w tym, że wziął on coś tak dobrego, zdrowego i pobożnego jak Prawo Mojżeszowe (zob. Ps 19, 119) i zamienił je w narzędzie potępienia i śmierci (zob. Ef 2:15; Kol 2:14). Upadła ludzkość korzysta z każdego dobrego daru, który dostała od Boga, poza wyznaczonymi przez Niego granicami.

Zauważmy zawarte tu dwa zdania *hina* (celowe) przetłumaczone jako „by” i „aby”. PRZYIMKI rozjaśniają zamysł autora.

▣ „nadmierną swą grzeszność” Zobacz Temat specjalny: Stosowanie przez Pawła złożenia *huper* w 1:30. Grzech jest tu uosobiony w celu ukazania osobowej natury zła. Zobacz temat specjalny: Osobowe zło w 16:20.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 7:14-20

¹⁴Wiemy przecież, że Prawo jest duchowe. A ja jestem cielesny, zaprzędany w niewolę grzechu. ¹⁵Nie rozumiem bowiem tego, co czynię, bo nie czynię tego, co chcę, ale to, czego nienawidzę - to właśnie czynię. ¹⁶Jeżeli zaś czynię to, czego nie chcę, to tym samym przyznaję Prawu, że jest dobre. ¹⁷A zatem już nie ja to czynię, ale mieszkający we mnie grzech. ¹⁸Jestem bowiem świadom, że we mnie, to jest w moim ciele, nie mieszka dobro; bo łatwo przychodzi mi chcieć tego, co dobre, ale wykonać - nie. ¹⁹Nie czynię bowiem dobra, którego chcę, ale czynię to zło, którego nie chcę. ²⁰Jeżeli zaś czynię to, czego nie chcę, już nie ja to czynię, ale grzech, który we mnie mieszka.

7:14 „Prawo jest duchowe” Boże Prawo jest dobre. To nie ono jest tu problemem (zob. wersety 12 i 16b).

▣ „ja jestem cielesny” Termin ten stosowany jest przez Pawła (1) w neutralnym znaczeniu fizycznego ciała (zob. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5); (2) w negatywnym sensie upadłej natury ludzkości w Adamie (zob. w. 5). Nie ma pewności co do tego, do którego znaczenia odnosi się on tutaj.

▣ „zaprzędany w niewolę grzechu” Jest to IMIESŁÓW STRONY BIERNEJ CZASU DOKONANEGO, oznaczający „zostałem i nadal jestem zaprzędawany w niewolę grzechu”. Grzech znowu jest tu uosobiony – tym razem jako właściciel niewolników. Stojący za STRONĄ BIERNĄ sprawca jest niepewny – może nim być szatan, grzech, Paweł lub Bóg.

W ST głównym terminem na określenie Boga pociągającego ludzkość z powrotem do Siebie był „okup” albo „wykupienie” (i ich synonimy). Pierwotnie znaczyło to „wykupić z powrotem” (wraz z synonimami; zob. Temat specjalny w 3:24). Zastosowana tutaj fraza wyraża przeciwną koncepcję: „sprzedany w ręce...” (zob. Sdz 4:2; 10:7; 1 Sam 12:9).

7:15-24 Dziecko Boże posiada „Boską naturę” (zob. 2 P 1:4) – ale także upadłą naturę (zob. Gal 5:17). Potencjalnie grzech został uczyniony nieczynnym (zob. Rz 6:6), ale ludzkie doświadczenie zgodne jest z tym opisywanym w rozdziale 7. Żydzi mówią, że w sercu każdego człowieka jest czarny i biały pies. Większy będzie ten, którego będzie on więcej karmił.

Czytając ten fragment na własnej skórze odczuwam opisywany przez Pawła ból związany z codziennym konfliktem naszych dwóch natur. Wierzący zostali wyzwoleni od swojej upadłej natury, ale – wspomóż nas, Boże – nadal ulegamy jej podszeptom. Często zaskakująco prawdziwe okazuje się to, że duchowa walka rozpoczyna się po momencie zbawienia. Dojrzałość to pełna napięcia codzienna wspólnota z Trójjedynym Bogiem i codzienny konflikt ze złem (zob. 8:12-25,26; Gal 5:16-18; Ef 6:10-18; Kol 3:5-10; patrz też: J. D. G. Dunn, *Jesus and the Spirit [Jezus i Duch]*).

7:16.20 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich.

7:18 „Jestem bowiem świadom, że we mnie, to jest w moim ciele, nie mieszka dobro” Paweł nie twierdzi tu, że fizyczne ciało jest złe, tylko że jest polem bitwy pomiędzy upadłą naturą a Bożym Duchem. Grecy uważali ciało wraz z wszelką materią za złe. Przerodziło się to w dualistyczną herezję gnostycyzmu (zob. List do Efezjan, Kolosan i 1 Jana). Grecy mieli tendencję do obwiniania „fizyczności” za problemy duchowe. Paweł nie postrzega jednak duchowego konfliktu w tych kategoriach. Uosabia grzech i przedstawia bunt ludzkości przeciwko Prawu Bożemu jako okazję do inwazji zła na ludzką naturę. Termin „ciało” może w pismach Pawła oznaczać (1) fizyczne ciało, które jest moralnie neutralne (zob. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3.5) lub (2) upadłą grzeszną naturę odziedziczoną po Adamie (zob. w. 5). Zobacz Temat specjalny: Ciało (*sarks*) w 1:3.

7:20 „grzech, który we mnie mieszka” Interesujące jest, że List do Rzymian tak jasno ukazuje grzech ludzkości, wymienia jednak szatana dopiero w 16:20. Ludzie nie mogą obwiniać szatana za swój problem z grzechem. Mamy wybór. Grzech uosobiony jest jako król, tyran i właściciel niewolników. Kusi nas i namawia do niezależności od Boga, do samorealizacji za wszelką cenę. Pawłowe uosobienie grzechu powiązane z ludzkim wyborem odzwierciedla Rdz 4:7.

W tym rozdziale Paweł kilka razy posługuje się terminem „mieszka” (zob. wersety 17, 18, 20). Grzeszna natura nie zostaje zniszczona ani usunięta w momencie zbawienia, tylko potencjalnie unieczynniona. Jej dalsza bezsilność zależy od naszej współpracy z zamieszkującym w nas Duchem (zob. 8:9.11). Bóg zapewnił wierzącym wszystko, co jest im potrzebne do walki ze złem – zarówno uosobionym (dosłownym), jak i osobowym (szatanem i demonami). Wyposażeniem tym jest obecność i moc Ducha Świętego. Zbawienie i życie chrześcijańskie są codziennym procesem zaczynającym i kończącym się na codziennych decyzjach chrześcijanina. Bóg wyposażył nas we wszystko, czego potrzebujemy: Ducha (Rz 8), duchową zbroję (Ef 6:11), objawienie (Ef 6:17) i modlitwę (Ef 6:18).

Walka jest zacięta (Rz 7), ale wojna jest już wygrana (Rz 8).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 7:21-25

²¹A zatem stwierdzam w sobie to prawo, że gdy chcę czynić dobro, narzuca mi się zło. ²²Albowiem wewnętrzny człowiek [we mnie] ma upodobanie zgodne z Prawem Bożym. ²³W członkach zaś moich spostrzegam prawo inne, które toczy walkę z prawem mojego umysłu i podbija mnie w niewolę pod prawo grzechu mieszkającego w moich członkach. ²⁴Nieszczęsny ja człowiek! Któż mnie wyzwoli z ciała, [co wiedzie ku] tej śmierci? Dzięki niech będą Bogu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego! ²⁵Tak więc umysłem służę Prawu Bożemu, ciałem zaś - prawu grzechu.

7:22 „Prawem Bożym” Dla Żydów odnosiło się to do Prawa Mojżeszowego. Dla nie-Żydów dotyczyło to:

1. Świadczenia przyrody (zob. Rz 1:19-20; Ps. 19:1-6)
2. Wewnętrznego, moralnego sumienia (zob. Rz 2:14-15)
3. Norm i obyczajów społecznych

▣

GPNT	„w (tym) wewnątrz człowieka”
BP	„temu wszystkiemu, co jest we mnie”
BW	„według człowieka wewnętrznego”
BWP	„Mój wewnętrzny człowiek”
PL	„W moim wewnętrznym człowieku”

Paweł zestawia zewnętrznego człowieka (fizycznego) z wewnętrznym (duchowym) w 2 Kor 4:16. W tym kontekście fraza ta odnosi się do tej części Pawła lub zbawionej ludzkości, która zgadza się z Bożą wolą i prawem.

1. „Prawo jest duchowe”, 7:14
2. „tego, co chcę”, 7:15
3. „pryżnają Prawu, że jest dobre”, 7:16
4. „łatwo przychodzi mi chcieć”, 7:18
5. „dobra, którego chcę”, 7:19
6. „czynię to zło, którego nie chcę”, 7:19
7. „czynię to, czego nie chcę”, 7:20
8. „chcę czynić dobro”, 7:21
9. „ ma upodobanie zgodne z Prawem Bożym”, 7:22

10. „prawem mojego umysłu”, 7:23

11. „umysłem służę Prawu Bożemu”, 7:25

Rozdział 7 ukazuje, że znajomość Boga i Jego słowa nie wystarczy. wierzący potrzebują Ducha (rozdział 8)!

7:23 Pomiędzy wersetami 6:2; 8:2 i 7:23 występuje realny kontrast. Jasno ukazują one, że Paweł posługiwał się określeniem „Prawo” (*nomos*) w odniesieniu do (1) prawa grzechu (zob. 7:21.25) oraz (2) Prawa Bożego (zob. 7:22.25). Wcześniej – w wersetach 4, 5, 6, 7, 9 i 12 stosował je do ST. Paweł nie był teologiem systematycznym. Zmagał się z koncepcją „prawa”. W pewnym sensie było ono Bożym objawieniem i cudownym darem dla ludzkości, w innym jednak było tym, co definiowało grzech i wyznaczało jasne granice, których upadła ludzkość nie była w stanie przestrzegać. Granice te to nie tylko objawienie ST (zob. Ps 19:7-14; 119), ale wszelkie wytyczne moralne: objawienie w przyrodzie (zob. Ps. 19:1-6; Rz 1:18-3:31) i normy oraz obyczaje społeczne. Ludzie są buntownikami pragnącymi posiadać całkowitą kontrolę nad swoim życiem!

7:24 Czy może to być wypowiedź zbawionej osoby? Niektórzy sądzą, że nie, i wnioskuje, że rozdział ten odnosi się do moralnych, religijnych ale nieodkupionych ludzi. Inni twierdzą, że tak, i uważają, że odnosi się do występującego w ewangelii napięcia „już, ale jeszcze nie” w życiu wierzących. Eschatologiczne spełnienie nie zostało jeszcze objawione. Dojrzały wierzący najboleśniej odczuwa tę lukę.

▣

GPNT

„z ciała śmierci tej”

BP

„z ciała podległego tej śmierci”

BW

„z tego ciała śmierci”

BWP

„od ciała tej śmierci”

PL

„z tego ciała śmierci”

Fizyczne ciało i umysł nie są złe same w sobie ani same z siebie. Zostały stworzone przez Boga do życia na tej planecie i wspólnoty z Nim. Zostały stworzone jako „bardzo dobre” (zob. Rdz 1:31). Jednak wydarzenia z Rodzaju 3 zmieniły ludzkość i Ziemię. Świat nie jest taki, jakim Bóg go zamierzył – i ludzie też nie są tacy, jakimi On chciał, by byli. Grzech diametralnie zmienił stworzenie. Wziął to, co było dobre, i zamienił na egoistyczne zło. Ciało i umysł stały się polem bitwy z pokusami i grzechem. Paweł dotkliwie odczuwa ten konflikt. Tęskni do nowej ery, nowego ciała i wspólnoty z Bogiem (zob. 8:23).

7:25 Jest to podsumowanie i przejście na wyższy poziom rozdziału 8. Jednak nawet w Rz 8 zauważyć można to samo napięcie – ukazane jest ono w wersetach 5-11.

Pytanie o interpretację dotyczy tego, o kim Paweł mówi:

1. o sobie samym i swoich doświadczeniach z judaizmem
2. o wszystkich chrześcijanach
3. o Adamie jako przykładzie istot ludzkich
4. o Izraelu i jego znajomości Prawa, ale niezdolności do jego przestrzegania

Osobiście łączę #1 (wersety 7-13.25b) i #2 (wersety 14-25a). Zob. Spostrzeżenia dotyczące kontekstu Rz 7:7-25. Ból i agonia rozdziału 7 znajduje swoją odpowiedź i ukojenie w dostojenstwie rozdziału 8!

▣ „Dzięki niech będą Bogu” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: UWIELBIENIE, MODLITWA I DZIEKCZYNIENIE PAWŁA

Paweł był człowiekiem uwielbienia. Znał Stary Testament. Każda z czterech części (tj. ksiąg) Psalterza kończy się doksologiami (zob. Ps 41:14; 72:19; 89:53; 106:48). Paweł chwali i wysławia Boga na kilka różnych sposobów:

1. We wstępnych akapitach swoich listów
  - a. początkowe pozdrowienia (zob. Rz 1:7; 1 Kor 1:3; II Kor 1:2)
  - b. początkowe błogosławieństwa (*eulogētos*, zob. 2 Kor 1:3-4; Ef 1:3-14)
2. Krótkie wyrazy uwielbienia
  - a. Rz 1:25; 9:5
  - b. 2 Kor 11:31
3. Doksologie (charakteryzujące się stosowaniem [1] słowa *doxa* {tj. chwała} i [2] „na wieki”)

- a. Rz 11:36; 16:25-27
  - b. Ef 3:20-21
  - c. Fil 4:20
  - d. 1 Tm 1:17
  - e. 2 Tm 4:18
4. Dziękczynienie (tj. *eucharisteō*)
- a. Początkowe akapity listów (zob. Rz 1:8; 1 Kor 1:4; 2 Kor 1:11; Ef 1:16; Fil 1:3; Kol 1:3,12; 1 Tes 1:2; 2 Tes 1:3; Flm 1:4; 1 Tm 1:12; 2 Tm 1:3)
  - b. wezwania do dziękczynienia (zob. Ef 5:4,20; Fil 4:6; Kol 3:15.17; 4:2; 1 Tes 5:18)
5. Krótkie wyrazy wdzięczności
- a. Rz 6:17; 7:25
  - b. 1 Kor 15:57
  - c. 2 Kor 2:14; 8:16; 9:15
  - d. 1 Tes 2:13
  - e. 2 Tes 2:13
6. Końcowe błogosławieństwa
- a. Rz 16:20.24
  - b. 1 Kor 16:23-24
  - c. 2 Kor 13:14
  - d. Gal 6:18
  - e. Ef 6:24

Paweł znał Trójjedynego Boga zarówno teologicznie, jak i doświadczalnie. Swoje pisma zawsze zaczyna od modlitwy i uwielbienia. W środku swoich wywodów daje wyraz uwielbienia i dziękczynienia. Pod koniec swoich listów zawsze pamięta o modlitwie, uwielbieniu i dziękczynieniu. Pisma Pawła emanują modlitwą, uwielbieniem i dziękczynieniem. Paweł znał Boga, siebie i ewangelię.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Jaki jest związek rozdziału 6. z rozdziałem 7.?
2. Jaki jest związek starotestamentowego Prawa z nowotestamentowymi wierzącymi? (zob. 2 Kor 3:1-11; Heb 8:7.13)
3. Jakich dwóch lustracji używa Paweł w rozdziałach 6 i 7 dla zobrazowania stosunku wierzących do ich starego życia?
4. Jaki jest związek chrześcijanina z Prawem Mojżeszowym?
5. Wyjaśnij własnymi słowami, jaka jest różnica pomiędzy autobiograficzną i reprezentacyjną teorią interpretacji Rz 7:7-25.
6. Czy Rz 7 opisuje człowieka zgubionego, niedojrzałego wierzącego czy wszystkich wierzących?

ROZDZIAŁ 8 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
OBDARZENIE ŻYCIEM NADPRZYRODZONYM			DAR WOLNOŚCI DUCHA	
Życie według Ducha	Życie w duchu sprawiedliwości	Życie w Duchu Świętym	Życie według Ducha	Nowe, wolne życie
8:1-4			8:1-11	8:1-2 8:3-8
8:5-11	8:1-13	8:1-17		Być w Duchu
8:12-13			Dzieciństwo Boże	8:9-11
Synostwo Boże chrześcijan	Bóg i jego dzieci		8:12-17	8:12-17
8:14-17	8:14-17			
Przeznaczenie do chwały	O chwale, która ma się objawić	Chwała w przyszłości	Pełnia nadziei	Teraźniejsze cierpienia i nadchodząca chwała
8:18-22		8:18-22	8:18-22	
8:23-25	8:18-30	8:23-24	8:23-25	8:18-30
8:26-27			8:26-27	
8:28-30		8:25-30	8:28-30	
Hymn wdzięczności	Miłość Boża w Chrystusie Jezusie	Hymn o miłości Bożej	Pewność zbawienia	8:31-37
8:31-34	8:31-39	8:31-39	8:31-34	Pewność Bożej miłości
8:35-39			8:35 8:36-39	8:38-39

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Rozdział ten stanowi kulminacyjny punkt rozumowania Pawła rozpoczętego w 1:18. Zaczyna się od „braku potępienia” (status prawny), a kończy na „braku oddzielenia” (osobista wspólnota). Teologicznie Paweł przechodzi od usprawiedliwienia przez uświęcenie do obdarzenia chwałą (zob. wersety 29-30).
- B. Paweł dokonuje tu teologicznego rozwinięcia kwestii obdarzenia przez Boga wierzących Swoim Duchem (zobacz jak przedstawił to Jan w J 14:12-31; 16:7-16). W w. 14 Duch jest sprawcą stojącym za CZASOWNIKIEM w STRONIE BIERNEJ odnoszącym się do działania ewangelii w życiu upadłych ludzi. Duch zamieszkuje z nimi i w nich i zaczyna kształtować w nich Chrystusa. W rozdziale 8 słowo *duch*, *pneuma*, występuje ponad 21 razy, podczas gdy w rozdziale 7 nie ma go w ogóle (podobnie jak w rozdziałach 3-6; w rozdziałach 1-2 występuje tylko trzy razy; trudno jednoznacznie rozstrzygnąć, kiedy *pneuma* odnosi się do ludzkiego ducha, a kiedy do Ducha Świętego).
- C. W życiu są dwie perspektywy (osobiste światopoglądy), dwa style bycia, dwa priorytety i dwie drogi (szeroka i wąska), którymi podążają ludzie. Tutaj jest to ciało albo Duch. Jedna droga prowadzi do śmierci, a druga do życia. Tradycyjnie nazywano to „dwoma drogami” starotestamentowej literatury mądrościowej (zob. Ps 1 i Prz 4:10-19). Życie wieczne – życie Ducha – ma widoczne cechy charakterystyczne (tj. według ciała i według Ducha).
Zwróćmy też uwagę na oczywistą nieobecność szatana w tym całym kontekście teologicznym (zob. Rz 1-8). W liście tym wspomniany jest on dopiero w 16:20. Paweł skupia się na upadłej naturze człowieka odziedziczonej po Adamie. W ten sposób pozbawia on upadłą ludzkość wymówki (tj. „diabeł mnie do tego zmusił!”) nadprzyrodzonej pokusy w kwestii jej buntu przeciwko Bogu. To ludzkość jest za niego odpowiedzialna!
- D. Bardzo trudno jest stworzyć zarys tego rozdziału, ponieważ myśl rozwijana jest poprzez łączenie różnych prawd i powtarzanie ich w różnych kontekstach.
- E. Wersety 12-17 informują wierzącego o tym, co może go upewnić w jego wierze:
1. Pierwsza oznaka to odmieniony światopogląd i styl życia powodowany przez Ducha.
  2. Druga oznaka to fakt, że nasz strach przed Bogiem został zastąpiony poczuciem rodzinnej miłości poprzez Ducha.
  3. Trzecia oznaka to wewnętrzne potwierdzenie naszego synostwa przez zamieszkującego w nas Ducha.
  4. Czwarta oznaka to fakt, że potwierdzenie to jest pewne nawet wśród problemów i zmagañ tego upadłego świata.
- F. Wersety 31-39 opisują scenę rozgrywającą się w sądzie, co jest typową techniką literacką proroków ST. Bóg jest Sędzią; Szatan prokuratorem; Jezus jest obrońcą (parakletosem); aniołowie są widzami, a wierzący ludzie są oskarżani przez szatana (tj. Hi 1-2; Zach 3).
1. Terminy prawne
    - a. przeciwko nam (w. 31)
    - b. oskarżenie (w. 33)
    - c. usprawiedliwia (w. 33)
    - d. wyrok potępienia (w. 34)
    - e. przyczynia się (w. 34)
  2. Oskarżenie, „któż” (wersety 31, 33, 34, 35)
  3. Boże zaopatrzenie w Chrystusie (wersety 32, 34b)
  4. Brak oddzielenia od Boga
    - a. ziemskie okoliczności (w. 35)
    - b. cytat ze ST – Ps 44:23 (w. 36)
    - c. zwycięstwo (wersety 37, 39)
    - d. nadprzyrodzone okoliczności lub sprawcy (wersety 37-39)

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:1-8

¹Teraz jednak dla tych, którzy są w Chrystusie Jezusie, nie ma już potępienia. ²Albowiem prawo Ducha, który daje życie w Chrystusie Jezusie, wyzwoliło cię spod prawa grzechu i śmierci. ³Co bowiem było niemożliwe dla Prawa, ponieważ ciało czyniło je bezsilnym, [tego dokonał Bóg]. On to zesłał Syna swego w ciele podobnym do ciała grzesznego i dla [usunięcia] grzechu wydał w tym ciele wyrok potępiający grzech, ⁴aby to, co nakazuje Prawo, wypełniło się w nas, o ile postępujemy nie według ciała, ale według Ducha. ⁵Ci bowiem, którzy żyją według ciała, dążą do tego, czego chce ciało; ci zaś, którzy żyją według Ducha - do tego, czego chce Duch. ⁶Dążność bowiem ciała prowadzi do śmierci, dążność zaś Ducha - do życia i pokoju. ⁷A to dlatego, że dążność ciała wroga jest Bogu, nie podporządkowuje się bowiem Prawu Bożemu, ani nawet nie jest do tego zdolna. ⁸A ci, którzy żyją według ciała, Bogu podobać się nie mogą.

8:1

GPNT

„Żadne zatem teraz”

BP

„Żadne więc”

BW

„Przeto teraz nie ma”

BWP

„Nie ma więc już”

PL

„Teraz zatem nie ma”

Słowa te odnoszą się do poprzedniego kontekstu. Niektórzy sądzą, że dotyczą 7:24-25, ale najlepiej wydaje się cofnąć się do 3:21-7:25.

▣ „nie” „Nie” stoi na samym początku greckiego zdania. Jest to emfaticzny sposób powiedzenia, że dla tych, którzy są w Chrystusie (zob. wersety 1-3) i postępują według Ducha (zob. wersety 4-11), nie ma żadnego potępienia. Przedstawione są tu obie strony Nowego Przymierza:

1. Jest darem w Chrystusie

2. W ramach przymierza wymagana jest reakcja wyrażająca się w stylu życia.

Usprawiedliwienie (zob. 5:1-11) jest zarówno obiektywne (TRYB ORZEKAJĄCY), jak i subiektywne (TRYB ROZKAZUJĄCY). Jest zarówno stanem, jak i stylem życia.

▣ „potępienia” Termin ten, *katakrima*, nie występuje w Septuagincie zbyt często, odzwierciedla jednak przekleństwo za niewypełnianie Prawa z Pwt 27:26 (zob. fragment Pwt 27:26 zacytowany w Gal 3:10, gdzie zrównany jest z „przekleństwem”). Oznacza on „karę następującą po wyroku sądowym”. Jest to sądownicze przeciwieństwo usprawiedliwienia. Paweł nie używał go w swoich pismach zbyt często (zob. 5:16.18) i był jedynym autorem NT, który się nim posługiwał.

Po raz pierwszy koncepcja potępienia pojawia się wtedy, kiedy szatan oskarża Boży lud o naruszanie przymierza – a także późniejszych nie-izraelitów, takich jak Hiob (zob. Hi 1-2). Teraz jednak wierzący razem z Chrystusem umarli dla prawa (zob. Rz 6), co sprawia, że ani prawo, ani szatan nie mają podstaw do wysuwania oskarżeń.

Angielska Biblia Króla Jakuba (KJV) dodaje w w. 1 słowa: „którzy postępują nie według ciała, ale według Ducha”. Frazy tej nie zawiera wiele starożytnych manuskryptów greckich. UBS⁴ nadaje jego pominięciu notę „A” (pewne). Słowa te zawarte są w w. 4. W w. 1 są one teologicznie zupełnie nie na miejscu, idealnie pasują jednak do w. 4. Wersety 1-3 dotyczą uświęcenia pozycjonalnego (TRYB ORZEKAJĄCY), natomiast fragment 4-11 uświęcenia doświadczalnego (zob. Temat specjalny w 6:4) lub podobieństwa do Chrystusa (TRYB ROZKAZUJĄCY, zob. komentarz do 8:29).

Przyjrzyjmy się przypisowi na stronie 289 książki Williama R. Newella *Romans Verse by Verse [List do Rzymian werset po wersecie]* (Moody, 1938):

„Tłumaczenie Revised Version słusznie pomija frazę „którzy postępują nie według ciała, ale według Ducha”. Od czasu przetłumaczenia Biblii Króla Jakuba ponad 300 lat temu zostało znalezionych wiele starożytnych greckich manuskryptów – w tym najlepsze i najdokładniejsze; sumienni, pobożni ludzie stale posuwali się do przodu ze żmudną, ale owocną pracą poprawiania pomyłek, które wkradły się przy przepisywaniu. Nie mamy bowiem – jak wszyscy wiemy – oryginalnych manuskryptów Pisma: Bogu spodobało się nie dać ich stworzeniom tak skłonnyim do bałwochwalstwa jak synowie człowieczy.

Musimy zakończyć werseł 1 słowami „w Chrystusie Jezusie” z czterech powodów: (1) Materiał dowodowy greckich manuskryptów w przeważającej części popiera pominięcie frazy „którzy postępują nie według ciała, ale według Ducha” w wersecie 1 – jak również jednoznacznie przemawia za ich zawarciem w wersecie 4, (2) Zgadza się z tym także duchowe rozróżnienie, ponieważ włączenie tych słów do wersełu 1 sprawia, że nasza pewność zależy od naszego postępowania, a nie od Ducha Bożego. W Jezusie Chrystusie jednak wszyscy są wolni od potępienia, czego jasno uczą listy NT. W przeciwnym razie nasza pewność zależałaby od naszego postępowania, a nie od naszej pozycji w Chrystusie. (3) Fraza ta w oczywisty sposób jest na swoim miejscu na końcu wersełu 4 – opisującego sposób postępowania wierzącego, a nie jego bezpieczeństwo od potępienia. (4) Fakt, że zawarcie tej frazy na końcu wersełu 1 w KJV to *glosa* (notatka na marginesie uczyniona przez skrybę), wynika nie tylko z tego, że pomijają ją wielkie manuskrypty pisane uncialą: κ , A, B, C, D, F, G; A, D (kor.); wraz z kilkoma dobrymi kursywami i wersjami starożytnymi (zob. Olshausen, Meyer, Alford, J. F. i B., a także świetne omówienie tej kwestii przez Darby’ego w jego dziele *Synopsis, in loc*); wynika także z podobieństwa tej glosy do innych dodatków poczynionych wskutek legalistycznego strachu znajdujących w różnych fragmentach.

To, że Bóg postanowił, żeby Jego Słowo było tłumaczone, a jednak nadal autorytatywne, widać w korzystaniu w Nowym Testamencie z greckiego tłumaczenia hebrajskiego Starego Testamentu – Septuaginty.

Powinniśmy dziękować Bogu za oddanych ludzi, którzy poświęcili swoje życie na dogłębne studiowanie pozostawionych nam przez Boga manuskryptów i stworzyli tak niezwykle doskonałe tłumaczenie, jakie mamy. Powinniśmy zawsze bezwzględnie odróżniać takich uczonych od aroganckich „modernistów” (lub, we wcześniejszych latach, „wyższych krytyków”), którzy próbują nam mówić, co Bóg *powinien* przekazywać w Biblii, zamiast w głębokiej pokorze poszukiwać tego, co Bóg *rzeczywiście* powiedział” (s. 289).

▣ „dla tych, którzy są w Chrystusie Jezusie” Ta charakterystyczna dla Pawła fraza (tj. DATIVUS LOCATIVUS) jest odpowiednikiem współczesnego wyrażenia „osobista relacja”. Paweł znał Jezusa, kochał Go, służył Mu i w Nim się radował. Ewangelia jest zarówno przesłaniem, w które należy uwierzyć, jak i Osobą, którą należy przyjąć. Siła życiowa Pawła wypływała z jego więzi ze Zmartwychwstałym Chrystusem, którego spotkał na drodze do Damaszku (zob. Dz 9). Jego przeżycie z Jezusem poprzedziło jego teologię Jezusa. Jego doświadczenie nie zaowocowało klasztornym mistycyzmem, tylko aktywną służbą misjonarską (zob. Mt 28:18-20; Łk 24:47; Dz 1:8). Znać Go to Mu służyć. Dojrzałe chrześcijaństwo to przesłanie, Osoba i styl życia (zob. komentarz do 1:5).

8:2 „prawo Ducha, który daje życie ... prawa grzechu i śmierci” Może odnosić się to do:

1. Kontrastu pomiędzy prawem grzechu (zob. Rz 7:10.23.25) i nowym prawem Bożym (Zob. Rz 7:6.22.25)
2. „Prawa miłości” (zob. Jk 1:25; 2:8.12) w zestawieniu z „Prawem Mojżeszowym” (zob. 7:6-12)
3. Starej ery zestawionej z nową
4. Starego Przymierza zestawionego z Nowym (zob. Jer 31:31-34; nowotestamentowy List do Hebrajczyków)

Utrzymany jest tu kontrastujący styl.

1. Prawo Ducha, który daje życie w Chrystusie vs. prawo grzechu i śmierci, w. 2
2. według ciała vs. według Ducha, werseły 4 i 5
3. to, czego chce ciało vs. to, czego chce Duch, w. 5
4. nastawienie na to, co cielesne vs. nastawienie na to, co duchowe, w. 5
5. dążenie ciała vs. dążenie Ducha, w. 6
6. w ciele vs. w Duchu, w. 9
7. ciało podlega śmierci vs. duch posiada życie, w. 10
8. czeka was śmierć vs. będziecie żyli, w. 13
9. duch niewoli vs. duch przybrania za synów, w. 15

Biblia NASB Study Bible (s. 1645) zawiera ciekawą listę różnych zastosowań terminu „prawo” w Liście do Rzymian:

1. Kontrolująca siła, 8:2
2. Prawo Boże, 2:17-20; 9:31; 10:3-5

3. Pięcioksiąg, 3:21b
4. Cały ST, 3:19
5. Zasada, 3:27

GPNT, BWP, PL „uwolniło cię”
BP „uwolniło mnie”
BW „uwolnił cię”

Wersety 2-3 streszczają teologiczne przesłanie rozdziału 6. W starożytnych greckich tekstach występuje tu kilka różnych ZAIMKÓW:

1. „mnie” występuje w manuskryptach A, D, K oraz P
2. „cię” występuje w $\aleph$, B, F oraz G
3. „nas” występuje w późniejszym manuskrypcie pisanym uncją, Ψ

Autorzy UBS⁴ nadają „cię” (LICZBA POJEDYNCZA) notę „B” (prawie pewne). UBS³ nadał jej notę „D” (duża trudność).

Warianty manuskryptów związane z ZAIMKAMI „nas”, „cię” lub „my/wy” są częste w pismach Pawła.

8:3 „Co bowiem było niemożliwe dla Prawa” Prawo Mojżeszowe jest dobre i święte – to ludzkość jest słaba i grzeszna (zob. 7:12.16). Występuje tu PRZYMIOTNIK *adunaton*, oznaczający zazwyczaj „niemożliwy” (zob. Mt 19:26; Heb 6:4.18; 10:4; 11:6) – może jednak znaczyć także „bezsilny” (zob. Dz 14:8; Rz 15:1). Prawo było niezdolne do ocalenia (zob. Gal 3:21) – a wręcz przeciwnie, sprowadzało tylko potępienie, śmierć i przekleństwo (zob. Gal 3)!

▣ **„ponieważ ciało czyniło je bezsilnym”** Jest to zasadniczy argument Pawła w rozdziale 7. Prawo Boże jest dobre i święte, ale grzeszna, upadła, zbuntowana ludzkość nie jest w stanie spełniać jego wymagań. Paweł, w przeciwieństwie do rabinów, podkreślał konsekwencje Rdz 3. Większość rabinów przypisuje sprowadzenie zła na świat wydarzeniom z Rdz 6.

▣ **„[tego dokonał Bóg]. On to zesłał Syna swego”** To, czego upadła ludzkość nie była w stanie zrobić w Starym Przymierzu, Bóg dokonał w Nowym (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36) przez Jezusa (zob. Iz 53; J 3:16). Zamiast zewnętrznych wymagań Bóg zapewnił wewnętrznego Ducha oraz nowe serce i umysł. To Nowe Przymierze opiera się na nawróceniu i wierze w dokonane dzieło Chrystusa, a nie na ludzkich dokonaniach (zob. Ef 2:8-9). Jednak oba przymierza oczekują nowego, pobożnego stylu życia (zob. Ef 1:4; 2:10).

▣ **„w ciele podobnym do ciała grzesznego”** Ta sama prawda stwierdzona jest w Fil 2:7-8. Jezus miał prawdziwie ludzkie ciało (ale nie miał grzesznej natury, zob. Fil 2:7-8; Heb 7:26). On naprawdę jest z nami jedno. Był kuszony na wszystkie sposoby, co my, ale nie zgrzeszył (zob. Heb 4:15). On nas rozumie i wstawia się za nami (zob. 8:34; Heb 7:25; 9:24).

▣ **„dla [usunięcia] grzechu”** Słowo zawarte w kwadratowym nawiasie dołączane jest także w innych tłumaczeniach Biblii (np. NJB i w przypisie w NRSV). Ta sama koncepcja powtórzona jest w 2 Kor 5:21 i 1 P 2:24. Jezus przyszedł, żeby umrzeć (zob. Iz 53:4-6,10-12; Mk 10:45). Jego niewinne życie stało się ofiarą za grzech (zob. J 1:29) całej ludzkości (zob. Heb 10:6.8; 13:11).

▣ **„wydał w tym ciele wyrok potępiający grzech”** Fizyczna śmierć Jezusa uwydatniła i rozwiązała problem grzesznej natury ludzkości, a nie tylko poszczególnych grzesznych czynów (jak to czyniło Prawo Mojżeszowe). To Jego życie, śmierć, zmartwychwstanie i wniebowstąpienie wypełniło odwieczny odkupieńczy zamysł Boga (zob. Dz 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Jezus pokazał nam też, jacy mogą i powinni być ludzie (zob. J 13:15; 1 P 2:21).

8:4 Werset ten dotyczy prawdopodobnie Nowego Przymierza (zob. Jer 31:33 i Ez 36:26-27). Opisuje on dwa aspekty naszego zbawienia:

1. Jezus spełnił wymagania Starego Przymierza i przez wiarę w niego ta sprawiedliwość udzielana jest wierzącym jako dar, niezależnie od osobistych zasług. Nazywamy to usprawiedliwieniem lub uświęceniem pozycjonalnym.

2. Bóg daje wierzącym nowe serce, nowy umysł i nowego ducha. Postępujemy teraz według Ducha, a nie według ciała. Nazywamy to „uświęceniem progresywnym”.

Chrześcijaństwo to Nowe Przymierze obejmujące zarówno prawa (dar zbawienia), jak i obowiązki (podobieństwo do Chrystusa, zob. 6:13).

Jerome Bible Commentary [Komentarz biblijny Hieronima] (s. 315) dodaje w tym miejscu ciekawą uwagę gramatyczną: IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO w połączeniu z PARTYKUŁĄ *mē* oznacza warunkową wypowiedź, z której wynika, że skuteczne życie chrześcijańskie nie jest automatycznym skutkiem chrztu. Jako ludzie mamy wybór dotyczący zbawienia oraz wybór dotyczący podobieństwa do Chrystusa. Duch prowadzi i zachęca, ale nie wymusza posłuszeństwa!

▣ „o ile postępujemy nie według ciała, ale według Ducha” Ten sam kontrast znaleźć można także w Gal 5:16-25. Prawnej sprawiedliwości towarzyszyć ma sprawiedliwy styl życia. Nowe serce i umysł Nowego Przymierza nie jest podstawą naszego zbawienia, tylko jego wynikiem. Życie wieczne ma widoczne cechy charakterystyczne (Mt 7)!

8:5 W wersetach 5-8 Paweł zestawia życie w „ciele” z życiem w „Duchu” („uczynki ciała”, zob. Gal 5:19-21, a „owoc Ducha”, zob. 5:22-25). Zob. komentarz do 8:2.

8:6 „Dążność bowiem” Żydzi wiedzieli, że oczy i uszy są oknami duszy. Grzech ma swój początek w myślach. Stajemy się tym, na czym się skupiamy (zob. Rz 12:1-2; Fil 4:8)!

Paweł nie do końca zgadzał się z tradycyjnym rabinistycznym poglądem o dwóch „zamiarach” (*jecerach*) u ludzi. Dla Pawła dobry zamysł nie był obecny w upadłym stworzeniu – został nadawany wraz z nawróceniem. Dla niego to zamieszkujący w wierzącym Duch Święty zapoczątkowywał wewnętrzny duchowy konflikt (zob. J 16:7-14).

▣ „życia” Słowo to (*zoē*) odnosi się do życia wiecznego, życia nowej ery.

▣ „pokoju” Termin ten pierwotnie oznaczał „łączenie czegoś, co było zerwane” (zob. J 14:27; 16:33; Fil 4:7). Zob. Temat specjalny: Pokój w 5:1. NT mówi o pokoju na trzy sposoby:

1. obiektywna prawda dotycząca naszego pokoju z Bogiem w Chrystusie (zob. Kol 1:20)
2. nasze subiektywne poczucie pokoju z Bogiem (zob. J 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. Bóg jednoczy Żydów i pogan w jedno, nowe ciało (zob. Ef 2:14-17; Kol 3:15)

8:7-11 Paweł opisuje ludzkość bez Boga na kilka różnych sposobów:

1. wroga Bogu, w. 7
2. nie podporządkowująca się Bogu, w. 7
3. niezdolna do podobania się Bogu, w. 8
4. duchowo martwa, co skutkuje wieczną śmiercią, wersety 10-11

Zobacz paralelne fragmenty w Rz 5:6.8 i 10.

8:7

GPNT

„zamysł ciała nieprzyjacielem względem Boga”

BP

„pożądanie z ciała jest wrogiem Boga”

BW

„zamysł ciała jest wrogi Bogu”

BWP

„pożądliwość ciała jest Bogu wroga”

PL

„cielesne dążenia są przeciwne Bogu”

Zauważmy, że fraza ta jest paralelna do frazy „Dążność bowiem ciała prowadzi do śmierci” w w. 6 i „Ci bowiem, którzy żyją według ciała” w w. 5. Warto także podkreślić, że upadła ludzka natura to zarówno sposób myślenia (światopogląd), jak i styl życia (zob. 7:5). Zobacz Temat specjalny: Ciało (*sarks*) w 1:3.

▣ „ani nawet nie jest do tego zdolna” Upadła ludzkość nie tylko nie decyduje się iść za Bogiem – jest ona do tego niezdolna. Upadła ludzkość bez pomocy Ducha Świętego nie jest w stanie odpowiedzieć na to, co duchowe (zob. Iz 53:6; 1 P 2:24-25). To Bóg musi zawsze podejmować inicjatywę (zob. J 6:44.65).

Nie wyklucza to wyborów w ramach przymierza, ale jasno stwierdza, że ludzie są stroną odpowiadającą, a nie inicjującą.

8:8 „ci, którzy żyją według ciała” Paweł posługuje się tą frazą na dwa sposoby:

1. fizyczne ciało (zob. Rz 1:3; 2:28; 4:1; 9:3.5)
2. ludzkie wysiłki bez Boga (zob. Rz 7:5; 8:4-5)

Tutaj chodzi o znaczenie #2 – Paweł pisze o zbuntowanej, niewierzącej ludzkości. Zobacz Temat specjalny: Ciało (*sarks*) w 1:3.

Biblia TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:9-11

⁹Wy jednak nie żyjecie według ciała, lecz według Ducha, jeśli tylko Duch Boży w was mieszka. Jeżeli zaś kto nie ma Ducha Chrystusowego, ten do Niego nie należy. ¹⁰Jeżeli natomiast Chrystus w was mieszka, ciało wprawdzie podlega śmierci ze względu na [skutki] grzechu duch jednak posiada życie na skutek usprawiedliwienia. ¹¹A jeżeli mieszka w was Duch Tego, który Jezusa wskrzesił z martwych, to Ten, co wskrzesił Chrystusa z martwych, przywróci do życia wasze śmiertelne ciała mocą mieszkającego w was swego Ducha.

8:9 „jeśli” W wersetach 9, 10, 11, 13 (dwukrotnie) i 17 (dwukrotnie) występuje seria ZDAŃ WARUNKOWYCH. Są to ZDANIA WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, których prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Paweł zakładał, że jego adresaci w rzymskim kościele to chrześcijanie (zob. w. 9a).

▣ **„Ducha Chrystusowego”** Ludzie albo mają Ducha i z tego powodu są wierzącymi, albo Go nie mają i są duchowo zgubieni. Otrzymujemy Ducha Świętego w momencie zbawienia. To nie my potrzebujemy więcej Ducha – to On potrzebuje więcej nas!

Frazy „Ducha” z 9a, „Duch Boży” z 9b oraz „Ducha Chrystusowego” z 9c są synonimami.

TEMAT SPECJALNY: JEZUS I DUCH

Pomiędzy dziełem Ducha a dziełem Syna występuje pewna płynność. G. Campbell Morgan stwierdził, że najlepszym określeniem Ducha jest „inny Jezus” (choć są to oddzielne, wieczne osoby). Poniżej znajduje się zarys porównania dzieła i tytułów Syna oraz Ducha.

1. Duch nazywany jest „Duchem Jezusa” lub podobnymi terminami (zob. Rz 8:9; 2 Kor 3:17; Gal 4:6; 1 P 1:11).
2. Obu osobom przypisywane są te same określenia:
  - a. „prawda”
    - 1) Jezus (J 14:6)
    - 2) Duch (J 14:17; 16:13)
  - b. „adwokat”
    - 1) Jezus (1 J 2:1)
    - 2) Duch (J 14:16.26; 15:26; 16:7)
  - c. „Święty”
    - 1) Jezus (Mk 1:24; Łk 1:35; Dz 3:14; 4:27.30)
    - 2) Duch (Łk 1:35)
3. Wszystkie osoby mieszkają we wierzących
  - a. Jezus (Mt 28:20; J 14:20.23; 15:4-5; Rz 8:10; 2 Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol. 1:27)
  - b. Duch (J 14:16-17; Rz 8:9.11; 1 Kor 3:16; 6:19; 2 Tm 1:14)
  - c. Ojciec (J 14:23; 2 Kor 6:16)
4. Zadaniem Ducha jest świadczyć o Jezusie (zob. J 15:29; 16:13-15).

8:10 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ (*ei* z domyślnym CZASOWNIKIEM „być” w TRYBIE ORZEKAJĄCYM). Paweł zakłada, że jego adresaci (tj. kościół w Rzymie):

1. Mają Ducha Chrystusowego
2. Mają wśród siebie Chrystusa

▣ **„Chrystus w was mieszka”** Termin „Chrystus” odnosi się do zamieszkującego w nich Syna/Ducha (zob. J 14:16-17; Kol 1:27). Ludzie albo mają Syna/Ducha, albo nie są chrześcijanami (zob. 1 J 5:12). Dla Pawła „w Chrystusie” to teologicznie to samo co „w Duchu”.

▣ **„ciało wprowadzie podlega śmierci ze względu na [skutki] grzechu”** Nawet chrześcijan czeka fizyczna śmierć z powodu grzechu Adama, upadku świata i osobistego buntu (zob. 5:12-21). Grzech zawsze doprowadza do tego, do czego dąży. Duchowa śmierć (zob. Rdz 3; Ef 2:1) spowodowała śmierć fizyczną (zob. Rdz 5; Heb 9:27; patrz też komentarz do 8:13). Wierzący żyją zarówno w nowej erze Ducha (zob. Joel 2:28-29; Dz 2:16), jak i starej erze grzechu i buntu (zob. wersety 21 i 35).

▣ **„duch jednak posiada życie na skutek usprawiedliwienia”** Wśród tłumaczy i komentatorów nie ma zgodności co do tego, czy „duch” odnosi się tutaj do ducha ludzkiego (zob. NASB, ASV, NIV, Williams, Biblia Jerozolimka, GPNT, BP, BW, BWP, PL), czy do Ducha Świętego (zob. KJV, TEV, REB, Karl Barth, C. K. Barrett, John Murray i Everett Harrison).

Szerszy kontekst pogłębia nasze zrozumienie tej krótkiej frazy. Nawet ci, którzy zaufali Chrystusowi, umrą, ponieważ żyją w upadłym świecie. Jednak dzięki sprawiedliwości pochodzącej z wiary w Jezusa już posiadają życie wieczne (zob. Ef 2:4-6). Jest to związane z Królestwem Bożym napięcie „już, ale jeszcze nie”. Stara i nowa era zachodzą na siebie w czasie.

▣ **„usprawiedliwienia”** W tym kontekście może to dotyczyć:

1. sprawiedliwości przypisanej (usprawiedliwienia i uświęcenia pozycjonalnego) pochodzącej z wiary w Chrystusa (zob. Rz 4)
2. nowego życia w Duchu (progresywnego uświęcenia) będącego dowodem odkupionego życia

Zobacz Temat specjalny w 1:17.

8:11 „jeżeli” Zobacz komentarz do wersetu 9.

▣ **„mieszka w was Duch Tego, który Jezusa wskrzesił z martwych”** Która Osoba Trójcy zamieszkuje w wierzących? Większość chrześcijan odpowiedziałaby, że jest to Duch. Jest to niewątpliwie prawda, ale w rzeczywistości w wierzących zamieszkują wszystkie trzy Osoby Trójcy:

1. Duch, J 14:16-17; Rz 8:11; 1 Kor 3:16; 6:19; 2 Tm 1:14
2. Syn, Mt 28:20; J 14:20,23; 15:4-5; Rz 8:10; 2 Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27
3. Ojciec, J 14:23; 2 Kor 6:16

Fraza ta stanowi doskonałą okazję do wykazania, że NT często przypisuje dzieło odkupienia wszystkim trzem Osobom Trójcy:

1. Bóg Ojciec wskrzesił Jezusa (zob. Dz 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rz 6:4.9; 10:9; 1 Kor 6:14; 2 Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; 1 Tes 1:10)
2. Bóg-Syn zmartwychwstał (zob. J 2:19-22; 10:17-18)
3. Bóg-Duch wskrzesił Jezusa (zob. Rz 8:11).

Ten sam trynitarny nacisk obserwujemy także w wersetach 9-11.

TEMAT SPECJALNY: TRÓJCA

Przyjrzyjmy się jednoczesnemu działaniu wszystkich trzech Osób Trójcy. Określenie „trójca”, ukute przez Tertuliana, nie pojawia się w Biblii, ale koncepcja ta przenika jej karty.

- A. Ewangelie
  1. Mt 3:16-17; 28:19 (i równoległe fragmenty)
  2. J 14:26
- B. Dzieje Apostolskie – Dz 2:32-33.38-39
- C. Paweł
  1. Rz 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
  2. 1 Kor 2:8-10; 12:4-6
  3. 2 Kor 1:21-22; 13:14
  4. Gal 4:4-6

5. Ef 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
6. 1 Tes 1:2-5
7. 2 Tes 2:13
8. Tt 3:4-6

D. Piotr – 1 P 1:2

E. Juda – Jud 1:20-21

Także ST wspomina o pluralizmie Boga.

A. Stosowanie LICZBY MNOGIEJ w odniesieniu do Boga

1. Imię *Elohim* występuje w LICZBIE MNOGIEJ (zob. Temat specjalny: Imiona Boże), ale kiedy odnosi się do Boga, zawsze towarzyszy mu CZASOWNIK w LICZBIE POJEDYNCZEJ
2. "My" w Rdz 1:26-27; 3:22; 11:7

B. „Anioł Pański” (zob. Temat specjalny: Anioł Pański) był widzialnym przedstawicielem Boga

1. Rdz 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
2. Wj 3:2.4; 13:21; 14:19
3. Sdz 2:1; 6:22-23; 13:3-22
4. Zach 3:1-2

C. Bóg i Jego Duch są oddzielni, Rdz 1:1-2; Ps 104:30; Iz 63:9-11; Ez 37:13-14

D. Bóg (JHWH) i Mesjasz (*Adon*) są oddzielni, Ps 45:7-8; 110:1; Zach 2:8-11; 10:9-12

E. Mesjasz i Duch są oddzielni, Zach 12:10

F. Wszystkie trzy osoby wymienione są w Iz 48:16; 61:1

Boskość Jezusa i osobowość Ducha sprawiały problemy ściśle monoteistycznym (zob. Temat specjalny: Monoteizm) pierwszym wierzącym.

1. Tertulian – podporządkowywał Syna Ojcu
2. Orygenes – podporządkowywał Mu boską istotę Syna i Ducha
3. Ariusz – odmawiał boskości Synowi i Duchowi
4. Monarchianizm – przekonanie o sukcesywnych, chronologicznych przejawach jedyne Boga jako najpierw Ojca, potem Syna, a następnie Ducha

Trójca jest powstałym w toku historii sformułowaniem opartym na materiale biblijnym.

1. Pełna boskość Jezusa, równego Ojcu, została potwierdzona w 325 r. n.e. na soborze nicejskim (zob. J 1:1; Fil 2:6; Tt 2:13)
2. Pełna osobowość i boskość Ducha równego Ojcu i Synowi została potwierdzona w 381 r. n.e. przez synod w Konstantynopolu
3. Doktryna o Trójcy znalazła swój pełny wyraz w dziele Augustyna *De Trinitate*

Bez wątplenia stajemy tu w obliczu tajemnicy. NT potwierdza jednak jedną boską istotę (monoteizm) o trzech wiecznych, osobowych przejawach (Ojciec, Syn i Duch).

▣ „przywróci do życia wasze śmiertelne ciała” CZASOWNIK występuje tu w formie TRYBU ORZEKAJĄCEGO CZASU PRZYSZŁEGO STRONY CZYNNEJ, co wskazuje na Dzień Zmartwychwstania. Zmartwychwstanie – zarówno Jezusa, jak i Jego naśladowców – jest kluczową doktryną (zob. 1 Kor 15:1ff; 2 Kor 4:14). Chrześcijaństwo twierdzi, że wierzący będą fizycznie istnieli w wieczności (zob. 1 J 3:2). Jeśli Chrystus został wskrzeszony przez Ducha (zob. 1 Kor 15:12-21), tak samo będzie z Jego naśladowcami (zob. w. 23).

▣

GPNT

„poprzez zamieszkującego Jego Ducha w was”

BP

„dzięki swemu Duchowi, który zamieszkuje w was”

BW

„przez Ducha swego, który mieszka w was”

BWP

„dzięki temu, że Duch Jego mieszka w was”

PL

„przez swego Ducha, który mieszka w was”

Występują tu dwa warianty manuskryptów z różnymi formami gramatycznymi tej frazy:

1. GENETIV, MSS **σ**, A, C, P^c
2. AKUZATYW, MSS B, D, F, G

UBS⁴ nadaje GENETIVOWI notę „B” (prawie pewne).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:12-17

¹²Jesteśmy więc, bracia, dłużnikami, ale nie ciała, byśmy żyć mieli według ciała. ¹³Bo jeżeli będziecie żyli według ciała, czeka was śmierć. Jeżeli zaś przy pomocy Ducha uśmiercać będziecie popędy ciała - będziecie żyli. ¹⁴Albowiem wszyscy ci, których prowadzi Duch Boży, są synami Bożymi. ¹⁵Nie otrzymaliście przecież ducha niewoli, by się znowu pogrążyć w bojaźni, ale otrzymaliście ducha przybrania za synów, w którym możemy wołać: «Abba, Ojcze!» ¹⁶Sam Duch wspiera swym świadectwem naszego ducha, że jesteśmy dziećmi Bożymi. ¹⁷Jeżeli zaś jesteśmy dziećmi, to i dziedzicami: dziedzicami Boga, a współdziedzicami Chrystusa, skoro wspólnie z Nim cierpimy po to, by też wspólnie mieć udział w chwale.

8:12 „więc” Paweł wyciąga dalsze wnioski ze swojej prezentacji w wersetach 1-11.

▣ **„Jesteśmy ... dłużnikami”** Jest to druga strona chrześcijańskiej wolności (zob. 14:1-15:13). Paweł wyciąga tu wniosek ze swojego wywodu na temat uświęcenia w wersetach 1-11. Uświęcenie to jest zarówno pozycjonalne (TRYB ORZEKAJĄCY), jak i progresywne (TRYB ROZKAZUJĄCY, zob. Temat specjalny w 6:4). Jasno pokazuje to także, że wierzący nadal muszą zmagać się ze starą, upadłą naturą (tj. 6:12,19; 7:7-24; 1 Kor 6:18-19; Ef 6:10-19). Należy podjąć decyzję (początkowa wiara) i później nadal dokonywać wyborów (wiara wyrażająca się w stylu życia).

8:13 „jeżeli” W wersetach 9, 10, 11, 13 (dwukrotnie) i 17 (dwukrotnie) występuje seria ZDAŃ WARUNKOWYCH. Są to ZDANIA WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, których prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Paweł zakładał, że jego adresaci w rzymskim kościele to chrześcijanie żyjący według Ducha. Jest tu jednak także miejsce na pewną warunkowość (tj. współpracę ze strony człowieka).

▣ **„będziecie żyli według ciała, czeka was śmierć”** Oba CZASOWNIKI użyte w wersecie 13. występują w CZASIE TERAŻNIEJSZYM, co wskazuje na ciągłą czynność. Biblia opisuje trzy stadia śmierci:

1. śmierć duchowa (zob. Rdz 2:17; 3:1-7; Ef 2:1)
2. śmierć fizyczna (zob. Rdz 5)
3. śmierć wieczna (zob. Ap 2:11; 20:6.14; 21:8)

Śmiercią, o której jest mowa w tym fragmencie, jest duchowa śmierć Adama (zob. Rdz 3:14-19), której skutkiem jest fizyczna śmierć rasy ludzkiej (zob. Rdz 5).

Grzech Adama wniósł śmierć w zakres ludzkiego doświadczenia (zob. 5:12-21). Każdy z nas celowo postanowił wziąć udział w grzechu. Jeśli zdecydujemy się w nim pozostać, zabije nas on „na wieczność” (zob. Ap 20:6.14, „śmierć druga”). Jako chrześcijanie musimy umrzeć dla grzechu i samych siebie poprzez utożsamienie się przez wiarę z Chrystusem, i żyć dla Boga (zob. Rz 6).

▣ **„Jeżeli zaś przy pomocy Ducha uśmiercać będziecie popędy ciała - będziecie żyli”** Pewność zbawienia wierzących jest potwierdzana lub ujawniana przez ich chrześcijański styl życia (zob. nowotestamentowy List Jakuba i 1 Jana). Wierzący nie żyją tym nowym życiem dzięki własnym wysiłkom, tylko dzięki działaniu Ducha (zob. w. 14). Muszą jednak codziennie poddawać się Jego prowadzeniu (zob. Ef 5:17-18; 6:10-18).

W tym kontekście „popędy ciała” to życie starej, grzesznej ery (zob. Gal 5:19-21). Nie jest to zaprzeczenie wieczności fizycznego istnienia (zob. 8:23), tylko kontrast pomiędzy zamieszkującym w wierzących Duchem (nowa era) a dalszą ciągłą walką duchową przeciwko grzechowi (stara era).

8:14 „wszyscy ci, których prowadzi Duch Boży” Jest to IMIESŁÓW STRONY BIERNEJ CZASU TERAŻNIEJSZEGO, oznaczający ciągle prowadzenie Ducha. Duch pociąga nas do Chrystusa (zob. J 6:44.65), a potem Go w nas kształtuje (zob. wersety 29-30). W chrześcijaństwie chodzi o coś więcej, niż tylko decyzję. W rzeczywistości jest to ciągły proces uczniostwa (zob. Mt 28:19), rozpoczynający się decyzją (zob. 10:9-13; J 1:12; 3:16). Nie dotyczy to szczególnych zdarzeń, momentów w czasie ani dziedzin służby, tylko codziennych czynności.

▣ **„synami Bożymi”** Ta fraza w LICZBIE MNOGIEJ stosowana była w ST do aniołów i rzadko – do ludzi (zob. Temat specjalny online w języku angielskim na stronie www.freebiblecommentary.org). LICZBA POJEDYNCZA zastosowana została do Adama, Izraela, jego Króla oraz Mesjasza. Tutaj dotyczy ona wszystkich

wierzących (zob. Gal 4:6-7). W w. 14 zastosowany został grecki termin *huioi* (synowie), a w w. 16 *tekna* (dzieci). W tym kontekście są one równoznaczne. Wierzący nie są już niewolnikami, tylko członkami rodziny (zob. wersety 15-17; Gal 4:7).

8:15 „ducha” Werset ten, podobnie jak w. 10, jest niejasny. Może dotyczyć nowego ducha odkupionej ludzkości w Chrystusie lub Ducha Świętego. Oba te znaczenia znaleźć można w w. 16.

Pisma Pawła zawierają wiele fragmentów, w których ta konstrukcja gramatyczna użyta została dla opisanego tego, co robi Duch Święty w poszczególnych wierzących.

1. tutaj: „nie duch niewoli”, tylko „duch przybrania za synów”, w. 15
2. „łagodność ducha”, 1 Kor 4:21
3. „duch wiary” (wierności), 2 Kor 4:13
4. „duch mądrości i objawienia”, Ef 1:17
5. „nie duch bojaźni” 2 Tm 1:7

Jest także kilka fragmentów, głównie w 1 Liście do Koryntian, w których Paweł posługuje się słowem *pneuma* w odniesieniu do samego siebie (zob. 1 Kor 2:11; 5:3,14; 7:34; 16:8; Kol 2:5). W tym kontekście wersety 10 i 15 wydają się najlepiej pasować do tej kategorii.

▣ **„niewoli, by się znowu pograć w bojaźni”** Strach jest charakterystyczny dla starej natury (zob. Heb 2:15). Cechy nowej natury opisują wersety 14-17.

▣ **„przybrania za synów”** W prawie rzymskim bardzo trudno było kogoś adoptować, kiedy jednak tego dokonywano, było to ostateczne (zob. Gal 4:4-6). Metafora ta popiera teologiczną prawdę pewności zbawienia wierzących (zob. Temat specjalny w 5:2). Rodzony syn mógł zostać wydziedziczony, a nawet zabity – ale nie syn przybrany. Jest to jedna z ulubionych rodzinnych metafor Pawła opisujących zbawienie (zob. wersety 15, 23). Jan i Piotr posługiwali się inną rodzinną metaforą – „nowego narodzenia” (zob. J 3:3; 1 P 1:3,23). Zobacz też komentarz do Galacjan 4:5 w języku angielskim na stronie www.freebiblecommentary.org

▣ **„Abba”** Tym aramejskim terminem zwracały się dzieci do swoich ojców w domu („tato” lub „tatus”). Jezus i apostołowie mówili po aramejsku (zob. Mk 5:41; 14:36; 1 Kor 16:22). Wierzący mogą teraz przychodzić do Świętego Boga poprzez krew Chrystusa, dzięki zamieszkującemu w nich Duchowi, z niezachwianą wiarą i rodzinnym zaufaniem (zob. Mk 14:36; Gal 4:6). Czyż to nie wspaniałe, że upadła ludzkość może nazywać Boga Ojcem i że Święty tego właśnie pragnie! Zob. Temat specjalny: Ojciec w 1:7.

8:16 „Sam Duch” Greckie słowo na określenie Ducha jest RODZAJU NIJAKIEGO, ale Duch jest osobą; da się Go zasmucić (zob. Ef 4:30; 1 Tes 5:19). Zobacz Temat specjalny: Osobowość Ducha w 8:27.

▣ **„wspiera swym świadectwem naszego ducha, że jesteśmy dziećmi Bożymi”** Jak stwierdziliśmy w w. 13, jednym z aspektów pewności zbawienia jest przemienione i zmieniające się życie (zob. nowotestamentowy List Jakuba i 1 Jana). Innym jej aspektem jest to, że zamieszkujący w wierzących Duch zastąpił strach przed Bogiem rodzinną miłością (zob. 1 J 4:17-18).

Przyjrzyjmy się brzmieniu tego fragmentu w tłumaczeniu PL: „w którym wołamy: Abba, Ojcze! Ten właśnie Duch świadczy wraz z naszym duchem, że jesteśmy dziećmi Boga” (zob. Gal 4:6). Oznacza to, że pewność zbawienia rodzi się wtedy, kiedy wierzący mogą nazywać Boga Ojcem w Duchu.

Wewnętrzne świadectwo Ducha nie jest słyszalne, tylko praktyczne:

1. Poczucie winy z powodu grzechu
2. Pragnienie bycia jak Chrystus
3. Pragnienie przebywania z Bożą rodziną
4. Głód Bożego słowa
5. Odczuwanie potrzeby ewangelizacji
6. Odczuwanie potrzeby chrześcijańskiego, pełnego poświęcenia dawania

Takie właśnie wewnętrzne pragnienia dostarczają dowodów wiary i nawrócenia.

Pewność zbawienia przerodziła się w kwestię wyznaniową:

1. Teologia rzymskokatolicka zaprzecza możliwości pewności zbawienia w tym życiu, opierając pewność o członkostwo w „prawdziwym” kościele

2. Jan Kalwin (tradycja reformowana) opierał pewność zbawienia na wybraniu (predestynacji), nie można było jednak mieć zupełnej pewności aż do Dnia Sądu po śmierci
3. Jan Wesley (tradycja metodystyczna) opierał pewność zbawienia na doskonałej miłości (życiu bez świadomych grzechów)
4. Większość baptystów opiera pewność zbawienia na biblijnych obietnicach daru łaski (ignorując jednak wszystkie ostrzeżenia i napomnienia).

Z paradoksalnym przedstawieniem pewności zbawienia wierzących w NT wiąże się dwojakie zagrożenie:

1. Zbytni nacisk na „raz zbawiony, na zawsze zbawiony”
2. Zbytni nacisk na ludzkie wysiłki dążące do utrzymania zbawienia.

Szósty rozdział Listu do Hebrajczyków jasno naucza, że „kto raz odpadł – odpadł na zawsze”. Ludzkie wysiłki (dobre uczynki) nie utrzymują stanu zbawienia wierzących (zob. Gal 3:1-14). Dobre uczynki są jednak celem chrześcijańskiego życia (zob. Ef 2:10). Są naturalnym wynikiem spotkania z Bogiem i zamieszkania w wierzącym Duchu Świętym oraz dowodem autentycznego nawrócenia.

Pewność zbawienia nie ma łagodzić biblijnego wezwania do świętości! Teologicznie pewność zbawienia oparta jest o charakter i czyny Trójjedynego Boga:

1. Miłość i miłosierdzie Ojca
2. Dokonane ofiarnicze dzieło Syna
3. Pociąganie ludzi do Chrystusa przez Ducha i kształtowanie przez Niego Chrystusa w nawróconym wierzącym

Dowodem tego zbawienia jest zmieniony światopogląd, zmienione serce, zmieniony styl życia i zmieniona nadzieja! Nie może się ono opierać na podjętej w przeszłości emocjonalnej decyzji, która nie jest poparta stylem życia (tj. owocem, zob. Mt 7:15-23; 13:20-22; J 15). Pewność zbawienia, tak jak samo zbawienie i jak życie chrześcijańskie, zaczyna się od odpowiedzi na Boże miłosierdzie i ciągłym na nie odpowiadaniu przez całe życie. Jest to zmienione i zmieniające się życie wiary.

▣ „wspiera swym świadectwem” Jest to kolejne złożenie z członem *syn*. Duch współ-świadczy z duchem wierzącego. Paweł posługuje się tym złożonym terminem w 2:15, 8:16 i 9:1.

8:17 „Jeżeli” W wersetach 9, 10, 11 13 (dwukrotnie) i 17 (dwukrotnie) występuje seria ZDAŃ WARUNKOWYCH. Są to ZDANIA WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, których prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Paweł zakładał, że jego adresaci z rzymskiego kościoła byli chrześcijanami.

▣ Werset ten zawiera trzy słowa zawierające element *syn*, oznaczający „współdział”:

1. wierzący dzielą dziedziczenie z Chrystusem
2. wierzący dzielą cierpienia z Chrystusem
3. wierzący będą dzielić z Chrystusem chwałę

W wersetach 22 (dwukrotnie), 26 i 28 występuje więcej słów zawierających element *syn*. Także w Ef 2:5-6 występują trzy złożenia z *syn*, opisujące życie wierzącego w Chrystusie.

▣ „dziedzicami” Jest to kolejna rodzinna metafora opisująca wierzących (zob. 4:13-14; 9:8; Gal 3:29). Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: DZIEDZICTWO WIERZĄCYCH (NA PODSTAWIE 1 PIOTRA 1)

W ST wszystkie pokolenia poza Lewitami otrzymało ziemię jako dziedzictwo (zob. Joz 14-22). O Lewitach jako pokoleniu kapłanów, sług świątynnych i lokalnych nauczycieli uważano, że Sam JHWH jest ich dziedzictwem (zob. Ps 16:5; 73:25-28; 119:57; 142:6; Lam 3:24). Autorzy NT często stosowali prawa i przywileje Lewitów do wszystkich wierzących. Potwierdzali w ten sposób, że naśladowcy Jezusa są prawdziwym ludem Bożym oraz że teraz wszyscy wierzący powołani są do służby jako kapłani Boga (zob. 1 P 2:5.9; Ap 1:6), jak ST stwierdzał o całym Izraelu (zob. Wj 19:4-6). NT kładzie nacisk nie na jednostkę jako kapłana z pewnymi przywilejami, tylko na prawdę, że wszyscy wierzący są kapłanami, co wymaga ogólnego nastawienia na służbę (zob. 1 Kor 12:7). Nowotestamentowy lud Boży otrzymał starotestamentowe zadanie ewangelizowania świata (zob. Rdz 12:3; Wj 19:5b; Mt 28:18-20; Łk 24:46-47; Dz 1:8; patrz też Temat specjalny: Odwieczny plan odkupienia JHWH).

Jest to koncepcja Jezusa jako właściciela stworzenia – dlatego, że to za Jego pośrednictwem Bóg wszystko

stworzył (zob. J 1:3,10; 1 Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2-3). Jesteśmy współdziedzicami, ponieważ On jest dziedzicem (zob. Rz 8:17; Gal 4:7; Kol 3:24). Pismo Święte głosi, że wierzący odziedziczą (zob. Dz 20:32; 26:18; Ef 1:4; Kol 1:12; 3:24) wiele rzeczy dzięki swoim rodzinnym więziom z Jezusem, który jest dziedzicem wszystkiego (zob. Heb 1:2). Dlatego są współdziedzicami (zob. Rz 8:17; Gal 4:7):

1. królestwa (zob. Mt 25:34, 1 Cor. 6:9-10; 15:50; Ef 5:5)
2. życia wiecznego (zob. Mt 19:29; Heb 9:15)
3. Bożych obietnic (zob. Heb 6:12)
4. Bożego zapewnienia Jego obietnic (zob. 1 P 1:4-5)

▣ „współdziedzicami” Jest to kolejne złożenie z *sun*. W rozdziale 8. Paweł tworzy wiele takich nowych terminów, aby podkreślić współdziałanie Chrystusa i wierzących w śmierci i życiu.

1. współdziedzice, w. 17
2. współcierpienie, w. 17
3. współuwielbienie, w. 17

▣

GPNT „jeśli_rzeczywiście_współcierpimy”
BP „skoro_bowiem_razem_z_Nim_cierpimy”
BW, PL „jeśli_tylko_razem_z_nim_cierpimy”
BWP „Jeżeli_bowiem_z_Nim_współcierpimy”

Cierpienie jest normą dla wierzących w upadłym świecie (zob. Mt 5:10-12; J 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Dz 14:22; Rz 5:3-4; 8:17; 2 Kor 4:16-18; Fil 1:29; 1 Tes 3:3; 2 Tm 3:12; Jk 1:2-4; 1 P 4:12-19). Jezus wyznaczył wzorzec (zob. Heb 5:8). Pozostała część tego rozdziału stanowi rozwinięcie tego tematu. Zobacz Temat specjalny: Dlaczego chrześcijanie cierpią? w 5:3.

▣ „wspólnie mieć udział w chwale” W pismach Jana za każdym razem, kiedy Jezus mówił o Swojej śmierci, nazywał ją „byciem uwielbionym”. Jezus został uwielbiony przez Swoje cierpienie. Wierzący – pozycjonalnie, a często także doświadczalnie – współdzielą z Jezusem wydarzenia z Jego życia (zob. Rz 6). Zobacz Temat specjalny: Królowanie w Królestwie Bożym w 5:17-18.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:18-25

¹⁸Sądzę bowiem, że cierpień terażniejszych nie można stawiać na równi z chwałą, która ma się w nas objawić. ¹⁹Bo stworzenie z upragnieniem oczekuje objawienia się synów Bożych. ²⁰Stworzenie bowiem zostało poddane marności - nie z własnej chęci, ale ze względu na Tego, który je poddał - w nadziei, ²¹że również i ono zostanie wyzwolone z niewoli zepsucia, by uczestniczyć w wolności i chwale dzieci Bożych. ²²Wiemy przecież, że całe stworzenie aż dotąd jęczy i wzdycha w bólach rodzenia. ²³Lecz nie tylko ono, ale i my sami, którzy już posiadamy pierwsze dary Ducha, i my również całą istotą swoją wzdychamy, oczekując - odkupienia naszego ciała. ²⁴W nadziei bowiem już jesteśmy zbawieni. Nadzieja zaś, której [spełnienie już się] ogląda, nie jest nadzieją, bo jak można się jeszcze spodziewać tego, co się już ogląda? ²⁵Jeżeli jednak, nie oglądając, spodziewamy się czegoś, to z wytrwałością tego oczekujemy.

8:18 „Sądzę” Dosłownie jest to „dodaję”. Użyto tu TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY MEDIALNEJ CZASU TERAŻNIEJSZEGO. Paweł w dalszym ciągu rozważa implikacje chrześcijańskiego cierpienia. Było to termin stosowany w księgowości, opisujący dojście do starannie przebadanego wniosku. Jest to powracający temat w Liście do Rzymian (zob. komentarz do 2:3). Wierzący muszą żyć w świetle duchowych prawd, które rozumieją.

▣ „cierpień” To, jakie cierpienia wiążą się ze służbą Chrystusowi, opisane jest w 1 Kor 4:9-12; 2 Kor 4:7-12; 6:4-10; 11:24-27; Heb 11:35-38.

▣ „terażniejszych” Żydzi wierzyli, że historia świata dzieli się na dwie epoki: obecną złą erę oraz nadchodzącą erę sprawiedliwości (zob. Mt 12:32; Mk 10:30). ST oczekiwał, że nadchodzący Mesjasz zapoczątkuje tę nową erę sprawiedliwości. Jednak dwa przyjścia Chrystusa – jedno jako Zbawiciela (wcielenie), a drugie jako Pana

(drugie przyjście) spowodowało nałożenie się na siebie tych dwóch epok. Wierzący żyją we wpisanym w Królestwo Boże napięciu pomiędzy „już” a „jeszcze nie”. Zobacz Temat specjalny: Obecny i nadchodzący wiek w 12:2.

▣ „**stawiać na równi z chwałą**” Oba te terminy wiążą się ze starotestamentową koncepcją wagi – ciężkości jako wartościowości. Wyrażenie „stawiać na równi” wzięte zostało z handlu, gdzie oznaczało „ważyć tyle samo co”. Hebrajskie określenie „chwała” także pochodziło z rdzenia „być ciężkim” w znaczeniu bycia cennym, jak złoto. Zob. komentarz do 3:23.

Termin „chwała” był w pismach Pawła zorientowany eschatologicznie (zob. 2 Kor 4:16-18). Odnosił się do majestatu i mocy powracającego uwielbionego, wywyższonego Chrystusa (zob. Kol 3:4). Zobacz Temat specjalny: Chwała w 3:23.

▣ „**która ma się w nas objawić**” Użyta tutaj w oryginale STRONA BIERNA (deponens) odnosiła się do działania Boga lub Ducha (zob. w. 20). Wierzący żyją obecnie według wiary, a nie według tego, co widzą (zob. w. 24; 1 Kor 2:9; 13:12; 2 Kor 5:7; Heb 11:1).

Paweł wielokrotnie używa tego słowa w Liście do Rzymian, podkreślając, że prawda pochodzi od Boga, a nie jest ludzkim odkryciem.

1. CZASOWNIK

- a. 1:17 – sprawiedliwość Boża została objawiona (TRYB ORZEKAJĄCY STRONY BIERNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO)
- b. 1:18 – gniew Boży został objawiony (TRYB ORZEKAJĄCY STRONY BIERNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO)
- c. 8:18 – nadchodząca chwała ma być objawiona (BEZOKOLICZNIK AORYSTU STRONY BIERNEJ)

2. RZECZOWNIK

- a. 2:5 – na dzień gniewu i objawienia się sprawiedliwego sądu Boga
- b. 8:19 – stworzenie z upragnieniem oczekuje objawienia się synów Bożych
- c. 16:25 – zgodnie z objawioną tajemnicą

8:19 „stworzenie z upragnieniem oczekuje” Fizyczne stworzenie jest uosobione i przedstawione jako ktoś wpatrujący się w horyzont z wyciągniętą szyją. Bunt Adama i Ewy wywarł negatywny wpływ na stworzenie (zob. Rdz 3:17-19). Ostatecznie całe stworzenie zostanie odnowione (poza zbuntowanymi aniołami, niewierzącymi ludźmi i przygotowanym dla nich miejscem oddzielenia, zob. Bruce Corley i Curtis Vaughan, *Romans [List do Rzymian]*, s. 95, przypis 46).

Czasownik „z upragnieniem oczekuje” (TRYB ORZEKAJĄCY STRONY MEDIALNEJ [deponens] CZASU TERAŹNIEJSZEGO) występuje w tym kontekście trzy razy:

1. w. 19 – stworzenie z upragnieniem oczekuje nowej ery
2. w. 23 – wierzący z upragnieniem oczekują nowego ciała
3. w. 25 – wierzący z upragnieniem oczekują w nadziei na nową erę

Paweł używa tego samego CZASOWNIKA w podobnym znaczeniu w 1 Kor 1:7; Gal 5:5 i Fil 3:20. Drugie przyjście Jezusa nie jest dla wierzących przerażającym wydarzeniem, tylko połączeniem się rodziny!

TEMAT SPECJALNY: ZASOBY NATURALNE

I. Wprowadzenie

- A. Całe stworzenie jest tłem lub sceną romansu boga z ludzkością.
- B. Ma ono udział w upadku (zob. Rdz 3:17; 6:1ff; Iz 24:3-8; Rz 8:18-20) i będzie miało udział w eschatologicznym odnowieniu (zob. Iz 11:6-9; Rz 8:20-22; Ap 21-22).
- C. Grzeszna, upadła ludzkość gwałci środowisko naturalne z samolubnym zapamiętaniem. Poniżej zawarty jest cytat z książki Edwarda Carpentera *The Canon of Westminster [Westminsterska armata]*:

„...nieprzerwany atak człowieka – w kontekście globalnym – na wszechświat wokół niego, czyli na Boże stworzenie – atak na powietrze, które zanieczyszcza; na naturalne drogi wodne, które zaśmiera; na glebę, którą zatruwa, na lasy, które wycina, nie myśląc o długofalowych skutkach tego bezprzykładnego zniszczenia. Atak ten jest wyrywkowy i nieskoordynowany. Niewiele uwagi poświęca się jakiegokolwiek równowadze w przyrodzie, w związku z czym poczucie odpowiedzialności za to, co jedno pokolenie dłużne jest innemu, także jest niewielkie.”

D. Nie tylko my zbieramy owoc zanieczyszczenia i wykorzystywania naszej planety – nasze potomstwo zmagać się będzie z jeszcze poważniejszymi, nieodwracalnymi konsekwencjami.

II. Materiał biblijny

A. Stary Testament

1. Rodzaju 1-3

- a. Stworzenie jest szczególnym miejscem stworzonym przez Boga do wspólnoty z ludzkością (zob. Rdz 1:1-25)
- b. Stworzenie jest dobre (zob. Rdz 1:4.10.12.18.21.25), a nawet bardzo dobre (zob. Rdz 1:31). Ma ono świadczyć o Bogu (zob. Ps 19:2-15)
- c. Ludzkość jest ukoronowaniem stworzenia (zob. Rdz 1:26-27).
- d. Ludzkość miała panować (hebr. „stąpać”) jako służebna wobec Boga (zob. Rdz. 1:28-30; Ps 8:4-9; Heb 2:6-8). Bóg jest i pozostaje Stwórcą / Tym, który podtrzymuje / Odkupicielem / Panem stworzenia (zob. Wj 19:5; Hi 37-41; Ps 24:1-2; 95:3-5; 102:26; 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6; Iz 37:16).
- e. Ludzki zarząd nad stworzeniem można zaobserwować w rdz 2:15: „aby uprawiał go i doglądał (zob. Kpł 25:23; 1 Krn 29:14).

2. Bóg kocha stworzenie – szczególnie zwierzęta

- a. Prawo możeszowe zapewniało właściwe traktowanie zwierząt
- b. JHWH stwarza lewiatana, aby igrał w morzu (zob. Ps 104:26)
- c. Bogu zależy na zwierzętach (zob. Jon 4:11)
- d. Eschatologiczna obecność przyrody (zob. Iz 11:6-9; Ap 21-22)

3. Przyroda w jakimś stopniu chwali Boga

- a. Ps 19:2-7
- b. Ps 29:1-9
- c. Hi 37-41

4. Przyroda jest tylko środkiem, za pomocą którego Bóg objawia swoją miłość i wierność przymierzu

- a. Pwt 27-28; 1 Krl 17
- b. Temat ten przewija się przez księgi prorockie

B. Nowy Testament

1. Bóg postrzegany jest jako stwórca. Jest tylko jeden Stwórca – Trójjedyny Bóg (*Elohim*, Rdz 11; Duch, Rdz 1:2; oraz Jezus, NT). Wszystko inne jest stworzone.

- a. Dz 17:24
- b. Heb 11:3
- c. Ap 4:11

2. Jezus jest tym, przez którego Bóg stworzył świat

- a. J 1:3.10
- b. 1 Kor 8:6
- c. Kol 1:16
- d. Heb 1:2

3. W swoim nauczaniu Jezus w niebezpośredni sposób mówi o Bożej trosce o przyrodę

- a. Mt 6:26.28-30, ptaki w powietrzu i lilie na polu
- b. Mt 10:29, wróble

4. Paweł stwierdza, że wszyscy ludzie są odpowiedzialni za poznanie Boga, jakiego dostarcza stworzenie (tj. objawienie w przyrodzie, zob. Rz 1:19-20; Ap 21-22).

III. Wniosek

A. Jesteśmy związani z tym naturalnym porządkiem!

B. Grzeszna ludzkość nadużywa Bożego daru, jakim jest przyroda – tak samo, jak wszystkich innych dobrych Bożych darów.

C. Ten naturalny porządek jest tymczasowy. Przemienie (zob. 2 P 3:7.10). Bóg kieruje nasz świat w stronę historycznego splotu wydarzeń. Grzech się wypełni, ale Bóg postawił mu granice. Stworzenie zostanie odnowione (zob. Rz 8:18-25).

▣ „**objawienia się**” Termin ten oznaczał „odsunięcie kurtyny” w znaczeniu odkrywania lub informowania. Jest to także tytuł ostatniej księgi Nowego Testamentu – „Apokalipsy”. Drugie przyjście Chrystusa często nazywane jest albo przyjściem, albo objawieniem (zob. 1 Kor 1:7-8; 1 P 1:13; 2 P 1:16; 3:4.12).

▣ „**synów Bożych**” Była to powszechna metafora rodzinna stosowana dla opisanja chrześcijan (zob. 8:14.16). Mówi ona o Bogu jako Ojcu oraz o Jezusie jako Jego wyjątkowym synu (zob. J 1:18; 3:16,18; Heb 1:2; 3:6; 5:8; 7:28; I J 4:9).

W ST synem Bożym był Izrael (zob. Oz 11:1), a także król (2 Sm 7). Koncepcja ta jest po raz pierwszy wymieniona w NT w Mt 5:9 (zob. też J 1:12; 2 Kor 6:18; Gal 3:26; 1 J 3:1.10; Ap 21:7).

8:20

GPNT

„**bo czczości stworzenie podporządkowało się**”

BP

„**Bo całe stworzenie podlega marności**”

BW

„**stworzenie zostało poddane znikomości**”

BWP

„**Słabości bowiem zostało poddane stworzenie**”

PL

„**Gdyż stworzenie zostało poddane marności**”

Słowo to można także przetłumaczyć jako „marność”. W Septuagincie stosowane jest na wiele różnych sposobów – w znaczeniu czegoś bez znaczenia, bezwartościowego, fałszywych bogów (bożków) i pustki. Całe stworzenie stało się bezużyteczne dla zamierzonego przez Boga celu (zob. Rdz 3:17-19; Iz 24:3-8), ale pewnego dnia Bóg usunie przekleństwo upadku (zob. Ap 22:3). To nie jest świat, jaki Bóg zamierzył!

▣ „**ale ze względu na Tego, który je poddał - w nadziei**” Zastosowany tu CZASOWNIK to AORYST STRONY BIERNEJ, w oczywisty sposób odnoszący się do Boga (zob. NASB, NKJV, TEV). On poddał fizyczne stworzenie marności:

1. Z powodu ludzkiego buntu

2. W dążeniu do zwrócenia ludzkości ku Sobie (zob. Pwt 27-29)

Ta celowa daremność trwać będzie tylko przez pewien okres czasu (zob. Rz 11:11-32). Odkupiona ludzkość ma obietnicę fizycznej przyszłości (ciała i świata).

Bóg przewidział bunt Adama. Pozwolił, aby miał on miejsce, i postanowił działać na rzecz upadłej ludzkości w upadłym świecie. To nie jest świat, który Bóg Sobie zamierzył. Nie jest to świat, jaki nastanie pewnego dnia (zob. 2 P 3:10; Ap 21:1-3). Zobacz komentarz na temat „nadziei” w 5:2.

8:21 „że również i ono zostanie wyzwolone z niewoli zepsucia” Przyroda będzie częścią wieczności (zob. Iz 11:6-10). Niebo powraca do stworzonej na nowo ziemi (zob. Mt 5:18; 24:35; 2 P 3:10; Ap 21:1). Przyszłość może być powrotem do stanu szczęśliwości z ogrodu Eden; wspólnotą pomiędzy Bogiem a ludzkością, jednostek pomiędzy sobą, ludźmi a zwierzętami oraz ludzkością a ziemią! Biblia zaczyna się od Boga, ludzi i zwierząt (tj. Iz 11:6-9) we wspólnocie i harmonii ogrodu (zob. Rdz 1-2), kończy się natomiast w podobny sposób (zob. Ap 21-22).

▣ „**zepsucia**” Zobacz Temat specjalny w 1:23.

▣ „**by uczestniczyć w wolności i chwale dzieci Bożych**” W w. 14 wierzący nazwani są „synami Bożymi”, w w. 16 „dziećmi Bożymi, a w w. 17 „dziedzicami Boga”. W wersecie 18 eschatologiczna chwała Boża objawia się w wierzących. W w. 19 stworzenie oczekuje objawienia się synów Bożych, ponieważ będzie uczestniczyć w ich eschatologicznej chwale (zob. w. 21). To odnowienie stworzenia, a w szczególności ludzi, pozwoli na wypełnienie się pierwotnego zamysłu stworzenia – bliskiej wspólnoty Boga i (stworzonej na Jego obraz) ludzkości.

8:22 „całe stworzenie aż dotąd jęczy i wzdycha” Jest to kolejne złożenie z członem *syn* stosowane przez Pawła oznaczające „wzdychać wspólnie z”. Najprawdopodobniej sam ukuł on wiele z nich. Możliwe, że odnosi się tutaj do Jer 12:4.11 (zob. Pwt 27-29), gdzie ziemia Izraela jest w żałobie z powodu spustoszenia spowodowanego ludzkim grzechem.

Zauważmy, że „wzdychanie” jest w tym kontekście wspomniane trzy razy:

1. Stworzenie wzdycha (TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO) w oczekiwaniu na nową erę, w. 22 (zob. wersety 19-21)

2. Wierzący wzdychają w oczekiwaniu na pełne i dokonane zbawienie (tj. nowe ciało, zob. 2 Kor 5:2.4), w. 23
3. Duch, który udziela Siebie jako pierwocina nowej ery, także wzdycha (modli się, TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNIEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO) o wierzących, w. 26

▣ „w bólach rodzenia” W kręgach żydowskich koncepcję tę często nazywano „bólami porodowymi nowej ery” (zob. Mk 13:8). Świt nowego dnia sprawiedliwości nie będzie wolny od problemów. Moralna i duchowa kondycja tej upadłej planety będzie coraz bardziej się pogarszała (zob. Mt 24; Mk 13; Łk 21; 2 Tes 2:1-12; a także siedem pieczęci, trąb i czas z Ap 5-18). Jednak bóle rodzenia są bólami nadziei i radości z nadchodzącego życia – a więc i nowej ery!

8:23 „i my sami ... posiadamy ... my” Użyte tu ZAIMKI są emfatyczne i powtarzają się.

▣ „pierwsze dary Ducha” Termin ten (*aparchē*) jest teologicznie analogiczny do „pieczęci Ducha” w 2 Kor 1:22 i „zadtku Ducha” z 2 Kor 5:5 i Ef 1:14.

W ST pierwociny były obietnicą nadchodzącego żniwa. Symbolizowały fakt, że całe żniwo należy do Boga (tj. Pwt 26:1-11). Duch jest pierwociną nowej ery – tak, jak Chrystus był pierwociną zmartwychwstania (zob. 1 Kor 15:20). Wierzący, jako dzieci Boże, już teraz doświadczają części niebiańskiej radości za pośrednictwem zamieszkującego z nimi i w nich Ducha Świętego. Na tym polega napięcie „już, ale jeszcze nie” nakładania się na siebie dwóch żydowskich epok. Wierzący są obywatelami nieba i mieszkańcami ziemi!

▣ „i my również całą istotą swoją wzdychamy” Wydaje się to odnosić do dialektycznego napięcia pomiędzy „już” a „jeszcze nie” dwóch nakładających się na siebie żydowskich epok (zob. Gordon Fee i Douglas Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całą jej bogactwo]*, s. 145-148). Królestwo Boże już przyszło, ale jeszcze się nie wypełniło. Wierzący posiadają już zmartwychwstałe życie, ale nadal umrą fizycznie (zob. 2 Kor 5:2-4). Jesteśmy zbawieni od grzechu, ale nadal się z nim zmagamy (zob. Rz 7; Ef 6:10-18).

▣ „oczekując przybrania za synów” Adopcja jest ulubioną rodzinną metaforą Pawła opisującą zbawienie (zob. w. 15). Zbawienie wierzących jest procesem zaczynającym się od początkowej decyzji nawrócenia i wiary, przeradzającym się w rosnące podobieństwo do Chrystusa. Wierzący dostąpią pełnego zbawienia dopiero w Dniu Zmartwychwstania (zob. w. 30 i 1 J 3:2).

Termin „przybranie za synów” pomija kilka manuskryptów greckich (zob. MSS P⁴⁶, D, F, G i niektóre wersje łacińskie). Zawiera go jednak κ , A, B, C, niektóre wersje starołacińskie, Wulgata, wersje syryjskie, koptyjskie i armeńskie. UBS⁴ nadaje jego włączeniu notę „A” (pewne).

▣ „odkupienia naszego ciała” Termin ten, „odkupienie”, był stosowany w ST dla opisanego kogoś, kto był uwalniany z niewoli przez krewnego (*go'el*). Zaczęto stosować je metaforycznie wobec Bożego wybawienia upadłej ludzkości z niewoli grzechu. Ceną, jaką zapłacił, było bezgrzeszne życie wcielonego Syna. Zobacz Temat specjalny w 3:24.

Podobnie jak judaizm (zob. Job 14:14-15; 19:25-26; Dan. 12:2), chrześcijaństwo twierdzi, że wierzący będą mieli fizyczne (choć niekoniecznie humanoidalne, zob. 1 Kor 15:35-49) ciała w wieczności. Ich duchowe ciała będą doskonale przystosowane do życia w tej nowej erze – do życia w bliskiej wspólnoty z Bogiem.

8:24 „W nadziei bowiem już jesteśmy zbawieni” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY AORYSTU STRONY BIERNEJ. Tak jak w. 23 odnosi się do naszego przyszłego zbawienia, w. 24 mówi o naszym przeszłym zbawieniu dokonanym przez Ducha. NT posługuje się kilkoma CZASAMI CZASOWNIKÓW na określenie zbawienia (zob. Temat specjalny w 10:4).

1. AORYST, Dz 15:11 (Rz 8:24; 2 Tm 1:9; Tt 3:5 i Rz 13:11 łączą AORYST z orientacją na PRZYSZŁOŚĆ)
2. CZAS DOKONANY, Ef 2:5.8
3. CZAS TERAŹNIEJSZY, 1 Kor 1:18; 15:2; 2 Kor 2:15; 1 P 3:21; 4:18
4. CZAS PRZYSZŁY (CZAS CZASOWNIKA bądź wynikający z kontekstu), Rz 5:9,10; 10:9; 1 Kor 3:15; Fil 1:28; 1 Tes 5:8-9; Heb 1:14; 9:28

Zbawienie rozpoczyna się więc od początkowej decyzji zawierzenia i skutkuje procesem wiary wyrażającej się w stylu życia, który pewnego dnia zostanie dokończony (zob. 1 J 3:2).

8:25 „spodziewamy się” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: NADZIEJA (ELPIS)

Paweł często posługiwał się tym określeniem w kilku odmiennych, ale powiązanych ze sobą znaczeniach. Często łączyło się ono z wypełnieniem wiary chrześcijan (zob. 1 Tm 1:1). Można wyrazić to jako chwałę, życie wieczne, ostateczne zbawienie, drugie przyjście itp. Wypełnienie to jest pewne, ale element czasowy umiejscowiony jest w przyszłości i nieznany. Nadzieję często łączono z „wiarą” i „miłością” (zob. 1 Kor 13:13; 1 Tes 1:3; 2 Tes 2:16). Poniżej znajduje się lista niektórych Pawłowych zastosowań tego słowa:

1. Nadzieja drugiego przyjścia, Gal 5:5; Ef 1:18; 4:4; Tt 2:13
2. Jezus jako nasza nadzieja, 1 Tm 1:1 (Bóg jako nasza nadzieja, 1 Tm 5:5; 1 P 3:5)
3. Stawienia wierzących przed Bogiem, Kol 1:22-23; 1 Tes 2:19
4. Nadzieja odłożona dla nas w niebie, Kol 1:5
5. Zawierzenie ewangelii, Kol 1:23; 1 Tes 2:19
6. Ostateczne zbawienie, Kol 1:5; I Thess. 4:13; 5:8
7. Nadzieja chwały Bożej, Rz 5:2, 2 Kor 3:12; Kol 1:27
8. Zbawienia pogan przez Chrystusa, Kol 1:27
9. Pewność zbawienia, 1 Tes 5:8
10. Życie wieczne, Tt 1:2; 3:7
11. Rezultat chrześcijańskiej dojrzałości, Rz 5:2-5
12. Odnowienia całego stworzenia, Rz 8:20-22
13. Wypełnienia przybrania za synów, Rz 8:23-25
14. Tytuł Boga, Rz 15:13
15. Pragnienie Pawła dla wierzących, 2 Kor 1:7
16. ST jako przewodnik dla nowotestamentowych wierzących, Rz 15:4

▣ „z wytrwalością” Termin ten, *hupomonē*, zastosowano także w 5:3 i 15:4-5. Zbawienie wierzących podlega procesowi dojrzwania i pewnego dnia zostanie wypełnione. Wytrwałość (zob. Ap 2:8.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7) jest niezbędną biblijną równowagą dla zbytniego nacisku na „początkowe zbawienie”. Większość prawd biblijnych (tj. wschodnia literatura, zob. Temat specjalny w 3:27) wyrażona jest w dialektycznych, pełnych napięcia parach.

TEMAT SPECJALNY: POTRZEBA WYTRWAŁOŚCI

Biblijne doktryny odnoszące się do życia chrześcijańskiego są trudne do wyjaśnienia, ponieważ przedstawiane są w typowo wschodnich parach dialektycznych (zob. Temat specjalny: Wschodnia literatura w 3:27). Wydają się one sprzeczne, ale obie ich strony są biblijne. Zachodni chrześcijanie mieli tendencję do tego, aby wybierać jedną prawdę, a drugą ignorować lub umniejszać jej znaczenie. Pozwól, że zilustruję to zjawisko.

- A. Czy zbawienie jest początkową decyzją zaufania Chrystusowi, czy dożywotnim zaangażowaniem w uczniostwo?
- B. Czy zbawienie jest wybraniem przez łaskę suwerennego Boga, czy wiarą i nawróceniem ludzkości w odpowiedzi na Bożą ofertę?
- C. Czy raz otrzymanego zbawienia nie można stracić, czy jest potrzeba ciągłego starania się o nie?

Kwestia wytrwałości wywołała wiele podziałów w historii Kościoła. Problem zaczyna się od pozornie sprzecznych fragmentów NT:

- A. Teksty na temat pewności zbawienia
  1. wypowiedzi Jezusa (J 6:37; 10:28-29)
  2. wypowiedzi Pawła (Rz 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; 2 Tes 3:3; 2 Tm 1:12; 4:18)
  3. wypowiedzi Piotra (1 P 1:4-5)
- B. Teksty na temat potrzeby wytrwałości
  1. wypowiedzi Jezusa (Mt 10:22; Mt 13:1-9. 13:24-30; 24:13; Mk 13:13; J 8:31; 15:4-10; Ap 2:7.17.26; 3:5.12.21)
  2. wypowiedzi Pawła (Rz 11:22; 1 Kor 15:2; 2 Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; 2 Tm 3:2)

3. wypowiedzi autora Listu do Hebrajczyków (Heb 2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
4. wypowiedzi Jana (1 J 2:6; 2 J 1:9)
5. wypowiedź Ojca (Ap 21:7)

Biblijne zbawienie wypływa z miłości, miłosierdzia i łaski suwerennego, Trójjedynego Boga. Żaden człowiek nie może być zbawiony bez inicjatywy Ducha (zob. J 6:44.65). Bóg przychodzi pierwszy i wyznacza bieg wydarzeń, wymaga jednak, aby ludzie odpowiedzieli wiarą i nawróceniem – zarówno początkowo, jak i w sposób ciągły. Bóg współpracuje z ludzkością w relacji przymierza, z którego wynikają zarówno przywileje, jak i obowiązki!

Zbawienie oferowane jest wszystkim ludziom. Śmierć Jezusa rozwiązała problem grzechu upadłej ludzkości. Bóg zapewnił sposób i chce, żeby wszyscy stworzeni na Jego obraz odpowiedzieli na Jego miłość i zaopatrzenie, które zapewnił im w Jezusie.

Jeśli chcesz przeczytać coś więcej na ten temat z niekalwinistycznej perspektywy, zobacz:

1. Dale Moody, *The Word of Truth [Słowo prawdy]*, Eerdmans, 1981 (s. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God [Strzeżeni mocą Bożą]*, Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son [Życie w Synu]*, Westcott, 1961

W tej kwestii Biblia odnosi się do dwóch różnych zagadnień: (1) traktowania pewności zbawienia jako upoważnienia do bezowocnego i samolubnego życia oraz (2) zachęcania tych, którzy zmagają się w dziedzinie służby i osobistego grzechu. Problem tkwi w tym, że niektóre grupy ludzi skupiają się na niewłaściwym przesłaniu i budują systemy teologiczne w oparciu o wyjęte z kontekstu fragmenty Biblii. Niektórzy chrześcijanie desperacko potrzebują słyszeć o pewności zbawienia, a innym potrzebne są surowe ostrzeżenia! A ty do której grupy należysz?

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:26-27

²⁶**Podobnie także Duch przychodzi z pomocą naszej słabości. Gdy bowiem nie umiemy się modlić tak, jak trzeba, sam Duch przyczynia się za nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami.**
²⁷**Ten zaś, który przenika serca, zna zamiar Ducha, [wie], że przyczynia się za świętymi zgodnie z wolą Bożą.**

8:26 „Podobnie” Łączy to wstawiennicze działanie Ducha z „wzdychaniem i nadzieją” opisanymi w wersetach 18-25.

▣ **„także Duch przychodzi z pomocą”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY MEDIALNEJ (deponens) CZASU TERAŹNIEJSZEGO. Do czasownika dołączone są dwa człony: *syn* (zob. w. 28) oraz *anti*. Najlepszym tłumaczeniem jest „chwycić razem z”. Termin ten występuje jedynie tutaj i w Łk 10:40. Wszystkie Osoby Trójjedynego Boga działają na rzecz wierzących. Ojciec wysłał Syna, żeby umarł za ludzkość (zob. J 3:16), a teraz Jezus także wstawia się za nami (zob. w. 34; Heb 7:25; 9:24; 1 J 2:1). Duch przywodzi upadłą ludzkość do Chrystusa i kształtuje Go w niej (zob. J 16:8-15). Jednakże CZASOWNIK „przychodzi z pomocą”, który oznaczał „chwycić razem z”, wskazywał, że wierzący także grają pewną rolę w pozyskiwaniu pomocy (wstawiennictwa) Ducha.

▣ **„słabości”** RZECZOWNIK ten stosowany jest przez Pawła w kilku znaczeniach (BAGD, s. 115):

1. Cieleśnej słabości lub choroby, 2 Kor 11:30; 12:5.9.10; Gal 4:13; 1 Tm 5:23
2. Ludzka sytuacja, 1 Kor 15:43; 2 Kor 13:4
3. Ilustracji:
  - a. nieśmiałości, 1 Kor 2:3
  - b. sądu, Rz 6:19
  - c. braku religijnego rozeznania, Rz 8:26

CZASOWNIK używany jest w podobnych znaczeniach:

1. Cieleśna słabość, Fil 2:26-27; 2 Tm 4:20
2. Ludzka sytuacja, Rz 8:3; 2 Kor 11:21; (patrz Mt 8:17; cytat z Iz 53:5)
3. Ilustracja:
  - a. religijnej lub moralnej słabości, Rz 14:2; 1 Kor 8:11-12
  - b. słabości w wierze, Rz 4:19; 14:1

c. słabości i zgorszenia, 2 Kor 11:29

Pamiętajmy o tym, że to kontekst determinuje znaczenie w ramach zakresu semantycznego. Leksykony wymieniają tylko możliwe konotacje i przykłady użycia.

▣ „**sam Duch przyczynia się za nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami**” Wierzący wzdychają w swojej upadłości, a Duch wzdycha przyczyniając się za nimi. Obecny w odkupionych ludziach Duch modli się za nich – a także Jezus zasiadający po Bożej prawicy (zob. wersety 27, 34; Heb 7:25; 9:24; 1 J 2:1). To wstawiennictwo upoważnia wierzącego do modlitwy (zob. w. 15; Gal 4:6). Fragment ten w otaczającym go kontekście nie odnosi się do duchowego daru mówienia językami, tylko do wstawiennictwa Ducha za wierzącymi u Ojca.

▣

GPNT „niewymownymi”
BP „przez niewyraźalne błagania”
BW, PL „w niewysłowionych westchnieniach”
BWP „których nie można wyrazić słowem”

Słowo to jest powszechnym określeniem „mówienia” lub „języka” (zob. 1 Kor 13:1) z ALFA PRIVATIVUM. W całym NT występuje tylko tutaj. Inna forma tego słowa użyta została w Ewangelii Marka na określenie głuchych/niemych osób (zob. Mk 7:37; 9:17.25).

▣ „**przyczynia się**” Zobacz Temat specjalny: Stosowanie przez Pawła złożenia *huper* w 1:30.

8:27 „Ten zaś, który przenika serca” Jest to powracający motyw w ST (zob. 1 Sam 2:7; 16:7; 1 Krl 8:39; 1 Krn 28:9; 2 Krn 6:30; Ps 7:9; 44:22; Prz 15:11; 20:27; 21:2; Jer 11:20; 17:9-10; 20:12; Łk 16:15; Dz 1:24; 15:8). Bóg naprawdę nas zna i nadal nas kocha (zob. Ps 139).

▣ „**przyczynia się za świętymi**” Zadania Ducha zostały jasno wyłożone w J 16:2-15. Jednym z nich jest wstawiennictwo.

Termin „święci” zawsze występuje w LICZBIE MNOGIEJ poza Fil 4:21, gdzie także dotyczy wszystkich wierzących. Chrześcijanie są członkami Bożej rodziny, ciała Chrystusa, nową świątynią składającą się z poszczególnych wierzących. Jest to potrzebna teologiczna równowaga dla zachodniego (amerykańskiego) indywidualizmu. Zobacz Temat specjalny: Święci w 1:7.

TEMAT SPECJALNY: OSOBOWOŚĆ DUCHA

W ST „Duch Boży” (tj. *ruach*) był siłą realizującą zamiary JHWH, nie ma jednak wiele informacji na temat tego, żeby była ona osobowa (tj. monoteizm ST, zob. Temat specjalny: Monoteizm). W NT jednak objawiona została pełna osobowość Ducha:

1. Możliwe jest bluźnierstwo przeciw Niemu (zob. Mt 12:31; Mk 3:29)
2. Duch naucza (zob. Łk 12:12; J 14:26)
3. Duch świadczy (zob. J 15:26)
4. Przekonuje i prowadzi (zob. J 16:7-15)
5. Określony jest zaimkiem osobowym „który” (tj. *hos*, zob. Ef 1:14)
6. Da się Go zasmucić (zob. Ef 4:30)
7. Możliwe jest gaszenie Ducha (zob. 1 Tes 5:19)
8. Możliwe jest sprzeciwianie się Mu (zob. Dz 7:51)
9. Wstawia się za wierzącymi (zob. J 14:26; 15:26; 16:7)
10. Duch otacza Syna chwałą (zob. J 16:14)

Trynitarne fragmenty (tutaj wymienione są trzy z wielu – zob. Temat specjalny: Trójca w 8:11) wymieniające trzy Osoby:

1. Mt 28:19
2. 2 Kor 13:14
3. 1 P 1:2

Chociaż greckie słowo „*duch*” (*pneuma*) jest RODZAJU NIJAKIEGO, w odniesieniu do Ducha Świętego NT często stosuje PRZYMIOTNIK WSKAZUJĄCY RODZAJU MĘSKIEGO (zob. J 16:8.13-14).

Duch związany jest z ludzką aktywnością:

1. Dz 15:28
2. Rz 8:26
3. 1 Kor 12:11
4. Ef 4:30

Na samym początku Dziejów Apostolskich podkreślana jest rola Ducha (podobnie jak w Ewangelii Jana). Zesłanie Ducha Świętego nie było zapoczątkowaniem dzieła Ducha, tylko jego nowym rozdziałem. Jezus zawsze miał Ducha. Jego chrzest nie był początkiem dzieła Ducha, tylko jego nowym rozdziałem. Za pośrednictwem Ducha skutecznie realizowany jest zamiar Ojca polegający na odnowieniu wszystkich ludzi stworzonych na Jego obraz!

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:28-30

²⁸Wiemy też, że Bóg z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim dla ich dobra, z tymi, którzy są powołani według [Jego] zamiaru. ²⁹Albowiem tych, których od wieków poznał, tych też przeznaczył na to, by się stali na wzór obrazu Jego Syna, aby On był pierworodnym między wielu braćmi. ³⁰Tych zaś, których przeznaczył, tych też powołał, a których powołał - tych też usprawiedliwił, a których usprawiedliwił - tych też obdarzył chwałą.

8:28 „Wiemy też” CZASOWNIK ten (*oida*) występuje w tym kontekście cztery razy:

1. wierzący wiedzą, że całe stworzenie wzdycha (w. 22)
2. wierzący nie wiedzą, jak się modlić (w. 26)
3. Ojciec zna serca ludzi i zamysł Ducha (w. 27)
4. wierzący wiedzą, że wszystko współdziała ku dobremu (w. 28)

GPNT, BP „wszystko współpracuje”
BW „współdziała we wszystkim”
BWP „wszystko przyczynia się”
PL „wszystko służy”

Pytaniem dotyczącym tego tekstu jest to, ile razy występuje w tym wersecie słowo *Theos* (lub *Theon*).

Rękopisy są zgodne co do frazy „z tymi, którzy Go miłują”, jednak jeśli chodzi o „Bóg z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim dla ich dobra” występują różne ich warianty:

1. Niektóre manuskrypty dodają „*ho Theos*” po CZASOWNIKU: P⁴⁶, A, B, 81 i niektóre wersje koptyjskie oraz etiopskie.
2. Większość manuskryptów pomija te słowa: κ , C, D, F, G oraz Wulgata, Peszitta i wersje armeńskie. UBS⁴ nadaje jego pominięciu notę „B” (prawie pewne).

BT tłumaczy tę frazę w celu podkreślenia Bożego działania. Biorąc pod uwagę kontekst można wywnioskować, że zakładane jest tu działanie Ducha (zob. w. 27; NEB, REB).

▣ „współdziała we wszystkim dla ich dobra” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO. Zawarte jest tutaj kolejne słowo z członem *syn* (zob. w. 26). Dosłownie fraza ta brzmi więc następująco: „wszystko nadal działa we współpracy ze sobą nawzajem dla dobra”. Jest to trudna koncepcja w świecie pełnym zła i cierpienia (dwie pomocne książki na ten temat to *The Goodness of God* [Boża dobroć] Wenhama oraz *The Christian's Secret of a Happy Life* [Sekret szczęśliwego życia chrześcijanina] Hannah Whithall Smith). „Dobro” zdefiniowane jest w wersecie 29 jako „by się stali na wzór obrazu Jego Syna”. Podobieństwo do Chrystusa, a nie powodzenie, sława czy zdrowie, jest niezmiennym Bożym planem dla każdego wierzącego.

▣ „z tymi, którzy Go miłują ... z tymi, którzy są powołani według [Jego] zamiaru” Występują tu dwa IMIESŁOWY STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO. Są to dwa warunki pozwalające wierzącemu

widzieć życie, niezależnie od okoliczności, w pozytywnym świetle (zob. w. 15). Zauważmy opisane tu dwa bliźniacze aspekty przymierza: ludzką wolność („miłują”) oraz Bożą suwerenność („powołani”).

Określenie „zamiar” odnośnie Bożych odwiecznych planów znaleźć można w Rz 9:11; Ef 1:11; 3:11 i 2 Tm 1:9. Bóg ma odwieczny plan odkupienia upadłej ludzkości. Zobacz Temat specjalny: Ewangelikalna tendencyjność Boga w 1:5.

8:29-30 Wszystkie CZASOWNIKI w tych wersetach użyte zostały w formie TRYBU ORZEKAJĄCEGO AORYSTU STRONY CZYNNEJ. Tworzą one łańcuch mający swój początek przed czasem i kończący się po jego unicestwieniu. Bóg nas zna, jest po naszej stronie i chce, żebyśmy z Nim byli. Kontekst jest tu zbiorowy, a nie indywidualny. Końcowy akt uwielbienia pozostaje nadal w przyszłości, ale w tym kontekście mówi się o nim jak o dokonanej czynności.

8:29 „od wieków poznał” Paweł dwukrotnie posłużył się tym terminem – tutaj oraz w 11:2. W Rz 11:2 odnosi się on do Bożej miłości do Izraela w ramach przymierza przed zaistnieniem czasu. Pamiętajmy, że określenie „znać” w języku hebrajskim dotyczyło bliskiej, osobistej relacji, a nie faktów na czyjś temat (zob. Rdz 4:1; Jer 1:5). Tutaj słowo to stanowi element łańcucha zdarzeń (zob. wersety 29-30). Termin ten wiąże się z predestynacją. Należy jednak także stwierdzić, że Boża uprzednia wiedza nie jest podstawą dla wybrania, ponieważ gdyby tak było, zależałoby ono od przyszłej reakcji upadłej ludzkości – czyli od ludzkich dokonań. Określenie to występuje także w Dz 26:5; 1 P 1:2.20 oraz 2 P 3:17.

▣ **„przeznaczył”** Terminy „od wieków poznał” (*proginōskō*) oraz „przeznaczył” (*proorizō*) są złożeniami z przyimkiem „przed” (*pro*) i dlatego powinny być tłumaczone jako „znał przed”, „określił przed” albo „wyznaczył przed”.

Rozstrzygające fragmenty na temat predestynacji w NT to Rz 8:28-30, Ef 1:3-14 oraz Rz 9. Teksty te w oczywisty sposób podkreślają Bożą suwerenność. Ma On zupełną kontrolę nad wszystkim – z ludzką historią włącznie. Istnieje uprzednio zdefiniowany Boży plan odkupienia realizowany w czasie. Plan ten nie jest jednak arbitralny ani wybiórczy. Opiera się nie tylko o Bożą suwerenność i uprzednią wiedzę, ale także o Jego niezmienny charakter cechujący się miłością, miłosierdziem i niezaspokojoną łaską.

Musimy uważać na nasz zachodni (amerykański) indywidualizm oraz nasz ewangelizacyjny zapal koloryzujący tę wspianą prawdę. Należy także wystrzegać się polaryzacji w kierunku historycznych konfliktów teologicznych pomiędzy Augustynem a Pelagiuszem lub pomiędzy kalwinizmem a arminianizmem.

Predestynacja nie jest doktryną mającą na celu ograniczenie Bożej miłości, łaski i miłosierdzia ani wykluczenie kogoś z zasięgu ewangelii. Ma wzmacniać wierzących poprzez kształtowanie ich światopoglądu. Bóg dostępny jest dla całej ludzkości (zob. J 3:16; 1 Tm 2:4; 2 P 3:9). On ma wszystko pod kontrolą. Kto lub co może nas od niego oddzielić (zob. Rz 8:31-39)? Predestynacja stanowi jeden z dwóch sposobów postrzegania świata. Bóg widzi całą historię jako terażniejszość; ludzie są ograniczeni czasowo. Nasza perspektywa i zdolności umysłowe są ograniczone. Boża suwerenność i ludzka wolna wola nie stoją ze sobą w sprzeczności – składają się na strukturę przymierza. Jest to kolejny przykład przedstawienia prawdy biblijnej w dialektycznym napięciu (zob. Temat specjalny: Wschodnia literatura w 3:27). Doktryny biblijne zazwyczaj prezentowane są z różnych perspektyw. Często wydają się paradoksalne. Prawda jest równowagą pomiędzy pozornie przeciwstawnymi parami. Nie możemy usuwać napięcia poprzez wybranie jednej z dwóch prawd. Nie wolno nam też wydzielać jednej prawdy biblijnej i budować na niej systemu teologicznego niezwiązanego z konkretnym kontekstem.

Należy tu także dodać, że celem wybrania jest nie tylko niebo po śmierci, ale upodobanie się do Chrystusa już teraz (Ef 1:4; 2:10)! Zostaliśmy wybrani do bycia „świętymi i nieskalanymi”. Bóg przemienia nas tak, że inni mogą zobaczyć naszą transformację i zareagować na nią wiarą w Niego w Chrystusie. Predestynacja to nie osobisty przywilej, tylko odpowiedzialność w ramach przymierza!

▣ **„na to, by się stali na wzór obrazu Jego Syna”** Jest to główna prawda tego fragmentu oraz cel chrześcijaństwa (zob. 8:9; 2 Kor 3:1-18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1 Tes 3:13; 4:3; 1 P 1:15). Świętość jest Bożą wolą dla każdego wierzącego. Boże wybranie to wezwanie do podobieństwa do Chrystusa (zob. Ef 1:4), a nie szczególna pozycja. Obraz Boży, który został dany ludzkości przy stworzeniu (zob. Rdz 1:26; 5:1.3; 9:6) ma zostać odnowiony (zob. Kol 3:10). Zobacz komentarz do 8:21 i Temat specjalny: Powołany w 1:6.

▣ „aby On był pierworodnym między wielu braćmi” W Psalmie 89:28 „pierworodny” jest tytułem Mesjasza. W ST pierworodny syn miał pierwszeństwo i był uprzywilejowany. Termin ten zastosowany został w Kol 1:15 dla ukazania pierwszeństwa Jezusa w stworzeniu, a także w Kol 1:18 i Ap 1:5 dla ukazania Jego pierwszeństwa w zmartwychwstaniu. W tym tekście wierzący są przez Niego wprowadzeni w Jego pierwszeństwo.

Termin ten nie dotyczy wcielenia Jezusa, tylko Jego jako głowy nowej rasy (zob. 5:12-21), pierwszego z serii, pioniera naszej wiary i przekaziciela błogosławieństwa Ojca dla rodziny wiary. Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: PIERWORODNY

Słowo to (*prōtotokos*) stosowane jest w Biblii w kilku różnych znaczeniach.

1. Jego starotestamentowe tło odnosi się do:
  - a. pierworodnych jako własności JHWH (BDB 114, KB 131, zob. Wj 13:2,12; 22:29; 34:19; Lb 3:13)
  - b. pierwszeństwa pierworodnego syna w rodzinie (zob. Pwt 21:17; Ps 89:28; Łk 2:7; Rz 8:29; Heb 11:28)
2. Zastosowanie w Kol 1:15 opisuje Jezusa jako pierworodnego wobec stworzenia, co może być nawiązaniem do ST – do Prz 8:22-31 lub do tego, że Bóg stworzył świat za pośrednictwem Jezusa (zob. J 1:3; 1 Kor 8:6; Kol 1:15-16; Heb 1:2).
3. Zastosowanie w Kol 1:15.18; 1 Kor 15:20.23 i Ap 1:5 odnosi się do Jezusa jako pierworodnego spośród umarłych.
4. Jest to starotestamentowy tytuł Mesjasza (zob. Ps 89:28; Heb 1:6; 12:23); łączy on kilka aspektów pierwszeństwa i centralnego znaczenia Jezusa.

W tym kontekście najbardziej trafne wydają się opcje #3 i #4.

8:30 „obdarzył chwałą” W Biblii Bóg często opisywany jest określeniem „chwała”. Termin ten pochodzi z handlowego rdzenia oznaczającego „ciężki”, a co z tego wynika, cenny – jak złoto. Zobacz Temat specjalny w 3:23. Teologicznie Bóg dokonuje odkupienia upadłej ludzkości za pośrednictwem serii kroków wymienionych w wersetach 29-30. Ostatnim krokiem jest „obdarzenie chwałą”, oznaczające zupełne zbawienie wierzących. Będzie ono miało miejsce w Dzień Zmartwychwstania, kiedy otrzymają oni nowe, duchowe ciała (zob. 1 Kor 15:50-58) i zostaną w pełni zjednoczeni z Trójjedynym Bogiem i sobą nawzajem (zob. 1 Tes 4:13-18; 1 J 3:2).

Często proces opisany w wersetach 29-30 umieszczany jest w kategoriach teologicznych:

1. Usprawiedliwienie, w. 30 – uwolnieni od kary za grzech (usynowienie, dziedzice, wersety 15-17)
2. Uświęcenie (tj. „by się stali na wzór obrazu Jego Syna”), w. 29 – uwolnienie od mocy grzechu (życie w podobieństwie do Chrystusa)
3. Obdarzenie chwałą, w. 30 – uwolnienie od obecności grzechu (tj. niebo)

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 8:31-39

³¹Cóż więc na to powiemy? Jeżeli Bóg z nami, któż przeciwko nam? ³²On, który nawet własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał, jakże miałby wraz z Nim i wszystkiego nam nie darować? ³³Któż może wystąpić z oskarżeniem przeciw tym, których Bóg wybrał? Czyż Bóg, który usprawiedliwia? ³⁴Któż może wydać wyrok potępienia? Czy Chrystus Jezus, który poniósł [za nas] śmierć, co więcej - zmartwychwstał, siedzi po prawicy Boga i przyczynia się za nami? ³⁵Któż nas może odłączyć od miłości Chrystusowej? Utrapienie, ucisk czy prześladowanie, głód czy nagość, niebezpieczeństwo czy miecz? ³⁶Jak to jest napisane: Z powodu Ciebie zabijają nas przez cały dzień, uważają nas za owce przeznaczone na rzeź. ³⁷Ale we wszystkim tym odnosimy pełne zwycięstwo dzięki Temu, który nas umiłował. ³⁸I jestem pewien, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani Zwierzchności, ani rzeczy teraźniejsze, ani przyszłe, ani Moce, ³⁹ani co wysokie, ani co głębokie, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.

8:31 „Cóż więc na to powiemy” Jest to ulubiona fraza Pawła, odzwierciedlająca jego sposób przedstawiania różnych treści za pomocą diatryby (zob. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 9:14.30). Pytanie to odnosi się do wcześniej

zaprezentowanych prawd. Nie ma pewności, jak daleko wstecz sięga – może to być 3:21-31, 8:1 lub 8:18. Z powodu zastosowania słowa „jednak” w 8:1 i kontekstu prawdopodobnie może to być 8:18.

▣ **„Jeżeli”** Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. To niesamowite, że pośród wszystkich naszych zmagania z grzechem Bóg jest po naszej stronie.

▣ **„któż przeciwko nam”** ZAIMEK „któż” powtórzony jest w wersety 33, 34 i 35. Odnosi się do szatana (który wymieniony jest z imienia dopiero w 16:20). Akapit ten – wersety 31-39 – stosuje starotestamentową technikę proroków – scenę sądową (zob. Mich 1 oraz 6). JHWH pozywa Swoją lud do sądu za duchowe cudzołóstwo. Jest to nawiązanie do Iz 50:8-9.

Zauważmy występujące tu terminy prawne: „przeciwko” w w. 31; „wystąpić z oskarżeniem” w w. 33; „wydać wyrok potępienia” w w. 34 oraz „przyczynia się” w w. 34. Bóg jest Sędzią. Jezus jest obrońcą. Szatan jest oskarżycielem (ale milczy). Aniołowie są obserwatorami wypełniającymi salę sądową (zob. 1 Kor 4:9; Ef 2:7; 3:10).

8:32 „On, który nawet własnego Syna nie oszczędził” Bóg Ojciec dał upadłej ludzkości to, co ma najlepszego. Nie opuści wierzących ani nie da im mniej (zob. J 3:16; Rz 5:8). Jakże chybiona jest koncepcja mściwego Boga ST i kochającego Jezusa! Ten ostateczny dar odzwierciedla już wypowiedź Boga do Abrahama w Rdz 22:12.16. Rabini używali tego fragmentu ST dla poparcia doktryny zastępczego odkupienia za potomstwo Abrahama.

▣ **„ale Go za nas wszystkich wydał”** Słowo „wszystkich” jest w tym tekście znaczące. Jezus umarł za grzechy świata (zob. Łk 2:10-11; J 3:16; 4:42; 11:51; 1 Tm 4:10; 1 J 2:2; 4:14). Odzwierciedla to typologię Adam-Christus z 5:12-21. Śmierć Jezusa rozwiązała problem grzechu. Teraz jest to kwestia uwierzenia i przyjęcia.

▣ **„i wszystkiego nam nie darować”** CZASOWNIK ten pochodzi od greckiego rdzenia oznaczającego łaskę. „Wszystko” dotyczy w. 17. Zob. komentarz do 3:24.

8:33-34 „wystąpić z oskarżeniem ... usprawiedliwia ... wydać wyrok potępienia ... przyczynia się” Są to terminy prawne. Wersety 31-39 przedstawiają scenę sądową w niebie. Może to być nawiązanie do Iz 50:8-9.

8:33 „tym, których Bóg wybrał” Jezus jest Bożym wybranym człowiekiem za wszystkich ludzi (Barth). Najbardziej jasne, czytelne i kompletne fragmenty dotyczące tej prawdy w NT to Ef 1:3-4 oraz Rz 9:14-26. Ojciec wybrał Jezusa, żeby wybrać cały rodzaj ludzki. Jezus jest Bożym „tak” w odpowiedzi na „nie” upadłej ludzkości.

TEMAT SPECJALNY: WYBRANIE/PREDESTYNACJA I POTRZEBA TEOLOGICZNEJ RÓWNOWAGI

Wybranie to wspaniała doktryna. Nie stanowi ona jednak wezwania do faworyzowania, tylko do bycia narzędziem bądź środkiem odkupienia innych! W Starym Testamencie wybranie odnosiło się głównie do służby; w Nowym Testamencie – do zbawienia wyrażającego się w służbie. Biblia nigdzie nie godzi pozornej sprzeczności pomiędzy Bożą suwerennością i wolną wolą człowieka – potwierdza i jedno, i drugie! Dobrym przykładem biblijnego napięcia jest Rz 9 na temat Bożego suwerennego wyboru oraz Rz 10 na temat koniecznej odpowiedzi ludzkości (zob. Rz 10:11.13).

Klucz do tego teologicznego napięcia znaleźć można w Ef 1:4. Jezus jest wybranym przez Boga człowiekiem i w Nim wszyscy są potencjalnie wybrani (Karl Barth). Jezus jest Bożym „tak” w odpowiedzi na potrzebę upadłej ludzkości (Karl Barth). Ef 1:4 jest także pomocny w wyjaśnieniu tej kwestii poprzez to, że stwierdza, że celem predestynacji nie jest niebo, tylko świętość (podobieństwo do Chrystusa). Często zwracamy uwagę na korzyści płynące z Ewangelii, ignorując wynikające z niej obowiązki. Boże powołanie (wybranie) jest zarówno czasowe, jak i wieczne!

Doktryny występują w powiązaniu z innymi prawdami, a nie jako oddzielne, niezwiązane ze sobą twierdzenia. Dobrą analogią jest tu porównanie gwiazdozbioru z pojedynczą gwiazdą. Bóg przedstawia prawdę we wschodnich, a nie zachodnich kategoriach. Nie możemy usuwać napięcia powodowanego przez dialektyczne

(paradoksalne) pary prawd doktrynalnych:

1. Predestynacja a wolna wola człowieka
2. Pewność zbawienia wierzących a potrzeba wytrwałości
3. Grzech pierworodny a umyślny
4. Bezgrzeszność (perfekcjonizm) a grzeszenie mniej
5. Początkowe natychmiastowe usprawiedliwienie i uświęcenie a stopniowe uświęcanie
6. Wolność chrześcijanina a jego obowiązki
7. Boża transcendencja a Boża immanencja
8. Bóg jako ostatecznie niepoznawalny a Bóg jako poznawalny w Piśmie Świętym
9. Królestwo Boże jako rzeczywistość czasu teraźniejszego a jako przyszłe spełnienie
10. Nawrócenie jak dar Boży a nawrócenie jako nieodzowna reakcja człowieka w ramach przymierza
11. Jezus jako Bóg a Jezus jako człowiek
12. Jezus jako równy Ojcu a Jezus jako poddany Ojcu

Teologiczna koncepcja „przymierza” łączy suwerenność Boga (który zawsze podejmuje inicjatywę i wyznacza porządek) z obowiązkową – zarówno początkową, jak i ciągłą – odpowiedzią skruszonej wiary ze strony człowieka. Należy wystrzegać się dowodzenia wersetami jednej strony paradoksu i umniejszania drugiej! Przyjmowanie jedynie swoich ulubionych doktryn lub systemów teologicznych jest niebezpieczne.

8:34 Werset ten wymienia kilka powodów, dla których „nie ma już potępienia” (zob. w. 1).

1. Jezus umarł
2. Został wskrzeszony
3. Siedzi po prawicy Boga
4. Wstawia się za wierzącymi

Śmierć Jezusa zapłaciła cenę za nasz grzech (zob. Iz 53; Mk 10:45; 2 Kor 5:21). Jego zmartwychwstanie ukazuje przyjęcie przez Boga posługi Jezusa i daje nadzieję (pierwszy spośród tych, co pomarli) w obliczu prześladowań i śmierci. Obdarzenie Jezusa chwałą po prawicy Ojca i Jego wstawiennictwo za wierzącymi daje im odwagę do walki w dobrych zawodach o wiarę.

▣ **„po prawicy Boga”** Jest to antropomorficzna metafora (zob. Temat specjalny w 1:18). Bóg nie ma fizycznego ciała. Jest „duchem”. Metafora ta odnosi się do miejsca, gdzie Jezus obdarzony jest mocą, władzą i pierwszeństwem. Paweł nie posługuje się tym wyrażeniem zbyt często (zob. Ef 1:20; Kol 3:1). Być może w wersecie 34 Paweł cytował wczesnochrześcijańskie wyznanie wiary (zob. Fil 2:6ff.; 1 Tm 3:16).

▣ **„przyczynia się”** Posługa Jezusa trwa nadal – wstawia się On za nami (zob. Heb 4:4-16; 7:25; 9:24; 1 J 2:1) podobnie jak Duch (wersety 26-27). Jest to forma terminu *parakletos*, zastosowanego w stosunku do Ducha w J 14:16 i do Syna w 1 J 2:1. Jest to kolejne nawiązanie do pieśni o cierpiącym słudze (zob. Iz 53:12).

8:35 „miłości Chrystusowej” Jest to albo GENETIVUS OBJECTIVUS, albo GENETIVUS SUBJECTIVUS. Miłość ta to albo (1) miłość Chrystusa do wierzących, albo (2) miłość wierzących do Chrystusa. Do kontekstu (oraz do 2 Kor 5:14) najlepiej pasuje pierwsza możliwość, ponieważ miłość wierzących do Chrystusa przychodzi i odchodzi, ale miłość Chrystusa do nas jest pewna i stabilna.

Brzmienie tej frazy jest różne w odmiennych wariantach manuskryptów:

1. Jeden starożytny tekst grecki ma tutaj „miłości Bożej” (zob. MS **8**).
2. Jeden starożytny manuskrypt łączy jedno z drugim: „miłości Bożej w Chrystusie” (Zob. MS B).
3. Twórcy UBS⁴ nadają „miłości Chrystusowej” notę „A” (pewne). Wariant ten występuje w MSS C, D, F, G i większości wersji starołacińskich, Wulgacie i Peszicie.

▣ **„Utrapienie, ucisk czy prześladowanie”** Chrześcijanie będą mieli problemy na tym świecie, ale ani te trudności, ani złe moce nie mogą odłączyć ich od Boga. Zobacz Temat specjalny: Ucisk w 5:3.

8:36 Jest to cytat z Ps 44:23. W tym Psalmie Bóg wzywany jest do ocalenia Swojego cierpiącego ludu.

8:37

GPNT

„Ale w tych wszystkich ponad miarę zwyciężamy”

BP „we wszystkich tych okolicznościach odnosimy wspaniałe zwycięstwo”
BW „w tym wszystkim zwyciężamy”
BWP „nad wszystkim odnosimy zwycięstwo”
PL „mimo tego wszystkiego odnosimy wyraźne zwycięstwo”

Jest to zintensyfikowana forma wyrażenia „zwycięzać”. Najprawdopodobniej to Paweł ukuł ten termin (*huper + nikaō*). Jest to cudowna mieszana metafora: „zwycięskie owce”. Wierzący są zwycięzcami w Chrystusie (zob. J 16:33; 1 J 2:13-14; 4:4; 5:4). Zobacz Temat specjalny: Stosowanie przez Pawła złożenia *huper* w 1:30.

▣ „dzięki Temu, który nas umiłował” ZAIMEK ten może odnosić się do Ojca lub Syna.

8:38 „jestem pewien” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY BIERNEJ CZASU DOKONANEGO, oznaczający: „zostałem i nadal jestem przekonany”.

▣ „aniołowie” Rabini byli zdania, że aniołowie są zazdrośni o Bożą miłość i uwagę skierowaną na ludzkość i dlatego są wobec niej wrogo nastawieni. Gnostycy fałszywi nauczyciele twierdzili, że zbawienie osiąga się jedynie dzięki tajemnym hasłom pozwalającym przechodzić przez wrogie anielskie sfery lub *eony* (zob. Kolosan i Efezjan).

George Eldon Ladd podsumował określenia, którymi posługiwał się Paweł dla opisanego aniołów, w swojej książce *A Theology of the New Testament [Teologia Nowego Testamentu]*:

„Paweł mówi nie tylko o dobrych i złych aniołach, szatanie i demonach; posługuje się inną grupą wyrażen na określenie rangi anielskich duchów. Terminologia ta jest następująca:

‘Zwierzchność’ [*arche*], 1 Kor 15:24; Ef 1:21; Kol 2:10

‘Zwierzchności’ [*archai*], Ef 3:10; Eph 6:12; Kol 1:16; 2:15; Rz 8:38

‘Władza’ [*eksousia*], 1 Kor 15:24; Ef 1:21; Kol 2:10

‘Władze’ [*eksousiai*], Ef 3:10; 6:12; Kol 1:16; 2:15

‘Moc’ [*dynamis*], 1 Kor 15:24; Ef 1:21

‘Moce’ [*dynameis*], Rz 8:38

‘Trony’ [*thronoi*], Kol 1:16

‘Panowanie’ [*kyriotes*], Ef 1:21

‘Panowania’ [*kyriotetes*], Kol 1:16

‘rządcy świata tych ciemności’, Ef 6:12

‘pierzchniki duchowe zła na wyżynach niebieskich’, Ef 6:12

‘władza ciemności’, Kol 1:13

‘wszelkie wzywane imię’, Ef 1:21

‘istoty niebieskie, ziemskie i podziemne’, Fil 2:10” (s. 401).

Nie ma bezpośrednich biblijnych informacji na temat tego, jaki jest związek upadłych aniołów ze ST z demonami z NT. Wielu zakłada, że są to te same istotny. Jednak w żydowskiej literaturze apokaliptycznej demony to duchy *nefilim* z Rdz 6, którzy byli pół-aniołami pół-ludźmi. Ich ciała zostały zniszczone w potopie i dlatego szukają ucieleśnienia! Jest to tylko spekulacja. Biblia nie odpowiada na wszystkie nasze pytania dotyczące początków. Ma ona służyć odkupieniu ludzkości, a nie jej ciekawości!

▣ „Zwierzchności ... Moce” Odnosi się to do (1) złych anielskich lub demonicznych mocy tego wieku (zob. Ef 2:2; 6:12; 1 Kor 15:24; Kol 1:16) lub być może do (2) bezosobowych struktur upadłego świata (religia, rząd, edukacja, medycyna itp.), które pozwalają upadłej ludzkości na niezależność od Boga (zob. Hendrickus Berkhoff, *Principalities and Powers [Zwierzchności i Moce]*). Zob. komentarz do 13:1.

TEMAT SPECJALNY: *ARCHĒ*

Grecki termin *archē* oznacza „początek” lub „źródło”:

1. Początek stworzonego porządku (zob. 1:1; 1 J 1:1; Heb 1:10)
2. Początek ewangelii (zob. Mk 1:1; Flp 4:15; 2 Tes 2:13; Heb 2:3)
3. Pierwsi naoczni świadkowie (zob. Łk 1:2)
4. Początkowe znaki (cuda, zob. J 2:11)
5. Pierwsze prawdy (Heb 5:12)

6. Pierwotna nadzieja oparta na prawdach Ewangelii (zob. Heb 3:14)

7. Początek (zob. Kol 1:18; Ap 3:14)

Zaczął być także używany w rozumieniu „rządów” lub „władzy”:

1. Ludzkich urzędników
  - a. Łk 12:11
  - b. Łk 20:20
  - c. Rz 13:3; Tt 3:1
2. Zwierzchności anielskich
  - a. Rz 8:38
  - b. 1 Kor 15:24
  - c. Ef 1:21; 3:10; 6:12
  - d. Kol 1:16; 2:10.15
  - e. Jud 1:6

8:39 „ani co wysokie, ani co głębokie” Terminy te stosowane były do apogeum i perygeum gwiazd, które wedle wierzeń były bogami kontrolującymi życie ludzi (astrologia). Później przerodziły się w techniczne terminy w ramach herezji zwanej gnostycyzmem, określające *eony* lub anielskie poziomy pomiędzy świętym bogiem a mniejszym bóstwem, które stworzyło grzeszną materię.

▣ **„ani jakiegokolwiek inne stworzenie”** Dosłownie oznacza to „stworzenie innego rodzaju” (*heteros*). Z kontekstu wynika, że jest to kolejne odniesienie do mocy anielskich. Różnica pomiędzy greckim przymikiem *heteros*, oznaczającym kolejną rzecz innego rodzaju, a *allos*, oznaczającym kolejną rzecz tego samego rodzaju, zatarła się w grece koine, ale ten kontekst wskazuje jeszcze na pewną rozdzielność.

▣ **„ani ... ani ... nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga”** Cóż za oszołamiące upewnienie. Ten rozdział zaczyna się od braku potępienia, a kończy na braku oddzielenia. Nikt nie może odebrać zbawienia wierzącemu. Należy jednak na nie zareagować – zarówno początkowo (zob. 3:21-31), jak i w sposób ciągły (zob. rozdziały 4-8). Kluczową rolę pełni tu Duch, wymagana jest jednak warunkowa odpowiedź w ramach przymierza. Niezbędne jest tu nawrócenie i wiara (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21), a także posłuszeństwo i wytrwałość.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Jaki jest związek pomiędzy rozdziałem 7. a rozdziałem 8.?
2. Jeśli dla wierzących nie ma potępienia, jak grzech wpływa na ich życie?
3. Czy Duch Jezusa zamieszkuje w wierzących (w. 9)?
4. Jak ludzki grzech wpłynął na przyrodę (wersety 19-22)? Czy przyroda będzie częścią nieba (zob. Iz 11:6-10)?
5. W jaki sposób Duch się o nas modli (wersety 26-27)? Czy ma to związek z „mówieniem językami”?
6. W jaki sposób Biblia może twierdzić, że wszystko współdziała ku dobremu w tak złym świecie (w. 28)? Zdefiniuj „dobro” (w. 29).
7. Dlaczego uświęcenie zostało pominięte w łańcuchu zdarzeń teologicznych w w. 30?
8. Dlaczego o wersetach 31-39 mówi się jako o scenie sądowej?
9. Wymień cztery twierdzenia na temat Jezusa zawarte w w. 34.

ROZDZIAŁ 9 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
IZRAEL A USPRAWIEDLIWIENIE Z WIARY		PLAN BOŻY W HISTORII	<i>Część czwarta</i> SPRAWIEDLIWOŚĆ BOŻA A MIEJSCE IZRAELA W HISTORII ZBAWIENIA	
Apostoł współczuje Izraelowi	Ubolewanie Pawła nad niewiarą Izraela	Bóg wybrał Izraela	Paweł i jego przynależność do narodu izraelskiego	Oddanie Pawła sprawie Izraela
9:1-5	9:1-5		9:1-5	9:1-5
O łasce rozstrzyga wybór Boży: Jakub i Ezaw	Niezawodne są obietnice Boże	9:1-18	Istota i cel wybrania Izraela	Izrael w Bożym planie zbawienia
9:6-13	9:6-13			9:6-9
9:14-29	Bóg nie podlega sądowi ludzkiemu			9:10-13
IZRAEL PONOSI WINĘ ZA SWOJE ODRZUCENIE	9:14-18		9:6-29	
	Bóg jest stwórcą i władcą	Doskonała wolność Boga		9:14-33
	9:19-29	9:19-29		
Błędne ujęcie sprawiedliwości	Przyczyny odrzućenia Izraela	Izrael i ewangelia	Upadek i wina Izraela	
9:30-33	9:30-33	9:30-33	9:30-33	

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

ZWIĄZEK ROZDZIAŁÓW 9-11 Z ROZDZIAŁAMI 1-8

- A. Związek tej całości literackiej z rozdziałami 1-8 rozumieć można na dwa sposoby.
1. Jest to zupełnie inny temat – teologiczne wtrącenie
    - a. Pomiędzy 8:39 a 9:1 występuje ostry kontrast i brak pomiędzy nimi logicznego związku
    - b. Ma to bezpośredni związek z historycznym napięciem w rzymskim kościele pomiędzy wierzącymi Żydami a wierzącymi poganami. Być może było ono związane z tym, że coraz więcej przywódców Kościoła było pochodzenia pogańskiego.
    - c. Istniały nieporozumienia co do nauki Pawła o Izraelu (i Prawie) oraz jego apostołstwa wśród pogan (dar łaski), porusza on więc tutaj ten temat.
  2. Jest to zwieńczenie i logiczne wnioski z Pawłowej prezentacji ewangelii.
    - a. Paweł kończy rozdział 8 obietnicą, że „nic nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga”. A co z niewiarą ludu przymierza?
    - b. Rozdziały 9-11 stanowią odpowiedź na paradoks ewangelii jeśli chodzi o niewiarę Izraela.
    - c. Paweł odnosi się do tej kwestii w całym liście (zob. 1:3.16; 3:21.31 i 4:1ff).
    - d. Paweł twierdzi, że Bóg dotrzymuje Swojego Słowa. A co z Jego starotestamentowym słowem danym Izraelowi? Czy wszystkie te obietnice straciły moc?
- B. Można zaproponować różne zarysy tej całości literackiej:
1. Według posługiwania się przez Pawła formatem diatryby (zakładany sprzeciw)
    - a. 9:6
    - b. 9:14
    - c. 9:19
    - d. 9:30
    - e. 11:1
    - f. 11:11
  2. Rozdziały 9-11 stanowią jedną całość literacką (podział na rozdziały i wersety nie jest natchniony – został on dodany w późniejszym czasie) i jako taka muszą być interpretowane. W jej ramach jednak wyróżnić można co najmniej trzy podziały tematyczne:
    - a. 9:1-29 (skupienie na Bożej suwerenności)
    - b. 9:30-10:21 (skupienie na ludzkiej odpowiedzialności)
    - c. 11:1-32 (obejmujący wszystkich, wieczny, odkupieńczy zamysł Boga)
  3. Według głównych tematów: pomocny zarys tej sekcji Listu do Rzymian zawarty jest w podziale na akapity angielskiej Biblii NKJV wydanej przez Thomas Nelson Publishers:
    - a. Izrael odrzuca Chrystusa, 9:1-5
    - b. Izrael odrzuca Boży zamysł, 9:6-3
    - c. Izrael odrzuca Bożą sprawiedliwość, 9:14-29
    - d. Obecna sytuacja Izraela, 9:30-33
    - e. Izrael a ewangelia, 10:1-13
    - f. Izrael odrzuca ewangelię, 10:14-21
    - g. Odrzucenie Izraela nie jest zupełne, 11:1-10
    - h. Odrzucenie Izraela nie jest ostateczne, 11:11-36
- C. Sekcja ta jest zarówno wołaniem serca, jak i prezentacją dyktowaną umysłem (logiczny zarys). Jej żar przypomina o Bożym sercu złamanym przez buntowniczego Izraela w Oz 11:1-4.8-9.
Dobroć Prawa i związany z nim ból z rozdziału 7 znajdują wiele paraleli w rozdziałach 9-10. W obu przypadkach Paweł cierpiał z powodu ironii tego, że pochodzące od Boga prawo przyniosło śmierć zamiast życia.
- D. Fakt, że w rozdziałach 9-11 Paweł cytuje ST ponad 25 razy ukazuje jego pragnienie zilustrowania paradoksu Izraela na podstawie źródeł starotestamentowych – jak to uczynił w rozdziale 4 – a nie tylko obecnych doświadczeń. Większość fizycznych potomków Abrahama odrzuciła Boga – nawet w przeszłości (zob. Dz 7; Neh 9).

- E. Tekst ten, podobnie jak Ef 1:3-14, dotyczy odwiecznego zamysłu Boga polegającego na odkupieniu całej ludzkości. Z początku wydaje się opisywać Boga jako wybierającego pewne jednostki i odrzucającego inne (supralapsariański kalwinizm), sądzą jednak, że Paweł nie skupia się na jednostkach, tylko na odwiecznym Bożym planie odkupienia ludzkości (zob. Rdz 3:15; 12:3; Dz 2:23; 3:18; 4:28 i 13:29; patrz też Temat specjalny w 8:28).

The Jerome Biblical Commentary [Komentarz biblijny Hieronima], tom 2, "The New Testament" [„Nowy Testament”] pod redakcją Josepha A. Fitzmyera and Raymonda E. Browna podaje:

„Ważne jest, żeby od początku być świadomym tego, że perspektywa Pawła jest zbiorowa; nie omawia od odpowiedzialności jednostek. Jeśli wydaje się poruszać kwestie boskiej predestynacji, nie ma to nic wspólnego z predestynacją jednostek do chwały” (s. 318).

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU ROZDZIAŁU 9

- A. Pomiędzy rozdziałem 8 a 9 zachodzi gwałtowna zmiana podejścia.
- B. Ta całość literacka (rozdziały 9-11) pod względem teologicznym dotyczy:
1. podstawy zbawienia
  2. wybiórczego Bożego zamysłu
  3. braku wiary i niewierności Izraela a wierności JHWH
  4. włączenia całej ludzkości w Jezusowe odkupienie
- C. Rozdział 9 jest jednym z najdołtniejszych fragmentów NT na temat Bożej suwerenności (tj. drugi taki fragment to Ef 1:3-14), natomiast rozdział 10 jasno i wielokrotnie potwierdza ludzką wolną wolę (zob. „każdego” w w. 4; „Żaden” w w. 11; „każdy” w w. 13; „wszystkich/wszystkim” w w. 12). Paweł nigdy nie usiłował znieść tego teologicznego napięcia. I jedno, i drugie jest prawdą! Większość doktryn biblijnych przedstawiana jest w paradoksalnych lub dialektycznych parach. Większość systemów teologicznych jest logiczna, ale dowodzi wersetami tylko jednego aspektu prawdy biblijnej. Zarówno augustianizm i kalwinizm, jak i semipelagianizm i arminianizm zawierają elementy prawdy i błędu. Biblijne napięcie pomiędzy doktrynami jest lepsze od dowodzonego wersetami, dogmatycznego, racjonalnego systemu teologicznego naciągającego Biblię do wcześniej założonych ram interpretacyjnych. Zobacz Temat specjalny: Wschodnia literatura w 3:27.
- D. Fragment 9:30-30 stanowi podsumowanie rozdziału 9 i temat rozdziału 10.
- E. Zwróćmy uwagę na to, jak bardzo Paweł polega na tekstach ST w swojej argumentacji. Zakłada to żydowskich czytelników w Rzymie.
1. w. 7 – Rdz 21:12
  2. w. 9 – Rdz 18:10.14
  3. w. 12 – Rdz 25:32
  4. w. 13 – Mał 1:2-3
  5. w. 15 – Wj 33:19
  6. w. 17 – Wj 9:16
  7. w. 25 – Oz 2:23
  8. w. 26 – Oz 1:10
  9. w. 27 – Iz 10:22
  10. 10. w. 28 – Iz 10:23
  11. w. 29 – Iz 1:9
  12. w. 33 – Iz 28:16 i 8:14
- Rozdziały 10 i 11 zawierają jeszcze więcej cytatów ze ST!

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 9:1-5

¹Prawdę mówię w Chrystusie, nie kłamię, potwierdza mi to moje sumienie w Duchu Świętym, ²że w sercu swoim odczuwam wielki smutek i nieprzerwany ból. ³Wolałbym bowiem sam być pod kłatwą [odłączony] od Chrystusa dla [zbawienia] braci moich, którzy według ciała są moimi rodakami. ⁴Są to Izraelici, do których należą przybrane synostwo i chwała, przymierza i nadanie Prawa, pełnienie służby Bożej i obietnice. ⁵Do nich należą praojcowie, z nich również jest Chrystus według ciała, który jest ponad wszystkim, Bóg błogosławiony na wieki. Amen.

9:1-2 Wersety 1 i 2 to w grece jedno zdanie. Paweł podaje kilka powodów, po których kościół w Rzymie mógł poznać, że mówi im prawdę:

1. jego zjednoczenie z Chrystusem, w. 1
2. jego sumienie pod przewodnictwem Ducha, w. 1
3. jego głębokie uczucia do Izraela, w. 2

9:1 „Prawdę mówię w Chrystusie, nie kłamię” Paweł często w ten sposób stwierdzał swoją prawdomówność (zob. 2 Kor 11:10; Gal 1:20; 1 Tm 2:7) albo wzywał Boga na świadka (zob. Rz 1:9; 2 Kor 1:23; 11:31; Fil 1:8; 1 Tes 2:5.10). W ten sposób stwierdzał prawdziwość swojego nauczania. Jego doświadczenie na drodze do Damaszku zmieniło wszystko!

▣ **„moje sumienie”** Odnosiło się to do danego wierzącemu przez Boga i znajdującego się pod przewodnictwem Ducha zmysłu moralnego. W pewnym sensie stanowi ono dla wierzących kluczowy autorytet. To Boże słowo zrozumiane i zastosowane z pomocą Ducha w naszych umysłach (zob. 1 Tm 1:5.19). Problem pojawia się, kiedy wierzący – a tak naprawdę niewierzący – trwają w odrzuceniu Słowa i Ducha; łatwiej wtedy racjonalizować swoje grzechy (zob. 1 Tm 4:2). Nasze sumienie może być kulturowo i doświadczalnie uwarunkowane.

TEMAT SPECJALNY: SUMIENIE

Nie ma starotestamentowego odpowiednika greckiego terminu „sumienie” lub „serce” (zob. Temat specjalny: Serce w 1:24), oznaczającego znajomość siebie i swoich motywacji. Pierwotnie to greckie określenie odnosiło się do świadomości związanej z pięcioma zmysłami. Zaczęto go używać w znaczeniu wewnętrznych zmysłów (zob. Rz 2:15). Paweł dwukrotnie posłużył się tym słowem podczas swoich procesów opisanych w Dziejach Apostolskich (tj. Dz 23:1; 24:16). Miał wtedy na myśli poczucie, że świadomie nie uchybił żadnym znanym sobie obowiązkom religijnym wobec Boga (zob. 1 Kor 4:4).

Sumienie jest rosnącym zrozumieniem motywów i czynów wierzących w oparciu o:

1. biblijny światopogląd
2. zamieszkującego w nich Ducha
3. znajomość swojego stylu życia bazującą na słowie Bożym

Osobiste przyjęcie ewangelii umożliwia posiadanie chrześcijańskiego sumienia.

Paweł często posługuje się określeniem „sumienie” w swoich listach do Koryntian (zob. 1 Kor 4:4; 8:7.10.12; 10:25.27.28.29; 2 Kor 1:12; 4:2; 5:11). Odnosi się ono do wewnętrznego moralnego poczucia, co jest właściwe, a co nie (zob. Dz 23:1). Na sumienie wpływać może nasza przeszłość, kiepskie wybory albo Duch Boży. Nie jest ono nieomylnym przewodnikiem, wyznacza jednak granice indywidualnej wiary. Dlatego też postępowanie sprzeczne z nakazami sumienia, nawet jeśli jest ono w błędzie lub jest słabe, stanowi duży problem w wierze.

Sumienie wierzącego potrzebuje być w coraz większym stopniu kształtowane przez Słowo Boże i Ducha Bożego (zob. 1 Tm 3:9). Bóg osądzi wierzących (zob. 2 Kor 5:10) według takiego światła, jakie zostało im dane (tj. mocnego lub słabego) – wszyscy jednak musimy być otwarci na Biblię i Ducha, aby otrzymywać więcej światła i wzrastać w poznaniu Pana Jezusa Chrystusa. Zobacz Temat specjalny: Słabość w 14:1.

▣

GPNT
BP

**„(bo_równocześnie_świadczy) mi sumienie me w Duchu Świętym”
„świadczy za mną moje sumienie wraz z Duchem Świętym”**

BW „a poświadcz mi to sumienie moje w Duchu Świętym”
BWP „świadkiem mi jest w sumieniu Duch Święty”
PL „poświadcz mi to moje sumienie w Duchu Świętym”

Paweł był przekonany, że otrzymał od Chrystusa szczególne powołanie i posłannictwo (zob. Dz 9:1-22; Gal 1:1).

Występująca tu FORMA CZASOWNIKOWA (IMIESŁÓW STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO, zob. 2:15) zawiera (tak częsty u Pawła) człon *sun*. Paweł był przekonany o swoich nowych poglądach w oparciu o:

1. Objawienie Chrystusa
  - a. droga do Damaszku
  - b. przekazane mu w Arabii (nabatejczycy)
2. Wewnętrzne świadectwo Ducha

Paweł był apostołem i stał za nim Boży autorytet (zob. 1 Kor 7:25.40). Dzielił on Boży smutek nad niewiarą i krnąbrnością narodu izraelskiego (zob. w. 2), który miał po swojej stronie dużą przewagę (zob. wersety 4-5).

9:3

GPNT „Życzylbym_sobie bowiem”
BP „Ja sam bowiem chcialbym”
BW „Albowiem ja sam gotów byłem”
BWP „Gotów byłbym”
PL „Bo sam byłbym gotów”

Paweł tak bardzo kochał swój lud, Izraela, że gdyby odłączenie jego samego mogło sprawić ich przyjęcie, byłby na to gotów (w. 3). Zastosowano tu dobitną, emfaticzną konstrukcję gramatyczną (TRYB ORZEKAJĄCY STRONY MEDIALNEJ CZASU NIEDOKONANEGO z zarówno *autos*, jak i *egō*, oraz BEZOKOLICZNIK CZASU TERAŹNIEJSZEGO). Intensywność i waga tej modlitwy przypomina modlitwę wstawienniczą Mojżesza za grzeszny Izrael w Wj 32:30-35. Najlepiej rozumieć to jako wyraz pragnienia, a nie stwierdzenie faktu. Podobne zastosowanie CZASU NIEDOKONANEGO zaobserwować można także w Gal 4:20. Zobacz Temat Specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: MODLITWA WSTAWIENNICZA 1 J 5:14

I. Wprowadzenie

- A. Modlitwa jest ważna z powodu przykładu, który dał nam Jezus:
  1. osobista modlitwa, Mk 1:35; Łk 3:21; 6:12; 9:29; 22:31-46
  2. oczyszczenie świątyni, Mt 21:13; Mk 11:17; Łk 19:46
  3. wzór modlitwy, Mt 6:5-13; Łk 11:2-4
- B. Modlitwa jest przekuciem na wymierne działanie naszej wiary w osobowego, troszczącego się Boga, który jest obecny, chce i może działać na naszą rzecz i na rzecz innych, poprzez nasze modlitwy.
- C. W wielu dziedzinach Bóg Sam ograniczył się do działania w odpowiedzi na modlitwy Swoich dzieci (zob. Jk 4:2)
- D. Głównym celem modlitwy jest nasza wspólnota i czas spędzony z Trójjedynym Bogiem.
- E. Modlitwa obejmuje wszystkich i wszystko to, co dotyczy wierzących. Możemy pomodlić się raz, z wiarą, lub wiele razy, kiedy dana myśl lub intencja powraca.
- F. Modlitwa obejmować może kilka elementów:
  1. chwalenie i adoracja Trójjedynego Boga
  2. dziękczynienie Bogu za Jego obecność, wspólnotę i zaopatrzenie
  3. wyznanie naszej grzeszności – zarówno przeszłej, jak i teraźniejszej
  4. proszenie o odczuwane przez nas potrzeby i pragnienia
  5. wstawiennictwo – przedstawianie Ojcu potrzeb innych
- G. Modlitwa wstawiennicza jest tajemnicą. Bóg kocha tych, o których się modlimy, o wiele bardziej niż my, ale nasze modlitwy często pociągają za sobą zmianę, odpowiedź lub potrzebę – nie tylko w nas, ale także w nich.

II. Materiał biblijny

- A. Stary Testament

1. Kilka przykładów modlitwy wstawienniczej:
    - a. Abraham wstawia się za Sodomą, Rdz 18:22ff
    - b. Modlitwy Mojżesza o Izraela
      - (1) Wj 5:22-23
      - (2) Wj 32:31ff
      - (3) Pwt 5:5
      - (4) Pwt 9:18.25ff
    - c. Modlitwy Samuela o Izraela
      - (1) 1 Sam 7:5-6.8-9
      - (2) 1 Sam 12:16-23
      - (3) 1 Sam 15:11
    - d. Modlitwa Dawida o jego dziecko, 2 Sam 12:16-18
  2. Bóg szuka orędowników, Iz 59:16
  3. Świadomy niewyznany grzech lub postawa braku skruchy ma wpływ na nasze modlitwy
    - a. Ps 66:18
    - b. Prz 28:9
    - c. Iz 59:1-2; Iz 64:6
- B. Nowy Testament
1. Wstawiennicza służba Syna i Ducha
    - a. Jezus
      - (1) Rz 8:34
      - (2) Heb 7:25
      - (3) 1 J 2:1
    - b. Duch Święty, Rz 8:26-27
  2. Wstawiennicza służba Pawła
    - a. Modli się o Żydów
      - (1) Rz 9:1ff
      - (2) Rz 10:1
    - b. Modli się za kościoły
      - (1) Rz 1:9
      - (2) Ef 1:16
      - (3) Fil 1:3-4.9
      - (4) Kol 1:3.9
      - (5) 1 Tes 1:2-3
      - (6) 2 Tes 1:11
      - (7) 2 Tm 1:3
      - (8) Flm 1:4
    - c. Paweł prosi kościoły, żeby modliły się za niego
      - (1) Rz 15:30
      - (2) 2 Kor 1:11
      - (3) Ef 6:19
      - (4) Kol 4:3
      - (5) 1 Tes 5:25
      - (6) 2 Tes 3:1
  3. Wstawiennicza służba kościoła
    - a. Modlitwa o siebie nawzajem
      - (1) Ef 6:18
      - (2) 1 Tm 2:1
    - b. Wymaganie modlitwy za szczególne grupy
      - (1) naszych wrogów, Mt 5:44
      - (2) chrześcijańskich pracowników, Heb 13:18
      - (3) rządzących, 1 Tm 2:2
      - (4) chorych, Jk 5:13-16
      - (5) odstępców, 1 J 5:16

- III. Warunki otrzymania odpowiedzi na modlitwę
- A. Nasza relacja z Chrystusem i Duchem
    - 1. Trwanie w Nim, J 15:7
    - 2. W Jego imieniu, J 14:13.14; 15:16; 16:23-24
    - 3. W Duchu, Ef 6:18; Jud 1:20
    - 4. Zgodnie z wolą Bożą, Mt 6:10; 1 J 3:22; 5:14-15
  - B. Motywacje
    - 1. Bez żywienia wątpliwości, Mat 21:22; Jak 1:6-7
    - 2. Pokora i skrucza, Łk 18:9-14
    - 3. Złe prośby, Jak 4:3
    - 4. Egoizm, Jak 4:2-3
  - C. Inne aspekty
    - 1. Wytrwałość
      - a. Łk 18:1-8
      - b. Kol 4:2
    - 2. Ciągłe zanoszenie prośb
      - a. Mt 7:7-8
      - b. Łk 11:5-13
      - c. Jk 1:5
    - 3. Niezgoda w domu, 1 P 3:7
    - 4. Wolność od świadomego grzechu
      - a. Ps 66:18
      - b. Prz 28:9
      - c. Iz 59:1-2
      - d. Iz 64:6
- IV. Wniosek teologiczny
- A. Cóż za przywilej. Cóż za możliwość. Cóż za obowiązek i odpowiedzialność.
  - B. Jezus jest dla nas przykładem. Duch jest naszym przewodnikiem. Ojciec czeka na nas z przychylnością.
  - C. Modlitwa może zmienić ciebie, twoją rodzinę, twoich przyjaciół i świat.

GPNT „zakłębem być sam ja z dala od Pmazańca”
BP „przyjąć na siebie przekleństwo i odsunięć od Chrystusa”
BW „być odłączony od Chrystusa”
BWP „być wyłączony i pozostawać z dala od Chrystusa”
PL „zostać odłączony od Chrystusa”

Podstawowa etymologia słowa „święty” to oddzielenie do Bożego użytku. Ta sama koncepcja dotyczy tego określenia przetłumaczonego jako „przekleństwo” (*anathema*, zob. 1 Kor 12:3; 16:22; Gal 1:8.9). Coś lub ktoś jest oddzielony dla Boga. W zależności od kontekstu może to być pozytywne (zob. Kpł 27:28; Łk 21:5) lub negatywne doświadczenie (zob. Joz 6-7; Rz 9:3).

TEMAT SPECJALNY: PRZEKLEŃSTWO (*ANATHEMA*)

- I. ST
 W języku hebrajskim występuje kilka słów tłumaczonych jako „przekleństwo” lub „kłątwa”. *Herem* (BDB 356, KB 353) oznaczało coś danego Bogu (zob. LXX, gdzie przetłumaczone zostało jako *anathema*, BAGD 54, Kpł 27:28). Zazwyczaj wiązało się to ze zniszczeniem tej rzeczy, ponieważ była ona zbyt święta dla użytku ludzkiego (zob. Pwt 7:26; Joz 6:17-18; 17:12). Był to termin stosowany w koncepcji „świętej wojny”. Bóg rozkazał Jozuemu zniszczyć Kananejczyków. Jerycho było pierwszą możliwością dokonania tego „pierwociną” świętego zniszczenia/oczyszczenia.
- II. NT
 W NT słowo *anathema* i jego formy pokrewne stosowane były w kilku różnych znaczeniach:

- A. dar lub ofiara dla Boga (zob. Łk 21:5)
  - B. zobowiązanie pod klątwą (zob. Dz 23:14)
  - C. zaklinać się i przysięgać (zob. Mk 14:71)
  - D. formuła przeklinająca Jezusa (zob. 1 Kor 12:3)
  - E. wydanie kogoś lub czegoś na Boży sąd lub zniszczenie (zob. Rz 9:3; 1 Kor 16:22; Gal 1:8-9)
- Punkt „D” jest bardzo kontrowersyjny. Poniżej zawarłem swoje spostrzeżenia z 1 Kor 12:3:

„Jezus jest przeklęty” to szokujące zdanie. Dlaczego ktokolwiek (poza tradycyjnymi Żydami), kto twierdzi, że mówi w Bożym imieniu, miałby wypowiadać takie słowa? Sam ten termin (tj. *anathema*) ma starotestamentowe korzenie (tj. hebrajskie *herem*) odnoszące się do koncepcji świętej wojny, w której miasto poświęcane zostało Bogu i dlatego stawało się święte. Oznaczało to, że wszystko, co w nim oddychało – ludzie i zwierzęta – musiało umrzeć (zob. Joz 6:17; 7:12). Teorie dotyczące tego, jak określenie to stosowane było w Koryncie, są następujące:

1. Ma ono żydowskie tło związane z przysięgami składanymi w synagogach (zob. Dz 26:11; tzn. później do usuwania chrześcijan z synagog zaczęto stosować rabiniczne formuły przekleństw). Aby pozostać członkiem synagogi, należało odrzucić lub przekląć Jezusa z Nazaretu.
2. Ma ono rzymskie tło związane z czią cesarza – tylko on mógł być nazywany „Panem”.
3. Ma ona tło związane z pogańskimi rytuałami, w których ściągano na ludzi przekleństwo przy użyciu imienia boga. Mogło to zostać później przetłumaczone jako „Niech Jezus przeklnie _____” (zob. 1 Kor 16:22)
4. Ktoś odniósł tę frazę do teologicznej koncepcji Jezusa, który poniósł za nas przekleństwo ST (zob. Pwt 21:23; Gal 3:13).
5. Przeprowadzone ostatnio w Koryncie badania (zob. przypis #1 na stronie 164 książki Bruce’a Wintera *After Paul Left Corinth [Kiedy Paweł opuścił Korynt]*) udokumentowały tablice z przekleństwami znalezione na starożytnym akropolu Koryntu. Uczni bibliści zakładali, że we frazie „Jezus jest przeklęty” należy dodać łączący CZASOWNIK „być”, ale materiał archeologiczny jasno pokazuje, że w przekleństwach z pierwszego wieku okresu rzymskiego z Koryntu brakuje CZASOWNIKA (podobnie jak w niektórych przekleństwach zawartych w Pwt 22:15-20 w tłumaczeniu LXX) – tak jak i w 1 Kor 12:3. Istnieją dalsze dowody archeologiczne na to, że chrześcijanie w rzymskim Koryncie w pierwszym wieku stosowali formuły przekleństw podczas obrzędów pogrzebowych (tj. okres bizantyjski, znalezione na chrześcijańskich grobach (J. H. Kent, *The Inscriptions [Inskrypcje]*, 1926-50. Princeton: American School of Classical Studies, 1966, tom 8:3, nr 644).

Niektóre frakcje kościoła w Koryncie wracały do pogańskich przekleństw w imieniu Jezusa skierowanych przeciwko innym członkom kościoła. Problemem jest tu nie tylko stosowana przez nich metoda, ale także nienawistna motywacja. Jest to kolejny przykład napięć w tym kościele. Paweł chce, żeby budowali i wywyższali kościół; Koryntianie chcą przekląć jego część!

☐ „którzy według ciała są moimi rodakami” Zobacz Temat specjalny w 1:3.

9:4-5 Ta seria FRAZ RZECZOWNIKOWYCH szczegółowo wymienia przywileje Izraela. W ich świetle jego niewiara staje się jeszcze bardziej karygodna. Komu wiele dano, od tego będzie wiele wymagane (zob. Łk 12:48).

9:4 „Izraelici” Było to starotestamentowe określenie nasienia Abrahama według przymierza. Po rozstrzygającym spotkaniu z Bogiem imię Jakuba zostało zmienione na Izrael (zob. Rdz 32:29). Przerodziło się ono w kolektywny tytuł narodu żydowskiego. Jego prawdopodobna etymologia to „niech *El* (Bóg) trwa” – a nie, w domyśle, oszustwa Jakuba.

TEMAT SPECJALNY: IZRAEL (imię)

- I. Co zaskakujące, znaczenie tego imienia jest niepewne (BDB 975, KB 442).
  - A. *El* trwa
  - B. Niech *El* trwa (IUSSIVUS)
  - C. *El* zachowuje

- D. Niech *El* stwierdzi
- E. *El* walczy
- F. Ten, który walczy z Bogiem (gra słów w Rdz 32:29)
- G. Niezawodny (IDB, tom 2, s. 765)
- H. Zwycięski
- I. Szczęśliwy

II. Zastosowania w ST

- A. Imię Jakuba (uzurpator, trzymający za pięć, BDB 784, KB 872, zob. Rdz 25:26) zostaje zmienione po zapasach z duchową istotą nad potokiem Jabbok (zob. Rdz 32:23-32; Wj 32:13). Znaczenia imion hebrajskich są często gramami dźwięków, a nie etymologiami (zob. Rdz 32:29). Od tej pory miał na imię Izrael (np. Rdz 35:10).
- B. Imienia tego używano jako kolektywnej nazwy wszystkich jego dwunastu synów (np. Rdz 32:32; 49:16; Wj 1:7; 4:22; 28:11; Pwt 3:18; 10:6).
- C. Później zaczęło oznaczać naród tworzony przez dwanaście pokoleń przed wyjściem z Egiptu (zob. Rdz 47:27; Wj 4:22; 5:2) oraz po nim (zob. Pwt 1:1; 18:6; 33:10).
- D. Po zjednoczonym królowaniu Saula, Dawida i Salomona pokolenia podzieliły się za Roboama (zob. 1 Krl 12).
  - 1. Podział miał miejsce jeszcze przed formalnym oddzieleniem (np. 2 Sam 3:10; 5:5; 20:1; 24:9; 1 Krl 1:35; 4:20)
  - 2. Terminem tym określane były pokolenia północne aż do zdobycia Samarii przez Asyrię w 722 r. n.e. (zob. 2 Krl 17).
- E. W kilku miejscach zastosowane do Judy (np. Iz 1; Mich 1:15-16)
- F. Po niewoli babilońskiej i asyryjskiej znowu stało się zbiorowym określeniem wszystkich potomków Jakuba żyjących w Palestynie (np. Iz 17:7.9; Jer 2:4; 50:17.19).
- G. Stosowany do osób świeckich w odróżnieniu od kapłanów (zob. 1 Krm 9:2; Ezd 10:25; Neh 11:3).

▣ „do których należą przybrane synostwo” W ST LICZBA MNOGA słowa „syn” zazwyczaj odnosiła się do aniołów (zob. Hi 1:6; 2:1; 38:7; Dan 3:25; Ps 29:1; Ps 89:6-7), a LICZBA POJEDYNCZA oznaczała:

1. króla izraelskiego (zob. 2 Sam 7:14)
2. naród (zob. Wj 4:22.23; Pwt 14:1; Oz 11:1)
3. Mesjasza (zob. Ps 2:7)
4. mogła odnosić się do ludzi (zob. Pwt 32:5; Ps 73:15; Ez 2:1; Oz 1:10. Rdz 6:2 jest dwuznaczne; mogli to być albo ludzie, albo aniołowie). W NT termin ten dotyczy tego, kto należy do Bożej rodziny.

Główną metaforą zbawienia stosowaną przez Pawła była adopcja (zob. Rz 8:15.23; Gal 4:5; Ef 1:5), podczas gdy Piotr i Jan pisali o „nowym narodzeniu”. Obie te metafory dotyczą rodziny. Nie jest to metafora żydowska, tylko rzymska. W prawie rzymskim adopcja była bardzo kosztowną i czasochłonną procedurą prawną. Osoba adoptowana uważana była za nową osobę, której przybrany ojciec nie mógł prawnie wydziedziczyć ani zabić.

▣ „chwala” Hebrajski rdzeń tego słowa oznaczał „być ciężkim”. Była to metafora czegoś cennego. Tutaj odnosi się ono do:

1. Bożego objawienia na górze Synaj (zob. Wj 19:18-19)
2. Obłoku chwały (*szekina*), który prowadził Izraelitów w okresie wędrówki przez pustynię (zob. Wj 40:34-38).

JHWH w wyjątkowy sposób objawił się Izraelowi. Obecność JHWH opisywana była jako Jego chwala (zob. 1 Krl 8:10-11; Ez 1:28). Zobacz Temat specjalny w 3:23.

▣ „przymierza” W starożytnych manuskryptach greckich P⁴⁶, B, F oraz G występuje LICZBA POJEDYNCZA: „przymierze”. LICZBĘ MNOGĄ zastosowano jednak w MSS $\aleph$, C i niektórych wersjach starołacińskich, koptyjskich oraz Wulgacie. UBS⁴ nadaje LICZBIE MNOGIEJ notę „B” (prawie pewne). W ST LICZBA MNOGA nie jest jednak nigdzie używana. ST opisuje kilka konkretnych przymierzy: z Adamem, Noem, Abrahamem, Mojżeszem i Dawidem. Ponieważ później Paweł wspomina o nadaniu prawa, prawdopodobnie mowa jest tu o przymierzu z Abrahamem, które uważał on za podstawowe (zob. 4:1-25; Gal 3:16-17), a które zostało powtórzone kilka razy (tj. Rdz 12, 15, 17) oraz każdemu z Patriarchów.

TEMAT SPECJALNY: PRZYMIERZE

Starotestamentowy termin *berith* (BDB 136, KB 157), „przymierze”, nie jest łatwy do zdefiniowania. W języku hebrajskim nie ma pokrewnego mu CZASOWNIKA. Wszelkie próby wyprowadzenia etymologicznej lub lingwistycznej definicji okazały się nieprzekonujące. Być może najlepszą propozycją jest słowo „ciąć” (BDB 144), oznaczające towarzyszące przymierzemu ofiary ze zwierząt (zob. Rdz 15:10.17). Jednakże oczywista centralność tej koncepcji zmusiła uczonych do przebadania zastosowań tego słowa w celu określenia jego funkcjonalnego znaczenia.

Przymierze jest sposobem, na jaki jedyny prawdziwy Bóg (zob. Temat specjalny: Monoteizm) odnosi się do Swojego ludzkiego stworzenia. Koncepcja przymierza, porozumienia czy umowy jest kluczowa w zrozumieniu objawienia biblijnego. Napięcie pomiędzy Bożą suwerennością a wolną wolą człowieka jest w niej wyraźnie zaznaczone. Niektóre przymierza oparte są wyłącznie o Boży charakter i działanie.

1. Samo stworzenie (zob. Rdz 1-2)
2. Ocalenie i obietnica dana Noemu (zob. Rdz 6-9)
3. Powołanie Abrahama (zob. Rdz 12)
4. Przymierze z Abrahamem (zob. Rdz 15)

Sama natura przymierza wymaga jednak reakcji:

1. Przez wiarę Adam ma okazać posłuszeństwo Bogu i nie jeść owoców z drzewa rosnącego pośrodku Edenu
2. Przez wiarę Noe ma zbudować wielki statek z dala od wody i zebrać zwierzęta
3. Przez wiarę Abraham ma zostawić swoją rodzinę, pójść za Bogiem i wierzyć w przyszłe potomstwo
4. Przez wiarę Mojżesz przyprowadził Izraelitów z Egiptu pod górę Synaj i otrzymał konkretne wskazówki dotyczące życia religijnego oraz społecznego z obietnicami błogosławieństw lub przekleństw (zob. Kpł 26; Pwt 27-28).

To samo napięcie dotyczące relacji Boga z ludzkością wspomniane jest w „Nowym Przymierzu” (zob. Jer 31:31-34; Heb 7:22; 8:6.8.13; 9:15; 12:24). Jest ono wyraźnie widoczne w porównaniu Ez 18:31 z Ez 36:27-38 (działanie JHWH). Czy przymierze opiera się o łaskawe Boże działanie, czy o wymaganą ludzką reakcję? Jest to paląca kwestia pomiędzy Starym a Nowym Przymierzem. Cele obu są takie same:

1. Przywrócenie wspólnoty z JHWH utraconej w Rdz 3
2. Ustanowienie sprawiedliwego ludu odzwierciedlającego Boży charakter.

Nowe przymierze z Jer 31:31-34 likwiduje to napięcie, znosząc ludzkie dokonania jako środek uzyskania akceptacji. Boże prawo staje się wewnętrznym pragnieniem – nie jest już zewnętrznym kodeksem prawnym. Cel związany z pobożnym, sprawiedliwym ludem pozostaje ten sam, ale zmienia się metodologia. Upadła ludzkość okazała się niezdolna do bycia Bożym odbiciem. Problemem nie było Boże przymierze, tylko ludzka grzeszność i słabość (zob. Rdz 3; Rz 7; Gal 3).

To samo napięcie pomiędzy starotestamentowymi bezwarunkowymi i warunkowymi przymierzami utrzymuje się w NT. Zbawienie jest zupełnie darmowe w dokonany dziele Jezusa Chrystusa, wymaga jednak nawrócenia i wiary (zarówno początkowo, jak i w sposób ciągły; zob. Temat specjalny: Wierzyć w NT). Jezus nazywa swoją nową więź z wierzącymi „Nowym Przymierzem” (zob. Mt 26:28; Mk 14:24; Łk 22:20; 1 Kor 11:25). Jest to zarówno deklaracja prawna (sądownicza), jak i wezwanie do podobieństwa do Chrystusa (zob. Mt 5:48; Rz 8:29-30; 2 Kor 3:18; 7:1; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13; 1 Tes 3:13; 4:3,7; 5:23; 1 P 1:15), oznajmujące stwierdzenie akceptacji (Rz 4) i rozkazujące wezwanie do świętości (Mt 5:48)! Wierzący nie są zbawieni przez swoje wysiłki, ale są zbawieni do posłuszeństwa (zob. Ef 2:8-10; 2 Kor 3:5-6). Pobożne życie jest dowodem zbawienia, a nie środkiem do jego osiągnięcia (zob. List Jakuba i 1 Jana). Życie wieczne ma jednak widoczne cechy charakterystyczne. Napięcie to jest wyraźnie wyczuwalne w nowotestamentowych ostrzeżeniach.

☐ „nadanie Prawa, pełnienie służby Bożej” Odnosi się to do:

1. Otrzymania przez Mojżesza Prawa na górze Synaj (zob. Wj 19-20)
2. Przybytku z okresu wędrówki po pustyni (zob. Wj 25-40 oraz Księga Kapłańska)

☐ „obietnice” Bóg objawił Swoje plany na przyszłość (zob. 1:2; Dz 13:32; Tt 1:2; Heb 1:1) przez ST.

Ponieważ „przymierza” wspomniane są wcześniej, „obietnice” dotyczą prawdopodobnie Mesjasza (zob. w. 5, np. Rdz 3:15; 49:10; Pwt 18:15,18-19; 2 Sam 7; Ps 16:10; 118:22; Iz 7:14; 9:6; 11:1-5; Dan 7:13.27; Mich 5:2-5a; Zach 2:6-13; 6:12-13; 9:9; 11:12).

Te obietnice (przymierza) są zarówno bezwarunkowe, jak i warunkowe: bezwarunkowe od strony Boga (zob. Rdz 15:12-21), warunkowe jednak od strony ludzkiej wiary i posłuszeństwa (zob. Rdz 15:6 i Rz 4). Przed przyjściem Chrystusa tylko Izrael posiadał Boże objawienie (z wyjątkami takimi jak Hiob czy Jetro).

9:5 „praojcowie” Odnosi się to do Abrahama, Izaaka i Jakuba – patriarchów z Rdz 12-50 (zob. Rz 11:28; Pwt 7:8; 10:15).

▣ **„z nich również jest Chrystus według ciała”** Dotyczy to fizycznego rodowodu Mesjasza (zob. 1:3; patrz też Temat specjalny: Mesjasz w 1:4), Pomazańca, wyjątkowego, wybranego sługi, który miał wypełnić Boże obietnice i plany (zob. 10:6).

Termin „Chrystus” to greckie tłumaczenie hebrajskiego „Pomazaniec” („Namaszczony”). W ST trzy grupy ludzi były namaszczone specjalnym świętym olejem:

1. Królowie Izraela
2. Arcykapłani Izraela
3. Prorocy Izraela

Był to symbol Bożego wybrania i wyposażenia ich do Jego służby. Jezus wypełnił wszystkie te namaszczone urzędy (zob. Heb 1:2-3). Jest On pełnym Bożym objawieniem, ponieważ był Bogiem wcielonym (zob. Iz 7:14; 9:6; Mich 5:2-5a; Kol 1:13-20).

Jeśli chodzi o „ciało”, zobacz Temat specjalny w 1:3.

▣

GPNT „i z których Pomazaniec (to) co_do ciała; (Ten) będący nad wszystkim, Bóg, wysławiony na wieki”

BP „i z nich wywodzi się Chrystus według ludzkiego pochodzenia. On jest Bogiem ponad wszystkim, błogosławionym na wieki”

BW „i z których pochodzi Chrystus według ciała; Ten jest ponad wszystkim, Bóg błogosławiony na wieki”

BWP „z nich narodził się według ciała Chrystus, który jest ponad wszystkim, Bóg błogosławiony na wieki”

PL „i z nich – według ciała – wywodzi się Chrystus, stojący ponad wszystkim Bóg błogosławiony na wieki”

Gramatycznie mogłaby to być doksologia skierowana do Ojca (tak tłumaczy ten fragment Biblia TEV za tradycją żydowską), kontekst jednak wskazuje bardziej na potwierdzenie przez Pawła boskości Jezusa (nie przypomina on wzorca żydowskich doksologii do JHWH w LXX; zob. J. Murray, II, s. 245-248). Paweł niezbyt często stosuje do Jezusa określenie *Theos*, czasem jednak to czyni (zob. Dz 20:28; 2 Tes 1:12; Tt 2:13; Fil 2:6). Wszyscy wcześnie ojcowie kościoła interpretowali ten tekst w odniesieniu do Jezusa. W *A Textual Commentary On the Greek New Testament* [Komentarzu tekstualnym do greckiego Nowego Testamentu] na s. 520-522 Bruce Metzger pokazuje, że różne możliwości zależą od umiejscowienia znaków przestankowych. Starożytne manuskrypty pisane uncją nie zawierały:

1. Rozróżnienia na duże i małe litery
2. Znaków przestankowych
3. Podziałów na akapity
4. A nawet odstępów pomiędzy wyrazami

▣ **„który jest ponad wszystkim”** Może to być fraza opisująca Boga Ojca lub Jezusa – Syna. Odzwierciedla ona wypowiedź Jezusa z Mt 28:19 i Pawła z Kol 1:15-20. Ta majestatyczna wypowiedź odsłania ogrom głupoty Izraela w odrzuceniu Jezusa z Nazaretu.

▣ **„na wieki”** Jest to greckie wyrażenie idiomatyczne, występujące także w Łk 1:33; Rz 1:25; 11:36; Gal 1:5; 1 Tm 1:17. Podobne frazy występują w : (1) Łk 1:55; J 6:58; 12:34; 2 Kor 9:9 („na wieki”) (2) Mt 21:19 [Mk 11:14]; J 13:8 („nigdy”); (3) J 8:35; 14:16 („na zawsze”) i (4) „wieku wieków” (zob. Ef 3:21). Wydaje się, że nie ma rozróżnienia pomiędzy tymi idiomami. Termin „wieki” może występować w LICZBIE MNOGIEJ

w metaforycznym znaczeniu rabinicznej konstrukcji gramatycznej zwanej „pluralis majestatis” lub może odnosić się do koncepcji kilku „wieków” w żydowskim sensie „wieku niewinności”, „wieku nieprawości”, „nadchodzącego wieku” lub „wieku sprawiedliwości”.

▣ „Amen” Zobacz Temat specjalny w 1:25.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 9:6-13

⁶Nie znaczy to jednak wcale, że słowo Boże zawiodło. Nie wszyscy bowiem, którzy pochodzą od Izraela, są Izraelem, ⁷i nie wszyscy, przez to, że są potomstwem Abrahama, stają się jego dziećmi, lecz w Izaaku uznane będzie twoje potomstwo, ⁸to znaczy: nie synowie co do ciała są dziećmi Bożymi, lecz synowie obietnicy są uznani za potomstwo. ⁹Albowiem to jest słowo obietnicy: Przyjdę o tym samym czasie, a Sara będzie miała syna. ¹⁰Ale nie tylko ona - bo także i Rebeka, która poczęła [bliźnięta] z jednego [zblżenia] z ojcem naszym Izaakiem. ¹¹Bo gdy one jeszcze się nie urodziły ani nic dobrego czy złego nie uczyniły - aby niewzruszone pozostało postanowienie Boże, powzięte na zasadzie wolnego wyboru, ¹²zależne nie od uczynków, ale od woli powołującego - powiedziano jej: starszy będzie służyć młodszemu, ¹³jak jest napisane: Jakuba umiłowałem, a Ezawa miałem w nienawiści.

9:6 „słowo Boże” W tym kontekście fraza ta dotyczy starotestamentowych obietnic w ramach przymierza. Boże obietnice są pewne (zob. Lb 23:19; Joz 21:45; 23:14; 2 Krl 10:10; Iz 40:8; 55:11; 59:21).

▣

GPNT „opadło”
BP „było próżne”
BW „jakoby miało zawieść”
BWP „poszło na marne”
PL „zawiodło”

Określenie to (*ekpiptō*) występuje kilka razy w Septuagincie, gdzie opisuje coś (zob. Iz 6:13) lub kogoś (zob. Iz 14:12), kto spada. Tutaj termin ten użyty jest w TRYBIE ORZEKAJĄCYM CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ, co wskazuje na stan bycia z trwałymi konsekwencjami (jest jednak zaprzeczony). Zobacz powyższy komentarz na temat pewności Bożego słowa.

▣

GPNT „Nie bowiem wszyscy z Izraela, ci Izraelem”
BP „Nie ci bowiem wszyscy są Izraelitami, którzy wywodzą się z Izraela”
BW „Albowiem nie wszyscy, którzy pochodzą z Izraela, są Izraelem”
BWP „Nie wszyscy bowiem, którzy wywodzą się z Izraela, są Izraelitami”
PL „Dlatego, że przecież nie wszyscy, którzy pochodzą z Izraela, są Izraelem”

Znaczenie tego paradoksalnego stwierdzenia dotyczy różnych biblijnych znaczeń terminu „Izrael”:

1. Izrael czyli potomkowie Jakuba (zob. Rdz 32:22-32)
2. Izrael czyli wybrany lud Boży (zob. TEV)
3. duchowy Izrael, czyli kościół (zob. Gal 6:16; 1 P 2:8.9; Ap 1:6), versus Izrael naturalny (zob. wersety 3-6).

Tylko niektóre z dzieci Abrahama były dziećmi obietnicy (zob. w. 7). Nawet Żydzi nie osiągnęli pokoju z Bogiem jedynie w oparciu o genealogię (zob. w. 7), tylko wiarę (zob. 2:28-29; 4:1ff.; J 8:31-59; Gal 3:7-9; 4:23). To wierząca reszta (zob. Temat specjalny w 9:27-28) przyjęła Boże obietnice i chodziła w nich w wierze (zob. 9:27; 11:5).

Od wersetu 6 rozpoczyna się seria przypuszczalnych zastrzeżeń (zob. 9:14.19.30; 11:1). Jest to kontynuacja Pawłowego formatu diatryby, przekazującej prawdę za pośrednictwem przypuszczalnego oponenta (tj. Mal 1:2.6.7. [dwukrotnie] 12.13; 2:14.17 [dwukrotnie]; 3:7.13.14).

9:7 Druga część tego wersetu to cytat z Rdz 21:12d. Nie wszystkie dzieci Abrahama były dziećmi Bożej obietnicy w ramach przymierza (zob. Rdz 12:1-3; 15:1-11; 17:1-21; 18:1-15; Gal 4:23). Ilustruje to rozróżnienie pomiędzy Izaakiem a Izmaelem w wersetach 8-9 oraz pomiędzy Jakubem a Ezawem w wersetach 10-11.

9:8 Paweł posługuje się tutaj słowem „ciało” na określenie pochodzenia narodowego (zob. 1:3; 4:1; 9:3.5; patrz też Temat specjalny w 1:3). Zestawia naturalne dzieci Abrahama (Żydów z 9:3) z jego duchowymi dziećmi (dziećmi obietnicy, czyli tymi, którzy zaufają i uwierzą obiecанemu przez Boga Mesjaszowi, zob. 2:28-29). Nie jest to ten sam kontrast, co w 8:4-11, gdzie przedstawiona jest upadła oraz odkupiona ludzkość.

9:9 Jest to cytat z Rdz 18:10.14. Obiecane dziecko („nasienie”) pochodzić będzie od Sary w wyniku Bożej inicjatywy. Ostateczną tego kulminacją będą narodziny Mesjasza. Izaak był szczególnym wypełnieniem Bożej obietnicy danej Abrahamowi w Rdz 12:1-3 trzynastu lat wcześniej.

9:10 Żony Abrahama, Izaaka i Jakuba były bezpłodne; nie mogły zająć w ciąży. Ich niezdolność do posiadania dzieci była jednym z Bożych sposobów pokazania, że ma On kontrolę nad obietnicami przymierza i linią Mesjasza.

Kolejnym sposobem było to, że prawdziwa genealogia Mesjasza nie przebiega przez najstarszych synów patriarchów (co było kulturowym oczekiwaniem). Kluczem jest tu Boży wybór (zob. wersety 11-12)

9:11-12 Wersety 11-12 to w języku greckim jedno zdanie. Opowiadanie to bazuje na Rdz 25:19-34. Paweł posługuje się tym przykładem, aby dowiedzieć, że decydujący jest Boży wybór (zob. w. 16), a nie (1) ludzkie pochodzenie lub (2) ludzkie zasługi lub osiągnięcia (zob. w. 16). Jest to nowy mechanizm ewangelii, Nowe Przymierze (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36). Należy jednak pamiętać, że Boży wybór nie miał w zamyśle wykluczać, tylko włączać. Mesjasz będzie miał określone pochodzenie, przyjdzie jednak do wszystkich (którzy mają wiarę, zob. 2:28-29; 4:3.22-25; rozdział 10).

9:11 „postanowienie” Jest to termin złożony z elementów *pro* oraz *tithēmi*, posiadający kilka znaczeń.

1. W Rz 3:25
  - a. publicznie ustanowić
  - b. dar przebłagania
2. wcześniej zaplanować
  - a. o Pawle, Rz 1:13
  - b. o Bogu, Ef 1:9

Zastosowana w tym tekście forma RZECZOWNIKOWA (*prothesis*) oznacza „położyć przed”:

1. Stosowana do chlebów pokładnych w świątyni, Mt 12:4; Mk 2:26; Łk 6:4
2. Używana w znaczeniu z góry określonego Bożego odkupieńczego zamysłu, Rz 8:28; 9:11; Ef 1:5.11; 3:10; 2 Tm 1:9; 3:10

Paweł posługuje się kilkoma terminami zawierającymi PRZYIMEK *pro* (przed) w 8. i 9. rozdziale Listu do Rzymian oraz w Efezjan 1 (ukazują one zaplanowane Boże działanie):

1. *proginōskō* („od wieków poznał”), Rz 8:29
2. *proorizō* („przeznaczył”), Rz 8:29 (Ef 1:5.11) Rz 8:30 (Ef 1:9)
3. *prothesis* („postanowienie”), Rz 9:11
4. *proetoimazō* („wprzód przygotował”), Rz 9:23
5. *prolegō* („przepowiedział”), Rz 9:29
6. *proelpizō* („już przedtem nadzieję złożyli”), Ef 1:12

9:12 Jest to cytat z proroctwa zawartego w Rdz 25:23 dotyczącego Ezawa i Jakuba. Pokazuje to, że Rebeka i Jakub działali na podstawie proroctwa, a nie dla własnego zysku, kiedy wprowadzili Izaaka w błąd odnośnie błogosławieństwa!

9:13 „a Ezawa miałem w nienawiści” Jest to cytat z Mal 1:2-3. „Nienawiść” jest hebrajskim idiomem stosowanym dla porównania. W języku polskim brzmi to ostro, zobaczymy jednak także Rdz 29:31-33; Pwt 21:15; Mt 10:37-38; Łk 14:26 i J 12:25. Antropomorficzne określenia „miłość” i „nienawiść” nie opisują Bożych uczuć wobec tych osób, tylko Jego zaangażowanie w mesjańską genealogię i obietnicę. Jakub był synem obietnicy zgodnie z proroctwem z Rdz 25:23. W Mal 1:23 Ezaw odnosi się do narodu Edomitów (potomków Ezawa).

TEMAT SPECJALNY: ANTROPOMORFICZNE SŁOWNICTWO OPISUJĄCE BOGA

I. Tego typu słownictwo (tj. opis bóstwa w kategoriach ludzkich) jest bardzo powszechne w ST (kilka

przykładów).

- A. Fizyczne części ciała
1. oczy – Rdz 1:4.31; Wj 33:17; Lb 14:14; Pwt 11:12; Zach 4:10
  2. ręce – Wj 15:17; Lb 11:23; Pwt 2:15
  3. ramię – Wj 6:6; 15:16; Pwt 4:34; 5:15
  4. uszy – Lb 11:18; 1 Sam 8:21; 2 Krl 19:16; Ps 5:1; 10:17; 18:6
  5. twarz – Wj 33:11; Kpł 20:3.5.6; Lb6:25; 12:8; Pwt 31:17; 32:20; 34:10
  6. palec – Wj 8:15; 31:18; Pwt 9:10; Ps 8:4
  7. głos – Rdz 3:8.10; Wj 15:26; 19:19; Pwt 26:17; 27:10
  8. stopy – Wj 24:10; Ez 43:7
  9. postać człowieka – Wj 24:9-11; Ps 47; Iz 6:1; Ez 1:26
  10. anioł Pański – Rdz 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Wj 3:4.13-21; 14:19; Sdz 2:1; 6:22-23; 13:3-22
- B. Fizyczne działania (klika przykładów)
1. mówienie jako mechanizm stwarzania – Rdz 1:3.6.9.11.14.20.24.26
  2. chodzenie (tj. odgłos kroków) w ogrodzie Eden – Rdz 3:8; Kpł 26:12; Pwt 23:14; Hab. 23:14
  3. zamknięcie drzwi arki Noego – Rdz 7:16
  4. wążanie ofiar – Rdz 8:21; Kpł 26:31; Am 5:21
  5. zstępowanie – Rdz 11:5; 18:21; Wj 3:8; 19:11.18.20
  6. pochowanie Mojżesza – Pwt 34:6
- C. Ludzkie emocje (kilka przykładów)
1. żal/zmiłowanie – Rdz 6:6-7; Wj 32:14; Sdz 2:18; 1 Sam 15:29.35; Am 7:3.6
  2. gniew – Wj 4:14; 15:7; Lb 11:10; 12:9; 22:22; 25:3-4; 32:10.13-14; Pwt 6:15; 7:4; 29:20
  3. zazdrość – Wj 20:5; 34:14; Pwt 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Joz 24:19
  4. obrzydzenie/wzgarda – Kpł 20:23; 26:30; Pwt 32:19
- D. Pojęcia rodzinne (kilka przykładów)
1. Ojciec
    - a. Izraela – Wj 4:22; Pwt 14:1; Iz 1:2; 63:16; 64:8; Jer 31:9; Oz 11:1
    - b. króla – 2 Sam 7:11-16; Ps 2:7
    - c. metafory ojcowskiego działania – Pwt 1:31; 8:5; 32:6-14; Ps 27:10; Prz 3:12; Jer 3:4.22; 31:20; Oz 11:1-4; Mal 3:17
  2. Rodzic – Oz 11:1-4
  3. Matka – Iz 49:15; 66:9-13 (analogia do karmiącej matki)
  4. Młody wierny kochanek – Oz 1-3

II. Powody stosowania tego typu języka

- A. Objawianie się istotom ludzkim jest dla Boga koniecznością. Nie ma na to innego sposobu, niż posłużenie się językiem tego upadłego świata. Wszechobecne postrzeganie Boga jako mężczyzny jest antropomorfizmem, ponieważ Bóg jest duchem!
- B. Bóg wykorzystuje najbardziej znaczące aspekty ludzkiego życia, aby objawić się upadłej ludzkości (ojciec, matka, rodzic, kochanek).
- C. Chociaż czasem jest to potrzebne (np. Rdz 3:8), Bóg nie chce ograniczać się do jakiegokolwiek fizycznej formy (por. Wj 20; Pwt 5).
- D. Ostatecznym antropomorfizmem jest wcielenie Jezusa! Bóg stał się fizyczny, dotykalny (zob. 1 J 1:1-3). Boże poselstwo stało się Słowem Bożym (zob. J 1:1-18).

III. Pomocne omówienie tej kwestii znaleźć można w: *The International Standard Bible Encyclopaedia* [Międzynarodowa standardowa encyklopedia biblijna] – G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible* [Język i symbolika Biblii], rozdział 10, "Anthropomorphism," [„Antropomorfizm”], s. 152-154.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 9:14-18

¹⁴Cóż na to powiemy? Czyżby Bóg był niesprawiedliwy? Żadną miarą! ¹⁵Przecież On mówi do Mojżesza: Ja wyświadczam łaskę, komu chcę, i miłosierdzie, nad kim się lituję. ¹⁶[Wybranie] więc nie zależy od tego, kto go chce lub o nie się ubiega, ale od Boga, który okazuje miłosierdzie. ¹⁷Albowiem

mówi Pismo do faraona: Po to właśnie cię wzbudziłem, aby okazać na tobie moją potęgę i żeby rozslawilo się moje imię po całej ziemi.¹⁸ A zatem komu chce, okazuje miłosierdzie, a kogo chce, czyni zatwardziałym.

9:14 „Cóż na to powiemy” Paweł często posługiwał się tą formą diatryby (zob. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14.19.30).

▣ **„Czyżby Bóg był niesprawiedliwy?”** Forma gramatyczna przewiduje to odpowiedź przeczącą. Jak Bóg może pociągać ludzi do odpowiedzialności, jeżeli decydującym czynnikiem jest Jego suwerenność (zob. w. 19)? Jest to tajemnica Bożego wybrania. Kontekst ten kładzie główny nacisk na to, że Bóg może zrobić z ludzkością (grzeszną ludzkością) to, co chce, jednakże Jego suwerenność wyraża się w miłosierdziu (zob. komentarz do w. 15), a nie surowej potędze.

Należy także zaznaczyć, że Boże suwerenne decyzje nie są oparte o Jego uprzednią wiedzę na temat przyszłych wyborów i czynów ludzi. Gdyby tak było, ostatecznie wybory jednostek, ich działania i zasługi byłyby podstawą dla Bożych decyzji (zob. w. 16; 1 P 1:2). Stoi za tym tradycyjne żydowskie spojrzenie na powodzenie sprawiedliwych (zob. Pwt 27-28; Księga Hioba i Psalm 73). Bóg decyduje jednak błogosławić ludzi, którzy na to nie zasługują, przez wiarę (a nie zasługi, zob. 5:8). Bóg wszystko wie, ale postanowił ograniczyć Swoje wybory (1) miłosierdziem i (2) obietnicą. Ludzka reakcja jest niezbędna, podąża ona jednak za odmieniającym życie Bożym wyborem i ostatecznie go potwierdza.

▣ **„Żadną miarą”** Jest to rzadko występująca FORMA OPTATYWU, często stosowana przez Pawła dla emfaticznego wyrażenia zaprzeczenia – najczęściej w reakcji na pytania oponenta w ramach diatryby (zob. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 11:1.11, a także 1 Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Być może jest to hebrajski idiom.

9:15 Jest to cytat z Wj 33:19. Bóg ma prawo działać zgodnie z Jego własnymi odkupieńczymi zamiarami. Nawet Mojżesz nie zasłużył na Boże błogosławieństwo (zob. Wj 33:20). Był mordercą (zob. Wj 2:11-15). Kluczowe jest tu to, że Jego wybory dokonywane są w miłosierdziu (zob. wersety 16, 18-23; 11:30.31.32).

9:15-16 „miłosierdzie” To greckie słowo (*eleos*, zob. wersety 15, 16, 18, 23; 11:30.31.32) stosowane jest w Septuagincie (LXX) jako tłumaczenie szczególnego hebrajskiego terminu *hesed* (pamiętajmy, że autorzy NT byli myślicielami hebrajskimi piszącymi w potocznej grece), oznaczającego „niezachwianą lojalność w ramach przymierza”. Boże miłosierdzie i wybranie dotyczy zarówno liczby mnogiej, zbiorowości (Żydzi [Izaak], a nie Arabowie [Izmael]; Izrael [Jakub], a nie Edom [Ezaw] – ale wierzący Żydzi i wierzący poganie, zob. w. 24), jak i jednostek. Prawda ta jest jednym z kluczy do tajemnicy, jaką jest doktryna predestynacji (powszechnego odkupienia). Innym kluczem zawartym w kontekście rozdziałów 9-11 jest Boży niezmienny charakter – Jego miłosierdzie (zob. 9:15.16.18.23; 11:30.31.32), a nie ludzkie dokonania. Miłosierdzia przez wybranie ostatecznie dostąpią wszyscy, którzy wierzą w Chrystusa, otwierającego drzwi wiary dla wszystkich (zob. 5:18-19).

TEMAT SPECJALNY: MIŁOSIERDZIE (HESED)

Znaczenie tego terminu (BDB 338 I, KB 336 II) obejmuje szerokie pole semantyczne.

A. Użyty w związku z ludźmi:

1. Życzliwość wobec innych (np. 1 Sam 20:14; 2 Sam 16:17; 2 Krn 24:22; Hi 6:14; Ps 141:5; Prz 19:22 (BW); Prz 20:6)
2. Życzliwość w stosunku do biednych i potrzebujących (np. Mi 6:8),
3. Miłość Izraela do JHWH (zob. Jer 2:2; Oz 6:4.6),
4. Przemijający wdzięk polnego kwiatu (zob. Iz 40:6).

B. Użyty w związku z Bogiem:

1. Lojalność i miłość w ramach przymierza:
  - a. „w odkupieniu od wrogów i problemów” (np. Rdz 19:19; 39:21; Wj 15:13; Ps 31:16; 32:10; 33:18.22; 36:7.10; 42:8; 44:26; 66:20; 85:7; 90:14; 94:18; 107:8.15.21.31; 109:21-22; 143:8.12; Jer 31:3; Ezd 7:28; 9:9),
  - b. „w ochronie życia przed śmiercią” (np. Hi 10:12; Ps. 6:4-5; Ps 86:13),

- c. „w ożywieniu życia duchowego” (np. Ps 119:41.76.88.124.149.159),
  - d. „w odkupieniu od grzechu” (np. Ps 25:7; 51:1; 130:7-8),
  - e. „w dotrzywaniu przymierza” (np. Pwt 7:9.12; 2 Krn 6:14; Neh 1:5; 9:32; Dan 9:4; Mi 7:20).
2. Opisuje boski atrybut (np. Wj 34:6; Ps 86:15; 103:8; Neh 9:17; JI 2:13; Jon 4:2; Mi 7:20)
3. Dobroć Boga:
- a. „obfita” (np. Lb 14:18; Neh 9:17; Ps 86:5; 103:8; 145:8; JI 2:13; Jer 4:2),
  - b. „rozległa” (np. Wj 20:6; Pwt 5:10; 7:9),
  - c. „nieustająca” (np. 1 Krn 16:34.41; 2 Krn 5:13; 7:3.6; 20:21; Ekd 3:11; Ps 100:5; 106:1; 107:1; 118:1.2.3.4.29; 136:1-26; 138:8; Jer 33:11),
  - d. jak twierdza (np. Ps 59:17)
  - e. związana z Bożą mocą (np. Ps. 62:11c-12a)
4. Wyrazy łaski (np. 2 Krn 6:42; Ps 89:2; Iz 55:3; 63:7; Lm 3:22)

Słowo to jest tłumaczone na wiele różnych sposobów. Wydaje mi się, że najlepszą podsumowującą definicją jest „Boża bezwarunkowa lojalność w ramach przymierza”. Termin ten jest analogiczny do nowotestamentowego słowa „kochać” (agapaō). Bóg jest wierny i kochający z powodu tego, Kim jest!

9:17-18 Werset 17 jest mocnym, uniwersalnym cytatem z Wj 9:16; werset 18 przedstawia płynący z niego wniosek. W Wj 8:15.28; 9:7.34 mowa jest o tym, że faraon zatwardził swoje serce. W Wj 4:21; 7:3; 9:12; 10:20.27; 11:10 czytamy natomiast o tym, że Bóg zatwardza jego serce. Przykładu tego używa się dla ukazania Bożej suwerenności (zob. w. 18). Faraon jest odpowiedzialny za swoje wybory. Bóg używa jego aroganckiej, upartej osobowości, żeby wypełnić Swoją wolę dla Izraela (zob. w. 18).

Zauważmy także, że zamysł Bożego działania wobec faraona miał na celu odkupienie i obejmował wszystkich swoim zasięgiem. Miało ono:

1. Pokazać Bożą moc (wobec egipskich bogów natury i zwierząt, podobnie jak Rodzaju 1 wobec babilońskich bożków astralnych)
2. Objawić Boga Egipcjom, a przez to całej ziemi (zob. w. 17)

Myśl zachodnia (amerykańska) skupia się na jednostce, ale myśl wschodnia skoncentrowana jest na potrzebach całej zbiorowości. Bóg użył faraona, żeby objawić się potrzebującemu światu. To samo zrobi z niewierzącym Izraelem (zob. rozdział 11). W tym kontekście prawa jednostki błędą w świetle potrzeb zbiorowości. Pamiętajmy także o zbiorowych starotestamentowych przykładach:

1. Śmierci dzieci Hioba z powodu Bożej rozmowy z szatanem (zob. Hi 1-2)
2. Śmierci żołnierzy izraelskich z powodu grzechu Akana (zob. Joz 7)
3. Śmierci pierwszego dziecka Dawida i Batszeby z powodu grzechu Dawida (zob. 2 Sam 12:15)

Wszyscy odczuwamy skutki decyzji innych osób. Zbiorowość ta jest także widoczna w NT w Rz 5:12-21.

☐ „**Albowiem mówi Pismo**” Uosobienie Pisma jest sposobem ukazania, że jest ono żywe i aktualne (zob. 10:6-8). W Rz 6-7 Paweł uosabia „grzech” i „śmierć”.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 9:19-26

¹⁹Powiesz mi na to: Dlaczego więc Bóg czyni jeszcze wyrzuty? Któż bowiem woli Jego może się sprzeciwić? ²⁰Człowiecze! Kimże ty jesteś, byś mógł się spierać z Bogiem? Czyż może naczynie gliniane zapytać tego, kto je ulepił: «Dlaczego mnie takim uczyniłeś?» ²¹Czyż garncarz nie ma mocy nad gliną i nie może z tej samej zaprawy zrobić jednego naczynia ozdobnego, drugiego zaś na użytek niezaszczytny? ²²Jeżeli więc Bóg, chcąc okazać swój gniew i dać poznać swoją potęgę, znosił z wielką cierpliwością naczynia [zasługujące] na gniew, gotowe na zagładę, ²³i żeby dać poznać bogactwo swojej chwały względem naczyń [objętych] zmiłowaniem, które już wprzód przygotował ku chwale, ²⁴względem nas, których powołał nie tylko spośród Żydów, ale i spośród pogan...? ²⁵Mówi o tym u Ozeasza: Nazwę "lud nie mój" - ludem moim, i "nie umiłowaną" - umiłowaną. ²⁶I stanie się: w miejscu, gdzie im powiedziano: «Wy nie jesteście ludem moim», tam nazywać ich będą synami Boga żywego.

9:19 „Któż bowiem woli Jego może się sprzeciwić” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU DOKONANEGO, co podkreśla ustalony fakt o ciągłych konsekwencjach (zob. 2 Krn 20:6; Hi 9:12; Ps 135:6;

Dan 4:35). Paweł w dalszym ciągu posługuje się tutaj diatrybą. Logicznie rzecz biorąc, podążanie za tą formą jest najlepszym sposobem stworzenia zarysu jego myśli i jej zrozumienia. Zob. wprowadzenie, punkt B, podpunkt 1. Bożą wolę postrzegać należy dwupoziomowo. Pierwszy poziom to Jego odkupieńczy plan dla całej upadłej rasy ludzkiej (zob. Rdz 3:15). Na plan ten nie mają wpływu indywidualne ludzkie wybory. Jednak na drugim z poziomów Bóg decyduje się posługiwać ludźmi (zob. Wj 3:7-9 i 10). Ludzie wybierani są do wypełniania Jego planów (zarówno w sensie pozytywnym – Mojżesz, jak i negatywnym – faraon).

9:20-21 Symbolika ta zaczerpnięta jest z Iz 29:16; 45:9-13; 64:8 i Jer 18:1-12. Metafora JHWH jako garncarza często stosowana była do Boga jako stwórcy, ponieważ ludzkość ulepiona została z gliny (zob. Rdz 2:7). Paweł przedstawia swój argument na rzecz suwerenności stwórcy wprowadzając jeszcze trzy pytania – pierwsze dwa w w. 20 oraz trzecie w w. 21. Ostatnie pytanie powraca do analogii Bożego pozytywnego wybrania w przypadku Mojżesza i negatywnego w przypadku faraona. Ten sam kontrast widzimy u:

1. Izaaka i Izmaela, wersety 8-9
2. Jakuba i Ezawa, wersety 10-12
3. Narodu izraelskiego i narodu Edomitów w w. 13

Paweł rozwija tę samą analogię dla odzwierciedlenia współczesnej mu sytuacji wierzących i niewierzących Żydów. Pozytywny Boży wybór ostatecznie wyraża się we włączeniu wierzących pogan (wersety 24-29, 30-33)!

Forma gramatyczna przewiduje:

1. Odpowiedź przeczącą na pytanie zadane w w. 20
2. Odpowiedź twierdzącą na pytanie z w. 21

9:22 „Jeżeli” Jest to częściowe ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora, pozbawione jest jednak gramatycznej konkluzji. Wersety 22-24 to w języku greckim jedno zdanie. Werset 22 wyraża odkupieńczy charakter Boga. Bóg jest Bogiem sprawiedliwości. Pociągnie On ludzkość do odpowiedzialności za jej czyny. Jest jednak także Bogiem miłosierdzia. Wszyscy ludzie zasługują na śmierć (zob. 1:18-3:21). Sprawiedliwość nie jest dobrą nowiną! Boży charakter to przede wszystkim miłosierdzie, a nie gniew (zob. Pwt 5:9-10; 7:9; Oz 11:8-9). Dokonuje On wyborów z myślą o odkupieniu (zob. Ez 36:22-33). Jest cierpliwy wobec grzesznej ludzkości (zob. Ez 18). Do Swoich odkupieńczych celów wykorzystuje nawet zło (np. szatana, faraona, wiedźmę z Endor, Asyrię, Nabuchodonozora, Cyrusa, a w rozdziale 11 – niewierzący Izrael)!

▣

GPNT	„chcąc Bóg okazać gniew”
BP, BW	„chcąc okazać gniew”
BWP	„kiedy chciał okazać swoje zagniewanie”
PL	„chcąc ukazać swój gniew”

Bóg okazuje gniew, żeby objawić zarówno Swoją moc (zob. w. 22), jak i bogactwo Swojej chwały (zob. w. 23). Bóg zawsze działa mając na myśli odkupienie (wyjątkiem jest *Gehenna* będąca ostatecznym oddzieleniem zatwardziałej niewiary i grzechu).

▣ **„naczynia [zasługujące] na gniew”** Jest to kontynuacja Pawłowej metafory gliny z wersetów 20 i 21. W oczywisty sposób oznaczają one niewierzące istoty ludzkie, których Bóg używa w realizacji Swojego planu odkupienia.

▣

GPNT	„wydoskonalone”
BP, BW	„przeznaczone”
BWP	„gotowe”
PL	„przygotowane”

Jest to IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Słowo to stosowane jest w papyrusach (Moulton i Milligan) na określenie czegoś przygotowanego do swojego pełnego przeznaczenia. Buntownicza niewiara napotka na swój dzień sprawiedliwości i konsekwencji. Bóg jednak decyduje się używać niewierzących dla realizacji Jego szerszych, obejmujących wszystkich, odkupieńczych zamiarów.

W książce *Word Studies [Studia nad słowami]* (tom 2) M. R. Vincent pisze: „Nie przygotowani przez Boga do zniszczenia, ale w sensie PRZYMIOTNIKOWYM gotowi, dojrzały do zniszczenia; imiesłów oznacza obecny stan,

który został ukształtowany wcześniej, nie udziela jednak informacji na temat tego, w jaki sposób się to stało” (s. 716).

▣ „zagładę” Zob. Temat specjalny w 3:3.

9:23 „żeby dać poznać bogactwo swojej chwały względem naczyń [objętych] zmiłowaniem” To zdanie celowe ukazuje odwieczny Boży zamysł (tj. miłosierdzie). CZASOWNIK występuje tu w formie TRYBU ŁĄCZĄCEGO AORYSTU STRONY CZYNNEJ. Bóg objawił Swoje bogactwa posyłając Jezusa!

Paweł często pisze o bogactwach:

1. Jego dobroci, cierpliwości i wielkoduszności, Rz 2:4
2. Jego chwały względem naczyń objętych zmiłowaniem, Rz 9:23
3. Jego łaski, Ef 1:7
4. Chwały Jego dziedzictwa, Ef 1:18
5. Jego łaski na przykładzie dobroci względem nas w Chrystusie Jezusie, Ef 2:7
6. Chrystusa wobec pogan, Ef 3:8
7. Jego chwały, Ef 3:16
8. chwały tej tajemnicy pośród pogan, którą jest Chrystus pośród was - nadzieja chwały, Kol 1:27

▣ „które już wprzód przygotował ku chwale” Ta sama prawda zawarta jest w Rz 8:29-30 oraz Ef 1:4.11. Rozdział ten jest najmocniejszym wyrazem Bożej suwerenności w NT. To, że Bóg ma absolutną władzę nad stworzeniem i odkupieniem, nie podlega dyskusji! Ta wielka prawda nigdy nie powinna być łagodzona ani pomijana. Należy ją jednak równoważyć Bożym wyborem przymierza jako sposobu odnoszenia się do ludzkiego stworzenia uczynionego na Jego obraz. Bez wątplenia prawdą jest, że niektóre przymierza ST, takie jak te opisywane w Rdz 9:8-17 i 15:12-21, są bezwarunkowe i w ogóle nie wiążą się z ludzką reakcją – inne jednak są od niej uzależnione (tj. Eden, Noe, Mojżesz, Dawid). Bóg ma plan odkupienia Swojego stworzenia i żaden człowiek nie może go zmienić. Bóg pozwolił jednostkom uczestniczyć w Swoich planach. Ta możliwość uczestniczenia składa się na teologiczne napięcie pomiędzy Bożą suwerennością (Rzymian 9) a wolną wolą człowieka (Rzymian 10).

Wybieranie jednej kwestii, na którą kładzie nacisk Biblia, i ignorowanie innych jest czymś niewłaściwym. Pomiędzy doktrynami występuje napięcie, ponieważ wschodnie kultury przedstawiają prawdę w dialektycznych, pełnych napięcia parach. Doktryny muszą być rozważane w odniesieniu do innych doktryn. Prawda jest mozaiką składających się na nią prawd.

Bez wątplenia tkwi tu pewna tajemnica. Paweł nie wyciąga logicznych wniosków wobec niewierzących przygotowanych (*kataptizō*) na gniew (w. 22) i wierzących przygotowanych (*proetoimazō*) do chwały (w. 23). Czy Boże wybranie to jedyny czynnik, czy oparte jest na miłosierdziu wobec wszystkich, ale niektórzy odrzucają Jego ofertę? Czy ludzkość odgrywa jakąś rolę w swojej własnej przyszłości (zob. 9:30-10:21)? Po obu stronach (Augustyn – Pelagiusz) dochodzi do przesady. Dla mnie koncepcja przymierza jednoczy oba te punkty widzenia z naciskiem na Boga. Ludzkość może tylko reagować na Boże inicjatywy (np. J 6:44.65). Dla mnie jednak Boży charakter nie jest kapryśny, tylko miłosierny. On wyciąga ręce do całego świadomego stworzenia ludzkiego uczynionego na Jego obraz (zob. Rdz 1:26-27). Ten kontekst sprawia mi trudność. Jest niezwykle wyrazisty, przedstawia jednak rzeczywistość w czarno-białych kolorach. Skupia się on na niewierze Żydów skutkującej włączeniem pogan (rozdział 11)! Nie jest to jednak jedyny tekst na temat Bożego charakteru.

▣ „chwale” Zobacz komentarz do 3:23.

9:24 Werset ten ukazuje, że przedmiot Bożej obietnicy to coś więcej niż tylko Izrael w kategoriach rasowych. Bóg okazał ludzkości miłosierdzie wskutek Swojego wyboru. Obietnica z Rdz 3:15 dotyczy całej ludzkości (ponieważ aż do rozdziału 12 nie ma jeszcze Żydów). Powołanie Abrahama odnosiło się do całej ludzkości – zob. Rdz 12:3. Izrael powołany zostaje jako królestwo kapłanów związanych z całą ludzkością (zob. Wj 19:5-6). Jest to Boża tajemnica, która była ukryta, teraz jednak została w pełni objawiona (zob. Ef 2:11-3:13; Gal 3:28; Kol 3:11).

Stwierdzenie Pawła z w. 24 zilustrowane jest serią cytatów ze ST (wersety 25-29):

1. werset 25 – Oz 2:25
2. werset 26, Oz 2:1
3. werset 27, Iz 10:22 i/lub Oz 2:1a

4. werset 28, Iz 10:23
5. werset 29, Iz 1:9

9:25-26 W kontekście fragment ten pochodzi z Septuaginty (LXX) Ozeasza 2:25 (z pewnymi zmianami) i 2:1. Dotyczy on dziesięciu pokoleń północnych – tutaj jednak Paweł odnosi go do pogan. Jest to typowe dla autorów NT zastosowanie ST. Postrzegali oni kościół jako wypełnienie obietnic danych Izraelowi (zob. 2 Kor 6:16; Tt 2:14; 1 P 2:5-9). W kontekście fragment z Ozeasza dotyczy niewiernego Izraela. Skoro Bóg mógł przywrócić dziesięć bałwochwalczych pokoleń północnych, Paweł widział w tym dowód Bożej miłości i przebaczenia, które pewnego dnia miały objąć nawet pogrążonych w bałwochwalcstwie pogan.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 9:27-29

²⁷O Izraelu zaś głosi Izajasz: **Choćby liczba synów Izraela była jak piasek morski, tylko Reszta będzie zbawiona.** ²⁸Bo Pan wypełni na ziemi swoje słowo skutecznie i bez zwłoki. ²⁹Jak to też Izajasz przepowiedział: **Gdyby Pan Zastępów nie zostawił nam potomstwa, stalibyśmy się jak Sodoma i byłibyśmy podobni do Gomory.**

9:27

GPNT	„Choć byłaby”
BP, BW, PL	„Choćby”
BWP	„Jeśli”

Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ (*ean* oraz TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY) oznaczające potencjalne działanie.

9:27-28 Jest to niedokładny cytat z Iz 10:22-23 w tłumaczeniu Septuaginty (LXX). Textus Receptus dodaje tutaj końcową frazę z Iz 10:23 z Spetuaginty. Nie ma jej jednak w starożytnych manuskryptach greckich P⁴⁶, κ , A oraz B, co wskazuje na to, że była to późniejsza wstawka kopisty. UBS⁴ nadaje jej pominięciu notę „pewne”.

9:27 „jak piasek morski” Składa się to na metaforyczny, hiperboliczny język Bożych obietnic danych Abrahamowi (zob. Rdz 15:5; 22:17; 26:4).

▣ **„tylko Reszta będzie zbawiona”** Termin „Reszta” był często używany przez starotestamentowych proroków w odniesieniu do tych Izraelitów, którzy zostali zabrani do niewoli, ale Bóg sprowadzi ich z powrotem do ziemi obiecanej. U Pawła określenie to dotyczy tych Żydów, którzy nawiązali z Bogiem więź poprzez wiarę i/lub tych, którzy usłyszeli ewangelię i odpowiedzieli na nią wiarą w Chrystusa.

Nawet wśród Izraela – ludu przymierza – nastąpiło duchowe oddzielenie. Tylko niektórzy mieli pokój z Bogiem. Wybranie Izraela nie wykluczało potrzeby indywidualnej reakcji nacechowanej wiarą (zob. Iz 1:16-20).

Paweł posługuje się starotestamentową frazą, która początkowo odnosiła się do wygnańców żydowskich, z których tylko nieliczni powrócili do Palestyny, odnosząc ją do tych, którzy usłyszeli ewangelię, ale wielu spośród nich nie uwierzyło i nie przyjęło Chrystusa. Tylko niewielki odsetek słuchaczy z pierwszego wieku (Żydów i pogan) odpowiedziało na przesłanie ewangelii. Paweł nazywa „Resztą” tych, którzy to zrobili.

TEMAT SPECJALNY: RESZTA (BDB 984, KB 1375), TRZY ZNACZENIA

Starotestamentowa koncepcja „wiernej reszty” jest często powracającym tematem u proroków (głównie tych, których działalność przypada na ósmy wiek, oraz u Jeremiasza). Jest ona stosowana w trzech znaczeniach:

1. Ci, którzy przeżyli wygnanie (np. Ezd 9:8.14-15; Neh 1:2-3; Iz 10:20-23; 17:4-6; 37:4,31-32; 46:3; Jer 23:3; 31:7-8; 42:15.19; 44:12.14.28; Mich 2:12; 5:7-8; 7:18; Ag 1:12-14; 2:2; Zach 8:6,11-12)
2. Ci, którzy pozostają wierni JHWH (np. Iz 4:1-5; 11:11.16; 28:5; Jl 2:32; Am 5:14-15)
3. Ci, którzy są częścią eschatologicznego odnowienia i odtworzenia (np. Am 9:11-15; Zach 8:6)

Przypowieść o glebach w Mk 4:1-20 i Mt 13:1-23, cytująca Iz 6:9-10, jest dobrym przykładem tego, w jaki sposób termin ten rozumiany jest w NT (zob. także Rz 9:6 w odniesieniu do współczesnego Pawłowi Izraela).

Nowotestamentowa „Reszta” składa się z Żydów, którzy zaufali Chrystusowi (zob. Rz 9:27-29) oraz pogan, którzy zaufali Chrystusowi (zob. Rz 9:24-26). O obu tych grupach mowa jest w Rz 9:30-35; 11:11-24.25-32. Wierzący Izrael określany jest nie tylko w kategoriach rasy (tj. Rz 9:6; 2:18-19), tylko wierzącej grupy wiernych zwolenników Bożego nowego, pełnego objawienia w Chrystusie. Twierdzenie takie wydaje się zaprzeczać tekstem ST (tj. Jer 31:7-9; Mich 5:7-8) dotyczącym narodu izraelskiego jako reszty. Ewangelia wszystko zmienia!

9:28

GPNT

„oporządzając i obcinając”

BP

„dokładnie i szybko”

BW

„rychło i w krótkim czasie”

BWP

„skutecznie i rychło”

PL

„całkowicie i bez zwłoki”

BG

„skończy i skróci”

Użyte tu dwa greckie słowa obejmują grę słów (tak częste u Pawła złożenia z *sun*):

1. *suntelōn*, IMIESŁÓW STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO:

a. *sun*

b. *teleō*

co zasadniczo oznacza „wypełnić” lub „być w pełni zrealizowanym” (zob. Mk 13:4; Łk 4:2,13; Dz 21:27; Heb 8:8)

2. *suntemnōn*, IMIESŁÓW STRONY CZYNNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO:

a. *sun*

b. *temnō*

co zasadniczo oznacza „uciąć” lub „wykonać szybko” (występuje tylko tutaj, ale pokrewna forma znajduje się w Dz 24:4)

Tam, gdzie pojawiają się gry dźwięków, pomocny jest jedynie kontekst, a nie etymologia ani fragmenty paralelne.

Bóg ma zamysł i plan zbawienia Swojego prawdziwego ludu i osądzenia wszystkich innych!

Werset ten jest trudny do zinterpretowania, co sprawiło, że niektórzy późniejsi skrybowie próbowali dodawać do niego frazy mające objaśniać, co według nich oznaczał. UBS⁴ nadaje najkrótszej wersji notę „A” (pewna).

9:29 Jest to cytat z Iz 1:9 w tłumaczeniu LXX, obnażający grzeszność narodu izraelskiego.

▣ „Pan Zastępów” Był to starotestamentowy tytuł JHWH (zob. Jk 5:4). W zależności od kontekstu odnosił się on do Boga w znaczeniu militarnym – „wodza zastępów Pańskich” (zob. Joz 5:13-15) lub w znaczeniu administracyjnym – zazwyczaj w kontekście babilońskiego politeizmu astralnego związanego z ciałami niebieskimi, „Pana ciał niebieskich”. Gwiazdy są stworzeniami, a nie bogami; nie kontrolują ani nie kształtują wydarzeń (zob. Rdz 1:16; Ps 8:4; 147:4; Iz 40:26).

TEMAT SPECJALNY: IMIONA BOŻE

A. *El* (BDB 42, KB 48)

1. Pierwotne znaczenie tego starożytnego rdzennego określenia jest niepewne, choć wielu uczonych jest zdania, że pochodzi ono od akadyjskiego rdzenia „być silnym” lub „być potężnym” (zob. Rdz 17:1; Lb 23:19; Pwt 7:21; Ps 50:1).
2. Na szczycie kananejskiego panteonu stał bóg *El* (teksty z Ras Szamra), nazywany „ojcem bogów” i „panem nieba”.
3. W Biblii *El* zazwyczaj łączy się z innymi określeniami. Połączenia te stały się sposobem, na jaki można scharakteryzować Boga.
  - a. *El-Elyon* (Bóg Najwyższy, BDB 42 i 751 II), Rdz 14:18-22; Pwt 32:8; Iz 14:14
  - b. *El-Roi* („Bóg który widzi” lub „Bóg który się objawia”, BDB 42 i 909), Rdz 16:13
  - c. *El-Szaddai* („Bóg Wszechmocny” lub „Bóg wszelkiego miłosierdzia” lub „Bóg z góry”,

- BDB 42 i 994), Rdz 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Wj 6:3
- d. *El-Olam* (Bóg Wiekuisty, BDB 42 i 761), Rdz 21:33. Teologicznie termin ten wiąże się z Bożą obietnicą daną Dawidowi, 2 Sam 7:13.16
  - e. *El-Berit* („Bóg przymierza”, BDB 42 i 136), Sdz 9:46
4. *El* utożsamiany jest z:
- a. *JHWH* w Lb 23:8; Ps 16:1-2; 85:8; Iz 42:5
  - b. *Elohim* w Rdz 46:3; Hi 5:8: „Jam jest *El*, *Elohim* ojca twego”
  - c. *Szaddai* w Rdz 49:25; Lb 24:4.16
  - d. „Zazdrosny” w Wj 34:14; Pwt 4:24; 5:9; 6:15
  - e. „Miłosierny” w Pwt 4:31; Neh 9:31
  - f. „Wielki i potężny” w Pwt 7:21; 10:17; Neh 1:5; 9:32; Jer 32:18; Dan 9:4
  - g. „Wszewchwidzący” w 1 Sam 2:3
  - h. „Twierdza warowna” w 2 Sam 22:33 (BWP)
  - i. „Mściciel” w 2 Sam 22:48
  - j. „Święty” w Iz 5:16
  - k. „Mocny” w Iz 10:21
  - l. „Zbawienie” w Iz 12:2
  - m. „Odpląta” w Jer 51:56
5. Kombinacja wszystkich głównych ST imion Boga znajduje się w Joz 22:22 (powtarzają się *El*, *Elohim* i *JHWH*)
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Jego podstawowe znaczenie to „wysoki”, wywyższony” lub „wyniesiony” (zob. Rdz 40:17; 1 Krl 9:8 [Biblia Gdańska]; 2 Krl 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:14).
  2. Używane jest w znaczeniu analogicznym do kilku innych imion/tytułów Boga.
    - a. *Elohim* – Ps 47:2-3; 73:11; 107:11
    - b. *JHWH* – Rdz 14:22; 2 Sam 22:14
    - c. *El-Szaddai* – Ps 91:1.9
    - d. *El* – Lb 24:16
    - e. *Elah* – często używane w Dn 2-6 i Ezd 4-7; ma związek z *Illair* (aramejskie „wysoki Bóg”) w Dan 3:26; 3:99; 5:18.21
  3. Często posługują się nim nie-Izraelici
    - a. Melchizedek, Rdz 14:18-22
    - b. Balaam, Lb 24:16
    - c. Mojżesz o narodach w Pwt 32:8
    - d. W NT Ewangelia Łukasza, adresowana do pogan, także używa greckiego ekwiwalentu *Hupsistos* (zob. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Dz 7:48; 16:17)
- C. *Elohim* (LICZBA MNOGA), *Eloah* (LICZBA POJEDYNCZA), używane głównie w poezji (BDB 43, KB 52)
1. Termin ten pojawia się wyłącznie w Starym Testamencie.
  2. Słowo to może oznaczać Boga Izraela lub bogów narodów (zob. Wj 3:6; 20:3). Rodzina Abrahama wyznawała politeizm (zob. Joz 24:2).
  3. Może także odnosić się do izraelskich sędziów (zob. Wj 21:6 [Biblia Gdańska]; Ps 82:6).
  4. Określenie *elohim* ma także zastosowanie do innych istot duchowych (aniołów, demonów) – np. Pwt 32:8 (LXX); Ps 8:6; Hi 1:6; 38:7.
  5. W Biblii jest to pierwsze imię/tytuł Bóstwa (zob. Rdz 1:1). Jest jedynym Bożym imieniem aż do Rdz 2:4, gdzie występuje w połączeniu z *JHWH*. Zasadniczo (pod względem teologicznym) odnosi się do Boga jako stwórcy – Tego, który podtrzymuje i daje życie wszystkiemu na tej planecie (zob. Ps 104).
Termin ten jest równoznaczny z *El* (zob. Pwt 32:15-19). Może także funkcjonować analogicznie do *JHWH* – na podstawie Psalmu 14 (*Elohim*, wersety 1, 2, 5; *JHWH*, wersety 2, 6; a nawet *Adon*, w. 4).
  6. Chociaż określenie to używane w LICZBIE MNOGIEJ oznacza innych bogów, słowo to często odnosi się do Boga Izraela, najczęściej jednak jako RZECZOWNIK W LICZBIE POJEDYNCZEJ dla podkreślenia jego monoteistycznego zastosowania (zob. Temat specjalny: Monoteizm w 3:30).
  7. Zaskakujący jest fakt, że powszechnie używane imię monoteistycznego Boga jest w LICZBIE MNOGIEJ! Chociaż nie ma pewności co do wyjaśnienia tego faktu, powstały następujące teorie:

- a. W języku hebrajskim wiele RZECZOWNIKÓW występuje w LICZBIE MNOGIEJ – często dla emfazy. Wiąże się z tym późniejsza cecha gramatyki hebrajskiej zwana „pluralis majestatis”, w której LICZBA MNOGA stosowana jest dla wzmocnienia danej koncepcji.
- b. Może odnosić się to do anielskiej rady, z którą Bóg spotyka się w niebie i która spełnia Jego wolę (zob. 1 Krl 22:19-23; Hi 1:6; Ps 82:1; 89:6.8)
- c. Możliwe nawet, że odzwierciedla to nowotestamentowe objawienie Boga w trzech osobach. W Rdz 1:1 Bóg stwarza, w Rdz 1:2 Duch unosi się nad wodami, a w NT Jezus jest tym, przez którego Bóg dokonuje dzieła stworzenia (zob. J 1:3.10; Rz 11:36; 1 Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).

D. JHWH (BDB 217, KB 394)

1. Jest to imię przedstawiające bóstwo jako Boga zawierającego przymierze; Boga jako zbawiciela, odkupiciela! Ludzie łamią przymierza, ale Bóg jest wierny Swojemu słowu, obietnicy, przymierzu (zob. Psalm 103).

Imię to po raz pierwszy wymienione jest w połączeniu z *Elohim* w Rdz 2:4. W pierwszych dwóch rozdziałach księgi Rodzaju nie ma dwóch opisów stworzenia, tylko dwa różne akcenty:

- a. Bóg jako stwórca wszechświata (materialnego)
- b. Bóg jako szczególny stwórca ludzkości

Opowiadanie w Rdz 2:4-3:24 zapoczątkowuje wyjątkowe objawienie dotyczące uprzywilejowanego miejsca i przeznaczenia ludzkości, a także problemu grzechu i buntu związanego z tą szczególną pozycją.

2. W Rdz 4:26 czytamy: „zaczęto wzywać imienia Pana” (JHWH). Jednakże z Wj 6:3 wynika, że wcześni ludzie przymierza (patriarchowie i ich rodziny) znali Boga tylko jako *El-Shaddai*. Imię JHWH jest wyjaśnione tylko raz w Wj 3:13-16, szczególnie w w. 14. Należy też jednak wziąć pod uwagę, że pisma Mojżesza często interpretują różne terminy w oparciu o popularne gry słów, a nie ich etymologię (zob. Rdz 17:5; 27:36; 29:13-35). Na temat znaczenia tego imienia powstało wiele teorii (na podstawie IDB, tom 2, strony 409-11).
  - a. Z arabskiego rdzenia oznaczającego „okazywać żarliwą miłość”
  - b. Z arabskiego rdzenia „dmuchać/wiać” (JHWH jako Bóg burzy)
  - c. Z ugaryckiego (kananejskiego) rdzenia „mówić”
  - d. Za fenicką inskrypcją, IMIESŁOWEM KAUZATYWNYM oznaczającym „podtrzymującego” lub „ustanawiającego”
  - e. Z hebrajskiej formy *Qal* „Ten, który jest” lub „Ten, który jest obecny” (w CZASIE PRZYSZŁYM „Ten, który będzie”)
  - f. Z hebrajskiej formy *Hifil* „Ten, który sprawia”
  - g. Z hebrajskiego rdzenia „żyć” (np. Rdz 3:20), oznaczającego „zawsze-żyjącego, jedynie-żyjącego”
  - h. Z kontekstu Wj 3:13-16 – gra słów z formą NIEDOKONANĄ użytą w CZASIE DOKONANYM, „nadal będę tym, którym byłem” lub „nadal będę tym, którym zawsze byłem” (zob. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament [Przegląd składni w Starym Testamencie]*, s. 67). Pełne imię JHWH często pojawia się jako skrót lub być może forma pierwotna.
    - (1) *Jah* (np. *Hallelu - jah*, BDB 219, zob. Wj 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
    - (2) *Jahu* (zakończenie imion „iasz”, np. Izajasz)
    - (3) *Jo* (początki imion „Jo”, np. Jozue, Joel)
3. W późniejszym judaizmie to związane z przymierzem imię stało się tak święte (tetragram), że Żydzi bali się je wypowiadać, aby nie złamać przykazania z Wj 20:7 i Pwt 5:11; 6:13. Zastępowali je więc hebrajskim terminem oznaczającym „właściciel”, „pan”, „mąż” – *adon* lub *adonai* (mój pan). Kiedy czytając teksty ST natrafiali na JHWH, wymawiali „pan”. Dlatego w polskich tłumaczeniach Biblii JHWH oddawane jest jako Pan.
4. Podobnie jak *El*, JHWH często łączone jest z innymi określeniami dla podkreślenia pewnych cech Boga przymierza Izraela. Takich kombinacji jest bardzo wiele – poniżej znajduje się kilka przykładów.
  - a. *JHWH-Jireh* (JHWH zaopatruje, BDB 217 i 906), Rdz 22:14 (BW)
  - b. *JHWH-Rofeka* (JHWH jest twoim lekarzem, BDB 217 i 950, IMIESŁÓW *Qal*), Wj 15:26
  - c. *JHWH-Nissi* (JHWH jest moim sztandarem, BDB 217 i 651), Wj 17:15
  - d. *JHWH-Meqaddiszem* (JHWH jest Tym, który was uświęca, BDB 217 i 872, IMIESŁÓW *Piel*), Wj 31:13

- e. *JHWH-Szalom* (JHWH jest Pokojem, BDB 217 i 1022), Sdz 6:24
- f. *JHWH-Sabaoth* (JHWH Zastępów, BDB 217 i 878), 1 Sam 1:3.11; 4:4; 15:2; często pojawia się w pismach prorockich
- g. *JHWH-Ro' I* (JHWH jest moim pasterzem, BDB 217 i 944, IMIEŚLÓW *Qal*), Ps 23:1
- h. *JHWH-Sidqenu* (JHWH jest naszą sprawiedliwością, BDB 217 i 841), Jer 23:6
- i. *JHWH-Szamma* (JHWH jest tam, BDB 217 i 1027), Ez 48:35

▣

GPNT „Jeśli nie ... zostawiłby nam nasienia”
BP, BWP „Gdyby ... nie zostawił nam potomstwa”
BW „Gdyby ... nie pozostawił nam zarodki”
PL „Gdyby ... nie pozostawił nam nasienia”

Hebrajski tekst Iz 1:9 ma tutaj „resztę”, Septuaginta tłumaczy ją jednak jako „nasienie” (PL). Boży sąd nad Izraelem zawsze oszczędzał (1) wierzącą resztę lub (2) mesjańską linię. Bóg oszczędził niewielu, aby dotrzeć do wielu.

▣ „**jak Sodoma i ... podobni do Gomory**” Werset 28 dotyczył Bożego sądu, ten natomiast wymienia dwa konkretne pogańskie miasta, które zostały zniszczone przez Boga w Rdz 19:24-26. Stały się one frazeologizmem na określenie Bożego sądu (zob. Pwt 29:34; Iz 13:19; Jer 20:16; 49:18; 50:40; Am 4:11).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 9:30-33

³⁰Cóż więc powiemy? To, że poganie nie zabiegając o usprawiedliwienie, osiągnęli usprawiedliwienie, mianowicie usprawiedliwienie z wiary, ³¹a Izrael, który zabiegał o Prawo usprawiedliwiający, do celu Prawa nie doszedł. ³²Dlaczego? Ponieważ zabiegał o usprawiedliwienie nie z wiary, lecz - jakby to było możliwe - z uczynków. Potknęli się o kamień obrazy, ³³jak jest napisane: Oto kładę na Syjonie kamień obrazy i skalę zgorszenia, a kto wierzy w niego, nie będzie zawstydzony.

9:30-31 jest to zaskakujący wniosek z Bożego wybiórczego zamysłu. Wersety 30-33 stanowią podsumowanie rozdziału 9 i wstęp do rozdziału 10. Wierzący poganie osiągają pokój z Bogiem, ale nie wszyscy Żydzi (zob. w. 6)!

Bóg odnosi się do całej ludzkości na zasadzie przymierza. To On zawsze podejmuje inicjatywę i ustala warunki. Jednostki muszą odpowiedzieć mu nawróceniem i wiarą, posłuszeństwem i wytrwałością. Czy ludzie są zbawiani przez:

1. Bożą suwerenność
2. Boże miłosierdzie przez wiarę w dokonane dzieło Mesjasza
3. akt osobistej wiary?

Jeśli chodzi o „zabieganie”, zobacz komentarz do 14:19.

9:30 „usprawiedliwienie” Jeśli chodzi o tę grupę słów, zobacz Temat specjalny w 1:17. RZECZOWNIK występuje trzy razy w w. 30 oraz raz w w. 31. „Usprawiedliwienie” z wiary zestawione jest z „usprawiedliwieniem” z prawa. Po raz kolejny pojawia się kontrast pomiędzy Starym a Nowym Przymierzem. W rozdziale 11 problemy związane ze Starym Przymierzem otwierają drzwi ewangelii całemu światu.

9:32 „z uczynków” Textus Receptus dodaje tu „prawa”. Jest to dodatek późniejszego kopisty. Paweł co prawda często posługiwał się frazą „uczynki prawa” (zob. 3:20.28; Gal 2:16; 3:2.5.10), ale w tym wersecie w starożytnych greckich manuskryptach P⁴⁶, א, A, B, F oraz G nie ma tego terminu. UBS⁴ nadaje krótszemu tekstowi notę „B” (prawie pewny).

Kluczem do Bożej sprawiedliwości nie jest ludzkie staranie, ale Boży charakter i Jego dar w Chrystusie. Sprawiedliwość jest niemożliwa do osiągnięcia dla upadłej ludzkości, jest jednak hojnie ofiarowanym darem przez wiarę w Chrystusa (zob. 3:21-31). Musi on jednak zostać przyjęty (zob. w. 33; J 1:12; 3:16; Rz 4:1ff; 10:9-13; Ef 2:8-9). To właśnie jest prawda, którą pomijają szczerze religijni i moralni Żydzi (i wszyscy legalści)!

W swojej książce *A Theology of the New Testament [Teologia Nowego Testamentu]* George Eldon Ladd zawarł trafne spostrzeżenie:

„Do nauczania Pawła na temat Prawa często podchodzi się z perspektywy doświadczenia historycznego – albo samego Pawła jako żydowskiego rabina, albo typowego żyjącego w pierwszym wieku Żyda znajdującego się pod Prawem. Myśli Pawła nie należy jednak postrzegać ani jako wyznania jego duchowej autobiografii, ani jako opisu legalistycznego charakteru faryzeizmu w pierwszym wieku, tylko jako teologiczną interpretację chrześcijańskiego myśliciela dotyczącą dwóch dróg sprawiedliwości: legalizmu i wiary” (s. 495).

9:33 Jest to połączenie Iz 28:16 z 8:14.

„Oto Ja kładę na Syjonie kamień”, 28:16a

„obrazy i skałą potknęcia się”, 8:14b

„Kto wierzy, nie potknie się”, 28:16b

Łącząc w ten sposób (technika rabiniczna) te dwa wersety zmienia on wydźwięk Iz 28:16 z pozytywnego w negatywny. Paweł manipuluje Starym Testamentem dla własnych celów:

1. Wybiera różne tłumaczenia (LXX, MT lub swoje własne)
2. Zmienia odniesienia (z wygnańców na pogan)
3. Łączy teksty
4. Zmienia tytuły i ZAIMKI odnoszące się JHWH tak, żeby odnosiły się do Jezusa

▣ **„kto wierzy w niego, nie będzie zawstydzony”** Jest to wzięte z Iz 28:16b. Fragment ten jest także cytowany w Rz 10:11 i przypomina werset Jl 2:32 cytowany w Rz 10:13. Kluczem do zbawienia jest zarówno (1) jego przedmiot (kamień węgielny), jak i (2) jego osobiste przyjęcie przez jednostkę (wiara w Niego). Zobacz Temat specjalny: Wierzyć w 4:5.

▣ **„kamień”** Pierwotnie był to tytuł Boga (zob. Ps 18:2-3.32.47; Pwt 32:18; 1 Sam 2:2; Ps 28:1; 31:3; 42:10; 71:3; 78:35), przerodził się jednak w tytuł mesjański (zob. Rdz 49:24; Ps 118:22; Iz 8:14; 28:16; Dan 2:34-35.44-45; Mt 21:42-44). Kluczowy element Bożej obietnicy w ramach przymierza (Mesjasz) został opacznie rozumiany i odrzucony (zob. 1 Kor 1:23). Żydzi źle zrozumieli nie tylko cel Mesjasza, ale także podstawowe wymagania Bożego przymierza. Chrystus stał się dla Żydów powodem potknięcia (zob. Iz. 8:14; Łk 2:34), ale dla wierzących, zarówno Żydów, jak i pogan, stał się kamieniem węgielnym (zob. Iz 28:16; 1 P 2:6-10).

TEMAT SPECJALNY: „KAMIEN” (BDB 6, KB 7) I „KAMIEN WĘGIELNY” (BDB 819, KB 944)

I. Stosowanie w ST

- A. Koncepcja kamienia jako twardego i trwałego przedmiotu dobrze nadającego się na fundament stosowana była do opisu JHWH (zob. Hi 28:6; Ps 18:2, gdzie użyte są dwa słowa oznaczające „skałę”, BDB 700, 849).
- B. Później przerodziła się ona w tytuł mesjański (zob. Rdz 49:24; Ps 118:22; Iz 28:16).
- C. Termin „kamień” lub „skała” zaczął przedstawiać sąd JHWH za pośrednictwem Mesjasza (zob. Iz 8:16 [BDB 6 KONSTRUKT BDB 103]; Dan 2:34-35.44-45 [BDB 1078]).
- D. Koncepcja ta przerodziła się w metaforę budowlaną (szczególnie Iz 28:16).
  1. kamień węgielny, kładziony jako pierwszy, który był bezpieczny i wyznaczał kąty dla reszty budynku
  2. mogło to także odnosić się do ostatniego kładzonego kamienia, który spajał razem ściany (zob. Zach 4:7; Ef 2:20-21), zwanego kamieniem szczytowym od hebrajskiego *rosz* (tj. głowa)
  3. mogło także odnosić się to do „zwornika”, który był centralnym kamieniem łuku drzwiowego i utrzymywał ciężar całej ściany

II. Stosowanie w NT

- A. Jezus kilka razy cytował Psalm 118 w odniesieniu do samego Siebie (zob. Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Łk 20:17)
- B. Paweł posługuje się Psalmem 118 w związku z odrzuceniem przez JHWH niewiernego, buntowniczego Izraela (zob. Rz 9:33)
- C. Paweł posługuje się koncepcją „kamienia węgielnego” w Ef 2:20-22 w odniesieniu do Chrystusa
- D. Piotr posługuje się tą koncepcją Jezusa w 1 P 2:1-10. Jezus jest kamieniem węgielnym, a wierzący

– żywymi kamieniami (tj. wierzący jako świątynie, zob. 1 Kor 6:19) wzniesionymi na Nim (tj. Jezus jest nową Świątynią, zob. Mk 14:58; Mt 12:6; J 2:19-20). Odrzucając Jezusa jako Mesjasza Żydzi odrzucili fundament swojej nadziei.

III. Twierdzenia teologiczne

- A. JHWH pozwolił Dawidowi/Salomonowi zbudować świątynię. Powiedział im, że jeśli będą przestrzegać przymierza, będzie z nimi i będzie im błogosławił (zob. 2 Sam 7), ale jeśli nie, świątynia obróci się w ruinę (zob. 1 Krl 9:1-9).
- B. Rabiniczny judaizm skupiał się na formach i rytuałach, zaniedbując osobisty aspekt wiary (zob. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38). Bóg dąży do codziennej, osobistej, pobożnej relacji z tymi, którzy stworzeni są na Jego obraz (zob. Rdz 1:26-27). Łk 20:17-18 – a także Mt 5:20 – zawiera przerażający wyraz sądu skierowanego przeciw judaizmowi.
- C. Jezus posługiwał się koncepcją świątyni dla zobrazowania Swojego fizycznego ciała (zob. J 2:19-22). Jest to kontynuacja i rozszerzenie idei osobistej wiary w Jezusa jako Mesjasza jako kluczowej dla więzi z JHWH (tj. J 14:6; 1 J 5:10-12).
- D. Zbawienie ma odnawiać zniszczony obraz Boży w istotach ludzkich (Rdz 1:26-27 i Rdz 3), aby umożliwić im wspólnotę z Bogiem. Celem chrześcijaństwa jest podobieństwo do Chrystusa teraz. Wierzący mają stawać się żywymi kamieniami (tj. małymi świątyniami wzniesionymi/wzorowanymi na Chrystusie).
- E. Jezus jest fundamentem naszej wiary i jej kamieniem węgielnym (tj. Alfą i Omegą). Jest jednak także kamieniem potknięcia i skałą obrazy (Iz 28:16). Przegapić Go to przegapić wszystko. Nie ma tu miejsca na żadne pośrednie stanowisko!

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Jaki jest związek rozdziału 9 (predestynacja) z rozdziałem 10 (wolna wola człowieka)?
2. Jaki jest główny temat fragmentu 9:1-29
3. Czy Bóg złamał Swoją obietnicę daną Izraelowi?
4. Wymień przywileje, którymi cieszył się naród izraelski (9:4-5).
5. Czy wszyscy Żydzi mieli pokój z Bogiem? Dlaczego lub dlaczego nie (9:6)?
6. Jeśli człowiek jest zmuszony do pełnienia woli Bożej, to czy ponosi odpowiedzialność moralną?
7. W jaki sposób „miłosierdzie” jest kluczem do predestynacji (zob. w. 15, 16, 18, 23; 11:30-32)?

ROZDZIAŁ 10 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
10:1-4 Sprawiedliwość z Prawa a sprawiedliwość z wiary	10:1-4 Nowa droga sprawiedliwości przez wiarę	10:1-4 Zbawienie obejmuje wszystkich	10:1-4	10:1-4
10:5-10				10:5-13
10:11-13			10:5-15	
Żydzi odrzucili usprawiedliwienie z wiary	10:5-21	10:5-21		
10:14-15				10:14-21
10:16-17			10:16-21	
10:18-21				

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Rozdział 10. skupia się na możliwości odpowiedzenia na łaskawą ofertę zbawienia JHWH w Chrystusie przez Izraela. Rozdział 9. omawiał Boży wybór Żydów w celu wybrania świata (zob. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5-6), ale ci nie przyjęli Jego wyboru (tj. nie byli posłuszni przymierzu, zob. Pwt 27-29).
- B. Paweł w dalszym ciągu posługuje się ST w swojej argumentacji na poparcie ewangelii (zob. Spostrzeżenia dotyczące kontekstu w rozdziale 9, punkt E). Jest to charakterystyczne dla apostoelskich kazań w Dziejach, znanych jako *kerygma* (tj. to, co było głoszone). Zobacz Temat specjalny: *Kerygma* w 1:2.
- C. Centralne prawdy 9:30-10:4 są następujące:

1. Poganie mają Bożą sprawiedliwość przez wiarę w Chrystusa
2. Żydzi nie mają Bożej sprawiedliwości z powodu ich braku wiary w Chrystusa
3. Prawo nie było w stanie zapewnić sprawiedliwości. Jest ona Bożym darem przez wiarę w Chrystusa i nie da się jej zdobyć ludzkimi wysiłkami (zob. 3:21-31)

D. Bruce Corley i Curtis Vaughan w książce *A Study Guide Commentary, Romans [Komentarz do studiowania, List do Rzymian]* wydanej przez Zondervan (s. 115-116) zawarli pomocny zarys grzechów Żydów:

1. Religijna duma, 10:2a
2. Duchowa ślepotą, 10:2b, 3a
3. Poczucie własnej sprawiedliwości, 10:3b
4. Nieustępliwy upór, 10:4a

Podobają mi się także ich podsumowujące uwagi na koniec rozdziału 9 dotyczące rozdziału 10: „Wybranie dokonuje się w głoszeniu krzyża (zob. 1 Tes 1:4-10), co wyjaśnia, w jaki sposób klasyczna obrona Bożej suwerenności (9:6-29) poprzedzać może najwspanialszy misjonarski fragment w listach Pawła (10:1-21). Najwyższym zobowiązaniem do głoszenia ewangelii jest świadomość, że kiedy jest ona rozgłaszana, Bóg wiernie przeprowadza Swoją myśl wybierania ludzi w Chrystusie” (s. 114).

E. Podobnie jak rozdział 9., rozdział 10. zawiera liczne cytaty ze ST:

1. w. 5 – Kpł 18:5
2. w. 6 – Pwt 30:12 ze wstępnym nawiązaniem do Pwt 9:4
3. w. 7 – Pwt 20:13 z nawiązaniem do Ps 107:26
4. w. 8 – Pwt 30:14
5. w. 11 – Iz 28:16
6. w. 13 – Jl 2:32
7. w. 15 – Iz 52:7 lub Nah 1:15
8. w. 16 – Iz 53:1
9. w. 18 – Ps 19:5
10. w. 19 – Pwt 32:21
11. w. 20 – Iz 65:1
12. w. 21 – Iz 65:2

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 10:1-4

¹Bracia, z całego serca pragnę ich zbawienia i modłę się za nimi do Boga. ²Bo muszę im wydać świadectwo, że palają żarliwością ku Bogu, nie opartą jednak na pełnym zrozumieniu. ³Albowiem nie chcąc uznać, że usprawiedliwienie pochodzi od Boga, i uporczywie trzymając się własnej drogi usprawiedliwienia, nie poddali się usprawiedliwieniu pochodzącemu od Boga. ⁴A przecież kresem Prawa jest Chrystus, dla usprawiedliwienia każdego, kto wierzy.

10:1 „Bracia” Paweł często posługiwał się tym określeniem dla wprowadzenia nowego tematu (zob. 1:13; 7:1.4; 8:12).

▣ „z całego serca pragnę ich zbawienia i modłę się za nimi do Boga” Paweł wierzył, że Żydzi mogą dostąpić zbawienia i że ta modlitwa za nich czyniła jakąś różnicę. Jest to zaskakująca przeciwwaga do predestynacji! Zobacz Temat specjalny: Modlitwa wstawiennicza w 9:3.

Istnieją dwa warianty manuskryptów jeśli chodzi o frazę „za nimi” w tym wersecie. Textus Receptus ma tutaj „za Izraela”. Jednak materiał dowodowy w postaci manuskryptów popiera opcję „za nimi” (MSS P⁴⁶, s*, B, C, D*, F, G). UBS⁴ nadaje temu wariantowi notę „A” (pewne).

10:2 „palają żarliwością ku Bogu” Szczerść i entuzjazm nie wystarczy (zob. wersety 3-4). Paweł dobrze o tym wiedział (zob. Dz 9:1; Gal 1:14; Fil 3:6)!

10:2-3 „nie opartą jednak na pełnym zrozumieniu. Albowiem nie chcąc uznać, że usprawiedliwienie pochodzi od Boga” Termin „zrozumienie” (w. 2, *epiginōskō*) może tu wskazywać na dwa znaczenia:

1. Żydzi nie rozumieli daru ewangelii (greckie znaczenie słowa „znać”)
2. Żydzi nie mieli więzi z Bogiem przez wiarę (hebrajskie znaczenie, zob. Rdz 4:1; Jer 1:5).

Żydzi nie byli nieświadomi potrzeby odpowiedzenia Bogu (wersety 16, 18, 19), ale zastąpili wiarę ludzkimi wysiłkami, co doprowadziło do pychy, arogancji i ekskluzywizmu (w. 3a).

TEMAT SPECJALNY: POZNAĆ (na przykładzie Księgi Powtórzonego Prawa)

Hebrajskie słowo „poznać” (*yada*, BDB 393, KB 390) ma kilka znaczeń w rdzeniu *Qal*.

1. Rozumienie dobra i zła – Rdz 3:22; Pwt 1:39; Iz 7:14-15; Jon 4:11
2. Poznanie przez zrozumienie – Pwt 9:2.3.6; 18:21
3. Poznanie przez doświadczenie – Pwt 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Joz 23:14
4. Rozważenie – Pwt 4:39; 11:2; 29:16
5. Osobiste poznanie:
  - a. osoby – Rdz 29:5; Wj 1:8; Pwt 22:2; 33:9; Jer 1:5
  - b. boga – Pwt 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. JHWH – Pwt 4:35.39; 7:9; 29:6; Iz 1:3; 56:10-11
  - d. seksualne – Rdz 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. Nabyta umiejętność lub wiedza – Iz 29:11.12; Am 5:16
7. Bycie mądrym – Pwt 29:4; Prz 1:2; 4:1; Iz 29:24
8. Boża znajomość:
  - a. Mojżesza – Pwt 34:10
  - b. Izraela – Pwt 31:21.27.29

Z punktu widzenia teologii bardzo ważny jest #5. Biblijna wiara to pogłębiająca się, codzienna, bliska wspólnota z Bogiem (zobacz Temat specjalny: *Koinōnia*). Nie polega ona wyłącznie na wyznaniu ani na moralnym postępowaniu. Jest to osobista więź oparta na wierze. Dlatego Paweł w Ef 5:22-6:9 posłużył się obrazem chrześcijańskiej rodziny dla zilustrowania miłości Chrystusa do kościoła.

10:3 „usprawiedliwieniu pochodzącemu od Boga” W kontekście rozdziałów 9-11 fraza ta odnosi się do przypisanego przez Boga pokoju (Rz 4) z Nim w oparciu wyłącznie o:

1. Jego miłosierdzie
2. Skończone dzieło Chrystusa
3. Pociąganie przez Ducha
4. Reakcję grzesznej ludzkości nacechowaną nawróceniem, wiarą oraz ciągłym posłuszeństwem i wytrwałością

Łatwo jest pojąć to, w jaki sposób Żydzi opacznie rozumieli Bożą sprawiedliwość. ST kładł nacisk na posłuszeństwo Prawu (zob. Pwt 4:28-6:3.17.24-25). Nie docenili oni jednak potrzeby zrównoważenia posłuszeństwa wiarą i nawróceniem (zob. Pwt 5:29-30; 6:5). Księga Powtórzonego Prawa jasno stwierdza, że Bóg działał na rzecz Izraela nie z powodu jego sprawiedliwości, tylko przez Swój charakter (zob. 9:6.7.13.24.27; 10:12-22; Ez 36:22-38). Nawet Kananejczycy nie zostali wywłaszczeni z powodu sprawiedliwości Izraela, tylko przez swoje grzechy (zob. 9:4-6; Rdz 15:16). Zobacz Temat specjalny w 1:17.

▣ **„nie poddali się usprawiedliwieniu pochodzącemu od Boga”** Występujący tu CZASOWNIK zastosowany jest w formie TRYBU ORZEKAJĄCEGO AORYSTU STRONY BIERNEJ, tłumaczony jest jednak jako STRONA MEDIALNA (zob. TEV). W grece koine funkcję STRONY MEDIALNEJ przejęła STRONA BIERNA. Decydującym czynnikiem jest kontekst.

„Poddanie się” jest wojskowym terminem oznaczającym hierarchię służbową. Żydzi starali się zasłużyć na Bożą sprawiedliwość, ona jednak jest darem (zob. 3:24; 5:15; 6:23; Ef 2:8-9). Paweł jasno ujrzał tę prawdę na drodze do Damaszku.

TEMAT SPECJALNY: PODDANIE (*HUPOTASSŌ*)

Septuaginta tłumaczy za pomocą tego terminu dziesięć różnych hebrajskich słów. Podstawowe hebrajskie

znaczenie tego słowa to „rozkazywać” lub „prawo do nakazywania”. Zostało to przejęte w LXX.

1. Bóg nakazuje (zob. Kpł 10:1; Jon 2:1; 4:6-8)
2. Mojżesz nakazuje (zob. Wj 36:6; Pwt 27:1)
3. Królowie nakazują (zob. 2 Krn 31:13)

W NT znaczenie to jest utrzymane – np. w Dz 10:48, gdzie apostoł nakazuje „poddanie”. W NT rozwijają się jednak także nowe konotacje.

1. Rozwija się dobrowolny aspekt (często w STRONIE MEDIALNEJ)
2. To samoograniczające działanie zaobserwować można u Jezusa poddającego się
  - a. Ojcu (zob. 1 Kor 15:25)
  - b. Swoim ziemskim rodzicom (zob. Łk 2:51)
3. Wierzący poddają się pewnym aspektom kultury, aby nie zaszkodzić ewangelii
  - a. sobie nawzajem (zob. Ef 5:21)
  - b. wierzące żony (zob. Kol 3:18; Ef 5:22-24; Tt 2:5; 1 P 3:1)
  - c. pogańskim władzom (zob. Rz 13:1-7; 1 P 2:13)

W swoim postępowaniu wierzący kierują się miłością do Boga, do Chrystusa, do Królestwa i dobrem innych.

Podobnie jak było to z określeniem *agapaō* (kochać), kościół wypełnił ten termin nowym znaczeniem opartym o potrzeby Królestwa oraz innych. Słowo to nabiera nowej szlachetności ze względu na bezinteresowność, która nie zasadza się na nakazie, tylko na nowej więzi z Bogiem, który daje Samego Siebie, i Jego Mesjaszem. Wierzący są posłuszni i poddani dobru ogółu i błogosławieństwu Bożej rodziny.

10:4

GPNT

„dojrzałością* bowiem Prawa Pomazaniec” (*W oryginale wyraz wieloznaczny. Inne jego znaczenia, np. „wykonanie, spełnienie, wynik, następstwo, moc, wyrok, osiągnięcie” i in.)

BP

„Kresem bowiem Prawa jest Chrystus”

BW

„Albowiem końcem zakonu jest Chrystus”

BWP

„A przecież celem Prawa jest Chrystus”

PL

„Tymczasem końcem Prawa jest Chrystus”

Wypowiedź ta jest zgodna z Mt 5:17-48. Zamysłem, celem, albo kresem (*telos*) Prawa nie było zbawienie, tylko przekonanie o grzechu, i ten zamysł nadal utrzymuje się w mocy (zob. Gal 3:24-25). Klasycznymi nowotestamentowymi tekstami na ten temat są Gal 3:1-29 oraz List do Hebrajczyków.

Przy omawianiu tej kwestii kluczowy jest kontekst. Paweł posługuje się ST na kilka różnych sposobów. Kiedy mowa jest o życiu chrześcijańskim, ST jest Bożym objawieniem (zob. Rz 15:4; 1 Kor 10:6,11), ale jeśli chodzi o zbawienie, jest on nieważny i przeminął (zob. Heb 8:13). Jest tak dlatego, że jest to metafora starej ery. Ewangelia wiary w Jezusa to nowa era Ducha. Czas Prawa przeminął! Zobacz Temat specjalny: Poglądy apostoła Pawła na temat Prawa Mojżeszowego w 13:9.

▣

GPNT

„ku usprawiedliwieniu dla każdego wierzącego”

BP

„On wie, że do sprawiedliwości każdego, kto przyjmuje wiarę”

BW

„aby był usprawiedliwiony każdy, kto wierzy”

BWP

„[dający] usprawiedliwienie każdemu, kto wierzy”

PL

„by sprawiedliwość zyskiwał ten, który wierzy”

Rozdziały 9-11 muszą być interpretowane jako jedna całość. Nacisk na Bożą suwerenność wyrażony tak dobitnie w rozdziale 9. musi być równoważony przez wezwanie do wiary skierowane do wszystkich w rozdziale 10. (zob. wersety 4, 9, 11, 13; 3:22; 4:11.16).

Uniwersalność Bożej miłości i Jego odkupieńczy zamysł wyrażony jest w Rdz 3:15 i dorozumiany w Rdz 12:3 i Wj 19:5-6. Prorocy często mówili o uniwersalnej Bożej miłości i Jego planie zjednoczenia całej ludzkości. Fakt, że jest jeden Bóg i że stworzył On wszystkich ludzi na Swoj obraz, oznacza powszechne wezwanie wszystkich do zbawienia. Tajemnica polega tu jednak na tym, że nikt nie może na nie odpowiedzieć bez działania Ducha (zob. J 6:44.65). Pytanie powinno więc brzmieć: „Czy Bóg pociąga wszystkich ludzi do zbawienia?”. Odpowiedzią na nie musi być „Tak!” (zob. J 3:16; 4:42; 1 J 2:2; 4:14; 1 Tm 2:4; 2 P 3:9).

Dreńczący paradoks grzechu, upadku i szatana polega na tym, że niektórzy odmawiają. Kiedy Paweł głosił ewangelię, niektórzy Żydzi na nią reagowali, a inni nie – i tak samo było z poganami.

Termin „wierzyć” (*pisteuō*) tłumaczy się trzema polskimi terminami: „wierzyć”, „wiara” i „zaufanie”. Występuje on tu w CZASIE TERAŹNIEJSZYM, co wskazuje na ciągłą wiarę. Przyjęcie Bożej łaski w Chrystusie nie polega na uznaniu faktów (teologii, szczegółów historycznych, informacji związanych z ewangelią). NT jest przymierzem; Bóg wyznacza porządek i inicjuje niezbędną odpowiedź, jednostka musi jednak zareagować początkową oraz trwałą wiarą i nawróceniem. Kluczowe jest tu posłuszeństwo i wytrwałość, a celem jest podobieństwo do Chrystusa i służba.

TEMAT SPECJALNY: GRECKIE CZASY STOSOWANE DO ZBAWIENIA

Zbawienie nie jest produktem, tylko codzienną więzią z Bogiem w Chrystusie. Nie dokonuje się ono, kiedy ktoś zaufa Chrystusowi; to dopiero początek (przejście przez bramę, a następnie podążanie drogą, zob. Mt 7:13-14)! Nie jest polisą ubezpieczeniową od ognia ani biletem do nieba, tylko życiem rosnącego podobieństwa do Chrystusa. W Ameryce mamy przysłowiowe powiedzenie mówiące o tym, że im dłużej dwoje ludzi żyje razem, tym bardziej się do siebie upodabniają. To właśnie jest celem zbawienia!

ZBAWIENIE JAKO CZYNNOŚĆ DOKONANA (AORYST)

- Dz 15:11
- Rz 8:24
- 2 Tm 1:9
- Tt 3:5
- Rz 13:11 (łączy AORYST z orientacją na PRZYSZŁOŚĆ)

ZBAWIENIE JAKO STAN (DOKONANY)

- Ef 2:5.8

ZBAWIENIE JAKO CIĄGŁY PROCES (TERAŹNIEJSZY)

- 1 Kor 1:18; 1 Kor 15:2 (Biblia Gdańska: „zbawienia dostępujecie”)
- 2 Kor 2:15
- 1 Piotr 3:21

ZBAWIENIE JAKO PRZYSZŁE SPEŁNIENIE (PRZYSZŁOŚĆ wynikająca z CZASU lub kontekstu)

- Rz 5:9-10; 10:9.13
- 1 Kor 3:15; 5:5
- Flp 1:28
- 1 Tes 5:8-9
- Heb 1:14; 9:28
- 1 Piotr 1:5.9

Zbawienie rozpoczyna się więc od początkowej decyzji wiary (zob. J 1:12; 3:16; Rz 10:9-13), musi ona jednak skutkować procesem zmiany stylu życia w konsekwencji wiary (zob. Rz 8:29; Gal 2:19-20; Ef 1:4; 2:10), który pewnego dnia zostanie dopełniony (zob. 1 J 3:2). Ten końcowy stan nazywany jest obdarzeniem chwałą. Można to zilustrować następująco:

1. Początkowe zbawienie – usprawiedliwienie (zbawienie od kary za grzech)
2. Progresywne zbawienie – uświęcenie (zbawienie od mocy grzechu)
3. Ostateczne zbawienie – obdarzenie chwałą (zbawienie od obecności grzechu)

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 10:5-13

⁵Albowiem o sprawiedliwości, jaką daje Prawo, pisze Mojżesz: Kto je wypełnił, osiągnie przez nie życie. ⁶Sprawiedliwość zaś osiągnana przez wiarę tak powiada: Nie mów w sercu swoim: Któż zdola wstąpić do nieba? - oczywiście po to, by Chrystusa stamtąd sprowadzić na ziemię, albo: Któż zstąpi do Otchłani? - ⁷oczywiście po to, by Chrystusa wyprowadzić spośród umarłych. ⁸Ale cóż mówi: Słowo to jest blisko ciebie, na twoich ustach i w sercu twoim. Ale jest to słowo wiary, którą głosimy. ⁹Jeżeli więc ustami swoimi wyznasz, że JEZUS JEST PANEM, i w sercu swoim uwierzysz, że Bóg Go wskrzesił z martwych - osiągniesz zbawienie. ¹⁰Bo sercem przyjęta wiara prowadzi do usprawiedliwienia, a wyznawanie jej ustami - do zbawienia. ¹¹Wszak mówi Pismo: Żaden, kto wierzy w Niego, nie będzie zawstydzony. ¹²Nie ma już różnicy między Żydem a Grekiem. Jeden jest bowiem Pan wszystkich. On to rozdziela swe bogactwa wszystkim, którzy Go wzywają. ¹³Albowiem każdy, kto wezwie imienia

Pańskiego, będzie zbawiony.

10:5 Werset ten nawiązuje do Kpł 18:5. Jest to pewna obietnica. Gdyby ktoś był w stanie przestrzegać Prawa, byłby sprawiedliwy wobec Boga (zob. Łk 10:28; Gal 3:12). Problem polega na tym, że Rz 3:9,10-18,19,23; 5:18; 11:32 przedstawia rzeczywistość. Wszyscy zgrzeszyli. Ten, kto grzeszy, umrze (zob. Rdz 2:17; Pwt 30:18; Ez 18:4,20). Droga Starego Przymierza jest zamknięta. Stała się ona wyrokiem śmierci, przekleństwem (zob. 7:10; Gal 3:13; Kol 2:14).

10:6-8 Jest to nawiązanie do Pwt 30:11-14 w tłumaczeniu Septuaginty (LXX), które Paweł zmienił dla swoich celów. Pierwotnie słowa te wypowiedziane zostały przez Mojżesza w odniesieniu do Prawa (zauważmy, że kontekst skupia się na miłości i obrzezanym sercu, zob. Pwt 30:6,16,20). Tutaj jednak zastosowane zostały do wcielenia, śmierci i zmartwychwstania Jezusa (zob. w. 9; Ef 4:9-10). Pawłowi chodzi tutaj o to, że zbawienie jest dostępne w Jezusie, Mesjaszu, przez wiarę (zob. Pwt 30:15-20). Jest ono łatwe, dostępne i przeznaczone dla wszystkich, co odróżnia je od kodeksu Prawa Mojżeszowego.

10:6 „Sprawiedliwość zaś osiągnana przez wiarę tak powiada” Wcześniej Paweł uosabiał „grzech”, „łaskę” i „Pismo”, a teraz robi to samo ze „sprawiedliwością przez wiarę”, która wypowiada się w cytatach ze ST w wersety 6, 7 i 8.

▣ „sercu” Serce oznacza myśli człowieka. Zobacz Temat specjalny w 1:24.

▣ „wstąpić ... zstąpi” Ludzie nie muszą wyruszać na poszukiwanie Chrystusa; Bóg jawnie posłał Go do wszystkich. Ludzkie poszukiwania nie są potrzebne.

10:8 „Słowo to jest blisko ciebie” Jest to cytat z Pwt 30:14. W Pwt 30:11 widoczne jest, że wola JHWH dla Jego ludu, Izraela, była dostępna (tj. wersety 12-13). Paweł posługuje się tym akapitem (wersety 11-14) dla podkreślenia bezpośredniej dostępności ewangelii.

10:9 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ, oznaczające potencjalne działanie w przyszłości. Werset 9 jest treścią (*hoti*) przesłania wiary.

▣ „wyznasz” Ten dwuczłonowy termin, *homologeō*, składający się ze słów „powiedzieć” oraz „to samo”, oznaczał „publicznie zgodzić się z czymś/kimś” (mówiąc głośno, żeby inni mogli usłyszeć). Publiczne wyznawanie wiary w Chrystusa jest bardzo ważne (zob. Mt 10:32; Łk 12:8; J 9:22; 12:42; 1 Tm 6:12; 1 J 2:23; 4:15). Publicznym wyznaniem wczesnego kościoła był chrzest. Kandydat wyznawał wiarę poprzez wypowiedzenie formuły „Wierzę, że Jezus jest Panem”. Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: WYZNANIE

A. Istnieją dwie formy tego samego greckiego rdzenia na określenie wyznawania: *homologeō* i *eksomologō*. CZASOWNIK ten składa się z członów *homo* – ten sam, *legō* – mówić oraz *eks* – z. Podstawowe znaczenie tego słowa to mówić to samo, zgadzać się z czymś. Dodanie greckiego PRZYIMKA *eks* sugerowało ideę publicznej deklaracji.

B. Polskie tłumaczenia tej grupy wyrażen to:

1. chwalić
2. zgadzać się
3. oświadczać (zob. Mt 7:23)
4. wyznawać (Heb 4:14; Heb 10:23)

C. Ta grupa wyrażen ma dwa pozornie sprzeczne znaczenia

1. chwalić (Boga)
  2. przyznawać się do grzechu
- Mogły one ukształtować się pod wpływem ludzkiej świadomości Bożej świętości i własnej grzeszności.

Przyznanie jednego oznacza zarazem potwierdzenie drugiego.

D. Znaczenia tej grupy wyrażen w NT są następujące:

1. obiecywać (zob. Mt 14:7; Dz 7:17)
2. zgadzać się z czymś, uznawać coś, potwierdzać (zob. Łk 22:6; J 1:20; Dz 24:14; Heb 11:13)
3. chwalić (zob. Mt 11:25; Łk 10:21; Rz 14:11; 15:9)
4. przyznać się do, uznać:
  - a. osobę (zob. Mt 10:32; Łk 12:8; J 9:22; 12:42; Rz 10:9; Fil 2:11; 1 J 2:23; Ap 3:5)
  - b. prawdę (zob. Dz 23:8; 1 J 4:2)
5. złożyć publiczną deklarację (znaczenie prawne, które przerodziło się w religijną afirmację, zob. Dz 24:14; 1 Tm 6:13)
  - a. bez przyznania się do winy (zob. 1 Tm 6:12; Heb 10:23)
  - b. z przyznaniem się do winy (zob. Mt 3:6; Dz 19:18; Heb 4:14; Jk 5:16; 1 J 1:9)

GPNT

„Panem Jezus”

BP, BW, BWP

„Jezus jest Panem”

PL

„Panem jest Jezus”

Jest to teologiczna treść wyznania wiary i liturgii chrzcielnej wczesnego kościoła. Użycie wyrażenia „Pan” potwierdzało boskość Jezusa (zob. J 1:2:32; Dz 2:32-33,36; 10:36; 1 Kor 12:3; 2 Kor 4:5; Fil 2:11; Kol 2:6), a imię „Jezus” Jego historyczne człowieczeństwo (zob. 1 J 4:1-3). Afirmacja ta funkcjonowała także jako wezwanie do uczniostwa/podobieństwa do Chrystusa.

Użycie słowa „Pan” odnosiło się także do zastępowania przez rabinów imienia JHWH słowem *Adon* przy czytaniu Pisma. Zobacz Temat specjalny: Imiona Boże w 9:29. Potwierdza to cytat z Joela 2:32 w w. 13.

Jezus otrzymał kilka znaczących tytułów:

1. Jezus jest Mesjaszem/Chrystusem – Dz 5:42; 9:22; 17:3; 18:5,28; 1 Kor 1:23
2. Jezus jest Synem Bożym – Mt 4:3,6; Dz 9:20; 13:33; Rz 1:4
3. Jezus jest Panem – zob. wyżej

TEMAT SPECJALNY: IMIĘ PANA (NT)

Było to powszechne nowotestamentowe określenie osobistej obecności i mocy Trójjedynego Boga w Kościele. Nie stanowiło magicznej formuлки, tylko zwrócenie się do Bożego charakteru widocznego w Jezusie.

Fraza ta często odnosi się do Jezusa jako Pana (zob. Fil 2:11)

1. Przy wyznawaniu wiary w Jezusa (zob. Rz 10:9-13; Dz 2:21,38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; 1 Kor 1:13,15; Jak 2:7)
2. Przy egzorcyzmach (zob. Mt 7:22; Mk 9:38; Łk 9:49; 10:17; Dz 19:13)
3. Przy uzdrowieniach (zob. Dz 3:6,16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. Przy aktach służby (zob. Mt 10:42; 18:5; Łk 9:48)
5. Przy dyscyplinowaniu w kościele (zob. Mt 18:15-20)
6. Przy głoszeniu Ewangelii poganom (zob. Łk 24:47; Dz 9:15; 15:17; Rz 1:5)
7. W modlitwie (zob. J 14:13-14; 15:7,16; 16:23; 1 Kor 1:2)
8. Jako sposób odnoszenia się do chrześcijaństwa (zob. Dz 26:9; 1 Kor 1:10; 2 Tm. 2:19; Jk 2:7; 1 P 4:14)

Cokolwiek robimy jako głosiciele, posługujący, duchowni, pomocnicy, uzdrowiciele, egzorcyci itd., robimy zgodnie z Jego charakterem, w Jego mocy i wyposażeni przez Niego – w Jego Imieniu (zob. Fil 2:9-10)!

▣ „w sercu swoim uwierzysz” Fraza ta jest paralelna do tej dotyczącej wyznania, a razem przedstawiają one dwa bliźniacze aspekty wiary. Biblijny termin „wierzyć” (*pistis*, zob. Tematy specjalne w 4:3 i 4:5) obejmował:

1. osobiste zaufanie (hebrajskie znaczenie)
2. treść intelektualną (znaczenie greckie)

3. ciągle zaangażowanie woli (zob. Pwt 30:20)

Termin „serce” oznaczał w ST całą osobę. Paweł wspomina w tym kontekście o „ustach” i „sercu” z powodu cytatu z Pwt 30:14 w w. 8. Nie miało to być ustanowienie niezłomnej zasady, że trzeba się pomodlić na głos, żeby zostać zbawionym.

▣ **„że Bóg Go wskrzesił z martwych”** Chrześcijaństwo zasadza się na rzeczywistości pustego grobu (zob. 4:24; 8:11; 1 Kor 15). Jest to centralna prawda w kazaniach apostołów (*Kerygma*, zob. Temat specjalny w 1:2) w Dziejach Apostolskich (tj. 2:31-32; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.37).

Wskrzeszenie Syna przez Ojca jest dowodem Jego aprobaty dla życia, nauczania i ofiary Jezusa. NT stwierdza, że wszystkie trzy Osoby Trójcy miały udział w zmartwychwstaniu Jezusa:

1. Ojciec – Dz 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rz 6:4,9; 8:11; 10:9; 1 Kor 6:14; 2 Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; 1 Tes 1:10
2. Duch – Rz 8:11
3. Syn – J 2:19-22; 10:17-18

10:10 „prowadzi do usprawiedliwienia” Bożym celem dla każdego wierzącego jest nie tylko niebo kiedyś, ale podobieństwo do Chrystusa już teraz! Inny dobitny fragment na temat predestynacji, Ef 1:3-14, w potężny sposób potwierdza tę prawdę w w. 4. Wierzący zostali wybrani do bycia świętymi i nieskalanymi! Wybranie jest nie tylko doktryną, ale także stylem życia (zob. Pwt 30:15-20).

Werset 10 odzwierciedla dwojaki nacisk Wielkiego Posłannictwa (zob. Mt 28:19-20): zbawienie (czyńcie uczniami) i usprawiedliwienie (uczcie zachowywać wszystko, co wam przykazałem). Tę samą równowagę zaobserwować możemy w Ef 2:8-9 (Boży dar zbawienia przez Jego łaskę dzięki Chrystusowi) i wezwaniu do „dobrych czynów” w Ef 2:10. Pragnieniem Boga zawsze był lud na Jego własny obraz.

10:11 Jest to cytat z Iz 28:16, do którego Paweł dodał słowo „żaden”. U Izajasza dotyczyło to wiary w Mesjasza, Boży kamień węgielny (zob. 9:23-33). Podczas gdy Rzymian 9 uwypukla Bożą suwerenność, rozdział 10. podkreśla potrzebę, aby wszystkie jednostki odpowiedziały Chrystusowi. Powszechność tego wezwania jest jasno widoczna w słowie „każdego” w w. 4, „żaden” w w. 11, „każdy” w w. 13 oraz „wszyscy” w w. 12 (dwukrotnie). Jest to teologiczna równowaga dla selektywnego nacisku rozdziału 9. (predestynacji).

▣ **„wierzy w Niego”** Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PRZYIMKIEM *epi* (zob. 4:24; 9:33; 1 Tm 1:16). Wiara to nie tylko początkowa odpowiedź, ale stałe zapotrzebowanie na zbawienie! Zbawia nie tylko właściwa teologia (prawdy ewangelii), ale także osobista więź (osoba ewangelii), z której wypływa pobożny styl życia (życie ewangelią). Należy wystrzegać się „łatwego wiaryzmu” (ang. *easy believism*), oddzielającego prawdę od życia i usprawiedliwienie od uświęcenia. Zbawcza wiara to taka, która trwa i przemienia! Życie wieczne charakteryzuje się możliwymi do zaobserwowania cechami. Zobacz Temat specjalny: Wierzyć/wiara w 4:5.

▣

GPNT „nie zostanie zawstydzony”

BP „nie dozna wstydu”

BW, BWP, PL „nie będzie zawstydzony”

Ci, którzy ufają („wierzą”) Chrystusowi, nie zostaną odrzuceni. Jest to cytat z Iz 28:16 – wersetu kluczowego dla wyводу Pawła w 9:33.

10:12 „Nie ma już różnicy między Żydem a Grekiem” Jest to główny nacisk Nowego Przymierza (zob. Rz 3:22.29; Gal 3:28; Ef 2:11-3:13; Kol 3:11). Jeden Bóg odkupił swoje zgubione stworzenie poprzez Swoje własne działania. Pragnie, żeby wszyscy ludzie stworzeni na Jego obraz przyszli do Niego i byli tacy, jak On. Wszyscy mogą do Niego przyjść!

Uniwersalna natura ewangelii („wszyscy” użyte dwa razy w w. 12) oznacza dwie rzeczy:

1. Nie ma różnicy pomiędzy Żydami a Grekami; wszyscy są zgubieni (zob. 3:9.19.22-23; 11:32)
2. Nie ma różnicy pomiędzy Żydami a Grekami; wszyscy mogą dostąpić zbawienia

Ewangelia usuwa wszystkie ludzkie bariery (zob. J1 2:28-29; 1 Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11) – przynajmniej w dziedzinie zbawienia.

▣ „rozdziela swe bogactwa” Myśląc o Bożej łasce w Chrystusie Paweł często posługuje się słowem „bogactwa” (zob. 2:4; 9:23; 11:12. [dwukrotnie] 33; 1 Kor 1:5; 2 Kor 8:9; Ef 1:7.18; 2:7; 3:8.16; Fil 4:19; Kol 1:27; 2:2).

10:13 Ten słynny cytat z J1 2:32 w Pawłowym cytacie nabiera dwóch nowych akcentów:

1. U Joela użyto imienia JHWH, w miejsce którego Paweł w Liście do Rzymian oraz Piotr w Dz 2:21 wstawia imię Jezusa (zob. też J 12:41 i Iz 6:9-10; Fil 2:9 i Iz 45:22-25; Rz 9:33 i Iz 8:13-14)
2. U Joela „zbawienie” oznaczało fizyczny ratunek, a w Liście do Rzymian odnosi się do duchowego przebaczenia i wiecznego zbawienia

Starotestamentowa koncepcja „wyzywania imienia” oznaczała publiczne wyznanie wiary w ramach uwielbienia. Tę samą ideę zaobserwować można w Dz 7:59; 9:14.21; 22:16; 1 Kor 1:2; 2 Tm 2:22. Zobacz Temat specjalny: Powołany w 1:6.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 10:14-15

¹⁴Jakże więc mieli wzywać Tego, w którego nie uwierzyli? Jakże mieli uwierzyć w Tego, którego nie słyszeli? Jakże mieli usłyszeć, gdy im nikt nie głosił? ¹⁵Jakże mogliby im głosić, jeśli by nie zostali posłani? Jak to jest napisane: Jak piękne stopy tych, którzy zwiastują dobrą nowinę!

10:14-15 Jest to seria pytań, po których następują cytaty ze ST, pokazująca, że Izraela nigdy nie odpowiedział na przesłania JHWH ani Jego posłańców (zob. Neh 9; Dz 7). Bóg wyprawia posłańców (proroków, apostołów, kaznodziei, nauczycieli, ewangelistów), którzy są Jego błogosławieństwami dla potrzebującego świata. Podczas gdy Bóg w Swej łasce wyznacza posłańców ewangelii, słuchacze muszą właściwie zareagować na ich przesłanie. Paweł przypieczętował tę myśl cytatem z Iz 52:7. Poszerza on ten starotestamentowy wers o głosicieli ewangelii.

Zbawcza wiara składa się z kilku elementów: (1) przesłania, w które należy uwierzyć; (2) osoby, którą należy przyjąć; (3) początkowej i ciągłej reakcji cechującej się nawróceniem i wiarą; (4) życia w posłuszeństwie oraz (5) wytrwałości (zob. komentarz do 1:5).

10:15 Jest to cytat z Iz 52:7 i wielkie posłannictwo Listu do Rzymian. Zbawienie bierze się ze słuchania ewangelii i przyjęcia ewangelii. Ci, którzy głoszą, są wysyłani, aby „wszyscy” mogli dostąpić zbawienia.

Niektóre starożytne teksty greckie (tj. MSS κ^2 , D, F, G i wiele wersji) dodają tu frazę z Iz 52:7 w tłumaczeniu LXX. UBS⁴ nadaje krótszej wersji notę „A” (pewne).

▣

GPNT	„Jak pięknymi nogi”
BP	„Jak piękne stopy”
BW	„jak piękne są nogi”
BWP, PL	„Jakże piękne są stopy”

Termin „piękny” został tu zastosowany w znaczeniu metaforycznym. Tutaj odnosi się on do „czasu”, a nie wyglądu.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 10:16-17

¹⁶Ale nie wszyscy dali posłuch Ewangelii. Izajasz bowiem mówi: Panie, któż uwierzył temu, co od nas posłyszał? ¹⁷Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa.

10:16 Paweł po raz kolejny posługuje się proroczymi wypowiedziami ST, które pierwotnie odnosiły się do przesłania JHWH do Izraela, w odniesieniu do ewangelii Jezusa – Mesjasza. Tak, jak starotestamentowi Żydzi odrzucili Boże przesłanie, nie przyjęli go także Żydzi żyjący w czasach Pawła. Jest to cytat z Iz 53:1, teologicznie odnosi się jednak także do odrzucenia Bożego przesłania przez Izraela w Iz 6:9-13.

10:17 Ewangelia jest przede wszystkim przesłaniem (zob. Gal 3:2). Jednak ogłaszane przesłanie staje się osobistym słowem, „przyjętym Słowem Chrystusa” (zob. Kol 3:15-16).

▣ „słowo Chrystusa” Z uwagi na kontekst musi odnosić się to do przesłania o Chrystusie, które było głoszone. Głoszenie ewangelii jest Bożym sposobem przedstawienia światu Swojej propozycji w Chrystusie.

W tym punkcie występują dwa warianty greckich manuskryptów:

1. MSS P⁴⁶, κ^* , B, C, D* mają „słowo Chrystusa”
2. MSS κ^c , A, D^c, K, P mają „słowo Boże”

Pierwszy wariant występuje najrzadziej (zob. Kol 3:16) i z tego powodu najprawdopodobniej oryginalny (jest to jedno z podstawowych założeń krytyki tekstu). UBS⁴ nadaje mu notę „A” (pewne). Jest to jedno z dwóch wystąpień tego określenia w NT. Drugi wariant, „słowo Boże”, pojawia się wielokrotnie (zob. Łk 3:2; J 3:34; Ef 6:17; Heb 6:5 i 11:3).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 10:18-21

¹⁸Pytam więc: czy może nie słyszeli? Ależ tak: Po całej ziemi rozszedł się ich głos, aż na krańce świata ich słowa. ¹⁹Pytam dalej: czyż Izrael nie zrozumiał? Mojżesz mówi: Wzbudzę w was zawiść do tego, który nie jest ludem, wznicię w was gniew do ludu nierozumnego. ²⁰Izajasz zaś odważa się powiedzieć: Dałem się znaleźć tym, którzy mnie nie szukali, objawiłem się tym, którzy o Mnie nie pytali. ²¹A do Izraela mówi: Cały dzień wyciągałem ręce do ludu nieposłusznego i opornego.

10:18 Werset ten stwierdza, że większość Żydów usłyszała przesłanie i była odpowiedzialna za jego odrzucenie (emfatyczne **PODWÓJNE PRZECZENIE** w greckiej frazie; pytanie przewiduje odpowiedź przeczącą). Problemem nie była niewiedza, tylko umyślna niewiara.

Paweł cytuje Ps 19:5. W tym Psalmie wersety 2-7 odnoszą się do objawienia w przyrodzie, czyli tego, jak Bóg przemawia przez stworzenie (zob. Rz 1-2). Modyfikacje Pawła to:

1. Powszechne świadectwo („po całej ziemi” i „na krańce świata”)
2. Środki przekazywania przesłania – z cichego głosu stworzenia na osoby głoszące ewangelię (apostołów, proroków, ewangelistów, pastorów i nauczycieli, zob. Ef 4:11), co odnosi się do objawienia szczególnego (zob. Ps 19:7-15)

Główna myśl jest tu taka, że przesłanie ewangelii głoszone było na całym znanym świecie za czasów Pawła (świat greko-rzymski). Paweł posługuje się rabinistyczną hermeneutyką: dopasowuje pierwotny, starotestamentowy kontekst do swoich celów teologicznych i polemicznych. Należy także jasno stwierdzić, że sposób posługiwania się przez Pawła ST, w odróżnieniu od pozostałych apostołów, znajdował się pod wyjątkowym prowadzeniem Ducha Świętego (zob. 2 P 1:20-21). Współcześni wierzący, oświeceni przez Ducha, nie mogą naśladować metod interpretacji autorów NT.

TEMAT SPECJALNY: OŚWIECENIE

W przeszłości Bóg działał tak, aby jasno objawić się ludzkości (tj. stworzenie, potop, powołanie patriarchów, wyjście z Egiptu, podbój Ziemi Obiecanej itd.). W teologii nosi to nazwę „objawienia”. Bóg wybrał pewnych ludzi, żeby zapisali i objaśnili Jego objawienie (np. J 14:26; 16:12-15). W teologii zwane jest to „natchnieniem”. Posłał także Swojego Ducha, aby pomagał czytającym zrozumieć Jego i Jego obietnice oraz dary – w szczególności przyjście Mesjasza. W teologii określane jest to mianem „oświecenia”. Rodzi się tu następujące pytanie: Jeżeli Duch bierze udział w zrozumieniu Boga, to dlaczego istnieje tak wiele interpretacji Jego, Jego woli i Jego drogi?

Problem częściowo tkwi we wcześniejszym zrozumieniu czytelników oraz ich osobistych doświadczeniach. Często czyjaś osobista agenda promowana jest przy użyciu Biblii metodą dowodzenia wersetami lub wybierania i przytaczania bardzo krótkich urywków tekstu. Często na Biblię nakłada się teologiczną siatkę, pozwalającą jej wypowiadać się tylko w niektórych kwestiach i na niektóre sposoby. Oświecenia po prostu nie można zrównać z natchnieniem – chociaż i w jedno, i drugie zaangażowany jest Duch Święty. Natchnienie ustało wraz z NT (tj. Jud 1:3.20). Większość tekstów NT poruszających temat oświecenia odnosi się do znajomości Ewangelii i życia w podobieństwie do Chrystusa (zob. Rz 8:12-17; 1 Kor 2:10-13; Ef 1:17-19; Fil 1:9-11; Kol 1:9-13; 1 J 2:20-27). W rzeczywistości jest to jedna z obietnic „Nowego Przymierza” (zob. Jer 31:31-34, szczególnie w. 34).

Najlepszym podejściem, pozwalającym Duchowi Świętemu pomagać wierzącym zrozumieć objawienie, może być dążenie do odkrycia głównej myśli danego akapitu, a nie interpretowanie każdego zawartego w tekście szczegółu. Prawda zawarta w temacie oddaje myśl przewodnią pierwotnego autora. Sporządzanie zarysów ksiąg

lub całości literackich pomaga śledzić zamysł pierwotnego autora natchnionego. Żaden interpretator nie jest natchniony. Nie jesteśmy w stanie odtworzyć metody interpretacji autora biblijnego (tj. natchnienia). Możemy – i musimy – starać się zrozumieć, co mieli oni do przekazania sobie współczesnym, na następnie przełożyć tę prawdę na nasze czasy. Niektóre części Biblii są wieloznaczne lub ukryte (do pewnego czasu lub okresu). Niektóre teksty i tematy zawsze wzbudzać będą kontrowersje, musimy jednak jasno potwierdzać centralne prawdy i dopuszczać swobodę interpretacji poszczególnych wierzących w ramach zamysłu pierwotnego autora. Interpretatorzy muszą postępować według światła, jakie posiadają i powinni zawsze pozostawać otwarci na więcej światła z Biblii i od Ducha Świętego. Bóg będzie nas sądził na podstawie naszego poziomu zrozumienia oraz tego, w jaki sposób realizujemy je w swoim życiu.

10:19-20 Żydzi usłyszeli przesłanie (zarówno werset 18, jak i 19 to pytania przewidujące odpowiedź przeczącą) – nawet od Mojżesza. Usłyszeli i byli w stanie zrozumieć obejmujące wszystkich przesłanie wiary o pogodzeniu wszystkich z Bogiem.

W wersetach tych Bóg przemawiał do Swojego ludu przymierza na temat włączenia pogan. Paweł cytuje Pwt 32:21 w w. 19 i Iz 65:1-2 w wersetach 20-21. To szokujące włączenie pogan miało pobudzić (przez zazdrość) Żydów do wiary (zob. 11:11.14).

10:21 Wypowiedź ta jest cytatem z Iz 65:2 w tłumaczeniu Septuaginty. Fragment ten dotyczy odrzucenia JHWH przez lud przymierza (zob. Iz 65:1-7). Bóg był wierny; Izrael – nie. Ich niewierność w przeszłości doprowadziła do doczesnego sądu nad narodem i jednostkami, ale ich odrzucenie Bożego usprawiedliwienia przez wiarę w Chrystusa ściągnie na nich wieczny sąd!

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Jeżeli Boże wybranie jest tak kluczowe, dlaczego w 10:1 Paweł modli się za Izraela? Dlaczego fragment 10:9-13 kładzie tak duży nacisk na potrzebę ludzkiej reakcji?
2. Jakie jest znaczenie w. 4? Czy Chrystus położył kres prawu?
3. Wymień elementy składające się na wiarę w 10:9-10.
4. Dlaczego Paweł tak często cytuje ST? W jaki sposób odnosi się to do przeważnie pogańskiego kościoła w Rzymie?
5. W jaki sposób wersety 11-13 łączą się z rozdziałem 9?
6. Jakie jest przełożenie wersetów 14-15 na światową misję?
7. W jaki sposób rozdział 10 ukazuje wolną wolę człowieka jako element jego zbawienia?

ROZDZIAŁ 11 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
Odrzucenie Izraela jest częściowe i czasowe 11:1-10	Częściowe odrzucenie Izraela 11:1-12	Bóg nie odrzucił Izraela 11:1-10	TAJEMNICA ZBAWCZYCH PLANÓW BOGA Zaślepienie Izraelitów nie jest absolutne 11:1-10	
Przyczyny czasowego odrzucenia 11:11-12	Zbawienie pogan przez Ewangelię 11:13-24	Zbawienie pogan 11:11-24	Izrael a chrześcijaństwo nawrócenie z pogaństwa 11:11-12	11:1-12
11:13-16	11:13-24		11:13-16	11:13-24
11:17-18			11:17-18	
11:19-24			11:19-24	
Całkowite nawrócenie Izraela 11:25-27	Ostatecznym zamiarem Boga jest łaska dla wszystkich 11:25-36	Nawrócenie Izraela 11:25-36	Zbawienie całego Izraela 11:25-32	
11:28-32			Hymn na cześć zbawczej mądrości Boga 11:33-36	11:25-36
11:33-36				

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

- A. Rozdział 11. jest kontynuacją wywodu na temat paradoksalnego związku pomiędzy wybraniem a ewangelią. W ST osoby były wybierane do służby, w NT natomiast – do zbawienia (sprawdź w swojej konkordancji!). W pewnym sensie wierzący są powołani zarówno do bycia częścią Bożej rodziny (NT), jak i do bycia sługami (ST). Wybranie jest zarówno zbiorowe, jak i indywidualne, pozytywne i negatywne (Jakub/Izrael-Ezaw/Edom; Mojżesz-faraon). Ostatecznie napięcie to występuje nie tylko pomiędzy Bożą suwerennością a wolną wolą człowieka, ale i w samym Bożym charakterze. Rozdziały 9-11 raz po raz podkreślają Boże miłosierdzie i bunt upadłej ludzkości. Bóg jest wierny, a ludzie – wiarołomni.
- Wybranie nie jest doktryną, która ma wykluczyć niektórych, tylko fundamentem nadziei, bezpieczeństwa i pewności dla tych, którzy zareagowali na (1) obietnice i (2) Syna inicjującego przymierze Boga.
- B. W rozdziale 9. Paweł stwierdza Bożą suwerenność i wolność. Nawet w relacji przymierza Bóg pozostaje wolny. Rozdział 10. oznajmia, że Żydzi mieli swobodę przyjęcia lub odrzucenia Bożych obietnic i przymierza. Ponieważ okazali się niewierni i odrzucili Boże obietnice i przymierze, zostali w pewnym sensie odrzuceni przez Boga. Jednak w rozdziale 11. Paweł potwierdza Bożą wierność – nawet w obliczu wiarołomności Izraela (zob. Pwt 8).
- C. W przeszłości, tak samo jak teraz, w Bożego Mesjasza uwierzyła resztką Żydów. Sam Paweł był tego przykładem. Odrzucenie niektórych niewierzących Żydów pozwoliło na włączenie wierzących pogan. Skutkiem włączenia pogan będzie (1) uzupełnienie całości ludu Bożego lub (2) pełna liczba Bożych wybranych, zarówno Żydów, jak i pogan. Włączenie pogan zmotywuje Izraela do zawierzenia Bożemu Mesjaszowi, Jezusowi.
- D. Podobnie jak w rozdziałach 9. i 10., w rozdziale 11. Paweł posługuje się kilkoma cytatami ze ST:
1. w. 3 – 1 Krl 19:14
  2. w. 4 – 1 Krl 19:18
  3. w. 8 – Iz 29:10 i Pwt 29:3
  4. w. 9 – Ps 69:23
  5. w. 10 – Ps 69:24
  6. w. 26 - Iz 59:20-21
  7. w. 27 – Iz 27:9
  8. w. 34 – Iz 40:13-14
  9. w. 35 – Hi 35:7; 41:11 [Przekład Nowego Świata]

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 11:1-6

¹Pytam więc: Czyż Bóg odrzucił lud swój? Żadną miarą! I ja przecież jestem Izraelitą, potomkiem Abrahama, z pokolenia Beniamina. ²Nie odrzucił Bóg swego ludu, który wybrał przed wiekami. Czyż nie wiecie, co mówi Pismo o Eliaszu, jak uskarża się on przed Bogiem na Izraela? ³Panie, proroków Twoich pozabijali, ołtarze Twoje powywracali. Ja sam tylko pozostałem, a oni na życie moje czyhają. ⁴Lecz co mu głosi odpowiedź Boża? Pozostawiłem sobie siedem tysięcy mężów, którzy nie zgięli kolan przed Baalem. ⁵Tak przeto i w obecnym czasie ostała się tylko Reszta wybrana przez łaskę. ⁶Jeżeli zaś dzięki łasce, to już nie ze względu na uczynki, bo inaczej łaska nie byłaby już łaską.

11:1 „Czyż Bóg odrzucił lud swój” Pytanie to przewiduje odpowiedź przeczącą. Paweł odpowiada na nie w wersetach 1b-10. Fragment ten jest związany z wcześniejszym wywodem Pawła. Rozdziały 9-11 tworzą całość literacką – przedłużony wywód.

Słowo przetłumaczone jako „odrzucił” (AORYST STRONY MEDIALNEJ [deponens] TRYBU ORZEKAJĄCEGO) oznacza przeważnie „odmówić” lub „odrzucić”. Występuje ono w:

1. Dz 7:39 – Izrael odrzuca przywództwo Mojżesza na pustyni
2. Dz 13:46 – Żydzi z synagogi w Antiochii Pizydyjskiej odrzucają ewangelię głoszoną przez Pawła

3. 1 Tm 1:19 – niektórzy członkowie kościoła w Efezie odrzucili wiarę i ulegli rozbiciu (tj. Hymenajos i Aleksander)

JHWH nie odrzucił Izraela! Izrael odrzucił JHWH poprzez swoje ciągle nieposłuszeństwo, bałwochwalstwo, a w końcu obłudny legalizm.

Interesujący jest fakt, że wczesny grecki manuskrypt pisany na papirusie, P⁴⁶, a także pisane uncjałą manuskrypty F oraz G zamiast słowa „lud” mają „dziedzictwo”, co może pochodzić z Ps 94:14 w tłumaczeniu LXX. UBS⁴ nadaje „ludowi” notę „A” (pewne).

▣ **„Żadną miarą”** Jest to charakterystyczny dla Pawła sposób odrzucania pytań hipotetycznego przeciwnika (diatryba, zob. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1.11).

▣ **„I ja przecież jestem Izraelitą”** Paweł podaje swój przykład, aby udowodnić istnienie wierzącej żydowskiej resztki. Zobacz dalsze podkreślenie żydowskiego tła Pawła w Fil 3:5.

11:2 „Nie odrzucił Bóg swego ludu” Może to być nawiązanie do Ps 94:14 (zob. Pwt 31:6; 1 Sam 12:22; 1 Krl 6:13; Lam 3:31-32). Jest to konkretna odpowiedź na pytanie zadane w w. 1.

▣ **„który wybrał przed wiekami”** Jest to oczywiste odniesienie do wybrania Izraela przez Boga. Zob. komentarz do 8:29. Argumentacja odwołuje się tu do rozdziału 9 – podobnie jak w wersety 4-6. Kluczem nie było zachowanie Izraela, tylko Boży wybór. Bóg jest wierny swoim obietnicom z powodu tego, kim jest, a nie ze względu na osiągnięcia Izraela (zob. Ez 36:22-32).

▣ **„mówi Pismo”** Jest to odniesienie do opowiadania o ucieczce Eliasza przed Jezebel w 1 Krl 19:10, cytowanej w w. 3.

11:4 „Pozostawiłem sobie siedem tysięcy” Masorecki hebrajski tekst 1 Krl 19:18 nie ma „sobie” (Paweł nie cytuje MT ani LXX), ale Paweł dodaje je w celu podkreślenia Bożego wyboru. Wierna reszta z 1 Krl 19:18 postrzegana jest z perspektywy Bożego wyboru, a nie ich odrzucenia czci Ba’ala.

Paweł chce tu przekazać, że nawet w niewierzącym, bałwochwalczym Izraelu za czasów Eliasza była mała grupa wierzących. W czasach Pawła także była wierząca reszta ludu żydowskiego (zob. Temat specjalny w 9:27-28). W każdym stuleciu niektórzy Żydzi odpowiadali Bogu wiarą. Paweł stwierdza, że tych wierzących Żydów zasila Boże miłosierdzie i łaska (wersety 5-6).

▣ **„przed Baalem”** Jest to PRZEDIMEK RODZAJU ŻEŃSKIEGO z RZECZOWNIKIEM RODZAJU MĘSKIEGO. Przyczyna tego jest taka, że Żydzi często dodawali samogłoski pochodzące z hebrajskiego słowa RODZAJU ŻEŃSKIEGO oznaczającego „wstyd” (*boszeth*) pomiędzy spółgłoski imion bóstw pogańskich, aby wystawić je na pośmiewisko.

11:5-6 Są to kluczowe wersety. Wiążą one przeszłe czyny Boga w ST z obecną sytuacją. Łącznikiem jest Boże wybranie z miłosierdzia (zob. 9:15.16.18; 11:30.31.32). Boża łaska jest priorytetem, ale ludzka wiara jest niezbędna (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21), choć nie opiera się w ogóle na ludzkich zasługach (zob. Ef 2:8-9; 2 Tm 1:9; Tt 3:5). Prawdy te są kluczowe w argumentacji Pawła w rozdziałach 9-11.

11:6 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Zbawienie pochodzi z Bożej łaski (zob. komentarz do 3:24; patrz też 6:23; Ef 2:8-9).

▣ Biblia Gdańska dodaje do wersetu 6 zakończenie: „a jeśli z uczynków, jużci nie jest łaska; inaczej uczynek już by nie był uczynkiem”. Frazy tej nie zawiera większość starożytnych manuskryptów greckich, takich jak P⁴⁶, κ*, A, C, D, G oraz P, ani wersje starołacińskie, natomiast jej dwie różne formy występują w manuskryptach κ^c oraz B. UBS⁴ nadaje jego pominięciu notę „A” (pewne).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 11:7-10

⁷Cóż zatem? Izrael nie osiągnął tego, czego skwapliwie szukał; osiągnęli jednak wybrani. Inni zaś pograżyli się w zatwardziałości, ⁸jak jest napisane: Dał im Bóg ducha odurzenia; takie oczy,

by nie mogli widzieć, i takie uszy, by nie mogli słyszeć, aż po dzień dzisiejszy. ⁹A Dawid powiada: Niech stół ich stanie się sidłem, pułapką, kamieniem potknięcia i odplątą! ¹⁰Niech oczy ich się zaćmia, by nie mogli widzieć, a grzbiet ich trzymaj zawsze pochylony!

11:7 „Izrael nie osiągnął tego, czego skwapliwie szukał” W zdaniu greckim fraza „czego skwapliwie szukał” umieszczona jest na początku dla podkreślenia myśli Pawła. Wielu Żydów dążyło do pojednania z Bogiem za pośrednictwem wypełniania rytuałów religijnych, powołując się na przywileje rasowe i opierając się na własnych wysiłkach. Chybili celu! Żadne ciało nie będzie się chełpić przed Bogiem (zob. 1 Kor 1:29; Ef 2:9).

▣

GPNT „(to) zaś wybranie osiągnęło”
BP, PL „Znaleźli to wybrani”
BW „ale wybrani osiągnęli”
BWP „Tylko wybrani osiągnęli to”

Jest to starotestamentowa koncepcja „reszty” (zob. Temat specjalny w 9:27-28), która tutaj odnosi się do 7 000 z 1 Krł 19:18. Kluczem nie jest ani ludzki wysiłek, ani rasa, ani religijność (w. 6), tylko łaska Boża w Jego wybraniu (zob. Ef 1:3-14).

▣ **„Inni zaś pograżyli się w zatwardziałości”** Jest to AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO (zob. 2 Kor 3:14). Założenie jest takie, że to Bóg ich w niej pograżył (zob. wersety 8-10). Wykonawcą czynności zatwardzania jest zły (zob. 2 Kor 4:4). „Zatwardziały” (*pōroō*) to medyczny termin oznaczający stwardnienie lub ślepotę (zob. Rz 11:25; 2 Kor 3:14; Ef 4:18). Ten sam termin użyty został w odniesieniu do apostołów w Mk 6:52. Jest to inny grecki termin niż ten występujący w 9:18 (*sklērunō*), będący przeciwieństwem miłosierdzia (zob. Heb 3:8.15; 4:7).

Werset ten jest bardzo jasny i stanowi podsumowanie 11:1-6. Niektórzy z tych, którzy byli wybrani, uwierzyli, a niektórzy z tych, którzy nie byli wybrani, ulegli zatwardzeniu. Werset ten nie został jednak napisany w oddzieleniu od innych, jako teologiczny slogan. Jest on częścią dłuższej argumentacji teologicznej. Pomiedzy prawdą stwierdzoną tak jasno w tym wersecie a uniwersalnymi zaproszeniami rozdziału 10 występuje pewne napięcie. Tkwi tu tajemnica. Rozwiązanie nie polega jednak na negowaniu ani umniejszaniu jednej ze stron tego dylematu czy też paradoksu.

11:8-10 Wersety te są cytatami wziętymi z Iz 29:10 (w. 8a), Pwt 29:3 (w. 8b, ale nie jest to ani MT, ani LXX) oraz Ps 69:23-24 (wersety 9-10). Są one rzeczywistym odzwierciedleniem powołania i misji Izajasza wśród buntowniczego Izraela (Iz 6:9-13). Izajasz przedstawiał ludziom słowo Boże, ale Boży lud nie potrafił, nie chciał na nie odpowiedzieć. Paweł za pomocą ST popiera to, że Bóg niektórych zatwardził – tak samo jak w 9:13.15.17.

11:8

GPNT „Dał im Bóg ducha grozy”
BP „Bóg im dał ducha zamroczenia”
BW „Zesłał Bóg na nich ducha znieczulenia”
BWP „Zesłał na nich Bóg ducha odrętwienia”
PL „Bóg dał im ducha odrętwienia”

To greckie słowo (*katanuksis*) zostało w całym NT użyte tylko tutaj. Stosowane jest do ugryzienia owada, które otępia zmysły poprzez wywołanie nadmiernego czucia.

11:10 „Niech oczy ich się zaćmia, by nie mogli widzieć, a grzbiet ich trzymaj zawsze pochylony” Jest to AORYST STRONY BIERNEJ TRYBU ROZKAZUJĄCEGO, po którym następuje AORYST STRONY CZYNNY TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Tkwi tu tajemnica Bożej suwerenności i niezbędnej odpowiedzi ludzkości. Bóg jest źródłem i inicjatorem wszystkiego, ale w Swojej suwerennej woli postanowił, że ludzie, ukoronowanie Jego stworzenia, będą mieli wolność jeżeli chodzi o odpowiedzenie Mu. Ci, którzy nie reagują wiarą, ulegają zatwardzeniu (tj. ich wybór jest finalizowany) w swojej niewierze.

W tym kontekście Paweł opisuje odwieczny Boży plan odkupienia wszystkich dzieci Adama. Niewiara Żydów otworzy drzwi wiary poganom i poprzez zazdrość przywróci naród izraelski! Jest to plan włączenia (zob. Ef 2:11-3:13), a nie wykluczenia! Zatwardzenie służy większemu żniwu (tj. faraon)!

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 11:11-16

¹¹Pytam jednak: Czy aż tak się potknęli, że całkiem upadli? Żadną miarą! Ale przez ich przestępstwo zbawienie przypadło w udziale poganom, by ich pobudzić do współzawodnictwa. ¹²Jeżeli zaś ich upadek przyniósł bogactwo światu, a ich pomniejszenie - wzbogacenie poganom, to o ileż więcej przyniesie ich zebranie się w całości! ¹³Do was zaś, pogan, mówię: będąc apostołem pogan, przez cały czas chlubię się posługiwaniem swoim ¹⁴w tej nadziei, że może pobudzę do współzawodnictwa swoich rodaków i przynajmniej niektórych z nich doprowadzę do zbawienia. ¹⁵Bo jeżeli ich odrzucenie przyniosło światu pojednanie, to czymże będzie ich przyjęcie, jeżeli nie powstaniem ze śmierci do życia? ¹⁶Jeżeli bowiem zaczyn jest święty, to i ciasto; jeżeli korzeń jest święty, to i gałęzie.

11:11 „Pytam jednak” Jest to ta sama retoryczna fraza, co w 11:1. Paweł kontynuuje swój wywód teologiczny na inny sposób. W wersetach 1-10 nie cały Izrael jest odrzucony przez Boga; w wersetach 11-24 odrzucenie Izraela nie jest ostateczne; ma swój cel. Dzięki niemu włączeni zostali poganie.

GPNT „czy potknęli się, aby padliby”
BP „Czy tak się potknęli, że upadli”
BW „Czy się potknęli, aby upaść”
BWP „czy aż tak się potknęli, że odpadali”
PL „Czy potknęli się, aby upaść zupełnie”

Pytanie to przewiduje odpowiedź przeczącą. Niewiara Izraela nie jest trwałym stanem.

GPNT „(z powodu) ich występku”
BP „wskutek ich przestępstwa”
BW „wskutek ich upadku”
BWP „ich upadki”
PL „Ich upadek”

W tym kontekście odnosi się to do odrzucenia Jezusa jako Mesjasza przez Żydów (zob. w. 12).

▣ „zbawienie przypadło w udziale poganom” Dla Żydów w pierwszym wieku musiała to być szokująca wypowiedź (zob. w. 12; Dz 13:46; 18:6; 22:21; 28:28).

▣ „by ich pobudzić do współzawodnictwa” Termin ten, tłumaczony także jako „zawiść”, występuje w 10:19 i 11:14. Boży plan obejmujący pogan służy dwóm celom:

1. Odkupienie całej ludzkości
2. Przywrócenie osobistej wiary pokutującej reszcie Izraela

Osobiście zastanawiam się, czy możliwość #2 dotyczy:

1. Żydowskiego przebudzenia w czasach ostatecznych (zob. Zach 12:10)
2. Żydowskich wierzących w pierwszym wieku i każdym innym
3. Obiecanym wypełnieniem mogłyby być współczesne synagogi mesjanistyczne

11:12-14 Wersety te zawierają serię dziesięciu ZDAŃ WARUNKOWYCH odnoszących się do niewiary Żydów w stosunku do wiary pogan. Wersety 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21 i 24 to ZDANIA WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, których prawdziwość zakładana jest z perspektywy autora lub dla jego celów literackich, podczas gdy wersety 22 i 23 to ZDANIA WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ wskazujące na potencjalne działanie w przyszłości.

11:12

GPNT „jak wielce bardziej wypełnienie ich”
BP „to o ileż większym bogactwem będzie ich pełna liczba”
BW „to o ileż bardziej ich pełnia”
BWP „to czymże się okaże ich ubogacenie”
PL „to jak wspaniałą rzeczą stanie się ich pełnia”

Sednem interpretacji tej frazy jest znaczenie terminu „zebranie się w całości”. Czy odnosi się on do (1) zbawienia Żydów, wersety 14b, 26a, czy (2) ostatecznej liczby wybranych wierzących Żydów i pogan?

11:13 „Do was zaś, pogan, mówię” Rozdziały 9-11 tworzą całość literacką odpowiadającą na pytanie „Dlaczego żydowski Mesjasz został odrzucony przez Żydów?”. Pozostaje jednak kwestia dlaczego w tym liście, na tym etapie swojej prezentacji, Paweł czuł potrzebę odpowiedzi na nie.

Wersety 13-24 i 25c wydają się odzwierciedlać konflikt w rzymskim kościele pomiędzy Żydami z pochodzenia a poganami. Nie jest pewne, czy dzielił on wierzących Żydów i wierzących pogan, czy wierzących pogan i niewierzących Żydów (synagogę).

▣ **„będąc apostołem pogan”** Paweł czuł wyjątkowe Boże powołanie do służby na rzecz świata pogańskiego (zob. Dz 9:15; 22:21; 26:17; Rz 1:5; 15:16; Gal 1:16; 2:7.9; 1 Tm 2:7; 2 Tm 4:17).

▣

GPNT

„służbę mą otaczam chwałą”

BP

„chlubić się będę mym posługiwaniem”

BW

„służbę moją chlubnie wykonuję”

BWP

„będę chlubnie spełniał moje posługiwanie”

PL

„cieszę się z mojego zadania”

Termin „chlubić się” mógł oznaczać (1) wdzięczność; (2) dumę lub być może (3) uczynienie z czegoś maksymalnego użytku. To także może odzwierciedlać problem w rzymskim kościele! Paweł (1) cieszy się, że może służyć poganom lub (2) traktuje swoją służbę jak sposób wzbudzenia zazdrości niewierzących Żydów, co doprowadziłoby do ich zbawienia (zob. wersety 11, 14 i 9:1-3).

11:14 „przynajmniej niektórych z nich doprowadzę do zbawienia” Jest to ewangelizacyjne powołanie Pawła. Wiedział, że niektórzy zareagują na głoszenie ewangelii (zob. 1 Kor 1:21), a inni nie (zob. 1 Kor 9:22). Jest to tajemnica wybrania (starotestamentowa i nowotestamentowa)!

11:15 Odrzucenie (inne słowo niż to użyte w w. 1) wybranego w ST Izraela było częścią Bożego planu odkupienia całej ludzkości (*kosmos*). Żydowska obłudna arogancja rasowa i legalizm jasno uwydatniały potrzebę wiary (zob. 9:30-33). Wiara w JHWH i Jego Mesjasza jest kluczem do pojednania z Bogiem – nie ludzkie wysiłki religijne. Pamiętajmy jednak, że odrzucenie Izraela miało na celu odkupienie całej ludzkości. Nie ma tu miejsca dla ludzkiej pychy – ani żydowskiej, ani pogańskiej. Widocznie jest to przesłanie, którego rzymski kościół potrzebował!

▣ **„światu pojednanie”** Teologicznie fraza ta jest paralelna ze „sprawiedliwością Bożą”. To złożone określenie wywodzi się ze słów *kata* oraz *alassō* (zmieniać, przemieniać lub dokonywać transformacji). Odnosi się do wymiany wrogości na pokój, a przez to przywrócenia przychylności (zob. Rz 5:11; 11:15; 2 Kor 5:18.19). Bóg dąży do odnowienia wspólnoty z ogrodu Eden. Grzech zerwał tę wspólnotę, ale Chrystus odnowił Boży obraz w upadłej ludzkości – we wszystkich, którzy wierzą. Są oni pojednani z Bogiem i zaakceptowani przez Niego (paralelizm z w. 15). Ludzkość nie była w stanie przywrócić tej bliskości, ale Bóg mógł i to zrobić!

▣ **„jeżeli nie powstaniem ze śmierci do życia”** Kontekst odnosi się do narodu izraelskiego, czy więc:

1. fraza ta odnosi się do odnowionego narodu izraelskiego
2. fraza ta odnosi się do „pełnej liczby” Żydów i pogan (tj. duchowego Izraela, zob. 9:6; 11:25-26)
3. fraza ta (zob. 6:13) odnosi się do życia w nowej erze, życia zmartwychwstałego?

Osobiście podoba mi się #3. Powody ku temu zawarte są [w języku angielskim] w moim artykule “Crucial Introductory Article” [„Kluczowy artykuł wstępny”] w moim komentarzu do Apokalipsy dostępnym za darmo online na stronie www.freebiblecommentary.org.

11:16 „Jeżeli bowiem zaczyn jest święty” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z perspektywy autora lub dla jego celów literackich. Jest to nawiązanie do Lb 15:17-21. Metafora ta przypomina starotestamentową koncepcję pierwocin (lub dziesięciny), które oddawane były Bogu dla pokazania, że całe żniwo należy do Niego.

Starożytna wierząca żydowska reszta nadal miała wpływ na cały naród (zob. Rdz 18:27-33; 2 Krn 7:14). Metafora „zaczynu” jest paralelna z „korzeniem” (zob. Jer 11:16-17). Oba te pojęcia odnoszą się do wiernych spośród Izraela – w szczególności patriarchów (tj. „korzeń” z wersetów 16-17) ST (zob. w. 28).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 11:17-24

¹⁷Jeżeli zaś niektóre gałęzie zostały odcięte, a na ich miejsce zostałeś wszczepiony ty, który byłeś dziczką oliwną, i razem [z innymi gałęziami] z tym samym korzeniem złączony na równi z nimi czerpałeś soki oliwne, ¹⁸to nie wynoś się ponad te gałęzie. A jeżeli się wynosisz, [pamiętaj, że] nie ty podtrzymujesz korzeń, ale korzeń ciebie. ¹⁹Powiesz może: Gałęzie odcięto, abym ja mógł być wszczepiony ²⁰Słusznie. Odcięto je na skutek ich niewiary, ty zaś trzymasz się dzięki wierze. Przeto się nie pysznij, ale trwaj w bojaźni! ²¹Jeżeli bowiem nie oszczędził Bóg gałęzi naturalnych, może też nie oszczędzić i ciebie. ²²Przyjrzyj się więc dobroci i surowości Bożej. Surowość [okazuje się] wobec tych, co upadli, a dobroć Boża wobec ciebie, jeśli tylko wytrwasz w [kręgu] tej dobroci; w przeciwnym razie i ty będziesz wycięty. ²³A i oni, jeżeli nie będą trwać w niewierze, zostaną wszczepieni. Bo Bóg ma moc wszczepić ich ponownie. ²⁴Albowiem jeżeli ty zostałeś odcięty od naturalnej dla ciebie dziczki oliwnej i przeciw naturze wszczepiony zostałeś w oliwkę szlachetną, o ileż łatwiej mogą być wszczepieni w swoją własną oliwkę ci, którzy do niej należą z natury.

11:17-24 Co zaskakujące, Paweł zwraca się tu do DRUGIEJ OSOBY LICZBY POJEDYNCZEJ (LICZBA MNOGA powraca w w. 25). Co to oznacza?

1. jednego poganina jako symbol wszystkich pogan
2. konflikt w rzymskim kościele pomiędzy przywódcami żydowskimi a pogańskimi – czyli zwracałby się do aktualnych przywódców pochodzenia pogańskiego (zob. werset 18-20)

11:17 „Jeżeli” Zob. komentarz do 11:12-24.

▣ „gałęzie zostały odcięte” Odnosi się to do niewierzących Izraelitów (zob. werset 18, 19 „gałęzie naturalne” w w. 21).

▣ „wszczepiony” Paweł kontynuuje rolniczą metaforę zapoczątkowaną w w. 16. Wszczepianie gałęzi dzikiej oliwki w rosnące drzewo pomagało poprawić plony (zob. w. 24).

▣ „dzczką oliwną” Odnosi się to do wierzących pogan, którzy odpowiadają na głoszenie ewangelii.

▣ „z tym samym korzeniem złączony na równi z nimi czerpałeś soki oliwne” Dosłowna, oryginalna fraza, „korzenia tłustości” (UBS⁴ nadaje jej notę „B” [prawie pewne]), występuje w MSS κ^* , B oraz C. Brzmienie to jest odmienne w różnych tradycjach manuskryptów greckich, starających się wygładzić ten asyndeton (Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* [Komentarz tekstualny do greckiego Nowego Testamentu], s. 526).

▣ „soki oliwne” Oliwka jest symbolem narodu izraelskiego (zob. w. 24; Ps 52:10; 128:3; Jer 11:16; Oz 14:7). Jest to druga starotestamentowa metafora zastosowana przez Pawła dla opisanego relacji pomiędzy Żydami a poganami.

11:18 „nie wynoś się ponad te gałęzie” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanego działania. Werset ten, wraz z wersetami 13, 20 i 25, sugeruje, że w rzymskim kościele istniał konflikt pomiędzy wierzącymi Żydami a poganami.

11:19-20 Werset 19 to kolejna diatryba (zakładany sprzeciw). Paweł wyjaśnia, dlaczego Żydzi zostali odrzuceni. Stało się tak z powodu ich niewiary, a nie dlatego, że pogan Bóg kocha bardziej! Poganie zostali włączeni tylko z powodu Bożej miłości (zob. Rdz 3:15) i swojej wiary. Mogli też sprawić, że Żydzi powrócą do Boga powodowani zazdrością (zob. werset 11, 14).

11:20
GPNT

„ty zaś (z powodu) wiary stanąłeś”

BP	„ty natomiast stoisz dzięki wierze”
BW	„ty zaś trwasz dzięki wierze”
BWP	„Ty zaś trwasz w wierze”
PL	„ty jednak trwasz dzięki wierze”

Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU DOKONANEGO. Znajduje się jednak w kontekście dziesięciu ZDAŃ WARUNKOWYCH. Stoimy przed Bogiem dzięki wierze. Jeśli wiara ustanie, zostaniemy usunięci sprzed Jego oblicza. Zbawienie jest (1) początkową reakcją wiary; (2) stanem trwania w wierze; (3) ciągłym procesem wiary; oraz (4) ostateczną kulminacją wiary. Należy wystrzegać się wszelkich systemów teologicznych skupiających się na tylko jednej z tych prawd biblijnych. Zobacz temat specjalny: Greckie czasy stosowane do zbawienia w 10:4.

Bóg jest autorem i inicjatorem zbawienia, a także Tym, który je podtrzymuje i doprowadza do jego kulminacji. Czyni to jednak w ramach przymierza. Postanowił, że grzeszna ludzkość musi odpowiedzieć i trwać w reakcji wiary i skruchy na każdym etapie tego procesu. On oczekuje posłuszeństwa, podobieństwa do Chrystusa i wytrwałości.

GPNT	„Nie wysoko myśl, ale bój się”
BP	„Nie unos się pychą, lecz lękaj się”
BW	„wzbijaj się w pychę, ale się strzeż”
BWP	„nie unos się pychą, lecz trwaj w bojaźni”
PL	„Nie wzbijaj się w pychę. Raczej się strzeż”

Oba te stwierdzenia występują w TRYBIE ROZKAZUJĄCYM CZASU TERAŹNIEJSZEGO. Pierwsze zawiera PARTYKULĘ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanego działania. Zdradza to problem występujący w rzymskim kościele. Powód bojaźni wspomniany jest w w. 21.

11:21 „może też nie oszczędzić i ciebie” Tak samo, jak Izrael został odcięty w wyniku apostazji i odejścia od JHWH w pysze swojej niewiary, stanie się również z kościołem, jeśli porzuci on wiarę w Chrystusa w wyniku pychy i obłudy. Początkowa wiara musi pociągać za sobą wiarę wyrażającą się w stylu życia (zob. Mt 13:1-23; Mk 4:1-12; Łk 8:4-10). Należy stale przeciwstawiać się pysze. Jesteśmy tym, czym jesteśmy, z Bożej łaski i jesteśmy braćmi wszystkich, którzy także ufają Chrystusowi.

TEMAT SPECJALNY: APOSTAZJA (*AFISTĒMI*)

Grecki termin *afistēmi* ma szerokie pole semantyczne. Polskie określenie „apostazja” wywodzi się jednak od tego słowa i sprawia, że przez współczesnych czytelników jest odczytywane w określonym znaczeniu. Tak jak zawsze, kluczem jest tu kontekst, a nie jakaś z góry założona definicja.

Jest to określenie złożone z przyimka *apo*, oznaczającego „z” lub „od”, oraz „*histēmi*”, „siedzieć”, „stać” lub „ustalać”. Zwróćmy uwagę na poniższe (nieteologiczne) zastosowania tego terminu:

1. Fizycznie odstąpić/odejść/zostawić/opuścić
  - a. ze świątyni, Łk 2:37
  - b. z domu, Mk 13:34
  - c. osoby, Mk 12:12; 14:50; Dz 5:38
  - d. wszystko, Mt 19:27.29
2. Opuścić politycznie, Dz 5:37
3. Opuścić/odejść/odstąpić/odłączyć się w kontekście relacji, Dz 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. Opuścić prawnie (odprawić, oddalić, rozwieść się), Pwt 24:1.3 (LXX); w NT: Mt 5:31; 19:7; Mk 10:4; 1 Kor 7:11
5. Darować dług, Mt 18:27
6. Okazać brak troski zostawiając, Mt 4:20; J 4:28; 16:32
7. Okazać troskę nie zostawiając, J 8:29; 14:18
8. Pozwolić/dopuścić/zostawić (w spokoju), Mt 13:30; 19:14; Mk 14:6; Łk 13:8

CZASOWNIK ten jest także powszechnie stosowany w znaczeniu teologicznym:

1. przebaczyć, odpuścić grzech, odpuścić nieprawość, przywrócić Wj 32:32 (LXX); Lb 14:19; Hi 42:10; w NT: Mt 6:12.14-15; Mk 11:25-26
2. powstrzymać się od grzechu, 2 Tm 2:19

3. zaniedbać poprzez odejście
  - a. Prawo, Mt 23:23; Dz 21:21
  - b. wiare, Ez 20:8 (LXX); Łk 8:13; 2 Tes 2:3; 1 Tm 4:1; Heb 3:12

Współcześni wierzący zadają wiele teologicznych pytań, które autorom NT nigdy nie przysłyby do głowy. Jedno z nich wiąże się ze współczesną tendencją do oddzielania wiary (usprawiedliwienia) od wierności (uświęcenia).

Są także w Biblii osoby, które należą do Bożego ludu aż do jakiegoś wydarzenia, które sprawia, że odchodzą.

I. Stary Testament

- A. Ci, którzy wysłuchali relacji dwunastu (dziesięciu) szpiegów, Lb 14 (zob. Heb 3:16-19)
- B. Korach, Lb 16
- C. Synowie Helego, 1 Sm 2 i 4
- D. Saul, 1 Sm 11-31
- E. Fałszywi prorocy (przykłady)
  1. Pwt 13:1-5; 18:19-22 (sposoby rozpoznawania fałszywych proroków)
  2. Jer 28
  3. Ez 13:1-7
- F. Fałszywe prorokinie
  1. Ez 13:17
  2. Neh 6:14
- G. Żli przywódcy Izraela (przykłady)
  1. Jer 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
  2. Ez 22:23-31
  3. Mich 3:5-12

II. Nowy Testament

- A. Ten grecki termin oznacza „dokonać apostazji”. Zarówno Stary, jak i Nowy Testament potwierdzają nasilenie zła i fałszywej nauki przed Drugim Przyjściem Jezusa (zob. Mt 24:24; Mk 13:22; Dz 20:29-30; 2 Tes 2:9-12; 2 Tm 4:4). To greckie słowo może odzwierciedlać słowa Jezusa z przypowieści o glebach z Mt 13, Mk 4 i Łk 8. Fałszywi nauczyciele w oczywisty sposób nie są chrześcijanami, ale wywodzą się spośród nich (zob. Dz 20:29-30; 1 J 2:19); są jednak w stanie uwodzić i odciągać niedojrzałych wierzących (zob. Heb 3:12).

Z punktu widzenia teologii można zastanawiać się, czy fałszywi nauczyciele kiedykolwiek byli wierzącymi. Na to pytanie trudno udzielić odpowiedzi, ponieważ fałszywi nauczyciele obecni byli w lokalnych kościołach (zob. 1 J 2:18-19). Często nasze tradycje teologiczne lub wyznaniowe odpowiadają na to pytanie bez odniesienia do konkretnych tekstów biblijnych (poza metodą „dowodzenia wersetami” polegającą na cytowaniu wyciągniętych z kontekstu wersetów mających rzekomo potwierdzać nasze zdanie).

- B. Pozorna wiara
  1. Judasz, J 17:12
  2. Szymon mag, Dz 8
  3. Ludzie, o których mowa w Mt 7:13-23
  4. Ludzie, o których mowa w Mt 13; Mk 4; Łk 8
  5. Żydzi z J 8:31-59
  6. Aleksander i Hymenajos, 1 Tm 1:19-20
  7. Osoby wymienione w 1 Tm 6:21
  8. Hymenajos i Filetos, 2 Tm 2:16-18
  9. Demas, 2 Tm 4:10
  10. Fałszywi nauczyciele, 2 P 2:19-22, Jud 1:12-19
  11. Antychryści, 1 J 2:18-19
- C. Bezowocna wiara
  1. 1 Kor 3:10-15
  2. 2 P 1:8-11

Rzadko rozważamy te teksty, ponieważ nasza teologia systematyczna (kalwinizm, arminianizm

itp.) dyktuje nam prawidłową odpowiedź. Proszę cię, żebyś nie osądzał mnie z góry dlatego, że poruszam ten temat. Chodzi mi o prawidłową procedurę hermeneutyczną. Musimy pozwolić, żeby Biblia do nas mówiła, a nie wtłaczać ją w ustaloną z góry teologię. Często jest to dla nas bolesne i wstrząsające, ponieważ duża część naszej teologii jest wyznaniowa, kulturowa lub związana z relacjami (rodzic, przyjaciel, pastor), a nie biblijna. Niektóre osoby znajdujące się wśród Bożego ludu okażą się do nich nie należeć (np. Rz 9:6).

11:22 „dobroci i surowości Bożej” Boże drogi zawsze wydają się upadłej ludzkości paradoksalne (zob. Iz 55:8-11). Nasze wybory mają swoje konsekwencje. Boże wybranie nie neguje ludzkiej odpowiedzialności. Wybranie narodu izraelskiego nie gwarantowało zbawienia każdej jednostki.

▣ **„jeśli tylko wytrwasz w [kręgu] tej dobroci”** Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ z TRYBEM PRZYPUSZCZAJĄCYM CZASU TERAŹNIEJSZEGO. Konstrukcja ta oznacza, że trwanie wierzących pogan jest warunkowe (jest to druga strona Bożej suwerenności opisywanej w Rzymian 9); musimy pracować podtrzymując swoją wiarę (zob. Fil 2:12-13). Odnosi się to zarówno do wytrwałości grupy, jak i jednostki (zob. Gal 6:9; Ap 2:7,17; 3:6.13.22). Jest to biblijna tajemnica i napięcie pomiędzy zbiorowością a jednostkowością. Zawiera ona zarówno obietnice (opierające się o Boży charakter), jak i warunkowe przymierza (zależne od ludzkiej reakcji). Zobacz Temat specjalny: Potrzeba wytrwałości w 8:25.

11:23 Werset ten zgodny jest z gramatycznym i teologicznym wzorcem w. 22. Jeśli Żydzi będą pokutować i uwierzą, zostaną włączeni. Jeśli poganie przestaną wierzyć, zostaną odrzuceni (zob. w. 20). Początkowa wiara w Chrystusa i ciągła wiara w Niego są kluczowe dla obu tych grup.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 11:25-32

²⁵Nie chcę jednak, bracia, pozostawiać was w nieświadomości co do tej tajemnicy - byście o sobie nie mieli zbyt wysokiego mniemania - że zatwardziałość dotknęła tylko część Izraela aż do czasu, gdy wejdzie [do Kościoła] pełnia pogan. ²⁶I tak cały Izrael będzie zbawiony, jak to jest napisane: Przyjdzie z Syjonu wybawiciel, odwróci nieprawości od Jakuba. ²⁷I to będzie moje z nimi przymierze, gdy zglądę ich grzechy. ²⁸Co prawdą - gdy chodzi o Ewangelię - są oni nieprzyjaciółmi [Boga] ze względu na wasze dobro; gdy jednak chodzi o wybranie, są oni - ze względu na przodków - przedmiotem miłości. ²⁹Bo dary łaski i wezwanie Boże są nieodwołalne. ³⁰Podobnie bowiem jak wy nigdy byliście nieposłuszni Bogu, teraz zaś z powodu ich nieposłuszeństwa dostąpiliście miłosierdzia, ³¹tak i oni stali się teraz nieposłuszni z powodu okazanego wam miłosierdzia, aby i sami mogli dostąpić miłosierdzia. ³²Albowiem Bóg poddał wszystkich nieposłuszeństwu, aby wszystkim okazać swe miłosierdzie.

11:25 „Nie chcę jednak, bracia, pozostawiać was w nieświadomości” Jest to charakterystyczny dla Pawła idiom (zob. 1:13; 1 Kor 10:1; 12:1; 2 Kor 1:8; 1 Tes 4:13). Zazwyczaj poprzedza on omówienie jakiejś ważnej kwestii. Funkcjonuje podobnie do wypowiedzianych przez Jezusa słów „Amen, Amen”. Paweł często posługiwał się nim dla wprowadzenia nowego tematu.

▣ **„tajemnicy”** Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: TAJEMNICA

I. W ST

To aramejskie słowo (BDB 1112, KB 1980), *raz*, oznacza „ukryć”, „zachować w tajemnicy”. Występuje kilka razy u Daniela (zob. Dan 2:18.19.27.28.29.30.47; 4:9). W literaturze apokaliptycznej termin ten stał się centralnym tematem, wspominanym często w zwojach znad Morza Martwego. Bóg wyjawia Swoje ukryte zamiary Swoim prorokom (zob. Rdz 18:17; Jer 23:18; Dan 9:22; Am 3:7).

We wspólnocie znad Morza Martwego Boże objawienie przekazywane było przez (1) przesłanie proroków ST (*raz*), ale także (2) interpretację (*peszer*) „nauczyciela sprawiedliwości”. Ten dwojaki wzorzec objawienia i interpretacji jest charakterystyczny dla literatury apokaliptycznej.

II. W Ewangeliach synoptycznych „tajemnicą” nazywana jest duchowa mądrość płynąca z przypowieści

Jezusa.

1. Mk 4:11
2. Mt 13:11
3. Łk 8:10

III. Paweł posługuje się tym określeniem na kilka różnych sposobów.

1. Częściowe zatwardzenie Izraela w celu umożliwienia włączenia pogan. Ten napływ pogan posłużył jako mechanizm przyjęcia przez Żydów Jezusa jak Chrystusa z procytów (zob. Rz 11:25-32).
2. Ewangelia została ogłoszona narodom i są one przyjęte w Chrystusie i przez Chrystusa (zob. Rz 16:25-27; Kol 2:2).
3. Nowe ciała wierzących przy drugim przyjściu Jezusa (zob. 1 Kor 15:5-57; 1 Tes 4:13-18).
4. Zjednoczenie wszystkiego w Chrystusie (zob. Ef 1:8-11).
5. Poganie i Żydzi jako współdziedzice (zob. Ef 2:11-3:13).
6. Bliskość relacji pomiędzy Chrystusem a Kościołem opisana w kategoriach małżeństwa (zob. Ef 5:22-33).
7. Poganie włączeni w lud przymierza i obdarzeni zamieszkującym w nich Duchem Chrystusa w celu osiągnięcia dojrzałości w podobieństwie do Chrystusa, czyli odnowienia zniekształconego obrazu Bożego w upadłej ludzkości (zob. Rdz 6:5.11-13; 8:21), Boga w człowieku (zob. Rdz 1:26-27; 5:1; 6:5.11-13; 8:21; 9:6; Kol 1:26-28).
8. Antychryst w czasach ostatecznych (zob. 2 Tes 2:1-11).

IV. Hymn lub katechizm wczesnego kościoła na temat tajemnicy ewangelii zapisany jest w 1 Tm 3:16.

V. W Apokalipsie Jana słowo to zastosowane jest w znaczeniu apokaliptycznych symboli, którymi się posługiwał.

1. Ap 1:20
2. Ap 10:7
3. Ap 17:5.6

VI. Tajemnice te stanowią prawdy, których ludzie nie są w stanie odkryć; muszą być one objawione przez Boga.

☐ „**byście o sobie nie mieli zbyt wysokiego mniemania**” Jest to kolejna wskazówka zdradzająca napięcia w rzymskim kościele (zob. w. 18).

☐

GPNT	„że skamienienie po części Izraelowi stało się”
BP	„upór części Izraela”
BW	„zatwardziałość przyszła na część Izraela”
BWP	„Zatwardziałość części Izraela”
PL	„niewrażliwość spadła na część Izraela”

Wypowiedź tę należy rozpatrywać w kontekście całego rozdziału 11. I teraz, i w przeszłości niektórzy Żydzi wierzyli. Ta częściowa ślepotą, spowodowana przez Boga (wersety 8-10) wskutek odrzucenia przez nich Jezusa, wpisuje się w Boży plan odkupienia całej ludzkości. Bóg obiecał zbawienie wszystkim (zob. Rdz 3:15). Wybrał Abrahama, żeby dotrzeć do wszystkich (zob. Rdz 12:3). Wybrał Izraela, żeby dotrzeć do wszystkich (zob. Wj 19:5-6; patrz też Temat specjalny w 8:28). Izrael zawiódł w swoich działaniach misyjnych przez pychę, niewierność i niewiarę. Bóg chciał dotrzeć do pogańskiego świata poprzez Swoje błogosławieństwo dla Izraela (zob. Pwt 27-29). Izrael nie był w stanie zachować Przymierza, przez co spadł na niego czasowy Boży sąd. Bóg posłużył się tym właśnie sądem i wykorzystał go do wypełnienia Swojego pierwotnego zamysłu odkupienia ludzkości przez wiarę (zob. wersety 30-31; Ez 36:22-38).

☐ „**aż do czasu, gdy wejdzie [do Kościoła] pełnia pogan**” Ten sam termin (*pleroma*) użyty został w w. 12 w stosunku do Żydów. Oba te wersety dotyczą Bożej uprzedniej wiedzy i Jego wybrania. „Aż do czasu” wskazuje pewne ramy czasowe okresu pogan (zob. Łk 21:24).

11:26 „cały Izrael będzie zbawiony” Są dwie możliwe interpretacje tej wypowiedzi:

1. Odnosi się to do narodu izraelskiego – nie każdego poszczególnego Żyda, tylko większości w pewnym momencie historii.
2. W jakimś sensie odnosi się to do duchowego Izraela – Kościoła.

Paweł posłużył się tą koncepcją w Rz 2:28-29; Gal 6:16; 1 P 2:5.9; występuje także w Ap 1:6. „Ich zebranie się w całości” w w. 12 i „pełnia pogan” w w. 25 są paralelne. Jest to „cały” Izrael w sensie Bożego wybrania, ale nie w sensie każdej jednostki. Obiecane drzewo oliwne pewnego dnia będzie kompletne.

Niektórzy komentatorzy twierdzą, że słowa te muszą odnosić się wyłącznie do narodu izraelskiego na podstawie:

1. Kontekstu rozdziałów 9-11
2. Cytatów ze ST w wersety 26-27
3. Jasnego stwierdzenia w w. 28

Bóg nadal kocha naturalne potomstwo Abrahama i pragnie jego zbawienia! Musi ono przyjść do Niego przez wiarę w Chrystusa (Zach 12:10).

Kwestii tego, czy ci Żydzi, którzy ulegli „zatwardzeniu”, będą mieli w czasach ostatecznych szansę na nawrócenie, nie da się rozstrzygnąć na podstawie tego – ani żadnego – tekstu. Jako przedstawiciele kultury Zachodu jesteśmy kulturowo uwarunkowani, aby pytać o jednostki, Biblia jednak skupia się na całej zbiorowości. Wszelkie takie pytania trzeba pozostawić Bogu. On sprawiedliwie potraktuje Swoje stworzenie, które kocha.

▣ **„jak to jest napisane”** Fraza ta wprowadza dwa cytaty z Iz 59:20-21 (w. 26) i Iz 27:9 (w. 27) w tłumaczeniu Septuaginty. Mechanizm zbawienia polegał będzie na wierze w Jezusa – Mesjasza. Nie ma planu B – tylko plan A. Jest tylko jedna droga do zbawienia (zob. J 10:7-18; 11:25-29; 14:6).

11:27 Cytowany w w. 27 fragment Izajasza 27:9 łączy powrót Izraela do Ziemi Obiecanej (wersety 1-11) z zaproszeniem dołączenia się do niego skierowanym do tradycyjnego wroga (narodów pogańskich – zob. wersety 12-13). Jeśli ten powrót jest dosłowny, wypełnieniem tego proroctwa może być tysiącletnie królestwo. Jeśli ma on znaczenie przenośne, celem będzie Nowe Przymierze, tajemnica ewangelii, w której Żyd i poganin połączeni są wiarą w Bożego Mesjasza (zob. Ef 2:11-3:13). Trudno rozstrzygnąć. Niektóre proroctwa ST stosują się do kościoła Nowego Przymierza. Bóg jednak jest wierny Swoim obietnicom – nawet, jeśli ludzie zawodzą (zob. Ez 36:22-36).

11:28 Werset ten odzwierciedla dwa bliźniacze aspekty wybrania.

1. W ST ludzie wybierani byli do służby; Bóg decydował się posługiwać ludźmi w celu odkupienia ludzkości
2. W NT wybranie związane jest z ewangelią i wiecznym zbawieniem; to zbawienie wszystkich ludzi stworzonych na Boży obraz zawsze było Bożym celem (zob. Rdz 3:15)

Bóg jest wierny Swoim obietnicom. Dotyczy to zarówno wierzących ze ST, jak i nowotestamentowych świętych. Kluczem jest tu Boża wierność, a nie ludzka, i Boże miłosierdzie, a nie ludzkie osiągnięcia. Wybranie ma na celu błogosławieństwo, a nie wykluczenie!

▣ **„są oni - ze względu na przodków - przedmiotem miłości”** Jest to obietnica z Wj 20:5-6 oraz Pwt 5:9-10 i 7:9. Rodziny doznają błogosławieństwa ze względu na wiarę poprzednich pokoleń. Izrael był błogosławiony z powodu wierności patriarchów (zob. Pwt 4:37; 7:8; 10:15). To, że Mesjasz miał pochodzić z pokolenia Judy, było także obietnicą daną Dawidowi (zob. 2 Sam 7). Należy jednak także stwierdzić, że nawet „wierni” nie byli w stanie w pełni przestrzegać Prawa (zob. Ez 36:22-36). Wiara – osobista, rodzinna, choć niedoskonała – podoba się Bogu i potencjalnie przekazywana jest z pokolenia na pokolenie (zob. 1 Kor 7:8-16).

11:29

GPNT

„nieżałowanymi bowiem dary i powołanie Boga”

BP

„Nieodwołalne bowiem są dary i powołanie Boże”

BW

„Nieodwołalne są bowiem dary i powołanie Boże”

BWP

„Nieodwołalne są bowiem wszystkie dary i samo powołanie Boże”

PL

„dary łaski i powołanie ze strony Boga są rzeczą nieodwołalną”

Nie dotyczy to darów duchowych dla jednostek (zob. 1 Kor 12), ale Bożych obietnic zbawienia – staro- i nowotestamentowych. Wybranie jest skuteczne. Boża wierność jest nadzieją narodu izraelskiego (zob. Mal 3:6) i duchowego Izraela!

11:30-32 Wersety te są streszczeniem Bożych planów i zamysłów.

1. Zawsze są one oparte o Jego miłosierdzie (zob. komentarz do 9:15-16), a nie arbitralny determinizm. Termin „miłosierdzie” występuje w tym szerszym kontekście cztery razy (zob. 9:15.16.18.23).
2. Bóg osądził wszystkich ludzi. Zarówno Żydzi, jak i poganie są grzeszni (zob. 3:9.19.23; 5:11).
3. Bóg użył potrzeby i niezdolności ludzi jako okazji do zmiłowania się nad całą ludzkością (zob. w. 22). W kontekście „cała” ludzkość musi być postrzegana w świetle wersetów 12 i 25-26. Nie wszystkie jednostki odpowiedzą na Bożą propozycję, ale wszyscy objęci są zasięgiem odkupienia (zob. 5:12-21; J 3:16). O Boże, niech tak będzie!

11:30 i 31 „teraz” Silnie sugeruje to duchowe nawrócenie narodu izraelskiego przez wiarę w Jezusa (zob. Zach 12:10). Tak, jak „niewiara” pogan została przewyciężona przez Boże miłosierdzie, będzie także z „niewiarą” Żydów.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 11:33-36

³³O głębokości bogactw, mądrości i wiedzy Boga! Jakże niezbadane są Jego wyroki i nie do wyśledzenia Jego drogi! ³⁴Kto bowiem poznał myśl Pana, albo kto był Jego doradcą? ³⁵Lub kto Go pierwszy obdarował, aby nawzajem otrzymać odpłatę? **36** Albowiem z Niego i przez Niego, i dla Niego [jest] wszystko. Jemu chwała na wieki! Amen.

11:33-36 Jest to jedna ze wspaniałych improwizowanych doksologii Pawła. Jest on do głębi poruszony Bożymi drogami: Jego wiernością, przyciąganiem ludzi i spełnieniem w ramach przymierza.

11:33 „bogactw” Jest to ulubiony idiom Pawła (zob. 2:4; 9:23; 10:12; 11:12,33; Ef 1:7.8; 2:7; 3:8.16; Fil 4:19; Kol 1:27). Ewangelia i nadzieja ludzkości skierowane są na miłosierną obfitość Bożego charakteru i planu (zob. Iz 55:1-7).

▣ „**Jakże niezbadane są Jego wyroki i nie do wyśledzenia Jego drogi**” Jest to odpowiednia doksologia w reakcji na paradoksalne prawdy zawarte w rozdziałach 9-11 (zob. Iz 55:8-11).

11:34 Jest to cytat z Iz 40:13-14 w tłumaczeniu Septuaginty, gdzie Bóg wybawia Swoją ludzkość przyprawiając go z powrotem z wygnania. W 1 Kor 2:16 Paweł cytuje ten sam fragment, przypisując jednak tytuł „Pan” Jezusowi.

11:35 Jest to niedokładny cytat z Hi 35:7 lub 41:11 [Przekład Nowego Świata].

11:36 „Albowiem z Niego i przez Niego, i dla Niego [jest] wszystko” W tym kontekście frazy te odnoszą się do Boga Ojca (zob. 1 Kor 11:12), są jednak bardzo podobne do innych fragmentów NT mówiących o Bogu-Synu (zob. 1 Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 2:10). Paweł stwierdza, że wszystko pochodzi od Boga i do Niego wraca.

▣ „**Jemu chwała na wieki**” Jest to charakterystyczne dla NT błogosławieństwo skierowane do bóstwa. Odnosiło się ono:

1. Czasem do Ojca (zob. 16:27; Ef 3:21; Fil 4:20; 1 P 4:11; 5:11; Jud 1:25; Ap 5:13; 7:12)
2. Czasem do Syna (zob. 1 Tm 1:17; 2 Tm 4:18; 2 P 3:18; Ap 1:16)

Zobacz komentarz do 3:23.

▣ „**Amen**” Zobacz Temat specjalny w 1:25.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. W jaki sposób Izrael przegapił Bożą drogę zbawienia?
2. Jakie dwa argumenty za tym, że Bóg nie odrzucił Izraela podaje Paweł?
3. Dlaczego Bóg zatwardził serca Żydów? W jaki sposób to zrobił?
4. Co oznacza koncepcja „reszty” Izraela (zob. wersety 2-5)?
5. Zdefiniuj termin „tajemnica” w NT.
6. Co oznacza werseł 11:26? Dlaczego? Jak łączy się z w. 9:6?
7. Jakie ostrzeżenie daje Paweł wierzącym poganom (wersety 17-24)?

ROZDZIAŁ 12 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
OBYWIAZKI CHRZEŚCIJAN MIŁOŚĆ I POKORA - ZASADĄ POSTĘPOWANIA		CHRZEŚCIJAŃSKI SPOSÓB ŻYCIA	<i>Część piąta</i> SPRAWIEDLIWOŚĆ BOŻA W CODZIENNYM ŻYCIU CHRZEŚCIJANINA Zasada ogólna: życie chrześcijanina jako ciągłe składanie siebie samego Bogu w ofierze	
Życie ludzkie składaniem ofiar Bogu	Życie chrześcijańskie służbą Bożą	Nowe życie w Chrystusie		Życie na co dzień w Chrystusie
12:1-2	12:1-2		12:1-2	12:1-2
Stosunek do współbraci	O korzystaniu z darów duchowych	12:1-8	O sposobie korzystania z darów Ducha Świętego	12:3-8
12:3-8	12:3-8	Zasady życia chrześcijańskiego	12:3-8	
12:9-13	Napomnienie do chrześcijańskiego życia		Szczera i wszystkich obejmująca miłość	
Miłość nieprzyjaciół		12:9-21	12:9-13	
12:14-16	12:9-21		12:14-16	12:9-21
12:17-21			12:17-21	

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 1-8

- A. Tutaj rozpoczyna się praktyczna część Listu do Rzymian (12:1-15:13). Listy Pawła były dokumentami okolicznościowymi, zawierają więc zarówno części dotyczące doktryny, jak i zastosowań. List ten został napisany w odpowiedzi na lokalny problem lub kryzys. Ponieważ rozdziały 1-8 stanowią tak wspaniałe streszczenie doktryny, przekaz etycznej i praktycznej części listu jest równie dobitny.
- B. Teologia bez zastosowania przekładającego się na styl życia nie pochodzi od Boga (zob. Mt 7:24-27; J 13:17; Rz 2:13; Jk 1:22.25; 2:14-26). Paweł jasno naucza zbawienia jako daru łaski Bożej przez wiarę w Jezusa, ale ten dar ma radykalnie zmienić nasze życie! Zbawienie jest darmowe, musi jednak za nim iść radykalne podobieństwo do Chrystusa. Nie śmiemy rozdzielać usprawiedliwienia od uświęcenia!
- C. Wersety 1-2 stanowią wprowadzenie do całej części praktycznej. Jest to podstawa życia pod przewodnictwem Ducha (tj. rozdział 8).
- D. Wersety 3-8 omawiają dary duchowe. Nasze całkowite poddanie Chrystusowi musi wyrażać się służbą Bogu (zob. Pwt 6:4-5; Mt 22:37) i innym (zob. Kpł 19:18; Mt 19:19). Dary te podkreślają naszą jedność w Chrystusie oraz nasze różnorodne talenty (zob. Ef 4:1-10). Wierzący muszą dążyć do jedności, nie jednorodności. Jesteśmy wyposażeni przez Boga do służenia sobie nawzajem (zob. 1 Kor 12:7.11; Ef 4:11-13)!

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 12:1-2

¹A zatem proszę was, bracia, przez miłosierdzie Boże, abyście dali ciała swoje na ofiarę żywą, świętą, Bogu przyjemną, jako wyraz waszej rozumnej służby Bożej. ²Nie bierzcie więc wzoru z tego świata, lecz przemieniajcie się przez odnawianie umysłu, abyście umieli rozpoznać, jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe.

12:1 „A zatem” Paweł używał tego terminu w ważnych punktach przejściowych swojej prezentacji prawd ewangelii w Liście do Rzymian.

1. w 5:1ff podsumowuje on „usprawiedliwienie z wiary”
2. w 8:1ff podsumowuje stosunek wierzących do grzechu, co jest nazwane uświęceniem
3. w 12:1ff odnosi się do praktycznych rezultatów usprawiedliwienia i uświęcenia w codziennym życiu wierzących

GPNT	„Zachęcam więc was”
BP	„Nawołuję więc was”
BW	„Wzywam was”
BWP	„proszę was”
PL	„Zachęcam was”

Fraza ta jest zarówno delikatna, jak i surowa. Stanowi ona wezwanie do właściwego życia. Paweł często posługuje się tym terminem (zob. 12:1; 15:30; 16:17; 1 Kor 1:10; 4:16; 16:15; 2 Kor 2:8; 5:20; 6:1; 10:1; 12:8; Ef 4:1; Fil 4:2; 1 Tes 4:10; 1 Tm 1:3; Flm 1:9-10).

▣ **„bracia”** Paweł często posługuje się tym określeniem w celu wprowadzenia nowego tematu.

▣ **„przez miłosierdzie Boże”** W LXX określenie to opisuje współczującą naturę JHWH (zob. Wj 34:6). Tutaj związane jest z doktrynalną progresją rozdziałów 1-11. List do Rzymian w oczywisty sposób kładzie nacisk na „miłosierdzie” (zarówno *oikēirō*, jak i *eleeō*) Boże w stosunku do upadłej ludzkości (zob. 9:15.16.18.23; 11:30.31.32; 12:8; 15:9). Ponieważ Bóg obdarza Swoją łaską i miłosierdziem, wierzący muszą żyć pobożnie (zob. Ef 1:4; 2:10) – z wdzięczności, a nie po to, aby na nie zasłużyć (zob. Ef 2:8-9). Nowe życie (tj. Kol 3:9.10.12) ma zwracać innych ku wierze w Chrystusa.

▣ „dali” Jest to AORYST W BEZOKOLICZNIKU. Jest to jedno z kilku ofiarniczych określeń użytych w tym kontekście: ofiara, w. 1; święta, w. 1; Bogu przyjemna, w. 1. Tę samą koncepcję wyraża także 6:13.16.19. Ludzie oddają się albo Bogu, albo szatanowi. Tak, jak Chrystus oddał się wyłącznie pełnieniu woli Ojca, a nawet wydał się na śmierć na krzyżu, Jego naśladowcy powinni naśladować Jego bezinteresowne, ofiarne życie (zob. 2 Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1 J 3:16).

▣ „ciała swoje” Chrześcijaństwo różni się od dużej części filozofii greckiej, w której fizyczne ciało uważane było za złe. Stanowi ono arenę dla pokus, ale jest moralnie neutralne. Termin „ciało” wydaje się być paralelny do „umysłu” w w. 2. Wierzący muszą powierzać Bogu całą swą istotę (zob. Pwt 6:5; 1 Kor 6:20) – tak, jak wcześniej oddawali ją grzechowi (zob. Rzymian 6).

▣ „żywą” Jest to radykalnie odmienne od martwych ofiar składanych w żydowskich lub pogańskich świątyniach (zob. 6:13; Gal 2:20)

Należy także odróżnić to od ascetyzmu (surowego traktowania ciała fizycznego w celach religijnych). Nie zaleca się tu oddzielania, karania ani celibatu ciała, tylko aktywne życie w służbie i Chrystusowej miłości.

▣ „świętą” Termin „święty” oznacza „oddzielony dla służby Bożej”. W tym kontekście określenie to skupia się na poświęceniu wierzącego i jego gotowości do bycia używanym przez Boga dla Jego celów.

TEMAT SPECJALNY: ŚWIĘTY

- I. Stary Testament (głównie na podstawie księgi Izajasza)
  - A. Pochodzenie słowa *kadosz* (BDB 872, KB 1072) jest niepewne – być może kananejskie (tj. ugaryckie). Prawdopodobnie część rdzenia (tj. *kd*) oznacza „dzielić”. Takie jest źródło popularnej definicji „oddzielony (od kultury kananejskiej, zob. Pwt 7:6; 14:2.21; 26:19) dla Bożego użytku”.
  - B. Odnosi się do Bożej obecności w rzeczach, miejscach i osobach. Nie pojawia się w Księdze Rodzaju, ale jest powszechne w Księgach Wyjścia, Kapłańskiej i Liczb.
  - C. W literaturze profetycznej (w szczególności u Izajasza i Ozeasza) element osobisty, który wcześniej występował, ale nie był eksponowany, wysuwa się na pierwszy plan. Jest sposobem określania istoty Boga (zob. Iz 6:3). Bóg jest święty. Jego imię, odzwierciedlające Jego charakter, to Święty. Jego lud, który ma objawiać Jego charakter światu w potrzebie, jest święty (jeśli w wierze przestrzega przymierza).
    1. PRZYMIOTNIK, BDB 872 קדוש, „święty”, stosowany do:
      - a. Boga, Iz 5:16; 6:3 (trzykrotnie)
      - b. Jego imienia, Iz 40:25; 49:7; 57:15
      - c. miejsca Jego zamieszkania, Iz 57:15
      - d. Jego szabatu, Iz 58:13
    2. RZECZOWNIK, BDB 872 קדש, „być oddzielonym”, „poświęcony”
      - a. Boży charakter, Iz 5:16; 29:23
      - b. Bóg, Iz 8:13; 65:5
      - c. Aniołowie Boga, Iz 13:3
      - d. Boże imię, Iz 29:23
      - e. święto, Iz 30:29
      - f. poświęceni ludzie, Iz 66:17
    3. RZECZOWNIK, BDB 871 קדש, „oddzielenie”, „świętość”
      - a. święte nasienie, Iz 6:13
      - b. święta góra, Iz 11:9; 27:13; 56:7; 57:13; 65:11.25; 66:20
      - c. poświęcone, Iz 23:18
      - d. Droga Święta, Iz 35:8
      - e. Świątynia, Iz 43:28; Iz 62:9; Iz 64:10
      - f. Święte Miasto, Iz 48:2; 52:1
      - g. Święty, Iz 49:7
      - h. święte ramię, Iz 52:10
      - i. dzień święty, Iz 58:13

- j. Święty Lud, Iz 62:12
- k. święty Duch, Iz 63:10.11
- l. Boża stolica, Iz 63:15
- m. święte miejsce, Iz 63:18
- n. święte miasta, Iz 64:10 (BW)

D. Bożej miłości i miłosierdzia nie można oddzielić od teologicznych koncepcji przymierza, sprawiedliwości i zasadniczego charakteru. Tutaj tkwi występujące w Bogu napięcie wobec nieświętej, upadłej, zbuntowanej ludzkości. Na stronach 112-113 książki *Synonyms of the Old Testament* [*Synonimy Starego Testamentu*] Roberta B. Girdlestone'a znaleźć można bardzo interesujący artykuł na temat związku Bożego „miłosierdzia” z Jego „świętością”.

II. Nowy Testament

- A. Autorzy NT (poza Łukaszem) myśleli po hebrajsku, ale pisali posługując się greką koine. Nowotestamentowy kościół używał greckiego tłumaczenia ST – Septuaginty. To właśnie greckie tłumaczenie ST, a nie klasyczna literatura, myśl czy religia grecka decydowała o ich słownictwie.
- B. Jezus jest święty, ponieważ jest Bogiem i jest taki jak On (zob. Łk 1:35; 4:34; Dz 3:14; 4:27.30; Ap 3:7). Jest Świętym i Sprawiedliwym (zob. Dz 3:14; 22:14). Jezus jest święty, ponieważ jest bezgrzeszny (zob. J 8:46; 2 Kor 5:21; Heb 4:15; 7:26; 1 P 1:19; 2:22; 1 J 3:5).
- C. Ponieważ Bóg jest święty (zob. J 17:11; 1 P 1:15-16; Ap 4:8; 6:10), Jego dzieci także mają być święte (zob. Kpł 11:44-45; 19:2; 20:7.26; Mt 5:48; 1 P 1:16). Ponieważ Jezus jest święty, Jego naśladowcy także mają być święci (zob. Rz 8:28-29; 2 Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 1 Tes 3:13; 4:3; 1 P 1:15). Chrześcijananie są zbawieni, by służyć w podobieństwie do Chrystusa (świętości).

▣ „**Bogu przyjemną**” Odnosi się to do właściwej ofiary w ST (zob. w. 2). Przypomina to koncepcję „nieskazitelności” w odniesieniu do ludzi (zob. Rdz 6:9; 17:1; Pwt 18:13; Hi 1:1).

▣

GPNT

„(tę) **związaną_ze_słowem służbę waszą**”

BP

„**będzie to wasza duchowa służba**”

BW

„**bo taka winna być duchowa służba wasza**”

BWP

„**Taka tedy niech będzie wasza cześć rozumnie okazywana Bogu**”

PL

„**na dowód, że Mu służycie z pełnym przekonaniem**”

Termin ten [*logikos*] wywodzi się z *logizomai*, oznaczającego „rozumowanie” (zob. Mk 11:31; 1 Kor 13:11; Fil 4:8). W tym kontekście mogło oznaczać to „rozumną” lub „racjonalną” służbę. Określenie to było jednak także stosowane w znaczeniu „duchowy”, jak w 1 P 2:2. Sednem wydaje się tu być świadome ofiarowanie prawdziwego siebie w przeciwieństwie do rytualnych ofiar składanych z martwych zwierząt ofiarnych. Bóg chce, żeby nasze życie cechowało się miłością i służeniem Mu, a nie formalistycznymi procedurami, które nie mają wpływu na naszą codzienność.

12:2 „Nie bierzcie więc wzoru” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ (lub CZASU DOKONANEGO STRONY MEDIALNEJ) z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. W wersecie 2 występuje kontrast podobny do tego w Fil 2:6-8 – pomiędzy zewnętrzną, zmienną formą (*schema*, 2:8), a wewnętrzną, niezmienną istotą (*morfe*, 2:6-7). Wierzący są wzywani do tego, aby nie byli już tacy jak zmienny, upadły system światowy (stara era buntu), którego fizycznie nadal są częścią, tylko ulegali radykalnej przemianie na obraz Jezusa (nowa era Ducha).

▣ „**z tego świata**” Dosłownie jest to termin „wiek”. Żydzi uważali, że są dwa „wieki” (zob. Mt 12:32; Mk 10:30; Łk 20:34-35), obecna zła era (zob. Gal 1:4; 2 Kor 4:4; Ef 2:2) oraz nadchodzący wiek (zob. Mt 28:20; Heb 1:3; 1 J 2:15-17). Wierzący żyją w pełnym napięciu okresie zaskakującego nachodzenia na siebie tych dwóch epok. Z powodu dwóch przyjść Chrystusa wierzący żyją w napięciu „już, ale jeszcze nie” Królestwa Bożego jako zarówno terażniejszego, jak i przyszłego.

TEMAT SPECJALNY: OBECNY I NADCHODZĄCY WIEK

Prorocy ST postrzegali przyszłość jako przedłużenie teraźniejszości. Dla nich przyszłością będzie przywrócenie geograficznego Izraela. Nawet oni jednak widzieli je jako nowy dzień (zob. Iz 65:17; 66:22). Wraz z ciągłym umyślnym odrzucaniem JHWH przez potomków Abrahama (nawet po wygnaniu), w żydowskiej międzytestamentalnej literaturze apokaliptycznej wykształcił się nowy paradygmat (tj. *1 Henocha*, *4 Ezdrasza*, *2 Barucha*). Pisma te wprowadzają rozróżnienie na dwie epoki: obecną złą erę zdominowaną przez szatana oraz nadchodzący wiek sprawiedliwości zdominowany przez Ducha i zapoczątkowany przez Mesjasza (często dynamicznego wojownika).

W tym obszarze teologii (eschatologia) wyraźnie widoczny jest rozwój. Teologowie nazywają to „progresywnym objawieniem”. NT potwierdza nową kosmiczną rzeczywistość dwóch epok (tj. czasowy dualizm).

<u>Jezus</u>	<u>Paweł</u>	<u>List do Hebrajczyków (Piotr)</u>
Mt 12:32; 13:22-39	Rz 12:2	Heb 1:2; 6:5; 11:3
Mk 10:30	1 Kor 1:20; 2:6.8; 3:18	
Łk 16:8; 18:30; 20:34-35	2 Kor 4:4 Gal 1:4 Ef 1:21; 2:2.7; 6:12 1 Tm 4:10 Tt 2:12	

W teologii NT te dwie żydowskie epoki zachodzą na siebie z powodu nieoczekiwanych i niedostrzeżonych przepowiedni dwóch przyjść Mesjasza. Wcielenie Jezusa wypełniło większość starotestamentowych prorocत्व dotyczących zapoczątkowania nowej ery (Dan 2:44-45). ST opisywał także Jego przyjście jako Sędziego i Zdobywcy, ale On przyszedł najpierw jako cierpiący sługa (zob. Iz 53; Zach 12:10), uniżony i pokorny (zob. Zach 9:9). Jezus powróci w mocy – tak jak przepowiedziano to w ST (zob. Ap 19). To dwuetapowe wypełnienie sprawia, że Królestwo jest teraźniejszością (zapoczątkowaną), a zarazem przyszłością (nie do końca wypełnioną). Jest to nowotestamentowe napięcie „już, ale jeszcze nie”!

☐ „**przemieniajcie się**” Wierzący muszą być przemieniani (zob. 6:4; 7:6; 2 Kor 5:17; Gal 6:15; Ef 4:22-24; Kol 3:10), a nie tylko informowani! Forma gramatyczna tego słowa to TRYB ROZKAZUJĄCY STRONY MEDIALNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO, „dalej się przemieniajcie”, lub TRYB ROZKAZUJĄCY STRONY BIERNEJ CZASU TERAŹNIEJSZEGO „dalej bądźcie przemieniani”. To samo dotyczy „brania wzoru” w w. 2a. Podobny kontrast zaobserwować można pomiędzy Ez 18:31 (ludzkie zaangażowanie i działanie) a Ez 36:26-27 (Boży dar). Oba elementy są niezbędne!

Forma tego samego słowa „przemieniać się” zastosowana jest do Jezusa w czasie przemienienia (zob. Mt 17:2), kiedy objawiła się Jego prawdziwa istota. Ta prawdziwa boska istota (zob. 2 P 1:3-4) ma być kształtowana w każdym wierzącym (zob. 2 Kor 3:18; Ef 4:13).

☐ „**przez odnawianie umysłu**” Jest to forma greckiego słowa oznaczającego nowość w sensie jakości (*kainos*), a nie nowość w sensie czasu (*chronos*). Dla Żydów zmysły wzroku i słuchu były oknami duszy. Stajemy się tym, o czym myślimy. Kiedy wierzący dostępują zbawienia, zamieszkuje w nich Duch Święty, który daje im nową perspektywę (zob. Ef 4:13,23; Tt 3:5). Ten nowy biblijny światopogląd wraz z zamieszkującym w nas Duchem przemienia umysł i styl życia nowych wierzących. Chrześcijanie zupełnie inaczej postrzegają rzeczywistość, ponieważ ich umysły zasilił Duch. Nowy, odkupiony, prowadzony przez Ducha umysł skutkuje nowym stylem życia. To właśnie obiecuje Nowe Przymierze (zob. Jer 31:31-34).

TEMAT SPECJALNY: ODNAWIAĆ (*ANAKAINŌSIS*)

Ten grecki termin w swoich różnych formach (*anakainōō*, *anakainizō*) ma dwa podstawowe znaczenia:

1. „spowodować, żeby coś stało się nowe i inne (tj. lepsze)” – Rz 12:2; Kol 3:10
  2. „spowodować zmianę do poprzedniego preferowanego stanu” – 2 Kor 4:16; Heb 6:4-6)
- (zaczerpnięto z *Greek-English Lexicon [Leksykonu grecko-angielskiego]* Louwa i Nidy, tom 1, s. 157, 594)

W książce *The Vocabulary Of The Greek Testament [Słownik greckiego Testamentu]* Moulton i Milligan

twierdzą, że ten termin (tj. *anakainōsis*) nie występuje w literaturze greckiej przed Pawłem. Być może to on ukuł to określenie (s. 34).

W książce *New Testament Theology [Teologia Nowego Testamentu]* Frank Stagg zawarł interesujące spostrzeżenie:

„Odrodzenie i odnowienie należą jedynie do Boga. *Anakainōsis*, słowo oznaczające „odnowienie”, jest rzeczownikiem wyrażającym działanie i w Nowym Testamencie używane jest wraz z formami czasownikowymi dla opisanego ciągłego odnawiania, jak w Rzymian 12:2, ‘lecz przemieniajcie się przez odnawianie umysłu’ oraz 2 Koryntian 4:16, ‘ten, który jest wewnątrz, odnawia się z dnia na dzień’. Kolosan 3:10 opisuje ‘nowego człowieka’ jako tego, który ‘wciąż się odnawia ku głębszemu poznaniu [Boga], według obrazu Tego, który go stworzył’. Ten ‘nowy człowiek’, ‘nowość życia’, ‘odrodzenie’ lub ‘odnowienie’, jakkolwiek jest nazywane, sprowadza się do początkowego i ciągłego działania Bożego jako Tego, który daje i podtrzymuje życie wieczne” (s. 118).

▣ **„abyście umieli rozpoznać, jaka jest wola Boża”** Jest to BEZOKOLICZNIK CZASU TERAŻNIEJSZEGO. Słowo to (*dokimazō*) użyte jest w znaczeniu „wyprobowania z myślą o zatwierdzeniu”. Zobacz Temat specjalny w 2:18.

Wolą Bożą jest zbawienie wszystkich przez Chrystusa (zob. J 6:39-40) i ich do Niego podobieństwo w życiu (zob. Rz 8:28-29; Gal 4:19, Ef 1:4; 4:13.15; 5:17-18). Pewność zbawienia wierzących (zob. Temat specjalny w 5:2) opiera się o:

1. obietnice godnego zaufania Boga
2. zamieszkującego w nich Ducha Świętego (zob. Rz 8:14-16)
3. ich przemienione i zmieniające się życie (zob. List Jakuba i 1 Jana). Gdzie nie ma owocu, nie ma też korzenia (zob. Mt 13:1-9.19-23)

▣ **„jaka jest wola Boża”** Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: WOLA (*THELĒMA*) BOŻA

„Wola” Boża obejmuje kilka kategorii.

EWANGELIA JANA

- Jezus przyszedł, żeby wypełnić wolę Ojca (zob. 4:34; 5:30; 6:38)
- wskreszenie w dniu ostatecznym wszystkich, których Ojciec dał Synowi (zob. 6:39)
- żeby wszyscy uwierzyli w Syna (zob. 6:29.40)
- wysłuchanie modlitwy związanej z pełnieniem woli Bożej (zob. 9:31 i 1 J 5:14)

EWANGELIE SYNOPTYCZNE

- pełnienie woli Bożej jest czymś kluczowym (zob. Mt 7:21)
- pełnienie woli Bożej czyni z człowieka brata i siostrę Jezusa (zob. Mt 12:50; Mk 3:35)
- nie jest wolą Bożą, żeby ktokolwiek był zgubiony (zob. Mt 18:14; 1 Tm 2:4; 2 P 3:9)
- krzyż był wolą Ojca dla Jezusa (zob. Mt 26:42; Łk 22:42)

LISTY PAWŁA

- dojrzałość i służba wszystkich wierzących (zob. Rz 12:1-2)
- uratowanie wierzących z tego złego wieku (zob. Gal 1:4)
- wolą Bożą był Jego plan odkupienia (zob. Ef 1:5.9.11)
- doświadczenie przez wierzących życia napełnionego Duchem (zob. Ef 5:17-18)
- napełnienie wierzących poznaniem Boga (zob. Kol 1:9)
- uczynienie wierzących doskonałymi i pełnymi (zob. Kol 4:12)
- uświęcenie wierzących (zob. 1 Tes 4:3)
- dziękczynienie wierzących w każdym położeniu (zob. 1 Tes 5:18)

LISTY PIOTRA

- właściwe postępowanie wierzących (tj. podporządkowanie władzom państwowym) i uciszanie przez to głupich ludzi, co stwarza okazje do ewangelizacji (zob. 1 P 2:15)
- cierpienie wierzących (zob. 1 P 3:17; 4:19)
- żeby życie wierzących nie było skupione na sobie (zob. 1 P 4:2)

LISTY JANA

- trwanie wierzących na wieki (zob. 1 J 2:17)
- klucz do wysłuchania modlitw wierzących (zob. 1 J 5:14)

▣ „co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonale” Reprezentuje to Bożą wolę dla wierzących, którzy dostąpili zbawienia (zob. Fil 4:4-9). Bożym celem dla każdego wierzącego jest dojrzałość w podobieństwie do Chrystusa już teraz (zob. Mt 5:48).

▣ „doskonale” Termin ten oznacza „dojrzałe, w pełni wyposażone do realizacji wyznaczonego zadania”, „dojrzałe” lub „kompletne”, a nie „bezgrzeszne”. Był on stosowany do:

1. ręk i nóg, które były złamane, ale zrosły się i są znowu sprawne
2. sieci rybackich, które się podarły, ale zostały naprawione i znowu nadają się do łowienia ryb
3. młodych kurczaków, które osiągnęły wiek, w którym mogą zostać sprzedane jako brojlery
4. statków ożaglowanych do żeglugi

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 12:3-8

³Mocą bowiem łaski, jaka została mi dana, mówię każdemu z was: Niech nikt nie ma o sobie wyższego mniemania, niż należy, lecz niech sądzi o sobie trzeźwo - według miary, jaką Bóg każdemu w wierze wyznaczył. ⁴Jak bowiem w jednym ciele mamy wiele członków, a nie wszystkie członki spełniają tę samą czynność - ⁵podobnie wszyscy razem tworzymy jedno ciało w Chrystusie, a każdy z osobna jesteśmy nawzajem dla siebie członkami. ⁶Mamy zaś według udzielonej nam łaski różne dary: bądź dar prorocstwa - [do stosowania] zgodnie z wiarą; ⁷bądź to urząd diakona - dla wykonywania czynności diakońskich; bądź urząd nauczyciela - dla wypełniania czynności nauczycielskich; ⁸bądź dar upominania - dla karcenia. Kto zajmuje się rozdawaniem, [niech to czyni] ze szczodropliwością; kto jest przełożonym, [niech działa] z gorliwością; kto pełni uczynki miłosierdzia, [niech to czyni] ochotczo.

12:3 Wersety 1-2 podkreślają potrzebę „odnowionego umysłu”. W w. 3 występuje poczwórna gra słów obracająca się wokół „myślenia”. W *The Zondervan Study Guide Commentary, Romans*, [Komentarz i przewodnik do studiowania Zondervan, List do Rzymian] Bruce Corley i Curtis Vaughan czynią następującą obserwację:

„Przesadne myślenie... Właściwe myślenie... Myślenie celowe... Trzeźwe myślenie” (s. 138).

Jest to pomocna charakterystyka.

Werset ten, podobnie jak fragment 11:13-24, odzwierciedlać może:

1. Napięcie w rzymskim kościele pomiędzy wierzącymi Żydami a wierzącymi poganami
2. Fakt, że Paweł pisał List do Rzymian w Koryncie (pod koniec swojej trzeciej podróży misyjnej), gdzie spotkał aroganckich, wywyższających się wierzących.

▣ „Mocą bowiem łaski, jaka została mi dana” Jest to IMIESŁÓW AORYSTU STRONY BIERNEJ. Łaska ta przyszła od Boga i jest to przeszłe, dokonane wydarzenie (tj. spotkanie w drodze do Damaszku). W tym kontekście „łaska” odnosi się do duchowych darów (zob. 15:15; 1 Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; Ef 3:7-8), a nie daru sprawiedliwości (zob. Rzymian 4). Słowa te dotyczą nawrócenia Pawła i jego powołania na apostoła pogan (zob. Dz 9:15; Rz 1:1.5; Gal 1:15-16; 2:7-8; Ef 3:1-2.8; 1 Tm 2:7; 2 Tm 4:17).

▣ „mówię każdemu z was” Ostrzeżenie z wersetu 3 dotyczy wszystkich chrześcijan – nie tylko przywódców.

▣ „Niech nikt nie ma o sobie wyższego mniemania, niż należy” Zobacz Temat specjalny: Stosowanie przez Pawła złożenia *hyper* w 1:30.

▣ „jaką Bóg każdemu w wierze wyznaczył” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY AORYSTU STRONY CZYNNIEJ. Wierzący nie wybierają sobie duchowych darów (zob. 1 Kor 7:17; 12:11; Ef 4:7). Udziela ich Duch w momencie zbawienia dla wspólnego dobra (zob. 1 Kor 12:7). Dary Ducha nie są odznakami za zasługi, wywyższającymi jednostkę, tylko ręcznikami dla sług, tak, aby każdy wierzący mógł służyć ciału Chrystusa – kościołowi.

▣ „według miary ... w wierze” Odnosi się to do umiejętności jednostek do skutecznego funkcjonowania w ich darach duchowych (zob. w. 6). Aby dary duchowe były zdrowe, muszą być one realizowane za pomocą owocu Ducha (zob. wersety 9-12; Gal 5:22-23). Dary to różne dziedziny służby Jezusa podzielone pomiędzy Jego naśladowców, owoc natomiast to Jego umysł. I jedno, i drugie jest niezbędne dla skutecznej służby.

12:4 Jest to popularna metafora w pismach Pawła. Wzajemna zależność ludzkiego ciała opisuje obdarowanie kościoła (zob. 1 Kor 12:12-27; Ef 1:23; 4:4.12.16; 5:30; Kol 1:18.24; 2:19). Chrześcijaństwo jest zarówno zbiorowe, jak i indywidualne!

12:5 „wszyscy razem tworzymy jedno ciało w Chrystusie” Werset ten podkreśla jedność i różnorodność wierzących. Na tym polega napięcie darów duchowych w kościele. Opiewający miłość 13. rozdział 1 Listu do Koryntian omawia napięcie związane z różnorodnością darów (zob. 1 Kor 12 i 14). Chrześcijaństwo nie jest w sobie wzajemnie wykluczające, tylko współpracujące przy realizacji Wielkiego Posłannictwa!

12:6-8 W grece wersety te tworzą jedno zdanie z dwoma IMIESŁOWAMI, ale bez głównego CZASOWNIKA. Zazwyczaj tłumaczone jest jako TRYB ROZKAZUJĄCY TRZECIEJ OSOBY: „używajmy”.

12:6 „łaski ... dary” Termin „dary” (*charismata*) oraz „łaska” (*charis*) wywodzą się z tego samego greckiego rdzenia, oznaczającego „darowany za darmo”. Zob. komentarz do 3:24. Dary Ducha wymienione są w 1 Koryntian 12; Rzymian 12; Efezjan 4 i 1 Piotra 4. Listy te i ich porządek nie są identyczne, są więc one reprezentatywne, a nie wyczerpujące. Biblia nigdzie nie informuje wierzących, w jaki sposób rozpoznać ich duchowy(e) dar(y). Najlepsza pozabiblijna chrześcijańska mądrość na ten temat zawarta jest w zasadach określonych w broszurce InterVarsity Press autorstwa Paula Little’a zatytułowanej *Affirming the Will of God* [*Afirmacja Bożej woli*]. Te same wytyczne, co te dotyczące poznawania Bożej woli, funkcjonują w dziedzinie rozpoznania swojego obszaru skutecznej służby. Najwidoczniej świadomość, że wierzący posiadają dary, jest ważniejsza niż identyfikacja tych darów albo wiedza, który konkretny dar otrzymali.

▣ „bądź” Jest to *eite* (zob. wersety 6, 7 [dwukrotnie], 8). Jego znaczenie tłumaczone jest jako „bądź... bądź” lub „jeśli... jeśli”. W tym wersecie nie następuje po nim CZASOWNIK (zob. 1 Kor 3:22; 8:5; 2 Kor 5:10), ale w innych miejscach często towarzyszy mu TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO (zob. 1 Kor 12:26; 2 Kor 1:6), co czyni z niego ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ zakładające istnienie tych darów duchowych.

▣ „proroctwa” Nie dotyczy to starotestamentowych proroctw jako objawionych (natchnionych) wiadomości od Boga. W ST prorocy pisali Biblię (natchnienie). W NT jest to akt ogłaszania Bożej prawdy. Może też obejmować przewidywanie przyszłości (zob. Dz 11:27-28; 21:10-11). Skupia się nie na nowej treści, tylko na wyjaśnianiu przesłania ewangelii i jej współczesnego zastosowania. Termin ten cechuje się pewną płynnością. Może odnosić się do funkcji pełnionej przez wierzących (zob. 1 Kor 14:1.39) i konkretnego daru duchowego (zob. 1 Kor 12:28; 14:29; Ef 4:11). Tą samą płynność zauważyć można w listach Pawła do Koryntian, które napisane zostały mniej więcej w tym samym czasie (zob. 1 Kor 12:10.12; 13:8; 14:1.5.29.39).

TEMAT SPECJALNY: PROROCTWA NT

- I. Nie są tym samym, co proroctwa ST (BDB 611, KB 661; zob. Temat specjalny powyżej), uważane przez rabinów za spisane natchnione objawienia otrzymane od JHWH (por. Dz 3:18.21; Rz 16:26). Tylko prorocy mogli pisać Biblię.
  - A. Mojżesz został nazwany prorokiem (zob. Pwt 18:15-21).
  - B. Księgi historyczne (od Jozuego po Królewskie [za wyjątkiem Rut]) nazywane były „prorokami wcześniejszymi” (zob. Dz 3:24).
  - C. Prorocy przejmują od najwyższego kapłana rolę źródła informacji od Boga (zob. Izajasza – Malachiasza).
  - D. Druga część kanonu hebrajskiego zwana jest „Prorokami” (zob. Mt 5:17; 22:40; Łk 16:16; 24:25.27; Rz 3:21).
- II. W NT koncepcja ta pojawia się w kilku różnych znaczeniach.

- A. W odniesieniu do proroków ST i ich natchnionego przesłania (zob. Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rz 1:2).
- B. W odniesieniu do przesłania do jednostki, a nie zbiorowości (prorocy ST zwracali się głównie do Izraela).
- C. W odniesieniu zarówno do Jana Chrzciciela (zob. Mt 11:9; 14:5; 21:26; Łk 1:76), jak i Jezusa jako zwiastunów Królestwa Bożego (por. Mt 13:57; 21:11.46; Łk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Jezus twierdził także, że jest większy od proroków (zob. Mt 11:9; 12:41; Łk 7:26).
- D. Inni prorocy w NT:
  - 1. Wczesne lata życia Jezusa zrelacjonowane w Ewangelii Łukasza (tj. wspomnienia Marii)
    - a. Elżbieta (zob. Łk 1:41-42)
    - b. Zachariasz (zob. Łk 1:67-79)
    - c. Symeon (zob. Łk 2:25-35)
    - d. Anna (zob. Łk 2:36)
  - 2. Ironiczne przepowiednie (zob. Kajfasz, J 11:51)
- E. W odniesieniu do kogoś, kto głosi Ewangelię (listy darów zwiastowania w 1 Kor 12:28-29; Ef 4:11)
- F. W odniesieniu do trwającego w kościele daru (zob. Mt 23:34; Dz 13:1; 15:32; Rz 12:6; 1 Kor 12:10.28-29; 13:2; Ef 4:11). Czasem może dotyczyć on kobiet (zob. Łk 2:36; Dz 2:17; 21:9; 1 Kor 11:4-5).
- G. W odniesieniu do niektórych części apokaliptycznej księgi Objawienia (por. Ap 1:3; 22:7.10.18.19).

III. Prorocy NT

- A. Nie przekazują natchnionego objawienia w tym samym sensie, co prorocy ST (tj. Pisma Świętego). Stwierdzenie takie jest możliwe z powodu użycia frazy „wiara” (w znaczeniu kompletnej Ewangelii) w Dz 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Flp 1:27; Jud 3:20.

Koncepcja ta jasno wynika z pełnej frazy użytej w Jud 3: „wiarę, która raz na zawsze została przekazana świętym” (BW). Wiara przekazana „raz na zawsze” oznacza prawdy, doktryny, koncepcje, światopogląd oraz naukę chrześcijaństwa. Ten nacisk na „raz na zawsze” stanowi biblijną podstawę dla teologicznego ograniczenia natchnienia do pism NT i nie dopuszczania, aby późniejsze lub inne pisma były uznawane za objawienie. W NT jest wiele niejednoznacznych, niepewnych i mglistych fragmentów (zob. Temat specjalny: Wschodnie literatura [biblijne paradoksy] w 3:27), ale wierzący przez wiarę potwierdzają, że wszystko, co jest „niezbędne” dla wiary i praktyki zostało ujęte w NT z wystarczającą jasnością. Koncepcja ta została przedstawiona na tak zwanym „trójkacie objawienia”:

- 1. Bóg objawił się w historycznym czasie i przestrzeni (OBJAWIENIE)
- 2. Wybrał pewnych ludzkich pisarzy, żeby spisali i objaśnili Jego dzieła (NATCHNIENIE)
- 3. Dał Swojego Ducha, który otwiera umysły i serca ludzi, aby zrozumieli te pisma; nie ostatecznie, ale w sposób wystarczający dla zbawienia i owocnego życia chrześcijańskiego (OŚWIECENIE, zob. Temat specjalny: Oświecenie w 10:18).

Chodzi tu o to, że natchnienie ogranicza się do autorów biblijnych. Nie ma dalszych autorytarnych pism, wizji ani objawień. Kanon jest zamknięty. Otrzymaliśmy całą prawdę, która jest nam potrzebna, aby właściwie odpowiedzieć Bogu. Prawdę tę najlepiej ilustruje zgoda panująca wśród autorów biblijnych w zestawieniu z niezgodą pomiędzy szczerymi, pobożnymi wierzącymi. Żaden współczesny pisarz ani mówca nie znajduje się pod takim Bożym prowadzeniem, jak autorzy Pisma Świętego.

- B. Pod pewnymi względami prorocy NT przypominają proroków ST.
  - 1. Przepowiadanie przyszłych wydarzeń (zob. Paweł, Dz 27:22; Agabus, Dz 11:27-28; 21:10-11; inni nienazwani prorocy, Dz 20:23).
  - 2. Wygłaszanie sądów (zob. Paweł, Dz 13:11; 28:25-28).
  - 3. Symboliczne akty obrazowo przedstawiające jakieś wydarzenie (zob. Agabus, Dz 21:11).
- C. Czasami ogłaszają prawdy Ewangelii wraz z przepowiedniami (zob. Dz 11:27-28; 20:23; 21:10-11), ale nie jest to główny przekaz ich zwiastowania. W 1 Koryntian prorokowanie zasadniczo oznaczało przekazywanie Ewangelii (zob. 1 Kor 14:24.39).
- D. Przez nich Duch Święty obecnie objawia współczesne i praktyczne zastosowania Bożej prawdy

do każdej nowej sytuacji, kultury lub okresu czasu (por. 1 Kor 14:3).

- E. Działali we wczesnych kościołach paulińskich (zob. 1 Kor 11:4-5; 12:28-29; 13:2.8-9; 14:1.3.4-6.22.24.29.31-32.37.39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; 1 Tes 5:20), wspomina ich *Didache* (dzieło napisane pod koniec I w.n.e. lub na początku II w., datowanie niepewne) oraz północnoafrykański montanizm z II i III w.

IV. Czy dary NT ustały?

- A. Trudno odpowiedzieć na to pytanie. Pomóc może w tym określenie celu, któremu mają służyć dary. Czy mają potwierdzać początkowe głoszenie Ewangelii, czy też są stałymi sposobami, na jaki kościół ma usługiwać sobie i zgubionemu światu?
- B. Czy w poszukiwaniu odpowiedzi na to pytanie odwołamy się do historii kościoła, czy do samego NT? NT nie wspomina, aby dary duchowe miały być tymczasowe. Ci, którzy starają się odpowiedzieć na to pytanie cytując fragment 1 Kor 13:8-13, nadużywają autorskiego zamysłu stojącego za tymi wersetami, stwierdzającymi, że przeminie wszystko poza miłością.
- C. Kusi mnie, żeby powiedzieć, że ponieważ to NT, a nie historia kościoła, jest naszym autorytetem, wierzący muszą przyznać, że dary trwają nadal. Jestem jednak przekonany, że kultura wpływa na interpretację. Niektóre bardzo jasne teksty nie mają już zastosowania (np. święty pocałunek, noszenie zasłon przez kobiety, spotkania kościołów w domach itd.). Jeśli kultura wpływa na teksty, to dlaczego nie historia kościoła?
- D. Jest to po prostu pytanie, na które nie da się udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Niektórzy wierzący będą obstawać za „ustaniem”, a inni za „nieustaniem”. W tej kwestii, tak samo jak przy wielu innych problemach dotyczących interpretacji, kluczem jest serce wierzącego. NT jest wieloznaczny i uwarunkowany kulturowo. Trudność polega na stwierdzeniu, na które teksty miała wpływ kultura/historia, a które przeznaczone są dla wszystkich czasów i kultur (zob. Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]*, s. 14-19 i 69-77). Kluczowe są tu dyskursy na temat wolności i odpowiedzialności zawarte w Rz 14:1-15:13 oraz 1 Kor 8-10. To, jak odpowiemy na to pytanie, jest istotne z dwóch powodów:
1. Każdy wierzący musi chodzić w wierze i postępować według światła, które ma. Bóg patrzy na nasze serce i motywy.
  2. Każdy wierzący musi pozwolić innym wierzącym postępować według ich zrozumienia wiary. W biblijnych granicach potrzebna jest tolerancja. Bóg chce, żebyśmy kochali się nawzajem tak, jak On kocha nas.
- E. Podsumowując tę kwestię: chrześcijaństwo to życie wiarą i miłością, a nie doskonała teologia. Wiąż z Nim, która wpływa na nasze relacje z innymi, jest ważniejsza niż rozstrzygające informacje lub bezbłądność wyznania.

☐ „[do stosowania] zgodnie z wiarą” Odnosi się to bezpośrednio do w. 3, „według miary, jaką Bóg każdemu w wierze wyznaczył” (zob. Ef 4:7). Musi także dotyczyć szerszego kontekstu, mówiącego o tym, w jaki sposób wierzący używają swoich darów. Odnosi się to do postaw, motywacji i energii wierzących w funkcjonowaniu w otrzymanej od Boga osobistej służbie, które to zasadniczo stanowią owoc Ducha opisany w Gal 5:22-23.

12:7

GPNT

„czy_to służbę w służbie”

BP

„czy to dar usługiwania, który okazujemy w usługiwaniu”

BW

„Jeśli posługiwanie, to w usługiwaniu-”

BWP

„ci, którzy zostali obdarzeni darem posługiwania, niech posługują innym”

PL

„czy usługiwania – do służby z poświęceniem”

Współczesne tłumaczenia różnie oddają to słowo, ponieważ nie ma dokładnego polskiego odpowiednika tego greckiego terminu (*diakonia*). Może on oznaczać (1) praktyczną służbę lub (2) administrowanie (zob. Dz 6:1; 1 Kor 12:5.28). *The Analytical Greek Lexicon Revised [Poprawiony analityczny leksykon grecki]* Harolda K. Moultona definiuje je jako „funkcję, służbę lub urząd” w Rz 12:7; 1 Kor 12:5; Kol 4:17; 2 Tm 4:5 (s. 92). Kontekst skupia się tutaj na pomocy innym wierzącym.

▣ „nauczyciela - dla wypełniania czynności nauczycielskich” Dar ten (*didaskō*) wymieniony jest także w 1 Kor 12:28 i 14:26. Wiąże się z prorokami w Dziejach 13:1 i pasterzami w Ef 4:11. Wczesny kościół postrzegał to jako obdarowanych ludzi funkcjonujących w nakładających się na siebie rolach. Zarówno głoszenie kazań, prorokowanie, ewangelizowanie, jak i nauczanie jest głoszeniem ewangelii, tylko w każdym przypadku nacisk kładziony jest na coś innego i zmienia się metodologia.

12:8 „upominania - dla karcenia” Termin ten (*parakaleō*) związany jest z nauczaniem (zob. 1 Tm 4:13). Być może jest to umiejętność, dzięki której prawda stosowana jest do życia. Byłby on wtedy także bliski Ef 4:15.16 „żywąc prawdziwie w miłości... przyczynia sobie wzrostu dla budowania siebie w miłości”.

▣ „Kto zajmuje się rozdawaniem, [niech to czyni] ze szczodrobiwością” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: SZCZODRY/SZCZERY (*HAPLOTES*)

Termin ten (*haplotes*) łączył się z dwoma konotacjami: „szczodry” albo „szczerzy”. Była to metafora związana ze wzrokiem. W ST oko używane było jako metafora motywu na dwa sposoby:

1. złe oko (skąpe, zob. Pwt 15:9 i Prz 23:6; 28:22)
2. dobre oko (hojne, Prz 22:9)

Jezus tak samo stosował tę metaforę (zob. Mt 6:22-23; Mt 20:15). Paweł posługuje się tym terminem w dwóch znaczeniach:

1. „prostota, szczerłość, czystość” (zob. 2 Kor 1:12; 11:3; Ef 6:5; Kol 3:22)
2. „szczodrobiwość” (zob. Rz 12:8; 2 Kor 8:2; 9:11.13)

▣ „kto jest przełożonym, [niech działa] z gorliwością” Odnosi się to do chrześcijańskiego przywództwa – czy to wędrownego, czy lokalnego.

▣ „kto pełni uczynki miłosierdzia, [niech to czyni] ochoczo” Dotyczy to pomocy chorym i potrzebującym. Nie powinno być rozróżnienia pomiędzy doktrynalnym nauczaniem i społecznym zaangażowaniem wierzącej społeczności. Są to dwie strony tej samej monety. Nie ma czegoś takiego jak „ewangelia społeczna” – jest po prostu ewangelia!

PYTANIA DO DYSKUSJI DO WERSETÓW 1-8

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. W jaki sposób daje się swoje ciało na żywą ofiarę (w. 1)?
2. Czy każdy wierzący ma jakiś duchowy dar (wersety 3-8; 1 Kor 12:7)? Jeśli tak, czy wybiera sobie, który chce otrzymać?
3. Jaki jest zamysł darów duchowych?
4. Czy Biblia zawiera wyczerpującą listę darów?
5. W jaki sposób rozpoznać swój dar?

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 9-21

- A. Najlepszy tytuł dla tej części mógłby brzmieć następująco: „Chrześcijańskie wskazówki dotyczące relacji interpersonalnych”. Jest to praktyczne omówienie miłości (zob. Mt 5-7; 1 Kor 13 and I J 3:18; 4:7-21).

- B. 12. rozdział Rzymian przypomina pod względem struktury i treści 1 Koryntian 12-13. Bezpośrednio po omówieniu darów duchowych następuje ostrzeżenie przed pychą i nacisk na praktyczną miłość wyrażającą się w stylu życia.
- C. Kontekst ten zajmuje się:
1. Naszymi relacjami z innymi chrześcijanami (zob. 12:9-13). Kwestia ta jest także szczegółowo omówiona w 14:1-15:13 oraz w 1 Kor 8:11ff; 10:23-33.
  2. Naszymi relacjami z niewierzącymi lub (co bardziej prawdopodobne) innymi chrześcijanami, z którymi mamy konflikt (zob. 12:14-21). Część ta wydaje się odzwierciedlać Kazanie na Górze (zob. Mt 5-7).
  3. Ta część fragmentu jest nieco sztuczna, ponieważ obszary te (relacje) zachodzą na siebie nawzajem.
- D. We fragmencie tym przeważają ciągle przykazania dotyczące stylu życia (TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ, zob. w. 4 [trzykrotnie], 16, 20 [dwukrotnie] oraz IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO – siedemnaście razy). Zbawienie jest darem łaski Bożej poprzez dokonane dzieło Chrystusa i pociąganie przez Ducha, ale kiedy zostaje przyjęte, staje się zaangażowaniem za wszelką cenę i stylem życia! Nazywanie Jezusa „Panem” nie jest metaforą (zob. Łukasza 6:46)!
- E. Fragment ten zawiera także kilka IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO zastosowanych w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności, wersety 14, 16 [dwukrotnie], 17, 19 i 21. Chrześcijanie już wtedy przekraczali dane im granice! W pewnym sensie grzech można zdefiniować jako używanie Bożych darów poza wyznaczonymi przez Niego granicami.
- F. Chrześcijaństwo musi być „otwarte” – mieć otwarty umysł, otwarte ręce, otwarte serce i otwarte drzwi (zob. Jakuba 2).

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 12:9-13

⁹Miłość niech będzie bez obłudy! Mieście wstręt do złego, podążajcie za dobrem!¹⁰W miłości braterskiej nawzajem bądźcie życzliwi! W okazywaniu czci jedni drugich wyprzedzajcie!¹¹Nie opuszczajcie się w gorliwości! Bądźcie płomiennego ducha! Pełnijcie służbę Panu!¹²Weselcie się nadzieją! W ucisku bądźcie cierpliwi, w modlitwie - wytrwali!¹³Zarządzajcie potrzebom świętych! Przestrzegajcie gościnności!

12:9 „Miłość niech będzie bez obłudy” W greckim tekście w tym kontekście brakowało łączników (*asyndeton*), co jest bardzo rzadkie w grece koine. Może to odzwierciedlać hebrajską formę gramatyczną stojącą za błogosławieństwami z Mateusza 5. Ta forma gramatyczna podkreśla każdą z fraz jako oddzielną i samodzielną prawdę.

„Obłuda” była teatralnym określeniem oznaczającym „mówienie z za maski”. Miłość nie może być odgrywana ani podrabiana (zob. 2 Kor 6:6). Miłość jest cechą wyróżniającą wierzących (zob. J 13:34-35; 15:12.17; 1 J 3:11.18; 4:7-21), ponieważ tkwi ona w Bożym charakterze.

▣ **„Mieście wstręt do złego”** Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ użyty w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Wierzący muszą być zaskoczeni złem i czuć do niego wstręt (zob. 1 Tes 5:21-22). Często zaskakują nas tylko te jego konsekwencje, które bezpośrednio wpływają na nasze życie.

▣

GPNT	„łączący się z dobrem”
BP	„podążajcie za dobrem”
BW	„trzymajcie się dobrego”
BWP	„zabiegajcie o dobro”
PL	„łgnijcie do dobra”

Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ (ale użytej w znaczeniu STRONY MEDIALNEJ) zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO – „bądźcie przyklejeni” (zob. Rdz 2:24; Dz 8:29 w LXX; patrz też Fil 4:8; 1 Tes 5:21-22). Zwróćmy tu uwagę na potrzebę pilności i wytrwałości!

12:10

GPNT	„kochaniem_braci ku jedni_drugim tkliwi”
BP	„We wzajemnej miłości braterskiej bądźcie serdeczni”
BW	„Miłością braterską jedni drugich miłujcie”
BWP	„Miłujcie jedni drugich, bądźcie sobie życzliwi”
PL	„Darzcie siebie nawzajem serdeczną, braterską miłością”

Jest to złożony grecki termin (*fileo+storge*) łączący „miłość braterską” z „miłością rodzinną”. W całym NT słowo to występuje tylko tutaj. Chrześcijanie są rodziną. Mamy kochać się wzajemnie (zob. 1 Tes 4:9).

Jest to pierwszy z serii DATIVUSÓW, które były umieszczane na początku greckiego zdania dla emfazy.

GPNT	„szacunkiem jedni_drugich wyprzedzający”
BP	„We wzajemnym szacunku bądźcie uprzedzający”
BW	„wyprzedzajcie się wzajemnie w okazywaniu szacunku”
BWP	„jeden przed drugim okazujcie sobie nawzajem szacunek”
PL	„Wyprzedzajcie się w okazywaniu szacunku”

Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens) zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Wierzący muszą traktować innych partnerów przymierza jak ważniejszych od siebie (zob. Ef 4:2; Fil 2:3).

12:11

GPNT	„gorliwością nie dokuczliwi”
BP	„W gorliwości nie bądźcie opieszali”
BW	„W gorliwości nie ustawając”
BWP	„Niech wasza gorliwość nigdy nie słabnie”
PL	„W zapale bądźcie niestrudzeni”

Prawdziwa miłość jest źródłem wielkiej energii (zob. Gal 6:9).

GPNT	„duchem wrzący”
BP	„Bądźcie płomiennego ducha”
BW	„płomienni duchem”
BWP	„bądźcie pełni zapалу ducha”
PL	„duchem płomienni”

Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Dosłownie oznacza to „wrzenie”. Mogło to odnosić się do odnowionego ducha ludzkiego lub zamieszkującego w wierzących Ducha Świętego (zob. Dz 18:25; Ap 3:15-16).

▣ „Pelnijcie służbę Panu” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Występują tutaj dwa warianty manuskryptów – niektóre manuskrypty z zachodniej rodziny manuskryptów greckich (MSS D^{*.3}, F oraz G) mają tutaj „w czasie” (kairos) zamiast „w Panu” (*kurios*). Wariant ten podkreślałby służenie Panu i Jego kościołowi w nadarzającej się sposobności (zob. J 9:4; Ef 5:16).

Najprawdopodobniej zamieszanie powstało w wyniku opaczego zrozumienia lub błędnego odczytania słowa *kurios*. Najlepsze i najstarsze manuskrypty greckie P⁴⁶, κ , A oraz B mają tutaj „służbę Panu”. UBS⁴ nadaje wersji „Panu” notę „A” (pewne).

12:12 „Weselcie się nadzieją” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO (zob. 5:2).

Termin „nadzieja” często używany był w odniesieniu do drugiego przyjścia Chrystusa (zob. 5:2; 8:24; 15:13; 1 Tes 5:8). Nie jest to nadzieja w polskim sensie życzenia, tylko w nowotestamentowym znaczeniu pewnego wydarzenia z niejasnym elementem czasowym. Zobacz komentarze do 4:18 i 5:2.

▣ **„W ucisku”** Tak jak w 5:3.5 „nadzieja” związana jest z uciskiem (*thlipsis*). Jest to norma dla naśladowców Chrystusa w upadłym świecie (zob. Mt 5:10-12; J 16:1-3; 17:14; Dz 14:22; Rz 5:3-4; 8:17; 2 Kor 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Fil 1:29; 1 Tes 3:3; 2 Tm 3:12; Jk 1:2-4; 1 P 4:12-16). Nie powinniśmy ani do tego dążyć, ani tego unikać! Zob. Temat specjalny: Ucisk w 5:3.

▣ **„cierpliwi”** Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Termin ten oznacza „aktywną, dobrowolną, niezłomną wytrwałość”.

▣ **„w modlitwie – wytrwali”** Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Modlitwa jest duchową dyscypliną i darem dostrzegającym Boże aktywne działanie w historii. Wierzący mogą wpływać na kochającego Niebiańskiego Ojca. Bóg postanowił ograniczyć się do modlitw Swoich dzieci (zob. Dz 1:14; 2:42; 6:4; Ef 6:18-19; Kol 4:2). Czyni to modlitwę ogromną odpowiedzialnością. Zob. *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* [Trzy kluczowe pytania na temat walki duchowej] Clintona Arnolda, s. 43-44, 187-188.

12:13

GPNT

„potrzeb świętych będący współnikami”

BP

„Wczuwajcie się w potrzeby świętych”

BW

„Wspierajcie świętych w potrzebach”

BWP

„Pomagajcie waszym braciom, gdy znajdą się w potrzebie”

PL

„Wspierajcie w potrzebach świętych”

Grecki CZASOWNIK *koinōneō* oznacza „wspólnotę z”. Termin ten ma dla Pawła szeroki zakres znaczeń. Obejmuje zarówno wspólnotę w ewangelii, jak i fizycznych potrzebach (zob. Gal 6:6). Słowa tego użył nawet na opisanie udziału w cierpieniach Chrystusa (zob. Fil 3:8-10; 1 P 4:13) i swoich (zob. Fil 4:14). Być zjednoczonym z Chrystusem oznacza być zjednoczonym z Jego ludem na każdym poziomie! Zobacz Temat specjalny: Święci w 1:7.

Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO (zob. Prz 3:27; Gal 6:10). Wierzący mają ciężko pracować, żeby mieć więcej dla innych – w imieniu Jezusa (zob. 2 Kor 8:11-12; Ef 4:28).

TEMAT SPECJALNY: *KOINŌNIA* (WSPÓLNOTA)

Termin „wspólnota” (*koinōnia*) oznacza

- bliską więź, łączność z osobą
  - z Synem (zob. 1 J 1:6; 1 Kor 1:9)
  - z Duchem (zob. 2 Kor 13:13; Fil 2:1)
  - z Ojcem i Synem (zob. 1 J 1:3)
  - z innymi braćmi/siostrami objętymi przymierzem (Dz 2:42; 2 Kor 8:23; Gal 2:9; Flm 1:17; 1 J 1:3.7)
  - nie ze złem (zob. 2 Kor 6:14)
- bliską więź, łączność z rzeczami lub grupami (lub udział, uczestnictwo w rzeczach lub grupach)
  - w Ewangelii (zob. Fil 1:5; Flm 1:6)
  - we krwi Chrystusa (zob. 1 Kor 10:16)
  - nie w ciemności (zob. 2 Kor 6:14)
  - w cierpieniu (zob. 2 Kor 1:7; Fil 3:10; 4:14; 1 P 4:13)
- hojny dar lub składkę (zob. Rz 12:13; Rz 15:26; 2 Kor 8:4; 2 Kor 9:13; Fil 4:15; Heb 13:16)
- Boży dar łaski przez Chrystusa, przywracający ludzkość do wspólnoty z Nim oraz jego braćmi i siostrami

Jest to potwierdzenie poziomej relacji (człowieka z człowiekiem) która jest umożliwiana przez relację pionową (człowieka ze Stwórcą) – a także podkreślenie potrzeby chrześcijańskiej wspólnoty oraz związanej z nią radości (tj. Heb 10:25).

▣ „Przestrzegajcie gościnności” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNIEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Dosłownie oznacza to „gościnność ścigający” (zob. komentarz do 14:19; 1 Tm 3:2; Tt 1:8; Heb 13:2; 1 P 4:9). Służba ta była niezwykle ważna we wczesnym kościele z powodu złej reputacji „gospód”. Odnosiło się to przede wszystkim do przyjmowania do domów i karmienia wędrownych chrześcijańskich duchownych.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 12:14-21

¹⁴Błogosławcie tych, którzy was prześladują! Błogosławcie, a nie złorzeccie! ¹⁵Weselcie się z tymi, którzy się weselą, płaczcie z tymi, którzy płaczą. ¹⁶Bądźcie zgodni we wzajemnych uczuciach! Nie gońcie za wielkością, lecz niech was pociąga to, co pokorne! Nie uważajcie sami siebie za mądrych! ¹⁷Nikomu złem za złe nie odpłacajcie. Starajcie się dobrze czynić wobec wszystkich ludzi! ¹⁸Jeżeli to jest możliwe, o ile to od was zależy, żyjcie w zgodzie ze wszystkimi ludźmi! ¹⁹Umiłowani, nie wymierzajcie sami sobie sprawiedliwości, lecz pozostawcie to pomście [Bożej]! Napisano bowiem: Do Mnie należy pomsta. Ja wymierzę zapłatę - mówi Pan - ale: Jeżeli nieprzyjaciel twój cierpi głód - nakarm go. ²⁰Jeżeli pragnie - napój go! Tak bowiem czyniąc, węgle żarzące zgromadzisz na jego głowę. ²¹Nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj!

12:14 „Błogosławcie tych, którzy was prześladują” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNIEJ – zastosowany w tym wersecie dwukrotnie. Od tego terminu („błogosławić”) pochodzi polskie „eulogia” (zob. Mt 5:44; Łk 6:28; 1 Kor 4:12; Jk 3:9-12; 1 P 3:9). W P⁴⁶ (papierusach Chestera Beatty’ego) i manuskrypcie B (Vaticanus) pominięto „was”, co czyni to zdanie dużo bardziej inkluzywnym lub innymi słowy dużo bardziej ogólnym. Jeżeli chodzi o „prześladują”, zob. komentarz do 14:9.

▣ „nie złorzeccie” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens) z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Odnosi się to do wzywania Bożego imienia w modlitwie o zemstę (podobnie do przekleństw z 1 Kor 12:3), a nie do wulgarności zob. Ef 4:29; 1 P 3:9).

12:15 „Weselcie się z tymi, którzy się weselą, płaczcie z tymi, którzy płaczą” Te dwa BEZOKOLICZNIKI zastosowane tu zostały w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Chrześcijanie są rodziną. Wierzący nie mają ze sobą konkurować, tylko traktować siebie nawzajem z rodzinną miłością. Z uwagi na kontekst wersetów 14-21 możliwe nawet, że odzwierciedla to reakcję wierzącego na niewierzące środowisko polegającą na wykorzystywaniu kulturowych możliwości lub okoliczności do celów ewangelizacyjnych.

12:16

GPNT

„To_samo ku jedni_drugim myśląc”

BP

„Bądźcie złączeni wspólnym uczuciem”

BW

„Bądźcie wobec siebie jednakowo usposobieni”

BWP

„Żyjcie we wzajemnej zgodzie”

PL

„Odnście się do siebie z podobną wyrozumiałością”

Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNIEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO (zob. 15:5; 2 Kor 13:11; Fil 2:2). Werset 16 może być postrzegany w odniesieniu do konfliktu pomiędzy:

1. wierzącymi Żydami i wierzącymi poganami w rzymskim Kościele (zob. 11:13-24)
2. odwiecznego konfliktu pomiędzy klasami ekonomicznymi
3. różnymi darami duchowymi
4. pokoleniowymi tradycjami i osobistymi preferencjami

▣ „Nie gońcie za wielkością, lecz niech was pociąga to, co pokorne” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNIEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności.

Termin „pokorne” może być albo RODZAJU MĘSKIEGO, albo NIJAKIEGO. Jeśli jest to RODZAJ NIJAKI, tłumaczenie powinno brzmieć „wykonujcie pokorne obowiązki”; jeśli RODZAJ MĘSKI, „trzymajcie się z ubogimi lub pokornymi ludźmi”.

▣ **„Nie uważajcie sami siebie za mądrych”** Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (deponens) z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności (zob. Prz 3:7; Isa. 5:21; 1 Kor 10:12; Gal 6:3). Wierzący nie mogą traktować się nawzajem z wyższością ani być aroganccy w stosunku do swojego niewierzącego otoczenia.

12:17 „Nikomu złem za złe nie odpłacajcie” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Wyrównanie rachunków jest sprawą Boga, a nie wierzących (zob. Prz 20:22; 24:29; Mt 5:38-48; Łk 6:27; 1 Tes 5:15; 1 P 3:9).

▣ **„Starajcie się dobrze czynić wobec wszystkich ludzi”** IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO (zob. 2 Kor 8:21; 1 Tes 5:22; 1 Tm 3:7). Może to być nawiązanie do Prz 3:4 w tłumaczeniu Septuaginty (LXX). Wierzący żyją z zamiarem ewangelizowania niewierzących. Nie powinniśmy robić niczego, co obraziłoby lub zraziło niewierzącego (zob. 1 Kor 9:19-23). Nawet nasze najgłębsze przekonania muszą być wyrażane na pełne miłości sposoby.

12:18 „Jeżeli to jest możliwe, o ile to od was zależy, żyjcie w zgodzie ze wszystkimi ludźmi” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z perspektywy autora lub dla jego celów literackich. W następnym zdaniu występuje IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Nie zawsze wybór należy do wierzącego, zastosowana struktura gramatyczna wskazuje jednak na to, że często jest to możliwe (zob. Mk 9:50; 2 Kor 13:11; 1 Tes 5:13)

12:19 „nie wymierzajcie sami sobie sprawiedliwości” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ zastosowany w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Bóg pewnego dnia Sam się tym zajmie (zob. Kpł 19:18; Pwt 32:35; Heb 10:30).

▣ **„Napisano bowiem”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ, co stanowi semicki idiomatyczny sposób opisywania natchnionego Pisma. Paralela tego związanego z natchnieniem idiomu to „mówi Pan” (zob. 1 Kor. 14:21 i 2 Kor 6:17). Jest to cytata z Pwt 32:35.

▣ **„ale: Jeżeli nieprzyjaciel twój”** Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ oznaczające potencjalne działanie w przeszłości. Wrogowie się pojawiają!

12:20 „węgle żarzące zgromadzisz na jego głowę” Jest to nawiązanie do Prz 25:21-22. Teorie interpretacji tego fragmentu są następujące:

1. Był to kulturowy idiom, pochodzący prawdopodobnie z Egiptu, który oznaczał, że życzliwość jest najlepszym sposobem zmienienia wroga w przyjaciela. Pozostaje to chrześcijańską odpowiedzią na zatwardziałe zło (zob. Mt 5:44).
2. „Węgle żarzące” wydają się reprezentować wstyd za niewłaściwe czyny, które są tak jasno ukazywane w świetle miłości i przebaczenia drugiej osoby (zob. Ambrozjaster, Augustyn i Hieronim).
3. Orygenes i Chryzostom twierdzili, że odnosi się to do chrześcijańskiej dobroci, która sprawia, że Bóg jeszcze surowiej osądza tych, którzy nie pokutują (zob. *Jerome Biblical Commentary [Komentarz biblijny Hieronima]*, tom 2, s. 326).

Są to tylko teorie. Kluczem jest tu podsumowujące stwierdzenie Pawła w w. 21.

12:21 „Nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ oraz TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ. Nasza reakcja na niesprawiedliwe traktowanie będzie określać i odzwierciedlać poziom naszego własnego wewnętrznego pokoju i radości. Gorycz to duchowy rak. Wierzący muszą oddawać wszystko Bogu.

▣ **„zło”** Jest to albo RODZAJ MĘSKI i odniesienie do złego (zob. Temat specjalny w 16:20), albo RODZAJ NIJAKI i ogólne odniesienie do zła jako takiego (zob. 12:9; 1 Tes 5:21-22). Jest to powszechna w NT dwuznaczność (zob. Mt 5:37; 6:13; 13:19,28; J 17:15; 2 Tes 3:3; 1 J 2:13-14; 3:12; 5:18-19).

Należy pamiętać, że celem tych nowych postaw i czynów jest ewangelizacja!

PYTANIA DO DYSKUSJI DO WERSETÓW 9-21

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Dlaczego w wersetach 9-21 występuje tyle TRYBU ROZKAZUJĄCEGO CZASU TERAŹNIEJSZEGO z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ?
2. Wypisz w kolumnie wszystkie nakazy wymienione w tych wersetach. Jest to świetna lista obrazująca to, na czym polega praktyczne, codzienne podobieństwo do Chrystusa!
3. Dlaczego tak trudno jest stwierdzić, które wersety odnoszą się do traktowania przez chrześcijan innych wierzących, a które do ich traktowania niewierzących?

ROZDZIAŁ 13 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
Posłuszeństwo wobec władzy świeckiej 13:1-7	Chrześcijanin a zwierzchność 13:1-7	Posłuszeństwo wobec autorytetu 13:1-7	O stosunku do władzy świeckiej 13:1-7	Chrześcijanin a władze świeckie 13:1-7
Chrześcijanin dzieckiem światłości 13:8-14	Bratnia miłość 13:8-10	Miłość braterska 13:8-10	Praktyka miłości bliźniego jako istota moralności 13:8-14	13:8-10 Czujność wobec bliskiego końca 13:11-14
	Dzień zbawienia jest blisko 13:11-14	Blisko jest dzień Chrystusa 13:11-14		

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 1-7

- A. Podczas gdy rozdział 12 dotyczył przede wszystkim chrześcijanina i innych wierzących (wersety 9-13), a także reszty społeczeństwa (wersety 14-21), rozdział 13:1-7 zajmuje się głównie chrześcijaninem i władzą cywilną. Kontekst nie zaznacza jednak wyraźnego podziału pomiędzy tymi tematami. Paweł postrzegał je jako jedną całość. Nie istnieje dychotomia święte-świeckie. Całe życie należy do Boga. Wierzący są sługami w każdej dziedzinie! Łącznik pomiędzy tymi dwoma rozdziałami znaleźć można w 12:18.
- B. Zrozumienie władzy cywilnej wśród wierzących było różne. W ST władza wykształca się w linii Kaina (zob. Rdz 4:16-22). Wieża Babel (zob. Rdz 11) związana jest z próbą ustanowienia przez ludzkość samorządności bez Boga. W Izraelu królestwo miało być rządami Boga poprzez boskie prawo oraz wyznaczonego pod-pasterza (Króla), nie udało się to jednak przez grzech ludzkości. Omówienie przez Jezusa właściwego miejsca władzy w Mt 22:21 i Mk 12:17 jest rozstrzygające. Co zaskakujące, Paweł nie wspomina w tym kontekście słów Jezusa (choć wersety 1-7 oraz 11 wydają się być paralelą Mt 22:15-22 i 39). Władza otrzymała od Boga pewną rolę w naszym upadłym świecie. Apostołowie często

zmuszani byli do mierzenia się z pytaniem jak odnosić się do władz – zarówno cywilnych, jak i religijnych. Okazuje się to być pozytywnym i negatywnym zadaniem w zależności od działań ludzkiej władzy. Paweł był zarówno chroniony, jak i prześladowany przez władze. Jednak Jan w Objawieniu opisuje władze jako Wielką Nierządnicę (zob. Ap 17)!

Musimy wspierać władzę, chyba że działa ona w sprzeczności z naszym sumieniem oświecanym przez Ducha Świętego lub żąda bezgranicznego poddania. Porządek cywilny jest lepszy od chaosu (zob. 2 Tes 2:6-7).

- C. Ten sam temat poruszany jest w Tt 3:1 i 1 P 2:13-17.
- D. W pierwszym wieku naszej ery judaizm był legalną religią pod rzymskim panowaniem. Przez wiele lat chrześcijaństwo postrzegane było jako sekta w jego ramach (zob. Dz 18:12-16). W tych początkowych latach zapewniało to ruchowi misjonarskiemu ochronę prawną. Jednym z celów Dziejów Apostolskich było pokazanie, że chrześcijaństwo nie stanowi politycznego zagrożenia dla Rzymu. Rzym zapewniał międzynarodowy pokój i stabilizację (*pax Romana*), w których rozprzestrzeniła się ewangelia (zob. 1 Tm 2:1-2).
- E. Fragment ten staje się jeszcze bardziej dobitny w świetle osobistych doświadczeń Pawła z władzami. Możliwe także, że został on tutaj zawarty z powodu:
1. napięć w kościele rzymskim dotyczących edyktów wydawanych przez władzę (np. ograniczających żydowskie rytuały). Mogło to spowodować opuszczenie stolicy przez niektórych wierzących Żydów (np. Akwila i Pryscylla, zob. Dz 18:2). Pod ich nieobecność wyłonili się wierzący przywódcy pochodzenia pogańskiego.
  2. napięć w Rzymie powodowanych przez głoszenie ewangelii wśród licznej żydowskiej społeczności mieszkańców Rzymu. W *Żywocie Klaudiusza* 25.2 historyk Swetoniusz odnotował, że cesarz wygnał Żydów ze stolicy w 49 r. n.e. z powodu powtarzających się zamieszek wywoływanych przez „Chrestusa”. Może to być wariant łacińskiej pisowni słowa Chrystus (Christos).

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 13:1-7

¹Każdy niech będzie poddany władzom, sprawującym rządy nad innymi. Nie ma bowiem władzy, która by nie pochodziła od Boga, a te, które są, zostały ustanowione przez Boga. ²Kto więc przeciwstawia się władzy - przeciwstawia się porządkowi Bożemu. Ci zaś, którzy się przeciwstawili, ściągają na siebie wyrok potępienia. ³Albowiem rządzący nie są postrachem dla uczynku dobrego, ale dla złego. A chcesz nie bać się władzy? Czyn dobrze, a otrzymasz od niej pochwałę. ⁴Jest ona bowiem dla ciebie narzędziem Boga, [prowadzącym] ku dobremu. Jeżeli jednak czynisz źle, lękaj się, bo nie na próżno nosi miecz. Jest bowiem narzędziem Boga do wymierzenia sprawiedliwej kary temu, który czyni źle. ⁵Należy więc jej się poddać nie tylko ze względu na karę, ale ze względu na sumienie. ⁶Z tego samego też powodu płacicie podatki. Bo ci, którzy się tym zajmują, z woli Boga pełnią swój urząd. ⁷Oddajcie każdemu to, mu się należy: komu podatek - podatek, komu cło - cło, komu uległość - uległość, komu cześć - cześć.

13:1 „Każdy niech będzie poddany” Jest to (1) TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ, oznaczający „w dalszym ciągu dawajcie się poddawać” lub (2) TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ, „niech się poddaje” (zob. Tt 3:1; 1 P 2:13). „Poddanie” było terminem wojskowym opisującym strukturę dowodzenia. Paweł zwraca się tu do wszystkich wierzących. Twierdzi także, że wierzący powinni być poddani sobie nawzajem (zob. Ef 5:21)

W dzisiejszych czasach poddanie wydaje się terminem negatywnym. Jest to słowo opisujące zarówno pokorę, jak i głębokie zrozumienie Bożego świata i naszego w nim miejsca. O Jezusie wiemy, że był poddany (1) Swoim ziemskim rodzicom (zob. Łk 2:51) i (2) Swojemu niebiańskiemu Ojcu (zob. 1 Kor 15:28). On jest naszym przewodnikiem po tym terenie!

Zobacz Temat specjalny: Poddanie w 10:3.

▣ „władzom, sprawującym rządy nad innymi” Choć w innych kontekstach Paweł posługuje się tym słowem (*eksousia*) na określenie władz anielskich, przeważnie demonicznych (zob. 8:38; Kol 1:16; 2:10,15; Ef 1:21; 3:10; 6:12), tutaj kontekst wymaga, aby były to „władze cywilne” (zob. 1 Kor 2:6,8; Tt 3:1; 1 P 2:13). Biblia wydaje się sugerować, że za ludzkimi rządami stoją anielskie władze (Dan 10 i Pwt 32:8 w tłumaczeniu LXX: „Kiedy Najwyższy rozgraniczał narody, rozdzielał synów człowieczych, wtedy ludom granice wytyczał według liczby aniołów Bożych”. Zob. Oscar Cullman, *Christ and Time* [*Chrystus i czas*] oraz Hendrikus Berkhof, *Christ and the Powers* [*Chrystus i władze*]). Rządzące władze nadal jednak funkcjonują pod Bożą kontrolą (zob. wersety 1b, 4a i 6). Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: WŁADZA (*EKSOUSIA*)

- I. Łukasz używa tego słowa (*eksousia*) w interesujących znaczeniach – władzy, potęgi lub tytułu prawnego:
1. W Łk 4:6 szatan twierdzi, że jest w stanie oddać Jezusowi potęgę
  2. W Łk 4:32,36 Żydzi dziwili się temu, że Jezus naucza posługując się swoim osobistym autorytetem
  3. W Łk 9:1 Jezus udzielił Swojej władzy apostołom
  4. W Łk 10:19 udzielił władzy siedemdziesięciu misjonarzom
  5. W Łk 20:2,8 zadane zostaje kluczowe pytanie o źródło władzy Jezusa
  6. W Łk 22:53 zło otrzymało władzę, by skazać i zabić Jezusa.
- Choć nie jest on zawarty u Łukasza, wstęp Mateusza do Wielkiego Posłannictwa (Mt 28:18), „Dana Mi jest wszelka władza w niebie i na ziemi”, jest cudownym wyrazem władzy Jezusa. Jezus twierdził, że ma władzę z powodu:
1. Bożych słów wypowiedzianych do Niego podczas Jego:
    - a. chrztu (Łk 3:21-22)
    - b. przemienienia (Łk 9:35)
  2. Wypełnionych proroctw ST:
    - a. pokolenie Judy (zob. Rdz 49:10)
    - b. rodzina Jesego (zob. 2 Sam 7)
    - c. urodzony w Betlejem (zob. Mich 5:1)
    - d. urodzony w czasie czwartego imperium (rzymskiego) z Daniela 2
    - e. pomagał biednym, ślepy i potrzebującym (Izajasz 2)
  3. Wypędzanie przez Niego złych duchów objawiało Jego moc i władzę nad szatanem i jego królestwem.
  4. Wskrzeszanie przez Niego zmarłych objawiało Jego władzę nad fizycznym życiem i śmiercią.
  5. Wszystkie jego cuda objawiają Jego moc i władzę nad tym, co doczesne, przestrzenne i fizyczne:
    - a. przyroda
    - b. karmienie
    - c. uzdrowienia
    - d. czytanie w myślach
    - e. połowy ryb
- II. Stosowanie słowa „władza” przez Pawła w odniesieniu do chrześcijańskich kobiet
Kwestia władzy jest także omówiona w 1 Koryntian 11 w związku z nakrywaniem głów przez kobiety. Poniżej znajduje się mój komentarz do tego fragmentu.

1 Kor 11:10 „kobieta winna mieć na głowie znak poddania” Stosowanie słowa „władza” w 1 Liście do Koryntian może być rozumiane na kilka sposobów. Kluczową kwestią (w tym kontekście) jest to, co reprezentuje „władza” (*eksousia*). Na początku należy zaznaczyć, że *eksousia* często związana jest z *dunamis* (mocą). Otto Betz napisał ciekawy artykuł na temat tego słowa zawarty w *New International Dictionary of New Testament Theology* [*Nowym międzynarodowym słowniku teologii Nowego Testamentu*], tom 2, s. 606-611. Oto pięć przykładów:

„Charakterystyczne dla NT jest to, że *eksousia* i *dunamis* związane są z dziełem Chrystusa, wynikającym z niego przeorganizowaniem kosmicznych struktur władzy oraz wyposażaniem wierzących” (s. 609).

„*Eksousia* wierzących. Władza wierzącego chrześcijanina zasadza się na rządach Chrystusa oraz rozbrojeniu

wszystkich potęg. Zakłada zarówno wolność, jak i służbę” (s. 611).

„Wszystko mu wolno (1 Kor 6:12; 10:23 *eksestin*); stwierdzenie to, które początkowo rozpowszechniali sekciarscy entuzjaści w Koryncie, zostało podjęte przez Pawła, który potwierdził jego prawdziwość” (s. 611).

„W praktyce jednak ta teoretycznie nieograniczona wolność rządzona jest przez branie pod uwagę tego, co jest pomocne dla innych pojedynczych chrześcijan oraz całej zbiorowości w świetle faktu, że zupełne odkupienie ma dopiero nadejść (1 Kor 6:12; 10:23)” (s. 611).

„Wszystko jest dla mnie dozwolone [*eksestin*], ale nie wszystko przynosi korzyść. ‘Wszystko jest dozwolone [*eksestin*], ale nie wszystko buduje. Niech nikt nie szuka własnego dobra, lecz dobra bliźniego (1 Kor 10:23ff). Wewnętrzne cytaty to prawdopodobnie slogany libertynów z Koryntu. Paweł przeciwstawia się im, uznając głoszoną przez nich prawdę, wykazując jednak, że nie jest to cała prawda” (s. 611).

Paweł często posługuje się tymi dwoma terminami w swoich listach do kościoła w Koryncie.

1. *eksousia*, 1 Kor 7:37; 9:4.5.6.12 (dwukrotnie).18; 11:10; 2 Kor 13:10
2. *dunamis*, 1 Kor 1:18; 2:4.5; 4:19.20; 5:4; 15:24.43; 2 Kor 4:7; 6:7; 8:3 (dwukrotnie); 12:9; 13:4 (dwukrotnie)

Prawa oraz władza były istotnymi kwestiami zarówno dla legalistów, jak i libertynów. Paweł ostrożnie stara się unikać obu skrajności. W tym kontekście chrześcijańskie kobiety zachęcane są do zaakceptowania danego przez Boga porządku stworzenia (tj. Chrystus-mężczyzna-kobieta) w celu poszerzenia Królestwa. Paweł potwierdza pierwotną wzajemność (zob. Rdz 1:26-27; 2:18) w 1 Kor 11:11-12. Z punktu widzenia teologii niebezpieczne jest:

1. wrywanie jednego wersetu z tego kontekstu
2. przykładanie sztywnych systematycznych ram wyznaniowych do kwestii relacji mężczyzn i kobiet/mężów i żon w pierwszym wieku do każdej kultury i każdego wieku
3. pomijanie utrzymywanej przez Pawła równowagi pomiędzy chrześcijańską wolnością a zbiorową odpowiedzialnością wierzących w ramach przymierza

Skąd chrześcijańskie kobiety wzięły swobodę uczestniczenia w zgromadzeniach (tj. kościele domowym) w roli przywódców? Z pewnością nie z synagogi. Czy był to trend kulturowy w społeczeństwie rzymskim pierwszego wieku? Bez wątplenia jest to możliwe – i moim zdaniem pomaga wyjaśnić wiele aspektów tego rozdziału. Możliwe jednak także, że źródłem tego jest moc ewangelii i odnowienie pierwotnego „Bożego obrazu” utraconego w wyniku upadku. Wprowadza ona szokującą nową równość we wszystkie obszary życia ludzi i społeczeństwa. Ta równość może być jednak traktowana jako przyzwolenie dla osobistych nadużyć. Paweł sprzeciwia się jej niewłaściwemu naciąganiu.

Książka *Answers to Questions [Odpowiedzi na pytania]* F. F. Bruce’a bardzo pomogła mi przemyśleć wiele kontrowersyjnych kwestii dotyczących tradycji kościelnych współczesnego zachodniego chrześcijaństwa. Jako egzegeta zawsze myślałem, że przykrywanie głów przez kobiety miało ukazywać Boże obdarowanie (lub współ-równość z Rdz 1:26-27), a nie władzę ich mężów. Nie potrafiłem jednak znaleźć takiej interpretacji w materiałach biblijnych, którymi się posługuję, co sprawiło, że obawiałem się umieścić tę myśl w swoich komentarzach i wygłaszać ją w ramach nauczania czy kazań. Nadal pamiętam swoje podekscytowanie i wolność, jakie poczułem, kiedy odkryłem, że F. F. Bruce myślał tak samo (zob. *Answers to Questions*, s. 95). Myślę, że wszyscy wierzący są powołanymi, pełnoetatowymi, utalentowanymi sługami Chrystusa (zob. Ef 4:11-12).

TEMAT SPECJALNY: LUDZKIE RZĄDY

I. WPROWADZENIE

- A. Definicja – rząd to sposób, na jaki ludzkość organizuje się w celu spełnienia i zapewnienia odczuwanych potrzeb (zob. Rdz 4 i 11). Ludzie byli istotami społecznymi jeszcze przed Upadkiem (zob. 2:18). Rodziny, plemiona i narody zapewniają nam społeczność.
- B. Cel – Bóg chciał, aby porządek był preferowany ponad anarchią.

1. Prawodawstwo Mojżesza, w szczególności Dekalog, jest Bożą wolą dla rodzaju ludzkiego w społeczeństwie. Zapewnia równowagę życia i pobożności.
2. Żadna forma ani struktura rządu nie jest zalecana w Piśmie, choć teokracja starożytnego Izraela jest oczekiwaną formą nieba. Ani demokracja, ani kapitalizm nie są prawdami biblijnymi. Chrześcijanie mają postępować słusznie w jakimkolwiek systemie rządów się znajdują. Celem chrześcijanina jest ewangelizacja i służba, nie rewolucja. Wszelkie formy rządów są przejściowe!

C. Pochodzenie ludzkiego rządu

1. Rzymski katolicyzm twierdzi, że ludzkie rządy są wrodzoną potrzebą sprzed Upadku. Wydaje się, że pierwszy założenie takie poczynił Arystoteles, który napisał, że „człowiek jest zwierzęciem politycznym”, mając przy tym na myśli, że rządy „istnieją dla promowania dobrego życia”.
2. Protestantyzm, w szczególności Marcin Luter, twierdzi, że ludzkie rządy są nierozzerwalnie związane z Upadkiem. Nazywa on je „lewą ręką Królestwa Bożego”. Marcin Luter powiedział, że „Bożym sposobem sprawowania władzy nad złymi ludźmi jest udzielenie władzy złym ludziom”.
3. Karol Marks stwierdził, że rządy są sposobem, na jaki nieliczna elita kontroluje masy. Rządy i religia odgrywały dla niego podobne role.

II.MATERIAŁ BIBLIJNY

A. Stary Testament

1. Izrael jest wzorcem, który używany będzie w niebie. W starożytnym Izraelu JHWH był królem. Teokracja to określenie bezpośrednich rządów Boga (zob. 1 Sam 8:4-9).
2. Bożą suwerenność ponad ludzkimi rządami widać wyraźnie w tym, jak On ustanawia
  - a. wszystkich królów, Dan 2:21; 4:14.21-22
  - b. rządy mesjańskie, Dan 2:44-45
  - c. Nabuchodonozora (Nowy Babilon), Jer 27:6; Dn 5:28
  - d. Cyrusa II (Persję), 2 Krn 36:22; Ezd 1:1; Iz 44:28; 45:1
3. Boży ludzie mają być poddani i okazywać szacunek nawet rządom najeźdźców i okupantów:
  - a. Dan 1-4, Nabuchodonozor (Nowy Babilon)
  - b. Dan 5, Baltazar (Nowy Babilon)
  - c. Dan 6, Dariusz (Persja)
  - d. Ezdrasz i Nehemiasz (Persja)
4. Powracające pokolenie Judy miało modlić się o rządy Cyrusa i jego potomków
  - a. Ezd 6:10; 7:23
  - b. Żydzi mieli modlić się o władze cywilne, Miszna, Avot. 3:2

B. Nowy Testament

1. Jezus okazywał szacunek ludzkim władzom
  - a. Mt 17:24-27, zapłacił podatek świątynny (władze religijne i cywilne miały być połączone, zob. 1 P 2:17)
  - b. Mt 22:15-22; Mk 12:13-17; Łk 20:20-26, wypowiedział się za rzymskim podatkiem, a przez to za władzą rzymską
  - c. J 19:11, Bóg pozwala na funkcjonowanie władzy cywilnej
2. Słowa Pawła na temat ludzkich rządów
  - a. Rz 13:1-5, wierzący muszą poddawać się władzom cywilnym, ponieważ zostały one ustanowione przez Boga
  - b. Rz 16:6-7, wierzący powinni płacić podatki i szanować władze cywilne
  - c. 1 Tm 2:1-3, wierzący mają modlić się o władze cywilne
  - d. Tt 3:1, wierzący muszą być poddani władzom cywilnym
3. Słowa Piotra na temat ludzkich rządów
  - a. Dz 4:1-31; 5:29, Piotr i Jan przed Sanhedrynem (ukazany jest tu biblijny precedens obywatelskiego nieposłuszeństwa)
  - b. 1 P 2:13-17, wierzący mają być poddani władzom cywilnym dla dobra społeczeństwa i ewangelizacji
4. Słowa Jana na temat ludzkich rządów
  - a. Ap 17, nierządnicą Babilon oznacza ludzkie rządy zorganizowane i funkcjonujące

- bez Boga
b. Ap 18, nierządnicą Babilon zostaje zniszczona

III. PODSUMOWANIE

- A. Ludzkie rządy (w upadłym świecie) są nakazane przez Boga. Nie jest to „boskie prawo królów”, tylko dane przez Boga zadanie zarządzania (tj. porządek, a nie chaos). Nie jest zalecana ani taka, ani inna forma rządów.
- B. Posłuszeństwo władzom cywilnym i modlitwa o nie jest religijnym obowiązkiem wierzących.
- C. Właściwym jest, aby wierzący wspierali ludzkie rządy podatkami z odpowiednim, pełnym szacunku nastawieniem.
- D. Celem istnienia ludzkich rządów jest porządek społeczny. Rządzący są sługami Bożymi ustanowionymi w tym celu.
- E. Ludzkie rządy nie są ostateczną instancją. Ich władza jest ograniczona. Wierzący muszą działać wedle nakazów własnego sumienia, odrzucając władzę cywilną, kiedy ta przekracza ustanowione jej przez Boga granice. Jak stwierdził Augustyn w swoim dziele *Państwo Boże*, jesteśmy obywatelami dwóch królestw – jednego tymczasowego, a drugiego – wiecznego (zob. Fil 3:20). Mamy pewne odpowiedzialności w obu, ale królestwo Boże jest ostateczne! Nasza odpowiedzialność wobec Boga ma zarówno aspekt indywidualny, jak i grupowy.
- F. Powinniśmy zachęcać wierzących żyjących w systemach demokratycznych do aktywnego uczestnictwa w procesie rządzenia i do wprowadzania, w miarę możliwości, zasad Pisma Świętego.
- G. Zmiany społeczne poprzedzać musi indywidualne nawrócenie. Nie ma żadnej trwałej eschatologicznej nadziei, jaką można by pokładać w rządach. Wszelkie ludzkie rządy, choć funkcjonujące z woli Bożej i używane do Jego celów, są grzesznym wyrazem ludzkości zorganizowanej bez Boga. Koncepcja ta wyrażona jest w sposobie stosowania przez Jana terminu „świat” (tj. 1 J 2:15-17).

GPNT	„(te) zaś będące przez Boga wyznaczone są”
BP	„Bo Bóg ustanowił wszystkie władze, które istnieją”
BW	„a te, które są, przez Boga są ustanowione”
BWP	„a te, które są, są ze zrządzenia Bożego”
PL	„Wszystkie one zostały ustanowione przez Niego”

Jest to PERYFRASTYCZNY IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Ta forma gramatyczna potwierdza, że Bóg stoi za wszelką ludzką władzą (zob. J 19:11; Dan. 2:21; 4:17). Nie dotyczy to „boskiego prawa Królów”, tylko boskiej woli porządku. Słowa te nie stanowią poparcia jakiegoś konkretnego typu rządów, tylko rządów w ogóle. Porządek cywilny jest lepszy od chaosu (zob. w. 6).

13:2 „Kto więc przeciwstawia się władzy” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ. Odnosi się to do osobistego, nawykowego buntu wobec ustalonego porządku (zob. Dz 18:6; Jk 5:6). W Mk 12:17 Jezus w jasny sposób wyznacza sferę władzy oraz sferę kościoła. W Dz 5:25-32 widzimy, co się dzieje, kiedy władze nadużywają swoich uprawnień.

▣ **„przeciwstawia się ... przeciwstawia się”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ oraz IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ. Opisują one stały lub utrwalony bunt. Bóg zapewnił porządek w tym upadłym świecie (zob. wersety 4, 6). Sprzeciwianie się porządkowi oznacza sprzeciwianie się Bogu – chyba że władze cywilne wykraczają poza nadane im przez Boga ramy. Prawdziwą duchową kwestią jest tu poddanie się władzy. Upadła ludzkość chce autonomii!

▣ **„ściągną na siebie wyrok potępienia”** BT tłumaczy to słowo jako „potępienie”, podczas gdy w innych tłumaczeniach występuje „wyrok” (PL, BP) lub „sąd” (GPNT). W tym kontekście może to oznaczać (1) Boży sąd lub (2) cywilną karę (zob. w. 4). Ci ludzie ściągną na siebie wyrok poprzez swoje postawy i czyny przeciwko władzy (zob. J 3:17-21).

13:3 Zobacz paralelny komentarz w 1 P 2:14.

▣ **„rządzący”** Zobacz Temat specjalny: *Archē* w 8:38.

▣ „władzy” Zobacz Temat specjalny w 13:1.

13:4 „Jest ona bowiem dla ciebie narzędziem Boga, [prowadzącym] ku dobremu” Władze przeciwdziałają cywilnym złoçynom, podczas gdy wierzący jest ograniczony jeżeli chodzi o osobisty odwet (zob. 12:17-19). Marcin Luter powiedział: „Bożym sposobem sprawowania władzy nad złymi ludźmi jest udzielenie władzy złym ludziom”.

▣ „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ oznaczające możliwą przyszłą czynność.

▣

GPNT „nie bowiem płocho miecz nosi”
BP „bo nie na próżno nosi ona miecz”
BW „bo nie na próżno miecz nosi”
BWP „Nie na darmo bowiem przysługuje jej prawo wymierzania kary”
PL „bo nie na darmo nosi miecz”

Słowo „miecz” (*machaira*) oznacza mały rzymski miecz używany do wykonywania kary śmierci (zob. Dz 12:2; Rz 8:35). Fragment ten wraz z Dz 25:11 stanowi nowotestamentową podstawę dla kary śmierci, podczas gdy Rdz 9:6 jasno opisuje perspektywę Starego Testamentu. Strach jest jedynym skutecznym środkiem powstrzymującym chaos!

▣ „Jest bowiem narzędziem Boga do wymierzenia sprawiedliwej kary” Termin tłumaczony jako „karcącym” (GPNT) – *ekdikos* – występuje kilka razy w ST. Użyto go nawet w pierwszej części Kpł 19:18. W ST kiedy ktoś kogoś zabił, nawet przypadkowo, rodzina zabitej osoby miała prawo wymierzenia zemsty „oko za oko” (mściciel krwi). Paweł wydaje się odnosić ten starotestamentowy zwyczaj do autorytetu władzy cywilnej.

W 1 Tes 4:6 Bóg nazwany jest mścicielem, co jest spójne z Rz 12:19. Oba te wersety odwołują się do Pwt 32:35 (zob. Heb 10:30).

13:5 „Należy więc jej się poddać” Wymienione są tu dwa powody: (1) aby uniknąć kary, albo ze strony Boga, albo władz cywilnych, oraz (2) ze względu na sumienie wierzących.

▣ „ze względu na sumienie” Nie ma starotestamentowego odpowiednika greckiego terminu „sumienie” – chyba że hebrajskie określenie „pierz” zakłada znajomość siebie i swoich motywów. Pierwotnie to greckie słowo oznaczało świadomość związaną z pięcioma zmysłami. Z czasem zaczęto go używać na określenie wewnętrznych zmysłów (zob. Rz 2:15). Paweł posługuje się nim dwukrotnie podczas swoich procesów w Dziejach Apostolskich (tj. 23:1 i 24:16), opisując jego świadomość, że rozmyślnie nie wykroczył przeciwko żadnym znanym sobie religijnym obowiązkom wobec Boga (zob. 1 Kor 4:4).

Sumienie jest rosnącym zrozumieniem motywów i czynów wierzących opartym o:

1. biblijny światopogląd
2. zamieszkującego w nich Ducha
3. wiedzę o stylu życia bazującą na słowie Bożym

Umożliwiane jest to przez osobiste przyjęcie ewangelii.

13:6 „Z tego samego też powodu płacicie podatki” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŻNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ, choć na podstawie formy można uznać go za TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŻNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ (zob. JB). Jest to przykład chrześcijańskiej odpowiedzialności wobec władz cywilnych spowodowanej tym, że służą one Bogu (zob. wersety 1-2).

13:7

GPNT „Oddajcie wszystkim powinności: daninę...; podatek...; bojaźń...; szacunek”
BP „Oddajcie wszystkim to, co jest należne: podatek...; cło...; hołd...; szacunek”
BW „Oddawajcie każdemu to, co mu się należy: podatek...; cło...; bojaźń...; cześć”
BWP „Oddawajcie każdemu to, co się komu należy: podatek...; cło...; uległość...; szacunek”

PL „Oddawajcie każdemu to, co mu się należy: podatek...; cło...; szacunek...; cześć”

Może oznaczać to dwie oddzielne grupy władz cywilnych (zob. RSV), ale prawdopodobnie Paweł miał tu na myśli to, że chrześcijanie mają zarówno płacić podatki, jak i oddawać szacunek władzom cywilnym, ponieważ są one na służbie u Boga (zob. wersety 1, 4 [dwukrotnie], 6; Mt 22:15-22).

Terminy „podatek” i „cło” są tu zastosowane w znaczeniu synonimów (choć tłumaczenie TEV wprowadza pomiędzy nimi rozróżnienie). Gdyby poddać je analizie etymologicznej (pierwotnego znaczenia), pierwsze z tych określeń odnosiło się do podatków płaconych przez podbity naród (zob. Łk 20:22), a drugie do osobistych podatków (zob. Mt 17:25; 22:17.19).

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 8-14

- A. Wersety 1-7 rozumieć można jako samodzielny kontekst literacki, jednakże przedmiot „oddawania tego, co się należy” z w. 7 wydaje się być kontynuowany w innym sensie w w. 8. Wierzący są zobowiązani wobec państwa, ale także wobec innych ludzi.
- B. Wersety 8-10 stanowią jedną myśl – podobnie jak wersety 11-14. Kontynuują one omówienie zobowiązania chrześcijanina do kochania innych z rozdziału 12.
- C. Stosowanie przez Pawła starotestamentowego Dekalogu jako moralnego przewodnika dla wierzących Nowego Przymierza pokazuje, że ST nadal jest aktualny w kwestii pobożnego życia (uświęcenia), a nie zbawienia (usprawiedliwienia, zob. Gal 3). Wydaje się, że w swoich wskazówkach etycznych Paweł łączy kilka źródeł:
  - 1. słowa Jezusa
  - 2. prowadzenie Ducha
  - 3. Stary Testament
  - 4. swoje rabiniczne wykształcenie
  - 5. swoją znajomość greckich myślicieli (szczególnie stoików)Taka jest charakterystyka „prawa miłości” – miłość do Boga, miłość do ludzkości, służba Bogu, służba ludzkości.
- D. Wersety 11-14 cechują się eschatologiczną (związaną z czasami ostatecznymi) orientacją. Zestawienie ciemności i światłości było charakterystyczne dla literatury żydowskiej – łącznie ze zwojami znad Morza Martwego. Jest ono także powszechne w pismach Jana i Pawła. Napięcie „już” versus „jeszcze nie” w życiu chrześcijańskim jest bodźcem do pobożnego życia. „Nowa era” (Królestwo Boże) została zainaugurowana i niedługo nastąpi jej wypełnienie. Fragment ten jest bardzo podobny do 1 Tes 5:1-11.
- E. Wersety 13-14 zmieniły życie Augustyna latem roku 386 n.e. W swoich *Wyznaniach* (8:12) pisze: „Ani nie chciałem więcej czytać, ani nie było to potrzebne. Ledwie doczytałem tych słów, stało się tak, jakby do mego serca spłynęło strumieniem światło ufności, przed którym cała ciemność wątplenia natychmiast się rozproszyła” (tłum. Z. Kubiak, Wyd. Znak, Kraków 2006).

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 13:8-10

⁸Nikomiu nie bądźcie nic dłużni poza wzajemną miłością. Kto bowiem miłuje bliźniego, wypełnił Prawo. ⁹Albowiem przykazania: Nie cudzołóż, nie zabijaj, nie kradnij, nie pożądaj, i wszystkie inne - streszczają się w tym nakazie: Miłuj bliźniego swego jak siebie samego! ¹⁰Miłość nie wyrządza zła bliźniemu. Przeto miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa.

13:8 „Nikomiu nie bądźcie nic dłużni” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanego działania. Ta emfaticzna fraza zawiera dwa PRZECZENIA. Mogło być to związane z kwestiami podatkowymi (wersety 6-7). Długi finansowe zawsze są dużym emocjonalnym, a potencjalnie także duchowym obciążeniem. Należy wystrzegać

się światowości. Pozbawia ona wierzących zdolności wspierania chrześcijańskich inicjatyw i osobistej dobroczynności. Wersetu tego nie można jednak traktować jako tekstu na poparcie zakazu zaciągania kredytów konsumenckich. Biblię należy interpretować w świetle jej czasów. Nie jest to polska gazeta poranna! Wersety 8-10 podkreślają priorytet naszej wzajemnej miłości jako (1) braci w przymierzu (Mt 22:39-40; J 13:34-35) i (2) współ-ludzi (zob. Mt 5:42; Gal 6:10).

W NIDNTT (tom 1, s. 668) zawarta została obserwacja, że CZASOWNIK „być dłużnym” ma dwa znaczenia:

1. W ewangeliach dotyczy długu
2. W listach Pawła opisuje odpowiedzialność

W tym tekście Paweł wydaje się łączyć te dwie konotacje.

▣ **„poza wzajemną miłością”** Jest to kluczowa myśl wersetów 8-10 (zob. J 13:34; 15:12; Rz 12:10; 1 Kor 13; Fil 2:3-4; 1 Tes 4:9; Heb 13:1; 2 P 1:7; 1 J 3:11; 4:7, 11-12).

▣ **„Kto bowiem miłuje bliźniego”** CZASOWNIK występuje tu w formie IMIESŁOWU CZASU TERAŻNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ. Nie dotyczy on pojedynczych lub okolicznościowych aktów miłości, tylko stylu życia charakteryzującego się Chrystusową miłością.

Termin „bliźni” oznacza dosłownie „inny odmiennego typu” (*heteros*), chociaż rozróżnienie pomiędzy *heteros* a *allos* („inny tego samego typu”) zacierało się w grece koine. W tym kontekście może odnosić się to do bliźniego w najszerszym możliwym znaczeniu – wierzącego lub nie (zob. Łk 12:14-21; 10:25-37). Jednak cytat z Kpł 19:18 oznacza partnera w przymierzu (współ-Izraelitę).

Chrześcijanie powinni kochać innych chrześcijan jak braci, a ludzi zgubionych jak potencjalnych braci (zob. Gal 6:10). Chrześcijaństwo to rodzina. Każdy jej członek żyje dla zdrowia i wzrostu całości i mu służy (zob. 1 Kor 12:7).

▣

GPNT	„Prawo wypełnił”
BP	„wypełnia Prawo”
BW	„zakon wypełnił”
BWP	„wypełnia wszystko, co nakazuje Prawo”
PL	„wypełnił Prawo”

Ten powszechnie stosowany grecki CZASOWNIK (*plerōō*) tłumaczyć można na różne sposoby. Jest to TRYB ORZEKAJĄCY STRONY CZYNNEJ CZASU DOKONANEGO, co przekłada się jako „zostało wypełnione i nadal jest wypełniane”. W książce *A Grammatical Aid to The Greek New Testament [Pomoc gramatyczna do greckiego Nowego Testamentu]* Robert Hanna za A. T. Robertsonem określa go jako „gnomiczny czas dokonany (odnoszący się do zwyczajowej prawdy, dobrze znanej odbiorcom)” (s. 28). Jest on powtórzony w w. 10 (zob. Gal 5:14; 6:2).

13:9 Paweł często posługuje się Prawem Mojżeszowym (Wj 20:13-17 lub Pwt 5:17-21 i Kpł 19:18), aby zmotywować wierzących należących do Noego Przymierza. Także w Ef 6:2-3 Paweł używa jednego z Dziesięciu Przykazań jako motywacji dla chrześcijan (zob. 1 Tm 1:9-10). Ten starotestamentowy tekst nie stanowi drogi do zbawienia, ale nadal pozostaje Bożą objawioną wolą dotyczącą tego, jak ludzie powinni traktować Boga i siebie nawzajem (zob. Rz 15:4; 1 Kor 10:6.11). Możliwe, że cytując ST Paweł zwracał się zarówno do żydowskich, jak i pogańskich wierzących w rzymskim kościele. To zastosowanie terminu „wypełnił” odnosiło się także do słów Jezusa na temat Prawa w Mt 5:17.

Możliwe, że chodzi tu o prawo w znaczeniu ogólnym – prawo jako normy społeczne, a nie konkretnie o Prawo Mojżeszowe (zob. JB). Jednak fakt, że Paweł w w. 9 cytuje ST, jest odniesieniem do Prawa Mojżeszowego. Zwróćmy uwagę na to, że tylko miłość, a nie ludzkie trzymanie się zasad, może naprawdę wypełnić Prawo! Zobacz Tematy specjalne poniżej.

Kpł 19:18 stosowana jest na dwa istotne sposoby:

1. Jezus używa go w połączeniu z *szema* (tj. Pwt 6:4-6) jako podsumowania całego Prawa (zob. Mt 22:37-40; Mk 12:29-31; Łk 10:27)
2. U Pawła funkcjonuje jako podsumowanie drugiej części Dekalogu, tj. relacji z partnerami przymierza (zob. Gal 5:14) zgodnie ze słowami Jezusa w Mt 7:12 i Łk 6:31.

TEMAT SPECJALNY: POGLĄDY APOSTOŁA PAWŁA NA TEMAT PRAWA MOJŻESZOWEGO

Prawo Mojżeszowe jest dobre i pochodzi od Boga (zob. Rz 7:12.16).

- A. Nie prowadzi do sprawiedliwości i Bożej akceptacji (może nawet być klątwą, zob. Gal 3).
- B. Nadal pozostaje wolą Bożą dla wierzących, ponieważ jest sposobem, na jaki Bóg się objawił (Paweł często cytuje ST, aby przekonać i/lub zachęcić wierzących).
- C. ST jest dla wierzących źródłem informacji (zob. Rz 4:23-24, 15:4; 1 Kor 10:6.11), ale nie zbawienia (zob. Dz 15; Rz 4; Gal 3; Heb). Służy uświęceniu, a nie usprawiedliwieniu.
- D. Prawo Mojżeszowe funkcjonuje również w Nowym Przymierzu:
  - 1. ukazuje grzeszność (Gal 3:15-29),
  - 2. pokazuje odkupionemu ludowi, jak żyć w społeczeństwie,
  - 3. dostarcza chrześcijanom informacji w podejmowaniu decyzji etycznych.

To właśnie spektrum teologiczne, od klątwy (zob. Gal 3:10-13) i przemijalności do błogosławieństwa i nieprzemijalności, powoduje problemy ze zrozumieniem poglądów Pawła na Prawo Mojżeszowe. W książce *A Man in Christ [Człowiek w Chrystusie]*, James Stewart ukazuje paradoksalne myślenie w pismach Pawła (s. 26):

„Naturalnie spodziewalibyśmy się po człowieku, który zabiera się za budowanie systemu myśli i doktryny, że jak najszywniej określi znaczenia używanych przez siebie terminów. Oczekiwalibyśmy dążenia do precyzji we frazeologii jego naczelných idei. Żądalibyśmy, żeby słowo raz użyte przez autora w określonym znaczeniu zachowało to znaczenie aż do końca. Ale szukać tego u Pawła oznacza się rozczarować. Duża część jego frazeologii jest płynna, a nie sztywna... ‘Prawo jest święte’ – pisze – ‘wewnętrzny człowiek [we mnie] ma upodobanie zgodne z Prawem Bożym’ (zob. Rz 7:12-13.22), ale w oczywisty sposób jest to inny aspekt *nomos* niż ten, który gdzie indziej każe mu stwierdzić: ‘Z tego przekleństwa Prawa Chrystus nas wykupił’ (zob. Gal 3:13).”

TEMAT SPECJALNY: KOMENTARZ DO WYJŚCIA 20

WYJŚCIA 20:13, ZABÓJSTWO (BDB 953, KB 1283)

I. KONTEKST

- A. Należy pamiętać, że nawet nakazy, które wydają się być natury społecznej, są w rzeczywistości religijne. Odzwierciedlają one Bożą suwerenność wobec stworzenia i odkupienia. Przykazanie „nie zabijaj” jest, jeśli patrzy się na nie właściwie, słowem na temat Bożego obrazu w każdej istocie ludzkiej oraz Bożej troski i opieki nad ludzkim życiem.
- B. Należy także pamiętać o tym, że każdy nakaz odzwierciedla wspólnotę wiary. Zakaz odbierania życia w nielegalny sposób dotyczy pierwotnie i przede wszystkim wspólnoty wierzących. Jego implikacje rozciągają się na całą ludzkość.

II. ANALIZA ISTOTNYCH TERMINÓW

A. „Zabijać”

- 1. Jest to rzadkie określenie (*rasah*, BDB 953, KB 1283) odbierania życia, zastosowane w ST tylko 46 razy. Kilka innych określeń pokrywających się znaczeniowo z *rasah* występuje w ST setki razy.
- 2. Termin ten wydaje się mieć ograniczone pierwotne znaczenie oraz znaczenie rozszerzone.
  - a. Pierwotnie słowo to odnosiło się do odebrania życia partnera przymierza w prawny, zamierzony sposób, często związany z „krewnym wykupicielem” lub „*go’el*”. Znaczenie to obejmowało premedytację, ale w sensie prawnej zemsty (zob. Lb 35:30-34; Kpł 24:13-23). W rzeczywistości *lex talionis*, „oko za oko” (zob. Rdz 9:5-6), było sposobem ograniczenia zemsty. Później ustanowione zostały miasta ucieczki (Pwt 4:41; Joz 20:3), aby uczestnik przymierza, który niechcący lub w afekcie zabił innego członka społeczności, mógł uciec przed gniewem rodziny ofiary.
  - b. Później określenie to zaczęło oznaczać motyw lub postawę stojącą za odebraniem komuś życia. Górę bierze koncepcja „intencjonalności” (zob. Wj 21:12-14; Lb 35:11.22; Pwt 28:24).

c. To rozróżnienie nabiera wielkiej wagi w tym nakazie. W kontekście wydaje się on dotyczyć tylko innych członków wspólnoty przymierza. Związany jest z krewnym wykupicielem lub zemstą za krew. Termin ten występuje jednak w późniejszych fragmentach będących odzwierciedleniem Dekalogu - Ozeasza 4:2 i Jeremiasza 7:9, w odniesieniu do mordercy. Słowo to ma do czynienia nie tylko z prawem, ale i motywem. Jego zakres rozszerza się od bliźniego do innego człowieka.

3. Termin ten bez wątpienia nie ma związku z naszą współczesną etyczną kwestią kary śmierci ani wojny. Żydzi nigdy nie mieli problemu z publicznymi egzekucjami ani święta wojną (ani też nieświętą!).

4. Najlepszym tłumaczeniem tego słowa dla naszej współczesnej kultury jest „zabójstwo z premedytacją”

III. SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU

A. Szóste, siódme i ósme przykazanie składa się z tylko dwóch hebrajskich słów. Są one bardzo krótkie i treściwe.

B. Życie ludzkie – tak jak każde życie – związane jest z Bogiem. To, jak traktujemy innych, odzwierciedla nasze myśli o Bogu.

IV. PARALELE W NOWYM TESTAMENCIE

A. Jezus

1. Jego rozszerzenie tego przykazania (zob. Mt 5:21-26) daje nam właściwą orientację w naszych współczesnych dyskusjach na temat zastosowania tego tekstu w dzisiejszych czasach.

2. Jezus w oczywisty sposób przeniósł Dekalog ze sfery czynów do sfery motywów. Jesteśmy tacy jak nasze myśli. Życie umysłowe ma dużo większe znaczenie, niż to zazwyczaj przyznajemy.

B. Jan

1. W 1 Jana 3:15 powtórzona jest ta sama koncepcja nienawiści uznawanej za zabójstwo.

2. W Mateusza 5:21ff i 1 Jana 3:15 występują inne greckie terminy, ale ich znaczenie jest zasadniczo takie same.

3. Zwróćmy też uwagę na pozytywny aspekt w 1 Jana 4:19-21.

V. PRAWDY DOTYCZĄCE ZASTOSOWANIA

A. Chociaż nieumyślny zabójca może uciec przed mścicielem krwi chroniąc się w mieście ucieczki (zob. Lb 35; Joz 20), musi zapłacić cenę pozostania w tym mieście aż do śmierci najwyższego kapłana. Konsekwencje jego czynu nie znikają!

B. Chociaż werset ten nie odnosi się bezpośrednio do samobójstwa, ponieważ starożytni prawdopodobnie nigdy nie brali pod uwagę takiego przypadku, tekst ten dostarcza nam duchowej zasady związanej ze świętością życia ludzkiego, Bożą suwerennością i celowością życia człowieka stworzonego na Jego obraz. W tej kwestii tekst ten jest jasnym świadectwem dla nas dzisiaj!

C. Tekst ten nie wypowiada się jednak definitywnie na temat współczesnych kwestii (1) kary śmierci i (2) wojny. Dla Izraela nie były to rzeczy złe same w sobie. Izraelici angażowali się w oba te działania. Nadal jednak zasada ważności życia stworzonego na obraz Boga i pod Jego kontrolą stanowi ważną prawdę w tej dziedzinie.

D. Tekst ten wypowiada się jednak na temat godności i świętości ludzkiego życia, co jest nam dzisiaj potrzebne. Jako wspólnota wierzących jesteśmy sługami – nie tylko swoimi nawzajem, ale także całego społeczeństwa. Dar życia jest zarówno indywidualny, jak i zbiorowy. Jesteśmy odpowiedzialni za fizyczne, społeczne i psychologiczne znieważanie naszych ciał, tak samo jak i za fizyczne, społeczne i psychologiczne znieważanie innych członków naszej społeczności. Jest to szczególnie istotna prawda dla kultury takiej jak nasza, w której możemy się wypowiadać i przez to zmieniać system. Jesteśmy stróżami naszych braci!

WYJŚCIA 20:14, CUDZOŁÓSTWO (BDB 610, KB 658)

I. KONTEKST

A. Oczywistym jest, że przykazanie związane jest z szacunkiem do Boga wyrażającym się w szacunku do życia, żony i własności bliźniego (zob. Jer 5:8). Potwierdza to odmienna

- kolejność tych nakazów w Septuagincie.
- B. Paralela w księdze Powtórzonego Prawa pokazuje stosowność zastosowania tej starożytnej prawdy do naszej kultury.
  - C. Tak samo, jak szacunek do rodziców postrzegany był jako klucz do stabilnego społeczeństwa, jest też z tym przykazaniem.
  - D. Nakaz ten zakłada także to, że Bóg jest właścicielem i władcą naszego życia seksualnego i rodzinnego.

II. ANALIZA SŁÓW

- A. Głównym terminem w tym tekście jest „cudzołóstwo”. Jego zrozumienie w świetle starożytnej kultury hebrajskiej jest kluczowe.
  1. W kontekście ST słowo to jest różne od „nierządu”. Cudzołóstwo oznacza związek seksualny, w którym przynajmniej jedna osoba jest zamężna/żonata (zob. Prz 29:3; 31:3). Rozróżnienie to zanika w nowotestamentowych terminach greckich.
  2. Możliwość ta wyjaśnia powód nacisku kładzionego na stan cywilny, ponieważ ma to związek ze znaczeniem praw do dziedziczenia będących częścią Bożej obietnicy „ziemi”. Co 50 lat (jubileusz) wszystkie grunty miały wracać do swoich pierwotnych plemiennych właścicieli.
  3. Cudzołóstwo było potępiane przez kulturę przed nadaniem prawa przez Mojżesza (zob. Rdz 12:10ff; 26:7ff; 39:9).
  4. Cudzołóstwo postrzegane było jako grzech przeciwko:
    - a. Bliźniemu – Wj 20:14; Pwt 5:18
    - b. Małżeństwu – Kpł 18:20
    - c. Bogu – Rdz 20:1-13; 26:7-11
  5. Było karane śmiercią obydwu osób:
    - a. Kpł 20:10
    - b. Pwt 22:22-24
    - c. Ez 16:40 (metafora)
    - d. Surowe ostrzeżenia znaleźć można w Przysłów 1-9

III. ZWIĄZEK Z NT

- A. Jezus posłużył się Kpł 19:18 jako podsumowaniem Starego Objawienia (zob. Łk 10:27). Potwierdza to obserwację, że Dziesięć Przykazań wiąże się z naszym traktowaniem innych.
- B. Jezus zaostrza to przykazanie w Mateusza 5:28. Kładzie nacisk na motywy raczej niż czyny. Żydzi postrzegali umysł jako grządkę duszy. To, co ktoś myślał, stanowiło to, kim był naprawdę. Sprawia to, że przestrzeganie dziesięciu przykazań zakrawa o niemożliwość – i o to chodziło! (zob. Gal 2:15-3:29).

IV. WSPÓŁCZESNE ZASTOSOWANIE

- A. Małżeństwo jest prawdopodobnie najlepszą współczesną analogią dożywotniego zaangażowania z wiarą w Bożym imieniu. Jest to nasza najlepsza okazja zrozumienia rzeczywistości starotestamentowych koncepcji przymierza (Mał 2:14). Nasz szacunek do współmałżonka we wszystkich aspektach, włączając w to ludzką seksualność, pomaga nam zrozumieć znaczenie tego wersetu.
- B. Stabilność i lojalność małżeńska, podobnie do szacunku do rodziców, jest głównym filarem siły i długowieczności społeczeństwa.
- C. Należy podkreślać, że ludzka seksualność jest Bożym darem. Był to Jego pomysł i Jego wola dla człowieka. Boże wskazówki nie są zamierzone po to, aby przeszkadzać ludzkiej wolności lub radości, tylko w celu udzielenia upadłemu człowiekowi wytycznych. Granice te zostały objawione dla naszej długofalowej korzyści i szczęścia. Chociaż człowiek uczynił niewłaściwy użytek z seksualności, nadal posiada wszystkie Boże dary i pozostaje ona silnym ludzkim popędem, który wymaga Bożej kontroli i prowadzenia.
- D. Seks należy chronić, tak aby szanowana była świętość osoby (kobiety czy mężczyzny), ponieważ została ona stworzona na obraz Boży. Nasza upadła koncentracja na sobie jest w tej dziedzinie aż nazbyt oczywista.

WYJŚCIA 20:15, KRADZIEŻ (BDB 170, KB 198)

I. INFORMACJE OGÓLNE

- A. Tak, jak jest to z wszystkimi innymi nakazami Dekalogu, nasza wiara, miłość i szacunek do Boga musi być widoczna w świętych i świeckich aspektach naszego codziennego życia. Twierdzenie, że zna się Boga i jednocześnie wykorzystywanie swojego partnera w przymierzu jest dla Niego obrzydliwością (zob. 1 J 4:20-21; 2:7-11).
- B. Przykazanie to ma w zamierzeniu pomóc utrzymać wspólnotę społeczności przymierza. Jakość duchowej wspólnoty będzie przyciągać zdezorientowany i poszukujący świat do naszego Boga – co jest zamiarem Pisma.
- C. Tak jak pozostałe, także ten nakaz skupia się nad Bożym władaniem nad całym życiem. Jesteśmy szafarzami, a nie właścicielami. Za tym zakazem stoi nasz upadły pociąg do posiadania bez ponoszenia kosztów (zob. Ps 50:10-12).

II. ANALIZA SŁÓW I FRAZ

- A. Jest to trzecie przykazanie drugiej części Dekalogu, które w języku hebrajskim składa się z tylko dwóch słów.
- B. Brakuje tu przedmiotu tego zakazu. Zazwyczaj popiera to:
  - 1. Kontekst dwóch poprzednich nakazów odnoszących się do przestępstw karanych śmiercią.
  - 2. Obecność odpowiednich fragmentów paralelnych – zarówno bezpośrednich (WJ 21:16) i odległych (Pwt 24:7). Zobacz też Rodzaju 37.
- C. Krótka forma jest jednak także do obronienia
  - 1. Została dla nas zapisana w wyniku natchnienia
  - 2. Poszerza zakres tego polecenia
  - 3. W bezpośrednim kontekście znajduje się także paralelny fragment związany z kradzieżą – Wyjścia 22:1ff.
  - 4. Jezus w oczywisty sposób cytuje ten fragment odnośnie kradzieży (zob. Mt 19:18).
- D. Inne starożytne kodeksy prawne także odnoszą się do kradzieży, ale karą jest zazwyczaj śmierć, okaleczenie albo trzydziestokrotne odszkodowanie.
- E. Prawdę tę definiuje i objaśnia kilka istotnych fragmentów paralelnych:
  - 1. Kpł 19:1-18 – „Bądźcie świętymi, bo Ja jestem święty”
    - a. Nasz styl życia musi odzwierciedlać rodzinne podobieństwo do naszego Ojca i Boga (zob. w. 18)
    - b. Nasza wiara musi codziennie wpływać na nasze życie – zarówno poprzez pozytywne działania i negatywne zakazy – jedno i drugie w wyniku właściwych motywacji (zob. w. 17).
    - c. Współczucie dla wykluczanych i potrzebujących, wersety 9-10.13, jest tak samo ważne jak nie oszukiwanie naszych bliźnich, w. 11.
  - 2. Am 8:4-7 – Bóg nienawidzi wyzysku!
  - 3. Mich 6:6-8 – Bóg chce, żeby wszystkie nasze czyny powodowane były właściwymi motywacjami. Chodzi o to, dlaczego nie kradniemy!
  - 4. Wj 22:1ff – W naszych współczesnych dyskusjach na temat grabieży często brakującą prawdą jest rekompensata. Grzech zawsze kosztuje!

III. PRAWDY ZWIĄZANE Z ZASTOSOWANIEM

- A. Joy Davidman, żona C. S. Lewisa, napisała wspaniałą książkę na temat Dekalogu. Tłumaczy ona to przykazanie jako „Nie będziesz próbował dostać czegoś za nic”. Z pewnością rozszerza to zakres tego nakazu poza posiadłości. Davidman pisze też, że „własność nie jest ani grzechem, ani niezbywalnym prawem, tylko powierzona przez Boga pożyczką”.
- B. Z kradzieżą, tak jak z wszystkimi innymi grzechami upadłego serca, można sobie poradzić dzięki nowemu sercu, Ef 4:28. To niesamowite, w jaki sposób stara natura „brania” przemienia się w nową naturę „dzielenia się”.
- C. Nasz szacunek do Boga jest jasno widoczny w naszym szacunku dla innych partnerów przymierza. Prawda ta dotyczy całego Dekalogu.
- D. Upadły człowiek kradnie na wiele sposobów!

PYTANIA DO DYKUSJI

- 1. W jaki sposób współczesny człowiek uprawia kradzież?
- 2. W jaki sposób zadośćuczynienie wiąże się ze skrucą?
- 3. Jak ten werset odnosi się do kapitalistycznego spojrzenia na własność?

WYJŚCIA 20:17, POŻĄDANIE (BDB 326; KB 328)

I. WPROWADZENIE

- A. Pomiędzy ostatnimi pięcioma przykazaniami można dostrzec następujący związek:
  - 1. Przykazania 6, 7 i 8 zabraniają krzywdzenia partnera przymierza poprzez otwarte działanie.
  - 2. Przykazanie 9 zabrania krzywdzenia partnera przymierza mową.
  - 3. Przykazanie 10 zabrania krzywdzenia partnera przymierza myślą.
- B. Prawdą jest, że akt pożądania niszczy osobę, która pożąda, a nie jego przedmiot – bliźniego. Możliwe jednak, że przykazanie to przewiduje, że myśli przerodzą się w czyny.
- C. Wiele osób postrzega to przykazanie jako wyjątkową koncepcję obecną wyłącznie w starożytnym kodeksie prawnym Izraela, której brak w innych kodeksach prawnych starożytnego Bliskiego Wschodu. Tą nową koncepcją byłby zakaz myślenia. Choć prawdą jest, że Izrael uważał, że życie umysłowe jest źródłem złych czynów (zob. Prz 23:7; Jk 1:14-15), ten werset wydaje się dotyczyć myśli wyrażających się słowami. Kilka fragmentów zawiera słowo „pożądać” w połączeniu z wynikającym z tego działaniem (zob. Pwt 7:25; Joz 7:21; Mich 2:2).
- D. Jeśli prawdą jest, że nacisk pada na elementy wymienione jako pierwsze i ostatnie, ukazuje to prawdziwe znaczenie tego przykazania. Czczenie wyłącznie Boga jest pierwsze, ale nasze postawy i motywacje wobec rzeczy tego świata wpływają na nasze prawdziwe oddanie Bogu. Ten podwójny nacisk widać także w Kazaniu na Górze, Mt 6:33 – „Starajcie się naprzód o królestwo /Boga/ i o Jego Sprawiedliwość, a to wszystko (zob. wersety 19-32) będzie wam dodane”.

II. ANALIZA SŁÓW I FRAZ

- A. Wersety Wj 20:17 i Pwt 5:21, choć zasadniczo takie same, różnią się pewnymi znaczącymi szczegółami:
  - 1. W Wj 20 żona objęta jest szerszą koncepcją „domu” lub własności mężczyzny, podczas gdy w Pwt5 umieszczona jest w osobnej kategorii, która wydaje się priorytetowa.
  - 2. Fragment w Wj 20 zawiera hebrajski termin „pożądać”, oznaczający „pragnąć uzyskać”, w Pwt5 natomiast występuje on razem z jeszcze jednym określeniem oznaczającym „pragnąć” (BDB 16, KB 20). „Pożądanie” opisuje pragnienie związane z działaniem zmierzającym do uzyskania jego przedmiotu, „pragnienie” natomiast wydaje się skupiać na samej postawie.
  - 3. Co więcej, fragment w Wj 20 skierowany jest do potomków Izraela w czasie ich wędrówki przez pustynię i wymieniając posiadłości nie wspomina o „polu”, podczas gdy Pwt5 jeszcze raz przedstawia te nakazy społeczeństwu osiadłemu w Ziemi Obiecanej.
- B. Termin „pożądać” jest neutralny. Może odnosić się do pragnienia dobrych rzeczy (zob. Ps. 19:11 [BW]; 1 Kor 12:31).
- C. Niewłaściwe pragnienia są pierwotną przyczyną upadku szatana, Adama i Ewy oraz nas wszystkich. Paweł podkreśla te osobiste zmagania z pożądaniem w Rzymian 7:7-8. Pożądanie jest zasadniczo niezadowolaniem i brakiem zaufania do Bożej troski i zaopatrzenia.
- D. Jest wiele nowotestamentowych fragmentów na temat pożądania:
  - 1. Problemem człowieka jest niezadowolenie i chciwość (zob. Łk 12:15; 1 Tm 6:8-10).
  - 2. Pożądanie znajduje się na podanej przez Jezusa liście grzechów czyniących nieczystym (zob. Mk 7:17-23; 1 Kor 5:10; Ef 5:5; Kol 3:5).

III. PRAWDY ZWIĄZANE Z ZASTOSOWANIEM

- A. Odpowiedzią na pożądanie, chciwość i niezadowolenie jest:
  - 1. Miłość – Rzymian 13:8-10
  - 2. Zadowolenie – Heb 13:5; Fil 4:11-13 (i dzielenie się, Fil 4:14)
- B. Przykazanie mówi „nie”, ale to Chrystus daje nam siły, aby go posłuchać. W Nim jesteśmy w stanie do pewnego stopnia kontrolować nasze myśli.
- C. Bóg zna nasze serca i umysły
  - 1. 1 Krn 28:9
  - 2. Prz 20:27
  - 3. Ps 139:1.2.3

4. Jer 17:10

5. Rz 8:27

6. Ap 2:23

D. Rzeczy nie są złe, ale stają się grzeszne, kiedy są naszym priorytetem. Nie są one ani ostateczne, ani wieczne – są tacy ludzie stworzeni na Boży obraz. Pożądanie ma destrukcyjny i zdradziecki wpływ na społeczność przymierza.

IV. DODATKOWE NOTATKI Z PWT 5:21

W Pwt 5:21, „**Nie będziesz pożądał ... Nie będziesz pragnął**” występują dwa równoznaczne CZASOWNIKI:

A. „pożądać” – BDB 326, KB 325, CZAS NIEDOKONANY *Qal*, oznacza „silne pragnienie” materialnych rzeczy, które może być pozytywne lub negatywne. W tym kontekście jest to niekontrolowane, samolubne pragnienie czegoś, co należy do brata w przymierzu.

B. „pragnąć” – BDB 16, KB 20, CZAS NIEDOKONANY *Hiphthpael*, oznacza „pragnienie” (zob. Pwt 14:26) lub „żądze” (często w kontekście seksualnym, jak w 5:21) więcej i więcej dla siebie za wszelką cenę (np. Lb 11:4; Ps 106:14; Prz 13:4; 21:26; 23:3.6; 24:1).

Odnosi się to do wewnętrznych postaw i pobudek. Jest to zwieńczenie wszystkich pozostałych przykazań – jedyne z nich, które dotyczy nie tego jak, tylko dlaczego. Zakaz ten dotyczy nie tylko czynów, ale i myśli. Jezus nauczał, że powinniśmy nie tylko nie zabijać, ale i nie nienawidzić, nie wyrażać postaw, których rezultatem mogłoby być morderstwo. Jezus posłużył się tym ostatnim przykazaniem i podniósł całą resztę przykazań do rangi wewnętrznych motywacji raczej niż zakazów zewnętrznych działań (zob. Mt 5:17-48). Jest ogromna różnica pomiędzy człowiekiem, który nie kradnie, ponieważ nie podoba się to Bogu, a takim, który nie kradnie, bo boi się, że zostanie złapany. Pierwszy działa z chrześcijańskich pobudek, a drugi mając na myśli własny interes.

PYTANIA DO DYSKUSJI

1. Czym jest pożądanie?
2. W jaki sposób pożąda współczesny człowiek?
3. Czy nasze myśli są grzeszne?
4. Dlaczego myśli mają tak wielkie znaczenie w życiu chrześcijańskim?
5. Dlaczego przykazanie w Wj 20:17 różni się nieco od tego podanego w Pwt 5:21?

▣ **„Albowiem przykazania”** Chodzi tu o Dekalog – Dziesięć Przykazań. Porządek drugiej połowy Dziesięciu Przykazań jest taki, jak w greckim manuskrypcie B, zwanym watykańskim. Różni się on nieco od masoreckiego hebrajskiego tekstu Wyjścia 20 i Powtórzonego Prawa 5. Druga połowa Dekalogu dotyczyła wzajemnych relacji Izraela w oparciu o jego więź z JHWH.

▣ **„i wszystkie inne”** Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Są też inne przykazania. Fraza ta oznaczała „jeśli są jakieś inne przykazania poza Dekalogiem”. Innymi słowy podsumowuje to całe Prawo Mojżeszowe lub być może „prawo” w znaczeniu ogólnym.

Tradycje manuskryptów greckich różnią się co do tego, ile jest tych przykazań i w jakiej kolejności są wymienione. Judaizm ma swoją numerację; jest ona także odmienna u katolików i u protestantów. Wariacje te nie wpływają na znaczenie tego fragmentu. Jest tak ze zdecydowaną większością różnic w manuskryptach.

▣ **„streszczają się w tym nakazie”** Jest to cytat z Kpł 19:18. Pojawia się on także kilka razy w Ewangeliach (zob. Mt 5:43; 19:19; 22:39; Mk 12:31 i Łk 10:27). Jezus nazywa go drugim największym lub najważniejszym przykazaniem. Jest ono także cytowane w Gal 5:14 i Jk 2:8. Kiedy ktoś kocha Boga, będzie też kochał to, co kocha Bóg (tj. ludzi stworzonych na Jego obraz, zob. Rdz 1:26-27).

▣ **„Miluj bliźniego swego jak siebie samego”** Wierzący muszą kochać samych siebie tak, jak kocha ich Bóg, zanim będą mogli kochać i akceptować innych. Właściwa miłość własna nie jest zła. Główna prawda tego fragmentu jest wyraźnie stwierdzona: mamy kochać innych (zob. w. 10). Ci, którzy zostali dotknięci przez pełną poświęcenia, ofiarną Bożą miłość, będą kochali innych w ten sam sposób (zob. 1 J 3:16). W tym tkwi sedno podobieństwa do Chrystusa (odnowionego Bożego obrazu). W obecności tego rodzaju miłości „prawo” nie jest potrzebne.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 13:11-14

¹¹A zwłaszcza rozumieście chwilę obecną: teraz nadeszła dla was godzina powstania ze snu. Teraz bowiem zbawienie jest bliżej nas, niż wtedy, gdyśmy uwierzyli. ¹²Noc się posunęła, a przybliżył się dzień. Odrzućmy więc uczynki ciemności, a przyobleczmy się w zbroję światła! ¹³Żyjmy przyzwoicie jak w jasny dzień: nie w hulankach i pijatykach, nie w rozpuście i wyuzdaniu, nie w kłótni i zazdrości. ¹⁴Ale przyobleczcie się w Pana Jezusa Chrystusa i nie troszczcie się zbytnio o ciało, dogadzając żądom.

13:11**GPNT**

„I tak”

BP

„Poznajcie też obecną chwilę”

BW

„A to czyńcie”

BWP

„Powinniście tak postępować, tym bardziej że”

PL

„Poza tym”

Jest to sposób połączenia treści, która następuje po tych słowach (wersety 11-14) z tą, która je poprzedza (wersety 9-10). Wprowadzajcie zaś słowo w czyn, a nie bądźcie tylko słuchaczami (zob. Jakuba 1:22.23.25). Miłość musi być wprowadzana w czyn.

▣ „rozumieście chwilę obecną” Jest to IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ. Ten termin na określenie czasu (*kairos*) używany był w znaczeniu szczególnego okresu czasu, a nie zwykłego czasu chronologicznego (*chronos*). Wierzący muszą żyć w świetle (1) powrotu Chrystusa w każdej chwili oraz (2) nowej ery, która już nadeszła.

▣ „teraz nadeszła dla was godzina” Metafora ta, „godzina” (występująca często w Ewangelii Jana) odnosi się do szczególnego momentu (podobnego do *kairos*) w Bożym planie odkupienia (zob. 3:26; 1 Kor 7:29; 10:11; Jk 5:8; 1 P 4:7; 2 P 3:9-13; 1 J 2:18; Ap 1:3; 22:10). Stosowana jest zarówno do czasu ukrzyżowania Jezusa, jak i Jego powrotu.

▣ „snu” Termin ten zastosowany jest tutaj metaforycznie w znaczeniu moralnego i duchowego rozprężenia (zob. Ef 5:8-14; 1 Tes 5:6). Słowa mają znaczenie wyłącznie w konkretnym kontekście. Należy wystrzegać się ustalonych definicji, ponieważ każde słowo ma kilka możliwych znaczeń (pole semantyczne).

▣ „Teraz bowiem zbawienie jest bliżej” Zbawienie to początkowa decyzja i proces (zob. Temat specjalny w 10:14). Zbawienie nie będzie całkowite dopóki wierzący nie otrzymają nowych ciał (zob. 1 J 3:2; 1 Tes 4:13-18; Heb 9:28; 1 P 1:5). Teologicznie nazywane jest to „obdarzeniem chwałą” (Rz 8:30). Nadzieją każdego pokolenia chrześcijan jest powrót Pana za ich życia (zob. Łk 21:28). Paweł nie był tu wyjątkiem (zob. 1 Tes 4:15).

▣ „niż wtedy, gdyśmy uwierzyli” Chrześcijaństwo zaczyna się od decyzji (natychmiastowego usprawiedliwienia i uświęcenia), musi jednak wynikać z niego pobożny styl życia (uświęcenie progresywne, zob. Temat specjalny w 6:4), a jego końcem jest podobieństwo do Chrystusa (obdarzenie chwałą). Należy przyjąć Bożą ofertę w Chrystusie (zob. J 1:12; 3:16; Rz 10:9-13). Ta początkowa decyzja to nie koniec, tylko początek!

13:12 „Noc się posunęła” Odnosi się to do obecnego złego wieku, który już ulega zniszczeniu i zastąpieniu (zob. 1 Kor 7:29-31; 10:11; Jk 5:8; Ef 5:8,14; 1 J 4:7; 2 J 2:17-18; Ap 1:3; 22:10). Zobacz Temat specjalny w 12:2. Paweł oraz – w jeszcze większym stopniu – Jan stosują kontrast pomiędzy ciemnością i światłem, co jest także charakterystyczne dla zwojów znad Morza Martwego.

▣ „przybliżył się dzień” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY CZYNNEJ. Słowa te dotyczą czasów ostatecznych (zob. Fil 4:5; Jk 5:9), które rozpoczęły się wcieleniem Jezusa i trwać będą aż do Jego powrotu w chwale. Wszyscy wierzący od pierwszego wieku naszej ery dziwią się temu, że Chrystus tak długo zwleka z powrotem. Jednak świt nowej ery nastąpił wraz z Chrystusem.

Poniższy komentarz na temat bliskości powrotu Chrystusa wzięty został z kluczowego wprowadzenia [„Crucial Introduction”] do mojego komentarza na temat Objawienia Jana. Dostępne jest ono online [w języku angielskim] na stronie www.freebiblecommentary.org.

„SZÓSTY OBSZAR NAPIĘCIA (rychły powrót Chrystusa vs. opóźniona *parousia*)

Większość chrześcijan nauczona została, że Jezus przyjdzie niebawem, nagle i nieoczekiwanie (zob. Mt 10:23; 24:27,34,44; Mk 9:1; 13:30). Jednak do tej pory każde wyczekujące pokolenie wierzących się myliło! Bliskość (natychmiastowość) powrotu Jezusa jest potężną, zagwarantowaną obietnicą nadzieją każdego pokolenia, rzeczywistością jednak tylko dla jednego (i to prześladowanego). Wierzący muszą żyć tak, jakby miał On przyjść jutro, planować jednak i realizować Wielkie Posłannictwo (zob. Mt 28:19-20), jeśli się opóźnia.

Niektóre fragmenty Ewangelii (zob. Mk 13:10; Łk 17:2; 18:8) oraz 1 i 2 List do Tesaloniczan opierają się o opóźnione drugie przyjście (*parousia*). Najpierw muszą mieć miejsce pewne wydarzenia historyczne:

1. światowa ewangelizacja (zob. Mt 24:15; Mk 13:10)
2. objawienie się „człowieka grzechu” (zob. Mt 24:15; 2 Tes 2; Ap 13)
3. wielkie prześladowanie (zob. Mt 24:21,24; Ap 13)

Występuje tu pewna celowa dwuznaczność (zob. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36): *Przeżywaj każdy dzień tak, jakby to był twój ostatni, ale planuj i ćwicz się do przyszłej służby!*”

▣ **„Odrzućmy ... przyobleczmy się w”** Są to CZASOWNIKI w formie TRYBU ŁĄCZĄCEGO AORYSTU STRONY MEDIALNEJ, wprowadzające pewną ewentualność. Oznacza to: „wy sami odrzucicie ... załóżcie raz na zawsze, zdecydowanie”. Zarówno Bóg, jak i ludzie są aktywni w usprawiedliwieniu (skrucza i wiara) i uświęceniu (pobożne życie). Ta metafora ubioru jest bardzo rozpowszechniona w pismach Pawła. Wierzący mają zdjąć swoje ubranie do snu i włożyć strój do bitwy (zob. Ef 4:22-25; Kol 3:10,12,14). Jesteśmy chrześcijańskimi żołnierzami przygotowującymi się do codziennej duchowej walki (zob. Ef 6:10-18).

▣ **„zbroję światła”** Prawdopodobnie jest to nawiązanie do Iz 59:17. Wierzący muszą zdecydowanie włożyć zbroję i uzbroić się w oręż sprawiedliwości (zob. 2 Kor 6:7; 10:4; Ef 6:11,13; 1 Tes 5:8). Boża zbroja jest dostępna dla wierzących, muszą oni jednak

1. uświadomić sobie, że jej potrzebują
2. uznać Boże zaopatrzenie
3. osobiście i celowo zastosować ją do swoich codziennych myśli i życia

Codziennie toczy się duchowa walka. Zob. Clinton F. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* [Trzy kluczowe pytania na temat walki duchowej].

13:13 „Żyjmy przyzwoicie” Jest to TRYB ŁĄCZĄCY AORYSTU STRONY CZYNNIEJ, dosłownie „chodzić”. Był to hebrajski idiom oznaczający styl życia (zob. Ef 4:1.17; 5:2.15). Paweł użył go ponad 33 razy.

Zawarta w tym wersecie lista grzechów składa się z trzech par wyrażen. Znaczenie tych terminów po części się pokrywa. Możliwe, że w zamierzeniu były to synonimy. Zobacz Temat specjalny: Cnoty i występki w 1:28-32.

Określenia te mogą także odnosić się do napięcia w rzymskim kościele pomiędzy wierzącymi Żydami a poganami. Nowi wierzący pochodzenia pogańskiego mogli (1) kontynuować praktykowanie niemoralnych rytuałów lub (2) zachowywać się arogancko w stosunku do powracających wierzących przywódców żydowskich, którzy na krótko opuścili Rzym z powodu edyktu Nerona zabraniającego wszelkich żydowskich praktyk w tym mieście.

▣ **„nie w hulankach i pijatykach”** Odnosiło się to do niemoralności seksualnej, która w pogańskich rytuałach religijnych wiązała się z pijaństwem. Terminy te są także wymienione obok siebie na liście grzechów ciała w Gal 5:21.

▣ **„nie w rozpuście i wyuzdaniu”** Para ta wydaje się częściowo pokrywać z poprzednią. Drugie z wymienionych w niej określeń jest bardzo często używane w NT (zob. Mk 7:22; 2 Kor 12:21; Gal 5:19; Ef 4:19; 1 P 4:3; 2 P 2:7). Jeśli pierwsza para skupia się na pijaństwie, ta koncentruje się na niemoralności seksualnej, a nawet na społecznie niekontrolowanym oddawaniu się zmysłowości.

▣ **„nie w klótni i zazdrości”** Terminy te opisują niezgodę pomiędzy ludźmi (zob. Gal 5:20). Mogło to być wynikiem niewłaściwego zachowania, na które wskazują pierwsze dwie pary. Jeśli są to zakazy kierowane do chrześcijan (zob. 1 Kor 3:3; Kol 3:8), oznaczają one jakieś pogańskie praktyki religijne, których wierzący

powinni zaniechać w swoim życiu. Jednak w kontekście werset ten kontrastuje z wierzącymi, w tym znaczeniu więc stanowiłby ostrzeżenie.

13:14 „przyobleczcie się w Pana Jezusa Chrystusa” Metafora ta odnosi się do królewskiej szaty Króla Jezusa, która zakładana jest na ramiona wierzących (uświęcenie pozycjonalne). Niektórzy uczeni widzą tu aluzję do strojów chrzcielnych. Ta metafora ubrania po raz pierwszy pojawia się w w. 12. Jest ona sposobem ukazania nowej pozycji wierzących w Chrystusie. Podkreśla także fakt, że wierzący muszą stosować swoje nowe decyzje dotyczące stylu życia w praktyce (uświęcenie progresywne) z powodu ich nowej pozycji w Chrystusie (zob. Ef 4:22.24; Kol 3:8). W Gal 3:27 prawda ta przedstawiona jest jako stwierdzenie faktu, w TRYBIE ORZEKAJĄCYM; tutaj natomiast wyrażona jest w TRYBIE ROZKAZUJĄCYM (AORYSTU STRONY MEDIALNEJ), jako nakaz.

To napięcie pomiędzy ORZEKAJĄCYM stwierdzeniem a TRYBEM ROZKAZUJĄCYM jest napięciem pomiędzy naszą pozycją w Chrystusie a naszym dążeniem do uzyskania tej pozycji (zob. Temat specjalny w 6:4). Wszyscy zostajemy „świętymi” w momencie zbawienia, jesteśmy jednak także wzywani do „świętości”. Jest to biblijny paradoks pełnego i darmowego zbawienia w Chrystusie oraz sygnału wzywającego do podobieństwa do Chrystusa.

▣ **„nie troszczcie się zbytnio”** Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ. Ta forma gramatyczna zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Wydaje się to wskazywać na to, że niektórzy chrześcijanie w Rzymie prowadzili niewłaściwe życie moralne. Mogły to być pozostałości pogańskich praktyk religijnych.

Wyjaśnienie nowotestamentowego nauczania na temat cielesnego chrześcijaństwa jest trudne. Autorzy NT przedstawiają kondycję ludzkości w czarno-białych barwach. Cielesny chrześcijanin to sprzeczność sama w sobie – jest jednak rzeczywistością naszego życia zawieszona pomiędzy „już” a „jeszcze nie”. Paweł dzielił ludzkość na trzy grupy (1 Kor 2:14-3:1):

1. ludzie zmysłowi (zgubiona ludzkość), 2:14
2. ludzie duchowi (zbawiona ludzkość), 3:1
3. ludzie cielesni (cielesni chrześcijanie lub duchowe niemowlęta), 3:1

▣ **„o ciało, dogadzając żądom”** Paweł był aż nadto świadom ciągłego zagrożenia płynącego z naszej upadłej natury odziedziczonej po Adamie (zob. Rz 7; Ef 2:3), ale Jezus daje nam moc i pragnienie, by żyć dla Boga (zob. Rz 6). Jest to ciągła walka (zob. 8:5-7; 1 J 3:6-9). Zobacz Temat specjalny: Ciało (*sarks*) w 1:3.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Dlaczego słowa Pawła na temat władzy były tak radykalne dla pierwszych chrześcijan?
2. Czy chrześcijanie powinni podporządkowywać się wszelkim formom władzy?
3. Czy chrześcijanie powinni podporządkowywać się wszystkim prawnym wymogom władzy?
4. Czy werset 5 zawiera naukę na temat boskiego prawa królów?
5. Czy Paweł rozpoczyna nowy temat w teologii, czy wyprzedzają go słowa Jezusa w Mt 22:21?
6. Czy obywatelskie nieposłuszeństwo kiedykolwiek jest usprawiedliwione w przypadku chrześcijan (zob. Dz 5:25-32)?
7. W jaki sposób werset 4 odnosi się do kwestii kary śmierci?
8. Czy sumienie chrześcijanina nigdy się nie myli (w. 5)?
9. Czy na podstawie wersetu 8 wierzący nie powinni posiadać kart kredytowych?
10. Czy werset 8 dotyczy naszej miłości do innych chrześcijan, czy do wszystkich ludzi?
11. Dlaczego Paweł posługuje się Dekalogiem, żeby zachęcić nowotestamentowych wierzących?

12. Dlaczego Paweł miałby wymieniać tak straszne grzechy w związku z wierzącymi?
13. W jaki sposób można „przyoblec się w Pana Jezusa Chrystusa”?

ROZDZIAŁ 14 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
WSKAZANIA SZCZEGÓŁOWE Wzajemna wrozumiałość dla odmiennych poglądów 14:1-4 14:5-9 14:10-12 Unikanie zgorzenia 14:13-15 14:16-21 14:22-23	Wrozumiałość dla słabych w wierze 14:1-23 14:13-15 14:16-21 14:22-23	Nie osądzać braci Nie doprowadzać braci do upadku 14:13-23	O SPOSOBIE TRAKTOWANIA SŁABSZYCH W SPOŁECZNOŚCI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ Słabi i mocni 14:1-12 14:13-23	Stosunek do słabych w wierze 14:1-23

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 1-12

- A. Rozdział ten jest próbą zrównoważenia paradoksu chrześcijańskiej wolności i odpowiedzialności. Obejmująca go całość literacka ciągnie się aż do 15:13.

- B. Problemem, który był powodem napisania tego rozdziału, mogło być napięcie pomiędzy żydowskimi a pogańskimi wierzącymi w rzymskim kościele (lub aktualne doświadczenia Pawła w Koryncie). Przed nawróceniem Żydzi mieli tendencję do legalizmu, poganie natomiast – do niemoralności. Pamiętajmy, że rozdział ten skierowany jest do szczerych naśladowców Jezusa. Nie zwraca się on do cielesnych wierzących (zob. 1 Kor 3:1). Obu grupom przypisane są najlepsze motywacje. Niebezpieczeństwo tkwi w obu skrajnościach. Wywód ten nie uprawnia ani do dzielącego włos na czworo legalizmu, ani do ostentacyjnego liberalizmu.
- Pamiętajmy, że Paweł napisał List do Rzymian w Koryncie. Tamtejszym problemem był duch podziałów, w Rzymie jednak wierzący byli inni.
- C. Wierzący muszą się wystrzegać czynienia ze swojej teologii lub etyki standardu dla wszystkich innych chrześcijan (zob. 2 Kor 10:12). Wszyscy wierzący muszą postępować według światła, jakie mają, jednak ze zrozumieniem, że ich teologia nie jest równoznaczna z Bożą. Wszyscy wierzący pozostają pod wpływem grzechu. Musimy zachęcać, napominać i nauczać się wzajemnie na podstawie Słowa Bożego, rozumu i doświadczenia, ale zawsze w miłości. Im więcej się wie, tym bardziej wie się, że się nie wie (zob. 1 Kor 13:12)!
- D. Prawdziwy klucz do oceny innych wierzących stanowi postawa i motywacje człowieka przed Bogiem. Chrześcijanie staną przed Chrystusem i zostaną osądzeni na podstawie tego, jak traktowali się wzajemnie (zob. wersety 10, 12 i 2 Kor 5:10).
- E. Marcin Luter powiedział: „Chrześcijanin jest całkowicie wolnym panem wszystkich rzeczy, nikomu nie podległym. Chrześcijanin jest najuleglejším sługą wszystkich rzeczy i wszystkim podległy”. Prawda biblijna często przedstawiana jest w formie pełnego napięcia paradoksu.
- F. Tego trudnego, lecz kluczowego tematu dotyczy całość literacka Rz 14:1-15:13, a także 1 Kor 8-10 i Kol 2:8-23. Dla mnie pomocną książką na ten temat była pozycja *How to Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]*, Gordona Fee i Douglasa Stuarta (strony 75-86).
- G. Należy jednak podkreślić, że pluralizm wśród szczerych chrześcijan nie jest czymś złym. Każdy wierzący ma swoje mocne i słabe strony. Każdy musi postępować według światła, jakie posiada i być otwarty na Ducha i Biblię, aby uzyskiwać go więcej. W obecnym okresie oglądania jakby w zwierciadle, niejasno (1 Kor 13:8-13), trzeba chodzić w miłości (w. 15) i pokoju (wersety 17, 19) dla wzajemnego zbudowania.
- H. Tytuły „silniejszy” i „słabszy” nadawane przez Pawła tym grupom wpływa na nasze złe nastawienie do nich. Z pewnością nie to było jego zamiarem. Na obie grupy składali się szczerze wierzący ludzie. Nie mamy próbować zmieniać innych chrześcijan na swój obraz, tylko przygarniać się nawzajem w Chrystusie!
- I. Cały wywód można podsumować następująco:
1. Przygarniamy się nawzajem, ponieważ Bóg przygarnia nas w Chrystusie (zob. 14:1.3; 15:7).
  2. Nie osądzamy się nawzajem, ponieważ Chrystus jest naszym jedynym Panem i Sędzią (zob. 14:3-12).
  3. Miłość jest ważniejsza od osobistej wolności (zob. 14:13-23).
  4. Idźmy za przykładem Chrystusa, rezygnując ze swoich praw dla dobra i zbudowania innych (zob. 15:1-13).

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 14:1-4

¹A tego, który jest słaby w wierze, przygarniajcie życzliwie, bez spierania się o poglądy. ²Jeden jest zdania, że można jeść wszystko, drugi, słaby, jada tylko jarzyny. ³Ten, kto jada [wszystko], niech nie pogardza tym, który nie [wszystko] jada, a ten, który nie jada, niech nie potępia tego, który jada;

bo Bóg go laskawie przygarnął. ⁴Kim jesteś ty, co się odważasz sądzić cudzego sługę? To, czy on stoi, czy upada, jest rzeczą jego Pana. Ostoi się zresztą, bo jego Pan ma moc utrzymać go na nogach.

14:1

GPNT „dobierajcie*” (*Sens: przygarniajcie, traktujcie życzliwie.)
BP „przyjmujcie do siebie”
BW „przyjmujcie”
BWP „odnoście się z całą życzliwością”
PL „przygarnijcie do siebie”

Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ (zob. 15:1). Jest to ciągły nakaz kładący nacisk na swój przedmiot. ZAIMEK „wy” zawarty w greckim CZASOWNIKU (podobnie jak w języku polskim) odnosi się do „silnych” chrześcijan (zob. 15:1). Wskazuje to na to, że w rzymskim kościele funkcjonowały dwie grupy. Może odnosić się to do (1) napięcia pomiędzy wierzącymi Żydami a poganami (zob. 15:7-21) lub (2) różnych typów osobowości. Cały kontekst dotyczy prawdziwych, szczerze wierzących osób; niektóre były mocne, a inne słabe w wierze. Wiara jest tutaj stosowana w znaczeniu zrozumienia ewangelii i jej radykalnie nowych i uwalniających następstw.

▣

GPNT „będącego bez siły (we) wierze”
BP „słabych w wierze”
BW „słabego w wierze”
BWP „tych, którzy są słabi w wierze”
PL „Osobę o wciąż słabej wierze”

Fraza ta została podkreślona przez umieszczenie jej na początku greckiego zdania. Dosłownie oznacza ona „słabego w wierze”. CZAS TERAŹNIEJSZY skupia się na fakcie, że jest to cecha stylu życia, odnosząca się do legalistycznego sposobu myślenia. Przesadnie skrupulatny wierzący chrześcijanin jest w tym rozdziale opisany na trzy sposoby:

1. zakazy dotyczące jedzenia (zob. 14:2.6.21)
2. kładzenie nacisku na szczególne dni (zob. 14:5-6)
3. zakaz picia wina (zob. 14:17.21)

Ten sam typ osoby wymieniony jest w Rz 15:1 i 1 Kor 8:9-13; 9:22. Wystrzegajmy się zbyt pochopnego umieszczania się w kategorii silnych lub słabych chrześcijan. Wierzący są często słabi w jednej dziedzinie, a mocni w innej.

Postawa Pawła wobec tych kwestii jest zdecydowanie inna niż w Gal 4:9-10 i Kol 2:16-23. Teksty te są odzwierciedleniem nastawienia i twierdzeń fałszywych nauczycieli. W Liście do Rzymian mowa jest o szczerze wierzących osobach o przesadnie skrupulatnym sumieniu.

Wielu komentatorów sądzi, że „słabymi w wierze” określani są wierzący Żydzi (tj. judaizujący), nadal kładący nacisk na posłuszeństwo Prawu Mojżeszowemu w rozumieniu tradycji rabinicznych (tj. Talmudu). Z pewnością pasuje to w tym kontekście do punktów #1 i #2, ale nie do #3. Z tego powodu moim zdaniem bardziej prawdopodobny jest tu pewien typ osobowości. Mogą to być wierzący Żydzi lub poganie, których tradycje z przeszłości nadal są dla nich wiążące.

TEMAT SPECJALNY: SŁABOŚĆ (*ASTHENEŌ*)

Fałszywi nauczyciele chlubią się swoimi referencjami i stylem retorycznym, ale Paweł zna wartość „słabości” (*astheneō*). Stosuje on tę koncepcję na kilka różnych sposobów:

1. to, co jest słabe u Boga, przewyższa mocą ludzi, 1 Kor 1:25
2. to, co słabe w oczach świata, 1 Kor 1:27
3. słabość i strach Pawła, 1 Kor 2:3; 9:22; 2 Kor 11:29.30; 12:5
4. Paweł i jego zespół misyjny, 1 Kor 4:10; 2 Kor 11:21
5. słaby wierzący (zob. Rz 14:1-15:13), 1 Kor 8:7.9.10.11.12; 9:22
6. fizyczna choroba, 1 Kor 11:30
7. części ludzkiego ciała, 1 Kor 12:22
8. ciało fizyczne, 1 Kor 15:43

9. fizyczna obecność Pawła lub jego zdolności retoryczne, 2 Kor 10:10 10. słabość Pawła uwypukla Bożą moc, 2 Kor 12:9.10; 13:4.9 11. przesłanie Chrystusa poprzez Pawła, 2 Kor 13:3 12. fizyczne ciało Chrystusa, 2 Kor 13:4

GPNT „nie ku rozróżnianiom rozważań**” (**Chodzi o różnicę między indywidualnymi sumieniami.)

BP „i nie spierajcie się o drobiazgi”

BW „nie wdając się w ocenę jego poglądów”

BWP „nie czyniąc się sędziami ich wątpliwości”

PL „lecz nie po to, by spierać się o poglądy”

Wierzący muszą w pełni akceptować innych chrześcijan, z którymi się nie zgadzają, i nie próbować ich zmieniać! Wymaga to wolności sumienia jako podstawy wspólnoty, a nie narzuconej jednakowości. Wszyscy wierzący znajdują się w pewnym procesie. Muszą dać Duchowi czas na wykonanie Jego pracy i kształtowanie każdego w dojrzałości – nawet jednak dojrzałe osoby nie będą się ze sobą zgadzały we wszystkim.

14:2 Opisana w tym wersecie dieta ma podłoże religijne, a nie zdrowotne. Problem dotyczący jedzenia mógł mieć dwa źródła: (1) żydowskie prawa odnośnie pożywienia (zob. Kpł 11) lub (2) mięso ofiarowywane pogańskim bożkom (zob. 7:14-23). Prawdę tę ilustruje wizja Pawła związana z Korneliuszem w Dz 10.

14:3 „Ten, kto jada [wszystko], niech nie pogardza” „Niech nie pogardza” to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ *ezoutheneō* z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności.

„Pogardzać” oznacza dosłownie „mieć za nic”, „lekceważyć” lub „uważać za bezwartościowe” (zob. 14:10; Łk 18:9; 1 Kor 6:4; 16:11; 2 Kor 10:10; Gal 4:14; 1 Tes 5:20). Wierzący muszą wystrzegać się protekcyjnego przekonania o własnej wyższości. Silni w wierze nie mogą potępiać słabych w wierze.

▣ **„potępia” (GPNT: nie niech_sądzi”)** Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Słabi w wierze muszą przestać wyrokować na temat swoich braci/siostr, którzy się z nimi nie zgadzają.

▣ **„bo Bóg go łaskawie przygarnął”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY AORYSTU STRONY MEDIALNEJ. Ten sam termin występuje także w w. 1. Podstawą dla wzajemnego akceptowania się przez wierzących jest to, że Bóg przygarnął ich przez Chrystusa (15:7). W tym kontekście w. 3 zwraca się bezpośrednio do przesadnie skrupulatnego chrześcijanina – słabego w wierze.

14:4 „Kim jesteś ty” W greckim jest to emfaticzna fraza odnosząca się do słabego brata i siostry.

▣ **„sługę”** Użyty tu termin to *oiketēs*, będący formą określenia *oikos*, oznaczającego „dom” – jest to więc niewolnik lub sługa domu (zob. Łk 16:13; Dz 10:7; Rz 14:4; 1 P 2:18). W tym znaczeniu słowo to stosowane jest w Septuagincie (zob. Rdz 9:25; 27:37; 44:16.33; 50:18). Nie jest to przeważnie używany termin na określenie niewolnika lub sługi w NT – jest nim słowo *doulos*, które także mogło oznaczać sługę lub niewolników domu.

Paweł dowodzi tu, że każdy wierzący jest niewolnikiem/sługą Chrystusa. To On jest ich „panem” i tylko i wyłącznie On będzie ich prowadził oraz pociągał do odpowiedzialności za ich czyny i motywacje (zob. 2 Kor 5:10).

▣ **„To, czy on stoi, czy upada, jest rzeczą jego Pana”** Z kontekstu wiemy, że Paweł zwraca się do przesadnie skrupulatnych osób, zdanie to jednak w oczywisty sposób odnosi się do obu grup. Wierzący powinni raczej zajmować się wyciąganiem belek z własnych oczu (zob. Mt 7:1-5).

▣ **„Ostoi się zresztą, bo jego Pan ma moc utrzymać go na nogach”** Jest to cudowna obietnica (zob. 5:-12; Jud 1:24-25). Wymaga to także współpracy każdego wierzącego (zob. 1 Kor 15:1-2). Zobacz Temat specjalny: Stać w 5:2.

We fragmencie tym występuje różnica w manuskryptach – za pisanymi uncjał manuskryptami D, F, G, 048 oraz 0150, Biblia Wujka i Wulgata mają tutaj „Bóg”, podczas gdy w manuskryptach P⁴⁶, 8, A, B, C i P występuje „Pan” (*kurios*). UBS⁴ nadaje wersji „Pan” notę „A” (pewne).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 14:5-9

⁵Jeden czyni różnicę między poszczególnymi dniami, drugi zaś uważa wszystkie za równe: niech się każdy trzyma swego przekonania! ⁶Kto przestrzega pewnych dni, przestrzega ich dla Pana, a kto jada wszystko - jada dla Pana. Bogu przeciw składa dzięki. A kto nie jada wszystkiego - nie jada ze względu na Pana, i on również dzięki składa Bogu. ⁷Nikt zaś z nas nie żyje dla siebie i nikt nie umiera dla siebie: ⁸jeżeli bowiem żyjemy, żyjemy dla Pana; jeżeli zaś umieramy, umieramy dla Pana. I w życiu więc i w śmierci należymy do Pana. ⁹Po to bowiem Chrystus umarł i powrócił do życia, by zapanować tak nad umarłymi, jak nad żywymi.

14:5 „Jeden czyni różnicę między poszczególnymi dniami” Niektórzy ludzie nadal trzymają się kalendarza jeśli chodzi o religię (tj. obchodzenie pewnych dni lub dorocznych wydarzeń, zob. Gal 4:10; Kol 2:16-17). Wszystkie dni po równo należą do Boga. Nie ma szczególnych dni ani podziału na „świeckie” i „święte”. Wszystko jest święte!

☐ **„niech się każdy trzyma swego przekonania”** Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ. Na tym polega klucz do pokoju w tej dziedzinie. Osobiste przekonania wierzących są priorytetowe dla ich działań (zob. w. 23), ale nie dla wszystkich innych wierzących. Bóg nie mieszka w moim teologicznym pudełku. Moja teologia niekoniecznie równoznaczna jest z Bożą!

14:6 „dla Pana” Ta fraza w DATIVUSIE występuje trzykrotnie w wersecie 6 oraz dwa razy w w. 8. Wszystkie decyzje szczerze wierzących osób dotyczące stylu życia muszą być podejmowane „jak dla Pana” (zob. Ef 6:7 i Kol 3:23), a nie tylko w wyniku osobistych preferencji czy tradycji lub opinii wyznaniowych albo rodzinnych.

14:7 „Nikt zaś z nas nie żyje dla siebie” Żaden chrześcijanin nie jest samotną wyspą. Wierzący żyją po pierwsze i przede wszystkim dla Chrystusa (zob. w. 8). Ich czyny wpływają na innych. Są oni częścią wielkiej duchowej rodziny. Dlatego muszą ograniczać swoją osobistą wolność w miłości (zob. 1 Kor 10:24.27-33). Muszą pozwalać innym wzrastać w osobistej wolności. Legalizm prowadzi do obłudnej jednolitości, która nie pochodzi od Boga. Najsurowsze słowa potępienia Jezusa kierowane były do przekonanych o własnej wyższości faryzeuszy.

14:8 „jeżeli ... jeżeli” Są to dwa ZDANIA WARUNKOWE KLASY DRUGIEJ, oznaczające możliwą przyszłą czynność. Wierzący służą Panu we wszelkich możliwych okolicznościach (zob. Ef 6:7; Kol 3:23)!

14:9 „by zapanować tak nad umarłymi, jak nad żywymi” Porządek tych określeń jest niezwykły – może on odzwierciedlać śmierć i zmartwychwstanie Jezusa. Jest on teraz suwerennym Panem obu tych sfer.

Prawda ta stanowi teologiczny powód, dla którego chrześcijanie nie mają żyć dla siebie, ale także dla innych wierzących. Nie należą do siebie; zostali wykupieni za wielką cenę. Są sługami Jezusa, który umarł za ich grzechy, żeby nie musieli już być niewolnikami grzechu, tylko Boga (zob. Rz 6). Wierzący mają naśladować życie Jezusa wypełnione miłością i służbą poprzez umieranie dla swoich egoistycznych pragnień (zob. 2 Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1 J 3:16).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 14:10-12

¹⁰Dlaczego więc ty potępiasz swego brata? Albo dlaczego gardzisz swoim bratem? Wszyscy przeciw staniemy przed trybunałem Boga. ¹¹Napisane jest bowiem: Na moje życie - mówi Pan - przede Mną klęknij wszelkie kolano, a każdy język wielbić będzie Boga. ¹²Tak więc każdy z nas o sobie samym zda sprawę Bogu.

14:10 „Ty zaś” (GPNT) Fraza ta została umieszczona na początku zdania dla emfazy.

☐ Dwa pytania z w. 10 są tematem fragmentu 14:1-12. Dwie grupy wymienione w w. 3 są tu ze sobą ponownie zestawione. Jedna grupa „potępia” (GPNT: „sądzi”), a druga „gardzi”. Obie postawy są niewłaściwe dla „niewolników”! Ich pan, Jezus Chrystus, jest Jedynym, który ma prawo „krytykować” lub „patrzyć z góry”.

Przyjmowanie przez wierzących roli sędziów jest (1) uzurpowaniem sobie prawa do Bożego miejsca oraz (2) płytkie i niepełne.

▣ „**Wszyscy przecież staniemy przed trybunałem Boga**” Ta sama prawda zawarta jest także w 2 Kor 5:10. Wierzący odpowiedzą przed Panem za to, jak traktowali się nawzajem. Jezus będzie pełnił rolę boskiego Sędziego (zob. Mt 25:31-46).

Biblia Wujka ma tutaj „stolicę Chrystusową”. Greckie manuskrypty popierające ten wariant to wczesne korekty starożytnych manuskryptów pisanych uncją – κ^2 i C^2 . *Theos* występuje w manuskryptach κ , B, C, D, F i G. Skrybowie prawdopodobnie zmienili grecki tekst tak, aby pasował do 2 Kor 5:10. Możliwe także, że werset ten został zmodyfikowany w celu odparcia wczesnego poglądu na Chrystusa zwanego „adopcjanizmem”. Istnieje kilka wariantów tekstu, które wydają się być stworzone w celu uczynienia go bardziej ortodoksyjnym (zob. Bart D. Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture [Ortodoksyjne przekłamanie Pisma Świętego]*, wydawnictwo Oxford University Press, 1993), s. 90-91. UBS⁴ nadaje wersji *Theos* notę „B” (prawie pewne).

14:11 „Napisane jest bowiem” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Był to wyspecjalizowany hebrajski idiom używany w odniesieniu do natchnionych cytatów ze ST. Jest to nawiązanie do Iz 45:23. Fragment ten jest także cytowany w Fil 2:10-11.

▣ „**Na moje życie**” Jest to formuła przysięgi będącą grą słów bazującą na związanym z przymierzem Bożym imieniu, JHWH, które jest formą hebrajskiego CZASOWNIKA „być” (zob. Wj 3:14). On jest wiecznie żyjącym, jedynie żywym Bogiem. Dlatego też przysięga na własne istnienie. Zobacz Temat specjalny: Imiona Boże w 9:29.

14:12 „Tak więc każdy z nas o sobie samym zda sprawę Bogu” Chrześcijanie zostaną osądzeni (zob. 2 Kor 5:10) i krytykowanie braci będzie częścią tego doświadczenia. Niektóre starożytne manuskrypty greckie pomijają tu słowo „Bogu”. W oczywisty sposób wskazuje na nie kontekst. Na wariant ten mogła mieć wpływ wersja z w. 10. UBS⁴ nadaje jego włączeniu notę „C” (trudno stwierdzić).

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 13-23

- A. Kwestia tego, jak chrześcijanie powinni traktować się wzajemnie, poruszona została w wersetach 1-12. Opiera się ona na prawdzie, że mają w pełni akceptować chrześcijan wszelkich rodzajów, ponieważ Chrystus, który jest ich jedynym panem i sędzią, w pełni akceptuje obie grupy. Często duchowe kwestie, które są istotne dla pewnej grupy ze względu na historię, typ osobowości, rodziców, osobiste preferencje, doświadczenia itp. nie są ważne dla Boga.
- B. W drugiej części omówienia chrześcijańskiej wolności i odpowiedzialności temat ten rozwinięty jest z innego punktu widzenia. W tych wersetach to miłość wierzącego do Boga, w Chrystusie, motywuje go do kochania innych chrześcijan. Tak, jak Jezus oddał Swoje życie za wierzących, oni mają oddawać swoją wolność dla tych (tj. innych wierzących), za których On umarł (zob. 2 Kor 5:13-14; 1 J 3:16). Nacisk kładziony tutaj na miłość jako podstawowy motyw chrześcijańskiego życia zaobserwować można także w 13:8-10 w odniesieniu do relacji wierzących z niewierzącymi.
- C. Prawda, że wszystkie rzeczy należące do fizycznego świata są czyste, jest bardzo trudna do przyjęcia dla niektórych chrześcijan. Często nawet wierzący obwiniają za grzech „rzeczy” zamiast siebie (np. „szatański rum”). Paweł często powtarza, że wszystkie rzeczy są czyste (zob. 14:14,20; 1 Kor 6:12; 10:25-26; 1 Tm 4:4; Tt 1:15). Jego wypowiedzi zgodne są z nauczaniem Jezusa na temat jedzenia w Mk 7:18-23. Czyste i nieczyste pożywienie użyte zostało do zilustrowania Piotrowi tego, że Bóg przyjął Korneliusza w Dz 10:15.
- D. Ta część adresowana jest głównie do „silniejszego brata”. Paweł potwierdza półprawdę twierdzenia, że „każda rzecz jest czysta”, dodaje jednak, że nie wszystko służy budowaniu i wzmacnianiu Bożej rodziny (zob. 1 Kor 6:12; 10:23). Wolność silnego brata może doprowadzić do zniszczenia innych chrześcijan. Wierzący są stróżami innych chrześcijan – przez Chrystusa i dla Chrystusa.

- E. Bardzo ciekawy jest fakt, że Paweł nie twierdzi ani nie sugeruje, że „słabszy brat” podlega duchowemu procesowi, który doprowadzi go do stania się „silnym bratem”. Cały ten wywód nie dotyczy wzrastania w łasce, tylko priorytetu miłości pomiędzy odmiennymi chrześcijańskimi poglądami. Przynależność wierzących do jednej z tych dwóch grup oparta jest bardziej o typ osobowości, religijne wykształcenie i osobiste doświadczenie, niż posiadanie „racji” czy bycie „w błędzie”. Zadaniem wierzącego nie jest zmienianie innych, tylko kochanie i szanowanie drugiej grupy. Jest to kwestia serca, a nie umysłu. Bóg kocha, akceptuje i wydał Swojego Syna za całą ludzkość, za obie grupy.

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 14:13-23

¹³Przestańmy więc wyrokować jedni o drugich. A raczej to zawyrokujcie, by nie dawać bratu sposobności do upadku lub zgorzenia. ¹⁴Wiem i przekonany jestem w Panu Jezusie, że nie ma niczego, co by samo przez się było nieczyste, a jest nieczyste tylko dla tego, kto je uważa za nieczyste. ¹⁵Gdy więc stanowiskiem w sprawie pokarmów zasmuczysz swego brata, nie postępujesz już zgodnie z miłością. Tym swoim [stanowiskiem w sprawie] pokarmów nie narażaj na zgubę tego, za którego umarł Chrystus. ¹⁶Niech więc posiadane przez was dobro nie stanie się sposobnością do bluźnierstwa! ¹⁷Bo królestwo Boże to nie sprawa tego, co się je i pije, ale to sprawiedliwość, pokój i radość w Duchu Świętym. ¹⁸A kto w taki sposób służy Chrystusowi, ten podoba się Bogu i ma uznanie u ludzi. ¹⁹Starajmy się więc o to, co służy sprawie pokoju i wzajemnemu zbudowaniu. ²⁰Nie burz dzieła Bożego ze względu na pokarmy! Wprawdzie każda rzecz jest czysta, stałaby się jednak zła, jeśliby człowiek spożywając ją, dawał przez to zgorzenie. ²¹Dobrą jest rzeczą nie jeść mięsa i nie pić wina, i nie czynić niczego, co twego brata razi. ²²A swoje własne przekonanie zachowaj dla siebie przed Bogiem. Szczęśliwy ten, kto w postanowieniach siebie samego nie potępia. ²³Kto bowiem spożywa pokarmy, mając przy tym wątpliwości, ten potępia samego siebie, bo nie postępuje zgodnie z przekonaniem. Wszystko bowiem, co się czyni niezgodnie z przekonaniem, jest grzechem.

14:13 „Przestańmy więc wyrokować jedni o drugich” Jest to TRYB ŁĄCZĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, wskazujący na zaprzestanie już dokonywanej czynności. Nie jest to ostrzeżenie, tylko zakaz. Bardzo przypomina on w. 16. W wersetach 1-12 Paweł użył terminu tłumaczonego jako „sądzić” 5 razy i wykorzystuje go kolejne 4 razy w wersetach 13-23.

TEMAT SPECJALNY: CZY CHRZEŚCIJANIE POWINNI WZAJEMNIE SIĘ OSĄDZAĆ?

A. W 1 Kor 5:12 Paweł i kościół muszą podjąć działania związane z członkami Ciała Chrystusa (w. 12 przewiduje odpowiedź twierdzącą), ale wierzący muszą pozwolić Bogu zająć się tymi, którzy do niego nie należą. Chrześcijanie nie powinni osądzać się nawzajem (zob. Mt 7:1-5.15-20; Rz 14:1-15:13), ale:

1. Musimy badać owoce osób kandydujących na przywódcze stanowiska (zob. 1 Kor 6:1-3; Mt 7)
2. Kiedy w grę wchodzi reputacja kościoła, musimy stosować dyscyplinę kościelną

Różnica jest często bardzo subtelna. Paweł w domyśle sugeruje, że grzeszący człowiek z 1 Kor 5 musi zostać umieszczony w sferze Bożego sądu (tj. poza kościołem).

Można zastanawiać się, w jaki sposób kontekst ten odnosi się do współczesnych społeczeństw, w których wierzący i niewierzący mają możliwość regulowania norm społecznych za pomocą głosowania. Czy wierzący powinni brać aktywny udział w procesach politycznych? Ten kontekst ogranicza się do sądu związanego z dyscypliną kościelną – nie dotyczy współczesnej zachodniej demokracji. Wierzący są obywatelami dwóch sfer i w obu mają swoje zobowiązania i przywileje! Boży Duch, Boża wola i Boża księga pomagają nam – wierzącym – odnaleźć drogę w tym upadłym świecie, niewierzący jednak są wykorzystywani i manipulowani przez grzech, własne „ja” i szatana. Potrzebują z naszej strony świadectwa i współczucia, a nie osądu i poczucia wyższości. Nie są oni zdolni do zrozumienia naszych motywacji, celów ani działań.

Kwestia tego, kiedy i w jaki sposób chrześcijanie powinni wzajemnie się „osądzać”, spowodowała zmiany w tekście kilku greckich manuskryptów:

1. Bardzo wczesny manuskrypt pisany na papirusie, P⁴⁶ (ok. 200 r. n.e.), a także bohairskie tłumaczenie koptojskie (III w. n.e) i syryjskie tłumaczenie Peszitta (V w. n.e.) po prostu pomijają negatywną część i tłumaczą zdanie jako TRYB ROZKAZUJĄCY, „Sądzcie tych, którzy są wewnątrz [kościół]” (zob. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament [Komentarz tekstualny do greckiego Nowego Testamentu]*, s. 551).
  2. Saidzkie tłumaczenie koptojskie (III w. n.e.) przenosi przeczenie do poprzedniego zdania: „Jakże bowiem mogę sądzić tych, którzy są na zewnątrz, a nie tych, którzy są wewnątrz? Sądzcie tych, którzy są wewnątrz” (Metzger, s. 51).
  3. Tekst UBS⁴ nie uwzględnia nawet możliwości oryginalności tych wariantów.
- B. Kwestię tę należy rozstrzygnąć na dwa sposoby:
1. Wierzący są wzywani, aby nie osądzali się nawzajem (zob. Mt 7:1-5; Łk 6:37,42; Rz 2:1-11; Jk 4:11-12)
  2. Wierzący są wzywani, aby oceniać przywódców (zob. Mt 7:6.15-16; 1 Kor 14:29; 1 Tes 5:21; 1 Tm 3:1-13; 1 J 4:1-6)
- Pomocne mogą tu być kryteria właściwej oceny:
1. Celem oceny powinno być zatwierdzenie (zob. 1 J 4:1 – „badanie” w celu udzielenia aprobaty)
  2. Ocen powinno się dokonywać w pokorze i łagodności (zob. Gal 6:1)
  3. Ocena nie może skupiać się na kwestiach dotyczących osobistych preferencji (zob. Rz 14:1-23; 1 Kor 8:1-13; 10:23-33)
  4. Ocena powinna identyfikować przywódców, którzy są „bez zarzutu dla krytyki” ze strony kościoła lub społeczności (zob. 1 Tm 3).

☐ **„by nie dawać bratu sposobności do upadku lub zgorzenia”** Jest to BEZOKOLICZNIK CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co wskazywało na zaprzestanie już dokonywanej czynności. Tę samą prawdę stwierdza w. 21 i 1 Kor 8:9.

Termin „sposobność do upadku” odnosił się do czegoś na drodze powodującego potknięcie się. Termin „zgorzenie” dosłownie oznacza mechanizm uruchamiający w pułapce na zwierzęta z przynętą.

Chrześcijaństwo posiada aspekt zbiorowy. Jesteśmy stróżami innych wierzących – a także ich przyjaciółmi i tymi, którzy ich zachęcają. Wiara to rodzina!

14:14

GPNT

„Wiem i jestem przekonany w Panu, Jezusie”

BP

„Wiem bowiem i jestem przekonany – w Panu Jezusie –”

BW, PL

„Wiem i jestem przekonany w Panu Jezusie”

BWP

„Jestem najzupełniej przekonany, z racji mojego zjednoczenia z Panem Jezusem”

Jest to CZAS DOKONANY STRONY BIERNEJ CZASOWNIKA *oida*, który został zastosowany w znaczeniu CZASU TERAŹNIEJSZEGO z TRYBEM ORZEKAJĄCYM CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Dosłownie fraza ta oznacza: „Nadal wiem oraz zostałem i nadal jestem przekonany”. Jest to powtórzenie prawdy zawartej w wersety 5b oraz 22-23. Zrozumienie duchowych kwestii przez wierzących wynika z ich więzi z Jezusem przez Ducha Świętego. Muszą oni żyć według światła, które posiadają.

☐ **„że nie ma niczego, co by samo przez się było nieczyste”** Ta sama prawda zilustrowana została w Dz 10:9-16. Rzeczy nie są złe – to ludzie są źli. Nic w stworzeniu nie jest złe samo w sobie i samo z siebie (zob. w. 20; Mk 7:18-23; 1 Kor 10:25-26; 1 Tm 4:4 i Tt 1:15)!

☐ **„a jest nieczyste tylko dla tego, kto je uważa za nieczyste”** Oznacza to nieczystość w sensie religijnym. Wierzący muszą oceniać swoje czyny za pomocą sumienia (zob. wersety 5, 22-23). Nawet jeśli są źle poinformowani w jakiejś kwestii lub działaniu, muszą postępować według światła, jakie mają przed Bogiem. Nie mogą także osądzać innych wierzących według swojego światła – szczególnie w niejasnych dziedzinach (zob. 14:1.3.4.10.13).

14:15 „Gdy więc stanowiskiem w sprawie pokarmów zasmucasz swego brata” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana jest z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Nasz styl życia określa miłość, a nie posiadane praw; odpowiedzialność, a nie wolność.

Odnosi się to albo do (1) żydowskich praw dotyczących pożywienia (zob. Kpł 11) albo (2) mięsa ofiarowanego bożkom (zob. 1 Kor 8-10). Werset 20 jasno wyraża tę prawdę.

▣ **„nie postępujesz już zgodnie z miłością”** Często nazywane jest to „prawem wolności” (zob. Jak 1:25; 3:12), „królewskim Prawem” (zob. Jak 2:8) lub „prawem Chrystusowym” (zob. Gal 6:2). Nowe Przymierze obejmuje także obowiązki oraz wytyczne!

▣

GPNT	„Nie potrawą twą tego gub, za którego Pomazaniec umarł”
BP	„Z powodu pokarmu nie narażaj na zgubę tego, za którego umarł Chrystus”
BW	„nie zatracaj przez swój pokarm tego, za którego Chrystus umarł”
BWP	„Nie możesz przez to, co jesz, ściągać zagłady na tego, za którego umarł Chrystus”
PL	„Z powodu pokarmu nie doprowadzaj do załamania kogoś, za kogo umarł Chrystus”

Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Jest to bardzo dobitna fraza. Wolność niektórych chrześcijan nie powinna doprowadzać do zguby innych wierzących! Nie odnosi się to do utraty zbawienia, tylko do zaniku pokoju, pewności zbawienia i skutecznej służby. Zob. F. F. Bruce, *Answers To Questions [Odpowiedzi na pytania]*, a. 88-89.

Termin „gubić” to greckie słowo *lupeō*, oznaczające „powodować smutek, żal lub ból” (to samo znaczenie ma ono w LXX). Paweł najczęściej stosuje to słowo w 2 Kor (zob. 2:2.4.5; 6:10; 7:8.9.11). „Niszczyć” byłoby tu zbyt mocnym tłumaczeniem. Nie chodzi tutaj o utratę zbawienia, tylko o pochodzące od Ducha Świętego przekonanie o pogwałceniu własnych, osobistych przekonań. Jeśli czyny wierzącego nie wypływają z wiary, są one grzechem (zob. w. 23).

14:16

GPNT	„Nie niech_będzie_spotwarzane więc wasze dobre”
BP	„Niech nie mówi się źle o waszym dobru”
BW	„Niechże tedy to, co jest dobrem waszym, nie będzie powodem do bluźnierstwa”
BWP	„Niech więc to, co jest dla was dobrem, nie będzie powodem do bluźnierstwa”
PL	„Niech też to, co jest waszym dobrem, nie będzie przedmiotem czyichś bluźnierstw”

Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Wolność łatwo może przerodzić się w przyzwolenie!

„Dobro” w tym wersecie odnosi się do czynów silnego wierzącego. Jeśli silny chrześcijanin korzysta ze swojej wolności w taki sposób, że wywiera to negatywny, duchowo niszczący wpływ na słabych wierzących, „dobro” staje się okazją dla złego!

Werset ten wydaje się przenosić uwagę z tego, jak chrześcijanie powinni traktować się nawzajem, na troskę o niewierzących (zob. w. 18b). Użyty tu CZASOWNIK pochodzi od słowa „bluźnierstwo” (wypowiadane), które zazwyczaj stosowane jest do niewierzących.

14:17 „królestwo Boże” Jest to jedyne wystąpienie tej frazy w całym Liście do Rzymian. Jezus często poruszał ten temat. Opisuje on zarówno rzeczywistość tu i teraz, jak i spełnienie w przyszłości (zob. Mt 6:10).

Zbiorowe życie ciała Chrystusa jest cenniejsze niż korzystanie z osobistych swobód! Zob. Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: KRÓLESTWO BOŻE

W ST o JHWH myślano jako o Królu Izraela (por. 1 Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 44:6), a o Mesjaszu jako o idealnym królu (por. Ps 2:6; Iz 9:6-7; 11:1-5). Wraz z narodzeniem Jezusa w Betlejem (6-4 r. p.n.e.) królestwo Boże wdarło się w ludzką historię z nową mocą i odkupieniem („Nowe Przymierze”, por. Jer 31:31-34; Ez 36:27-36).

1. Jan Chrzciciel ogłaszał bliskość królestwa (zob. Mt 3:2; Mk 1:15).
2. Jezus jasno nauczał, że królestwo jest obecne w Nim samym i Jego nauczaniu (zob. Mt 4:17.23; 10:7; 12:28; Łk 10:9.11; 11.20; 17:21; 21:31-32). Jest ono jednak także umiejscowione w przyszłości (zob. Mt 16:28; 24:14.26.29; Mk 9:1; Łk 21.31; 22:16.18).

W synoptycznych paralelach w Ewangelii Marka i Łukasza znajdujemy frazę „Królestwo Boże”. Ten częsty temat nauczania Jezusa wiązał się z teraźniejszymi rządami Bożymi w ludzkich sercach, które pewnego dnia zostaną dopełnione na całej ziemi. Odzwierciedla to modlitwa Jezusa w Mt 6:10. W Ewangelii Mateusza, adresowanej do Żydów, częściej pojawia się wyrażenie nie używające imienia Boga (tj. Królestwo Niebios), podczas gdy Marek i Łukasz, którzy pisali do pogan, używali zwykłego określenia zawierającego imię bóstwa.

W Ewangeliach synoptycznych fraza ta ma kluczowe znaczenie. Pierwsze kazania Jezusa i większość Jego przypowieści związana jest z tym tematem. Odnosi się on do rządów Boga w ludzkich sercach w obecnej chwili! Zaskakujące jest, że Jan używa tej frazy tylko dwukrotnie (i ani razu w przypowieściach Jezusa). Dla Jana kluczową metaforą jest „życie wieczne”.

Napięcie związane z tą frazą spowodowane jest dwoma przyjściami Chrystusa. ST skupiał się wyłącznie na jednym przyjsciu Mesjasza Bożego – militarnym, chwalebny i połączony z sądem – ale NT pokazuje, że przyszedł On najpierw jako Cierpiący Sługa z Iz 53 i pokorny król z Zach 9:9. Dwie żydowskie ery – epoka niegodziwości i nowa era sprawiedliwości, nakładają się na siebie. Jezus rządzi w sercach wierzących teraz, ale pewnego dnia będzie panował nad całym stworzeniem. Przyjdzie w sposób przepowiedziany w ST (Ap 19)! Wierzący żyją w królestwie Bożym, które jest „już, ale jeszcze nie” (por. *How To Read The Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]* Gordona Fee i Douglasa Stuarta, s. 131-134).

▣ „**ale to sprawiedliwość, pokój i radość w Duchu Świętym**” To Duch daje te cechy poszczególnym chrześcijanom i wspólnocie wierzących. Są one charakterystyczne dla Bożej rodziny – zarówno od wewnątrz, jak i od zewnątrz.

Paweł używa tu terminu „sprawiedliwość” w wyspecjalizowanym znaczeniu. Zobacz Temat specjalny w 1:17. Zazwyczaj u niego oznacza on sprawiedliwość przypisaną – prawne (sądownicze) ogłoszenie przez Boga przebaczenia wierzącemu i jego pozycji w Chrystusie (zob. 3:21-31; 4). Grzeszna ludzkość nie tylko uznana zostaje za sprawiedliwą, ale ma stawać się sprawiedliwa. Jest to zarówno dar, jak i cel, TRYB ORZEKAJĄCY i ROZKAZUJĄCY, akt wiary i życie wiarą! Zobacz Temat specjalny w 6:4.

14:18 Wierzący ograniczający własne swobody na rzecz słabszych chrześcijan służą Samemu Chrystusowi. Nie ma dobitniejszego sposobu potwierdzenia naszej miłości do Jezusa niż kochanie, troszczenie się i chronienie tych, za których On umarł.

▣ „**ma uznanie u ludzi**” Być może w ten sposób Paweł stwierdza, że wzajemna miłość chrześcijan może otworzyć drzwi dla służby i świadectwa wobec niewierzącego otoczenia (zob. w. 16; 2 Kor 8:21; 1 P 2:12). To, jak traktujemy się nawzajem we wspólnocie wiary jest potężnym świadectwem – albo pozytywnym, albo negatywnym.

14:19 „**Starajmy się więc**” Termin ten, *diōkō*, starotestamentowy idiom powszechnie występujący w Septuagincie, a także w pismach Pawła, oznacza „gorliwie podążać” lub „żarliwie starać się zdobyć”. Paweł używa tego słowa w Rz 9:30.31; 12:13 oraz tutaj w znaczeniu „dążenia”, ale w 12:14 określa nim tych, którzy prześladują wierzących (zob. 1 Kor 4:12; lub jego samego 15:9; 2 Kor. 4:9; Gal 1:13.23; Fil 3:6).

Jest to albo TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ (MSS α , A, B, F, G, L i P), albo TRYB ŁĄCZĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ (MSS C, D) użyty w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. W tekście UBS⁴ umieszczono TRYB ŁĄCZĄCY, opatrzony jednak notą „D” (wielka trudność).

Przyjrzyjmy się temu, o co chrześcijanie powinni się starać:

1. gościnność, 12:13
2. o to, co służy sprawie pokoju i wzajemnemu zbudowaniu, 14:19
3. miłość, 1 Kor 14:1
4. podobieństwo do Chrystusa, Fil 3:12-14
5. o to, co dobre dla siebie nawzajem i dla wszystkich, 1 Tes 5:15
6. sprawiedliwość, pobożność, wiarę, miłość, wytrwałość, łagodność, 1 Tm 6:11
7. sprawiedliwość, wiarę, miłość, pokój - wraz z tymi, którzy wzywają Pana czystym sercem, 2 Tm 2:22

▣ „**to, co służy sprawie pokoju i wzajemnemu zbudowaniu**” Powinno to być celem wierzącego we wszystkim (zob. Ps 34:15; Heb 12:14). Osobista wolność i teologiczne zrozumienie jednostki musi prowadzić

do stabilności i wzrostu ciała Chrystusa (zob. 15:2; 1 Kor 6:12; 14:26; Ef 4:12). Zobacz Temat specjalny: Zbudowanie w 15:2.

14:20 „Nie burz dzieła Bożego” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Jest to wymowny CZASOWNIK ZŁOŻONY (*kata + luō*), występujący w pismach Pawła tylko trzy razy (zob. 2 Kor 5:1 o śmierci i Gal 2:18 w tym samym znaczeniu, co tutaj – niszczenia). Występuje tu gra słów pomiędzy „zbudowaniem” w w. 19 i tym słowem, które dosłownie oznacza „burzyć”. Oba te terminy są metaforami budowlanymi.

Czym jest „dzieło Boże” w tym kontekście? Z pewnością nie odnosi się do dojrzałości, tylko działania Ducha w życiu „słabych” wierzących. Nigdzie w tym kontekście – ani też w 1 Koryntian 8-10 – Paweł nie twierdzi, że jedna grupa powinna pomóc drugiej dostosować się lub zmienić!

▣ „Wprawdzie każda rzecz jest czysta” Zob. komentarz do w. 14.

▣

GPNT

„ale złe (dla) człowieka, (tego) poprzez potknięcie się jedzącego”

BP

„ale złe jest dla tego człowieka, który w sposób grzeszny spożywa”

BW

„ale staje się złem dla człowieka, który przez jedzenie daje zgorzenie”

BWP

„ale nie jest dobrze, jeśli przez to, że ja jem wszystko, brat mój dopuszcza się grzechu”

PL

„złe jednak, jeśli ktoś przez to, co je, doprowadza innych do upadku”

Werset ten przekazuje centralną prawdę całego rozdziału (zob. 1 Kor 10:25-26; Tt 1:15).

Odnosi się to do mięsa ofiarowanego bożkowi (zob. 1 Kor 8-10). Samo mięso nie jest dobre ani złe, ale jeśli słaby wierzący, który uważa to za niewłaściwe, zobaczy, że inny chrześcijanin je spożywa i pójdzie za jego przykładem, to, co jest moralnie neutralne staje się złe, ponieważ pogwałca osobistą świadomość Bożej woli tej osoby (zob. w. 23).

Większość polskich tłumaczeń odnosi tę frazę do „silniejszego brata”, którego zachowanie wpływa na słabszego wierzącego. Biblia Poznańska podaje tutaj inną opcję, odnosząc ją do „słabszego brata”: „ale złe jest dla tego człowieka, który w sposób grzeszny spożywa”. W świetle kontekstu najlepsza wydaje się pierwsza opcja, jednak dwuznaczność może tu być celowa i odnosić się do obu – tak jak w wersety 22-23.

14:21 Słowa te skierowane są do „silnych braci”. Stanowią one jedyną biblijną podstawę dla teologicznej koncepcji „zupełnej abstynencji” od pewnych pokarmów lub napojów. Silni chrześcijanie muszą ograniczać swoją wolność ze względu na swoich wierzących braci/siostry oraz osoby szczerze poszukujące (zgubionych ludzi). Duża część tego ograniczania ma naturę kulturową, regionalną i/lub wyznaniową.

Występują tu dwa BEZOKOLICZNIKI AORYSTU STRONY BIERNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co oznaczało „nigdy nie rozpoczynać jakiejś czynności”. Niektórzy interpretują te AORYSTY jako mające zastosowanie tylko do pewnych okoliczności (zob. 1 Kor 8-10). Nie można rzecz jasna zakazać jedzenia i picia.

14:22

GPNT

„Ty wiarę, [którą] masz, dla siebie samego miej przed Bogiem. Szczęśliwy nie sądzący siebie samego, w czym aprobeje”

BP

„Wolność, jaką ci daje wiara, zachowaj dla siebie wobec Boga. Szczęśliwy ten, kto nie ma wątpliwości w swoich postanowieniach”

BW

„Przekonanie, jakie masz, zachowaj dla siebie przed Bogiem. Szczęśliwy ten, kto nie osądza samego siebie za to, co uważa za dobre.”

BWP

„Twoje własne przekonanie w tej sprawie zachowaj dla siebie samego [do obrachunków] przed Bogiem. Szczęśliwy człowiek, któremu nic nie wyrzuca sumienie, gdy bada siebie samego [w tym względzie]”

PL

„To, co jest treścią twojej wiary, zachowaj przed Bogiem dla siebie. Szczęśliwy, kto siebie nie potępia za to, co uznaje za słuszne.”

Jest to ponowne potwierdzenie tego, że wierzący mają postępować według światła swojego własnego prowadzonego przez Ducha Świętego i informowanego przez Biblię sumienia (zob. w. 5). Muszą chodzić w świetle, które mają; nie jednak w taki sposób, który szkodziłby wierze innych chrześcijan. Werset 22 mówi o „silniejszym bracie” podczas gdy 23 – o „słabszym”.

Na początku wersetu 22 występuje kilka wersji manuskryptów. Może on być tłumaczony albo jako pytanie (NKJV), albo twierdzenie (NASB, NRSV, TEV i JB).

▣ „**aprobuje**” (GPNT) Zobacz Temat specjalny w 2:18.

14:23 „mając przy tym wątpliwości” Jest to IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ. Odnosi się to do przesadnie skrupulatnego chrześcijanina z w. 3.

▣ „**ten potępia samego siebie**” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ złożenia *kata* + *krinō*, oznaczający:

1. „wyglądający na winnego w porównaniu” (zob. Harold K. Moulton, *The analytical Greek Lexicon Revised* [*Poprawiony analityczny leksykon grecki*], s. 216)
2. „nie potępienie, lecz kara następująca po wyroku” (zob. Rz 5:16.18; 8:1 [patrz też: Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [*Słownik greckiego Testamentu*], s. 328])

Tutaj odnosi się on do pogwałcenia własnego sumienia i wynikającego z tego bólu związanego z przekonywaniem Ducha Świętego.

▣ „**Kto bowiem spożywa pokarmy**” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY TRZECIEJ.

▣ „**Wszystko bowiem, co się czyni niezgodnie z przekonaniem, jest grzechem**” W sferach, które nie są jasno rozstrzygnięte w Biblii, grzech jest pogwałceniem sumienia, a nie prawa. Musimy postępować według światła, które mamy – i zawsze pozostawać otwarci na więcej światła z Biblii i od Ducha Świętego.

Zrozumienie Bożej woli (znaczenie słowa „przekonanie” w tym kontekście), jakie posiadają wierzący, musi determinować ich czyny. Dojrzały chrześcijanin może mieć odmienne poglądy w kwestiach, w których Biblia nie wypowiada się jednoznacznie, i postępować według Bożej woli.

▣ W niektórych manuskryptach greckich doksologia z 16:25-27 znajduje się na końcu rozdziału 14, w innych natomiast w obu miejscach. Jeden manuskrypt napisany na papirusie, P⁴⁶, zawiera ten fragment pod koniec rozdziału 15. W greckiej tradycji manuskryptów ta doksologia umieszczana jest w sześciu różnych miejscach. Bardziej wyczerpujące omówienie tej kwestii znaleźć można w książce *A Textual Commentary of the Greek New Testament* [*Komentarz tekstualny do greckiego Nowego Testamentu*] autorstwa Bruce’a M. Metzgera, wydanej przez United Bible Societies (s. 533-536). Poniżej zawarte jest krótkie podsumowanie różnych teorii na ten temat:

1. Orygenes podaje, że w Rzymie wczesny heretyk, Marcjon, usunął ostatnie dwa rozdziały Listu do Rzymian. Wyjaśniałoby to umieszczenie doksologii w rozdziale 14.
2. Inni uczeni spekulują, że Paweł napisał jedną formę Listu do Rzymian, aby wysłać ją do Rzymu (rozdziały 1-14), a później zauważył potrzebę wysłania tego samego listu do Efezu; rozdziały 1-16. Długa lista osobistych pozdrowień (rozdział 16) dotyczy Efezu, a nie Rzymu.
3. Pozdrowienia z rozdziału 16 skierowane były do wierzących po drodze do Rzymu, ponieważ Akwila i Priscylla byli w Efezie i nigdzie nie ma wzmianki o tym, aby wrócili do Rzymu.
4. Doksologia nie jest oryginalna i została później dodana przez skrybów, do celów liturgicznych na publicznych zebraniach.

M. R. Vincent czyni interesujące spostrzeżenie w książce *Word Studies* [*Studia nad słowami*] (tom 2):

„Przeciwko tym teoriom świadczy uparty fakt, że spośród znanych istniejących manuskryptów pism Pawła (około trzystu) wszystkie dotychczas skompletowane, łącznie z najważniejszymi, podają te rozdziały w otrzymanym związku i porządku, za wyjątkiem doksologii” (s. 750).

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Opisz „słabszego” brata. Czy Paweł sugeruje, że jest on niedojrzały?
2. W jaki sposób chrześcijańska wolność wiąże się z chrześcijańską odpowiedzialnością?
3. Czy wszystko w przyrodzie jest „czyste” lub moralnie neutralne (wersety 14, 20)?
4. Dlaczego kwestia jedzenia była tak istotna w Koryncie (zob. 1 Kor 8; 10)? Pamiętajmy, że Paweł napisał List do Rzymian z Koryntu.
5. Wyjaśnij związek pomiędzy wiedzą, wolnością i miłością w tym rozdziale.
6. Na czym powinniśmy opierać wspólnotę w kościele?
7. Na czym opieramy swoje indywidualne decyzje i czyny?
8. W jaki sposób nasze czyny wpływają na innych? Czego to od nas wymaga?
9. W jaki sposób określić właściwą etykę chrześcijańską?
10. Czy możliwe jest, żeby dojrzały chrześcijanie nie zgadzali się ze sobą, ale podobali się przy tym Bogu?

ROZDZIAŁ 15 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
Chrystus wzorem postępowania wobec braci 15:1-6	Napomnienie do cierpliwości i jednomyślności 15:1-13	Mysleć o braciach, nie o sobie 15:1-6 Jedna ewangelia dla Żydów i pogan	Chrystus wzorem postępowania 15:1-13	15:1-13
15:7-13		15:7-13	ZAKOŃCZENIE	
EPILOG				
Pobudki do napisania listu 15:14-16 15:17-21	Paweł wyjaśnia motywy swego listu 15:14-21	Posłannictwo Pawła 15:14-21	Zasady apostołskiego działania Pawła 15:14-16 15:17-21	15:14-22
Plany misyjne Apostoła 15:22-24 15:25-29 15:30-32 15:33	Osobiste zamierzenia Pawła 15:22-33	Zamiary Pawła 15:22-33	Plany na najbliższą przyszłość 15:22-29 Prośba o poparcie 15:30-33	Apostoł o swoich zamiarach 15:23-24 15:25-33

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 1-13

- A. Omówienie chrześcijańskiej wolności i odpowiedzialności z rozdziału 14 kontynuowane jest w 15:1-13.
- B. Zarys wywodu zawartego we fragmencie 14:1-15:13 przedstawić można następująco:
1. przygarniajcie się nawzajem, ponieważ Bóg przygarnia nas w Chrystusie (zob. 14:1.3; 15:7)
  2. nie osądzajcie się wzajemnie, ponieważ Chrystus jest naszym jedynym Panem i Sędzią (zob. 14:3-12)
  3. miłość jest ważniejsza od osobistej wolności (zob. 14:13-23)
  4. naśladowajcie przykład Chrystusa, rezygnując ze swoich praw dla dobra i zbudowania innych (zob. 15:1-13)
- C. Fragment 15:5-6 odzwierciedla trojaki zamysł całego kontekstu 14:1-15:13:
1. żyjcie ze sobą w harmonii
  2. żyjcie według przykładu Chrystusa
  3. zjednoczonymi sercami i ustami razem chwalcie Boga
- D. Paweł pisze o tym samym napięciu pomiędzy osobistą wolnością a zbiorową odpowiedzialnością w 1 Kor 8-10.

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 15:1-6

¹A my, którzy jesteśmy mocni [w wierze], powinniśmy znosić słabości tych, którzy są słabi, a nie szukać tylko tego, co dla nas dogodnie. ²Niech każdy z nas stara się o to, co dla bliźniego dogodne - dla jego dobra, dla zbudowania. ³Przecież i Chrystus nie szukał tego, co było dogodne dla Niego ale jak napisano: Urągania tych, którzy Tobie urągają, spadły na Mnie. ⁴To zaś, co niegdyś zostało napisane, napisane zostało i dla naszego pouczenia, abyśmy dzięki cierpliwości i pociesze, jaką niosą Pisma, podtrzymywali nadzieję. ⁵A Bóg, który daje cierpliwość i pociechę, niech sprawi, abyście wzorem Chrystusa te same uczucia żywili do siebie ⁶i zgodnie jednymi ustami wielbili Boga i Ojca Pana naszego Jezusa Chrystusa.

15:1

GPNT

„Jesteśmy_winni_zaś my, mocni, bezsilności niemocnych nosić”

BP

„My zaś, mający trwale przekonania, winniśmy cierpliwie znosić słabości wątpiących”

BW

„A my, którzy jesteśmy mocni, winniśmy wziąć na siebie ułomności słabych”

BWP

„My, będąc mocnymi [w wierze], powinniśmy pomagać słabym w znoszeniu ich słabości”

PL

„My natomiast, mocni, powinniśmy wziąć na siebie ułomności słabych”

Występują tu dwa BEZOKOLICZNIKI CZASU TERAŹNIEJSZEGO zastosowane w znaczeniu TRYBU ROZKAZUJĄCEGO. Wzmianka o silnych i słabych pokazuje, że w rozdziale 15 kontynuowany jest wywód rozpoczęty w 14:1. Wydaje się to odzwierciedlać napięcie w kościele w Rzymie – i wszystkich kościołach – dotyczące tego, w jaki sposób chrześcijanie żyją jeśli chodzi o:

1. biblijnie niejednoznaczne kwestie
2. wymagania ST
3. reakcje na pozamoralne, kulturowe kwestie

Dobrą książką, która była dla mnie bardzo pomocna w tej dziedzinie, jest *Gospel and Spirit [Ewangelia i Duch]* Gordona Fee.

Dla współczesnego czytelnika opatrzenie tych dwóch perspektyw etykietą „mocny” i „słaby” jest krzywdzące dla obu grup. Paweł nie miał jednak takiego zamiaru. Grupa „silnych” oznaczała tych, którzy zostali wyzwoleni od życia religijnego rządzonego zasadami lub rytuałami. Ich więź z Bogiem nie jest w niepewny sposób zależna od wykonywania pewnych zadań lub unikania pewnych religijnych tabu. Druga grupa także składała się z prawdziwie wierzących i w pełni przygarniętych przez Boga oraz w pełni oddanych chrześcijan.

Postrzegali oni jednak swoją wiarę przez pryzmat idei religijnych wynikających z ich przeszłych doświadczeń. Żydowscy wierzący mieli tendencję, by trzymać się związanych ze Starym Przymierzem praktyk judaizmu. Nawróceni poganie zazwyczaj zachowywali pewne swoje religijne (pogańskie) idee i praktyki. Zauważmy jednak, że Paweł nie nazywa tego nastawienia wśród wierzących „grzechem”. O grzechu mowa jest dopiero w przypadku postępowania sprzecznego ze wskazaniem sumienia (zob. w. 23).

Termin *adunatos*, „bez siły” (zob. Dzieje 14:8) jest związany z określeniem *astheneō* (zob. 14:1.21; 1 Kor 6:7.10.11.12; 9:22), którego znaczenie jest takie samo.

Tekst ten zakłada, że chrześcijanie nie powinni niechętnie tolerować innych wierzących, tylko z miłością troszczyć się o siebie nawzajem i ze sobą współpracować. Termin „znosić” występuje także w odniesieniu do niesienia krzyża przez Jezusa w J 19:17 i Łk 14:27. Paweł wiedział, że pomiędzy religijnymi ludźmi dochodzić może do napięć. Otrzymał wykształcenie pod okiem Gamaliela, który był rabinem z liberalnej szkoły Hillela.

▣ **„a nie szukać tylko tego, co dla nas dogodne”** Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ z PARTYKUŁĄ PRZECZĄCĄ, co zazwyczaj oznacza zaprzestanie już dokonywanej czynności. Egocentryzm jest jasną oznaką niedojrzałości; naśladowanie przykładu Chrystusa (zob. w. 3; Fil 2:1-11) świadczy o dojrzałości. Tutaj po raz kolejny Paweł zwraca się do silnych (zob. 14:1.14.16.21.27). Nie oznacza to, że to na nich spoczywała cała odpowiedzialność za podtrzymywanie wspólnoty. Wersety 14:3.20.23; 15:5-6.7 odnoszą się do słabych.

15:2 „Niech każdy z nas stara się o to, co dla bliźniego dogodne” „Bliźni” oznacza tutaj innego wierzącego. Paweł nie zaleca tu osobistego kompromisu jeśli chodzi o przekonania, tylko nie forsowanie swoich osobistych preferencji lub opinii w niejednoznacznych kwestiach. Nadrzędna jest jedność i wzrost ciała Chrystusa, a nie osobista wolność (zob. 1 Kor 9:19-23; 10:24-33; Ef 4:1-16).

▣

GPNT

„ku dobru ze_względu_na budowanie”

BP

„o dobro i zbudowanie drugiego człowieka”

BW

„ku jego dobru, dla zbudowania”

BWP

„aby mieć na względzie jego dobro i aby troszczyć się o zbudowanie go w wierze”

PL

„dla jego dobra i dla zbudowania”

Jest to główny temat rozdziału 14 (zob. 14:16.19), a także jeden ze sprawdzianów darów duchowych opisanych w 1 Kor 10:23; 12:7; 14:26; Ef 4:29.

W tym kontekście odnosi się to do silniejszego wierzącego ograniczającego swoją wolność w miłości, aby pomagać innym chrześcijanom wzrastać w wierze. Redaktorzy *The Jerome Biblical Commentary* [Komentarza biblijnego Hieronima], Joseph A. Fitzmyer i Raymond E. Brown, zawarli w nim interesujący komentarz do tego wersetu:

„Frazę tę często rozumie się jako ‘dla jego (bliźniego) zbudowania’, w odniesieniu do osobistego rozwoju chrześcijańskiego bliźniego. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że Paweł często używa w swoich listach tej metafory budowlanej w znaczeniu zbiorowym, fraza ta bez wątpienia także tutaj ma społeczne i zbiorowe znaczenie (zob. 1 Kor 14:12; Ef 4:12; Rz 14:19)” (tom 2, s. 328).

TEMAT SPECJALNY: BUDOWAĆ

Paweł często posługiwał się terminem *oikodomeō* oraz jego innymi formami. Dosłownie oznacza on „zbudować dom” (zob. Mt 7:24), zaczęto jednak stosować go metaforycznie w znaczeniu:

1. Ciała Chrystusa, kościoła, 1 Kor 3:9; Ef 2:21; 4:16
2. Budowania:
  - a. słabych braci, Rz 15:1
  - b. bliźnich, Rz 15:2
  - c. siebie nawzajem, Ef 4:29; 1 Tes 5:11
  - d. świętych do służby, Ef 4:12
3. Budujemy poprzez:
  - a. miłość, 1 Kor 8:1; Ef 4:16
  - b. ograniczanie osobistych swobód, 1 Kor 10:23-24
  - c. unikanie spekulacji, 1 Tm 1:3

- d. ograniczanie liczby mówców na nabożeństwach (śpiewacy, nauczyciele, prorocy, mówiący językami i tłumacze), 1 Kor 14:3-4.12
- 4. Wszystko powinno budować
  - a. autorytet Pawła, 2 Kor 10:8; 12:19; 13:10
  - b. podsumowujące stwierdzenia w Rz 14:19 i 1 Kor 14:26

15:3 „Przecież i Chrystus” Chrystus jest naszym wzorem i przykładem. Prawdę tę podkreśla także w. 5 oraz Fil 2:1-11; 1 P 2:21 i 1 J 3:16.

▣ **„jak napisano”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ oraz idiom pochodzący z Pism ST. Paweł cytuje tu Ps 69:10. Odwołując się do przykładu Chrystusa (który nie szukał tego, co było dogodnie dla Niego, zob. Fil 2:5-8) oraz cytatu ze ST, wykorzystał dwa najważniejsze źródła autorytetu we wczesnym kościele (zob. Newman i Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans* [Przewodnik tłumacza do listu Pawła do Rzymian], s. 271). Altruizm Chrystusa, który poniósł grzech całego świata, jest dla nas przykładem (zob. 1 J 3:16).

Paweł wydaje się łączyć:

1. znoszenie obelg przez Jezusa jako Mesjasza
2. znoszenie przez siebie obelg ze względu na ewangelię

Za służenie Bogu w upadłym świecie trzeba zapłacić:

1. odrzucony i ukrzyżowany Jezus
2. Paweł opowiada o tym, jak on był odrzucany i prześladowany w 2 Kor 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33. Także on został w końcu ścięty.

15:4 „To zaś, co niegdyś zostało napisane, napisane zostało i dla naszego pouczenia” ST został napisany także dla nowotestamentowych wierzących (zob. Rz 4:23-24; 15:4; 1 Kor 9:10; 10:6.11). Jest aktualny dla wierzących należących do Nowego Przymierza (zob. 2 Tm 2:15; 3:16-17). Pomiędzy Starym i Nowym Testamentem występuje zarówno ciągłość, jak i jej brak.

▣ **„abyśmy dzięki cierpliwości i pociesze, jaką niosą Pisma”** Zauważmy, jak prawda Bożego słowa i reakcja wierzących wyrażająca się w stylu życia łączą się ze sobą. Wiara i praktyka są nierozdzielnie połączone (zob. w. 5). Skutkują one pewnością w życiu, śmierci i odnośnie obiecanej nadziei powrotu Chrystusa.

▣ **„podtrzymywali nadzieję”** Jest to TRYB ŁĄCZĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ, co wskazuje na to, że nasza nadzieja zależna jest od kwestii wspomnianych wcześniej w w. 4. W NT „nadzieja” często odnosiła się do drugiego przyjścia Chrystusa, kiedy nasze zbawienie się dopełni (zob. Rz 8:30; 1 J 3:2). Ten grecki termin nie ma konotacji związanych z niepewnością, tak jak jest to w języku polskim. Powrót Chrystusa jest pewnym wydarzeniem co do którego niepewny jest jedynie element czasowy.

Paweł często posługuje się tym określeniem w kilku zbliżonych znaczeniach. Często wiąże się ono ze spełnieniem wiary wierzącego. Może to być wyrażone jako chwała, życie wieczne, ostateczne zbawienie, drugie przyjście, itp. Spełnienie jest pewne, element czasowy pozostaje jednak nieznanym oraz umiejscowionym w przyszłości. Często łączone jest ono z „wiarą” i „miłością” (zob. 1 Kor 13:13; 1 Tes 1:3; 2 Tes 2:16). Oto lista niektórych wystąpień tego słowa w Pismach Pawła:

1. Drugie przyjście Jezusa, Gal 5:5; Ef 1:18; 4:4; Tt 2:13
2. Jezus jest naszą nadzieją, 1 Tm 1:1
3. Nadzieja ewangelii, Kol 1:23
4. Ostateczne zbawienie, Kol 1:5; 1 Tes 4:13; 5:8
5. Chwała Boża, Rz 5:2, 2 Kor 3:12; Kol 1:27
6. Pewność zbawienia, 1 Tes 5:8
7. Życie wieczne, Tt 1:2; 3:7
8. Odkupienie całego stworzenia, Rz 8:20
9. Wiara, Rz 8:23-25; 15:4
10. Tytuł Boga, Rz 15:13
11. Pragnienie Pawła dla wierzących, 2 Kor 1:7

15:5 „A Bóg ... niech sprawi” Jest to rzadki TRYB ŻYCZĄCY AORYSTU STRONY CZYNNEJ, wyrażający życzenie lub modlitwę. Modlitwa Pawła w wersety 5-6 zawiera dwie prośby:

1. O jedność (zob. 12:16; 2 Kor 13:11; Fil 2:2)
2. O zgodne wielbienie Boga (zob. wersety 6, 7, 9)

☐ **„Bóg, który daje cierpliwość i pociechę”** Jest to niemal opisowy tytuł Boży (zob. 15:13; 1 Kor 1:3). Te Boże cechy wierzący otrzymują przez Pismo Święte (zob. w. 4). Zobacz Temat specjalny: Potrzeba wytrwałości w 8:25.

15:6 „Boga i Ojca Pana naszego Jezusa Chrystusa” Jest to pełny nowotestamentowy tytuł Bóstwa (zob. 2 Kor 1:3; Ef 1:3; Kol 1:3; 1 P 1:3; patrz też podobny tytuł w 1:7). Nie jest to Bóg filozoficznej konieczności, tylko objawienia. Zwróćmy uwagę na dwa tytuły Boga użyte w modlitwie Pawła w wersety 5-6:

1. Bóg, który daje cierpliwość i pociechę
2. Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa

Zobacz Tematy specjalne: Wytrwałość w 8:25 i Ojciec w 1:7.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 15:7-13

⁷Dlatego przygarniajcie siebie nawzajem, bo i Chrystus przygarnął was - ku chwale Boga. ⁸Albowiem Chrystus - mówię - stał się sługą obrzezanych, dla okazania wierności Boga i potwierdzenia przez to obietnic danych ojców ⁹oraz po to, żeby poganie za okazane sobie miłosierdzie uwielbili Boga, jak napisano: Dlatego oddawać Ci będę cześć między poganami i śpiewać imieniu Twojemu. ¹⁰Znów mówi Pismo: Weselcie się, poganie, wraz z ludem Jego! ¹¹I znowu: Chwalcie Pana, wszyscy poganie, niech Go uwielbiają wszystkie narody! ¹²Nadto także Izajasz powiada: Przyjdzie potomek Jessego, powstanie Ten, który ma rządzić poganami, w Nim poganie pokładać będą nadzieję. ¹³A Bóg, [dawca] nadziei, niech wam udzieli pełni radości i pokoju w wierze, abyście przez moc Ducha Świętego byli bogaci w nadzieję.

15:7

GPNT   „dobierajcie* jedni drugich” (*Sens: przygarniajcie, przyjmujcie.)
BP   „serdecznie przyjmujcie do siebie jedni drugich”
BW   „przyjmujcie jedni drugich”
BWP   „bądźcie dla siebie nawzajem takimi, jakim był dla was ... Chrystus”
PL   „przygarniajcie jedni drugich”

Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY MEDIALNEJ. Wierzący muszą przyjmować się wzajemnie, ponieważ Chrystus przyjął ich! Ta sama prawda zawarta jest także w 14:1. Ten werset stanowi jednak wprowadzenie do serii starotestamentowych fragmentów dotyczących przyjęcia pogan przez Boga (zob. wersety 9-12). Mogło odzwierciedlać to napięcie w rzymskim kościele.

Charakterystyczną cechą chrześcijaństwa jest wzajemna ofiarność i poświęcenie chrześcijan (zob. 1:12; 12:5.10.16; 13:8; 14:13.19; 15:5.7.14; 16:16).

☐ **„bo i Chrystus przygarnął was”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY AORYSTU STRONY MEDIALNEJ. Tutaj znajdujemy motyw i siłę napędową działań wierzącego wobec innych (zob. 14:3). Rozdział 14 skupiał się na:

1. Chrystusie jako Panu i Sędzim, wersety 1-12
2. Chrystusie jako naszym przykładzie ofiarnej miłości, wersety 13-23

Chrystus przygarnął nas, a my musimy przygarniać innych!

☐ **„ku chwale Boga”** Zobacz komentarz do 3:23.

15:8 „Albowiem Chrystus - mówię - stał się sługą obrzezanych” Jezus jest Bożym wypełnieniem starotestamentowych prorocत्व (zob. Mt 10:6; 15:24). Może odnosić się to do napięcia w rzymskim kościele pomiędzy wierzącymi Żydami a wierzącymi poganami.

☐

GPNT   „dla prawdy Boga, ku umocnić obietnice ojców”
BP   „dla prawdy Bożej, aby potwierdzić obietnice dane ojcóm”

BW „ze względu na prawdę Bożą, aby potwierdzić obietnice dane ojcom”
BWP „aby wypełnić obietnice dane przez Boga patriarchom i aby w ten sposób pokazać, że Bóg jest wierny”
PL „ze względu na prawdę Bożą, aby potwierdzić dane ojcom obietnice”

Prawdopodobnie odnosi się to do starotestamentowych Bożych obietnic danych Izraelowi w ramach przymierza (zob. 4:16). Możliwe też jednak, że dotyczy to Bożych obietnic odkupienia całej ludzkości (zob. Rdz 3:15, 12:3, Wj 19:5-6; Iz 2:2-4; 56:7; 66:18-24). Tajemnica ewangelii polega na tym, że Bożym planem zawsze było zjednoczenie Żydów i pogan przez Chrystusa (zob. Ef 2:11-3:13).

Przesłanie NT jest wypełnieniem starotestamentowych nadziei, a nie czymś zupełnie nowym. Wielkie posłannictwo Chrystusa polegało na (1) spełnieniu nadziei obiecaniej Izraelowi i (2) otwarciu drzwi dla pogan (zob. Rz 3:29-30; 9:30; 10:11-12.16-20; 11:25.32; 16:25; Ef 2:11-3:21). Ponieważ Izrael zawiódł w swojej ewangelizacyjnej misji ukazywania Boga i zachęcania pogan do wiary, Jezus wyposaża do wypełnienia tego uniwersalnego zadania (zob. Mt 28:19-20; Łk 24:47; J 3:16; Dz 1:8) nowy, duchowy Izrael (zob. 9:6; Gal 6:16).

▣ „**potwierdzenia**” Zobacz Temat specjalny w 4:16.

15:9-12 Jest to seria cytatów ze ST pokazujących, że poganie zawsze byli częścią Bożego planu (zob. Temat specjalny: Ewangelikalna tendencyjność Boga w 1:5; patrz też: 10:16-20). Cytaty te pochodzą z:

1. w. 9 – Ps 18:50 lub 2 Sam 22:50
2. w. 10 – Pwt 32:43 (LXX)
3. w. 11 – Ps 117:1
4. w. 12 – Iz 11:1.10

Zauważmy, że zawarto tu cytaty z każdej sekcji hebrajskiego kanonu: Prawa, Proroków i Pism.

15:9 „za okazane sobie miłosierdzie uwielbili Boga” Boże miłosierdzie jest teologicznym kluczem do predestynacji opisywanej w Liście do Rzymian (zob. 9:15.16.18.23) oraz do włączenia pogan (zob. 11:30.31.32; 15:9). To Boże miłosierdzie wybawiło Izraela i to ono zbawia wierzących pogan. Mechanizmem jego działania nie są ludzkie dokonania (zob. Rzymian 9), tylko łaskawy, niezmienny charakter Boga (zob. Wj 34:6; Neh 9:17; Ps 103:4.8; JI 2:13) i obietnica Mesjasza (zob. Iz 11:1.10).

Interesujący jest fakt, że poganie „uwielbiają” Boga poprzez:

1. wyznanie/chwałę
2. śpiew

Kiedy wierzący śpiewa dla Boga, wyznaje swoją wiarę! Hymn, podobnie jak credo, stanowi obowiązujący sposób wyznawania wiary (zob. 10:9-13).

15:13 „A Bóg, [dawca] nadziei” Była to doksologia zamykająca całość literacką rozpoczętą w 14:1. Bóg nadziei to kolejne cudowne imię Boże.

▣ „**niech wam udzieli pełni radości i pokoju**” Jest to TRYB ŻYCZĄCY AORYSTU STRONY CZYNNEJ, oznaczający modlitwę Pawła za wierzących w Rzymie. Zwróćmy uwagę na występującą tu „pełnię” (zob. 5:1-2; 14:17).

▣

GPNT „podczas wierzyć”
BP „dzięki wyznawaniu wiary”
BW, PL „w wierze”
BWP „dzięki waszej wierze”

Jest to BEZOKOLICZNIK CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ, wyrażający pewność wytrwałości dzięki stałej wierze w Chrystusa, w mocy Ducha Świętego, odpoczywającej w osobistej radości i pokoju. Wiara w Chrystusa to nie tylko początkowa reakcja, ale odpowiedź całego stylu życia człowieka.

▣ „**abyście ... byli bogaci w nadzieję**” Jest to BEZOKOLICZNIK CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ słowa *perisseuō*, które zasadniczo oznacza „nad”. Zobacz też komentarz do 15:4 odnośnie „nadziei”.

TEMAT SPECJALNY: OBFITOWAĆ (*PERISEUŌ*)

Terminem tym posługuje się głównie Paweł. Oznacza on coś, co jest nadmiernie przepełnione (tj. w pozytywnym znaczeniu).

1. prawda Boża uwydatnia się ku Jego chwale, Rz 3:7
2. dar łaski jednego człowieka, Jezusa Chrystusa, spłynął obficie, Rz 5:15
3. wierzący obfitują w nadzieję, Rz 15:13
4. wierzący nie przypodobują się Bogu jedząc lub powstrzymując się od jedzenia pewnych pokarmów, 1 Kor 8:8 (zob. Mk 7:15.17-23)
5. wierzący obfitują w budowaniu kościoła, 1 Kor 14:12
6. wierzący obfitują w dziele Pańskim, 1 Kor 15:58
7. wierzący obfitują w cierpienia Chrystusa i mają obfity udział w Jego pociesze, 2 Kor 1:5
8. posługiwanie sprawiedliwości obfituje w chwałę, 2 Kor 3:9
9. dziękczynienie wierzących ma obfitować ku Bożej chwale, 2 Kor 4:15
10. obfitość radości wierzących, 2 Kor 8:2
11. wierzący obfitują we wszystko (wiarę, mowę, wiedzę, gorliwość, miłość), a także w dar dla kościoła jerozolimskiego, 2 Kor 8:7
12. cała obfitość łaski dla wierzących, 2 Kor 9:8
13. obfitowanie wierzących w dziękczynienie Bogu, 2 Kor 9:12
14. bogactwo Bożej łaski wylane jest na wierzących, Ef 1:8
15. żeby miłość wierzących coraz bardziej obfitowała, Fil 1:9
16. duma wierzących z Pawła obfituje w Chrystusie, Fil 1:26
17. obfitowanie, Fil 4:12,18
18. wierzących przepelnia wdzięczność, Kol 2:7
19. wierzący wzrastają i obfitują we wzajemną miłość, 1 Tes 3:12
20. obfitować w pobożny styl życia, 1 Tes 4:1
21. obfitować w miłość do innych wierzących, 1 Tes 4:11

Paweł rozumiał Bożą łaskę w Chrystusie jako „niezmierzoną”, stąd potrzeba, aby wierzący codziennie żyli w tej „niezmierzonej” łasce i miłości.

▣ „przez moc Ducha Świętego” Duch Święty jest Osobą Trójcy, która działa w obecnej Nowej Erze. Nic o trwałej wartości lub skutkach nie dzieje się bez Niego (zob. 15:19; 1 Kor 2:4; 1 Tes 1:5). Zobacz Tematy specjalne w 8:9 i 8:11.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Jaka jest centralna prawda Rzymian 14:1-15:13?
2. Dlaczego w wersetach 9-12 Paweł cytuje fragmenty ze ST? Jaką wielką prawdę one przekazują?

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 14-33

- A. Zakończenie tego listu w wielu kwestiach przypomina jego rozpoczęcie, 1:8-15
1. chwali ich wiarę (zob. 1:8)
  2. broni Pawła jako apostoła ewangelii wysłanego do pogan (zob. 1:13.14)
  3. wyraża jego pragnienie ich odwiedzenia (zob. 1:10-13)

4. wyraża pragnienie Pawła, aby mieszkańcy Rzymu wspomogli go po drodze do jeszcze nie zewangelizowanych rejonów (Hiszpanii, zob. 1:13)
- B. Po raz kolejny pojawia się wskazówka dotycząca napięcia w rzymskim kościele pomiędzy wierzącymi Żydami a wierzącymi poganami, do którego nawiązuje cały list, a w szczególności rozdziały 9-11 oraz 14:1-15:13.
- C. Wersety te wskazują także na napięcie we wczesnym kościele dotyczące apostołstwa Pawła. W wersety 15-19 i 1:2.5 wydaje się on bronić samego siebie.
- D. Ta całość literacka porusza dwa tematy:
1. apostołska, ewangelizacyjna i zorientowana na pogan służba Pawła (zob. wersety 14-21)
  2. plany podróży Pawła w tych celach mogą przywieść go do Rzymu (zob. wersety 22-23)

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 15:14-21

¹⁴Bracia, jestem co do was przekonany, że pełni jesteście szlachetnych uczuć, ubogaceni wszelką wiedzą, zdolni do udzielania sobie wzajemnie upomnień. ¹⁵A może niekiedy w liście tym zbyt śmiało się wyraziłem jako ten, który wam pewne sprawy stara się przypomnieć - na mocy danej mi przez Boga łaski. ¹⁶Dzięki niej jestem z urzędu sługą Chrystusa Jezusa wobec pogan sprawującym świętą czynność głoszenia Ewangelii Bożej po to, by poganie stali się ofiarą Bogu przyjemną, uświęconą Duchem Świętym. ¹⁷Jeśli więc mogę się chlubić, to tylko w Chrystusie Jezusie z powodu spraw odnoszących się do Boga. ¹⁸Nie odważę się jednak wspominać niczego poza tym, czego dokonał przede mną Chrystus w doprowadzeniu pogan do posłuszeństwa [wierze] słowem, czynem, ¹⁹mocą znaków i cudów, mocą Ducha Świętego. Oto od Jerozolimy i na całym obszarze aż po Illirię dopełniłem [obwieszczenia] Ewangelii Chrystusa. ²⁰A poczytywałem sobie za punkt honoru głosić Ewangelię jedynie tam, gdzie imię Chrystusa było jeszcze nie znane, by nie budować na fundamencie położonym przez kogo innego, ²¹lecz zgodnie z tym, co napisane: Ci, którym o Nim nie mówiono, zobaczą Go, i ci, którzy o Nim nie słyszeli, poznają Go.

15:14

GPNT

„Jestem przekonany zaś, bracia moi, i sam ja co do was, że i sami napelnieni jesteście dobrocią”

BP

„A ja sam, moi bracia, jestem przekonany o was, że jesteście pełni dobroci”

BW

„Ja sam zaś, bracia moi, mam pewność co do was, że i wy jesteście pełni dobroci”

BWP

„Wiem zresztą, bracia moi, żeście napelnieni dobrocią”

PL

„Co do mnie, drodzy bracia, nie wątpię w waszą dobroć”

W grece „sam ja” (*auto egō*) jest bardzo emfaticzne. Paweł naprawdę chwali ten kościół („przekonany” to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ).

W wersecie 14 Paweł stwierdza trzy rzeczy na temat chrześcijan w Rzymie:

1. Są pełni dobroci (TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ)
2. Są pełni wiedzy (IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ)
3. Są w stanie wzajemnie się upominać (IMIESŁÓW CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY BIERNEJ)

Werset ten wskazuje na to, że Paweł nie ma dla Rzymian nowego przesłania, tylko objaśnia dobrą nowinę, którą oni już usłyszeli i przyjęli (zob. w. 15).

▣ „pełni jesteście szlachetnych uczuć, ubogaceni wszelką” Tak jak „sam ja” jest emfaticzne w pierwszej frazie, tutaj jest z domyślnym „wy”. Termin „pełny” (*mestos*) oznacza „pełny czegoś” lub „przesycony”. Paweł użył tego terminu tylko dwukrotnie – oba wystąpienia znajdują się w Liście do Rzymian (zob. 1:29; 15:14).

Określenie „ubogaceni” (*plēroō*) użyte tu zostało w FORMIE IMIESŁOWU CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Paweł często posługuje się tym określeniem w Liście do Rzymian (zob. 1:29; 8:4; 13:8; 15:13.14.19). Często stosuje w nim także RZECZOWNIK *plērōma* (zob. 11:12.25; 13:10; 15:29), ale w żadnym z jego pism nie pojawia się PRZYMIOTNIK utworzony od tego słowa.

Pragnieniem Pawła było to, żeby pełna ewangelia całkowicie wypełniła wierzących, przepelniając ich i wyrażając się w miłości i służbie. Wierzący mają wszystko, czego potrzebują, w Chrystusie. Muszą w pełni przyjąć i otworzyć się na to zapewnienie.

▣ **„pełni jesteście szlachetnych uczuć, ubogaceni wszelką wiedzą”** Terminy te rozumieć można na dwa sposoby: (1) jako odnoszące się w ramach kontekstu do bezpośrednio poprzedzającej je całości literackiej 14:1-15:13 – czyli miłości wierzących do siebie nawzajem pomimo różnic pomiędzy chrześcijanami w kwestiach, w których Biblia nie zapewnia jednoznacznego rozstrzygnięcia. Potwierdza to używanie przez Pawła terminu tłumaczonego jako „dobry” i „szlachetny” w ogólnym znaczeniu w 14:16, 15:2 i tutaj. Można też rozumieć je jako (2) odnoszące się do całej ewangelii – wiary i praktyki, ortodoksji i ortopraksji.

▣ **„zdolni do udzielania sobie wzajemnie upomnień”** W Bożym zamyśle kościoł służyć ma wzajemnemu zachęcaniu i upominaniu (zob. 1 Kor 12:7; Kol 3:16; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15). Zostaliśmy zbawieni do służby – służby Bogu poprzez służbę sobie nawzajem! Mamy żyć dla zdrowia i wzrostu ciała!

15:15 „A może niekiedy w liście tym zbyt śmiało się wyraziłem” Paweł napisał List do Rzymian z Koryntu. Był on atakowany przez jedną z frakcji korynckiego kościoła, że w listach jest śmiały, ale osobiście słaby. Ta forma CZASOWNIKOWA słowa „śmiało” występuje także w 2 Kor 10:2.12; 11:21. Śmiałość Pawła wynikała z jego nawrócenia, powołania i znajomości ewangelii.

▣ **„na mocy danej mi przez Boga łaski”** Paweł odwołuje się do Bożej łaski (zob. 1:5; 12:3; 1 Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; and Ef 3:7-8), która go powołała, zbawiła, obdarowała i wysłała do pogan (zob. 11:13; 15:16). W ten sposób stwierdza on swój autorytet oraz apostołstwo (zob. 1:1.5).

15:16 „sługą ... sprawującym ... ofiarą ... przyjemną” Wersety 16 i 17 zawierają kilka terminów i fraz związanych z kapłaństwem. Słowo przetłumaczone jako „sługa” w w. 28 zastosowane jest w znaczeniu „służenia pomocą”. W Heb 8:2 odnosi się ono do posługi Chrystusa. Paweł uważał się za kapłana (zob. Fil 2:17) ofiarowującego pogan Bogu, co było zadaniem Izraela (zob. Wj 19:5-6; Iz 66:20). Kościół otrzymał to ewangelizacyjne zadanie (zob. Mt 28:18-20; Łk 24:47; Dz 1:8). Określany jest on terminami związanymi ze starotestamentowym kapłaństwem w 1 P 2:5.9 i Ap 1:6.

▣ **„Ewangelii Bożej”** Jest to nie tylko ewangelia Jezusa (zob. Mk 1:1; Rz 1:16; 15:19; 1 Kor 9:12.18; 2 Kor 2:12; 4:4; 9:13; 10:14; Gal 1:7 itp.) – może ona słusznie być nazywana „ewangelia Bożą” (zob. Mk 1:14; Rz 15:16; 2 Kor 11:7; 1 Tes 2:2,8,9; 1 P 4:17). Stanowi ona kulminację Bożego serca, obiecaną już od Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5-6 i opiewaną w licznych prorocत्वach Izajasza (tj. Iz 2:2-4; 51:4.5).

▣ **„uświęconą Duchem Świętym”** Jest to IMIESŁÓW CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ, oznaczający, że „zostali i nadal są uświęceni przez Ducha Świętego”. Może to po raz kolejny odzwierciedlać napięcie pomiędzy żydowskimi a pogańskimi wierzącymi w kościele w Rzymie. Paweł jasno stwierdza, że narody (poganie) zostały i nadal są w pełni przyjmowane i uświęcane przez Ducha Świętego (zob. 1 Kor 6:11).

15:17-19 Zauważmy tutaj zjednoczone działanie Trójjedynego Boga: do Boga (zob. w. 17), w Chrystusie (zob. w. 17) i mocą Ducha (zob. w. 19). Zwróćmy także uwagę na trzy Osoby boskie w w. 30. Choć termin „Trójca” nie występuje w Biblii, koncepcja ta jest w niej obecna (zob. Mt 3:16-17; 28:19; Dz 2:33-34; Rz 8:9-10; 1 Kor 12:4-6; 2 Kor 1:21; 13:14; Ef 1:3-14; 4:4-6; Tt 3:4-6; 1 P 1:2). Zobacz Temat specjalny: Trójca w 8:11.

15:18-19 Paweł wymienia różne sposoby, na które jego służba wśród pogan była skuteczna: (1) słowem; (2) czynem; (3) mocą znaków i (4) cudów; a wszystko to (5) mocą Ducha Świętego.

Krótką uwagą na temat różnych wariantów manuskryptów związanych z #5, „Ducha” (tj. manuskrypt B): niektóre greckie teksty dodają „Ducha Świętego” (tj. MSS A, D*), a inne mają „Ducha Bożego” (tj. MSS P⁴⁶, 8, D¹). Tak jak w przypadku wielu takich wariacji, dodatek ten (lub nienatchnione wyjaśnienie) nie wpływa na prawdę przekazywaną przez ten fragment. Zazwyczaj były to próby standaryzacji frazeologii NT przez późniejszych skrybów, którzy kopiowali tekst. UBS⁴ nadaje opcji „Duch Boży” notę „C” (trudno stwierdzić).

15:18 „w doprowadzeniu pogan do posłuszeństwa” Bożym zamysłem zawsze byli ludzie odzwierciedlający Jego charakter. Ewangelia Jezusa odnawia Boży obraz utracony przez upadek z Rdz 3. O bliskiej wspólnotcie z Bogiem świadczy pobożny charakter. Celem chrześcijaństwa jest wspólnota z Bogiem i podobieństwo do Chrystusa – teraz!

▣ **„słowem, czynem”** Dotyczyło to służby Pawła, a nie posłuszeństwa chrześcijan w Rzymie. W oczywisty sposób wiąże się to z mocą Ducha w w. 19.

15:19 „mocą znaków i cudów” Te dwa określenia wielokrotnie występują razem w Dz (zob. 14:8-10; 16:16-18, 25-26; 20:9-12; 28:8-9), gdzie opisują Bożą moc działającą przez ewangelię (zob. 2 Kor 12:12). Wydają się one być stosowane jako synonimy. Nie ma pewności co do tego, do czego dokładnie odnoszą się tutaj – do cudów czy do nawróceń. Może to być kolejna wzmianka o napięciu związanym z apostołstwem Pawła. Tak, jak Bóg potwierdzał dzieło Dwunastu w Jerozolimie, uwierzytelniał także dzieło Pawła wśród pogan poprzez dostrzegalne znaki.

▣ **„dopelnilem [obwieszczenia] Ewangelii Chrystusa”** Jest to BEZOKOLICZNIK CZASU DOKONANEGO STRONY BIERNEJ słowa *plēroō* (zob. w. 14). Oznacza to, że Paweł był przekonany, że wypełnił swoje zadanie głoszenia ewangelii we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego (zob. w. 23).

▣ **„aż po Illirię”** Ta rzymska prowincja, znana także jako Dalmacja, mieściła się na wschodnim brzegu Morza Adriatyckiego, na północny zachód od półwyspu greckiego (Macedonii). Dzieje Apostolskie nie odnotowują, żeby Paweł głosił tam ewangelię, wspominają jednak o jego pobycie w tym obszarze (zob. 20:1-2). „Aż po” mogło oznaczać „na granicy” albo „w regionie”.

15:20 „A poczytywałem sobie za punkt honoru głosić Ewangelię jedynie tam, gdzie imię Chrystusa było jeszcze nie znane” Była to konsekwentna strategia misyjna Pawła (zob. 1 Kor 3:10; 2 Kor 10:15-16). Chciał docierać do pogan, którzy do tej pory nie mieli okazji usłyszeć i przyjąć ewangelii. Zazwyczaj wybierał duże, strategicznie zlokalizowane miasta Imperium Rzymskiego, żeby zakładane w nich kościoły mogły ewangelizować i czynić uczniami na okolicznych terenach.

15:21 Jest to cytat z Iz 52:15 w tłumaczeniu Septuaginty (LXX), dotyczący tego, że poganie usłyszą o Bogu. Paweł obrał sobie to proctwo za strategię misyjną.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 15:22-29

²²I stąd to wielokrotnie napotykałem przeszkody w dotarciu do was. ²³Teraz jednak, nie znajdując już w tych stronach pola pracy, od kilku lat pragnę gorąco wybrać się do was, ²⁴gdy będę podążał do Hiszpanii. Mam bowiem nadzieję, że w czasie tej podróży was odwiedzę i że wy mnie tam dalej wyprawicie, gdy się już trochę wami nacieszę. ²⁵W tej chwili zaś wybieram się do Jerozolimy z posługą dla świętych. ²⁶Macedonia i Achaja bowiem uznały za stosowne zebrać składkę na rzecz świętych w Jerozolimie. ²⁷Uznały za stosowne, bo i są ich dłużnikami. Jeżeli bowiem poganie otrzymali udział w ich dobrach duchowych ²⁸powinni im za to służyć pomocą doczesną. Gdy tę sprawę załatwię i owoce składki z moim potwierdzeniem im wręcę, poprzez wasze strony wybiorę się do Hiszpanii. ²⁹A jestem przekonany, że przybywając do was, przyjdę z pełnią błogosławieństwa Chrystusa.

15:22 „I stąd” Powód ten wyjaśnia werset 20.

▣ **„wielokrotnie napotykałem przeszkody”** Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU NIEDOKONANEGO STRONY BIERNEJ. Raz po raz napotykał przeszkody (zob. 1:13). Nie jest powiedziane, kto je powodował – mógł to być Bóg, szatan, źli ludzie lub inne możliwości głoszenia ewangelii.

Miejmy na uwadze, że Paweł napisał List do Rzymian będąc w Koryncie. Tam jego przeciwnicy zaatakowali go, ponieważ nie był w stanie zrealizować swoich planów podróży. Z pewnością nie pozostawał on obojętny na wyrzuty, z którymi spotykał się ze strony członków korynckiego kościoła. Mogła to być przyczyna, dla której wspominał o tym, że jego plany podróży były wielokrotnie udaremniane.

15:23 „Teraz jednak, nie znajdując już w tych stronach pola pracy” Werset ten należy rozumieć w ograniczonym geograficznym znaczeniu Azji Mniejszej lub wschodniej części basenu Morza Śródziemnego. Paweł nie głosił ewangelii wszędzie i każdemu na tych obszarach, tylko niektórym.

▣ **„od kilku lat pragnę gorąco wybrać się do was”** Paweł często wyrażał swoje pragnienie odwiedzenia Rzymu (zob. 1:10-15; Dz 19:21; 23:11).

Jeden z wariantów manuskryptów greckich w tym fragmencie nie jest wymieniony w kluczowych przypisach UBS⁴. Starożytne greckie manuskrypty MSS P⁴⁶, $\aleph$, A, D, F, G oraz L mają tutaj „wiele” (*polus*), co występuje także w w. 22, ale w MSS B, C i P jest „kilka” (*ikanos*). Być może późniejszym skrybom przeszkadzało zastosowane przez Pawła wyolbrzymienie.

15:24 „gdy będę podążał do Hiszpanii” Paweł chciał udać się do zachodniej części Imperium Rzymskiego (zob. 2 Kor 10:16). Po wydarzeniach opisanych w Dziejach został zwolniony z więzienia w Rzymie i wyruszył w czwartą podróż misyjną. Listy pasterskie (1 Tymoteusza, 2 Tymoteusza i Tytusa) napisane zostały w trakcie tej czwartej podróży. Być może odniesienie do niej znajduje się w 2 Tm 4:10, gdzie niektóre greckie manuskrypty pisane uncją, $\aleph$, C i łacińska Wulgata oraz tłumaczenia koptyjskie mają „Galię”. Klemens Rzymski (zob. *List do Koryntian* 5:7), który pisał przed końcem pierwszego wieku, w swoim „Liście do Koryntian” w wersecie 5:7 także potwierdza, że Paweł podróżował do „granic Zachodu”.

▣ **„i że wy mnie tam dalej wyprawicie”** Fraza ta przerodziła się w kościele w techniczny termin określający pomaganie wędrownym misjonarzom w dotarciu do kolejnego miejsca głoszenia ewangelii (zob. Dz 15:3; 1 Kor 16:6.11; 2 Kor 1:16; Tt 3:13; 3 J 6). Rzymski kościół nie był w stanie dołożyć się do funduszu pomocy dla kościoła w Jerozolimie, ale mógł zapewnić Pawłowi pomoc finansową na jego podróż misyjną na zachód.

15:25 „z posługą dla świętych” Termin ten często stosowany jest w związku ze zbiórką pieniędzy (zob. w. 31; 1 Kor 16:15; 2 Kor 8:4; 9:1). Zobacz Temat specjalny: Święci w 1:7.

15:26 „składkę na rzecz świętych w Jerozolimie” Paweł przez kilka lat gromadził te datki (zob. Temat specjalny: *Koinōnia* w 12:13) z (1) Galacji i Azji Mniejszej (zob. 1 Kor 16:1-4) oraz (2) Macedonii i Achai (zob. 2 Kor 8-9). Pomysł ten przejął od kościoła w Antiochii (zob. Dz 11:30; 12:25). Miał on wspomóc zjednoczenie dwóch skrzydeł wczesnego kościoła – żydowskiego i pogańskiego. Paweł pisze, że pogańskie kościoły „znały w tym upodobanie” (zob. wersety 26 i 27 w tłumaczeniu GPNT). Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: GŁÓD

I. Wprowadzenie

- A. Głód jest wszechobecnym przypomnieniem o upadłej kondycji ludzkości i stworzenia.
- B. Głód jest jednym z aspektów problemu zła i cierpienia. Przypisywany jest bezpośrednio ludziom, a nie Bogu. Chociaż Bóg używał rolniczych błogosławieństw lub przekleństw jako sposobu wynagradzania i karania Swojego ludu przymierza (Pwt 27-28), nie dotyczyło to ogółu niewierzących (Mt 5:45). Głód jest po prostu kolejnym skutkiem chciwości, egoizmu i materializmu ludzkości. Problem głodu nie jest tak naprawdę kwestią jedzenia, tylko ludzkiej motywacji i priorytetów.
- C. Głód jest okazją dla odkupionej ludzkości, by odzwierciedlać Bożą miłość. Reakcje wierzących na fizyczne potrzeby w Kościele i na świecie pokazują, kim naprawdę jesteśmy.

II. Materiał biblijny

A. Stary Testament

1. Mojżesz

- a. Jedna z trzech możliwych dziesięcin w starożytnym Izraelu przeznaczona była dla ubogich (Pwt 14:28-29)
- b. Specjalne przepisy Prawa zapewniały biednym pożywienie (Wj 23:11; Kpł 19:10; 23:22; Pwt 24:19-22)
- c. Prawo przewidywało także specjalne, niedrogi ofiary dla ubogich (Kpł 14:21)

- d. Postawa Izraela wobec biednych i potrzebujących miała cechować się współczuciem i hojnością (Pwt 15:7-11, zob. Hi 29:16; 30:25; 31:16-23)
- 2. Literatura mądrościowa
  - a. Dla tych, którzy pomagali ubogim, zarezerwowane były szczególne błogosławieństwa (Ps 41:4)
  - b. Pomaganie biednym było pomaganiem Bogu (Prz 14:31; 17:5; 19:17)
- 3. Prorocy
  - a. Bóg wymagał czczenia Go w postaci sprawiedliwości społecznej i współczucia dla potrzebujących (Iz 58:6-7; Mich 6:8)
  - b. Jedną z oznak Bożego przesłania było to, że było ono ogłaszane biednym i potrzebującym (Iz 61:1-2)
  - c. Boży prorocy występowali przeciwko wyzyskowi społecznemu (Am 2:6-8; 5:10-13; Mich)
- B. Nowy Testament
  - 1. Ewangelie
    - a. Pomoc ubogim jest zalecana (Mk 10:21; Łk 3:11)
    - b. Sąd opiera się o naszą społeczną miłość do innych w imieniu Jezusa. Tak naprawdę pomagać innym to pomagać Jezusowi (Mt 25:31-46)
    - c. Niektórzy źle rozumieją werset Marka 14:7, sądząc, że świadczy on o braku troski Jezusa o ubogich. Słowa te miały podkreślić Jego wyjątkowość, a nie zlekceważyć biednych.
    - d. Iz 61:1-2 podkreśla fakt, że odbiorcami Bożego przesłania będą ludzie społecznie wykluczeni (Łukasza 4:18; 7:22; 14:21).
  - 2. Paweł
    - a. W Antiochii Syryjskiej Paweł poznał koncepcje szczególnej ofiary miłości dla biednych z kościoła w Jerozolimie (Rz 15:26; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:4,6,19; Gal 2)
    - b. Paweł podkreśla łaskę, wiarę i uczynki (Ef 2:8-10)
  - 3. Jakub (nowotestamentowa literatura mądrościowa)
    - a. Wiara w Boga w Chrystusie bez zaangażowania społecznego jest chora (Jak 2:14-17)
    - b. Jakub stwierdza nawet, że wiara bez uczynków jest martwa!
  - 4. Jan – 1 List Jana stwierdza, że pewność zbawienia chrześcijanina opiera się o przemienione życie wiary i służby (1 J 3:17-18).

III. Zakończenie

- A. Ludzkie nieszczęście i potrzeby związane są z grzechem ludzkości. Głód ma wiele aspektów:
  - 1. głupie zachowanie (Prz 19:15)
  - 2. kara Boża (Pwt 27-28)
  - 3. związany z duchową służbą (2 Kor 11:27)
  - 4. okoliczności kulturowe (chciwość itp.)
  - 5. okoliczności materialne (głód, powodzie, grad itp.)
- B. Bóg naprawdę troszczy się o ludzi. W szczególny sposób kocha tych, którzy są w potrzebie!
- C. Kościół w działaniu jest Bożą odpowiedzią na ludzkie potrzeby (fizyczne i duchowe)
  - 1. bezpośrednie, osobiste działania
  - 2. zbiorowe działania parafii/kościół
  - 3. organizacje polityczne dążące do zmian
- D. Musimy krytycznie oceniać naszą kulturę i osobiste priorytety w świetle Pisma (2 Kor 8-9).
- E. Musimy mieć otwarte oczy, serca i ręce dla ludzkich potrzeb w naszym kraju i poza jego granicami; w kościele i na świecie.
- F. Pomoc musi być związana z tym, kim jesteśmy w Chrystusie w świetle Wielkiego Posłannictwa (Mt 28:18-20). Powinna ona być zarówno fizyczna, jak i duchowa.

15:27 „Jeżeli” Jest to ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ, którego prawdziwość zakładana była z punktu widzenia autora lub dla jego celów literackich. Jeżeli poganie mają udział w duchowych błogosławieństwach Żydów (zob. Rz 10-11), powinni pomagać w zaspokajaniu fizycznych potrzeb kościoła-matki w Jerozolimie.

15:28

GPNT

„To więc wypełniwszy, i opieczętowawszy_sobie (dla) nich owoc ten*” (*prawdopodobny sens: otrzymawszy oficjalne poświadczenie przekazania im darów z Macedonii i Achai)

BP

„Gdy dokonam tego i w ten sposób dam im świadectwo wspólnoty”

BW

„Gdy więc załatwię tę sprawę i doręcę im ten plon”

BWP

„A kiedy już uporam się ze sprawą zbiórki i przekazę zebrane dary”

PL

„Po załatwieniu tej sprawy, to znaczy po doręczeniu im tego, co zostało zebrane”

Jest to IMIESŁÓW AORYSTU STRONY CZYNNEJ i IMIESŁÓW AORYSTU STRONY MEDIALNEJ. Dosłownie nawiązuje to do powszechnego sposobu opieczętowywania paczki w celu zapewnienia bezpieczeństwa jej zawartości. Być może w ten sposób Paweł zapewniał, że całe przekazane pieniądze zostaną wysłane i otrzymane. Aby to zapewnić, wziął ze sobą kilku przedstawicieli kościołów biorących udział w składce (zob. Dz 20:4).

Jeżeli chodzi o „pieczęć”, zobacz Temat specjalny w 4:11.

15:29 Zwróćmy uwagę na to, że po raz kolejny pojawia się tutaj słowo *plēroō / plērōma*. Zobacz komentarz do w. 14.

▣ **„błogosławieństwa Chrystusa”** Fraza ta odnosi się do błogosławieństwa związanego z głoszeniem/nauczaniem ewangelii. W tym kontekście nie dotyczy ona modlitwy.

Niektóre starożytne teksty greckie chciały ułatwić zrozumienie tych słów poprzez dodanie frazy „błogosławieństwa ewangelii Chrystusa” (MS A², NKJV). Krótszy tekst popierają MSS κ^* , A, B, C, D, F, G, P, UBS⁴ nadaje krótszej wersji notę „A” (pewne).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 15:30-33

³⁰Proszę więc was, bracia, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa i przez miłość Ducha, abyście udzielili mi wsparcia modłami waszymi za mnie do Boga, ³¹abym wyszedł cało z rąk niewiernych w Judei i by moja posługa na rzecz Jerozolimy została dobrze przyjęta przez świętych ³²i żebym za wolą Bożą z radością do was przybył i mógł się dzięki wam pokrzepić. ³³A Bóg pokoju niech będzie z wami wszystkimi! Amen.

15:30 „Proszę więc was, bracia, ... abyście udzielili mi wsparcia” Są to dobitne greckie określenia. Pierwsze z nich występuje także w 12:1. Drugiego użyto dla opisanego zmagania Jezusa w Ogrójcu. Paweł odczuwał głęboką potrzebę modlitwy za siebie i swoją służbę ewangelii (zob. 2 Kor 1:11; Ef 6:18-20; Kol 4:3; 1 Tes 5:25; 2 Tes 3:1). Jego doświadczenia w Jerozolimie okazały się trudne (zob. w. 31). Przybył do Rzymu, ale nie w taki sposób, jaki sobie wyobrażał. Zobacz Temat specjalny: Modlitwa wstawieniowa w 9:3.

15:30-33 Modlitwa Pawła wyraża trzy pragnienia:

1. wyjścia cało z rąk jego wrogów w Judei (zob. Dz 20:22-23)
2. dobrego przyjęcia daru od kościołów pogańskich przez kościół jerozolimski (zob. Dz 15:1ff; 21:17ff)
3. możliwości odwiedzenia Rzymu po drodze do Hiszpanii

15:30 „abyście udzielili mi wsparcia” Termin ten w całym NT pojawia się tylko tutaj. Jest to złożenie *sun* (razem z) oraz *agōnizomai* (wojować, walczyć, usilnie się starać, zob. 1 Kor 9:25; Kol 1:29; 4:12; 1 Tm 4:10; 6:12). Ten dobitny BEZOKOLICZNIK wzywa rzymski kościół do agresywnych zmagania w modlitwie razem z Pawłem o przyjęcie pogańskiej ofiary przez kościół-matkę w Jerozolimie.

15:31 „niewiernych” Odnosi się to do żydowskiej opozycji lub być może do judaizujących, ale nie do kościoła w ogóle (zob. 11:30.31).

15:32 Modlitwa Pawła zakończona jest jeszcze dwoma prośbami: (1) żeby mógł z radością do nich przybyć i (2) żeby mógł u nich trochę odpocząć (TRYB ŁĄCZĄCY AORYSTU STRONY MEDIALNEJ [deponens] słowa *sunanapauomai*, występującego tylko tutaj w całym NT, użytego jednak w Iz 11:6. Paweł cytował Iz 11:1.10 w w. 12). Paweł potrzebuje czasu cichego odpoczynku i odnowienia sił wśród dojrzałych wierzących (zob. 2 Kor 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33)! Tak się jednak nie stało. W Palestynie czekało na niego aresztowanie, procesy i lata więzienia.

Werset ten ma różne brzmienie w różnych manuskryptach.

15:33 „Bóg pokoju” Jest to cudowny Boży tytuł (zob. 16:20; 2 Kor 13:11; Fil 4:9; 1 Tes 5:23; 2 Tes 3:16; Heb 13:20).

▣ „Amen” Zobacz Temat specjalny w 1:25.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. W jaki sposób ST jest przydatny dla nowotestamentowych wierzących (wersety 4-5; 1 Kor 10:6.11)?
2. Dlaczego Paweł cytuje ST w wersety 9-12? Jaką wielką prawdę zawierają?
3. Gdzie w tej części Listu do Rzymian widoczne być może napięcie pomiędzy Żydami a poganami?
4. Gdzie w tej części Listu do Rzymian widoczne być może napięcie związane z apostołstwem Pawła?
5. Jaki powód ofiary kościołów pogańskich dla kościoła w Jerozolimie podaje Paweł w wersety 15-28?
6. Jaka była strategia misyjna Pawła? Dlaczego chciał wyruszyć do Hiszpanii?
7. Jak i dlaczego Paweł opisuje swoją pracę jako pracę kapłana (w. 16)? Czy jest ona związana z Izraelem jako królestwem kapłanów (Wj 19:5-6), czy z kościołem (1 P 2: 5.9; Ap 1:6)?
8. Czy Bóg odpowiedział na modlitwę Pawła z wersety 30-33?

ROZDZIAŁ 16 LISTU DO RZYMIAN

PODZIAŁ NA AKAPITY WE WSPÓŁCZESNYCH TŁUMACZENIACH

BT	BW	BP	BWP	PL
			POSTSCRIPTUM – PISMO Z POLECENIAMI I PRZESTROGAMI	
Polecenie diakonisy Feby 16:1-2	Osobiste pozdrowienia	Osobiste pozdrowienia	Febe 16:1-2	Pozdrowienia
Pozdrowienia Apostoła dla chrześcijan w Rzymie 16:3-16			Pozdrowienia różne 16:3-16	16:1-16
Przeestroga 16:17-20 Pozdrowienia od współpracowników Apostoła 16:21-24	16:1-24	16:1-23	Przeestrogi przed błędnowiercami i błogosławieństwo 16:17-20 Pozdrowienia od współpracowników Pawła 16:21-24	Wezwanie do czujności w sprawach wiary 16:17-20 16:21-23
Doksologia 16:25-27	Hymn pochwalny 16:25-27	Hymn uwielbienia 16:25-27	Doksologia końcowa 16:25-27	Hymn pochwalny 16:25-27

TRZECI CYKL CZYTAŃ (ZOB. S. VI)

ŚLEDZENIE ZAMYŚLU PIERWOTNEGO AUTORA NA POZIOMIE AKAPITU

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj cały rozdział za jednym razem. Określ zawarte w nim tematy. Porównaj określone przez siebie tematy z podziałami wyznaczonymi w pięciu współczesnych tłumaczeniach. Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia Ducha Świętego, ale jest kluczowy w zrozumieniu zamysłu pierwotnego autora, co jest najistotniejsze w interpretacji. Każdy akapit ma tylko jeden temat.

1. Pierwszy akapit
2. Drugi akapit
3. Trzeci akapit
4. Itd.

SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE KONTEKSTU WERSETÓW 1-27

- A. Zwróćmy uwagę na to, że wszystkie kobiety wymienione w tej końcowej części współpracowały z Pawłem na rzecz ewangelii (zob. Fil 4:3): Feba w w. 1; Pryska w w. 3; Maria w w. 6; Junia (lub Junias – jeśli

tak, to jest to mężczyzna) w w. 7; Tryfena i Tryfoza w w. 12; Persyda w w. 12; „jego matka” w w. 13; Julia w w. 15 oraz „jego siostra” w w. 15. Należy wystrzegać się dogmatyzmu w dziedzinie służby kobiet. Wszyscy wierzący są obdarowanymi (zob. 1 Kor 12:7.11), pełnoetatowymi duchownymi (zob. Ef 4:12).

Lista ta obejmuje diakonisę Febę, i być może kobietę-apostoła, Junię (zob. J1 2:28; Dz 2:16-21). Trudno stwierdzić, jak potraktować tę kwestię z punktu widzenia Biblii z powodu pozornie paradoksalnych wypowiedzi Pawła takich jak 1 Kor 11:4-5 w zestawieniu z 14:34.

B. Przyjrzyjmy się możliwemu tłu rasowemu tych imion:

1. wierzący Żydzi: Akwila, Pryska, Andronik, Junias, Maria [niektóre manuskrypty mają tu ‘Mariam’];
2. imiona rzymskich rodzin szlacheckich: Pryska, Ampliatus, Apelles, Narcyz, Julia, Filolog;
3. imiona żydowskich rodzin szlacheckich : Arystobul, Herodion.

C. Wersety 1-16 to osobiste pozdrowienia Pawła, podczas gdy wersety 17-20 stanowią jego końcowe ostrzeżenia przed fałszywymi nauczycielami. W wersetach 21-23 zespół misyjny przesyła pozdrowienia z Koryntu.

D. Bardzo pomocne jest omówienie rozdziału 16. w *Tyndale New Testament Commentary* [Komentarzu Tyndale do Nowego Testamentu] autorstwa F. F. Bruce’a. Jeśli interesuje cię szczegółowe studium imion wymienionych w tym rozdziale, znajduje się ono na stronach 266-284.

E. Istnieją pewne wątpliwości co do tego, w którym miejscu kończy się ten list. W starożytnych manuskryptach greckich zakończenie występuje kilka razy na końcu rozdziałów 14, 15 (MS P⁴⁶) i 16. Jednak tradycyjne zakończenie 16:25-27 zawarte jest w MSS P⁶¹, α , B, C i D, a także w greckim tekście, z którego korzystał Klemens Rzymski (95 r. n.e.).

Wersetu 24 brak w starszych manuskryptach greckich: P⁴⁶, P⁶¹, α , A, B i C, a także w łacińskiej Wulgacie oraz greckim tekście, z którego korzystał Orygenes z Aleksandrii. Pełne omówienie wariantów znajduje się w książce Bruce’a M. Metzgera *A Textual Commentary on the Greek New Testament* [Komentarz tekstualny do greckiego Nowego Testamentu] na stronach 533-536.

ANALIZA SŁÓW I FRAZ

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:1-2

¹Polecam wam Febę, naszą siostrę, diakonisę Kościoła w Kenchrach. ²Przyjmijcie ją w Panu tak, jak się świętych winno przyjmować. Wesprzyjcie ją w każdej sprawie, w której pomocy waszej będzie potrzebowała. I ona bowiem wspierała wielu, a także i mnie samego.

16:1 „Polecam wam” Wersety 1-2 pełnią rolę listu polecającego dla diakonisy Feby. Prawdopodobnie to ona zaniósła list Pawła do Rzymu. NT zawiera kilka innych przykładów takich listów polecających lub przedstawiających (zob. Dz 18:27; 1 Kor 16:3; 2 Kor 3:1; 8:18-24 i Fil. 2:19-30).

☐ „Febę” Jej imię oznaczało „jasna” lub „światlista”.

☐

GPNT „będącą [i] służą (społeczności)_wywołanych”
BP „która przebywa i służy kościołowi”
BW „która jest diakonisą zboru”
BWP „diakonisę Kościoła”
PL „która jest opiekunką^{a1} w kościele” (¹ Lub: *diakonisą*)

Jest to termin *diakonos*. Zastosowany został tutaj w formie AKUZATYWU LICZBY POJEDYNCZEJ RODZAJU ŻEŃSKIEGO. Jest to greckie określenie duchownego/sługi. Opisuje ono (1) Chrystusa w 15:8; Mk 10:45; (2) Pawła w Ef 3:7; Kol 1:23.25 oraz (3) diakonów w Fil 1:1; 1 Tm 3:11.

Zarówno w NT, jak i wczesnych pismach postbiblijnego kościoła istnieją dowody na urząd diakonisy. Innym przykładem kobiet w służbie lokalnego kościoła w NT jest „lista wdów” z listów pasterskich

(zob. 1 Tm 3:11; 5:3-16). BT, BW i BWP tłumaczą to słowo jako „diakonisa”, podczas gdy PL umieszcza „diakonisę” w przypisie. BP oddaje to jako „przebywa i służy”. Wszyscy wierzący są powołanymi, obdarowanymi, pełnoetatowymi duchownymi (zob. Ef 4:12). Niektórzy powołani są do pełnienia ról przywódczych w służbie. Nasze tradycje muszą ustępować przed Pismem! Wcześni diakoni i diakonisy byli sługami, a nie członkami zarządu.

W swojej książce *Word Studies [Studia nad słowami]* (tom 2, strony 752 i 1196) M. R. Vincent stwierdza, że *Konstytucje apostołskie*, datowane na koniec drugiego lub początek trzeciego wieku, rozróżniają obowiązki i ordynację kobiet pomagających w kościele.

1. diakonisy
2. wdowy (zob. 1 Tm 3:11; 5:9-10)
3. dziewice (zob. Dz 21:9 i być może 1 Kor 7:34)

Obowiązki te obejmowały:

1. opiekę nad chorymi
2. troskę o fizycznie prześladowanych
3. odwiedzanie uwięzionych za wiarę
4. nauczanie nowych wierzących
5. pomoc przy chrzcie kobiet
6. pewien nadzór nad żeńską częścią członków kościoła

TEMAT SPECJALNY: KOBIETY W BIBLIJ

I. Stary Testament

A. Kulturowo kobiety uważane były za własność

1. są wymienione na liście rzeczy stanowiących własność (Wj 20:17)
2. traktowanie niewolnic (Wj 21:7-11)
3. zobowiązania kobiet mogły być unieważniane przez społecznie odpowiedzialnego mężczyznę (Lb 30)
4. kobiety jako łupy wojenne (Pwt 20:10-14; 21:10-14)

B. Praktycznie funkcjonowała obopólność

1. mężczyzna i kobieta stworzeni na obraz Boży (Rdz 1:26-27)
2. czcij ojca i matkę (Wj 20:12 [Pwt 5:16])
3. szanuj matkę i ojca (Kpł 19:3; 20:9)
4. nazirejczykami mogli być mężczyźni i kobiety (Lb 6:1-2)
5. córki mają prawo dziedziczenia (Lb 27:1-11)
6. kobiety są częścią ludu przymierza (Pwt 29:10-12)
7. słuchanie nauk ojca i matki (Prz 1:8; 6:20)
8. synowie i córki Hemana (z rodu Lewiego) zajmowali się muzyką w Świątyni (1 Krn 25:5-6)
9. synowie i córki będą prorokować w nowej erze (Jl 2:28-29)

C. Kobiety pełniły przywódcze role

1. siostra Mojżesza, Miriam, nazwana jest prorokinią (Wj 15:20-21; zob. też Mich 6:4)
2. kobiety obdarowane przez Boga umiejętnością przedzenia materiałów na Przybytek (Wj 35:25-26)
3. zamężna kobieta, Debora, także prorokini (zob. Sdz 4:4), sądziła wszystkie pokolenia (Sdz 4:4-5; 5:7)
4. Hulda była prorokinią kiedy król Jozjasz wezwał do czytania i objaśniania odnalezionej „księgi Prawa” (2 Krl 22:14; 2 Krn 34:22-27)
5. królowa Estera, pobożna kobieta, uratowała Żydów w Persji

II. Nowy Testament

A. Kulturowo kobiety – zarówno w judaizmie, jak i świecie greko-rzymskim – były obywatelami drugiej kategorii, posiadającymi niewiele praw i przywilejów (wyjątkiem była Macedonia).

B. Kobiety w przywódczych rolach

1. Elżbieta i Maria, pobożne kobiety otwarte na Boże działanie (Łk 1-2)
2. Anna, prorokini służyca w Świątyni (Łk 2:36)
3. Lidia, wierząca prowadząca kościół domowy (Dz 16:14.40)
4. Cztery córki Filipa, dziewice-prorokinie (Dzieje 21:8-9)

5. Feba, diakonisa kościoła w Kenchrach (Rz 16:1)
6. Pryska (Priscylla), współpracowniczka Pawła i nauczycielka Apollosa (Dz 18:26; Rz 16:3)
7. Maria, Tryfena, Tryfoza, Persyda, Julia isiostra Nereusza – kobiety, które były współpracowniczkami Pawła (Rz 16:6-16)
8. Junia (BW), być może kobieta-apostoł (Rz 16:7)
9. Ewodia i Syntycha, współpracownice Pawła (Fil 4:2-3)

III. W jaki sposób współczesny wierzący ma równoważyć te różnorodne przykłady z Biblii?

A. W jaki sposób odróżniać historyczne lub kulturowe prawdy, mające zastosowanie tylko w ich pierwotnym kontekście, od wiecznych prawd, obowiązujących dla wszystkich kościołów i wierzących we wszystkich wiekach?

1. Musimy bardzo poważnie traktować zamiar pierwotnego natchnionego autora. Pismo Święte jest Słowem Bożym i jedynym źródłem wiary i praktyki.
2. Musimy odnieść się do natchnionych tekstów, które są w oczywisty sposób uwarunkowane historycznie.
  - a. kult (rytuały i liturgia) Izraela (zob. Dz 15; Gal 3)
  - b. judaizm I w. n.e.
  - c. w oczywisty sposób uwarunkowane historycznie wypowiedzi Pawła w 1 Koryntian:
    - (1) system prawny pogańskiego Rzymu (1 Kor 6)
    - (2) pozostawanie niewolnikiem (1 Kor 7:20-24)
    - (3) celibat (1 Kor 7:1-35)
    - (4) dziewice (1 Kor 7:36-38)
    - (5) pokarmy ofiarowane bożkom (1 Kor 8; 10:23-33)
    - (6) niegodne zachowania podczas Wieczerzy Pańskiej (1 Kor 11)
3. Bóg w pełni i jasno objawił się konkretnej kulturze konkretnych czasów. Musimy poważnie traktować to objawienie, ale nie każdy aspekt jego historycznego usytuowania. Słowo Boże zostało zapisane ludzkimi słowami i skierowane do konkretnej kultury w konkretnym czasie.

B. Interpretacja Biblii musi poszukiwać zamiaru pierwotnego autora. Co mówił do siebie współczesnych? Jest to zasadnicza i kluczowa kwestia dla właściwej interpretacji. Następnie jednak musimy zastosować to do własnych czasów. Prawdziwym problemem w interpretacji może być zdefiniowanie danego terminu. Czy poza funkcją pastora były także inne, które postrzegane były jako przywódcze? Czy diakonisy lub prorokinie były uważane za przywódców? Jest dość jasne, że w 1 Kor 14:34-35 i 1 Tm 2:9-15 Paweł stwierdza, że kobiety nie powinny przewodzić na publicznych zebraniach! Jak mam jednak zastosować to dzisiaj? Nie chcę, żeby kultura Pawła ani moja kultura uciszały Boże Słowo i Jego wolę. Być może czasy Pawła były zbyt ograniczające – możliwe też jednak, że to moje czasy są zbyt otwarte. Nie czuję się dobrze mówiąc, że słowa i nauczanie Pawła są warunkowymi, ograniczonymi do pierwszego wieku, lokalnymi prawdami sytuacyjnymi. Kim jestem, żeby mój umysł czy kultura zaprzeczały natchnionemu autorowi?!

Jednakże co mam zrobić, kiedy napotykam na biblijne przykłady kobiet-przywódców (nawet w pismach Pawła, zob. Rz 16)? Dobrym przykładem takiej sytuacji jest omówienie przez Pawła publicznych zebrań w 1 Kor 11-14. W 1 Kor 11:5 Paweł wydaje się pozwalać na to, aby kobiety prorokowały i modliły się na publicznych zebraniach z nakrytą głową, ale w 14:34-35 żąda, aby zachowały ciszę! W kościele były diakonisy (zob. Rz 16:1) i prorokinie (zob. Dz 21:9). Właśnie ta różnorodność daje mi swobodę, aby zidentyfikować uwagi Pawła (odnośnie zakazów skierowanych do kobiet) jako ograniczone do Koryntu i Efezu w I w. n.e. W obu tych kościołach występowały problemy z kobietami korzystającymi ze swojej nowo odnalezionej wolności (zob. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth [Kiedy Paweł opuścił Korynt]*), co mogło sprawiać, że kościół miał problemy ze pozyskiwaniem swojego społeczeństwa dla Chrystusa. Ich wolność musiała zostać ograniczona, aby Ewangelia mogła skuteczniej się rozprzestrzeniać.

Moje czasy są zupełnie inne niż czasy Pawła. W moich czasach Ewangelia może być ograniczana jeżeli komunikatywnym, wykształconym kobietom nie pozwoli się dzielić Ewangelią i przewodzić! Jaki jest ostateczny cel publicznych nabożeństw? Czyż nie ewangelizacja i czynienie uczniami? Czy Bóg może być uwielbiony i zadowolony z kobiet w roli przywódców? Biblia jako całość wydaje się odpowiadać „tak”!

Chcę podążać za Pawłem; moja teologia jest zasadniczo paulińska. Nie chcę być pod nadmiernym wpływem

współczesnego feminizmu ani być przez niego manipulowany. Czuję jednak, że kościół zbyt opornie reaguje na oczywiste biblijne prawdy, takie jak niewłaściwość niewolnictwa, rasizmu, bigoterii czy seksizmu. Równie długo zajęło mu zajęcie właściwego stanowiska w kwestii przemocy wobec kobiet we współczesnym świecie. Bóg w Chrystusie uwolnił niewolnika i kobietę. Nie powinienem pozwalać, żeby kulturowo uwarunkowany tekst z powrotem ich uwięził.

Jeszcze jedna uwaga: jako interpretator zdaję sobie sprawę z tego, że kościół w Koryncie był bardzo zaburzony. Ceniono dary duchowe i chwalono się nimi. Być może kobiety także brały w tym udział. Jestem także przekonany, że Efez znajdował się pod wpływem fałszywych nauczycieli, którzy wykorzystywali kobiety jako zastępczych mówców w tamtejszych kościołach domowych.

C. Sugerowana dalsza lektura:

1. *How to Read the Bible For All Its Worth* [*Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo*], Gordon Fee i Douglas Stuart (s. 61-77)
2. *Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics* [*Ewangelia i Duch: zagadnienia hermeneutyki Nowego Testamentu*], Gordon Fee
3. *Hard Sayings of the Bible* [*Trudne stwierdzenia Biblii*], Walter C. Kaiser, Peter H. Davids, F. F. Bruce i Manfred T. Branch (s. 613-616; 665-667)

▣ „Kościół” Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: KOŚCIÓŁ (EKKLESIA)

To greckie określenie, *ekklesia*, utworzone jest z dwóch słów: „z” i „powołany”. Miało ono świeckie znaczenie (tj. obywatele wezwani na zebranie, zob. Dz 19:32.39.41), a także znaczenie religijne, ponieważ w Septuagincie stosowano je do „zgromadzenia” Izraela (*Qahal*, BDB 874, KB 1078, zob. Lb 16:3; 20:4; Pwt 31:30). Wczesny kościół postrzegał siebie jako przedłużenie starotestamentowego ludu Bożego. Wierzący stanowili nowy Izrael (zob. Rz 2:28-29; Gal 6:16; 1 P 2:5.9; Ap 1:6), wypełnienie Bożej ogólnoświatowej misji (zob. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5-6; Mt 28:18-20; Łk 24:47; Dz 1:8).

Termin ten występuje w Ewangeliach i Dziejach Apostolskich w kilku znaczeniach:

1. świeckie zebranie miejskie, Dz 19:32.39.41
2. uniwersalny lud Boży w Chrystusie, Mt 16:18 i Ef
3. lokalne zgromadzenie wierzących w Chrystusa, Mt 18:17; Dz 5:11 (w tych wersetach jest to kościół jerozolimski); Dz 13:1; Rz 16:5; 1 Kor 16:19; Kol 4^o15; Flm 1:2
4. kolektywne określenie ludu izraelskiego, Dz 7:38 (mowa Szczepana)
5. Boży ludzie w danym regionie, Dz 8:3 (Judea lub Palestyna)

Kościół to zgromadzenie ludzi, a nie budynek. Przez setki lat nie istniały żadne budynki kościelne. W Liście Jakuba, będącym jedną z najwcześniejszych chrześcijańskich ksiąg, kościół określany jest terminem „*synagōgē*” (zgromadzenie). Ta nazwa kościoła występuje tylko w Liście Jakuba (zob. Jk 2:2; 5:14).

▣ „w Kenchrach” Był to jeden z morskich portów Koryntu, po wschodniej stronie (zob. Dzieje 18:18).

16:2 „Przyjmijcie ją w Panu tak, jak się świętych winno przyjmować” Jest to AORYST STRONY MEDIALNEJ [deponens] TRYBU ŁĄCZĄCEGO słowa *prosdēchomai*, oznaczającego „mile przyjąć jako gościa” (zob. Fil 2:29). Paweł ufał tej kobiecie i chciał, żeby kościół przyjął ją i pomógł jej w jego imieniu. Sam fakt, że musiał to powiedzieć, świadczy o ówczesnej atmosferze kulturowej.

▣ „świętych” Termin ten opisuje nie tylko pozycję wierzących w Chrystusie; powinien także odzwierciedlać ich pobożne życie, które stopniowo coraz bardziej charakteryzuje ich nową, świętą pozycję w Chrystusie. Termin „święty” występuje zawsze w LICZBIE MNOGIEJ – poza jednym wystąpieniem w Liście do Filipian (4:21), gdzie także odnosi się do zbiorowości, a nie jednostki. Być chrześcijaninem to być częścią wspólnoty wierzących, rodziny, ciała. Współczesny zachodni kościół umniejsza ten zbiorowy aspekt biblijnej wiary. Zobacz Temat specjalny: Święci w 1:7.

▣ „Wesprzyjcie ją w każdej sprawie, w której pomocy waszej będzie potrzebowała” Zawarte są tu dwa CZASOWNIKI w TRYBIE ŁĄCZĄCYM. Pierwszy z nich, *paristēmi* (AORYST STRONY CZYNNEJ), oznacza

„stanać przy kimś, aby go wspomóc”. Drugi, *chrēzō*, (CZAS TERAŻNIEJSZY STRONY CZYNNEJ) oznacza „pomóc z tym, co jest potrzebne” (zob. 2 Kor 3:1).

Odnosiło się to do materialnego zaopatrzenia wędrownych duchownych. W tym celu pisano listy polecające.

☐	
GPNT	„i bowiem ona opiekunką wielu stała się”
BP	„bo i ona opiekowała się wieloma”
BW	„bo i ona była wielu pomocna”
BWP	„Ona również wspomagała wielu”
PL	„bo i ona była wsparciem dla wielu”

Termin ten, *proistatis*, występuje tylko tutaj w całym NT. Mogło to dotyczyć pomocy fizycznej lub finansowej. Słowo to pierwotnie odnosiło się do zamożnej patronki. Ponieważ Febe zmierzała do Rzymu (zob. w. 1) i pomogła wielu (w. 2), może to być historyczny fakt dotyczący jej osoby.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:3-16

³Pozdrówcie współpracowników moich w Chrystusie Jezusie, Pryskę i Akwilę, ⁴którzy za moje życie nadstawili swe głowy i którym winienem wdzięczność nie tylko ja sam, ale i wszystkie Kościoły [nawróconych] pogan. ⁵Pozdrówcie także Kościół, który się zbiera w ich domu. Pozdrówcie mojego umiłowanego Epeneta, który należy do pierwocin, złożonych Chrystusowi przez Azję. ⁶Pozdrówcie Marię, która poniosła wiele trudów dla waszego dobra. ⁷Pozdrówcie Andronika i Juniasa, moich rodaków i współtowarzyszy więzienia, którzy się wyróżniają między apostołami, a którzy przede mną przystali do Chrystusa. ⁸Pozdrówcie umiłowanego mego w Panu Ampliata! ⁹Pozdrówcie współpracownika naszego w Chrystusie, Urbana, i umiłowanego mego Stachysa! ¹⁰Pozdrówcie Apellesa, który zwycięsko przetrwał próbę dla Chrystusa. Pozdrówcie tych, którzy należą do domu Arystobula. ¹¹Pozdrówcie Herodiona, mego rodaka! Pozdrówcie tych z domu Narcyza, którzy należą do Pana. ¹²Pozdrówcie Tryfenę i Tryfozę, które trują się w Panu. Pozdrówcie umiowaną Persydę, która wiele trudu poniosła w Panu. ¹³Pozdrówcie wybranego w Panu Rufusa i jego matkę, która jest i moją matką. ¹⁴Pozdrówcie Asynkryta, Flegonta, Hermesa, Patrobę, Hermasa i braci, którzy są razem z nimi. ¹⁵Pozdrówcie Filologa i Julię, Nereusza i jego siostrę, Olimpasa i wszystkich świętych, którzy są razem z nimi. ¹⁶Pozdrówcie wzajemnie jedni drugich pocałunkiem świętym! Pozdrawiają was wszystkie Kościoły Chrystusa.

16:3 „Pryskę i Akwilę” Łukasz nazywa ją „Pryscyllą”. Często wymieniana jest przed swoim mężem, co było bardzo niezwykle kulturowo (zob. Dz 18:18, 26; 1 Kor 16:19; 2 Tm 4:19). Być może należała do rzymskiej szlachty lub była dominującą osobowością w tym związku. Zarówno Paweł, jak i to małżeństwo byli wytwórcami namiotów lub rymarzami. Paweł nazywa ich „swoimi współpracownikami w Chrystusie Jezusie”. Możliwe, że słyszał on o mocnych i słabych stronach rzymskiego kościoła właśnie od nich.

16:4 „nadstawili swe głowy” Jest to idiom pochodzący od terminu „topór kata”. Biblia milczy na temat tego, co Paweł miał przez to na myśli.

☐ „którym winienem wdzięczność nie tylko ja sam, ale i wszystkie Kościoły [nawróconych] pogan” Paweł był bardzo wdzięczny za przyjaźń i aktywną pomoc tej pary. Rozszerza on nawet ich służbę na „wszystkie Kościoły [nawróconych] pogan”. Cóż za daleko idąca afirmacja i wdzięczność! Słowa te mogą dotyczyć ich służby Apollosowi, polegającej na zachęceniu go i doinformowaniu (zob. Dz 18:24-28).

16:5 „Kościół” Oznacza to ludzi, a nie budynek. Termin ten odnosił się do „powołanych”. W greckim ST, Spetuagincie (LXX), określenie to tłumaczyło hebrajskie słowo *qahal*, „zgromadzenie”. Wczesny kościół postrzegał się jako naturalnego spadkobiercę i wypełnienie starotestamentowego „zgromadzenia Izraela”, a nie jako sekciarski odłam. Zobacz Temat specjalny w 16:1.

☐ „który się zbiera w ich domu” Pierwsi chrześcijanie spotykali się w domach (zob. 16:23; Dz 12:12; 1 Kor 16:19; Kol 4:15 i Flm 1:2). Budynki kościelne pojawiły się dopiero w trzecim wieku n.e.

☐ „Epeneta” Imię tego człowieka znaczy „chwalony”.

▣ „**który należy do pierwocin**” To samo powiedziane jest o domu Stefanasa w 1 Kor 16:15.

▣ „**przez Azję**” Odnosi się to do rzymskiej prowincji obejmującą zachodnią część dzisiejszej Turcji o powierzchni jej trzeciej części.

16:6 „Marię, która poniosła wiele trudów dla waszego dobra” Nic nie wiadomo o tej osobie. Mogła być misjonarką wysłaną przez rzymski kościół. Nigdy nie spotkaliśmy wielu cudownych, pobożnych wierzących – ale Bóg dobrze ich zna.

16:7 „współtowarzyszy więzienia” Współcześni uczeni nie są pewni, do którego uwięzienia nawiązuje tu Paweł. Znosił on wiele cierpień za swoją wiarę (zob. 2 Kor 4:8-11; 6:4-10; 11:25-28). Siedział w więzieniu w Filipi, Cezarei, Rzymie i prawdopodobnie jeszcze innych miejscach (zob. Efez, 1 Kor 15:32; 2 Kor 1:8).

▣ „**Juniasa**” Mogło to być MĘSKIE lub ŻEŃSKIE imię, o czym decydują akcenty. Jeden wariant manuskryptów greckich to „*Ioulian*”, popierany przez MSS $\aleph$, A, B, C, D, F, G oraz P. Nie zawiera on akcentu. Zaakcentowana ŻEŃSKA forma występuje w manuskrytach B², D² oraz 0150. Wczesny manuskrypt napisany na papirusie, P⁴⁶, a także niektóre tłumaczenia Wulgaty oraz tłumaczenia koptyjskie, jak również greckie teksty, z których korzystał Hieronim, mają brzmienie „*Ioulian*”, czyli ŻEŃSKIE. Niektórzy uczeni uważają to za pomyłkę skryby. Ta forma ŻEŃSKA występuje w 16:15. Możliwe, że dwie osoby wymienione w w. 7 to:

1. dwóch żydowskich wierzących, którzy zostali uwięzieni razem z Pawłem
2. brat i siostra
3. mąż i żona

Jeśli jest to ŻEŃSKIE imię i jeśli fraza „apostołowie” odnosiła się do szerszego zastosowania tego terminu niż „Dwunastu”, była to kobieta-apostoł.

Ciekawe jest także to, że brzmienie „Junias” nie zostało odnalezione nigdzie w rzymskiej literaturze ani wśród inskrypcji, podczas gdy imię „Junia” było bardzo powszechne. Było to rzymskie nazwisko rodowe. Więcej informacji na temat kobiet w służbie znaleźć można w książce Lindy L. Belleville pod tytułem *Women Leaders and the Church [Kobiety-przywódcy i kościół]*, s. 188, przypis 42.

▣

GPNT	„którzy są znaczni wśród wysłanników***” (**W formie spolszczonej „apostołów”.)
BP	„którzy należą do grona wybitnych apostołów”
BW	„są zaszczytnie znani między apostołami”
BWP	„Cieszą się oni wielkim poważaniem u apostołów”
PL	„których znają i cenią apostołowie”

Może dotyczyć to Dwunastu – jeśli tak, oznaczałoby to, że ta dwójka była im dobrze znana, lub do szerszej grupy duchownych znanych jako „apostołowie” (zob. Dz 14:4.14; 18:5; 1 Kor 4:9; Gal. 1:19; Fil 2:25; 1 Tes 2:6). Kontekst wskazuje na to szersze zastosowanie, jak w Ef 4:11, ale RODZAJNIK OKREŚLONY przemawia za Dwunastoma. Zobacz Temat specjalny: Wysłać (*Apostellō*) w 1:1.

▣ „**którzy przede mną przystali do Chrystusa**” W oczywisty sposób oznacza to, że dostąpili oni zbawienia i byli czynni w służbie Chrystusowi przed doświadczeniem Pawła w drodze do Damaszku.

16:8-16 Imiona z tego fragmentu są nieznane uczonym. Są to osoby ukochane przez Boga i Pawła, ale ich imiona i służba nie zostały odnotowane w NT ani wczesnochrześcijańskiej literaturze. Godny uwagi jest tu fakt, że zawarto tu mieszankę (1) popularnych imion niewolników, (2) rzymskich szlacheckich i (3) żydowskich nazwisk rodowych. Mamy tu mężczyzn i kobiety, bogatych wyzwolenców i wędrownych kaznodziei. Są też przybysze z Persji. W kościele Jezusa Chrystusa zniesione zostają wszystkie bariery (zob. 3:22; 10:12; Jl 2:28-32 [Dz 2:14-21]; 1 Kor 12:11; Gal 3:28; Kol 3:11)!

16:8 „Ampliata” Imię to, podobnie jak Pryska i Junia, było powszechnie znanym rzymskim nazwiskiem rodowym.

▣ „**umiłowanego mego w Panu**” Określenia „umiłowany” używa Bóg Ojciec w stosunku do Syna – Jezusa w Mt 3:17 i 17:5. Może być to tytuł z pieśni Sługi Pańskiego Izajasza (zob. Mt 12:18, gdzie cytowany jest fragment Iz 42:1). Paweł używa go jednak zwracając się do wierzących (zob. 1:7; 16:8,9; 1 Kor 4:14,17; 15:58; Ef 6:21; Fil. 2:12; Kol 4:7,9,14; 1 Tm 6:2; Flm 1:16).

16:9 „Urbana” Imię to oznacza „mieszkańca miasta” lub „pochodzącego z miasta”.

▣ „**w Chrystusie**” Fraza ta oraz „w Panu” powtarzają się wielokrotnie w tym rozdziale. Ci chrześcijańscy pracownicy byli wszyscy częścią jednej rodziny, jednego Zbawiciela.

▣ „**Stachysa**” Jest to rzadkie imię oznaczające „kłos” (zboża). Archeolodzy odkryli, że imię to związane było z rodziną Cezara.

16:10 „zwycięsko przetrwał próbę dla Chrystusa” To wyrażenie idiomatyczne odnosi się do kogoś, kto przeszedł przez próby i pozostał wierny. Zobacz Temat specjalny w 2:18.

▣ „**tych, którzy należą do domu**” Niektórzy uczeni spekulują, że fraza ta dotyczy niewolników służących w domu Arystobula, a nie członków jego rodziny. To samo dotyczy „tych z domu Narcyza” w w. 11.

▣ „**Arystobula**” Niektórzy uczeni (Lightfoot) spekulują, że był to brat Heroda Agryppy I (który w stracił apostoła Jakuba w Dziejach 12). Jeśli tak było, pokazuje to, w jaki sposób ewangelia zaczynała przenikać tę idumejską rodzinę królewską.

16:11 „Herodiona” Mógł to być niewolnik rodziny Heroda.

▣ „**tych z domu Narcyza**” Mogło odnosić się to do sławnego sługi cesarza Klaudiusza. Jeśli tak było rzeczywiście, pokazuje to, jak ewangelia zaczęła przenikać rzymskie szlacheckie rody.

16:12 „Tryfenę” Imię to oznacza „filigranową”.

▣ „**Tryfozę**” Imię to oznacza „delikatną”. Być może były one siostrami, a nawet bliźniaczkami.

▣ „**trudzą się**” Termin ten łączy się z konotacjami pracy „aż do wyczerpania”.

▣ „**Persydę**” Oznacza to „perską kobietę”.

16:13 „Rufusa” Imię to oznacza „rudy” lub „rudowłosy”. W Rzymie mieszkał jeden znany Rufus (zob. Mk 15:21). Nie ma pewności, czy jest to ta sama osoba, jest to jednak z pewnością możliwe.

▣
GPNT, BW „wybranego w Panu”
BP „wybrańca Pańskiego”
BWP „umiłowanego przez Pana”
PL „powołanego w Panu”

Dosłownie oznacza to „wybrańca”. Tutaj termin ten odnosi się nie tylko do Bożego powołania, ale także do jego stylu życia i służby. Także jego matka traktowała Pawła z wielkim uczuciem.

16:14 „Hermesa” Jest to imię boga powodzenia. Było to bardzo rozpowszechnione imię wśród niewolników w świecie greko-rzymskim w pierwszym wieku.

16:15 „wszystkich świętych” Zobacz Temat specjalny: Święci w 1:7.

16:16 „pocałunkiem świętym” Nie ma wczesnych dowodów na to, kto kogo, kiedy ani gdzie całował. W synagodze, której forma pozdrowienia był kontynuowana w kościele, mężczyźni całowali mężczyzn w policzki, a kobiety całowały kobiety (zob. 1 Kor 16:20; 2 Kor 13:12; 1 Tes 5:26; 1 P 5:14). Ten akt powitania

przerodził się w problem w kościele, ponieważ był opacznie rozumiany przez niewierzących, przez co w niektórych kościołach go zaniechano. Justyn Męczennik wspomina jednak o nim w drugim wieku.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:17-20

¹⁷Proszę was jeszcze, bracia, strzeżcie się tych, którzy wzniecają spory i zgorszenia przeciw nauce, którą otrzymaliście. Stróńcie od nich! ¹⁸Tacy bowiem ludzie nie Chrystusowi służą, ale własnemu brzuchowi, a pięknymi i pochlebnymi słowami uwodzą serca prostaczków. ¹⁹Wasze zaś posłuszeństwo znane jest wszystkim. A więc raduję się z was, pragnę jednak, abyście byli w dobrym przemyślni, a co do zła - niewinni. ²⁰Bóg zaś pokoju zetrze wkrótce szatana pod waszymi stopami. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa niech będzie z wami!

16:17 Ostrzeżenie to wydaje się pojawiać w tym kontekście nieoczekiwanie. Paweł mógł je jednak do niego włączyć jako przeciwstawienie wobec pobożnych wędrownych duchownych. W wersetach 17-18 znajduje się lista tego, co robili ci fałszywi nauczyciele:

1. wzniecali spory
2. kładli wierzącym kłody pod nogi
3. nauczali przeciwko wskazówkom danym przez kościół
4. służyli swoim własnym niskim pobudkom
5. zwodzili serca prostych ludzi swoimi pięknymi pochlebnymi słowami

Lista ta nie ma związku z silnymi i słabymi wierzącymi z fragmentu 14:1-15:13.

▣ „**Stróńcie od nich**” Jest to TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ. Jest to powracający temat w NT (zob. Gal 1:8-9; 2 Tes 3:6.14; 2 J 10).

16:18

GPNT „swojemu brzuchowi”
BP, BW, BWP, PL „własnemu brzuchowi”
SŻ „mają na względzie jedynie własny zysk”

Dosłownie oznacza to „brzuchowi” (zob. Fil 3:19; Tt 1:12). Fałszywi nauczyciele sprowadzali wszystko do własnych niskich pobudek.

▣ „**pięknymi i pochlebnymi słowami**” Fałszywi nauczyciele często są fizycznie atrakcyjni i mają dynamiczne osobowości (zob. Kol 2:4). Zazwyczaj ich prezentacje są bardzo logiczne. Strzeżmy się! Niektóre potencjalne biblijne sprawdziany służące identyfikacji fałszywych nauczycieli znaleźć można w Pwt 13:1-5; 18:22; Mt 7; Fil 3:2-3, 18-19; 1 J 4:1-3.

▣ „**uwodzą serca prostaczków**” Jest to TRYB ORZEKAJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO STRONY CZYNNEJ, oznaczający ciągle uwodzenie. Ci widocznie nowi lub naiwni wierzący byli na to podatni („niedoświadczeni w złym”).

16:19 „**Wasze zaś posłuszeństwo znane jest wszystkim**” Mówi o tym werset 1:8. Jest to jedna z Pawłowych hiperboli.

▣ „**abyście byli w dobrym przemyślni, a co do zła – niewinni**” Odzwierciedla to naukę Jezusa (zob. Mt 10:16; Łk 10:3).

16:20 „**Bóg zaś pokój**” Jest to cudowny tytuł Boga (zob. 15:33; 2 Kor 13:16; Fil 4:9; 1 Tes 5:23 i Heb 13:20).

▣ „**zetrze wkrótce szatana pod waszymi stopami**” Jest to nawiązanie do Rdz 3:15. Więż wierzącego z Mesjaszem daje mu udział w zwycięstwie (zob. 1 J 5:18-20). Jest to niesamowita obietnica i odpowiedzialność. W tym kontekście szatan uosabia zamieszanie i podziały powodowane przez fałszywych nauczycieli, sprawiające, że kościół traci koncentrację na Wielkim Posłannictwie. Za fałszywymi nauczycielami stoją demony! Ewangelia jednak rozprasza ciemności i zło dla tych, którzy ją przyjmują i nią żyją. Dobrą książką na ten temat jest *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* [Trzy kluczowe pytania na temat walki duchowej] Clintona E. Arnolda.

TEMAT SPECJALNY: OSOBOWE ZŁO

I. KWESTIA SZATANA JEST BARDZO ZŁOŻONA

- A. ST nie zawiera objawienia arcywroga dobra (Boga), tylko sługi JHWH, który proponuje rodzajowi ludzkiemu alternatywę i oskarża ludzi o nieprawość (A. B. Davidson, *A Theology of the OT [Teologia ST]*, s. 300-306).
- B. Koncepcja osobowego arcywroga Boga rozwinęła się w międzybiblijnej (niekanonicznej) literaturze pod wpływem religii perskiej (zoroastryzmu). To z kolei miało ogromny wpływ na judaizm rabiniczny (tj. izraelskich wygnańców w Babilonie i Persji).
- C. NT rozwija tematy pojawiające się w ST w zaskakująco surowych, ale wybiórczych kategoriach.

Jeśli podejmiemy do rozważań na temat zła z perspektywy teologii biblijnej (studiując i tworząc sylwetki każdej księgi lub autora lub rodzaju literackiego z osobna), ukażą nam się bardzo odmienne spojrzenia na zło.

Jeśli jednak podejmiemy do rozważań na temat zła w ujęciu niebiblijnym lub pozabiblijnym, przyglądając się religiom świata lub religiom wschodu, okaże się, że wiele nowości wprowadzonych przez NT pojawia się wcześniej w perskim dualizmie i greko-rzymskim spirytyzmie.

Jeżeli ktoś zakłada boski autorytet Pisma Świętego (tak jak ja!), objawienie NT postrzegać należy jako progresywne. Chrześcijanie muszą strzec się dalszego wyjaśniania tej koncepcji za pomocą folkloru żydowskiego lub literatury angielskiej (tj. Dane, Milton). Ten obszar objawienia bez wątplenia wiąże się z pewną tajemnicą i niejednoznacznością. Bóg postanowił nie objawiać wszystkich aspektów zła, jego pochodzenia i przeznaczenia – objawił jednak jego przegraną!

II. SZATAN W STARYM TESTAMENCIE

W ST słowo „szatan” (BDB 966, KB 1317) lub „oskarżyciel” wydaje się odnosić do trzech osobnych grup:

- A. Ludzcy oskarżyciele (1 Sam 29:4; 2 Sam 19:22; 1 Krl 5:4 [BW], 1 Krl 11:14.23.25; Ps 109: 6.20.29)
- B. Anielscy oskarżyciele (Lb 22:22-23; Zach 3:1)
  1. Anioł Pański – Lb 22:22-23
  2. Szatan – 1 Krn 21:1; Hi 1-2; Zach 3:1
- C. Demoniczni oskarżyciele (być może szatan; 1 Krl 22:21; Zach 13:2)

Dopiero w późniejszym okresie międzytestamentalnym węża z 3. rozdziału księgi Rodzaju zaczęto utożsamiać z szatanem (zob. *Księga Mądrości* 2:23-24; 2 *Henocha* 31:3), a wśród rabinów możliwość ta została uwzględniona jeszcze później (zob. *Sot* 9b i *Sanh.* 29a). „Synowie Boży” z 6. rozdziału księgi Rodzaju stają się złymi aniołami w 1 *Henocha* 54:6. To oni stają się źródłem zła w teologii rabinicznej. Wspominam o tym nie po to, aby potwierdzić teologiczną ścisłość takich poglądów, tylko aby ukazać ich rozwój. W NT te działania ze ST przypisywane są anielskiemu, osobowemu złu (tj. szatanowi) w 2 Kor 11:3; Ap 12:9.

W zależności od przyjętego punktu widzenia trudno lub wręcz nie sposób określić pochodzenie osobowego zła na podstawie ST. Jednym z powodów takiego stanu rzeczy jest silny monoteizm Izraela (zob. 1 Krl 22:20-22; Koh 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Wszelka sprawczość przypisywana była JHWH w celu ukazania Jego wyjątkowości i nadrzędności (zob. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21-22).

Potencjalne źródła informacji to: (1) Hi 1-2, gdzie szatan jest jednym z „synów Bożych” (tj. aniołów) lub (2) Iz 14; Ez 28, gdzie posłużono się pysznymi bliskowschodnimi królami (królem Babilonu i królem Tyru) jako ilustracją pychy szatana (zob. 1 Tm 3:6). Mam mieszane uczucia co do tego podejścia. Ezechiel posługuje się metaforami z Ogrodu Eden nie tylko przedstawiając króla Tyru jako szatana (zob. Ez 28:12-16), ale także króla Egiptu jako drzewo poznania dobra i zła (Ez 31). Jednak 14. rozdział księgi Izajasza, szczególnie wersety 12-14, wydają się opisywać anielski bunt wynikający z pychy. Gdyby Bóg chciał objawić nam konkretną naturę i pochodzenie szatana, jest to bardzo pośredni sposób i miejsce, żeby to uczynić. Musimy wystrzegać się występującego w teologii systematycznej trendu wyodrębniania małych, niejednoznacznych części różnych testamentów, autorów, ksiąg i rodzajów literackich oraz łączenia ich jako elementów jednej boskiej układanki.

III. SZATAN W NOWYM TESTAMENCIE

W *The Life and Times of Jesus the Messiah [Życie i czasy Jezusa Mesjasza]*, tom 2, dodatki XIII [s. 748-763] i XVI [s. 770-776] Alfred Edersheim twierdzi, że perski dualizm wywarł zbyt duży wpływ na judaizm rabiniczny oraz spekulacje na temat demonów. Rabinini nie są dobrym źródłem prawdy w tej dziedzinie. Jezus radykalnie odbiega od nauk Synagogi. Uważam, że rabiniczna koncepcja anielskiego

pośrednictwa (Dz 7:53) oraz sprzeciw podczas nadawania Mojżeszowi prawa na górze Synaj otworzyły furtkę dla koncepcji archaniola będącego wrogiem zarówno JHWH, jak i rodzaju ludzkiego. W irańskim dualizmie (zoroastrianizmie) było dwóch najwyższych bogów:

1. *Ahura Mazda*, zwany później *Ormazdem*, który był bogiem stworzycielem, dobrym bogiem
2. *Angra Mainyu*, zwany później *Arymanem*, który był duchem niszczącym, złym bogiem

Walczą oni o przewagę, a ziemia jest polem ich walki. Dualizm ten przerodził się w judaistyczny ograniczony dualizm JHWH i szatana.

W NT bez wątplenia następuje progresja objawienia jeżeli chodzi o pochodzenie zła, nie jest ona jednak tak rozwinięta, jak twierdzą rabini. Dobrym przykładem tej różnicy jest „walka na niebie”. Upadek szatana (diabła) jest logiczną koniecznością, nie zostały jednak podane szczegóły. Nawet to, co zostało objawione, podane jest za zasłoną apokaliptycznego gatunku literackiego (zob. Ap 12:4.7.12-13). Chociaż szatan (diabeł) jest pokonany i wygnany na ziemię, nadal funkcjonuje jako sługa JHWH (zob. Mt 4:1; Łk 22:31-32; 1 Kor 5:5; 1 Tm 1:20).

Musimy powstrzymać swoją ciekawość w tej dziedzinie. Istnieje osobowa siła pokusy i zła, ale nadal jest tylko jeden Bóg i ludzkość pozostaje odpowiedzialna za swoje wybory. Trwa walka duchowa – zarówno przed, jak i po zbawieniu. Zwycięstwo może zostać zapoczątkowane i trwać jedynie w i przez Trójjedynego Boga. Zło zostało pokonane i zostanie usunięte (zob. Ap 20:10)!

☐ „**Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa niech będzie z wami**” Jest to powszechne u Pawła zakończenie (zob. 1 Kor 16:23; 2 Kor 13:14; Gal 6:18; Fil 4:23; Kol 4:18; 1 Tes 5:28; 2 Tes 3:18 oraz Ap 22:21). Być może napisał je własnoręcznie. Był to sposób weryfikacji jego listów (zob. 2 Tes 3:17; 1 Kor 16:21; Kol 4:18).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:21

²¹Pozdrawia was współpracownik mój Tymoteusz oraz Lucjusz, Jazon i Sozypater, moi rodacy.

16:21-23 Wersety te stanowią postscriptum. Współpracownicy Pawła w Koryncie przesyłają swoje pozdrowienia.

16:21 „**Lucjusz**” Mógł to być:

1. Lekarz Łukasz (zob. Kol 4:14) lub idiom oznaczający „kogoś wysoce wykształconego”
2. Lucjusz Cyrenejczyk (zob. Dz 13:1)
3. nieznanymi bliżej chrześcijanin

☐ „**Jazon**” Jest to prawdopodobnie ten Jazon, w którego domu Paweł zatrzymał się w Tesalonice (zob. Dz 17:5-9).

☐ „**Sozypater**” Prawdopodobnie jest to Sopater z Berei z Dz 20:4.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:22

²²Pozdrawiam was w Panu i ja, Tercjusz, który pisałem ten list.

16:22 „**ja, Tercjusz, który pisałem ten list**” Pisząc listy Paweł korzystał z pomocy skryby (*amanuensis*) – zob. 1 Kor 16:21; Gal 6:11; Kol 4:18; 2 Tes 3:17. Wydaje mi się, że Paweł kiepsko widział i nie był w stanie pisać małymi, gęstymi literkami, dzięki którym można było oszczędzać miejsce na arkuszu papirusu lub skórzanym zwoju (zob. Gal 6:18).

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:23-24

²³Pozdrawia was Gajus, który jest gospodarzem moim i całego Kościoła. ²⁴Pozdrawia was Erast, skarbnik miasta, i Kwartus, brat.

16:23 „**Gajus**” Mógł to być:

1. Gajus Tycjusz Justus z Dz 18:7
2. Gajus z Derbe (zob. Dz 19:29; 20:4; 1 Kor 1:14)
3. Gajus z 3 Jana 1:1

▣ „gospodarzem moim i całego Kościoła” Na tym polegała gościnność potrzebna w kościele. Niektórzy wierzący, którzy posiadali odpowiednie środki, zapewniali podróżującym chrześcijańskim duchownym mieszkanie i wyżywienie. Inni, tacy jak ten człowiek, otwierali także swoje domy na miejsca spotkań dla zgromadzeń. Kościoły domowe pozostawały normą przez ponad sto lat. Zobacz Temat specjalny: Kościół (*Ekklesia*) w 16:1.

16:24 „Erast, skarbnik miasta” Wspomniany jest on także w Dz 19:22 i 2 Tm 4:20. Prowadził on wędrowną służbę związaną z Pawłem.

▣ „Kwartus” W języku łacińskim imię to oznacza „czwarty”. Być może był on bratem Tercjusza (w jęz. łacińskim „trzeci”, zob. w. 22).

▣ „Łaska Pana naszego, Jezusa Chrystusa, niech będzie z wami wszystkimi. Amen.” (BW) Wersetu tego brakuje we wczesnych manuskryptach greckich P^{46,61}, $\aleph$, A, B, C i 0150. W niektórych manuskryptach greckich zawarty jest po 16:23, a w innych następuje po 16:27. USB⁴ określa jego pominięcie notą „A” (pewne). Jest to próba zakończenia listu, związana z problemem końcowej doksologii umieszczanej w różnych starożytnych tekstach greckich na końcu rozdziału 14, 15 i 16.

BIBLIA TYSIĄCLECIA (WYDANIE CZWARTE): 16:25-27

²⁵Temu, który ma moc utwierdzić was zgodnie z Ewangelią i moim głoszeniem Jezusa Chrystusa, zgodnie z objawioną tajemnicą, dla dawnych wieków ukrytą, ²⁶teraz jednak ujawnioną, a przez pisma prorockie na rozkaz odwiecznego Boga wszystkim narodom obwieszoną, dla skłonienia ich do posłuszeństwa wierze, ²⁷Bogu, który jedynie jest mądry, przez Jezusa Chrystusa, niech będzie chwała na wieki wieków! Amen.

16:25-27 W języku greckim jest to jedno zdanie. Błogosławieństwo to zawarte jest w starożytnych manuskryptach greckich, zarówno na końcu rozdziału 14, jak i 15. Kontekst ten stanowi podsumowanie głównych tematów poruszanych w całym liście. Być może Paweł własnoręcznie napisał ten fragment.

Niektórzy są zdania, że ta doksologia mogła być:

1. listem przewodnim do Listu do Efezjan, który miał krążyć po różnych kościołach
2. przeznaczona dla tych, którzy zmierzali do Rzymu, ponieważ
  - a. Paweł nigdy nie był w Rzymie, a pozdrawia dwadzieścia sześć osób
  - b. rozdział 16. jest pierwszym, który zawiera wzmiankę o fałszywych nauczycielach
  - c. doksologia ta występuje w greckich manuskryptach w kilku różnych miejscach

Możliwe też, że Paweł sporządził dwie kopie – rozdziały 1-14 do Rzymu oraz 1-16 do Efezu. Odpowiedzi na takie twierdzenia są następujące:

1. fakt, że wielu z tych pierwszych chrześcijan podróżowało
2. fakt, że żaden grecki manuskrypt Listu do Rzymian nie jest pozbawiony rozdziału 16
3. możliwość, że Paweł nawiązuje do fałszywych nauczycieli we fragmencie 14:1-15:13.

16:25 „Temu, który ma moc” Jest to kolejny cudowny tytuł na określenie Boga, występujący w NT trzykrotnie (zob. Ef 3:20; Jud 1:24).

Przyjrzyjmy się temu, w jaki sposób Bóg utwierdza wierzących.

1. Głoszenie ewangelii przez Pawła
2. Nauka o Jezusie Chrystusie
3. Objawienie odwiecznego Bożego planu zbawienia, który wcześniej utrzymywany był w tajemnicy

Wierzący wzmacniani są przez znajomość ewangelii. Ewangelia jest teraz dostępna dla wszystkich!

▣ „tajemnicą” Bóg ma jednolity plan odkupienia ludzkości, sięgający nawet poza upadek (zob. Rdz 3). Wzmianki o tym planie objawione zostały w ST (zob. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5-6 oraz uniwersalne fragmenty u Proroków). Jednak całokształt tego zamysłu nie był jasny (zob. 1 Kor 2:6-8). Wraz z przyjściem Jezusa i Ducha staje się on bardziej oczywisty. Paweł posługiwał się określeniem „tajemnica” dla opisanego tego całościowego planu odkupienia (zob. 1 Kor 4:1; Ef 2:11-3:13; 6:19; Kol 4:3; 1 Tm 1:9). Czynił to jednak w kilku różnych znaczeniach:

1. Częściowe zatwardzenie Izraela w celu włączenia pogan. Przyływ pogan zadziała jako mechanizm, który skłoni Żydów do przyjęcia Jezusa jako Chrystusa z proroctwa (zob. Rz 11:25-32).
2. Ewangelia ogłoszona została narodom. Wszystkie one są przyjęte w Chrystusie i przez Chrystusa (zob. Rz 16:25-27; Kol 2:2).
3. Nowe ciała wierzących przy drugim przyjściu Jezusa (zob. 1 Kor 15:5-57; 1 Tes 4:13-18).
4. Podsumowanie wszystkiego w Chrystusie (zob. Ef 1:8-11).
5. Paganie i Żydzi są współdziedzicami (zob. Ef 2:11-3:13).
6. Bliskość więzi pomiędzy Chrystusem a Kościołem opisana w kategoriach małżeństwa (zob. Ef 5:22-33).
7. Paganie włączeni w lud przymierza i obdarzeni Duchem Chrystusa w celu dochodzenia do dojrzałości w upodobnieniu się do Chrystusa, czyli odnowienia Bożego obrazu w upadłej ludzkości (zob. Rdz 6:5.11-13; 8:21), Boga w człowieku (zob. Rdz 1:26-27; 5:1; 9:6; Kol 1:26-28).
8. Antychryst czasów ostatecznych (zob. 2 Tes 2:1-11).
9. Podsumowanie tej tajemnicy przez wczesny kościół zawarte jest w 1 Tm 1:16.

16:26 „teraz jednak ujawnioną” Boża tajemnica lub plan został teraz jasno objawiony całej ludzkości. Jest to ewangelia Jezusa Chrystusa (zob. Ef 2:11-3:13).

▣ **„a przez pisma prorockie”** Bóg objawił tę tajemnicę w osobie i dziele Jezusa. Zostało to przepowiedziane przez starotestamentowych proroków. Ustanowienie nowotestamentowego kościoła złożonego z wierzących Żydów i pogan zawsze było Bożym planem (zob. Rdz 3:15; 12:3; Wj 19:5-6; Jer 31:31-34).

▣ **„odwiecznego Boga”** Zobacz Temat specjalny poniżej.

TEMAT SPECJALNY: WIECZNY (AIŌNIOS)

W swojej książce *Synonyms of the Old Testament [Synonimy Starego Testamentu]* Robert B. Girdlestone zawarł interesujący komentarz dotyczący słowa „wieczny”:

„Przymiotnik *aiōnios* występuje w NT ponad czterdzieści razy w odniesieniu do życia wiecznego, które postrzegane jest częściowo jako teraźniejszy dar, a częściowo jako obietnica na przyszłość. Zastosowano go także do nieskończonego istnienia Boga w Rz 16:26; do nieskończonej skuteczności dokonanego przez Chrystusa odkupienia w Heb 9:12; 13:20 oraz do minionych wieków w Rz 16:25; 2 Tm 1:9; Tt 1:2.

Słowo to występuje także w odniesieniu do wiecznego ognia, Mt 18:8; 25:41; Jud 1:7; wiecznej kary, Mt 25:46; wiecznego sądu lub potępienia, Ml 3:29; Heb 6:2 oraz wiecznej zagłady, 2 Tes 1:9. W tych fragmentach słowo to wskazuje na skończoność i wydaje się oznaczać, że kiedy te sądy zapadną, czas próby, zmiany lub szanse odwrócenia swojego losu przypadną na zawsze. Bardzo kiepsko rozumiemy przyszłość oraz stosunek ludzkiego życia do całej reszty istnienia, a także moralną wagę niewiary widzianej z perspektywy wieczności. Jeśli z jednej strony źle jest dodawać do Bożego słowa, z drugiej nie możemy od niego odejmować; i jeśli chwiejemy się pod ciężarem doktryny wiecznej kary w kształcie, w jakim przedstawiona jest w Piśmie Świętym, musimy zadowolić się czekaniem i trzymaniem się Ewangelii Bożej miłości w Chrystusie, uznając istnienie pewnego mrocznego tła, którego nie jesteśmy w stanie pojąć” (s. 318-319).

▣ **„wszystkim narodom obwieszoną”** Jest to IMIESŁÓW AORYSTU STRONY BIERNEJ, umieszczony dla emfazy na końcu greckiego zdania. Bóg przedstawił ofertę ewangelii całemu światu, co zawsze było Jego zamiarem (zob. Rdz 3:15).

▣

GPNT

„ku posłuszeństwu wiary”

BP

„celem wzbudzenia posłuszeństwa wierze”

BW

„żeby je przywieść do posłuszeństwa wiary”

BWP

„by skłonić je do uległości w wierze”

PL

„dla doprowadzenia ich do posłuszeństwa wiary”

Fraza ta może być rozumiana na różne sposoby - jako odnosząca się do:

1. doktryny o Chrystusie
2. zaufania Chrystusowi
3. posłuszeństwa ewangelii – zarówno początkowego, jak i ciągłego

Posłuszeństwo (zob. 1:5) musi być teologicznie powiązane z koncepcją skruchy i wiary (zob. Mk 1:15; Dz 3:16.19; 20:21).

16:27 „Bogu, który jedynie jest mądry” Jest to nawiązanie do monoteizmu (zob. Temat specjalny w 3:30; patrz też Pwt 6:4-5). Chrześcijaństwo, podobnie jak judaizm, wyznaje tylko jednego Boga, jednakże pełna boskość Jezusa i pełna osobowość Ducha wymuszają „trój-jedyność”, Trójcę (zob. Temat specjalny w 8:11).

☐ „niech będzie chwała na wieki wieków” Zobacz komentarz do 3:23.

☐ „Amen” Zobacz Temat specjalny w 1:25.

PYTANIA DO DYSKUSJI

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Poniższe pytania do dyskusji mają za zadanie pomóc ci przemyśleć główne kwestie poruszane w tym konkretnym fragmencie księgi. Mają one pobudzać do myślenia, a nie rozstrzygać o każdej wątpliwości.

1. Skąd Paweł znał wszystkich tych ludzi z rzymskiego kościoła, skoro nigdy tam nie był?
2. Czy są jakieś dowody biblijne na kobiety-diakonisy (zob. 16:1; 1 Tm 3:11; 5:3-16)?
3. Na co wskazuje fakt, że w rozdziale tym wymienionych jest tak wiele kobiet?
4. Opisz metody i przesłanie fałszywych nauczycieli (wersety 17-18).

ANEKS 1

KRÓTKIE OMÓWIENIE GRECKICH TERMINÓW GRAMATYCZNYCH

Począwszy od podbojów Aleksandra Wielkiego (336 – 323 r. p.n.e.) greka koine, zwana często greką hellenistyczną, była przez około osiem wieków (300 r. p.n.e – 500 r. n.e.) wspólnym językiem świata śródziemnomorskiego. Nie była to jedynie uproszczona greka klasyczna, ale we wielu aspektach także nowsza forma greki, która stała się drugim językiem starożytnego Bliskiego Wschodu i świata śródziemnomorskiego.

Greka nowotestamentowa była pod pewnymi względami szczególna, ponieważ ci, którzy się nią posługiwali, poza Łukaszem i autorem Listu do Hebrajczyków, prawdopodobnie jako pierwszym językiem posługiwali się aramejskim. Sprawilo to, że na ich grekę wpływ miały idiomy i formy strukturalne języka aramejskiego. Czytali oni także i cytowali Septuagintę (greckie tłumaczenie ST), która także została napisana greką koine. Septuaginta była jednak równocześnie dziełem żydowskich uczonych, dla których grecki nie był językiem ojczystym.

Służy nam to za przypomnienie, że nie możemy wtłoczyć Nowego Testamentu w ciasną strukturę gramatyczną. Jest on wyjątkowy, mają jednak wiele wspólnego z (1) Septuagintą; (2) żydowskimi pismami, takimi jak pisma Józefa Flawiusza, oraz (3) papirusami znalezionymi w Egipcie. Jak więc należy podejść do gramatycznej analizy Nowego Testamentu?

Cechy gramatyczne greki koine i nowotestamentowej greki koine są płynne. Pod wieloma względami był to okres upraszczania gramatyki. Naszym najważniejszym przewodnikiem będzie kontekst. Słowa mają znaczenie jedynie w ramach szerszego kontekstu, struktura gramatyczna może być więc rozumiana jedynie w świetle (1) stylu danego autora; oraz (2) konkretnego kontekstu. Nie ma możliwości sformułowania ostatecznych definicji greckich form i struktur.

Greka koine była pierwotnie językiem mówionym. Często kluczem do interpretacji jest typ i rodzaj FORM CZASOWNIKOWYCH. W większości zdań głównych CZASOWNIK występuje na początku, co świadczy o jego ważności. Analizując greckie CZASOWNIKI należy brać pod uwagę trzy informacje: (1) główny nacisk CZASU, STRONY i TRYBU (fleksja lub morfologia); (2) podstawowe znaczenie danego CZASOWNIKA (leksykografia); oraz (3) kierunek kontekstu (składnia).

I. CZAS

A. Czas lub aspekt oznacza stosunek CZASOWNIKÓW do dokonanych lub niedokonanych czynności. Często zwany jest aspektem „DOKONANYM” lub „NIEDOKONANYM”.

1. CZASY DOKONANE skupiają się na wystąpieniu czynności. Nie dostarczają więcej informacji – poza tym, że coś się stało. Nie ma mowy o rozpoczęciu, kontynuowaniu ani kulminacji tej czynności.
2. CZASY NIEDOKONANE skupiają się na trwającym procesie wykonywania jakiejś czynności. Można je opisać w kategoriach czynności liniowej, duratywnej, progresywnej, itp.

B. Czasy podzielić można ze względu na to, w jaki sposób autor widzi postęp działania:

1. Odb(y)wało się = AORYST
2. Odb(y)ło się i rezultat jest trwały = DOKONANY
3. Odb(y)wało się w przeszłości i rezultat był trwały, ale teraz już nie jest = ZAPRZESZŁY
4. Odb(y)wa się = TERAŹNIEJSZY
5. Odb(y)wało się = NIEDOKONANY
6. Odbędzie się = PRZYSZŁY

Konkretnym przykładem tego, w jaki sposób CZASY te są pomocne w interpretacji, będzie słowo „zbawiać”. Zostało ono użyte w kilku różnych czasach dla ukazania zarówno jego procesu, jak i kulminacji:

1. AORYST – „zbawieni” (zob. Rz 8:24)
2. DOKONANY – „zostaliście zbawieni i skutek jest trwały” (zob. Ef 2:5.8)
3. TERAŹNIEJSZY – „dostępujemy zbawienia” (zob. 1 Kor 1:18; 15:2)
4. PRZYSZŁY – „dostąpimy zbawienia” (zob. Rz 5:9.10; 10:9)

C. Skupiając się na CZASACH, w których występują CZASOWNIKI, interpretatorzy poszukują przyczyny, dla której pierwotny autor zdecydował się wyrazić swą myśl w określonym CZASIE. Standardowym „nieupiększonym” czasem był AORYST. Była to zwyczajna, „nieokreślona” lub „nieoznaczona” forma CZASOWNIKA. Można jej używać na wiele różnych sposobów precyzowanych przez kontekst. Było to po prostu stwierdzenie, że coś miało miejsce. Aspekt CZASU PRZESZŁEGO jest zamierzony jedynie w TRYBIE ORZEKAJĄCYM. Jeśli użyto jakiegokolwiek innego CZASU, oznaczało to podkreślenie czegoś bardziej sprecyzowanego. Tylko czego?

1. CZAS DOKONANY. Oznacza on zakończoną czynność, której rezultaty są trwałe. Na pewien sposób było to połączenie AORYSTU i CZASÓW TERAŹNIEJSZYCH. Zazwyczaj nacisk pada na trwałe skutki lub dokonanie jakiejś czynności (przykład: Ef 2:5.8, „dostąpiliście zbawienia i nadal jesteście zbawieni”).
2. CZAS ZAPRZESZŁY. Przypomina czas dokonany, tylko że trwałe rezultaty już ustały (przykład: J 18:16, „Piotr zatrzymał się przed bramą na zewnątrz”).
3. CZAS TERAŹNIEJSZY. Oznacza niedokończoną lub niedokonaną czynność. Nacisk pada zazwyczaj na dalsze trwanie działania (przykład: 1 J 3:6.9, „Każdy, kto trwa w Nim, nie grzeszy”, „Każdy, kto narodził się z Boga, nie grzeszy”).
4. CZAS NIEDOKONANY. W tym czasie stosunek do CZASU TERAŹNIEJSZEGO jest analogiczny do stosunku CZASU ZAPRZESZŁEGO do CZASU DOKONANEGO. CZAS NIEDOKONANY opisuje niedokończoną czynność, która była dokonywana (ciągle bądź kilkakrotnie), ale teraz ustała, lub rozpoczęcie jakiejś czynności w przeszłości (przykład: Mt 3:5, „ciągnęły do niego Jerozolima oraz cała Judea” lub “ wyszło do niego Jeruzalem i wszytek kraj około Jordanu”).
5. CZAS PRZYSZŁY. Zazwyczaj opisywał on czynność mającą odbyć się w przyszłości. Skupiał się na możliwości jakiegoś wydarzenia raczej niż na samym tym wydarzeniu. Często informował o pewności tego wydarzenia (przykład: Mt 5:4-9, „Błogosławieni ..., albowiem oni będą ...”).

II. STRONA

- A. STRONA opisuje stosunek pomiędzy czynnością wyrażaną przez CZASOWNIK i jej PODMIOTEM.
- B. STRONA CZYNNNA była zwykłym, spodziewanym, pozbawionym emfazy sposobem stwierdzenia, że PODMIOT wykonywał czynność wyrażaną przez CZASOWNIK.
- C. STRONA BIERNA oznacza, że podmiot był odbiorcą działania wyrażanego przez CZASOWNIK, dokonywanego przez zewnętrznego sprawcę. Zewnętrzny sprawca dokonujący tej czynności zaznaczany był w greckim NT za pomocą następujących PRZYIMKÓW i przypadków:
  1. Osobowy bezpośredni sprawca – *hupo* z ABLATYWEM (zob. Mt 1:22; Dz 22:30).
  2. Osobowy pośredni sprawca – *dia* z z ABLATYWEM (zob. Mt 1:22).
  3. Nieosobowy sprawca – zazwyczaj przez *en* z INSTRUMENTALISEM.
  4. Czasami albo osobowy, albo nieosobowy sprawca wyrażany był tylko za pomocą INSTRUMENTALISU.

- D. STRONA MEDIALNA oznacza, że podmiot dokonuje czynności wyrażanej przez CZASOWNIK, będąc zarazem bezpośrednio w nią zaangażowanym. Często stronę tę nazywa się stroną zwiększonego osobistego zainteresowania. Konstrukcja ta podkreślała podmiot członu lub zdania. Język polski nie posiada tej konstrukcji. W języku greckim ma ona szeroki zakres znaczeń i możliwych tłumaczeń. Kilka przykładów tej formy to:
1. ZWROTNA – bezpośrednie działanie podmiotu na siebie. Przykład: Mt 27:5, „powiesił się”.
  2. DYNAMICZNA – podmiot dokonuje czynności dla siebie. Przykład: 2 Kor 11:14, „Sam bowiem szatan podaje się za anioła światłości”.
  3. WZAJEMNOŚCI – wzajemne oddziaływanie dwóch podmiotów. Przykład: Mt 26:4, „naradzali się”.

III. TRYB

- A. W grece koine funkcjonowały cztery TRYBY. Oznaczają one relację CZASOWNIKA do rzeczywistości – przynajmniej w zamyśle autora. TRYBY dzielą się na dwie obszerne kategorie: tryby oznaczające rzeczywistość (ORZEKAJĄCY) oraz tryby oznaczające możliwość (PRZYPUSZCZAJĄCY, ROZKAZUJĄCY i ŻYCZĄCY).
- B. TRYB ORZEKAJĄCY był normalnym trybem wyrażającym działanie, które miało miejsce lub trwało – przynajmniej w zamyśle autora. Był to jedyny grecki tryb wyrażający określony czas, a nawet w tym przypadku aspekt ten był drugorzędny.
- C. TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY wyrażał możliwą przyszłą czynność: coś jeszcze się nie wydarzyło, ale było prawdopodobne, że się wydarzy. Miał on wiele wspólnego z TRYBEM ORZEKAJĄCYM CZASU PRZYSZŁEGO – różnica polegała na tym, że TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY wyrażał pewien stopień niepewności. W języku polskim często wyrażane jest to słowem „może”.
- D. TRYB ŻYCZĄCY wyrażał życzenie, które było teoretycznie możliwe. Tryb ten uważano za o krok odleglejszy od rzeczywistości od TRYBU PRZYPUSZCZAJĄCEGO. TRYB ŻYCZĄCY wyrażał możliwość pod pewnymi warunkami. Tryb ten jest rzadko używany w Nowym Testamencie. Najczęściej używa go Paweł w swojej słynnej frazie „Żadną miarą” (BW: „Z pewnością nie” lub „Przenigdy”), występującej piętnaście razy (zob. Rz 3:4.6.31; Rz 6:1[BW 6:2]; 6:15; 7:7.13; 9:14; 11:1.11; 1 Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Inne przykłady znajdują się w Łk 1:38, 20:16, Dz 8:20 i 1 Tes 3:11.
- E. TRYB ROZKAZUJĄCY podkreślał polecenie, które było możliwe, nacisk padał jednak na intencję mówiącego. Stwierdzał jedynie możliwość wolicjonalną i był zależny od wyboru drugiej osoby. Istniało także szczególne zastosowanie TRYBU ROZKAZUJĄCEGO w modlitwach i próśb w trzeciej osobie. Nakazy te występują w NT jedynie w CZASIE TERAŹNIEJSZYM i AORYŚCIE.
- F. Niektóre gramatyki uznają IMIESŁOWY za kolejny typ TRYBU. Są one bardzo powszechne w greckim NT – zazwyczaj występują jako PRZYMIOTNIKI ODCZASOWNIKOWE. Tłumaczy się je w połączeniu z głównym CZASOWNIKIEM, do którego się odnoszą. W tłumaczeniu IMIESŁÓWÓW możliwa jest duża różnorodność – najlepiej odnieść się do kilku różnych tłumaczeń na język polski.
- G. AORYST TRYBU ORZEKAJĄCEGO STRONY CZYNNEJ był normalnym lub „nienacechowanym” sposobem odnotowania jakiegoś wydarzenia. Każdy inny czas, strona lub tryb miał jakieś szczególne znaczenie interpretacyjne, które chciał przekazać pierwotny autor.

IV. Osoby nie znające greki mogą znaleźć potrzebne informacje w poniższych pomocach do studiowania:

- A. Friberg, Barbara i Timothy. *Analytical Greek New Testament* [Analityczny grecki Nowy Testament]. Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament* [Interlinearny grecko-angielski Nowy Testament]. Grand Rapids: Zondervan, 1976 [Polski odpowiednik: *Grecko-polski Nowy Testament* wydawnictwa Vocatio].
- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament* [Analityczny leksykon do greckiego Nowego Testamentu]. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek* [Podstawy greki nowotestamentowej]. Nashville: Broadman, 1950.
- E. Akredytowane korespondencyjne kursy greki koine dostępne na uczelni Moody Bible Institute w Chicago, Illinois.

V. RZECZOWNIKI

- A. Jeżeli chodzi o składnię, RZECZOWNIKI określane są przez PRZYPADKI. PRZYPADEK był odmienioną formą rzeczownika wskazującą na jego stosunek do czasownika i innych części zdania. W grece koine wiele funkcji PRZYPADKÓW sygnalizowanych było przez PRZYIMKI. Ponieważ forma przypadka mogła oznaczać kilka różnych zależności, PRZYIMKI zostały dodane w celu jaśniejszego oddzielenia tych możliwych funkcji.
- B. Greckie PRZYPADKI dzielą się na następujących osiem kategorii:
  - 1. MIANOWNIK [NOMINATIVUS] używany był do nazywania i zazwyczaj stanowił PODMIOT zdania lub członu. Był także stosowany do RZECZOWNIKÓW i PRZYMIOTNIKÓW w ORZECZENIU z łączącymi CZASOWNIKAMI „być” lub „stawać się”.
  - 2. DOPEŁNIACZ [GENETIVUS] używany był do opisu i zazwyczaj przypisywał atrybut lub cechę słowu, którego dotyczył. Odpowiadał na pytanie „jakiego rodzaju?”.
  - 3. NARZĘDNIK [ABLATIVUS] tworzono stosując tę samą odmienioną formę, co w przypadku DOPEŁNIACZA, używano go jednak do opisanego oddzielenia. Zazwyczaj oznaczał oddzielenie od jakiegoś punktu w czasie, przestrzeni, źródła, pochodzenia lub stopnia. Często tłumaczony jest za pomocą polskiego PRZYIMKA „od”.
  - 4. CELOWNIK [DATIVUS] stosowany był do opisu osobistego zainteresowania. Mógł on oznaczać jego pozytywny lub negatywny aspekt. Często występował w roli DOPEŁNIENIA DALSZEGO. Wyraża go polski PRZYIMEK „do”.
  - 5. MIEJSCOWNIK [LOCATIVUS] tworzono stosując tę samą odmienioną formę, co w przypadku DOPEŁNIACZA, opisywała jednak pozycję lub położenie w przestrzeni, czasie lub ramach logicznych. Wyrażają go polskie PRZYIMKI „w, na, wśród, podczas, przez, obok”.
  - 6. INSTRUMENTALIS tworzono stosując tę samą odmienioną formę, co w przypadku DOPEŁNIACZA i MIEJSCOWNIKA. Wyrażał środek lub związek. Często tłumaczono go za pomocą polskiego PRZYIMKA „przez”.
  - 7. BIERNIK [ACCUSATIVUS] stosowany był do opisu wyniku jakiejś czynności. Wyrażał ograniczenie. Jego główne zastosowanie to DOPEŁNIENIE BLIŻSZE. Odpowiadał na pytanie „Jak daleko?” albo „Jak dalece?”.

8. WOŁACZ [VOCATIVUS] stosowany był przy bezpośrednim zwracaniu się do kogoś/czegoś.

VI. SPÓJNIKI I ŁĄCZNIKI

- A. Greka jest bardzo precyzyjnym językiem, ponieważ zawiera tak wiele SPÓJNIKÓW i ŁĄCZNIKÓW. Łączą one myśli (CZŁONY, ZDANIA i AKAPITY). Są one tak powszechne, że ich brak (asyndeton) jest często istotny z punktu widzenia egzegezy. Właściwie to SPÓJNIKI i ŁĄCZNIKI wskazują kierunek myśli autora. Często są one kluczowe w określeniu, co dokładnie chce on przekazać.
- B. Poniżej znajduje się lista niektórych SPÓJNIKÓW i ŁĄCZNIKÓW oraz ich znaczeń (informacje te zostały zaczerpnięte głównie z *A Manual Grammar of the Greek New Testament* [Podręczna gramatyka greckiego Nowego Testamentu] autorstwa H. E. Dana i Juliusa K. Manteya.
1. SPÓJNIKI związane z czasem:
    - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* – „kiedy”
    - b. *heōs* – „podczas gdy”
    - c. *hotan, epan* – „kiedykolwiek”
    - d. *heōs, achri, mechri* – „aż do”
    - e. *priv* (BEZOKOL.) – „przed”
    - f. *hōs* – „od”, „kiedy”, „podczas gdy”
  2. SPÓJNIKI logiczne:
    - a. Celowe
      - (1) *hina, hopōs, hōs* – „żeby”, „że”
      - (2) *hōste* (SUBSTANTYWIZOWANY BEZOKOLICZNIK W BIERNIKU) – „że”
      - (3) *pros* (SUBSTANTYWIZOWANY BEZOKOLICZNIK W BIERNIKU) lub *eis* (SUBSTANTYWIZOWANY BEZOKOLICZNIK W BIERNIKU) – „że”
    - b. Wynikowe (celowe i wynikowe formy gramatyczne są ze sobą blisko powiązane)
      - (1) *hōste* (najczęściej BEZOKOLICZNIK) – „żeby”, „więc”
      - (2) *hiva* – „żeby”
      - (3) *ara* – „więc”
    - c. Kauzatywne lub przyczyny
      - (1) *gar* (przyczyna/skutek lub powód/konkluzja) – „gdyż”, „ponieważ”
      - (2) *dioti, hotiy* – „ponieważ”
      - (3) *epei, epeidē, hōs* – „jako że”
      - (4) *dia* (z BIERNIKIEM) i (z SUBSTANTYWIZOWANYM BEZOKOLICZNIKIEM) – „ponieważ”
    - d. Inferencyjne
      - (1) *ara, poinun, hōste* – „więc”
      - (2) *dio* (najsilniejszy SPÓJNIK inferencyjny) – „w związku z czym”, „dlatego”, „więc”
      - (3) *oun* – „więc”, „przeto”, „zatem”
      - (4) *toinoun* – „zatem”
    - e. Przeciwwstawne lub kontrastowe
      - (1) *alla* (silnie przeciwstawny) – „ale”, „poza”
      - (2) *de* – „ale”, „jednakże”, „lecz”, „z drugiej strony”
      - (3) *kai* – „ale”
      - (4) *mentoi, oun* – „jednakże”
      - (5) *plēn* – „niemniej jednak” (głównie u Łukasza)
      - (6) *oun* – „jednakże”
    - f. Porównawcze
      - (1) *hōs, kathōs* (wprowadzają CZŁONY PORÓWNAWCZE)
      - (2) *kata* (w złożeniach, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
      - (3) *hosos* (w Liście do Hebrajczyków)

- (4) *ē* – „niż”
- g. Kontynuacyjne lub seryjne
- (1) *de* – „i”, „następnie”
  - (2) *kai* – „i”
  - (3) *tei* – „i”
  - (4) *hina, oun* – „że”
  - (5) *oun* – „wtedy” (u Jana)
3. Zastosowania emfatyczne
- a. *alla* – „z pewnością”, „zaiste”, „istotnie”
  - b. *ara* – „w istocie”, „z pewnością”, „rzeczywiście”
  - c. *gar* – „w rzeczywistości”, „z pewnością”, „w istocie”
  - d. *de* – „w istocie”
  - e. *ean* – „wręcz”
  - f. *kai* – „wręcz”, „w istocie”, „rzeczywiście”
  - g. *mentoi* – „w istocie”
  - h. *oun* – „rzeczywiście”, „ależ oczywiście”

VII. ZDANIA WARUNKOWE

- A. ZDANIE WARUNKOWE to takie, które zawiera jeden lub więcej członów warunkowych. Ta struktura gramatyczna wspomaga interpretację, ponieważ dostarcza warunków, powodów lub przyczyn, dla których czynność wyrażana przez główny CZASOWNIK występuje lub nie. W grece koine istniały cztery typy ZDAŃ WARUNKOWYCH, od takich, których prawdziwość zakładana była z perspektywy lub dla celów autora, po takie, który wyrażały tylko życzenie.
- B. ZDANIE WARUNKOWE KLASY PIERWSZEJ wyrażało działanie lub stan, którego prawdziwość zakładana była z punktu widzenia autora lub dla jego celów – pomimo, że wyrażane było przez „jeśli”. W wielu kontekstach można tłumaczyć je jako „ponieważ” (zob. Mt 4:3; Rz 8:31). Nie oznacza to jednak, że wszystkie KLASY PIERWSZE są zgodne z rzeczywistością. Często używano ich do wytoczenia argumentu lub podkreślenia błędu (zob. Mt 12:27).
- C. ZDANIE WARUNKOWE KLASY DRUGIEJ często zwane jest „sprzecznym ze stanem faktycznym”. Stwierdza coś, co jest niezgodne z rzeczywistością w celu dowiedzenia swojego punktu widzenia. Przykłady:
1. „Gdyby On był prorokiem, a nie jest, wiedziałby, co za jedna i jaka jest ta kobieta, która się Go dotyka, a nie wie” (Łk 7:39)
  2. „Gdybyście jednak uwierzyli Mojżeszowi, a nie uwierzyliście, to byście i Mnie uwierzyli, a nie wierzyli” (J 5:46)
  3. „Gdybym jeszcze teraz ludziom chciał się przypodobać, a nie próbuję, nie byłbym sługą Chrystusa, a jestem” (Gal 1:10)
- D. KLASA TRZECIA oznacza możliwe przyszłe działanie. Często zakłada prawdopodobieństwo tego działania. Zazwyczaj wskazuje na warunkowość. Czynność wyrażana przez główny czasownik zależna jest od czynności zawartej w członie wprowadzanym przez „jeśli”/”jeżeli”. Przykłady z 1 Jana: 1:6-10; 2:4.6.9.15.20.21.24.29; 3:21; 4:20; 5:14.16.
- E. KLASA CZWARTA jest najdalsza od rzeczywistości. W NT występuje rzadko, a właściwie nie ma w NT kompletnego zdania warunkowego klasy czwartej, w którym obie części warunku pasują do jego definicji. Przykładem częściowej KLASY CZWARTEJ w początkowym członie jest 1 P 3:14, a przykładem częściowej KLASY CZWARTEJ w końcowym członie jest Dz 8:31.

VIII. ZAKAZY

- A. TRYB ROZKAZUJĄCY CZASU TERAŹNIEJSZEGO z PARTYKUŁĄ MĒ często (ale nie zawsze) kładzie nacisk na zaprzestanie już dokonywanego działania. Kilka przykładów: „przestańcie gromadzić sobie skarby na ziemi...” (Mat 6:19); „przestańcie zbytnio się troszczyć o swoje życie...” (Mat 6:25); „przestańcie oddawać wasze członki jako broń nieprawości...” (Rzym 6:13); „przestańcie zasmucać Bożego Ducha Świętego...” (Ef 4:30); „przestańcie upijać się winem...” (Ef 5:18).
- B. AORYST TRYBU PRZYPUSZCZAJĄCEGO z PARTYKUŁĄ MĒ oznacza „nawet nie rozpoczynać jakiejś czynności”. Kilka przykładów: „Nawet nie zaczynajcie sądzić, że...” (Mt 5:17); „Nie zaczynajcie się zbytnio troszczyć...” (Mat 6:31); „Nie zaczynaj się wstydzić” (2 Tm 1:8).
- C. PODWÓJNE PRZECZENIE z TRYBEM PRZYPUSZCZAJĄCYM jest bardzo emfaticzną negacją, które można przetłumaczyć jako „Nigdy, przenigdy” albo „w żadnym razie”. Kilka przykładów: „nigdy nie zazna śmierci” (Jan 8:51); „przenigdy nie będę” 1 Kor 8:13).

IX. RODZAJNIK

- A. W grece koine RODZAJNIK OKREŚLONY miał podobne zastosowanie jak RODZAJNIK „the” w języku angielskim. Jego główną funkcję stanowiło bycie „wskaźnikiem” – sposobem zwrócenia uwagi na słowo, nazwę lub frazę. Różni autorzy nowotestamentowi znajdowali dla niego odmienne zastosowania. RODZAJNIK OKREŚLONY mógł także pełnić funkcję:
1. narzędnia przeciwstawienia, jak ZAIMEK wskazujący;
  2. oznaczenia odnoszącego się do wcześniej wprowadzonego PODMIOTU lub osoby;
  3. sposobu określenia PODMIOTU w zdaniu z CZASOWNIKIEM łączącym. Przykłady: „Bóg jest duchem” (J 4:24); „Bóg jest światłością” (1 J 1:5); „Bóg jest miłością” (1 J 4:8.16).
- B. Greka koine nie posiadała RODZAJNIKA NIEOKREŚLONEGO przypominającego angielskie „a” lub „an”. Brak RODZAJNIKA OKREŚLONEGO mógł oznaczać:
1. koncentrację na charakterystyce lub jakości czegoś
  2. koncentrację na kategorii czegoś
- C. Autorzy NT wykazują znaczne różnice pod względem stosowania RODZAJNIKA.

X. SPOSOBY WYRAŻANIA EMFAZY W GRECKIM NOWYM TESTAMENCIE

- A. Techniki wyrażania emfazy różnią się w zależności od nowotestamentowego autora. Najbardziej konsekwentnymi i formalnymi autorami byli Łukasz oraz autor Listu do Hebrajczyków.
- B. Wcześniej była mowa o tym, że AORYST STRONY CZYNNIEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO był formą standardową i nieoznaczoną jeżeli chodzi o emfazę, ale każdy inny CZAS, STRONA lub TRYB miał znaczenie w interpretacji. Nie oznacza to, że AORYST STRONY CZYNNIEJ TRYBU ORZEKAJĄCEGO nie był często stosowany w ważkim gramatycznym znaczeniu (przykład: Rz 6:10 [dwukrotnie]).
- C. Szyk wyrazów w grece koine
1. Greka koine była fleksyjnym językiem, nie zależącym, tak jak angielski, od szyku wyrazów. Autor mógł więc zmieniać zwykły oczekiwany szyk w celu ukazania:
    - a. tego, co chciał podkreślić dla czytelnika
    - b. tego, co jego zdaniem mogło być zaskakujące dla czytelnika

- c. tego, na czym bardzo mu zależało
- 2. Zwyczajny szyk wyrazów w grece pozostaje kwestią sporną. Zakłada się jednak, że wygląda on następująco:
  - a. Dla CZASOWNIKÓW łączących
    - (1) RZECZOWNIK
    - (2) PODMIOT
    - (3) DOPEŁNIENIE
  - b. Dla CZASOWNIKÓW przechodnich
    - (1) RZECZOWNIK
    - (2) PODMIOT
    - (3) DOPEŁNIENIE
    - (4) DOPEŁNIENIE DALSZE
    - (5) WYRAŻENIE PRZYIMKOWE
  - c. Dla GRUP NOMINALNYCH
    - (1) RZECZOWNIK
    - (2) PRZYDAWKA
    - (3) WYRAŻENIE PRZYIMKOWE
- 3. Szyk wyrazów może mieć ogromne znaczenie w egzegezie. Przykłady:
  - a. „prawice dali mnie i Barnabie wspólnoty” (GPNT). Fraza „prawice wspólnoty” została rozdzielona i przesunięta na początek zdania w celu podkreślenia jej znaczenia (Gal 2:9).
  - b. „Z Pomazańcem” (GPNT) zostało umieszczone na początku zdania. Jego śmierć była kluczowa (Gal 2:19b).
  - c. Fraza „W wielu częściach i na wiele sposobów” (Heb 1:1, GPNT) umieszczona została na początku zdania. Porównywany jest tam sposób, na jaki Bóg się objawiał, a nie sam fakt objawienia.

D. Zazwyczaj pewien stopień emfazy wyrażany jest przez:

1. Powtórzenie ZAIMKA, który zawierała już odmieniona część CZASOWNIKA. Przykład: „I oto ja z wami jestem...” (Mt 28:20, GPNT)
2. Brak oczekiwanego SPÓJNIKA lub innej części łączącej słowa, frazy, człony lub zdania. Określa się to mianem asyndeton („nie związany”). Spójnik był oczekiwany, jego brak przyciągał więc uwagę. Przykłady:
  - a. Błogosławieństwa, Mt 5:3ff (podkreślenie listy)
  - b. J 14:1 (nowy temat)
  - c. Rz 9:1 (nowa sekcja)
  - d. 2 Kor 12:20 (podkreślenie listy)
3. Powtórzenie słów lub fraz występujących w danym kontekście. Przykład: „ku chwale Jego majestatu” (Ef 1:6.12.14). Fraza ta została użyta dla ukazania dzieła każdej osoby Trójcy.
4. Użycie idiomu lub gry słów (dźwięków) pomiędzy wyrazami
  - a. eufemizmy – zastępują słowa dotyczące tematów tabu, np. „zasnąć” na określenie śmierci (J 11:1-14) lub „nogi” na określenie męskich narządów płciowych (Rut 3:7-8; 1 Sam 24:4).
  - b. peryfrazy – zastępowanie Bożego imienia innymi słowami, np. „królestwo niebieskie” (Mt 3:2) lub „głos z nieba” (Mt 3:17).
  - c. FIGURY RETORYCZNE
    - (1) niemożliwa przesada (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
    - (2) łagodna przesada (Mt 3:5; Dz 2:36)
    - (3) personifikacja (1 Kor 15:55)
    - (4) ironia (Gal 5:12)
    - (5) fragmenty poetyckie (Fil 2:6-11)
    - (6) gry słów bazujące na brzmieniach wyrazów
      - (a) „kościół”
        - (i) „kościół” (Ef 3:21)

- (ii) „powołanie” (Ef 4:1.4)
  - (iii) „wezvani” (Ef 4:1.4)
  - (b) „wolny”
    - (i) „wolna” (Gal 4:31)
    - (ii) „wolność” (Gal 5:1)
    - (iii) „wyswobodził” (Gal 5:1)
  - d. język idiomatyczny – zazwyczaj właściwy dla danej kultury i języka:
    - (1) metaforyczne zastosowanie „pokarmu” (J 4:31-34)
    - (2) metaforyczne zastosowanie „świątyni” (J 2:19; Mt 26:61)
    - (3) hebrajski idiom wyrażający współczucie, „nienawiść” (Rdz 29:31; Pwt 21:15; Łk 14:26; J 12:25; Rz 9:13)
    - (4) „Wszyscy” vs. „wielu”. Por. Iz 53:6 („wszyscy”) i 53:11-12 („wielu”). Jak pokazuje Rz 5:18-19, terminy te są równoznaczne.
  - 5. Użycie pełnej lingwistycznej frazy zamiast pojedynczego słowa. Przykład: „Pan Jezus Chrystus”.
  - 6. Szczególne zastosowania *autos*:
    - a. kiedy występuje z RODZAJNIKIEM (na miejscu przydawki), tłumaczony jest jako „ten sam”
    - b. kiedy występuje bez RODZAJNIKA (na miejscu orzeczenia), tłumaczony jest jako INTENSYWNY ZAIMEK ZWROTNY – „się”.
- E. Osoba, która studiuje Biblię i nie czyta po grecku, może określać emfazę na kilka sposobów:
1. Przy pomocy analitycznego leksykonu i interlinearnego tekstu grecko-polskiego.
  2. Porównując różne polskie tłumaczenia – w szczególności sporządzone zgodnie z różnymi teoriami tłumaczenia. Przykład: porównywanie „dosłownego” tłumaczenia (GPNT, BT, BW) z „dynamicznymi ekwiwalentami” (PL, Słowo Życia). Dobrą pomocą angielskojęzyczną jest dzieło *The Bible in Twenty-Six Translations [Biblia w dwudziestu sześciu tłumaczeniach]* wydana przez Bakera.
  3. Korzystając z *The Emphasized Bible [Biblii z zaznaczoną emfazą]* Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994).
  4. Posługując się bardzo dosłownym przekładem, np. Interlinearny grecko-polski Nowy Testament.

Studiowanie gramatyki jest zajęciem mozolnym, ale niezbędnym do właściwej interpretacji. Zawarte tutaj krótkie definicje, omówienia i przykłady mają na celu zachęcić i wyposażyć osoby nie czytające w języku greckim do korzystania z informacji gramatycznych zawartych w niniejszym komentarzu. Definicje te są bez wątpienia uproszczone – nie należy ich wykorzystywać w dogmatyczny ani sztywny sposób, a raczej traktować jako kolejne kroki w stronę zrozumienia składni Nowego Testamentu. Mam nadzieję, że umożliwią one czytelnikom zrozumienie także innych pomocy do studiowania Pisma Świętego, takich jak techniczne komentarze do Nowego Testamentu.

Musimy być w stanie zweryfikować naszą interpretację w oparciu o informacje znalezione w tekstach biblijnych. Gramatyka jest jednym z najbardziej pomocnych elementów tych informacji; pozostałe obejmują tło historyczne, kontekst literacki, współczesne użycie słów oraz fragmenty paralelne.

ANEKS 2

KRYTYKA TEKSTU

Temat ten omówimy tak, aby objaśnić uwagi zawarte w tekście niniejszego komentarza. Posłużymy się w tym celu następującym schematem:

- I. Teksty źródłowe polskiej Biblii
  - A. Stary Testament
  - B. Nowy Testament
- II. Krótkie objaśnienie problemów i teorii tzw. krytyki niższej, czyli krytyki tekstu.
- III. Zalecana dalsza lektura

I. Teksty źródłowe polskiej Biblii

A. Stary Testament

1. Tekst masorecki (TM) — hebrajski tekst spółgłoskowy został ustalony przez rabina Akibę ben Josefa w 100 roku n.e. Kropki oznaczające samogłoski, akcenty, noty marginalne, interpunkcję oraz znaki pomocnicze zaczęto dodawać w VI wieku n.e., który to proces zakończył się w wieku IX. Przeprowadziła go szkoła uczonych żydowskich znanych jako masoreci. Zastosowali taką samą formę tekstu, jaką znajdujemy w Misznie, Talmudzie, targumach, Peszicie oraz Wulgacie.

2. Septuaginta (LXX) — zgodnie z tradycją została stworzona dla biblioteki aleksandryjskiej w ciągu siedemdziesięciu dni przez siedemdziesięciu żydowskich uczonych. Jej fundatorem był król Ptolemeusz II (285–246 r. p.n.e.). Tłumaczenie miał zamówić żydowski przywódca mieszkający w Aleksandrii. Legenda ta pochodzi z *Listu Arysteasza*. LXX często opierała się na odrębnej hebrajskiej tradycji tekstualnej rabina Akiby (TM).

3. Zwoje znad Morza Martwego (ang. Dead Sea Scrolls — DSS) zostały napisane w okresie rzymskim (od 200 r. p.n.e. do 70 r. n.e.) przez esseńczyków, czyli żydowskie stronnictwo o charakterze monastycznym. Hebrajskie manuskrypty, odnalezione na kilku stanowiskach wokół Morza Martwego, wywodzą się z nieco innej hebrajskiej rodziny tekstualnej niż znana z TM i LXX.

4. Kilka konkretnych przykładów na to, jak porównanie owych tekstów pomogło interpretatorom zrozumieć Stary Testament:

a. Porównanie tłumaczeń pomogło w ustaleniu znaczenia tekstu

1) Iz 52,14, LXX: „wielu ludzi osłupieje na *twój* widok”;

2) Iz 52,14, TM: „jak liczni przerazili się na *jego* widok”;

3) Iz 52,15 potwierdza układ zaimków według TM:

a) LXX: „tak liczne narody się zdumieją”;

b) TM: „[on] pokropi wiele narodów”;

b. DSS pomogły tłumaczom i uczonym zrozumieć TM

1) Iz 21,8, DSS: „I krzyknął widzący: «Na straży, Panie, ja stoję»”;

2) Iz 21,8, TM: „I zawołał lew: Panie mój! Ja stoję ustawicznie na straży we dnie”;

c. LXX i DSS pomogły wyjaśnić Iz 53,11

1) LXX i DSS: „Po udrękach swej duszy ujrzy światło i nim się nasyci”;

2) TM: „W udręce swej duszy zobaczy, będzie nasycony”.

B. Nowy Testament

1. Istnieje ponad 5 300 manuskryptów wszystkich części greckiego Nowego Testamentu. Około osiemdziesięciu pięciu napisano na papirusie, a 268 manuskryptów zapisano dużymi literami (uncjałą). Później, około IX wieku, opracowano pismo ciągłe, zwane minuskułą. Greckich manuskryptów w formie pisemnej jest około 2 700. Zachowało się także około 2 100 egzemplarzy zestawów tekstów biblijnych stosowanych w liturgii, zwanych lekcjonarzami.

2. W muzeach przechowuje się około osiemdziesięciu pięciu greckich manuskryptów zawierających fragmenty Nowego Testamentu, zapisanych na papirusie. Niektóre z nich pochodzą z II wieku, większość jednak z III i IV wieku. Żaden z tych manuskryptów nie

zawiera całego NT. Fakt, że są to najstarsze rękopisy NT, nie oznacza, że występuje wśród nich mniej rozbieżności. Większość była pospiesznie przepisywana na użytek lokalny. Nie wykazywano przy tym dostatecznej staranności, dlatego też powstało tak wiele wariantów.

3. *Kodeks synajski*, oznaczany hebrajską literą א (*alef*) lub (01), odnaleziony w klasztorze św. Katarzyny na górze Synaj przez Tischendorfa. Pochodzi z IV wieku i zawiera zarówno ST z LXX, jak i grecki NT. Reprezentuje typ tekstu aleksandryjskiego.

4. *Kodeks aleksandryjski*, oznaczany symbolem „A” lub (02), grecki manuskrypt z V wieku znaleziony w Aleksandrii w Egipcie.

5. *Kodeks watykański*, oznaczany symbolem „B” lub (03), znaleziony w Bibliotece Watykańskiej w Rzymie, pochodzi z połowy IV wieku. Zawiera ST z LXX oraz grecki NT. Reprezentuje typ tekstu aleksandryjskiego.

6. *Kodeks Efrema*, oznaczany symbolem „C” lub (04), grecki manuskrypt z V wieku, który uległ częściowemu zniszczeniu.

7. *Kodeks Bezy*, oznaczany symbolem „D” lub (05), grecki manuskrypt z V lub VI wieku. Jest to główny reprezentant tzw. tekstu zachodniego. Zawiera wiele dodatków i stanowił główne greckie świadectwo dla tłumaczenia Biblii króla Jakuba (KJV).

8. Manuskrypty NT można podzielić na trzy, a nawet cztery rodziny o wspólnych cechach:

a. Tekst aleksandryjski pochodzący z Egiptu

- 1) P⁷⁵, P⁶⁶ (ok. 200 r. n.e.) — zawierający Ewangelie,
- 2) P⁴⁶ (ok. 225 r. n.e.) — zawierający listy Pawłowe,
- 3) P⁷² (ok. 225–250 r. n.e.), zawierający listy Piotra i Judy,
- 4) B, czyli *Kodeks watykański* (ok. 325 r. n.e.), zawierający cały ST i NT,
- 5) ten typ tekstu był cytowany przez Orygenesesa,
- 6) inne manuskrypty reprezentujące tę tradycję to א, C, L, W, 33;

b. Tekst zachodni z Afryki Północnej

- 1) cytaty z północnoafrykańskich ojców Kościoła: Tertuliana i Cypriana z Kartaginy, oraz tłumaczenie starołacińskie,
- 2) cytaty z Ireneusza,
- 3) cytaty z Tacjana Syryjczyka i tłumaczenie starsyryjskie,
- 4) D, czyli *Kodeks Bezy*, reprezentujący ten typ tekstu;

c. Wschodni tekst bizantyjski z Konstantynopola

- 1) ten typ tekstu odzwierciedla ponad 80 proc. z 5 300 manuskryptów,
- 2) cytowany przez ojców Kościoła z Antiochii Syryjskiej, ojców kapadockich, Jana Chryzostoma i Teodoretę z Cyru,
- 3) kodeks A — tylko w Ewangeliach,
- 4) kodeks E (VIII w.) — cały NT,

d. Czwarty potencjalny typ cezarejski z Palestyny

- 1) zasadniczo występuje tylko u Marka,
- 2) świadectwa o nim zawiera P⁴⁵ i W.

II. Problemy i teorie krytyki niższej, czyli krytyki tekstu

A. Jak powstały warianty

1. W sposób niezamierzony lub przypadkowy (przeważająca większość wystąpień)

a. Pomyłka podczas przepisywania ręcznego polegająca na przeskoczeniu wzroku z jednego podobnego słowa na drugie i pominięciu wszystkich słów znajdujących się między nimi (*homoioteleuton*);

- 1) opuszczenie jednej z identycznych liter lub sylab w słowie lub frazie w wyniku przeskoczenia wzroku (haplografia),
- 2) powtórzenie frazy lub linijki greckiego tekstu (dittografia);

b. Pomyłka przy przepisywaniu tekstu dyktowanego ustnie w wyniku złego wymówienia jakiegoś słowa (itacyzm). Często pomyłka taka wskazuje inne podobnie brzmiące greckie słowo;

c. Najwcześniejsze teksty greckie nie były podzielone na rozdziały i wersety, cechowały się skromną interpunkcją (albo jej całkiem nie uwzględniały) oraz brakiem podziałów

pomiędzy słowami. Daje to możliwość podziału tekstu w różnych miejscach i tworzenia różnych słów.

2. Celowo wprowadzano zmiany
  - a. Mające na celu poprawienie formy gramatycznej przepisywanego tekstu;
  - b. W celu utrzymania zgodności z innymi tekstami biblijnymi (harmonizacja fragmentów paralelnych);
  - c. Polegające na połączeniu dwóch lub większej liczby wariantów w jeden długi, złożony tekst (złanie);
  - d. Mające na celu skorygowanie trudności dostrzeżonej w tekście (zob. 1 Kor 11,27 i 1 J 5,7–8);
  - e. Niektóre dodatkowe informacje dotyczące tła historycznego lub właściwej interpretacji tekstu skrybowie umieszczali na marginesach, z czasem jednak kolejni kopiści włączali je do tekstu (zob. J 5,4).

B. Podstawowe założenia krytyki tekstu (logiczne wytyczne co do określania pierwotnego brzmienia tekstu w przypadku występowania wariantów)

1. Oryginalny jest prawdopodobnie tekst najbardziej niezręczny lub nietypowy pod względem gramatycznym.
2. Oryginalny jest prawdopodobnie tekst najkrótszy.
3. Im starszy tekst, tym większą wagę się mu przypisuje ze względu na jego historyczną bliskość oryginałowi, natomiast wszystkie inne kryteria mają równą wagę.
4. Manuskrypty, które są geograficznie zróżnicowane, najczęściej zawierają brzmienie pierwotne.
5. Preferuje się doktrynalnie słabsze teksty, zwłaszcza dotyczące największych dysput teologicznych okresu zmian manuskryptu, takie jak fragment o Trójcy w 1 J 5,7–8.
6. Tekst, który najlepiej wyjaśnia pochodzenie pozostałych wariantów.
7. Dwa cytaty, które pomagają zachować równowagę w przypadku owych kłopotliwych wariantów:

a. J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism (Wprowadzenie do krytyki tekstu Nowego Testamentu)*, s. 68:

„Żadna chrześcijańska doktryna nie jest oparta na tekście wątpliwym; osoba studiująca NT musi się wystrzegać pragnienia, aby analizowany przez nią tekst był bardziej ortodoksyjny lub doktrynalnie mocniejszy niż natchniony oryginał”;

b. W.A. Criswell powiedział Gregowi Garrisonowi z „The Birmingham News”, że nie wierzy, iż każde słowo w Biblii jest natchnione, „przynajmniej nie każde słowo, które przez stulecia tłumacze podawali współczesnym odbiorcom”. Criswell stwierdził: „Jestem wielkim zwolennikiem krytyki tekstu. Jako taki uważam, że druga połowa rozdziału 16 Ewangelii Marka to herezja. Nie jest to fragment natchniony, lecz sfabrykowany. [...] Porównując manuskrypty daleko wstecz, widzi się, że nie ma czegoś takiego jak zakończenie Ewangelii Marka. Ktoś je dodał”.

Patriarcha zwolenników nieomyślności z Południowej Konwencji Baptystów także stwierdził, że oczywiste jest „wstawienie” w J 5 relacji z przybycia Jezusa nad sadzawkę Betesda. Omawia także dwie różne wersje samobójstwa Judasza (por. Mt 27 i Dz 1): „Są to po prostu dwa różne spojrzenia na to samobójstwo”, twierdzi Criswell. „Jeżeli coś jest w Biblii, istnieje też odpowiednie wyjaśnienie. A dwie wersje samobójstwa Judasza znajdują się w Biblii”, dodaje. „Krytyka tekstu sama w sobie jest wspaniałą nauką. Nie jest ani przemijająca, ani zuchwała. Jest dynamiczna i kluczowa”.

III. Problemy związane z manuskryptami (krytyka tekstu)

A. Proponowane źródła dalszych informacji:

1. R.K. Harrison i in. (red.), *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual (Krytyka biblijna — historyczna, literacka i tekstualna)*.
2. B.M. Metzger i B.D. Ehrman, *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration (Tekst Nowego Testamentu — jego przekazywanie, zniekształcenie i odtworzenie)*,

3. J.H. Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Wprowadzenie do krytyki tekstu Nowego Testamentu).

ANEKS 3

SŁOWNICZEK

A priori. Zasadniczo jest to równoznaczne z „założeniem wstępnym”. Polega na rozumowaniu na podstawie uprzednio przyjętych definicji, zasad lub stanowisk, których prawdziwość się zakłada. Jest to to, co jest przyjmowane bez sprawdzania ani analizy.

Adopcjanizm. Był to jeden z wczesnych poglądów na boskość Jezusa. Zasadniczo głosił on, że Jezus był pod każdym względem zwykłym człowiekiem, który został szczególnie zaadoptowany przez Boga przy swoim chrzcie (zob. Mt 3:17; Mk 1:11) lub zmartwychwstaniu (zob. Rz 1:4). Jezus żył tak przykładnym życiem, że w pewnym momencie (chrzest, zmartwychwstanie) Bóg zaadoptował go jako Swojego „syna” (zob. Rz 1:4; Fil 2:9). Był to mniejszościowy pogląd we wczesnym kościele oraz w ósmym wieku. Zamiast Boga stającego się człowiekiem (wcielenia) odwraca sytuację – człowiek staje się Bogiem!

Trudno stwierdzić, w jak sposób Jezus, Bóg-Syn, preegzystujący Bóg, mógł zostać wynagrodzony lub wywyższony za przykładne życie. Jeżeli był już Bogiem, jak mógł zostać nagrodzony? Jeśli posiadał preegzystującą Bożą chwałę, jak mógł zostać bardziej wywyższony? Chociaż trudno nam to zrozumieć, Ojciec w jakiś sposób szczególnie uczył Jezusa za doskonałe wypełnienie Jego woli.

Akapit. Jest to podstawowa jednostka interpretacyjna w prozie. Zawiera jedną centralną myśl oraz jej rozwinięcie. Trzymając się tej głównej myśli nie będziemy wyolbrzymiać drobnostek i nie pominiemy zamysłu pierwotnego autora.

Alegoria. Jest to typ interpretacji biblijnej, która pierwotnie rozwinęła się w ramach aleksandryjskiego judaizmu. Została spopularyzowana przez Filona z Aleksandrii. Jej podstawowym założeniem jest pragnienie dopasowania Pisma Świętego do własnej kultury lub systemu filozoficznego poprzez zignorowanie jego tła historycznego i/lub kontekstu literackiego. Doszukuje się ukrytych bądź duchowych znaczeń w każdym tekście Biblii. Trzeba przyznać, że Jezus w Mt 13 oraz Paweł w Gal 4 posłużyli się alegorią w celu przekazania prawdy. Jednak była to forma typologii, a nie ścisła alegoria.

Aleksandryjska, szkoła. Ta metoda interpretacji biblijnej została opracowana w drugim wieku n.e. w Aleksandrii w Egipcie. Wykorzystuje podstawowe zasady interpretacji Filona, który był uczniem Platona. Często nazywana jest ona metodą alegoryczną. Dominowała w kościele aż do czasu Reformacji. Jej najwybitniejsi zwolennicy to Orygenes i Augustyn. Zob. Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible? [Czy kościół źle odczytuje Biblię?]* (Academic, 1987).

Aleksandryjski, kodeks. Ten pochodzący z piątego wieku grecki manuskrypt z Aleksandrii w Egipcie zawiera Nowy Testament, Apokryfy oraz większość Nowego Testamentu. Stanowi jedno z naszych głównych świadectw całego greckiego Nowego Testamentu (poza częściami Mateusza, Jana i 2 Koryntian). Kiedy ten manuskrypt, oznaczony symbolem „A”, oraz manuskrypt oznaczony symbolem „B” (Kodeks Watykański) są zgodne co do brzmienia jakiegoś fragmentu, jest on przez większość uczonych w większości przypadków uznawany za oryginalny.

Analityczny, leksykon. Jest to rodzaj narzędzia badawczego pozwalającego na identyfikację każdej greckiej formy w Nowym Testamencie. Stanowi on kompilację form i podstawowych definicji ułożonych w greckim porządku alfabetycznym. W połączeniu z tłumaczeniem interlinearnym pozwala on wierzącym czytelnikom nie znającym języka greckiego na analizowanie gramatycznych i składniowych form nowotestamentowej greki.

Analogia Pisma. Jest to fraza używana do opisania poglądu, że cała Biblia jest natchniona przez Boga i z tego powodu nie jest sprzeczna, tylko komplementarna. To wstępne założenie jest podstawą dla wykorzystywania paralelnych fragmentów w interpretacji tekstu biblijnego.

Antiocheńska, szkoła. Ta metoda interpretacji biblijnej rozwinęła się w Antiochii w Syrii w trzecim wieku n.e. jako reakcja na alegoryczną metodę powstałą w egipskiej Aleksandrii. Jej głównym celem była koncentracja na historycznym znaczeniu Biblii. Interpretowała Biblię tak jak zwykłą, ludzką literaturę. Szkoła ta zaangażowała się w spór dotyczący tego, czy Chrystus miał dwie natury (nestorianizm) czy jedną (w pełni Bóg i w pełni człowiek). Została nazwana heretycką przez Kościół Rzymskokatolicki i przeniesiona do Persji. Szkoła ta jednak miała niewielkie znaczenie. Jej podstawowe założenia hermeneutyczne przejęli później klasycy reformatorzy protestancy (Luter i Kalwin).

Antropomorficzny. Oznacza „posiadający cechy łączone z istotami ludzkimi”. Terminu tego używa się na opisanie naszego religijnego języka dotyczącego Boga. Słowo to pochodzi od greckiego określenia oznaczającego ludzkość. Oznacza to, że mówimy o Bogu tak, jakby był człowiekiem. Bóg opisywany jest w fizycznych, socjologicznych i psychologicznych kategoriach odnoszących się do istot ludzkich (zob. Rdz 3:8; 1 Krl 22:19-23). Oczywiście jest to tylko analogia. Nie mamy jednak innych kategorii ani słów, których moglibyśmy użyć, niż ludzkie. Nasza znajomość Boga, choć prawdziwa, jest więc ograniczona.

Antytetyczny. Jest to jeden z trzech opisowych terminów używanych na określenie związku pomiędzy wersami hebrajskiej poezji. Odnosi się do wersów poezji, których znaczenie jest przeciwne (zob. Prz 10:1; 15:1).

Apokaliptyczna, literatura. Był to głównie, a być może nawet wyłącznie żydowski gatunek – tajny typ pisma używany podczas inwazji i okupacji Żydów przez obce światowe potęgi. Zakłada on, że osobowy, zbawiający Bóg stworzył świat i kontroluje światowe wydarzenia oraz że Izrael stanowi przedmiot Jego szczególnego zainteresowania i troski. Literatura ta obiecuje ostateczne zwycięstwo dzięki szczególnej Bożej interwencji.

Literatura ta jest dziwaczna i pełna symboli, zawiera wiele tajnych słów. Często wyraża prawdę za pomocą kolorów, liczb, wizji, snów, pośrednictwa aniołów, sekretnych słów-haseł oraz często ostrego dualizmu dobro-zło.

Niektóre przykłady tego rodzaju literackiego to (1) w ST: Ezechiel (rozdziały 36-48), Daniel (rozdziały 7-12), Zachariasz oraz (2) w NT: Mt 24; Mk 13; 2 Tes 2 i Apokalipsa.

Apologeta (Apologetyka). Słowo to pochodzi od greckiego rdzenia oznaczającego „obronę prawną”. Jest to konkretna dyscyplina w ramach teologii dążąca do przedstawiania dowodów i racjonalnych argumentów za chrześcijańską wiarą.

Arianizm. Ariusz był prezbiterem kościoła w Aleksandrii w Egipcie na przełomie trzeciego i czwartego wieku. Potwierdzał on preegzystencję Jezusa, ale zaprzeczał Jego boskości (był zdania, że nie jest On tą samą istotą, co Ojciec), być może na podstawie Przysłów 8:22-31. Biskup Aleksandrii zakwestionował jego twierdzenia, rozpoczynając tym samym (w 318 r. n.e) wieloletni spór. Arianizm stał się oficjalnym wyznaniem Kościoła Wschodniego. W 325 r. n.e. sobór w Nicei potępił Ariusza i potwierdził pełną równość i boskość Syna.

Arystoteles. Był jednym z filozofów starożytnej Grecji, uczniem Platona i nauczycielem Aleksandra Wielkiego. Jego wpływ do dzisiaj rozciąga się na wiele obszarów współczesnych badań. Jest tak dlatego, że podkreślał on wiedzę zdobywaną dzięki obserwacji i klasyfikacji, co stanowi jedno z założeń metody naukowej.

Autografy. Jest to nazwa nadana oryginalnym pismom Biblii. Te pierwotne, napisane ręcznie manuskrypty zaginęły – przetrwały tylko kopie kopii. Stąd bierze się wiele wariantów tekstowych w manuskryptach hebrajskich i greckich oraz starożytnych wersjach.

Autorytet Biblii. Termin ten stosowany jest w bardzo zawężonym znaczeniu. Definiuje się go jako zrozumienie tego, co pierwotny autor przekazywał w swoich czasach i zastosowanie tej prawdy do naszych czasów. Autorytet Biblii zazwyczaj definiowany jest jako postrzeganie samej Biblii jako naszego jedynego miarodajnego przewodnika. Jednakże w świetle współczesnych niewłaściwych interpretacji ograniczyłem tę koncepcję do Biblii interpretowanej zgodnie z założeniami metody historyczno-gramatycznej.

Bezy, kodeks. Jest to grecki i łaciński manuskrypt z szóstego wieku n.e. Oznacza się go symbolem „D”. Zawiera Ewangelie, Dzieje Apostolskie i niektóre listy ogólne. Stanowi podstawę dla „Textus Receptus” – głównej greckiej tradycji manuskryptów, na której bazuje Biblia Króla Jakuba.

Całość literacka. Odnosi się do podziału księgi biblijnej na główne myśli. Może składać się z kilku wersetów, akapitów lub rozdziałów. Jest to samodzielna całość skupiona wokół jednego głównego tematu.

Chrystocentryczny. Jest to termin opisujący centralne miejsce Jezusa. Używam go w połączeniu z koncepcją głoszącą, że Jezus jest Panem całej Biblii. Stary Testament wskazuje na Niego i to On jest jego wypełnieniem i celem (zob. Mt 5:17-48).

Dedukcyjna, metoda. Ta metoda logiczna lub sposób rozumowania przechodzi od ogólnych zasad do konkretnych zastosowań przy pomocy rozumu. Jest to przeciwieństwo rozumowania indukcyjnego, odzwierciedlającego metodę naukową, przechodzącą od zaobserwowanych szczegółów do ogólnych wniosków (teorii).

Dialektyczna, metoda. Jest to metoda rozumowania w której kwestie, które wydają się sprzeczne lub paradoksalne, związane są ze sobą napięciem, poszukująca wspólnej odpowiedzi uwzględniającej obie strony paradoksu. Wiele doktryn biblijnych połączonych jest w pary dialektyczne: predestynacja–wolna wola, pewność zbawienie–wytrwałość; wiara–uczynki; decyzja–uczniostwo; wolność chrześcijanina–odpowiedzialność chrześcijanina.

Diaspora. Jest to techniczny grecki termin, którym posługiwali się Żydzi z Palestyny na określenie innych Żydów mieszkających poza geograficznymi granicami Ziemi Obiecanej.

Dosłowna, metoda. Jest to inna nazwa skoncentrowanej na tekście i historycznej metody hermeneutyki z Antiochii. Oznacza to, że interpretacja zajmuje się zwykłym i oczywistym znaczeniem ludzkiego języka, nadal jednak biorąc pod uwagę występowanie języka alegorycznego.

Dowodzenie wersetami. Jest to praktyka polegająca na interpretowaniu Biblii opierającym się na cytowaniu wersetów z pominięciem ich bezpośredniego kontekstu lub szerszego kontekstu w ramach ich jednostki literackiej. Oddziela to fragmenty od zamysłu oryginalnego autora i często wiąże się z próbą poparcia osobistego zdania autorytetem Pisma.

Dynamiczna ekwiwalencja. Jest to teoria tłumaczenia Biblii. Tłumaczenie Pisma Świętego może być postrzegane na skali od „dosłowności”, gdzie każdemu hebrajskiemu lub greckiemu słowu musi odpowiadać słowo polskie, po „parafrazę”, w której tłumaczona jest tylko myśl, a oryginalne brzmienie i sformułowania nie są tak istotne. Pomiędzy tymi dwoma teoriami znajduje się „dynamiczna ekwiwalencja”, starająca się poważnie traktować oryginalny tekst, tłumacząca go jednak za pomocą nowoczesnych form gramatycznych i idiomów. Bardzo wyczerpujące omówienie tych różnych teorii tłumaczenia znaleźć można w książce Fee i Stuarta *How to Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całą jej bogactwo]*, s. 35 oraz we wprowadzeniu do Biblii TEV Roberta Bratchera.

Egzegeza. Jest to techniczne określenie praktyki interpretacji konkretnego fragmentu. Oznacza „wyprowadzanie” (z tekstu), co wskazuje na to, że naszym celem jest zrozumienie zamysłu

pierwotnego autora w świetle tła historycznego, kontekstu literackiego, składni i współczesnego znaczenia słów.

Eisegeza. Jest to przeciwieństwo egzegezy. Jeśli egzegeza to „wyprowadzanie” zamysłu pierwotnego autora, termin ten wskazuje na „wprowadzanie” obcej idei lub opinii.

Eklektyzm. Określenie to stosowane jest w związku z krytyką tekstu. Odnosi się do praktyki wybierania fragmentów z różnych greckich manuskryptów w celu otrzymania tekstu, który ma być bliski pierwotnym autografom. Odrzuca on pogląd, że którakolwiek jednak rodzina manuskryptów greckich oddaje oryginały.

Etymologia. Jest to aspekt analizy słów dążący do ustalenia pierwotnego znaczenia słowa. Na podstawie tego źródłowego znaczenia łatwiej jest zidentyfikować jego szczególne zastosowania. W interpretacji główny nacisk nie pada na etymologię, tylko na współczesne znaczenie i stosowanie danego słowa.

Gnostycyzm. Większość naszej wiedzy na temat tej herezji pochodzi z pism gnostyckich z drugiego wieku. Początki idei gnostyckich funkcjonowały już jednak w pierwszym wieku (i wcześniej).

Niektóre wymienione założenia gnostycyzmu walentyńskiego i keryntiańskiego z drugiego wieku to: (1) współwieczność materii i ducha (ontologiczny dualizm). Materia jest zła, duch jest dobry. Bóg, który jest duchem, nie może być bezpośrednio zaangażowany w kształtowanie złej materii; (2) pomiędzy Bogiem a materią istnieją emanacje (eony lub poziomy anielskie). Ostatnim lub najniższym był JHWH Starego Testamentu, który uformował wszechświat (kosmos); (3) Jezus był emanacją taką jak JHWH, ale o wyższym poziomie – bliższą prawdziwemu Bogu. Niektórzy umieszczali Go na najwyższym poziomie, nadal jednak niższym od Boga i z pewnością nie uważali, żeby był wcielonym Bogiem (zob. J 1:14). Ponieważ materia jest zła, Jezus nie mógł mieć ludzkiego ciała i nadal być Bogiem. Był duchowym widmem (zob. 1 J 1:1-3; 4:1-6) oraz (4) zbawienie osiągnięte jest przez wiarę w Jezusa oraz szczególną wiedzę, dostępną tylko szczególnym osobom. Wiedza (hasła) była niezbędna do przechodzenia przez niebiańskie sfery. W celu uzyskania dostępu do Boga wymagany był także żydowski legalizm.

Gnostycy fałszywi nauczyciele głosili dwa przeciwne systemy etyczne: (1) dla jednych styl życia był zupełnie oderwany od zbawienia. Dla nich zbawienie i duchowość zamykały się we wiedzy tajemnej (hasłach) pozwalających przechodzić przez sfery anielskie (eony); lub (2) dla innych styl życia był kluczowy dla zbawienia. Podkreślali ascetyczny styl życia jako dowód prawdziwej duchowości.

Hermeneutyka. Jest to techniczne określenie zasad rządzących egzegezą. Stanowi zarówno zestaw konkretnych wskazówek, jak i sztukę/dar. Hermeneutyka biblijna lub religijna zazwyczaj dzieli się na dwie kategorie: zasad ogólnych i szczególnych. Odnoszą się one do różnych typów literatury zawartych w Biblii. Każdy odmienny typ (rodzaj literacki) rządzony jest szczególnymi wskazówkami, dzieli jednak także pewne wspólne założenia i procedury interpretacji.

Idiom. Słowo to określa funkcjonujące w różnych kulturach frazy o wyspecjalizowanym znaczeniu niezwiązanym ze zwykłym znaczeniem poszczególnych terminów. Kilka współczesnych przykładów to: „rzucić grochem o ścianę”, „być nie w sosie” albo „i już po ptakach”. Biblia także zawiera tego typu frazy.

Indukcyjna, metoda. Jest to metoda logiki lub rozumowania przechodząca od szczegółów do całości. Jest to metoda empiryczna współczesnej nauki. Zasadniczo jest to podejście Arystotelesa.

Interlinearny. Jest to rodzaj narzędzia badawczego pozwalający tym, którzy nie czytają w danym języku biblijnym na analizowanie jego znaczenia i struktury. Polskie tłumaczenie umieszczone jest słowo pod słowem pod oryginalnym biblijnym językiem. Narzędzie to wraz z „leksykonem analitycznym” pozwala na odczytanie form i podstawowych definicji hebrajskich i greckich słów.

JHWH. Jest to związane z przymierzem imię Boga w Starym Testamencie. Jego definicja znajduje się w Wj 3:14. Jest to sprawcza forma hebrajskiego słowa „być”. Żydzi bali się wypowiadać to imię, aby nie uczynić tego nadaremno; dlatego też zastępowali je hebrajskim terminem Adonai, „pan”. Tak też jest ono tłumaczone na język polski.

Judaizm rabiniczny. Ten etap życia Żydów rozpoczął się w niewoli babilońskiej (586-538 r. p.n.e.). Ponieważ wpływ kapłanów i świątyni zanikł, lokalne synagogi stały się w centrum żydowskiego życia. Te lokalne ośrodki żydowskiej kultury, wspólnoty, nabożeństw i studiowania Biblii zaczęły skupiać narodowe życie religijne. W czasach Jezusa „religia uczonych w piśmie” funkcjonowała równoległe do religii kapłanów. Po upadku Jerozolimy w 70 r. n.e. forma uczonych w piśmie, zdominowana przez faryzeuszy, kontrolowała kierunek, w którym szło żydowskie życie religijne. Charakteryzuje się on praktyczną, legalistyczną interpretacją Tory objaśnianej przez tradycję ustną (Talmud).

Kanon Muratoriego. Jest to lista kanonicznych ksiąg Nowego Testamentu. Powstała w Rzymie przed 200 r. n.e. Podaje tych samych dwadzieścia siedem ksiąg, co protestancki NT. Jasno pokazuje to, że lokalne kościoły w różnych częściach Imperium Rzymskiego „praktycznie” ustaliły kanon przed wielkimi soborami kościoła w czwartym wieku.

Kanon. Jest to określenie opisujące pisma, o których sądzi się, że są w wyjątkowy sposób natchnione. Stosuje się je zarówno do pism Starego, jak i Nowego Testamentu.

Komentarz. Jest to specjalistyczny typ książki badawczej. Informuje o ogólnym tle danej księgi biblijnej, a następnie próbuje wyjaśnić znaczenie każdej jej części. Niektóre komentarze skupiają się na zastosowaniu, inne zaś zajmują się tekstem w bardziej techniczny sposób. Książki te są pomocne, powinny być jednak wykorzystywane po przeprowadzeniu własnego wstępnego studium. Komentarze interpretatora nigdy nie powinny być przyjmowane bezkrytycznie. Zazwyczaj pomocne jest porównanie kilku komentarzy reprezentujących różne perspektywy teologiczne.

Konkordancja. Jest to rodzaj narzędzia badawczego do studiowania Biblii. Zawiera wszystkie wystąpienia każdego słowa w Starym i Nowym Testamencie. Można z niej korzystać na różne sposoby: (1) dla określenia hebrajskiego lub greckiego słowa, które zostało przetłumaczone słowem polskim; (2) dla porównywania fragmentów, w których użyto tego samego hebrajskiego lub greckiego słowa; (3) dla wykazania, gdzie dwa różne hebrajskie lub greckie terminy zostały przetłumaczone za pomocą tego samego polskiego słowa; (4) dla ukazania częstości stosowania pewnych słów w pewnych księgach lub przez pewnych autorów; (5) jako pomoc w znalezieniu jakiegoś fragmentu w Biblii (zob. Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids [Jak korzystać z pomocy do studiowania greckiego Nowego Testamentu]*, s. 54-55).

Krytyka tekstu. Jest to badanie manuskryptów Biblii. Krytyka tekstu jest niezbędna, ponieważ nie dysponujemy oryginałami, a kopie różnią się między sobą. Dąży ona do wyjaśniania tych różnic i przybliżenia się (w miarę możliwości) do pierwotnego brzmienia autografów Starego i Nowego Testamentu. Często zwana jest „niższą krytyką”.

Legalizm. Postawa ta charakteryzuje się nadmiernym naciskiem na zasady lub rytuały. Ma tendencję do polegania na przestrzeganiu przez człowieka zasad w celu uzyskania Bożej akceptacji. Skłania się ku umniejszaniu znaczenia więzi i wyolbrzymiania dokonań, podczas gdy i jedno, i drugie stanowi ważny aspekt opartej na przymierzu relacji pomiędzy świętym Bogiem a grzeszną ludzkością.

Literatura mądrościowa. Był to powszechny gatunek literacki na starożytnym bliskim wschodzie (i w świecie współczesnym). Zasadniczo stanowił on próbę pouczenia nowego pokolenia i przekazania mu wskazówek, jak osiągnąć życiowe powodzenie, za pośrednictwem poezji, przypowieści lub eseju. Kierowany był bardziej do jednostki, niż społeczeństwa jako zbiorowości.

Nie posługiwał się nawiązaniami do historii, opierał się jednak na życiowych doświadczeniach i obserwacji. Księgi Biblii od Hioba po Pieśń nad Pieśniami zakładają obecność i cześć oddawaną JHWH, ale ten religijny światopogląd nie jest za każdym razem wyraźnie widoczny w każdym ludzkim doświadczeniu.

Jako gatunek literacki literatura mądrościowa stwierdzała ogólne prawdy. Nie nadaje się ona jednak do zastosowania w każdej konkretnej sytuacji. Są to ogólne stwierdzenia, które nie zawsze odnoszą się do każdego poszczególnego okoliczności.

Mędrzy ci mieli odwagę zadawać trudne życiowe pytania. Często podważali tradycyjne poglądy religijne (Hiob i Eklezjastes). Zapewniają równowagę i napięcie z łatwymi odpowiedziami na życiowe tragedie.

Manuskrypt. Termin ten odnosi się do różnych kopii greckiego Nowego Testamentu. Zazwyczaj dzieli się je na poszczególne typy ze względu na (1) materiał, na którym zostały zapisane (papierus, skóra) lub (2) formę samego pisma (duże litery lub pismo ciągłe). Skraca się je jako „MS” w liczbie pojedynczej lub jako „MSS” w liczbie mnogiej.

Metonimia. Jest to figura retoryczna, w której nazwa jednej rzeczy wykorzystywana jest do reprezentowania czegoś innego z nią związanego. Np. „czajnik się gotuje” w rzeczywistości oznacza „woda w czajniku się gotuje”.

Natchnienie. Jest to koncepcja głosząca, że Bóg przemówił do ludzkości, prowadząc autorów Biblii do dokładnego i jasnego zapisania Swojego objawienia. Pełna idea zazwyczaj wyrażana jest w trzech terminach: (1) objawienie – Bóg wkroczył w ludzką historię; (2) natchnienie – dał ludzkości właściwą interpretację Swoich działań i ich znaczenie konkretnym wybranym ludziom, aby zapisali je dla ludzkości; oraz (3) oświecenie – dał Swojego Ducha, aby pomagał ludzkości zrozumieć Jego objawienie.

Naturalne objawienie. Jest to jedna z kategorii Bożego objawienia się człowiekowi. Obejmuje naturalny porządek (Rz 1:19-20) oraz świadomość moralną (Rz 2:14-15). Jest o nim mowa w Ps 19:2-7 oraz w Rz 1-2. Jest ono czymś innym niż szczególne objawienie, będące konkretnym objawieniem się Boga w Biblii i doskonałym objawieniem w Jezusie z Nazaretu.

Ta kategoria teologiczna jest ponownie podkreślana przez ruch „starej ziemi” wśród chrześcijańskich naukowców (np. Hugh Ross). Posługują się oni nią, aby twierdzić, że wszelka prawda jest prawdą Bożą. Natura jest otwartymi drzwiami do poznania Boga; różni się od szczególnego objawienia (Biblii). Daje współczesnej nauce swobodę badania naturalnego porządku. Moim zdaniem jest to wspaniała nowa możliwość bycia świadectwem dla nowoczesnego świata zachodniej nauki.

Nestorianizm. Nestoriusz był patriarchą Konstantynopola w piątym wieku naszej ery. Wykształcony w Antiochii w Syrii, twierdził, że Jezus miał dwie natury: jedną w pełni ludzką i jedną w pełni boską. Pogląd ten odbiegał od ortodoksyjnego spojrzenia aleksandryjskiego, zakładającego jedną naturę. Głównym zagadnieniem zajmującym Nestoriusza był tytuł „Matka Boska” nadany Maryi. Nestoriuszowi sprzeciwił się Cyryl z Aleksandrii, a także, w dorożumiany sposób, jego własne antiocheńskie wykształcenie. Antiochia była centrum historyczno-gramatyczno-tekstualnego podejścia do interpretacji biblijnej, podczas gdy Aleksandria została centrum czworakiej (alegorycznej) szkoły interpretacji. Nestoriusz został w końcu pozbawiony urzędu i wygnany.

Niższa krytyka. Zob. „krytyka tekstu”.

Objawienie. Jest to nazwa koncepcji głoszącej, że Bóg przemówił do ludzkości. Pełna idea zazwyczaj wyrażana jest w trzech terminach: (1) objawienie – Bóg wkroczył w ludzką historię; (2) natchnienie – dał ludzkości właściwą interpretację Swoich działań i ich znaczenie konkretnym wybranym ludziom, aby zapisali je dla ludzkości; oraz (3) oświecenie – dał Swojego Ducha, aby pomagał ludzkości zrozumieć Jego objawienie.

Obraz świata i światopogląd. Są to pokrewne terminy. Oba stanowią koncepcje filozoficzne odnoszące się do stworzenia. Termin „obraz świata” odnosi się do tego, „jak” odbyło się stworzenie, podczas gdy „światopogląd” mówi o tym, „Kto” go dokonał. Terminy te wiążą się z interpretacją, że Rodzaju 1-2 mówi przede wszystkim o Osobie, która dokonała dzieła stworzenia, a nie sposobie, w jaki to zrobiła.

Opisowy język. Termin ten stosowany jest w związku z idiomami występującymi w Starym Testamencie. Opisuje on nasz świat w kategoriach tego, jak przedstawia się on naszym pięciu zmysłom. Nie jest to naukowy opis – i nie był jako taki zamierzony.

Oświecenie. Jest to nazwa nadana koncepcji głoszącej, że Bóg przemówił do ludzkości. Pełna idea zazwyczaj wyrażana jest w trzech terminach: (1) objawienie – Bóg wkroczył w ludzką historię; (2) natchnienie – dał ludzkości właściwą interpretację Swoich działań i ich znaczenie konkretnym wybranym ludziom, aby zapisali je dla ludzkości; oraz (3) oświecenie – dał Swojego Ducha, aby pomógł ludzkości zrozumieć Jego objawienie.

Papirus. Jest to rodzaj materiału piśmienniczego pochodzącego z Egiptu. Wytwarza się go z rzecznej trzciny. Jest to materiał, na którym zapisane są nasze najstarsze kopie greckiego Nowego Testamentu.

Paradoks. Odnosi się do zestawu prawd, które wydają się sprzeczne, a jednak wszystkie są prawdziwe – chociaż występuje pomiędzy nimi napięcie. Składają się one naprawdę, przedstawiając ją z przeciwnych stron. Wiele prawd biblijnych przedstawionych zostało jako paradoksalne (lub dialektyczne) pary. Prawdy biblijne nie są samotnymi gwiazdami, tylko konstelacjami stworzonymi z ich zbiorów.

Parafraza. Jest to nazwa teorii tłumaczenia Biblii. Tłumaczenie Pisma Świętego postrzegać można jako ciągłość pomiędzy odpowiednikami „słowo w słowo”, w których każdemu hebrajskiemu lub greckiemu słowu odpowiadać musi jedno słowo polskie, po „parafrazę”, tłumaczącą tylko myśl z mniejszą uwagą poświęconą oryginalnemu brzmieniu lub użytym sformułowaniom. Pomiędzy tymi dwoma teoriami znajduje się „dynamiczna ekwiwalencja”, dążąca do poważnego traktowania tekstu źródłowego, tłumacząca go jednak za pomocą nowoczesnych form gramatycznych i idiomów. Pomocne omówienie różnych teorii tłumaczenia znaleźć można w książce Fee i Stuarta *How to Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]*, s. 35.

Paralelne fragmenty. Są częścią koncepcji głoszącej, że cała Biblia pochodzi od Boga i dlatego sama najlepiej interpretuje i równoważy paradoksalne prawdy. Jest to także pomocne w usiłowaniu zinterpretowania niejasnych lub wieloznacznych fragmentów. Paralelne fragmenty pomagają także znaleźć najbardziej wyraźną wypowiedź na dany temat, a także wszelkie inne biblijne aspekty danego zagadnienia.

Pierwotny autor. Oznacza to rzeczywistych autorów Pisma Świętego.

Platon. Był jednym z filozofów starożytnej Grecji. Jego filozofia wywarła duży wpływ na wczesny kościół za pośrednictwem uczonych z Aleksandrii w Egipcie, a później przez Augustyna. Platon twierdził, że wszystko na ziemi jest iluzoryczne, że jest tylko kopią duchowego archetypu. Teolodzy zrównali później platońskie „formy/idee” ze sferą duchową.

Pole semantyczne. Odnosi się do pełnego zakresu znaczeń powiązanych z danym słowem. Zasadniczo składają się na nie różne konotacje, z którymi łączy się to słowo w różnych kontekstach.

Rodzaj literacki. Odnosi się to do oddzielnych form, jakie może przyjmować ludzka komunikacja, takich jak poezja czy narracja historyczna. Termin ten oznacza różne typy literatury. Funkcją tego określenia jest podział form literackich na kategorie o wspólnych cechach: narracja historyczna,

poezja, przypowieść, literatura apokaliptyczna oraz prawo. Każdy typ literatury ma, poza ogólnymi zasadami mającymi zastosowanie do całej pisanej literatury, także swoje własne, szczególne dla niego procedury hermeneutyczne.

Septuaginta. Jest to nazwa greckiego tłumaczenia hebrajskiego Starego Testamentu. Według tradycji została napisana w ciągu siedemdziesięciu dni przez siedemdziesięciu żydowskich uczonych na potrzeby biblioteki w egipskiej Aleksandrii. Tradycyjna data sytuuje jej powstanie około roku 250 p.n.e. (w rzeczywistości ukończenie tłumaczenia mogło zająć ponad sto lat). Jest to ważne tłumaczenie, ponieważ (1) jest starożytnym tekstem, który możemy porównywać z masoreckim tekstem hebrajskim; (2) ukazuje stan żydowskiej interpretacji w trzecim i drugim wieku p.n.e.; (3) zawiera żydowskie zrozumienie Mesjasza przed odrzuceniem Jezusa. Oznaczana jest skrótem „LXX”.

Składnia. Odnosi się do struktury zdania. Opisuje to, na jakie sposoby części zdania układane są w pełne myśli.

Stronniczość. Jest to termin opisujący silną skłonność w kierunku jakiejś rzeczy lub punktu widzenia. Jest to mentalność, w której bezstronność dotycząca konkretnej rzeczy lub punktu widzenia jest niemożliwa. Jest to postawa cechująca się uprzedzeniem.

Synajski, kodeks. Jest to grecki manuskrypt z czwartego wieku n.e. Został odnaleziony przez niemieckiego uczonego, Tischendorfa, w klasztorze św. Katarzyny na Górze Mojżesza – tradycyjnej górze Synaj. Manuskrypt ten oznacza się pierwszą literą hebrajskiego alfabetu, zwaną „alef” [א]. Zawiera zarówno Stary, jak i Nowy Testament w całości. Jest to jeden z najstarszych odnalezionych manuskryptów pisanych uncją.

Synonimy. Wyrażenie to odnosi się do terminów o takim samym lub bardzo podobnym znaczeniu (choć w rzeczywistości nie ma dwóch słów, których pola semantyczne zupełnie by się pokrywały). Określenia te są tak bliskoznaczne, że w zdaniu można stosować je zamiennie bez utraty znaczenia. Synonimem nazywa się też jedną z trzech form hebrajskiego paralelizmu poetyckiego. W tym znaczeniu odnosi się do dwóch wersów poezji wyrażających tę samą prawdę (zob. Ps 103:3).

Syntetyczny. Jest to jeden z trzech terminów opisujących typy hebrajskiej poezji. Odnosi się on do wersów budujących jeden na drugim w znaczeniu kumulatywnym, zwanych czasem „kulminacyjnymi” (zob. Ps 19:8-10)

Talmud. Jest to tytuł kodyfikacji żydowskiej tradycji ustnej. Żydzi wierzą, że została ona przekazana ustnie przez Boga Mojżeszowi na Górze Synaj. W rzeczywistości wydaje się to być zbiorowa mądrość wieków żydowskich nauczycieli. Istnieją dwie pisemne wersje Talmudu: babiloński oraz krótszy, niedokończony palestyński.

Tekst masorecki. Odnosi się do hebrajskich manuskryptów Starego Testamentu z ósmego wieku n.e. stworzonych przez pokolenia żydowskich uczonych. Zawierają one kropki oznaczające samogłoski i inne adnotacje w tekście. Tekst masorecki stanowi podstawowy tekst dla angielskiego Starego Testamentu. Jego tekst został historycznie potwierdzony przez hebrajskie manuskrypty, w szczególności przez księgę Izajasza znaną ze zwojów znad Morza Martwego. Oznaczany jest on symbolem „MT”.

Teologia systematyczna. Jest to etap interpretacji próbujący relacjonować prawdy biblijne w ujednolicony i racjonalny sposób. Jest to logiczne – w przeciwieństwie do czysto historycznego – przedstawienie chrześcijańskiej teologii według różnych kategorii (Bóg człowiek, grzech, zbawienie, itp.).

Textus Receptus. Określenie to przyłgnęło do greckiego wydania NT w 1633 przez Elzevira. Zasadniczo jest to forma greckiego NT, która została utworzona na podstawie kilku późnych manuskryptów greckich i łacińskich wersji Erazma z Rotterdamu (1510-1535), przez Stefanusa (1546-1559) i Elzevira (1624-1678). W książce *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament* [Wprowadzenie do krytyki tekstu Nowego Testamentu], s. 27, A. T. Robertson pisze: „tekst bizantyjski to praktycznie rzecz biorąc Textus Receptus”. Tekst bizantyjski jest najmniej wartościową z trzech rodzin wczesnych manuskryptów greckich (zachodnia, aleksandryjska i bizantyjska). Zawiera nagromadzenie błędów stuleci ręcznie kopiowanych tekstów. A. T. Robertson stwierdza jednak również, że „Textus Receptus zachował dla nas właściwie wierny tekst” (s. 21). Ta tradycja manuskryptów greckich (szczególnie trzecie wydanie Erazma z 1522) stanowi podstawę Biblii Króla Jakuba z 1611 roku.

Tora. Jest to hebrajskie określenie oznaczające „nauczanie”. Termin ten stał się oficjalnym tytułem pism Mojżesza (od Księgi Rodzaju po Powtórzonego Prawa). Dla Żydów jest to najbardziej autorytatywna część kanonu hebrajskiego.

Typologiczny. Jest to wyspecjalizowany typ interpretacji. Zazwyczaj polega na odnajdywaniu prawd Nowego Testamentu w starotestamentowych fragmentach za pośrednictwem analogicznego symbolu. Ta kategoria hermeneutyki była istotnym elementem metody aleksandryjskiej. Z powodu nadużyć wiążących się z tym typem interpretacji należy ograniczać jego zastosowanie do konkretnych przykładów odnotowanych w Nowym Testamencie.

Uduchawianie. Termin ten jest równoznaczny z alegoryzowaniem w znaczeniu usunięcia historycznego i literackiego kontekstu danego fragmentu i interpretowania go na podstawie innych kryteriów.

Watykański, kodeks. Jest to grecki manuskrypt z czwartego wieku n.e. Został odnaleziony w bibliotece Watykanu. Pierwotnie zawierał całość Starego Testamentu, Apokryfów oraz Nowego Testamentu. Niektóre części jednak zaginęły (Księga Rodzaju, Psalmi, List do Hebrajczyków, Listy Pasterskie, List do Filemona i Apokalipsa). Jest to bardzo pomocny manuskrypt jeżeli chodzi o określanie pierwotnego brzmienia autografów. Oznaczany jest dużą literą „B”.

Wieloznaczność. Odnosi się do niepewności co do pisemnego dokumentu, która powstaje, kiedy możliwe są dwa lub więcej znaczeń albo kiedy odnosi się on do dwóch lub więcej kwestii na raz. Możliwe, że Jan celowo posługiwał się wieloznacznością (dwuznaczniki).

Wulgata. Jest to nazwa łacińskiego tłumaczenia Biblii Hieronima. Stała się ona podstawowym lub „powszechnym” tłumaczeniem Kościoła Rzymskokatolickiego. Została sporządzona około roku 30 n.e.

Wyższa krytyka. Jest to procedura interpretacji biblijnej skupiająca się na tle historycznym oraz strukturze literackiej określonej księgi biblijnej.

Założenie wstępne. Odnosi się to do naszego tendencyjnego postrzegania danej sprawy. Często wyrabiamy sobie opinie i osądy o różnych kwestiach zanim zwrócimy się do samego Pisma. Skłonność ta zwana jest także stronniczością, stanowiskiem a priori lub domniemaniem.

Zaściankowość. Odnosi się do uprzedzeń związanych z lokalnym tłem teologicznym/kulturowym. Nie dostrzega ona pozakulturowej natury prawdy biblijnej i jej zastosowania.

Zwoje znad Morza Martwego. Jest to seria starożytnych tekstów napisanych w języku hebrajskim i aramejskim, które zostały znalezione w pobliżu Morza Martwego w 1947 roku. Stanowiły one religijne biblioteki sekciarskiego judaizmu z pierwszego wieku. Presja rzymskiej okupacji oraz wojny zelockie z lat 60. skłoniły członków sekty do ukrycia zwojów w hermetycznie zamkniętych naczyniach ceramicznych w jaskiniach lub dziurach. Pisma te pomogły nam zrozumieć

tło historyczne Palestyny w pierwszym wieku i potwierdziły tekst masorecki jako bardzo dokładny – przynajmniej wstecz do wczesnych lat p.n.e. Oznaczone są skrótem „DSS”.

ANEKS 4

OŚWIADCZENIE NATURY DOKTRYNALNEJ

Nie zależy mi zbyt na oświadczeniach doktrynalnych albo na wyznaniach wiary. Wolę opierać się na samym Piśmie Świętym. Zdaję sobie jednak sprawę, że przedstawienie wyznania wiary tym, którzy mnie nie znają pozwoli na ocenę mojej perspektywy doktrynalnej. W naszych czasach, tak obfitujących w błędy i oszustwa teologiczne, zdecydowałem się na przedstawienie krótkiego streszczenia mojej teologii.

1. Biblia, zarówno Stary, jak i Nowy Testament, jest natchnionym, nieomylnym, miarodajnym, wiecznym Słowem Bożym. Jest Bożym objawieniem zapisanym przez ludzi pod nadprzyrodzonym prowadzeniem. Jest naszym jedynym źródłem jasnej prawdy o Bogu i Jego zamysłach. Jest też jedynym źródłem wiary i praktyki dla Jego Kościoła.

2. Istnieje tylko jeden odwieczny Bóg, Stwórca i Odkupiciel. Stworzył On wszystko, co widzialne i niewidzialne. Objawił się jako kochający i troskliwy, choć cechuje się też bezstronnością i sprawiedliwością. Objawił się w trzech oddzielnych osobach: w Ojcu, Synu i Duchu. Są to rzeczywiście oddzielne osoby, lecz o tej samej wspólnej naturze.

3. Bóg aktywnie włada swoim światem. Ma zarówno wieczny i niezmienny plan dla swojego stworzenia, jak i plan dotyczący jednostki, dopuszczający wolną wolę człowieka. Nic się nie dzieje bez Bożej wiedzy i przyzwolenia, pozostawia On jednak aniołom i ludziom prawo do osobistych wyborów. Jezus jest Wybranym Ojca i w Nim wszyscy są potencjalnie wybrani. Bóg zna przyszłe wydarzenia, lecz nie ogranicza to ludzi do z góry określonego scenariusza. Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za swoje myśli i czyny.

4. Ludzie, choć stworzeni na Boży obraz i wolni od grzechu, wybrali bunt przeciwko Bogu. Jakkolwiek Adam i Ewa byli kuszeni przez nadprzyrodzonego sprawcę, to jednak ponieśli odpowiedzialność za swoje rozmyślne skoncentrowanie na sobie. Ich bunt wywarł wpływ na ludzkość i stworzenie. Każdy z nas potrzebuje Bożego miłosierdzia i łaski, zarówno ze względu na nasz zbiorowy stan w Adamie, jak i na swój wolny akt osobistego buntu.

5. Bóg przewidział drogę przebaczenia i przywrócenia upadłej ludzkości do jej poprzedniego stanu. Jezus Chrystus, jedyny Syn Boży, stał się człowiekiem, przeżył życie bez grzechu i poprzez swoją zastępczą śmierć poniósł karę za grzech ludzkości. Jest On jedyną drogą do odnowienia i łączności z Bogiem. Nie ma innego sposobu osiągnięcia zbawienia poza wiarą w dzieło dokonane przez Niego.

6. Każdy z nas musi osobiście przyjąć Boży dar przebaczenia i odnowienia w Jezusie. Polega to na wolnym akcie zaufania Bożym obietnicom w Jezusie i odwrócenia się od świadomego grzechu.

7. Wszyscy otrzymujemy pełne przebaczenie i odnowienie dzięki naszej wierze w Chrystusa i nawróceniu. Dowodem jednak na tę nową relację jest przemienione i przemieniające się życie. Bożym celem dla ludzkości jest nie tylko niebo kiedyś, lecz podobieństwo do Chrystusa już teraz. Ci, którzy są naprawdę odkupieni, choć czasem grzeszą, trwają w wierze i nawracają się przez całe życie.

8. Duch Święty jest „drugim Jezusem”. Jest obecny na świecie, aby prowadzić zagubionych do Chrystusa i kształtować podobieństwo do Niego w zbawionych. Dary Ducha są udzielane w momencie zbawienia. Jest to uczestnictwo ciała Jezusa, czyli Kościoła, w życiu i służbie Jezusa. Dary te, które są zasadniczo postawami i motywacjami Jezusa, zawsze wypływają z owocu Ducha. Duch działa w naszych czasach tak samo, jak działał w czasach biblijnych.

9. Ojciec ustanowił zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa Sędzią wszystkich rzeczy. Powróci On na ziemię, aby osądzić rodzaj ludzki. Ci, którzy zawierzili Jezusowi i których imiona zapisane są w księdze życia Baranka, w chwili Jego przyjścia otrzymają na wieki ciało uwielbione. Będą z Nim na zawsze. Ci jednak, którzy nie odpowiedzieli na Bożą prawdę, będą wiecznie oddzieleni od radości wspólnoty z Trójjedynym Bogiem. Zostaną potępieni razem z diabłem i jego aniołami.

Z pewnością nie poruszyłem tu wielu kwestii, mam jednak nadzieję, że przedstawiłem Czytelnikowi teologiczny charakter mojego serca. Podoba mi się poniższa sentencja:

„W sprawach kluczowych — jedność, w pobocznych — wolność, we wszystkim zaś miłość”.